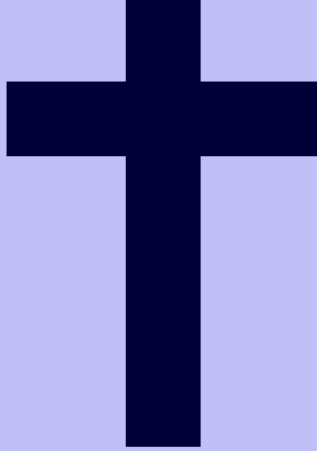

Deftera Lfida
Dzratawi

New Testament in Hdi

Deftera Lfiḁa Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898

Contents

Mata	1
Markus	57
Lukwa	93
Yuhwana	149
Slna gwal ghunay	189
La Ruma	242
1 Kwarent	267
2 Kwarent	290
Galat	306
Afisu	315
Filip	325
Kwalus	331
1 Tesalunik	337
2 Tesalunik	342
1 Timute	345
2 Timute	352
Titus	357
Filimuj	360
Hebru	362
Yakubu	381
1 Piyer	388
2 Piyer	395
1 Yuhwana	400
2 Yuhwana	407
3 Yuhwana	408
Yuda	409
Suna Yuhwana	411

Gwada ta sabi da Mata

*Mndara dzidzifa Yesu
Luk 3:23-38*

¹ Wya ka tva saba mndara taƙa ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma taƙa,) Peres ta yata Isrum, Isrum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasuƙ, Nasuƙ ta yata Salmuƙ, ⁵ Salmuƙ ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumuƙ (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumuƙ ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amuƙ, Amuƙ ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta haƙa ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iliyakim, Iliyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iliyazar, Iliyazar ta yata Mataƙa, Mataƙa ta yata Yakubu, ¹⁶ Yakubu ta yata Yusufu ta nzakway ka za'ala Mari. Tsa

Mari ya ta yata Yesu ta hgə lu ka Kristi*.

¹⁷ Zrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná, ghwanƙɗa fwaɗ da mida. Zrafta ta Dawuda ka lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila guli ná, ghwanƙɗa fwaɗ da mida. Zrafta ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta Kristi guli ná, ghwanƙɗa fwaɗ da mida.

*Yakwa Yesu
Luk 2:1-7*

¹⁸ Wya ka lu yata Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvta haƙa ta vgha, ka zlganavata Sulkum nda ghuɓa ta huɗi ta Mari. ¹⁹ Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, nɗarman du ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani wa. Ka kumə tsi ta zlanavata tsa makwa ya ma kɗek ma kɗek. ²⁰ Tata ndanay ndanay tsatsi ta zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zlaƙa ka ta kla Mari nɗa nzakway ka markwa ghuni. Tsa huɗi zlg haf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɓa ta zlganavata. ²¹ Zwanja zgun dza'a tsi yata, nɗa tsanafta gha ta hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanafita mnduhani ma dmakuha taƙa,» ka'a nda tsi.

²² Inda tsaya ná, magu maga nɗa dzanaghatá ghaƙa skwi ya mnigij Mgham Lazglafta nda ma wa anabi kazlay:

²³ «Wya dza'a zlg hafzlg ha daghala makwa ta kul snantá zgun ta huɗi, nɗa yatani ta zwanja zgun, nɗa tsanafta hgani ka Emanuwel,» manda mnay kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu‡ ka'a ya.

²⁴ Sli'avata Yusufu, ka snata tsi ta tsa gwada mnana duhwala Mgham

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tƙanagha Lazglafta ta wi ka'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba mndu ka'a ya. ‡ **1:23** Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

Lazglafta ya. Ka klaftá tsi ta Mari n̄a nzakway ka markwa tan̄. ²⁵ Walañ a Yusufu ta ksan̄tá tsa makwa ya wa. Tahula dgatani zlra tsi ta ksan̄ta. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa zwan̄ ya ka Yesu.

2

Sli'agafta gwal ma mnd̄ara luwa da vla glaku n̄a Yesu

¹ Ma luwa Batlehem ta had̄ika Zudiya yatá lu ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada. Tahula yata, ka sli'aftá gwal nda sna ta skwi ta gh̄n̄a tekwaŋsa daga ma mnd̄ara luwa ka safi da luwa Ursalima. ² Ka dawan̄tá h̄n̄: «Ga tsa zwan̄ yaga lu ka lfid̄ Mghama la Yahuda ya na? Nda ngha n̄ni ta tekwaŋsani ta zlagapta daga ma mnd̄ara luwa k̄l n̄ni ka safi da ts̄l̄bu ta k̄mani.»

³ Snan̄ta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, ts̄ibak ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursalima guli. ⁴ Ka tskanata tsi ta inda gwal mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda gwal tagha zlahu n̄a mnduha. Ka dawu tsi da h̄n̄: «Ga tsa vli dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda h̄n̄. ⁵ Ka h̄n̄ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta had̄ika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta:

⁶ «Kaga luwa Batlehem ta had̄ika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta had̄ika Yahuda wu, kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta gh̄n̄a tekwaŋsa ya ma kdek ma kdek, ka dawan̄tá tsi da h̄n̄: «Yawu zlagapta tsa tekwaŋsa ya na?» ka'a. ⁸ Ka ghunaftá tsi ta h̄n̄ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta

kuni dina ta gwada ta tsa zwan̄ ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mnihata n̄a dza'a varda i'i guli da ts̄l̄bu ta k̄mani,» ka'a.

⁹ Kdakwa tan̄ ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá h̄n̄ ka dza'a. Ka ngh̄glan̄tá h̄n̄ ta tsa tekwaŋsa si nghan̄ h̄n̄ daga ma mnd̄ara luwa ya kay ta mbada ta k̄ma tan̄. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan̄ ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghay tan̄ ta sladata tsa tekwaŋsa ya, ka tuta n̄d̄ufa tan̄ da rfu katakata. ¹¹ Ka lam̄ h̄n̄ da h̄ga. Ka slanaghatá h̄n̄ ta tsa zwan̄ ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka ts̄l̄batá h̄n̄ ta k̄ma tsa zwan̄ ya, ka vlan̄tá h̄n̄ ta glaku. Ka palanaptá h̄n̄ ta zlibiha tan̄, ka mb̄ehatá h̄n̄ nda dasu, nda urdi n̄a dray nda dra, nda mandaɓaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta h̄n̄ nda ma suni kazlay: Yahayaha h̄n̄ da vradaghata nda da Hiridus k̄'a. Ka sli'aftá h̄n̄ ka vraghata da luwa tan̄ nda ta sana tvi.

Kd̄ikin̄tá Yesu da luwa Masar

¹³ Tahula laghwa tan̄, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afsl̄i'a, kla ta na zwan̄ na nda mani ka hwayaghata ka nda h̄n̄ ta had̄ika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan̄ na n̄a dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan̄ ya nda mani girvidik ka laghwi ta had̄ika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa k̄'a maguta n̄a dzanaghatá gh̄n̄a gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma had̄ika Masar‡ hgagapta yu ta zwan̄a da,» k̄'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

* 2:4 Kristi na: Tsaya Mgham tfanagha Lazglafta ta wi. † 2:6 Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42. ‡ 2:15 Ngha ta Huseya 11:1.

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwaŋtsa ya. Ka kuzlanafá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwaŋtsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwaŋtsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwađa ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlawi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋađa ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta ləbanatá ŋuduf wu kabga
rwurwa həŋŋ,» ka'a.

*Sli'afma luwa Masar kavru da
luwa Nazaret*

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka ləglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afsl'i'a, ka kla ka ta na zwan na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwan na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'afá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan ya nda mani, ka laghi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snanŋani kazlay: Zwanə Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zlanafá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnananŋa Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwađa ya mana la anabiha, ka həŋ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka həŋ.

3

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka
Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagma,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa: «Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa: «Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*» ka'a.

⁴ Gatá lguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá banava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afma ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeŋ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka maniginŋá həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá tsi ta batem ta həŋ ma ghwa Zurdeŋ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghatata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghatata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta həŋ ná, ka'a nda həŋ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa basatá ŋudufa Lazglafta dza'a sagma ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a maranŋá mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: lavinlava Lazglafta ta mbədanafá na palaha na ŋa nzakwa taŋ ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpađa mista fuha ŋa ratsinŋa nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsinŋa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem ŋa maranŋá ta mbədata nzakwa

ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula da ya ná, mal njani glaku ka ña da. Slaghu a yu dər ña hlaptá 6a6ah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghu6a nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzyani ta wa blikwi ña vihaptá hyani, ña dganatá sabatbat nda hənzila hya ña pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ña driñtani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

Maganafá batem ta Yesu

Mak 1:9-11, Luk 3:21-22

¹³ Ka sli'afá Yesu ta hadika Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurden slanaghatá Yuhwana ña maganaf-tani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Nawanawa mantsa a tsa wu! Ti ta kuma magidifita kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantsa ya ndanana karku, kabga mantsa ya dza'a magata u ta inda skwi ya kuman Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kɔɔakwa lu ta maganafá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwan, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəñani. ¹⁷ «Nanana zwanja da ya ɔvu yu, ya ta zɔɔgihata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4

Dzəghañta halaway ta Yesu ma mtak

Mak 1:12-13, Luk 4:1-13

¹ Tahula tsa, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ña dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwad mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanafá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta

ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbəɔavafta hən ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “nda skwa zay kwenkwen yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,†”» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghu6a. Ka kladaftá tsi ta bɔɔama həga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ña tsu'afá kagha ma dzva tan ña kwala səla gha da grunjá pala‡,» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantsa: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: “Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə'a,» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bɔɔama sana ghwa nda slra, ka maranatá za mgham ma ghəñə hadik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantsa: «Ka tsəl6a tsəl6a ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda tan demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Halaway! Laghula gha ta vata i'i. “Ña Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsinj*,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlanjá hən ta skwa zay.

Zrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili

Mak 1:14-15, Luk 4:14-15

¹² Manda snanja Yesu kazlay: Wa'a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka sli'afá tsi ka laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá

* 4:2 Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay. † 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3.

‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12. § 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13

tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafarnahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabuluŋ nda Naf-tali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabuluŋ nda Naftali

ta nzakway ta wa drəf tvə sana bla ghwa Zurdeŋ,

nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza'a nda nŋha gwal ta nzaku ma grusi ta mghama tsuwadak. Lanagha la tsuwadak ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta həŋ†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta mna gwada, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tantəŋa duhwal-hani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka nghanťá tsi ta zwanamaha his, i Simuŋ ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wda kadəŋa taŋ həŋ da drəf ŋa tuma klipi kabga tuma klipi slna taŋ. ¹⁹ «Mbada wa mista da ŋa naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda həŋ. ²⁰ Ka gi zlanavatá həŋ ta kadəŋha taŋ ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta taŋ dau', ka nghanťá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga həŋ nda da taŋ Zebedi ma kwambalu ta paya kadəŋa taŋ. Ka hgaftá Yesu ta həŋ. ²² Ka zlanavatá həŋ ta tsa kwambala taŋ ya nda da taŋ tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbam-bayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda daŋwaha taŋ, nda inda ya ta raghwa həŋ. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal daŋwa, nda gwal ta ŋra daŋwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla taŋ. Ka mbambə Yesu ta həŋ. ²⁵ Ka sli'i dəmgə mistani, gwal ta sli'afta ta hadika Galili, nda gwal ta sli'afta ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana bla ghwa Zurdeŋ.

5

*Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7
Luk 6:20-23*

¹ Nghay Yesu ta sli'adaghata dəmgə da tsi, ka sli'aftá tsi ka lafi ta kuđuŋur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zraftá tsi ta tagha skwi ŋa taŋ, ka'a mantsa:

³ «Rfu da gwal nda sna ta pda taŋ ma Sulkum, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a

ləana ləa Lazglafta ta ŋuduŋa taŋ.

⁵ Rfu da gwal lebəkwa ghəŋa taŋ, kabga

dza'a vlanvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi ta

imi ta sləməŋ ta həŋ.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga

skwi ta kumə Lazglafta ta həŋ, kabga dza'a baghaku həŋ.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu

† 4:16 Nŋha ta Isaya 8:23—9:1

kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta hən̄.

⁸ Rfu da gwal hezle' a n̄udufa tan̄, kabga dza'a nghan̄n̄gha hən̄ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sl̄ga zd̄aku mataba mnduha, kabga zwana d̄a kuni ka Lazglafta

dza'azlay nda hən̄.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri n̄a tan̄ ta gh̄n̄ja

magay tan̄ ta skwi t̄dukwa, kabga n̄a tan̄ ga

mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta

kaghuni, ka ta gay lu ta iri n̄a ghuni, ka ta

vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta gh̄n̄ja gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wad̄ah,

kabga mamu nis̄la ghuni dagala ta kzla

kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri

ta anabiha ta tin̄laghut̄a kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka gh̄n̄ja had̄ik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula gh̄n̄ja had̄ik. Ka sabsa n̄emaku ma slughul n̄a, waka lu dza'a n̄emglanafta na? Ta had̄ hayhayani wu, ta gh̄n̄ja pghidin̄ta n̄a din̄lay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka gh̄n̄ja had̄ik. Had̄ luwa ta bafta lu ta ghw̄a ta difaghuta wa. ¹⁵ Had̄ lu ta tsamt̄a vu ma pitirla ka dzuḅamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu n̄a tsuwad̄akayni ta inda gwal ma tsa h̄ga ya. ¹⁶ Manda tsaya dza'a tsuwad̄akakwa tsuwad̄aka ghuni ta k̄ema mnduha, kada nghan̄ta hən̄ ta n̄er̄ma sl̄na ta maḡe kuni, n̄a zl̄zlvay tan̄ ta da ghuni ta luwa.»

Nlanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta gh̄n̄ja kazlay: Sa da h̄rd̄in̄t̄a zlahu Musa nda

tagha skwa la anabi yu k̄a'a. Sa da h̄rd̄in̄ta a yu wu, sa da n̄lanaft̄a yu. ¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda had̄ik katsi, had̄ sana skwi d̄er ned̄, d̄er nd̄ehed̄ dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kd̄avakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, d̄er wa ta kwalaghut̄a snat̄a d̄er ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha n̄a, dza'a nzakway tsa mndu ya ka saḡn̄ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha guli n̄a, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snat̄a zlahu ka gwal tagha zlahu n̄a mnduha nda la Farisa wu katsi n̄a, had̄ kuni dza'a walan̄t̄a lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta gh̄n̄ja basa n̄uduf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walan̄ta dzat̄a mndu* k̄a'a. D̄er wa mndu ta dzat̄a mndu n̄a, dza'a klay lu da guma k̄a'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata n̄a, d̄er wa ta ḅasanavat̄a n̄uduf ta zwan̄amani ka mukumani a tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. D̄er wa mndu dza'a mnay nda zwan̄amani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwad̄ak k̄a'a n̄a, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta k̄ema guyat̄a gh̄n̄ja gwal tsa guma. D̄er wa mndu dza'a mnay nda zwan̄amani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha k̄a'a, nda ra tsa mndu ya n̄a vza-ghata da duda vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi n̄a vlay ta gwir n̄a Lazglafta, ka havakt̄a ka hada ta

* 5:21 Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama gha katsi, ²⁴ zlanzla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlantá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, navaŋa ka dzrafta kuni ma kđaku tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlantá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had ka dza'a sabi hada kata kđin a ka ta planatá kđavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ŋuđufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwasliŋ tsakwasla ka wuđidinŋa ka di'in. Dər pđata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsinŋtsa ka wuđidinŋa ka di'in, dər pđata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ katsi, vindanaftani ta delewera gh-zlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzliŋghzla mndu ta

markwa taŋ, ka ta ghəŋa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzliŋ lu guli, hliri ta hlə tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walaŋta wadu kə'a. Manda va tsa wadana ka ta MghamŤ Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walaŋta wadu tá vli, dər nda luwa, kabga vla nza-kwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda ghəŋa gha, kabga laviŋ a ka ta mbədanafta ka ŋusliŋ dər ka ŋra ta ya dər turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ŋa sabi ma wa ghuni ná, ka anji tsi, anji. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəŋa tsaya ná, sagha da halaway.»

Gwada ta ghəŋa planamtá mndu ta ŋaslu nda ŋaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'in dza'a plamta lu ta sli'in* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaəa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ŋa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huda gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawəŋdawa mndu ta skwi da kagha vlanvla gha. Ka laghala

† 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18. ‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1.

Ť 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24. * 5:38 Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21.

mndu da 6la nzawa da kagha, ma sɗanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dɗa ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dɗudɗa ta zwanjama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dɗuwadɗa ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərɗa zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zɗaku ghəŋa tan, nda ya ta ghəŋa gwal zɗa ghəŋa tan. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tɗukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta dɗutá kaghuni yeya ka kuni laghu dɗuta katsi, mndara wati nisəla ta dza'a kuni mutsəgəлта na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantsa ya a ta maga hən guli ra? ⁴⁷ Ka ŋa zwanjama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul sanjta Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərɗa mndu manda va nzakway Da ghuni ta luwa ka vərɗa mndu‡ ya.»

6

Tva vla skwi ŋa pɗuha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tɗukwa, yaha kuni da magay ŋa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ŋa pɗu ya, ma ghubu ka ta ghəŋa gha ta ghəŋani, manda ya ta magə gwal ta maga madɗwirmadɗwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ŋa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hən ta nisəla tan. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta

pɗu ya, ma sanj dzva zlaɓa gha ta skwi ta magə dzva zeghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda difa. Dza'a plaghampila Da gha Lazglafta ta ngha skwi ta magə ka ma difa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəbu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ŋa gwal ta maga madɗwirmadɗwir zɗagana maga du'a ta hən ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta wa madəɗga tvi* ŋa nghanjta mnduha ta hən ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa hən ta nisəla tan. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampila Da gha ta nzakway ta nghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gɗa kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ŋa gwal kul sanjta Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'anjtafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala tan, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kɗaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama:

«Da ŋni ta nzakway ta luwa, ka snavasna

hga gha nda ghuɓa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka

maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik,

manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlaŋnavla ta skwa zay prək zay ŋni gita.

¹² Vlaŋnapla ta dmakuha ŋni, manda

ya ta plinista anjta ta dmakwa gwal ta maganjata.

† 5:43 Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6. ‡ 5:48 Ngha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta

Zlahu 18:13. * 6:5 Ngha ta Lukwa 18:10-14.

13 Ma zlan̄na ka tawa skwi dza'a dzəghaŋnata. Klapkla ta aŋni ma dzva halaway, [kabga ŋa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ŋa kdekedzen. Amin!]

14 «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ŋa ghuni guli. 15 Ama ka haď kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, haď Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

16 «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta pslafpsla həŋ ta kuma, kabga ŋa nghay mnduha kazlay: Ta suma həŋ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həŋ ta nisəla taŋ nda tsaya. 17 Kagha, ka ta suma ka, masammaasa ta rđi ma ghəŋa gha ka payanata ka, mbaziŋ ka ta kuma gha guli. 18 Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəŋa Da gha hada ta nzaku ma difa yeya nda ngha. Dza'a plaghampla tsa Da gha nda ngha ta skwi ta magə ka ma difa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

19 «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zraghata ghaliha guli. 20 Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zraghata. 21 Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ŋuďufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadək

Luk 11:34-36

22 «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidid ira gha, tsuwadək inda vgha gha. 23 Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadək ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tđikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsemi

Luk 16:13

24 «Haď mndu dza'a laviŋta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magaymagay ŋa ya, ta magaymagay ŋa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husaŋta sani, ta đvutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wuďiŋtá tsi ta sani. Laviŋ a kuni ta gwaftá maga slna ŋa Lazglafta, ta magaymagay kuni ŋa tsemi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

25 «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suďay ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? 26 Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa 6a. Haď həŋ ta sləgu wu, tska a həŋ ta skwi ta vwah wu, haď həŋ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zuŋtá skwi ta həŋ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahəŋ wu ra?

27 «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? 28 Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəŋa lgut tama 6a? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah 6a. Haď sana slna ta magata həŋ wu, haď həŋ ta ga lgut wa. 29 Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuŋ nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10.

ta klaftá dinakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantša ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dina ta kuzun̄ gita, gamahtsimani ŋa vžamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlgħay nda ŋudufa ghuni.

³¹ «Ma walaŋ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ŋni zay? A nu dza'a ŋni say? A nu dza'a ŋni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul snan̄tá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ŋa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tdukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəŋani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəŋani, prək dər wati ma vaghu nda darjwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu

Luk 6:37-38,41-42

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəŋa mndu, da tsaghunagħatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghunagħa tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəŋa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ŋa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ŋa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagħa ka lagħwi da ngħa slimbitsa udzu ma ira zwan̄ama għa, kul ngħan̄ta kagħa ta dughuslani ma ŋa għa iri na? ⁴ Ari, waka kagħa dza'a mnay nda zwan̄ama għa “Yaha ka kləgagħata yu ta slimbitsa udzu ta ira għa kə'a,” wya dughuslani ma ŋa għa na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira għa ya. Tin̄əl ká ka klin̄tá dughusl ma ira

għa karaku, kada ngħan̄ta ka ta vli ŋa kligin̄tá slimbitsa udzu ma ira zwan̄ama għa.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda għuḅa ŋa kriha, da mbəḁavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da dinlanaptá tsi, ka mbəḁavatata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghunaguna lu ta watgħa. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawən̄ta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zban̄ta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgħa ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlan̄tá zwan̄ani dawən̄ər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawən̄ tsa zwan̄ ya, ka klaftani ta nahadik ka vlan̄ta na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá ŋərma skwiha ka vlan̄tá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snan̄ta klaftá skwiha dinadina, ka vlan̄tá gwal ta dawən̄ta da tsi rki?»

Hbatá ghəŋa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəŋ, kabga tsaya klatá ghəŋa zlahu Musa, nda gwadá la anabi*.»

Tviha his

Luk 13:24

¹³ «Lamwa la nda ta watgħa slrehwa, kabga watgħa bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. ¹⁴ Watgħa slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

* 7:12 Ngħa ta la Ruma. 13:8-10.

*Ghwadaka anabiha**Luk 6:43-44*

¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma ṅudufa taṅ ta sidi haṅ manda kramtak mtak. ¹⁶ Ta slna taṅ dza'a tsatsafta kuni ta haṅ. Ta daḡay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta daḡay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? ¹⁷ Inda fu zḡa ná, zḡa yakwani. Ala, ka zḡa a fu ná, zḡa a yakwani guli wa. ¹⁸ Haḡ fu zḡa ta laviṅta yaftá yakwa fu kul zḡaku wa. Manda tsaya guli ná, haḡ fu kul zḡaku ta yaftá yakwa fu zḡa guli wa. ¹⁹ Inda fu kul zḡaku yakwani, ta tsiṅtsa lu ka vzamta ma vu. ²⁰ Tsaya tama, ta yakwa taṅ ta tsatsafta lu ta haṅ.»

*Vərḡa duhwalha Yesu**Luk 13:25-27*

²¹ «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama ḡa, Mghama ḡa! kə'a a dza'a lami da ga mghama ḡa wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da ḡa ta nzakway ta luwa kwenkwenḡ dza'a lami. ²² Nda ndgha gwal dza'a mnay ṅa ḡa baḡu tsa kazlay: Mghama ḡa, Mghama ḡa! Aṅni a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Aṅni a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Aṅni a si ta maga ndəghata mazəməzəma nda hga gha kay guli ra kə'a. ²³ Ka yu dza'azlay nda haṅ banluwa na: "Ta walaṅ a yu ta snaṅta kaghuni wu. Laghwala ta vata i'i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.»

*Həgaha his**Luk 6:47-49*

²⁴ «Mantsa tama, ḡar wati ma mndu ta snaṅta na gwada ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hiḡa ta baftá haḡani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud' dista

tsa haḡa ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ ḡar wati ma mndu ta snaṅta na gwada ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá haḡani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud' dista tsa haḡa, ka saf falak guk grunṅa, ka zlutá tsi tesne',» ka'a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kḡiṅta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ṅani tagha skwi ya, nza a manda tsa ṅa gwal tagha zlahu ṅa taṅ ya wa.

8*Mbanafta Yesu ta mndu nda rḡa mndu tida**Mak 10:40-45*

¹ Manda saha Yesu ta ghwa, ka sli'aftá ndghata ḡəmgə mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rḡa mndu tida zləmbata ma ghuvani, ka'a mantsa: «Mghama ḡa, ka ta kumay ka, laviṅlava ka ta mbidiffta,» ka'a. ³ Ka fadapṅta Yesu ta dzvani ka ksaṅta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mnananṅta mndu! La ka dza'a ka da marananṅta vgha gha ta mnda dra skwi ṅa Lazglafta, ka plata ka ta ghəṅ nda skwi manda ya mna zlahu Musa, kada snaṅta mnduha nda mba* ka kə'a,» ka'a nda tsi.

*Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma**Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54*

⁵ Ta lamə Yesu ḡa luwa Kafar-nahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndəḡa dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama ḡa, wa'a kwalva ḡa ta hani mint-gha gəzəmbła' a ta ghuya ḡaṅwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu

† 7:23 Ngha ta Zabura 6:9. * 8:4 Ngha ta Zlahu 14:2-23.

da mbanaftha,» ka Yesu nda tsi.
 8 «Mghama dá! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva dá. 9 I'i guli ná, mista maliha nzinjta yu, mamu sludziha mista i'i guli. "Ka la!" ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka "saghasa!" ka yu nda sani, gi saghani. Ka "maga ta ya!" ka yu nda kwalva dá, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

10 Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndærmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dær mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mnderga zlgghay nda ñudufa mndu manda nana wa. 11 Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlgghay nda ñuduf mnderga nana dza'a sli'agaghata daga ma mndæra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. 12 Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za hæga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta hæñ ka pghidinjta da grum ma bli, ma vli ña taw nda hpada sli'in,» ka'a.

13 Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantsa: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlgghaf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanaftha Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

14 Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa ñudidar. 15 Ka ksantá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ñudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganató skwa zay.

16 Gahawani, ka hlagghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazliginjta tsi ta tsa ghwadaka

sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftha tsi ta inda gwal kul dughwanaku. 17 Mantsa ya magata tsi ña dzanaghatá ghæña gwada ya mna anabi Isaya kazlay: «Tsatsi ka ghæñani ta hlagghutá dæñwaha mu, ka mbambanaftha ma kwala mu kul dughwanaku‡ ka'a ya.»

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

18 Nghanata Yesu ta dæmga ta wanaftha ná, «mbadma ta a blu a,» ka'a. 19 Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanagghata, ka'a nda tsi mantsa: «Malæma dá! Ta dza'a mista gha yu dær dza'a diga ka,» ka'a. 20 Ka Yesu nda tsi mantsa: «Gærhanha ná, mamu ghurumha tañ. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu hægaha tañ. Ama Zwanja mndu ná, had dær vli ña fadatani ta ghæñani wu,» ka'a.

21 Ka sani mataba duhwalhani mantsa: «Mghama dá! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da dá karaku,» ka'a. 22 Ka Yesu nda tsi mantsa: «Mbadá kagha mista dá! Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada hæñ ta mbliha tañ,» ka'a.

Lbanata Yesu ta falak ta dræf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

23 Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. 24 Tata ndæru hæñ ta dræf, ka sli'avaftá mghama falak, ka kapatsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. 25 Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anaftha. Ka hæñ nda tsi mantsa: «Mghama dá, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka hæñ. 26 Ka Yesu nda hæñ mantsa: «Nu ta kæl kuni ka zlæñ. Kay! Nda hta zlgghay nda ñudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanaghatá falak nda dræf, ka nzatá vli tðekw. 27 Ka ndærmim tsa mnduha ya katakata.

† 8:11 Mndæra luwa: Tsaya tva safá fitik. Mista luwa: Tsaya tva dædakwa fitik. ‡ 8:17 Ngha ta Isaya 53:4. § 8:27 Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32.

«Wa na mndu na ta snəŠ dər falak nda drəf tani ta gwadani katək na?» ka həŋ.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma həŋ

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta taŋ ta tsa sana 6la drəf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha həŋ da guyay. Ta zləŋay lu ta həŋ katakata, laviŋ a mndu ta walaŋta labə nda tvə tsa wa. ²⁹ Ka gi dzə həŋ ta lawlaw. Ka həŋ mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwaŋa Lazglafta? Sagha da ghuyaŋnaftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka həŋ.

³⁰ Tsaw manda a nda həŋ, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghə lu. ³¹ Ka ndəbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Ka ta ghzla aŋni ka ná, ghuna ta aŋni da a bra ghuvazuha a,» ka həŋ. ³² Ka'a nda həŋ mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drəf, ka zadamtá həŋ mida.

³³ Ka sli'afsta tsa gwal si ta ngha həŋ ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanahtá tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghanja taŋ ta Yesu ya, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika ŋni,» ka həŋ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

¹ Ka sli'afstá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrəglaghuta nda ta drəf, ka 6hadaghatá tsi da luwani*. ² Ka tsukwadaghatá sana mnduha

da tsi ta kativiŋ ta sana mndu nda rwa səlani. Nghanata Yesu ta zlgħay nda ŋudufa taŋ, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sagəŋ! Nəvaŋa gha, nda pla dmakwa gha!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ma ghəŋa taŋ mantsa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta†,» ka həŋ. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu həŋ, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afslí'a gha ka mbadaka ta mbada kə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plintá dmakwa mnduha ta na ghəŋa hadik na kə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sli'afslí'a gha, kla ta kativiŋa gha ka dza'a ka dzagha gha,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afslí'a tsa mndu ya ka laghwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dəmga ta tsaya, ka ksutá tsi ta həŋ ka zləŋ. Ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta ta vlanťá mndərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgafsta Yesu ta Mata ŋa dza'a mistani

Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'afsta Yesu ka zluŋťá tsa vli ya, ka nghanťá tsi ta sana mndu ta hgə lu ka Mata, ta nzaku ma həga tska dzumna. «Mbadá mista da!» ka'a nda tsi. Ka sli'afsta Mata ka laghwi mistani.

¹⁰ Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatá ndəghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. ¹¹ Nghay la Farisa ta tsa zay taŋ ta skwa zay kawadaga ya, ka həŋ nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta

* **8:30** Ngha ta Markus 5:11.

† **9:1** Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. † **9:3** Ngha ta Zlahu 24:16.

kəl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha† na?» ka hən.

¹² Slrew lami da sləmənə Yesu, ka'a mantsa: «Had' mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. ¹³ Lawa tsatsa klatá ghənə gwada ya mnə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən nda rini§ a wu kə'a ya. Sagha a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku nja i'i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghənə suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

¹⁴ Ka sli'aftá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha dawənəta da Yesu, ka hən mantsa: «Kabgawu ta kwal nja gha duhwalha suma, ya wya ta suma anji nda la Farisa tazlay na?» ka hən. ¹⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Dza'a lavinlava gwal hagan lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwanə midzi nda hən ra? Dza'a saghasa fitik nja kləgadanaghutá hən ta zwanə midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma hən ta suma.

¹⁶ «Had' mndu ta tsa'atá lfidá lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwinəta tsa halatani ya. ¹⁷ Had' lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, nja mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl hən his his ka nzata dina.»

Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanə makwa

Mak 5:21-43, Luk 8:40-56

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu nja tan mantsa, ka lagha sana mali

mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzdava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghənani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwanpdə his ta paghaku, ka lagha tsi ksanəta wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghənani na: «Dər wa lgutani yeya ksan yu tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbədavata Yesu, ka nghanavata tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «ŋavaŋa gha makwa da! Zlgħay nda njudufa gha ta mbagħafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka ɔhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya sinlak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda hən mantsa: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuəbasu hən. ²⁵ Manda mbiginəta lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksafatá tsi ta tsa zwanə makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdíd ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanə Dawuda! Tawa ta hidahida ta anji!» ka hən.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha hən slanaghata. Ka Yesu nda hən mantsa: «Grafga kuni kazlay: Dza'a lavinlava yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda hən. «Anji Mghama da,» ka hən nda tsi. ²⁹ Ka kasanəta tsi ta iriha tan. «Manda va tsa zlgħafta ghuni nda njuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va

† 9:11 Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § 9:13 Ngha ta Huseya 6:6.

tsa,» ka'a nda həŋ. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha taŋ ya. «Yahayaha kuni walaŋta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ŋdánđá nda həŋ. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu həŋ da ta gwađa ta Yesu ma inda tsa hađik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəď hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin ghwađaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzliginťá Yesu ta tsa ghwađaka sulkum ya mida. Ka zraftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwađa tsəleŋ. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dəmgə ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwađaka sulkum ta vlaŋťá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwađaka sulkumha*,» ka la Farisa nda ŋa taŋ.

Tawata Yesu ta hidahida ta dəmgə

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta Lfida Gwađa ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda đanwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dəmgə ná, ka ksantá tsi ka hidahida, kabga nda hərfə həŋ, ta hađ mbraku ma həŋ wu, nda nza həŋ manda tuwakha kul hađ mndu ŋa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Dagala skwi ŋa ts kay ta vwah, slaghu a gwal ŋa ts kay wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ŋa ts kanatá skwi ta vwah,» ka'a.

* 9:34 Ngha ta 12:24. † 9:36 Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17. * 10:10 Ngha ta 1 La Kwareŋt. 9:14, nda 1 Timute. 5:18.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanpďə his

Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hագaftá Yesu ta duhwalhani ghwanpďə his. Ka walaŋťá tsi ta mbrakwa ghazla ghwađaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda đanwaha, nda ya ma inda đanwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta həŋ. ² Wya hga tsa gwal ghwanpďə his ya: Taŋtaŋani, Simuŋ ta hgə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanamani, nda Yakubu zwanə Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanə Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simuŋ mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanpďə his

Mak 6:7-13, Luk 9:1-6

⁵ Tsa gwal ghwanpďə his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda həŋ ma kdaku tsi ka ghuna həŋ mantsa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahəŋ ná, nda nza həŋ manda tuwak nda zađa. ⁷ Lawa ka mna kuni ŋa taŋ kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul đughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanafta kuni ta gwal nda ksa da rdə mndu, ka ghazlinťa kuni ta ghwađaka sulkumha. Zlg haf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər tsedi, dər skwi ŋa da manaka tsedi ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá bəbəh,

dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwanja luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani na tsu'afta kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afta ghuni. ¹² Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, “ka nza zdakwa Lazglafta nda kaghuni†,” ka kuni dazlay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya na tsu'a zdaku katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya ta ghəna tanj. Ala, ka fa a vgha tanj wu katsi, ka vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'afta kaghuni snaghuna a lu ta gwada ghuni wu katsi, sli'apwa sli'a ma tsa həga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwinja kuni ta rgitik ta səla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəna mnduha ná, ta dərdər na luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka na mnduha ma tsa luwa ya.»

Skwi dza'a slanaghatá duh-walwa Yesu

Mak 13:9-13, Luk 21:12-17

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hidá manda nahadik, manda ghərbu' kul had gwada ta ghəjani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay hən ta kaghuni nda gaslərbaha ma həga tagha skwa tanj. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma nɔmna nda ya ta kəma mghamha. Na nzakwa ghuni ka masləm̄tsəka da ta kəma tanj, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hlada ghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da

ndana skwi na mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya na gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanjamani dza'a vlatá zwanjamani na dzata. Dani dza'a vlatá zwanjani na dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana tanj ta dadaha tanj, na vlatá hən na pslata. ²² Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha ta ghəna gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kdənakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu na ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kdaku kuni ka ranafatá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanja mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi nani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta danahəgani guli wa. ²⁵ Lavinlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinlava kwalva ta nzakway ka guram nda danahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga danahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghən ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləna hən. Had skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta da bi wa. Had skwi difana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna banluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləmən ma sləmən ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zlən kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul lavinja dzatá hafu. Lazglafta ta lavinja zadənatá† slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya na zlənay

† **10:12** Ka nza zdaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha hən da mndu. ‡ **10:28** Ngha ta Yakubu 4:12.

katak. ²⁹ Had lu ta skwaptá tiyti his ta kwaḅu ra? Kulam nda tsa ná, had ya dər turtuk ma hən dza'a zadavaghuta kul dvaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta demdem. ³¹ Yaha kuni da zləŋ, mal kaghuni sgítani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ŋa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ŋa da na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ŋa Yesu aš i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ŋa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

*Zdaku a klagagha Yesu wa
Luk 12:51-53, 14:26-27*

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay ka-zlay: Zdaku klagagha i'i da ghəŋa hadik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwanj nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəŋ manda ŋa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dvafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. Ka malaghumala dvafta mndu ta zwanjani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zləŋayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ŋa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadinjzadá tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadintá hafani ta gwada ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

*Mndu ta tsu'aftá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi
Mak 9:41*

⁴⁰ «Ka tsu'af tsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tdúkwa, kabga nzakwani ka mndu tdúkwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tdúkwa. ⁴² Mndu ta tanaf tá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwanha ya, kabga nzakwani ka duhwala da ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwaduta wa.»

11

*Ghunaf ta Yuhwana ta mnduha
Luk 7:18-35*

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpdə his ya ná, ka sli'aftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa hadik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snantá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunaf tá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanta da Yesu kazlay: Kaha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a.

⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snan kuni nda skwi ya nghan kuni.

⁵ Nda ngha gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbada gwal si nda raghwa səla tanj. Nda mbamba gwal si nda rda mndu ta hən. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta Lfida Gwada ta gwal ka pdu*.

⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlghaftá i'i,» ka'a.

Š 10:33 Ngha ta 2 Timute. 2:12. * 10:36 Ta ghəŋa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6. * 11:5 Ngha ta Isaya 35:5-6, 61:1.

Gwada Yesu ta ghəŋa Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ŋa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantša: «Nahgani laghu kuni da nghanay ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghanay na?» ⁸ Nahgani laghu kuni da nghanay 6a? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghanay? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta həŋ ná, ma həga ga mghamha həŋ. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghanay tama? Anabi rki laghu kuni da nghanay? Mantša nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəŋani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda dá ka kagha ŋa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had' mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna həŋ ta gwada ta ghəŋa tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snaŋta katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya. ¹⁵ Ka mamu mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ŋa graha taŋ ¹⁷ kazlay: Vyanafha ŋni ta sinlak ná, skala a

kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta ŋada ghəŋ, tawa a kuni wu kə'a ya həŋ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, “a' nda halaway ma ghəŋani!” ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwanja mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, “a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya,” ka həŋ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghanaku difla Lazglafta ma slnahani.»

*Sana luwaha ta kwalaghutá zlgahftá Yesu**Luk 10:13-15*

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzəmhani mida, kabga kwalaghuta taŋ ta mbədanafatá nzakwa taŋ. Ka'a mantša: ²¹ «Danwa ŋa gha luwa Kwariziŋ! Danwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzəm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Siduŋ lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanafatá həŋ ta nzakwa taŋ ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha† wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərđər ŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ dza'a nzakwa tsi ka ŋa ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tđəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəmzəm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita naŠ. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərđər ŋa luwa

† 11:10 Ngha ta Malatsi 3:1. ‡ 11:21 Kwariziŋ, Betsayda, Tir, Siduŋ: Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10. § 11:23 Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28.

Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda hadik tani, kabga difana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəŋa tan, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranata ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da da ta vliha ta inda skwi. Had sana mndu nda sna ta Zwan wa, ba Da yeya nda sna. Had sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwan yeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwan ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hərfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kəl kuni ka mutsafta mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

12

Zwanja mndu Mgham ta ghəŋa sabat

Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

¹ Ma va tsa fitik ya, badu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafá maya ta duhwalhani. Ka bala'atá hən ta ghəŋa alkama* ŋa dghaday. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə hən ya ná, ka hən nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ba! Wa'a hən ta maga skwi

kul raku ka magay badu sabat†,» ka hən nda tsi. ³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzanaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafar maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə hən da həga Lazglafta ka zuta hən ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Had sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ŋa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzanaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Badu sabat ná, ta zluŋzla gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə hən ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta hən ka dmaku§ wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəŋa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən nda rini* a wu kə'a ya ná, má had kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga hən ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul had dmakwa tan ya wa. ⁸ Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani

Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

⁹ Ka sli'afá Yesu ka zlanfá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawanta da Yesu mantsa: «Vlavla zlahu mu ta tvi ŋa mbanaftá mndu badu sabat re, ari ki na?» ka hən nda tsi ŋa mutsafta rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda hən mantsa: «Waya mataba ghuni, ka dədaghatá kdakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvruŋ badu sabat, dza'a kwal kul kligintá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta

* 11:25 Ngha ta 1 La Kwarentj 1:17-29. * 12:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † 12:2 Ngha ta Sabi 34:21. ‡ 12:4 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § 12:5 Ngha ta Mbsak 28:9-10.

* 12:7 Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

mndu ka maga zdaku badu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantsa: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tđaptá tsi, gi yomad vravafvra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dżraku ņa zba tvi ņa zadĩntá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbp Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tan ya, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'aftá damga guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma đanwa. ¹⁶ Ka zlahanaghatá tsi ta həŋ ka ņđanđa kazlay: Yahayaha kuni da mniyata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantsa ya ná, nda nza ņa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

¹⁸ Wya kwalva đa ya zbp yu, ya đvu yu, ya ta zdigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma đa, dza'a mnamna ta inda mndəra mndu kazlay: Tudukwa guma đa kə'a.

¹⁹ Zbəta a ta zlerđawi wa. Dzəta a ta lawlaw wa. Had mndu dza'a snanja ta gugudaku ta pazlala wa.

²⁰ Had dza'a kdəglĩntá đlanaptá sulum nda ghada ņatani wa. Had dza'a kdĩnta mtəglĩntá pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlanjani ta za ghwa ta skwi tđukwa.

²¹ ņa fafta mndəra mnduha ta ghəŋa tan ja hgani† kə'a ya.

Ghziŋta Yesu ta ghwadaka sulkuma

Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

²² Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpĩnta, ka tsiŋta ka rgha guli. Ka mbanaftá tsi. Ka gwadə tsa

mndu ya ta gwada tsəlenj, ka ng-hantá tsi ta vli tsidid guli. ²³ «Zlah zwanja Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndərmimay.

²⁴ Na snanja la Farisa ta tsa skwi ya, ka həŋ mantsa: «Nda mbrakwa halaway† ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka həŋ.

²⁵ Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ka ta lmuvuslma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuustalmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had ya dza'a sladglata ma həŋ guli wa. ²⁶ Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga tsa halaway ya nda tsa tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? ²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərđa hahəŋ dza'a tsaghunata gumani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, ghavaghunađha ga mghama Lazglafta nda tsa tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a lavĩntá lami da həga ga mndu nda mbra ka hlugudunťa huzlani ta kul habaftá tsi ta tsa mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hlugudunťa huzlani.

³⁰ «Mndu kul had mista đa ná, ghuma đa tsa mndu ya. Mndu kul had ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidĩntá ņa tsa mndu ya ta kwizay. ³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta həŋ. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghuđa ná, had lu dza'a plinistá dmakwani wa.

³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4. † 12:24 Ngha ta 10:25.

Zwanja mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had' lu dza'a walañtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zda ya fu ya, ka lu ná, zda yakwani. Ka si zda a ya fu ya wu, ka lu ná, zda a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi dina, kaghuni la ghwadak na! Ka nu ndəghatá skwi ma ndufu mndu ta mniginta wubisima mndu. ³⁵ Nərma mndu ná, ma tsa nərma skwiha ma ndufufani ya ta kligista tsi ta skwi dina. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma ndufufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa tañ dza'a mnəginta mnduha badu guma ta inda njaslu ya brəfəginj həñ. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka nja kwala dmakwa gha kul had' tsi, ka nja nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

Zlghawa Yesu nja gwal ta dawa mazəmzəm

Mak 8:11-12, Luk 11:29-32

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu nja mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantse: «Mghama da, ta kumay nni ta magata gha ta mazəmzəm nja grafta nni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka həñ.

³⁹ Ka Yesu nda həñ mantse: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Had' həñ ta zləña Lazglafta wa. Ta dawa mazəmzəm həñ. Had' sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həñ, ka tsa nja anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda

rvidik hkən ma hu6a mghama klipiš ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwanja mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma hadik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həñ ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanaftá həñ ta nzakwa tañ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha, “nja ghuni dmaku,” ka gwal ma luwa Niniva dza'a sli'afta mnay nja mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'ij nda ga sud†, ka lagha da sna difla Salumuñ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuñ nda difil. Badu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha, “nja ghuni dmaku,” ka tsa marakw ya dza'a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, nja dza'ani da ra vli tuhwayan tuhwayanə ka zba vli nja mbi'a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli nja mbi'a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ “ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra,” ka'a dza'azlay, nja sli'aftani ka vradaghata. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə'a dza'azlay nja vraghutani, nja hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfəñ ta malaghutá tsatsi nda sidi. Nja lama tañ da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantse tama, dza'a nzakway badzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani tañtañ. Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka'a.

Vərdaka mnduha Yesu
Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəmgə ná, ka bhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nza-ghutá hən ma bli, ka zbə hən ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantša: «Wa'a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay nani ya mantša: «I wa i ma dá nda zwanama dá na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadapťá tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantša: «Wana i ma dá nda zwanama dá. ⁵⁰ Dər wati ma mndu ta maga skwi ya kumanj Da dá ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanama dá, nda mukuma dá, nda ma dá,» ka'a.

13

Gwada ta wutsa hulfa
Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

¹ Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf. ² Ka tskadaghatá dəmgə nərəisl ta vgha ta vatani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha nja tanj ka mahdihdi, ka'a mantša: «Mbada sana mndu ka sli'afta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta klu-luh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəjani wa. ⁶ Na safa fitik dzafťá tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəj mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghəj ka zwanj dze'dze', ərəzłəzla ghəja sanlaha,

selela ghəja sanlaha, midída ghəja sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá Yesu, ka'a mantša: «Mndu nda sləmənja snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?

Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka hən mantša: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada nja tanj ka mahdihdi katək na?» ka hən. ¹¹ Ka Yesu nda hən mantša: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snanjťá vərđá difatá ga mghama Lazglafta, ama vlanj a lu ta hahən wa. ¹² Nja mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, nja sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi nja tanj, kabga dər nghanja hən, nghan a hən wa. Dər snanjha hən nda sləmənja tanj katək, sna a hən wu, graf a hən guli wa†.

¹⁴ «Ta ghəja tanj dəđafťá tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay: «Dər dza'a nda sna kuni nda sləmənja ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghan kuni nda ira ghuni,

nghanťa a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təjnu tənja ghəja na mnduha na.

Dərzlaf dərzla hən ta sləmənja tanj, hafha hən ta ira tanj,

kabga va a hən ta nghanťa wa,

yaha hən da snanjťa nda sləmənja tanj,

yaha hən da grafta ma njudufa tanj, yaha hən da mbədanaftá nzakwa tanj,

da mbanafťá yu ta hən§.»

¹⁶ «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəja kaghuni, kabga nda nghan ira ghuni ta vli, nda sna sləmənja ghuni ta sləmən. ¹⁷ Kawathwata ka yu ta

* 13:1 Ngha ta Markus 3:1. † 13:13 Ngha ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Ngha ta Isaya 6:9-10.

§ 13:15 Ngha ta Isaya 6:9-10.

mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tdukwatdukwa nzakwa tanj si ta dvanja nghanjá na skwi nghanj kaghuni na, lay nghan a hən wa. Si ta kumay hən ta snanjá na skwi snanj kaghuni ná, sew sna* a hən wa,» kə'a ya.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

¹⁸ «Snawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. ¹⁹ Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snanjá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta hən ya, hən. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá hən ta tsa skwi wutsam lu ma nɔdufa tanj ya. ²⁰ Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snanjá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'aftá tsi nda rfu. ²¹ Tsaw tama, had slrəŋ mistani wu, nzɔava a wa. Ka gi grungra ghuya danjwa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. ²² Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snanjá gwada Lazglafta, ka laghu hən da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwana tá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma hən, ka nintá hən ka ksubanj. ²³ Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snanjá gwada Lazglafta ka snatá hən, ka magaftá hən: Ghərmbəts ghərmbəts sanlaha, salala sanlaha, midida sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

²⁴ Ka'a nda hən nda sana mahdihdi mantisa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgam tá vərda hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyaf ta tsa hulfa ya ka pghaftá ghəŋ, ka

zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa danjahəga ya mnay nani, ka hən mantisa: «Mghama dá! vərda hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?» ka hən. ²⁸ Ka'a nda hən mantisa: «Ghuma dá ta magatá tsa,» ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantisa: «Ta dɔvay ka ka dza'a nni rətinja rki na?» ka hən. Ka'a nda hən mantisa: ²⁹ «Zlanjwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gaɔinja nda vərda hya. ³⁰ Zlanjwa hən ka glakwa hən ka skwa turtuk ha ka sagha fitika tsokay ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni njan driŋta nda vu. Vərda hya ya, ka tskidimta kuni da guvura dá, ka yu dza'azlay nda gwal tska skwi ta vwah,» ka'a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka'a nda hən nda sana mahdihdi kay guli mantisa: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka dyaf dya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, njan sli'adaghata dyakha da baba həga tanj ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka'a nda hən nda sana mahdihdi guli mantisa: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka laɓanamta ma kuratá darama hupu hkən njan njaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu njan mniginjá skwi nda difa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had sana skwi mnananj tsi ta hən kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nza-kwa dzatá ghəŋa gwada anabi ta mnay kazlay:

* 13:17 Nghan ta 1 Piyer 1:10, 12.

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda hən. Dza'a mniginmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zrafta ghəŋa hadik† kə'a ya».

Klatá ghəŋa gwada ta ghwadaka kuzur

³⁶ Mbadá Yesu ka zliŋtá dəmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka hən nda tsi mantsa: «Pslanp psla ta klatá ghəŋa tsa mahdihdi ta ghəŋa rira ya,» ka hən. ³⁷ Ka'a nda hən mantsa: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwanə mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəŋa hadik tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ŋa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghəŋa hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tsaptá rira ŋa driŋta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nzakwa tsi badu kdavakta ghəŋa hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwanə mndu ta duhwalhani ŋa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku, nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ŋa hliŋtá hən di'ŋ nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá hən da duda vu. Ŋa wahay tanj ta wahu, ka hpada sli'inja‡ tanj hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wudakwa hahən ma ga mghama Da§ tanj. Ka mamu mndu nda sləmənə snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma difa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta difa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka difglanata tsa

mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawintá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidikw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidikwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidikw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawintá inda skwani ka skwata tsa mizidikw ya.»

Kadən

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadən ta wudadata lu da drəf ŋa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadən ya, ŋa tdagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ŋa nzata ka dagaptá ya dinadina, ka pghamta mā tughuba, ŋa pghinŋa ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəŋa hadik. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ŋa galapta tanj ta ghwadaka mnduha mataba tdukwani, ⁵⁰ ŋa pghaghata tanj ta hən da duda vu, ŋa wahay tanj ta wahu ka hpada sli'inja* tanj hada.»

Lfida gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləmənə ghuni rki na?» ka'a nda hən. «Anj!» ka hən zlghanafta wani. ⁵² Ka'a nda hən guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagha zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danahəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfid ka lfid, nda ya ma skwiha nda kda fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlghaftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kdinŋta Yesu ta mana tsa mahdihdiha ya, ka sli'afta tsi hada

† 13:35 Ngha ta Zabura 78:2. ‡ 13:42 Ngha ta Mata 8:12 § 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3.

* 13:50 Ngha ta Mata 8:12. † 13:54 Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16.

ka laghwi. ⁵⁴ Ka 6hadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka taghə tsi ta skwiha ɲa mnduha ma həga tagha skwa taɲ. Ka ndərmim hən, ka hən mantsa: «Wa ta vlanťá mndərga na ma difil? Wa ta vlanťá mbrakwa maga mndərga na ma mazənzəm? ⁵⁵ Zwanja tsa mndu ta fidi ya a tsi kay ra? Mari a mani‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simun, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghamani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťá na difil na, nda na mbraku na tama 6a?» ka hən. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta hən ka zlgħafta Yesu. Ka Yesu nda hən tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga§ ga taɲ yeya ta hərtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanťyva lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazənzəm magan Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlgħaf a mnduha nda ɲuduf wa.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka ɲumna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsaftá mbrakwa maga mazənzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəɲa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama

ka zlanťaftá tsi ta dəmgə, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagma fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagadagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanəftá tsi ta ɲuduf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani dawaj ka da i'i ná, ta vlagħavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanəftá mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəɲa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta wadanata, hada tsa gwal hagadagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vlanťa kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunəftá tsi ta mnduha da tsagaghatá ghəɲa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəɲa Yuhwana ta kwambleh, ka vlanťá tsa zwanja makwa ya, ka klanťá tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klagħatá mblani ka laghwi da padamta. Ka sli'əftá hən ka laghwi mnanatá Yesu.

Zunja Yesu ta skwa zay ta mnduha dəmbu' hutaf

Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

¹³ Manda snanťa Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'əftá tsi hada nda kwambalu, ɲa laghwi nzakta kətsau' ta wa mazawa. Ka sninťá dəmgə, ka sli'əftá hən nda səla ka laghwi da zhinťa. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksanťá hən ta Yesu ka hidahida, ka mbambanəftá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hən nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, lagħula fitik guli, vrinťyva ta na mnduha na ka dza'a hən da luwaha

† 13:55 Ngha ta Yuhwana 6:42. § 13:57 Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44. * 14:3 Ngha ta Markus 6:17. † 14:4 Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

da zba skwi nja zay tanj,» ka hənj.
 16 Ka Yesu nda hənj mantsa: «Zbanj a hahənj ta sli'i wa, vlanjwavlə kaghuni ta skwa zay ta hənj, ka za hənj,» ka'a.
 17 «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hənj nda tsi.
 18 «Hligidighawa hla,» ka'a.

19 «Nzawanza nda nza ta kuzunj,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlafatá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valantá duhwalhani nja dgay nja dəmgə. 20 Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá hənj. Ka tsakaftá lu ta padakwani† ma vəl zay tanj ka ghwanak ghwanpədə his. 21 Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay hənj ta dəmbu' hutaf, mbədə a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaday Yesu ta mbađa ta drəf
Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

22 Gi tahula tsa, ka mblafatá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu nja dza'a ta sana 6lu, ta nzaghutá tsatsi nja vrintá tsa dəmgə ya. 23 Manda vrintani ta hənj, ka sli'afatá tsi ka laghwini zata ta ghwa nja maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. 24 Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. 25 Ta tsughbura sərdək tama, ka sli'afatá Yesu ka mbađa ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. 26 Nghay duhwalhani ta mbađani ta drəf ná, ka ksaftá zlənj ta hənj. «Aya halalay!» ka hənj ka wahu nda zlənj nda zlənj. 27 Gi ka Yesu nda hənj mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zlənj kuni ta zlənj!» ka'a.

28 Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama dā, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghənjə na imi na da kagha,» ka'a. 29 «Saghasa!»

ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbađa ta imi ka dza'a nda da Yesu. 30 Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksaftá zlənj. Gi səlikw zlraftani ta dədəku da huda imi tsa. «Mghama dā, kata ta i'i!» ka'a wahata. 31 Ka gi fadapta Yesu ta dzvu ka njanata. «Nda hta zlgəhay nda njuđufa gha, kabgawu kəl ka ka dga ghənj na?» ka'a nda tsi. 32 Ka sli'afatá hənj ka lami da kwambalu, ka ləata tsa falak ya. 33 «Kagha ná, vərda Zwanja Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsələu ma ghuva Yesu.

Mbambanafatə Yesu ta gwal kul duhwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

34 Tahula tsughwadapta tanj ta drəf, ka 6hadaghata hənj ta hadika Genazaret\$. 35 Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá hənj ta lwi da inda luwaha ta wanaftá hənj. Ka hləganaghatá lu ta inda gwal kul duhwanaku. 36 Ka ndəbə hənj ta dzvu da tsi: «Zlanənzla ta tvi ta hənj ka ksanja hənj ta walguta gha kwenkwen,» ka hənj nda tsi. Inda tsa gwal ta kasanja ya, ka mbambafatá hənj.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza tanj

Mak 7:1-13

1 Tahula tsa, ka sli'afatá la Farisa nda gwal tagha zlahu nja mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka hənj mantsa: 2 «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzi, kul had hənj ta mbazintá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka hənj nda tsi. 3 Ka'a nda hənj mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahə Lazglafta, ka laghwini da sna nja ghuni nja ghuni na? 4 Ya wya ka Lazglafta mnata

† 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44. § 14:34

Ngha ta Markus 6:53. * 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38.

na: «Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a mnata guli na: «'Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,» ka'a. ⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ŋa mnduha na: Lavinlava ka ta mnay ŋa da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata mndani ná, tsaw dza'a vlanjá Lazglafta yu kə'a. Nza a tkwe' ka vlanja gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantša ya zadanata kuni ta gwada Lazglafta ka mbəɗapta nda ŋa ghuni. ⁷ Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəŋa ghuni ta mnay kazlay:

⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ŋa da,

ama ma ŋudufa taŋ ná, di'ij həŋ nda i'i.

⁹ Ka bətbət ta tsəlbə həŋ ta tsəlbə ŋa da, gwada Lazglafta ya ka həŋ ta tagha zlahu mnduha ŋa mnduha‡ kə'a ya.

*Skwi ya ta ŋriŋtá mndu
Mak 7:14-23*

¹⁰ Ka hgadaghatá Yesu ta dəmgə da tsi, ka'a nda həŋ mantša: «Fawafa ta sləməŋ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ŋriŋtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ŋriŋtá mndu,» ka'a.

¹² Na snanja duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá həŋ. Ka həŋ nda tsi mantša: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlan kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə'a re?» ka həŋ. ¹³ Ka'a mantša: «Inda fu ya kul ŋəbata Da da ná, dza'a tdiŋtda lu. ¹⁴ Zlanwazla ta həŋ, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha həŋ. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka həŋ his his da ghurum,» ka'a.

¹⁵ «Tsi lan nap tsi sli ta tsa mahdi hdi ya,» ka Piyer nda tsi. ¹⁶ Ka Yesu mantša: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katak ra? ¹⁷ Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da hudi, ŋa dza'a thidiŋta ma dra kə'a ra? ¹⁸ Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋriŋtá mndu. ¹⁹ Tazlay ná, ma ŋudufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'insli'in, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. ²⁰ Tsahaya skwi ta ŋriŋtá mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋriŋtá mndu wu,» ka'a.

*Zlghay nda ŋudufa sana marakw
Mak 7:24-30*

²¹ Tahula tsa ka sli'aftha Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Sidun. ²² Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwanja Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danwa ŋani katakata,» ka'a. ²³ Ka kwalaghuta tsi ta zlghanaftawi dər te'. «Vriŋ na marakw ta wahu mista mu na ba!» ka duhwalhani gavadaghatata mnay ŋani ka ŋdanja. ²⁴ Ka'a mantša: «Ghunaga ŋa la Isra'ila § nda zadá manda tuwak lu ta i'i, ŋa sanlaha a wu,» ka'a. ²⁵ Ama ka lagha tsa marakw ya tsəlbata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantša: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantša ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma vəl zay danahəga taŋ,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantša: «Dagala zlghay nda ŋudufa gha makwa da, ka magamaga tsa

† 15:4 Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ 15:9 Ngha ta Isaya 29:13. § 15:24 Ngha ta 10:5-6.

skwi ya, manda ya kumanj ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanafta Yesu ta ndəghata gwal danjwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa drəfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndəghata dəmgá slanaghata. Ka hladanaghata hən nda gwal ta dzəgidi, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa səla tanj, nda gwal ka rgha, nda ndəghata sanlaha ma danjwaha, ka pghata ta kəmani. Ka mbambanaftá tsi ta hən. ³¹ Ka ndərmim tsa dəmgá ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka bududun fawaya tanj, ta gwal nda rwa səla tanj ta mbadá, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka hən mantša: «Ŋa Lazglafta la Isra'ila na glaku,» ka hən.

Zunja Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu'fwad

Mak 8:1-10

³² Tahula tsa guli, ka hganťa Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda hən mantša: «Ta kshihata ka hidahida na dəmgá na, kabga mahkəna fitika tanj na kawadaga nda i'i, had skwi danj hən wa. Va a yu ta vrinťa hən nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tanj ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantša: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ŋa zunťa ndəghata dəmgá mandana na?» ka hən. ³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda hən. «Ndəfán hən, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka hən nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndəghata dəmgá ya mantša: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa buradi ndəfán nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəyani. Ka balanaptá tsi ka vlanťa

duhwalhani. Ka daganaftá hahən guli ta tsa ndəghata dəmgá ya. ³⁷ Ka zə inda tanj, ka baghawťa hən. Ka tskaftá lu ta pdakwani ka ghwanak ndəfán. ³⁸ Dəmbu'fwad na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbədaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vrinťani ta tsa dəmgá ya dzagha tanj, ka lamə tsi da kwambalu ka laghwi ta hadika Magadanj*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maraŋnamara ta ŋizla ya ta saha daga ta luwa,» ka hən dawanta da tsi ŋa dzəghay. ² Ka Yesu nda hən mantša: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: "Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim," ka kuni ta mnay. ³ Nghay ghuni ta ŋra ta vli ma mndəra luwa gasərdək ya guli na: "Dza'a ghubugwa vli gita," ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá ŋizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, zləŋa a hən ta Lazglafta wa. Mazəmzəm yeya ta dawu hən. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta hən ka ŋa anabi Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda hən. Ka sli'aftá tsi ka zlanťa hən ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magə Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drəf ná, zanap za hən ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda hən. ⁷ «Tsəna kwala mu kul

* 15:39 Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray. * 16:4 Ngha ta 12:15-21.

klaftá skwa zay na ya kəl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghəŋa taŋ.

⁸ Ka Yesu nda həŋ snaŋər tsi ta tsa ndana taŋ ya mantsa: «Slaghwa a zlgħay nda ŋuduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kəl kuni ka ndanay ka-zlay: Hađu skwa zay da amu wu kə'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Hađ kuni ta havakta ka buradi zulus lu ta mnduha dəmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Hađ kuni ta havaktá ka buradi ndəfáŋ zulus lu ta mnduha dəmbu' fwad kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata dá kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kə'a ná, waka kaghuni kwal kul snaŋta kazlay: Ta ghəŋa buradi a ta gwada yu wu kə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani kazlay: Ta ghəŋa is ta magə lu ma buradi a mna Yesu ta magay taŋ ta dasuwa wu, ama ta ghəŋa tagħa skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga həŋ ta dasuwa.

*Yesu ná, Kristi ya
Mak 8:27-30, Luk 9:18-21*

¹³ Bhadaghata Yesu ta hađika Sezare Filip, ka dawantá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwaŋa mndu na?» ka'a nda həŋ. ¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka həŋ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda həŋ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwaŋa Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuŋ zwaŋa Zunas, nda tfawi ta ghəŋa kagha, kabga mnda səla a ta mnaghatá tsa gwada ya wu, Da

da ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: PiyerŠ ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* da. Hađ sana skwi dza'a lavinťa mbrakwa mtaku ta mag-anavata wa. ¹⁹ Dza'a vlagħavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəŋa hađik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plinťa ta ghəŋa hađik guli ná, dza'a plinťa lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walaŋta mnananťa dər wati ma mndu kazlay: Kristi yu kə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəŋani.

*Mnaŋta Yesu ta gwada ta dza'ani
mtaku nda sli'agaptani*

Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuydiŋghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagħa zlahu ŋa mnduha ta daŋwa katakata. Na dzata taŋ ta i'i. Bađu mahkən ya, ŋa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagħa Piyer ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klinťka Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula għa tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka ŋa da. Manda ŋa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ŋa mnda səla ta ndana ka,» ka Yesu mbədavata nda Piyer.

Gwada ta ghəŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vzintani ta ghəŋani ka klayni ta udza zlgħayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zadinťada tsa mndu ya ta hafani.

† 16:9 Ngha ta 14:15-21. ‡ 16:10 Ngha ta 15:32-38. § 16:18 Piyer: Tsaya ta hgə lu ka Pala.

* 16:18 Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † 16:19 Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23.

Ama mndu dza'a zadĩntá hafani ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa hadik na demdem ka ŋani, ka nda zada hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a lavĩnta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwanja mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganaftani ta nisəla inda mndu tafta magatá slnani† ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghanťa hən ta sagha Zwanja mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanťa i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwanjamani Yuhwana nda ghəŋa tan, ka laghu hən ta sana ghwa nda slra. ² Ka mbədavafťa Yesu ta wa ira tan, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navafťa lgutani tilil ka ŋusliŋ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira tan ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən hadna: Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka ŋusliŋ tilil bukwamťa hən. Gi ka snanjťa lu ta sana lwi ta gwadagapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwanja dá ya dvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəŋani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi snanjťa tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hən zlu-zlumbruh ta hadik. Ka ksutá zləŋ ta hən katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hən, ka ksanjťa hən. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda hən. ⁸ Kə'a ka hən nghanťa ná, Yesu turtukwani yeya nghanťa hən hada.

⁹ Ta vragatá hən ta tsa ghwa ya tama, ka zlahanaghatá Yesu ta hən: «Yahayaha kuni mnananťa dər wati ma mndu ta skwi ya nghanťa kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwanja mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dawanjťa da tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tiŋəl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katək na?» ka hən. ¹¹ «Manda va tsaya nzakwani, tiŋəl Iliya dza'a sagha ŋa payanató inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hən ta danwa manda ya kumanť hən. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hən ta danwa ta Zwanja mndu guli,» ka'a nda hən. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwada ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwanťa ksu seteni

Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndu sadaghata tan tavata dəmgə, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəlbata ma ghuya Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama dá! Tawatá hidahida ta zwanja dá ksu seteni†, ta ghuya danwa ŋani katakata. Da vu kə'a ta dədamta badu ma sani, da imi badu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá hən ta mbanafťa,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na

† 16:27 Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6.

* 17:10 Ngha ta Malatsi 3:23. † 17:15 Ngha ta 4:24.

fitik na, had zlg hay nda nɔdɔf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ɲa yawu dza'a gdavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwan ɲa da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwan ɲa, gi ka mbaftá tsa zwan ɲa hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghɛɲa tan, ka gavadaghatá hɛɲ da dawanta da tsi: «Kabgawu kɛl aɲni ka traptá ghzligintá tsa seteni ya katɛk ná?» ka hɛɲ. ²⁰ «Hta ta zlg hay nda nɔdɔf ufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hɛɲ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlg hay nda nɔdɔf ki'a da kaghuni manda hya kramasa† katsi ná, laviɲlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kɛ'a na, dza'a sli'afslí'a. Had sana skwi dza'a trɛgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndɛrga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligintá lu,]» ka'a nda hɛɲ.

Mnaglanɲa Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwanɲa mndu ma dzva mnduha. ²³ ɲa dzata tan, badu mahkɛna fitik ɲa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghɛɲani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzɛmna

²⁴ Manda ɓhadaghata tan da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna hɛga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plɛr pla a wa'a Mghama ghuni ta dzumna hɛga§ Lazglafta katɛk na?» ka hɛɲ nda tsi. ²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'aftá tsi ka lami da hɛga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuɲ, kinawu ndana kagha ta ghɛɲa tsa gwada tan ya na? I wa ranj pla dzumna nda dzumna luma ɲa mghamha ta na ghɛɲa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play tan nda tsa tama wa. ²⁷ Dɛr má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ɲa tan. La da drɛf, ka vzadata ka ta ɲalum. Tsa tantanɲa klipi dza'a ka da ksafita ya, ka gunanɲa ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlanɲa ka ta hɛɲ ɲa platá ɲa u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghɛɲ manda zwan kwitikw Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka hɛɲ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka hɛɲ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwan kwitikw ka sladanata ta kɛma tan. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbɛdanaf a kuni ta nzakwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, had kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghɛɲani manda na zwan kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dɛr wati ma mndu ta tsu'aftá zwan manda na zwan wana tsi na ta ghɛɲa gwada ta i'i ná, vɛrda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zlɛmbintá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zlɛmbiɲzlɛmba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlg haftá i'i ya katsi, ta dɛr ya

† 17:20 Ngha ta 13:32. § 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

má hbidim lu ta dughura buna ma nuzluj ka vzaghata da drəf. ⁷ Dəŋwa ŋa ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazlambinjá mndu! An mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zlambinjá mndu. Ama dənwa ŋa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsinjtsa gha ka wudinjta ka di'inj. Ta dər lama ka da hafu ŋa kdekedzenj nda səla gha sluj turtuk, ka dzva gha sluj turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlahá gha yipa' ka dzvuha gha yəmad a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ŋa kdekedzenj. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwaslinj tsakwasla gha ka wudidinjta ka di'inj. Ta dər lama ka da həga hafu ŋa kdekedzenj nda ira gha guzlinj turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

Tuwak nda zadá
Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətətá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gdata ta ngha kuma Da dá ta nzakway ta luwa ta ngha həŋ. [¹¹ Sa da mbanaftá gwal ya si nda zadá na Zwanja mndu*.]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dərək ka tuwaka mndu, tsa zadavaghuta ya turtuk katsi ná, had' ta zlanjta tsaha təmbay mbsak təmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwađuta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəŋani ka malaghuta ta ghəŋa tsaha təmbay mbsak təmbay mida kul zwađuta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta

zadavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanjama ta gaghata dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanjama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzranja kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanjama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klaflka ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ŋa da graftá tsa gwada ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanata tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snatá ŋa Igliz katsi guli, ngha ta tsa mndu ya manda mndu kul snanjá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta hadik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hbaŋba lu guli ta luwa‡.

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ŋa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da dá ta luwa ta həŋ. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga dá ná, mataba tanj yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata dawanja da Yesu, ka'a mantša: «Mghama dá! Ka ta giha ga zwanjama dá ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfəŋ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Ndəfəŋ səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfəŋ mbsak,

* **18:11** Ngha ta Lukwa 19:10. † **18:16** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. ‡ **18:18** Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.

ndəfəŋ mbsak, ndəfəŋ səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədaftá skwa gadghəlani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlenwi mlenwiha tse di da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ŋa plata wa. Ka tsa mgham ya mantsa: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa tanj tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ŋani tani, ŋa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsələbata ta kəmani, ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf, dza'a plagha pla yu demdem," ka'a. ²⁷ Ksanja tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta tsa danahəgani ya, ka zlanantá tsi ta tsa dməŋ ya ka zliŋta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliŋtá, ka guyatá tsi nda sana grani ya si ta ksə hən ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərmək. Ka valaftá tsi tida, ka ksanəftá ŋurzulŋ. "Plihapla ta skwa da gita gita!" ka'a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka'a mantsa: "Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza'a plagha pla yu," ka'a nda tsi. ³⁰ "Ya'! Dva a yu wu, plihata gitagita," ka'a. Ka laghu tsi hamtá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməŋani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanəftá tsi ta hən ta ŋuduf katakata. Ka laghu hən rusanəftá danahəga tanj ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahəgani ya, ka'a nda tsi mantsa: "Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i' ná, ³³ had kagha guli má dza'a tawa hidahida ta gra gha, manda

ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?" ka'a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ŋudufaniš wu katsi ná, manda va tsaya dza'a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka'a.

19

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mak 10:1-12

¹ Manda kdŋnta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'əftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta 6la ghwa Zurdeŋ. ² Ka sli'əfta dənga rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay hən ta tsanamtá matsava da. Ka hən nda tsi mantsa: «Lavinlava mndu ta ghzliŋtá markwa tanj, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka hən. ⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghu ba ra? "Ma zrafta inda skwi ná, zlagigŋ zлага Lazglafta ta i zgun nda marakw*." ⁵ Ka Lazglafta mantsa: "Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanjta i dani nda mani, ka laghwi da ndi'əftá vgha nda markwa tanj, ŋa nzakway tsa hahən his ya ka mndu turtuk†." Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a hən ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa tanj. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa tanj katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzliŋtani‡ kə'a ba?» ka hən nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda hən

§ 18:35 Ngha ta 6:15. * 19:4 Ngha ta Zrafta 1:27 nda 5:2. † 19:5 Zrafta 2:24. ‡ 19:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31.

mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzliŋtá marakw. Ma zraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walanťá ghzliŋtá markwa tan, ka taghəŋa hliriŠ a tsi. Nzakwani ná, ka ghzliŋghzla mndu ta markwa tan, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Inda mndu a dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlan Lazglafta ta mbrakwa ŋafta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuβitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psla, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta həŋ ka maga du'a ta ghəŋa tan. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dina, ŋa nzakwa da nda hafu

ŋa kdekedzen kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa nərma skwi na? Turtuktuk nərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu ŋa kdekedzen kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha, dvuđva ta mnda sala manda va ghəŋa gha†,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta pdakwani ŋa magəgəlta da na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem‡ katsi ná, la ka dzawinťa ka ta inda skwa gha, ka daganafťa ka ta tsedani ta gwal ka pdu. Dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²² Na snanťa tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka basafťá tsi ta nuduf ka sli'afťa ka laghwi, kabga gadghəl ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vrəliŋtá mnaghunata na: Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá ghəŋani ta gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snanťa duhwalhani ta tsa gwada ya, ka ndərau' həŋ katakata, ka həŋ mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a laviŋta mutsafťá mbaku tama?» ka həŋ. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta

Š 19:9 Ngha ta 5:32. * 19:14 Ngha ta 18:3-5. 5:16-20, Zlahu 19:18. † 19:21 Ngha ta 5:48.

† 19:19 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu

wa,» ka'a.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantša: «A'a! Ya wana an̄ni, zlanavazla an̄ni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu kə'a dza'a magaku nda an̄ni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda hən mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbəɗavaftaŠ inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwan̄a mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista ɗa ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwan̄pɗə his kaghuni, ɲa tsa guma ta ghəɲa mndəra la Isra'ila ghwan̄pɗə his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavatá həgani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəɲa gwada ta i'i ná, dza'a mutsay hən ta dərəkātani, ka malaghuta a tsi, ɲa mutsay tan̄ ta hafu ɲa kdekedzen̄ guli ta ghəɲani. ³⁰ Ama nda ndəgha gwal ta nzakway tan̄tan̄, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway tan̄tan̄,» ka'a.

20

Gwada ta ghəɲa kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ɲa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həga ma həgani, wrək sərɗək, da zba gwal ɲa ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá hən ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha tan̄. Ka ghunaghatá tsi ta hən da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan̄, ka nghəglan̄tá tsi ta gwal ksa slna ta nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda hən mantša: “Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba ɗa, dza'a

plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku,» ka'a nda hən. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəɲ vli, mantša guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda hən mantša: “Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?” ka'a nda hən. ⁷ Ka hən nda tsi mantša: “Had̄ mndu ta klaftá an̄ni ɲa maga slna wa,» ka hən. Ka'a nda hən mantša: “Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha ɗa,» ka'a.

⁸ «Gahawu tama, “hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla tan̄ ka zrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ɲa kd̄ɲta gha nda gwal tan̄tan̄,» ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlan̄tá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zraftá ksa slna tan̄tan̄. “Mali dza'a an̄ni zlgħay” ka hahən si ta gray. Ama ka vlan̄tá lu ta tseda vagha mndu turtuk turtuk ta hən. ¹¹ Ta zlgħə hən ya, ta dza'a nda ɲuɲuraku hən ta ghəɲa tsa dan̄ahəga ya. ¹² Ka hən mantša: “Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kwen̄kwen̄ maga hən ta ksa slna ná, waka kagha planatá hən guram nda ɲa an̄ni na? An̄ni, hərɲu hərfa ɲni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik,» ka hən. ¹³ Ka'a nda hən mantša: “Gra ɗa, nənɓap a yu ta kagha wa. Ta tseda vagha mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgħa ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kuman̄ yu vlan̄ta yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ɲa

Š 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14. * 20:2 Ngha ta Mata 5:26. † 20:12 Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

gha. ¹⁵ Lavinjlava yu ta maga skwi manda ya kumaŋ yu nda tseda da, mantsa a kasi'i wa? Ari dzagagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tanŋaŋ. Nja nzakwa gwal tanŋaŋ, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

Mahkəna mnanŋa Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa həŋ ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwanpɔ́ his ya, ka'a nda həŋ mantsa: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwanŋa mndu, ka vlanŋá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tanŋ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlanŋvla həŋ ta gwal kul haɔ ka la Yahuda, ŋa gagay tsaha ya, ŋa sləvay tanŋ nda krupi, ŋa zləŋafta tanŋ ta udza zləŋay. Baɔu mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsəlbata tsi ta kəmani ŋa dawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ŋa nzata na zwana da na, nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaɔa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a lavinjlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya daŋwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say ŋni!» ka həŋ nda tsi. ²³ Ka Yesu† nda həŋ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya daŋwa da ya, ama ta ghəŋa gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda

ya nda ga zlaɔa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da da dza'a vlanŋá tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta həŋ,» ka'a.

²⁴ Snanŋa tsa pɔ́akwa duhwalha ghwanŋ ya ta tsa gwada ya, ka basanavatá həŋ ta ŋuduf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagamaghatá Yesu ta həŋ, ka'a nda həŋ mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghəŋa mnduha ta má mgham mghama tanŋ ta ghəŋa tanŋ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahəŋ ta mbrakwa tanŋ ta ghəŋa tanŋ. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka dər wa ta kuma nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwanŋa mndu ŋa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ŋa maganata slna ta mnduha, ŋa vlatani ta hafani ŋa mbanaftá ndəghata mnduha,» ka'a.

Mbambanasta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'aftá dəmgarutut mistani. ³⁰ Ta nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka snanŋá həŋ ta labla Yesu nda ta tsa kə'a, ka dzatá həŋ ta lawlaw. «Mgham, Zwanŋa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka həŋ. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dəmgaya, ka dawa həŋ. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanŋa Dawuda! Tawa ta hidahida ta aŋni,» ka həŋ. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hgamaghatá tsi ta həŋ. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda həŋ. ³³ «Mghama da, gwananŋagwana ta iriha ŋni!» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka ksanŋá həŋ ta Yesu ka hidahida. Ka

† 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. § 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6.

kasantá tsi ta iriha tanj. Ka gi ng-hantá hən ta vli nzidid. Ka laghu hən mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan a i Yesu nda duh-walhani ka bhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa hən nda luwa Beslaze tavata ghwa Zaytun*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hən mantasa: «Lawala da a luwa ta kəma ghuni a. Ka bhadaghaḡha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghata kuni ta hən. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghəjani katsi ná, "Mgham ta kumay," ka kuni da zlganaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla hən.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantasa ná, nda nza kabga ḡa dzanaghatá ghəja gwaḡa ya mna anabi Zakari kazlay:

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, leḡtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih, ta vuvu'ukwa kdih, ta nzakway ka zwanə kdih†,» ka'a.

⁶ Ka sli'aftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta hən. ⁷ Ka hlaktá hən ta tsa mana kdih ya nda zwanani, ka pghaftá hən ta lgutha tanj ta hən, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zla-zlatə ndəghata mnduha ta lgutha tanj ta tvi. Sluhwa ḡa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi‡ guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka hən mantasa: «ḡa Zwanə Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham

Lazglafta! ḡa Lazglafta ta luwaḡ glaku!» ka hən.

¹⁰ Manda bhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kbútá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka hən. ¹¹ Ka tsa dəmgə mistani ya mantasa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka hən.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzligintá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlbidiintá tsi ta tabəla gwal mbədu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda hən mantasa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga ḡa ná, həga maga du'a ya kə'a, ka ninjtá kaghuni ka galigha la gənda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla tanj tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta hən.

¹⁵ Nghay la mali ta ghəja gwal ta dra skwi ḡa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ḡa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ḡa Zwanə Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta hən ta ḡuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantasa: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Anj! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walan a kuni ta dzanəftá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: "Kagha ta payaftá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kumanj ka†,» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlanjtá hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka

* 21:1 Ngha ta Markus 11:1. † 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13.

ḡ 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25. * 21:13 Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmija 7:11.

† 21:16 Ngha ta Zabura 8:3.

laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afra Yesu ta sana ghuraf
Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasærdæk ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanafá maya. ¹⁹ Ka nghaná tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kæ'a kæ'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had' ka dza'a walglanfa yæglafra wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzun ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kæ'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndærmimi hæj nda ndærmima. Ka hæj mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta hadahada kay ka na?» ka hæj. ²¹ Ka Yesu nda hæj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlghafzlgba kuni ta Lazglafra nda nðuf dgan a kuni ta ghæj dækdæk wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: «Ama, sli'afslí'a hada ka vzamta ka ta vgha da dræf,» ka kuni dza'azlay nda ya ghwá ya ná, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a dawanta kuni nda zlghay nda nðuf nda ma maga du'a ná, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

Wa ta vlanfa mbrakwa maga skwiha manda na?

Mak 11:27-33, Luk 20:1-8

²³ Ka lamæ Yesu da hæga Lazglafra ka taghæ tsi ta skwi nja mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghæja gwal dra skwi nja Lazglafra, nda la galata mndu da dawanta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kæl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka hæj. ²⁴ Ka Yesu nda hæj mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a dawanta yu da kaghuni guli. Ka zlghidifzlgba kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kæl yu ka

maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana nja maga batem† na? Lazglafra re, ari mnduha a na?» ka'a nda hæj. Ka laghu hen da dzray mataba hahæj hahæj.

Ka hæj mantsa: ««Ka Lazglafra ta ghunafta Yuhwana ka mu,» nu kwal kuni kul zlghafra ba? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka «mnduha ta ghunafta» ka mu guli, ta zlænay mu ta mnduha guli, kabga klafkla hæj demdem kazlay: Anabi Yuhwana kæ'a.» ²⁷ Ka hæj nda Yesu tama mantsa: «Sna a anji ka wa ta ghunafta wu,» ka hæj. Ka Yesu nda hæj guli mantsa: «I'i guli ná, had' yu ta mnaghunata ka wa ta vlihata na mbraku ta kæl yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

Gwada ta ghæja zwaniha his

²⁸ Ka Yesu nda hæj guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwaniha. Ka'a nda sani tanfan mantsa: «La ka dza'a ka da maga slna ma vwaha inaba u sagæn,» ka'a nda tsi. ²⁹ «La a yu wu,» ka'a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli'afra ka laghwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwan ya manda va tsaya guli. «Aray, ta dza'a yu da,» ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwaniha his ya, ta magata skwi ya kumæ da tan ná?» ka Yesu nda hæj. «Tsa tanfan ya ya,» ka hæj. Ka Yesu nda hen tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tinlaghutinla gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafra ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tdukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlghafra. Ama ka zlghafra gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghanfa ghuni ya tani, mbædanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlghafra wa,» ka Yesu nda hæj.

† 21:25 Ngha ta 3:6.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi 6a: Mamu sana mndu ta ŋaɓaftá fwa inabiha ma vwa-hani. Ka ŋamtá tsi ma muhul. Ka laptá tsi ta ghurum ŋa ditsa yak-wani. Ka baghatá tsi ta vli ŋa nzagata ka nghayŋ. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli'aftha tsi ka laghwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ŋa mutsanaftha taŋ ta ŋani ma dɔgata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka dɔgaptá hɔŋ nda dɔga ta sani ka dzata hɔŋ nda dza ta sani. Ka zlɔrtsatá hɔŋ nda zlɔrtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha taŋtaŋ ya. Ka maganató tsa gwal hva tsa vwah ya ta hahɔŋ guli manava ŋa tsahaya. ³⁷ Kɔdavaktani, ka ghunɔdanaptá tsi ta hɔŋ ta vɔrdá ŋani ma zwanj nda mnay kazlay: Dza'a vlanjvla hɔŋ ta glaku ta zwanj da kə'a. ³⁸ Na nghay tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwanj ya, ka hɔŋ mataba taŋ mantsa: "Wana tsa mndu dza'a za hɔga ya kay. Sawa, ka dzata mu! Na zay mu ta hɔgani," ka hɔŋ. ³⁹ Ka valaftá hɔŋ tida. Ka tshidinjta di'inj nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Baɗu da saghɔr tsa dani ma inabi ya ní, kinawu kə'a dza'a ma-gay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda hɔŋ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ksantá a hɔŋ ka hidahida wa. Na klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. Na vlay tsahaya ŋani nda fitikani ta ŋani

mataba dɔgata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka hɔŋ.

⁴² Ka Yesu nda hɔŋ guli mantsa: «Ta walaŋ a kuni ta dzaŋaftha skwi vindaf lu ma defteri ra? "Tsa pala wuɗidinj gwal ba hɔga ya, tsaya ta nuta ka vɔrdá palaka tughwa hɔga. Tsaya ná, Lazglafta ta dɔvaftá nzak-wani mantsa. Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu*."»

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Dza'a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ŋa vlanjta mndɔra mnduha dza'a snanató gwadani dina kə'a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza'a zlɔmbaftha ta tsa pala ya, dza'a hurbɔ hurbɔa. Ala, ka tsa pala ya ta zlɔmbanaghatá mndu katsi, dza'a hu'anap hu'a† ŋɔrdɔk ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihda Yesu ya, ka graftá hɔŋ kazlay: Ta ghəŋa taŋ ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə'a. ⁴⁶ Ka zbɔ hɔŋ ta ksaftá Yesu. Ama ka zlɔŋaftá hɔŋ ta dɔmga, kabga klafkla dɔmga ta Yesu ka anabi.

22

Mahdihdi ta ghəŋa kla makwa

Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnɔglanató hɔŋ nda mahdihdi mantsa: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanjani ta makwa. ³ Ka gh-wanaftá tsi ta kwalvahani ŋa ha-gaktá gwal haganj tsi ŋa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagha. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ŋa dza'a "mnanató tsa gwal haganj tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə'a. Pslapsla yu ta slaha dá, nda rina fisika dá nda uwasla nda uwasla, nda paya

ŋ 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2.

* 21:42 Ngha ta Zabura 118:22-23.

† 21:44 Ngha ta Lukwa

inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla makwa,” ka’a nda hən̄. ⁵ Ndan̄a a tsa gwal hagan̄ lu ya wa. Ta laghu ya da vwa-hani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta hən̄, ka pslatá hən̄. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta n̄uduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka drinjá luwa tan̄. ⁸ Tahula tsa, ka’a nda kwalvahani mant̄sa: “Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagan̄ lu ya, ran̄ ta hən̄ a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza’a guyun̄ta kuni da na vla za skwa zay na,” ka’a nda hən̄. ¹⁰ Ka sli’afta tsa kwalvahani ya ka laghwi ta tvi. Ka tsakaktá hən̄ ta inda mndu ya guyun̄ hən̄. Nda ghwadaka mnduha tani, nda n̄ərma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da ng-hanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghan̄tá tsi ta sana mndu kul had̄ lguta kla makwa tida. ¹² Ka’a nda tsi mant̄sa: “Ari gra! Waka kagha sami da na həga na kul had̄ lguta kla makwa ta kagha na?” ka’a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwi n̄a mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mant̄sa: “Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wudidin̄ta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpađa sli’injani* hada,” ka’a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki’a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna n̄a mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka tska-vata ka dzrafta ka hən̄ dza’a ksaf̄ta Yesu nda gwada dza’a sabi ma wani. ¹⁶ Ka ghunaftá hən̄ ta san-laha ma duhwalha tan̄ kawadaga

nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata tan̄, ka hən̄ nda Yesu mant̄sa: «Mghama d̄a, nda sna n̄ni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə’a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata n̄a mnduha. Had̄ kagha ta zlan̄a ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mn̄an̄namna ta n̄a gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa’a ka pla dzumna n̄a mgham Sezar na?» ka hən̄.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana tan̄ ya. Ka’a nda hən̄ mant̄sa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i’i na? ¹⁹ Marihawa tsa kwaḅu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka’a. Ka klanaktá lu ta tsa kwaḅu† ya. ²⁰ Ka’a nda hən̄ mant̄sa: «N̄a wa na fwatu nda hgu ta na kwaḅu na ná,» ka’a. ²¹ «N̄a mgham Sezar ya,» ka hən̄. «Ka mant̄sa tsi ya ní, vlan̄wavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka n̄a mgham Sezar. Vlan̄wavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka n̄a Lazglafta,» ka’a. ²² Snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya, ka ndərmim hən̄ nda ndərmima. Ka zlanavata hən̄ ta Yesu ka laghwa tan̄.

Gwada ta sli’agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Baḅu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Had̄ lu dza’a sli’agapta ma mtaku wu kə’a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka hən̄ nda Yesu mant̄sa: «Mghama d̄a, ka Musa na: “Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwan̄ katsi, klay zwan̄amani ta tsa wadgani ya ka markwa tan̄ n̄a yanatani ta zivir ta tsa zwan̄amani ta mtuta‡ ya,» ka’a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da an̄ni ndəf̄an̄ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana

* 22:13 Ngha ta Mata 8:12. † 22:19 Ngha ta Mata 20:2. ‡ 22:24 Ngha ta Zrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlaha 25:5-6.

a lu ta zwanj wa. Ka wunanaghatá sagəjani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwanj ya guli, ya a ta zwanj wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfán, had ya ta yatá zwanj ma həj nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta tanj demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza'a nzakway ka zə'ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfán ya, ya wya klukla həj demdem ka marakw na?» ka həj. ²⁹ Ka Yesu nda həj mantša: «Ta nanay kuni ta ghəja ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuḅa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Bađu sli'agapta dza'a sli'agapta lu ma mtaku ná, had lu dza'a kləgəltá vgha ŋa nzakway ka marakw nda zə'al wa. Dza'a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəja sli'agapta ma mtaku ná, ta dzanaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I'i Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta YakubuṢ kə'a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka'a. ³³ Snaŋta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim həj nda ndərmima katakata.

Wati mali mataba zlahuha na?
Mak 12:28-34, Luk 10:25-28

³⁴ Na snaŋta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka ts kavatá həj. ³⁵ Lagha sani mataba tanj ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mantša: ³⁶ «Mghama da! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mantša: «“Dvudva ta Mgham

Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya mantšanja zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvudva ta sləvda gha manda va ghəja gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta həj,» ka'a.

Daway ta ghəja i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka ts kavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda həj mantša: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəja Kristi na? Zwanja wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka həj nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda həj guli mantša: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa kazlay: Mgham kə'a ḅa? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ «Ka Mgham nda Mghama da na: Sawi nzata nda ga zeghwa da, ha ka nanafata da ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla ghaṢ”, ka'a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama da”, ka Dawuda ta hgay ya ní, waka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlganafá wi. Daga bađu tsa, had mndu ta walganja dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəja dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmganda ya nda duhwalhani tani mantša: ² «Dzanaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata

§ 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16. * 22:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † 22:39 Ngha ta Zlahu 19:18. ‡ 22:40 Ngha ta 7:12. § 22:44 Ngha ta Zabura 110:1.

ghuni ta hən, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən, kabga had hahən ta magay manda va ya ta mnata hən wa. ⁴ Ta hbafhba hən ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən ta ksantə dər nda wa ndəfiŋa dzva taŋ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən ná, ta magay hən ŋa nghan wa ira mnduha. Mantsa ya ná, bərləzla ka hahən ta mbaghaftá ŋa taŋ ayaha ta funta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən ta zlanťá dzva lguta* taŋ. ⁶ Vli nda paya ta kəma ŋa taŋ ta zbay ŋa nzakwa taŋ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə hən ŋa nzakwa taŋ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay hən ta ganaghata mnduha ta zgu ta hən ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga hən ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hgə kuni ta mnda səla ta ghəŋa hadik ka “Da” kabga turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapaŋaftá ghəŋani ná, dza’a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəŋani guli ná, dza’a kapaŋafkapa lu,» ka’a.

Danwa ŋa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Danwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbadá ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərđa kaghuni wu, zlanəŋ

a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Danwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slrintá maga du’a ŋa nghan wa ira mnduha. Tsaya tama dza’a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbrakuť.

¹⁵ «Danwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ŋa mutsəftá dər mndu turtuk ŋa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ŋa niŋta ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ŋa ghuni mantsa ya mantsa ya his.

¹⁶ «Danwa ŋa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawada mndu ta wadu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda dasu ma həga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta skwi wada tsi ŋa magay ya, ka kuni.” ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal həga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuḅa ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, “ka wadawada mndu ta wadu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlan tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe’ ka magatani ta tsa skwi wada tsi ŋa magay ya,” ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kəl lu ka mbəhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbəhu ka skwi nda ghuḅa ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir ná, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda həga Lazglafta ná, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku

* 23:5 Ngha ta Mbsak 15:38-41. † 23:14 Ngha ta Markus 12:40.

mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa ná, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku† tida ya tani.

²³ «Danwa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta navaŋa kuni ka vla zaka nidali§, ka zluŋtá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tdukwa, nda maga zdku, nda nzaku ka nerman. Tsahaya skwi ma na magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dizapdiza kuni ta imi na klinŋa miyaun mida, ka laghwa ghuni da ndutá nalibwa.

²⁵ «Danwa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba na ghuni ta laghwi da mbazinŋa, ama ma hudani, nda ndégha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla'uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghul-pata mnduha! Tinjal ma ka kuni ghuŋinŋtá huŋa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuŋa.

²⁷ «Danwa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Manda kulu ɓap lu ka nŋusliŋ nza-kwa ghuni. Ká ka nda dinakwani nda ta hulani, ama nda ma hudani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata nɛdak yeya mida. ²⁸ Manda wa tsaya kaghuni guli. Ta nghanaghatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tdukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghəŋa madgwirmadgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Danwa na ghuni gwal tagha zlahu na mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya!

Ta baba kulu kuni na la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, «ka má si mamu anŋi ta fitika dzidziha nŋi ná, ma gwafŋa a anŋi ta wi nda hən ka pslatá la anabi wu, ka kuni.» ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantŋa ya ná, maranmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə'a. ³² Dina tsa, lawa ta kəma ta kəma nda maga tsa ghwadaka slna zlrif dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Had wa ghuni na ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza'a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda difil da hən, nda gwal tagha zlahu. Dza'a pslata nda psala kuni ta sanlaha, dza'a zlenafŋa nda zləŋa kuni ta sanlaha, dza'a sləvapta nda sləva kuni ta sanlaha ma həga tagha skwa ghuni, dza'a zbinzba kuni ta hən ma inda luwaha, ka giri na tan. ³⁵ Tsaya tama, ta ghəŋa ghuni dza'a vrafŋa usa gwal tdukwa psala kuni. Zlrafŋa ta Abel mndu tdukwa, ha ka sagna ta dzata dzata kuni ta Zakari zwanŋa Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuŋa ma həga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafŋa ta ghəŋa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

*Gwada Yesu ta ghəŋa Ursalima
Luk 13:34-35*

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kda fitika zbanŋa da ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanzla lu ta həga ghuni ka

† 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafŋa ta Zlahu 14:22. * 23:35 Ngha ta Zlrafŋa 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † 23:38 Ngha ta Irmiya 22:5.

kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kuni dza'a nghəglanťa i'i wa, ha ńa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghəńa mndu ta sagha ma hga Mgham† Lazglafta kə'a,» ka'a.

24

Gwada ta ghəńa tasinťa həga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

¹ Mbadā Yesu ka sabi ma həga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ńa maranata batā həga Lazglafta. ² Ka Yesu nda həń mantša: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasinťasa lu ta indani demdem. Had' nzugwatā pala sani ta sani, dza'a pđata wa,» ka'a.

Ma kdaku kdakwa ghəńa hadik ka sagha

Mak 13:3-13, Luk 21:7-19

³ Ka sli'aftā Yesu ka laghwi nzata ta ghwā Zaytuń. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata həń nda ghəńa tań kawadaga nda tsi. Ka đawanťa həń da tsi: «Mnanamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ńni dza'a snanťa fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kdakwa ghəńa hadik na?» ka həń. ⁴ Ka Yesu nda həń mantša: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafťa. ⁵ Wya nda ndəgha mnduha dza'a klafta hga đa ka sagha: "I'i Kristi," ka həń dza'azlay ńa nanaghata tań ta ndəghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwada ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'ń di'ń. Dasuwa ka kuni, yaha ńudufa ghuni tđu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kdakwa ghəńa hadik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta

vulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigdā hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya nā, dza'a nzakway manda zlrakwa ńasa yaku.

Skwi dza'a slanaghata duhwalha Yesu

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ńa mnduha, ńa gaghunaptā iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husanťusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghəńa hadik kabga gwada ta i'i. ¹⁰ Ta ghəńa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatā zlgħay nda ńudufa tań. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husanťa sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ńa nanaghata tań ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya đvu ma ńudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlgħay nda ńuduf. ¹³ Ama mndu ta su'afťa ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ńa mnduha ta ghəńa hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəńa ga mghama Lazglafta ya, ńa snanťa gwal kul snanťa Lazglafta. Tahula tsaya tama, ńa sagha fitika gwada ta kdakwa ghəńa hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta đanwa
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda ngha kuni ta sana "ghwadaka manzakđaway ta vla mbida" manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuđa ya, đina ka snanťa mndu ta đzanťay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwā. ¹⁷ Ka ta ghəńa həga nda đədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha

† 23:39 Ngha ta Zabura 118:26. * 24:15 Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11.

da vrəgəлта dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Dəŋwa taŋ ŋa mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwanj ta ghuya taŋ ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəba kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya badu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya dənwa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walaŋ a mndərga ghuya dənwa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghəŋa hadik wa. Had mndara tsaya dza'a sləglata† guli wa. ²² Ka má had ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma had mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantsa: “A! Wana Kristi hadna.” “A! Wa a hada a,” ka'a ná, yaha kuni da tsu'afta. ²⁴ Ya dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ŋa magay taŋ ta skwa mandərmimiha nda mazəməmha katakata ŋa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal dagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke'luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantsa: “A! Wa a Kristi ta wa mtak kə'a,” yaha kuni da dza'a. “A! Wana difaghuta hadna kə'a,” yaha kuni da zlghafta. ²⁷ Sagha dza'a sagha Zwanja mndu ná, dza'a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndəra luwa, ka ranaftá vli kutsuk ma mndəra luwa ya, dza'a nzakwa tsi. ²⁸ Ma vli dər ga mbla skwi ya ná, hada dza'a tska gugzlum ta vgha.

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya dənwa ya, gi tđik dza'a nzata fitik, had tili dza'a tsuwadəkəltá vli wu, dza'a rkaga rka tekwatsa ta luwa, dza'a gigdavafgigda† skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a ngha lu ta saha

zwanja mndu ta luwa ŋa wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, ŋa nghay taŋ ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwaniš. ³¹ Ŋa ghunaftani ta duhwalha Lazglafta ŋa vyata taŋ ta duli ta taw katakata, ŋa tsakakta taŋ ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'aftani ta mndəra luwa dikw dista luwa* .»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf
Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi ŋa taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta dakuđaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwiŋ tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda ngha kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walaŋta a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwanj, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamtá ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamtá ghəŋ ma kla makwa, nda valaŋtá kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka

† 24:21 Ngha ta Daniyel 12:1. † 24:29 Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § 24:30 Ngha ta Daniyel 7:13. * 24:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

lamə da kwambalu†. 39 Had sana skwi ndanan hən wu, ha ka sagha ima mabudbud hlaghatá hən demdem‡. Badu tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. 40 Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghutá sani ka zlanavata sani. 41 Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. 42 Ka si mantsa tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. 43 Wya skwi dina ŋa snanŋa ghuni: Ka má nda sna danahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. 44 Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghən ya, dza'a sagha Zwanja mndu.

Nərma kwalva ya nda hida

Luk 12:41-48

45 «Wa na nərma kwalva nda hida fanam danahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka hən ka dğayni ta skwa zay ŋa tan nda fitikani na na? 46 Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha danahəgani slanaghata ta magaymagay ta tsa slna ya. 47 Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. 48 Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, «saghata a danahəga da misimmisim wu» ka'a dza'azlay ma ghənani, 49 ŋa liŋtani ta psła grahani ta ksə hən slna ka skwa turtuk. Ŋalaghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. 50 Nda sagha danahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghən, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. 51 Dza'a dğapdga danahəgani, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak,

ŋa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'injani§ hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəŋa ku'aha ghwan

1 «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klaftá pitirla tan ka dza'a da gəma zwanja midzi. 2 Mataba tan, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. 3 Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tan ná, tana a hən ta rdí ŋa sğay da tsa pitirla tan ya wa. 4 Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahən ta rdí ma hwarak ŋa sğay da ŋa tan. 5 Ka gərdatá zwanja midzi ka sagha misimmisim. Ka zunur hani ta hən, ka pslatá hani ta hən demdem.

6 «Ma takala tama, ka gugudatá lu: “Wa'a zwanja midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,” ka lu. 7 Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla tan. 8 Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantsa: “Tanafwata ta na rdá ghuni na, wana na ŋa ŋni ma pitirla na ta mtaku,” ka hən. 9 Ka tsaha nda hida ya mantsa: “Kay! Slaghwa a ka dğay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta ŋa ghuni,” ka hən. 10 Ta laghu hahən da skwa rdí ya ná, ta bhagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha tan ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. 11 Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku'aha ya. Ka hən mantsa: “Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha,” ka hən. 12 Ka'a nda hən mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,» ka'a. 13 Ka Yesu sganaghatá mantsa: «Nzawanza hzleŋa, kabga

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9—7:6. ‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24. § 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli'ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahani, ka dganaftá tsi ta gadghalani ta hən ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talaŋ* hutaf, ka vlanťá sani. His kə'a klafta ka vlanťá sani. Pal kə'a klafta guli ka vlanťá mahkənani. Taḅta mbrakwa taŋ kə'a dganaftá hən. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli'afta tsa ta zlglaftá talaŋ hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ hutaf guli. ¹⁷ Ka sli'aftá tsa ta zlglaftá talaŋ his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaŋ his guli. ¹⁸ Tsa ta zlglaftá talaŋ turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ya hadik, ka difanató tsa tseda danahəgani ya.

¹⁹ «Nzdavannda lu katakata tama, ka vraktá danahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da hən ta skwi maga hən nda tsa tsedani ya. ²⁰ Ka lagha tsa ta zlglafta talaŋ hutaf ya, ka kladanaghata nda talaŋ hutaf guli. Ka'a mantisa: "Mghama da, talaŋ hutaf vliha ka, wana zanaghata ya ta ndeli ka talaŋ hutaf guli," ka'a. ²¹ Ka danahəgani nda tsi mantisa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²² Ka lagha tsa ta zlglaftá talaŋ his ya guli, ka kladanaghata nda sana talaŋ his. Ka'a mantisa: "Mghama da, talaŋ his vliha ka, wana zanaghata ya ta ndeli ka talaŋ his guli," ka'a. ²³ Ka danahəgani nda tsi

mantisa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlaghavla yu ta skwi dagala guli. Saghusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. ²⁴ Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlglafta talaŋ turtuk ya guli. Ka'a mantisa: "Mghama da, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha kə'a. Ta tsokay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanťá ka. ²⁵ Ka zlglaftá yu ta zlglaftá, ka laghu yu da difanató tsa talaŋ gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. ²⁶ Ka danahəgani nda tsi mantisa: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yađi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tsokay yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanťá yu kə'a ya ní, ²⁷ má fafa ka ta tsa tseda da ya ma banji†, ma na vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghəŋani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talaŋ ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talaŋ ghwan ya," ka'a.

²⁹ «Mantisa ya ná, nə mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi nə nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wufidiŋta kuni dzibil da grum, ka dza'a tsi taw, ka hpada tsi ta sli'inani† hada,» ka'a.

Dza'a sasa Zwaŋa mndu da tsa guma

³¹ «Bađu sagha dza'a sagha Zwaŋa mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza'a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza'a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa hadik ta kəmani, nə dganatani ta sanlaha nda

* 25:15 Talaŋ: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf. ma luwa. † 25:30 Ngha ta Mata 8:12.

† 25:27 Banji: Tsaya vla pgha tseda mnduha

sanlaha manda ya ta dganata mnda ngha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ Na pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaḅani. ³⁴ Ka mgham dza'azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantša: "Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da ḁa ta wi ya. Tsu'awa tsu'a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zlrafta ghəḅa hadik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i'i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidiftá kuni ta imi ḅa say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu'aftá kuni ta i'i. ³⁶ Ma nzakwa ḁa ka fərdi'u, sudidiva suda kuni ta lgut. Ma nzakwa ḁa kul dughwanaku, nghapnḅa kuni ka i'i. Ma nzakwa ḁa ma gamak, nghadighanḅa kuni," ka'a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá gwada Lazglafta ya dza'azlay mantša: "Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá ḅni ta skwa zay? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá ḅni ta imi ḅa say? ³⁸ Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá ḅni ta kagha? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ka fərdi'u ka sudavaghatá ḅni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanḅa ḅni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ma gamak ka lagha ḅni nghaghata?" ka həḅ. ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantša: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ḅa zwanama ḁa gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa."

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaḅani ya mantša: "Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da həḅa vu ya ḅa kdekeden, payaf lu ḅa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi ḅa

say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nza-kwa ḁa ka fərdi'u, sudidiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa ḁa kul dughwanaku nda ya ma nzakwa ḁa ma gamak guli, nghadigha a kuni wu," ka'a. ⁴⁴ Ka həḅ dza'azlay guli na: "Mghama ḁa, yawu nghanḅa ḅni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ka fərdi'u? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanḅa ḅni ta kagha ma gamak kul kataghata ḅni na?" ka həḅ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda həḅ mantša: "Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ḅa gwal ya nda hta katakata ya, ḅa ḁa kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya." ⁴⁶ Na sli'a tsaha ya da vla ghuya ḁanwa ḅa kdekeden, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu ḅa kdekeden§ guli,» ka'a.

26

Dzrawi ḅa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kdinḅa Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantša: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak ka'a, ḅa vlatá Zwanḅa mndu ḅa zləḅafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghəḅa gwal dra skwi ḅa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma ḁaḁa həḅa ga mali ta ghəḅa gwal dra skwi ḅa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá həḅ ta ksafatá Yesu ma difa ma difa ḅa dzata. ⁵ Ama ka həḅ mantša: «Yaha da nzakway baḁu fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anaftá ḅudufa mnduha,» ka həḅ.

Pghəganata sana marakw ta rdī ta Yesu ma ghəj

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma həga ga Simuŋ, sana mndu nda rdā mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay həj, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghəganatá tsi ma ghəj. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zdəgana a ta həj wa. «Kabgawu ta kəl lu ka ɓadza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ŋa skwapta na urdi na ka tsemi dagala, ka daganafá la ka pđu ná,» ka həj. ¹⁰ Snaŋta Yesu ta tsa gwada taŋ ya, ka'a nda həj mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya danwa ŋa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka pđu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gdavata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ŋa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mnə lu ta na Lfida Gwada na ta ghəja hadik tender ná, dza'a gdagda lu ta rusa skwi maga na marakw na ŋa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'aftha sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta ghəja gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda həj mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlanťá həj ta suley hkən mbsak.† ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ŋa vlatani ta Yesu.

Payaftha Yesu ta skwa zaya skala Pak

Mak 14:12-21, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Bađu taŋtaŋta fitika skala bu-radi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka həj. ¹⁸ Ka'a nda həj mantsa: «Lawala da huda luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: «Wana ndusakndusa fitika dá, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha dá, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta həj. Ka payaftá həj ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanpda his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə həj ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda həj. ²² Rmasas ka vgha inda taŋ. «I'i a wu su'u ní Mghama dá! I'i a wa su'u ní Mghama dá!» ka inda hahəj. ²³ Ka'a nda həj mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hliba§ ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghəjani*. Ama danwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ŋa mnduha. Ta dran ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlatá ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama dá?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

* 26:11 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:11. † 26:12 Ngha ta Markus 14:8. ‡ 26:15 Ngha ta Zakari 11:12. § 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53.

Skwa zay na slu'uvgha da, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay hən, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vɓlantá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha da ya,» ka'a. ²⁷ Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vɓlantá tsi ta hən. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, ²⁸ kabga nanana ná, usa da ya, usa slərɓa zughu† dza'a pghinɓa lu ɓa pla dmakwa ndəghata mndu. ²⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, haɗ yu dza'a səglantá na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da da,» ka'a.

Dza'a zliɗivazla ka, ka Yesu nda Piyer

Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

³⁰ Tahula fafanafta taŋ ta laha skala Pak, ka laghu hən ta ghwá Zaytun. ³¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuhwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ɓa gazlata tuwakha demdem ta bra‡. ³² Ama tahula sli'agapta da ma mtaku, dza'a tinlaghutinjla yu ta ɓhata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

³³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuhwaya lamndu ka zlavaghata ná, haɗ i'i dza'a walaŋta hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a.

³⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna

ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. ³⁵ «Dər ɓa mtuta da kawadaga nda kagha tsi, haɗ yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer. Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka ɓhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nza-wanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tɗata ɓduɗufani ka ksay ka zləŋ. ³⁸ Ka'a nda hən tama mantsa: «Tɗatɗa ɓduɗufa da manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da da, ka ta magaku tsi, di'inɓinɓa ta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afta tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta hən. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i dər ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndəba kuni ta dzvu, kada ɓaŋta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi ɗina mndani, ama haɗ mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladapɗa tsi daw' ka mahis, ka ndəbəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da da, ka va a ka ta di'inaghuta na leghwa ghuya daŋwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ɓa say da ná, ka maga tsi manda ya kumaŋ ka,» ka'a.

† 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmiya 31:31-34.

‡ 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

43 Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá həŋ ta hani, nda ghərba həŋ da hani.

44 Ka zləglanťá tsi ta həŋ ka zəgladapta daw', ka ndəbgəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglinťá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. 45 Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwal-hani ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni ba? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwanə mndu ma dzva gwal dmaku. 46 Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i nja dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu nja dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

47 Tata tsa gwada ya i Yesu, nda bhakta Zudas ta nzakway tekw mataba duhwalha ghwanpdə his ya. Kawadaga həŋ nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. 48 Mnənafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta həŋ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» 49 Na gi ndusadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa nja gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. 50 «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. 51 Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləmənəš sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta. 52 Ka Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta həŋ guli. 53 Ka kagha ta gray ná, lavinj a yu ta

hganťa Da da, nja gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwanpdə his ra? 54 Kinawu tama dza'a nzakwa dzata ghəŋa skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a magakwa tsi kə'a ya?» ka'a.

55 Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya nja sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi nja ksa gənda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. 56 Kəl na skwiha na ka magaku ná, nda nza nja dzanaghata ghəŋa skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta kəma guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

57 Ka klaghatá tsa gwal ta ksafta ya ta Yesu da mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu nja mnduha nda la galata mndu ya tani. 58 Mbadaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da daəa həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghanay ka kinawu kdavaktani.

59 Ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi nja Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwada ta Yesu prək ka dzata. 60 Trid, mutsaf a həŋ wa. An mndani, nda ndəgha tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdavaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: 61 Ka na mndu na ná, lavinj lava yu ta tasinťa na həga Lazglafta na, ka bəgladafta da badu mahkən‡, ka'a.

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 26:56 Ngha ta 26:31. † 26:60 Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. ‡ 26:61 Ngha ta Yuhwana 2:19.

⁶² Ka sli'aftha mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantsa: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantsa: «Nda həga Lazglafta nda hafu mida, ta dawə yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sghunaghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda nga kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda nga kuni ta sahani ma kusay ta luwaš guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhiŋtá lgut ta vghani. Ka'a mantsa: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndəra wati gwada ya ta psəgəlta mu, ya wana nda sna sləməŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka hən hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafə hən ta sərdək ma kuma ŋa Yesu, ka dənəzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka hən.

Wadutá vla Piyer

Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daða tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əŋ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

Š 26:64 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13. ta Isaya 50:6. † 26:75 Ngha ta 26:34.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'aftha tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanťa sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əŋ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka hən nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka hən nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna‡ a yu ta tsa mndu ya wu ka'a ya. Ka gi sli'aftha tsi ka laghwi dzibil ka hərba taw.

27

Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus
Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-

³² ¹ Tsadakwa vli gasərdək, ka tsakavata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəŋa Yesu, ŋa dzata. ² Ka habaftá hən, ka klaghatá hən vlanťa Pilat ta nzakway ka ŋumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut
Slg 1:18-19

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ŋa dzata ná, ka hagə tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul had dmakwani ŋa dzata,» ka'a nda hən. «Nu gwada aŋni! Dzik nda kagha tsaya,» ka hən nda tsi. ⁵ Ka pghidintá Yuda ta

* 26:66 Ngha ta Zlahu 24:16. † 26:67 Ngha

tsa tsemi ya ma hęga Lazglafta, ka laghwi hamtá ketsinj ma njurzlujani, ka dzuvtá htsinjani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ta tsa tsemi ya. «Ra a ka gwafata na tsemi na nda tsemi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tsemi nasa ya,» ka hęj.

⁷ Ka dzraftá hęj, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ęa la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kęl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghęja skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá hęj ta tsa suley hkęn mbsak ya, tsa mbsaka tsemi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá hęj ęa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantsa ya mnidifta* Mgham Lazglafta kę'a ya.

Yesu ta kęma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kęma Pilat ta nzakway ka ęumna. «Kagha na mghama la Yahuda na ra?» ka ęumna dawęnta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghęja hamata tsakalawa la mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagha ta inda na skwi ta gwadę hęj ta kagha na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbędanagħa a Yesu dęr te' ta inda tsa dawęy ta daw tsi ya wa. Ka ndęrmim ęumna Pilat katakata.

Tsanaghata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ęumna ta zliginjta mndu tur-tuk ma gamak. Mndu ya dawęj mnduha da tsi ta zlinjta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda

dmaku snaj lu ksamę lu da gamak, Barabas hęani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda hęj mantsa: «Wati ta kumę kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgę lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda hęj. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata hęj ta Yesu kę'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa tanj ta mndu ęa mnanata kazlay: Ma famę ka ta ghęja għa ma gwadę ta na mndu kul had dmakwani na. Ya ghuyę ghuya yu ta dawęwa katakata ta ghęja na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kę'a.

²⁰ Lagħa la mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta, nda la galata mndu, ka linjta bara mnduha ęa dawęy tanj ta slijntá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumę kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda hęj. «Barabas! Barabas! Barabas!» ka hęj hlaftá wi. ²² «Nu dza'a yu magay ęa Yesu ta hgę lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawęnta da hęj. «Zlęjtafta ta udzu! Zlęjtafta ta udzu! Zlęjtafta ta udzu!» ka hęj hlaftá wi. ²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ęumna nda hęj. «Zlęjtafta ta udzu! Zlęjtafta ta udzu! Zlęjtafta ta udzu!» ka hęj hlaftá wi nda mbraku. ²⁴ Nghay Pilat ná, zlamta a mataba tanj wu, ta sgaku nda sga sli'avafta njudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kę'a mbazinjta dzvani ta kęma mnduha†. «Sabsa dzva da ta ghęja gwadę ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a. ²⁵ «Ka la usani ta ghęja anji nda zwana ęni tani!» ka hęj hlaftá wi. ²⁶ Lagħa Pilat ka zlin-istá Barabas ta hęj. Tahula slvap-tani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ęa zlęjtafta ta udzu.

* 27:10 Ngha ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15. † 27:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

*Ghubasay sludziha ta Yesu**Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3*

²⁷ Ka kladamtá la sludza n̄umna Pilatu ta Yesu da daḅi ma huḁa h̄aga, ka hagadaghata h̄aṅ ta inda la sludzi demdem ka tskanaghataḁ ḡh̄aṅ. ²⁸ Ka sudatá h̄aṅ. Ka sudanavatá h̄aṅ ta lguta dva ma mgham mgham. ²⁹ Ka daftá h̄aṅ ta zewazewa teki, ka fanamta ma ḡh̄aṅ, fanamha h̄aṅ ta dafa ma dzva zeghwi. Ka lagha h̄aṅ da ts̄al̄bu ta k̄amani ka gagay. «Zgu tsa ṅa gha mghama la Yahuda,» ka h̄aṅ.

³⁰ Ka tafa s̄erd̄ak tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ḡh̄aṅ. ³¹ Manda k̄d̄akwa taṅ ta gagay, ka sudaghutá h̄aṅ ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sud̄glanavatá tsa ṅani ma lgut ya. Ka kl̄a h̄aṅ ṅa dza'a z̄l̄aṅafta ta udza z̄l̄aṅay.

*Kla Yesu ṅa z̄l̄aṅafta**Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27*

³² Ta sap h̄aṅ ma huḁa luwa, ka guyatá h̄aṅ nda sana mnda la Sireṅ, ta hḡa lu ka Simuṅ. Ka m̄blanaftá h̄aṅ ta kla udza z̄l̄aṅa Yesu. ³³ Manda ḅhadaghata taṅ da vli ta hḡa lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ḡh̄aṅ k̄a'a ya, ³⁴ ka v̄lan̄tá h̄aṅ ta ima inabi nda skwi ya ḁah ḁaha†. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula z̄l̄aṅafta taṅ, ka vz̄a h̄aṅ ta vindima§, ṅa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá h̄aṅ ka nghay.

³⁷ ṅa maraṅtá skwi k̄al lu ka tsanaghataḁ guma, wya ká lu vindafata nda ta ḡh̄aṅani: «Nana m̄ndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka z̄l̄aṅaftá lu ta ḡandaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga z̄laḅani.*

³⁹ Ka raraz̄a gwal ta mbaḁa ta tvi ka k̄ak̄tsa ḡh̄aṅ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiṅtá h̄aga Lazglafta ka b̄agladafta gha ma fitik hk̄an‡ ná, mbanafimba ta ḡh̄aṅa gha tama ḅa, ka si Zwaṅa Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza z̄l̄aṅay na tama ḅa,» ka h̄aṅ.

⁴¹ Ka gaḡa la mali ta ḡh̄aṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ṅa m̄nduha, nda la galata m̄ndu guli, ka h̄aṅ mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid̄ trapta ma mbanafha ḡh̄aṅani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza z̄l̄aṅay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ḡh̄aṅa ḁa ta Lazglafta, ka'a. Ka mbanafimba Lazglafta ndana§ tama, ka si ta ḁvay tsi. «'Ii ná, Zwaṅa Lazglafta yu,» a k̄atsi kay ra,» ka h̄aṅ. ⁴⁴ Ka raraz̄a tsa ḡandaha z̄l̄aṅaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

*Mtakwa Yesu**Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30*

⁴⁵ Z̄l̄afta ta fitik ḁak ma ḡh̄aṅ ha ka laha ta nzemndi hk̄an ta fitik hawu, ka nutá vli t̄dik ka grum ta ḡh̄aṅa hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hk̄an tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da ḁa! Da ḁa! kabgawu k̄al ka ka z̄l̄idivata* na?» k̄a'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana m̄ndu turtuk mataba taṅ, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbun̄ta ta wa udzu, ka vlay ṅani ṅa sayni†. ⁴⁹ «Z̄l̄aṅzla ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafha,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va

† 27:34 Ngha ta Zabura 69:22. § 27:35 Ngha ta Zabura 22:19. * 27:38 Ngha ta Isaya 53:12.

† 27:39 Ngha ta Zabura 22:8. ‡ 27:40 Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19. § 27:43 Ngha ta Zabura 22:9. * 27:46 Ngha ta Zabura 22:2. † 27:48 Ngha ta Zabura 69:22.

tša fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga† Lazglafta his, daga ta ghəŋ dikw ta mndəŋ, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahəŋ ma kulu, ka laghu həŋ da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuḅa. Nda ndəgha mnduha ta nghanṭa həŋ hada.

⁵⁴ Nghay mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta nghan Yesu ta tša gigdavafta hadik, nda tša skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zləŋ ta həŋ katakata. «Kahwathwata ná, Zwanṭa Lazglafta na mndu na,» ka həŋ. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'ŋ ka nghan. Tsaw daga ma luwa Galili sli'afta həŋ mista Yesu ṅa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tša mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tša mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ṅa vlanṭa. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tša mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ṅusliŋ. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfid, si lap tsi ma kluluh ṅa ghəŋani. Ka tanwalunṭá tsi ta mghama klam ta wa tša kulu ya. Ka sli'aftá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tša sana Mari ya mbəŋ nda tša kulu ya.

Nghay la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ṅa baḁu Sabat, ka sli'aftá

la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ṅa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka həŋ nda tsi mantša: «Mghama dá, mamu sana skwi havagagha ṅni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, “tahula fitik hkan dza'a sli'agapsli'a yu nda hafuṢ,” ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a həŋ nghan tša kulani ya, ha baḁu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghatá mblani, da mnə həŋ ṅa mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tša tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tša tanṭan ya,» ka həŋ. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həŋ ka dza'a kuni da nghan, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həŋ da vla tša kulu ya, ka ṅəzlaftá həŋ ta tša klam ya, ka pghatá həŋ ta la sludzi ṅa nghan.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha baḁu Dəmas, ka sli'afta i Mari makwa ta Magdala nda tša sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka tanwalaghutá tša klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka ṅusliŋ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tša sludziha ta nghan tša kulu ya da zləŋ. Ka zlambutá həŋ manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tša duhwala Lazglafta ya nda tša mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zləŋ kaghuni ta zləŋ. Nda sna yu kazlay: Tša Yesu si zləŋaf lu ta udzu ya ta zba kuni kə'a. ⁶ Ta had hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna

† 27:51 Nghan ta Sabi 26:31-33. § 27:63 Nghan ta 16:21, 17:23, 20:19. * 28:1 Nghan ta 27:56.

tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili† kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'afra tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ŋa duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda həŋ. «Zguwa tsa!» ka'a nda həŋ. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka ŋaŋanatá səlahani, ka tsəbu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama da, ka dza'a həŋ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ŋni nda həŋ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ŋa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həŋ ta klafta tsemi dəmblək ka vlanťá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həŋ nda həŋ mantsa: «“Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani‡ aŋni ná, ki6a” ka kuni dza'azlay, ka həŋ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwada ya ta ŋumna ya, dza'a nda sna aŋni ta skwi ŋa mnanata, had sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka zlghaftá tsa la sludzi ya ta tsa tsemi ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta həŋ. Ka tutá tsa gwada ya mataba la Yahuda, ta mnə həŋ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwa

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁶ Ka sli'afra tsa duhwalha Yesu ghwanpdə ndəŋ ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwa ya mnanaf§ Yesu ta həŋ. ¹⁷ Na gi nghay taŋ ta Yesu, ka tsəbatá həŋ ta kəmani. Ama ta dga ghəŋ sanlaha. ¹⁸ Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda həŋ mantsa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta hadik tani ná, vlihavla lu. ¹⁹ Lawala ta ghəŋa hadik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* da, ka maganafta kuni ta batem ta həŋ ma hga Da, ma hga Zwan, nda ya ma hga Sulkum nda ghu6a. ²⁰ Ka taghanafta kuni ta həŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kdavakta ghəŋa hadik,» ka'a.

† 28:7 Ngha ta 26:32. ‡ 28:13 Ngha ta 27:64.

§ 28:16 Ngha ta 26:32. * 28:19 Ngha ta

Sina gwal ghunay 1:8.

Gwada ta sabi da Markus

Slna Yuhwana mnda maga batem

Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Zrafta Lfida Gwada ta ghəna Yesu Kristi Zwanja Lazglafta. ² Nda nza manda ya nda vinda ta ghənjani ma deftera anabi Isaya kazlay:

I'i Lazglafta, wana yu ta tinlaghutá ghunaftá mndu ka kagha karaku, ɲa dza'a fadaghatá tvi. ³ Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta hagaku ma mtak kazlay: Payanawa paya ta tvi ɲa Mgham ka lele'anata* kuni kə'a.

⁴ Mantsa tama, ka zlagaptá Yuhwana, mnda maga Batem ma mtak, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni,» ka'a. ⁵ Ka sli'aktá inda gwal ma luwa Ursalima, nduk nda inda hamata gwal ta hadika Zudiya, ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maniginjá hən ta dmakuha tan, ka maganaftá Yuhwana ta batem ta hən ma imi ma ghwa ta hgu lu ka Zurdeɲ. ⁶ Tsa Yuhwana ya ná, gatá swida ɲalibwa ta kəl tsi ta vgha nda hbatá ɓanava huta misti.† Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁷ Wya kə'a ta mnay guli: «Mamu sana mndu ta sagha nda hula da, mal ɲani mbraku ka ɲa da, slaf a i'i dekdək dər ɲa ɓukwadata ka plaptá zu'a ɓaɓah ma səlani wa. ⁸ I'i ná, magaghunaftá batem nda imi ɲa da. Tsatsi, nda Sulkum nda ghuɓa dza'a magaghunafta tsi.»

Maganaftá batem ta Yesu ma imi
Mat 3:13 —4:11, Luk 3:21-22,
4:1-13

⁹ Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ma luwa Nazaret ta hadika Galili ka lagha slanaghatá Yuhwana. Ka maganaftá Yuhwana ta batem ta Yesu ma ghwa Zurdeɲ. ¹⁰ Ta sabə Yesu ma imi manda kdaku ta maganaftá, ka nghadaftá tsi ta luwa, gi ka nghanjá tsi ta gunatá luwa buwan, ka saha Sulkum nda ghuɓa manda ghərbu' ta ghənjani. ¹¹ Ka gi snaku lwa Lazglafta daga ta luwa kazlay: «Kagha zwanja da ta dvu yu, ma hyahya ɲudufa da,‡» ka'a.

Dzəghanta halaway ta Yesu ma mtak

¹² Tahula tsa, ka gi tinwaghatá Sulkum nda ghuɓa ta Yesu da mtak. ¹³ Ka zatá tsi ta fitik fwad mbsak hada ta dzəghaydzəghay halaway. Ma tsa mtak ya, mataba nimitak ta nzakwa tsi, ta katay katay duhwalha Lazglafta.

Tanjanja hgay Yesu ta duhwalhani

Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11

¹⁴ Ma sana fitik, ka ksaghatá lu ta Yuhwana tsamta ma gamak,§ ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta hadika Galili da mna Lfida Gwada Lazglafta. ¹⁵ Ka'a ta mnay mantsa: «Nda maga fitik, ndusa ga mghama Lazglafta, mbədanafwa nzakwa ghuni, ka zlghafta kuni ta Lfida Gwada,» ka'a. ¹⁶ Ta labə tsi nda ta wa drəfa Galili, ka nghanjá tsi ta i Simun nda zwanjamani Andre ta wda kadəna tan da drəf ɲa tuma klipi, kabga tuma klipi slna tan. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantsa: «Saghawasa, mbaɗwa mista da, dza'a naghunafna yu ka gwal hlaktá mnduha,» ka'a. ¹⁸ Gi sdak zlanavazla hən ta kadəna tan, ka laghu mistani. ¹⁹ Manda zadapta tan daw', ka lagha hən slanaghatá zwana Zebedi, i Yakubu nda zwanjamani Yuhwana ta paya kadəna tan guli ma kwambalu.

* 1:3 Ngha ta Isaya 40:3. † 1:6 Ngha ta 2 Mghamha 1:8. ‡ 1:11 Gray nda Zabura 2:7, Isaya 42:1. § 1:14 Ngha ta sura 6:17.

²⁰ Ka hgaftá tsi ta hən, «mbadwa mista dá,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsahaya guli ka laghi mistani, ka zlanavatá da tanj Zebedi ma kwambalu kawadag nda gwal ksanatá slna ta hən.

Ghazliginjá Yesu ta ghwadaka sulkum ma sana mndu

Luk 4:31-37

²¹ Tahula tsa, ka 6hadaghatá hən da luwa Kafarnahum. Na gi sagha sabat, ka lamə Yesu da həga tagha skwa la Yahuda, ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha ma tsa həga ya. ²² Ka ndərmim hən nda ndərmima ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya. Nza a manda ŋa gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha wa. ²³ Ka gi zlagaptá sana mndu ksu ghwadaka sulkum mataba tanj ta lami da tsa həga tagha skwa tanj ya. Ka sli'aftá tsi nda lili, ka'a mantsa: ²⁴ «Yesu zwanja la Nazaret, nu gwada gha nda aŋni, sagha ka da zada aŋni? Wya nda sna ŋni kazlay: Mndu nda ghu6a daga da Lazglafta kagha kə'a na?» ka'a. ²⁵ «Hafwa gha! Sabsa ma na mndu na,» ka Yesu dvanaghata. ²⁶ Lagha tsa ghwadaka sulkuma ya ka ghudzanafá tsa mndu ya katakata, ka lilatá tsi, ka saghu tsi mida. ²⁷ Ka tsutá ŋudufa mnduha demdem ma tsa vli ya, ha ka dadawu hən mataba tanj, ka hən mantsa: «Nu mndərga nana ma skwi? Aa! Ifida skwi ta zlagaptá mndərga nana! Na dvanaghatani ta dər halaway tsi ná, ta snanasna hən,» ka hən. ²⁸ Ka tutá gwada ta ghəŋa Yesu wdid ta hadika Galili.

Mbanafta Yesu ta midza Simun

Mat 8:14-17, Luk 4:38-41

²⁹ Tahula sli'agabta tanj ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka gwaghatá hən ta vgha nda i Yakubu nda Yuhwana da i Simun nda Andre. ³⁰ Tata lamə nda la hən da həga, ka gi mnə lu ŋa Yesu ta gwada ta midza Simun ta hani ta

6asa ŋudidar. ³¹ Ka gavadaghatá Yesu tavatani ka ŋanata ta dzvu, ka sli'anafta. Na tsa gi sli'anaftani ya, gi kwandlanj mbatani tsa. Ka sli'aftá tsa marakw ya maganatá skwa zay ta hən.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku

Luk 4:42-44

³² Tahula dədata fitik badu va tsaya, ka hladaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku da Yesu, kulam nda gwal ta tsuta ka halaway tani. ³³ Ka tskavatá inda mnduha ma luwa ŋərbis! ta watgha tsa həga ya. ³⁴ Ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma darwaha tanj kavghakavgha, ghazligintha ta ndəghata duhwalha halaway guli ma mnduha. Vlanj a ta tvi ta tsa duhwalha halaway ya ŋa gwada guli wu, kabga nda sna hahən guli ta nzakwa Yesu.

Sli'apta Yesu ma luwa Kafarnahum

³⁵ Na tsadakwa vli ta tsughbura sərdək, ka sli'aftá Yesu, ka laghi da mtak. Ka ndəbu tsi ta dzvu hada. ³⁶ Ka sli'aftá i Simun nda sanlaha ma mnduha ka laghi da naghay. ³⁷ Ka naghə hən, ka slaftá hən tida. «Ta paha kagha inda mnduha,» ka hən nda tsi. ³⁸ «Mbadma da sana vliha ndusa ndusa, ka dza'a yu mnananəftá gwada Lazglafta ta tsahaya guli, kabga tsaya kəl yu ka sagha,» ka'a nda hən. ³⁹ Ka laghu tsi da mna gwada Lazglafta ma həgaha tagha skwa la Yahuda ta inda hadika Galili, ghazligintha ta duhwalha halaway ma mnduha.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rda mndu tida

Mat 8:1-4, Luk 5:12-16

⁴⁰ Ma sana fitik, ka lagha sana mndu nda rda mndu tida tsəlbata ta kəma Yesu. Ka'a mantsa: «Nda zđakatahuda gha, lavinlava ka ta mbidifta,» ka'a. ⁴¹ Ka ksantá tsi ta Yesu ka hidahida. Ka kapaŋtá tsi ta dzvani ka ksantá. «Ta kumay

yu, mbafmba gha,» ka'a nda tsi. ⁴² Gi hadahada, hlets mbatani tsa, kləwəd vghani. ⁴³ «La tama,» ka Yesu vrin̄ta. ⁴⁴ Ka'a nda tsi guli mant̄sa: «Yahayaha ka da walañta mnanan̄tá mndu, ka dza'a ka da maranan̄tá vgha gha ta mnda dra skwi ña Lazglafta. Ka plata ka ta ghəñ manda ya vindaf Musa, ña maran̄tá ghuḅatá kagha, ka da grafta mnduha ta mbatá kagha,*» ka'a. ⁴⁵ Ama ka sli'af̄tá tsatsi, ka laghwi tay ma luwa, ka tutá tsi wdid. Kabga tsa, ka pyaf̄tá tsa gwada ya ta Yesu ka lamə da luwa ban̄luwa. Ama ka nzaghutá tsi ta wa mazawa. Kulam nda tsa, ka sli'adaghatá mnduha dər ndiga ndiga da slanaghata hada.

2

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mat 9:1-8, Luk 5:17-26

¹ Tsḅakw fitik tahula tsa, ka sli'af̄tá Yesu ka vradaghata da luwa Kafarnahum. Manda snañta lu kazlay: Vragaghavra Yesu dzagha kə'a, ² ka sli'adaghatá mnduha ñərḅisl ndaghaganaptá vli nduk ta daḅitgha, haḅ vli ña nzaku wu, ta mna Lfida Gwada Yesu ña tañ. ³ Ka tsukwadanaghatá mnduha fwad mataba mnduha ta sli'adaghata da tsi ta sana mndu nda rwa səlani. ⁴ Zbay tañ ta tvi ña ḅhanavatá Yesu ná, trid mutsaf a həñ wa. Ka ñladaf̄tá həñ ta ghəña tsa dzuguvi nzamə Yesu mida ya. Ka gunaptá həñ ta ghəñani, ka hbaftá həñ ta tsa mndu ya ta tsa skwa hanani ya ka fadatá həñ nda ta tsa ghurum ya. ⁵ Nghanata Yesu ta tsa zlḡhay nda ñudufa tañ ya ná, «nda pla dmakwa gha sagəñ,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ⁶ Ta nzaku sanlaha ma gwal tagha zlahā Musa ña mnduha ma tsa vli ya, ka həñ ma ghəña tañ mant̄sa: ⁷ «Nu ta

kəl na mndu na ka kwarakwara mandana na! Wa ta lavin̄tá* pla dmakwa mndu ta ghəña Lazglafta turtukwani na?» ka həñ. ⁸ Snañta Yesu ta tsa skwi ta mnə həñ ma ghəña tañ ya nda ma sulkuma vghani, ka'a nda həñ mant̄sa: «Nu ta kəl kuni ka ndanu mandana na? ⁹ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ña na mndu nda rwa səlani na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re, ari mal blakwa mnay ñani kazlay: Sli'af̄sli'a, kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a na? ¹⁰ Ndana tama, kada snañta kuni kazlay: Mamu Zwan̄a mndu nda mbrakwa plin̄tá dmakwa mndu ta ghəña haḅik kə'a ná, wya tsi: ¹¹ Ka i'i ta mnaghata gra wa, "Sli'af̄sli'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya. ¹² Gi brahwat kə'a sli'af̄ta, zləñal klaftá skwa hanani, ka sabə tsi nzərem ta nghay inda mnduha. Ka ndərmim həñ nda ndərmima, ka zləzlvu həñ ta Lazglafta. Ka həñ mant̄sa: «Ka yawu ka yawu, ta maga a skwi manda na wu,» ka həñ.

Hgaf̄ta Yesu ta Levi mnda tska dzumna

Mat 9:9-13, Luk 5:27-32

¹³ Tahula tsa ka sli'af̄tá Yesu ka vrəglaghata nda ta wa drəfa Galili. Ka sli'adaghatá mnduha ddivis slanaghata hada, ka taghə tsi ta skwi ña tañ. ¹⁴ Tata gra mbada Yesu, ka nghan̄tá tsi ta Levi mnda tska dzumna, ta nzakway ka zwan̄a Alfe, ta nzaku ta watgha həga ksa slnani. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi. Ka sli'af̄ta Levi ka laghwi mistani.

Za skwa zay ma həga ga Levi

¹⁵ Tahula tsa, ka tskavatá i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda gwal tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha, kabga nda ndəgha mndərga tsa mnduha

* 1:44 Ngha ta Zlahu 14:2-32.

* 2:7 Gray nda Zlahu 24:16, Ngha ta Zabura 103:3, Isaya 43:25.

ya ta dza'a mistani tazlay. Ka tskavatá həŋ ka za skwi ma həga ga Levi.† ¹⁶ Kə'a, ká gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ta nzakway mataba la Farisa ná, ta za skwi Yesu kawadaga nda gwal tska dzumna nda sanlaha ma tsa ghwaɖaka mnduha‡ ya. Ka həŋ nda duhwalha Yesu mantša: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwi kawadaga nda na mnduha na 6a?» ka həŋ. ¹⁷ Slrew, lamla tsa gwada ya da sləməŋa Yesu. Ka'a mantša: «Gwal kul dughwanaku yeya ta psa duhtur, psa a gwal dughwana wa. Sagha da psa gwal dmaku i'i, sagha a yu da psa gwal ta mnay kazlay: Tudukwa anŋi kə'a wa,» ka'a nda həŋ.

Gwada Yesu ta ghəŋa suma
Mat 9:14-17, Luk 5:33-39

¹⁸ Tata suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ma sana fitik guli, ka sli'aktá mnduha dawanjta da Yesu. Ka həŋ mantša: «Ya wya ta suma i duhwalha Yuhwana nda la Farisa ní, kabgawu ta kwal ŋa gha ma duhwalha suma ka na?» ka həŋ nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ka ta kawadaga graha zwanja midzi nda tsa zwanja midzi ya katsi ná, ta sumay həŋ ta suma ra? Ka ta kawadaga həŋ katsi ná, haɖ həŋ ta suma wa. ²⁰ Dza'a saghasa fitik, ŋa klaghutá zwanja midzi. Baɖu tsaya tama, dza'a sumay həŋ ta suma. ²¹ Mantša guli, haɖ lu ta tsaktá lfida gərzan, ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantša tsi katsi ná, dza'a kɖiŋkɖa tsa lfida gərzan ya ta mɖukiŋtá tsa halata lgut ya. ²² Haɖ lu ta dihamtá ima inabi ta ka nuni ma halata zliba huta guli wa, ba ma lfidani ta dihamta lu. Kabga tawaftani dza'azlay ná, dza'a zlukiginz lukwa ta tsa halata huta ya, ŋa tiŋtani. Ŋa

nzakwani lpay lu ma ya, lpay lu ma ya,» ka'a.

Yesu mgham ta ghəŋa sabat
Mat 12:1-8, Luk 6:1-5

²³ Baɖu sana sabat ta labla i Yesu nda duhwalhani ta tvi§ ma vwaha nimaya, ka 6ala'atá tsa duhwalhani ya ta tsa nimaya ya. ²⁴ Ka la Farisa nda Yesu mantša: «Ngha 6a gra ta skwi, kabgawu ta kəl duhwalha gha ka maga skwi pyaf lu ta magay baɖu sabat* na?» ka həŋ. ²⁵ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ta dzanaf a kuni ta skwi maga Dawuda† ma fitika kuzlanaf ta maya ta həŋ nda gwal kawadaga nda tsi tani ra? ²⁶ Ma fitika nzakwa Abiyatar ka mali ta ghəŋa inda gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ná, ka lamə tsi da həga Lazglafta, ka zutá skwa zay ya fana lu ta Lazglafta pɖar tsi ta skwi ŋa zanfa, tsatsanafha guli ta gwal kawadaga nda tsi. Tsa skwa zay‡ ya ná, haɖ hamata mndu ta zay wa, ba tsa gwal ta dra skwi yeya kwenkwen ta zay, ama ka zutá Dawuda tsatsanafha ta grahani guli,» ka'a. ²⁷ Ka Yesu nda həŋ guli mantša: «Kabga ŋa kata mndu fata lu ta sabat, fa a lu ta mndu ŋa sabat wa. ²⁸ Tsaya kəl Zwanja mndu ka nzaku ka mgham ta ghəŋa sabat,» ka'a.

3

Mbanafta Yesu ta sana mndu
nda mta dzvani

Mat 12:9-14, Luk 6:6-11

¹ Mbadaka Yesu ka laɣlami da həga tagha skwa la Yahuda, ka slaftá tsi ta sana mndu nda mta dzvani ta nzaku hada. ² Ka dza'a mbanafər mbanaf a tsi ta na mndu na baɖu sabat, ká mnduha nzata ka ngha Yesu tiritiri, kabga ŋa mutsaftá rutsak tida. ³ «Sli'afslí'a gra,

† 2:15 Ngha ta Lukwa 5:29. ‡ 2:16 Ngha ta Lukwa 15:1-2. § 2:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. * 2:24 Ngha ta Sabi 34:21. † 2:25 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. ‡ 2:26 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, 2 Samuyel 15:35 nda Zlahu 24:9.

ka sagha ka sladata ta kəma mnduha,» ka Yesu nda tsa mndu nda mta dzvani ya. ⁴ Ka'a nda həŋ tama mantsa: «Nu skwi nda ra ŋa magay bađu sabat na? Maga skwi dina re, ari maga ghwađaka skwi a na? Mbanafá mndu skwi ta raku re, ari dzatá mnda a skwi ta raku?» ka'a nda həŋ. Tsitsrid, ka həŋ nzata. ⁵ Ka kuzlanafá tsi ta Yesu ta ŋuđuf manda waftani ta həŋ, kabga tsa təŋa ta ghəŋa taŋ ya. Huf safi ta ŋuđufa Yesu, «tdaptá ta dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka tdapta tsi ta dzvani, gi kundliŋ mbatani tsa. ⁶ Ka gazlagabtá la Farisa dzibil, gi ka laghwi həŋ dzraku kawadaga nda mnduha mghama Hiridus * ŋa zba tva dzatá Yesu.

Sli'adaghata mnduha slanaghata Yesu ta wa drəf

⁷ Ka sli'aptá i Yesu nda duhwalhani mataba taŋ, ka laghwi ta wa drəfa Galili. Snaŋta mnduha ta tsa skwi ta magə Yesu ya, ka sli'akta həŋ daga ta hadika Galili, nda ya ma Zudiya, ⁸ nda pđakwa gwal ta hadika Ursalima, nda gwal ta hadika Idume, nda gwal ta 6la ghwa Zurdeŋ, nda gwal ta waftá luwa Tir nda Siduŋ tani. ⁹ Ka mnanatá Yesu ta duhwalhani ŋa payanatá kwambalu, kabga yaha mnduha da 6isla i'i kə'a, ¹⁰ kabga nda ndəgha mnduha mbambanaf tsi, kəl inda gwal đanwa ka sli'adaghata. ¹¹ Ghur ka gwal kasaf ghwađaka sulkum ta həŋ nŋha Yesu guli ná, ka sli'adaghata həŋ da tsəlu ma ghuvani ka wahu. «Kagha Zwaŋa Lazglafta!» ka həŋ nda tsi. ¹² Ka davanaghata Yesu ta həŋ ka ŋđanđá. «Ma mnaŋ kuni ta i'i» ka'a nda həŋ.

Dagabta Yesu ta duhwalhani ghwanpđə his

Mat 10:1-4, Luk 6:12-16

¹³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta kuđuŋur. Ka haga'atá tsi ta gwal kumaŋ tsi, ka sli'adaghata həŋ slanaghata. ¹⁴ Ka daga'atá tsi ta gwal ghwanpđə his ŋa nzaku tavatani, ŋa ghunayni guli ta həŋ mna Ggwada Lazglafta. ¹⁵ Vlaŋha ta mbrakwa ghazligiŋtá duhwalha halaway ma mnduha ta həŋ. ¹⁶ Wya hga tsa gwal ghwanpđə his dagab tsi ya: Simuŋ tsanaf tsi ta hgani ka Piyer†, ¹⁷ nda i Yakubu nda zwanamani Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi, Bwarneges kə'a tsanaftá hga taŋ, manda mnay kazlay: Zwana ŋəzla luwa‡ kə'a ya, ¹⁸ nda Andre, Filip, Bartelemi, Mata, Tuma, Yakubu zwaŋa Alfe, Tade, Simuŋ mnda la Kananit, ¹⁹ nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Razanaftá Sulkum nda ghuba

²⁰ Tahula tsa, ka sli'aftá həŋ ka laghwi dzagha. Ka sli'igəldaghata mnduha dliwis slanaghata həŋ, ha ka trapta i Yesu nda duhwalhani ta mutsaftá fitik ŋa zaŋtá skwa zay. ²¹ Snaŋta la taŋ ma Yesu ta skwi ta mnə lu kazlay: Nda hwađa ghunislakani kə'a ya, ka sagha həŋ da klay.

Zlghawa Yesu ta ghəŋa razay ta razu lu

Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10

²² Ka gwal tagha zlahá Musa ŋa mnduha ta sli'akta ma luwa Ursalima ta mnay guli mantsa: «Nda ksa na mndu na da BelzebulŠ, kabga nda mbrakwa halaway ta ghazligiŋta tsi ta duhwalha halaway ma mnduha,» ka həŋ. ²³ Ka hagaftá Yesu ta həŋ ka mnay ŋa taŋ nda mahdihi. Ka'a nda

* **3:6** Hiridus Anŋtipas. † **3:16** Piyer: Manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. Gray nda Mata 16:16-18, Yuhwana 1:42. ‡ **3:17** Gray nda Lukwa 9:54. § **3:22** Nŋha ta Mata 10:25.

həŋ mantsa: «Waka halaway dza'a ghzligiŋtá halaway na? ²⁴ Ka tavaptá luwa turtuk ná, dza'a nzakway tsa luwa ya tdukuwa ra? ²⁵ Ka dgavapdga həga mndu his ná, ta dza'a nzəglanza tsa həga ya ra? ²⁶ Ka kuranavatá ghəŋani halaway katsi ná, nda dga his nda tsa tama, sladglata a nda tsa tama guli wu, kdavakta ŋani tsa. ²⁷ Ka ta habaf a mndu ta mndu nda mbra wu katsi ná, laviŋta a ta lami da həga ga taŋ ka hlugudunustá huzlani wa. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Inda dmakuha dza'a magata mnduha, dza'a plinispla Lazglafta ta həŋ nda inda rarazuha dza'a həŋ rarazay tani. ²⁹ Ama inda mndu dza'a razanaftá Sulkum nda ghuḅa, plinista a lu ta dmakwani dekdek wa. Dza'a nzakway dmakwani ta ghəŋani ŋa kdekedzen,» ka'a nda həŋ, ³⁰ kabga «nda ghwadaka sulkum ma vghani,» ka həŋ ta mnay ta Yesu, kəl Yesu ka mna tsa gwada ya ŋa taŋ.

*I wa vərda zwanamani ma Yesu?
Mat 12:46-50, Luk 8:19-21*

³¹ Tahula tsa, ka ḡhadaghatá i mani nda zwanamani ma Yesu, ka sladaghuta ma bli. Ka ghunadamtá həŋ ta mndu da həga ŋa hgagaptá Yesu. ³² Tizlik tskatá mnduha tavata Yesu ta lagha lu da mnay ŋani kazlay: Wa'a i ma gha nda zwanama gha ta hga kagha ma bli kə'a. ³³ «I wa ma da nda zwanama da na?» ka'a zlghaftá wani. ³⁴ Ka nghadaptá tsi ka tsa mnduha ta nzaku ta wanafta ya, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da, ³⁵ kabga inda mndu ta maga skwi manda ya ta kumə Lazglafta, tsaya zwanama da, tsaya mukuma da, tsaya ma da,» ka'a.

4

*Mahdihdi nda mnda wutsa hulfa
Mat 13:1-9, Luk 8:4-8*

¹ Ma sana fitik, ka nzəglatá Yesu ka tagha skwi ŋa mnduha ta wa drəfa Galili. Ka tskadaghatá mnduha ta vgha ŋərḡisil tavatani, kəl tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta wa tsa drəf ya, ta nzatá inda tsa mnduha ya rpa' ta wani. ² Ka taghə tsi ta ndəghata skwi ŋa taŋ nda mahdihdi. Wya ka'a nda həŋ ma tsa tagha skwani ya: ³ «Snaawa ka mnaghunata yu ḡa! Mbadaka sana mndu ka sli'aftá ka laghwi da wutsa hulfa ma vwahani. ⁴ Tata wutsaywutsay mantsa, ka rkatá sanlaha ta tvi ka sli'adaghatá dyaakha da daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəŋani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida, ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəŋ mistani wa. ⁷ Ma teki sanlaha, ka glanaghatá teki ka raghwanaata pghaf a ta ghəŋ wa. ⁸ Ta gənək sanlaha, ka dayafta tsahaya, ka galafta, ka pghaftá ghəŋ ka zwanj dze'dze'. Midida ghəŋa sanlaha, selela ghəŋa sanlaha, ḡrزلزلə ghəŋa sanlaha. ⁹ Mndu nda sləmənəŋa snay, ka sna tsi,» ka'a nda həŋ.

*Kabgawu ta kəl Yesu ka gwada
nda mahdihdi na?*

Mat 13:10-17, Luk 8:9-10

¹⁰ Manda dgaghuta i Yesu nda duhwalhani kawadaga nda sanlaha ma mnduha ta vgha, ka dawantá həŋ ta ghəŋa tsa mahdihdi ya da tsi. ¹¹ «Kaghuni, vlaghunavla lu ta snantá difa ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ama ŋa sanlaha ná, ba nda mahdihdi dza'a mnananəŋta lu ta həŋ, ¹² kabga ŋa nghay taŋ, nghanəta a həŋ wa. ŋa snay taŋ, snanəta a həŋ dekdek wa. Ka má nda sna həŋ katsi ná, má dza'a mbəḡakmbəḡa həŋ ta vgha da

* 4:12 Ngha ta Isaya 6:9, 10.

Lazglafta ɲa plinistani ta dmakuha taɲ*,» ka'a nda hənɲ.

Klatá ghəɲa tsa mahdihdi ya

Mat 13:18-23, Luk 8:11-15

¹³ Tahula tsa, ka'a nda hənɲ guli mantsa: «Sna a kuni ta tsa mahdihdi ya ra? Ka sna a kuni ta tsaya wu katsi ná, wa ka kuni dza'a sɲaɲtá inda mahdihdi tama? ¹⁴ Tsa hulfa ta wutsə tsa mndu mnə yu ya ná, gwada Lazglafta ya ta wutsə tsi. ¹⁵ Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida nzakwa taɲ. Na gi sɲaɲta taɲ ta gwada Lazglafta ma ɲudufa taɲ, ndadaghata hal-away hlugudunustá hənɲ, manda dagay ta daguta dyak ta hulfa ta tvi. ¹⁶ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh wutsaf lu ta hulfa tida hənɲ. Ka sɲaɲsna hənɲ ta gwada Lazglafta gi misimmisim ka hənɲ ta tsu'afɲa nda rfu, ¹⁷ ama had hənɲ ta zlanɲtá vli ɲa dzugwamta tsa gwada ya ta slrəɲ ma ɲudufa taɲ wa. Ka grungra ghuya dənɲwa nda giri ta hənɲ kabga tsa gwada ya katsi, gi suwak zlanavata taɲ ta zlgɲay nda ɲudufa taɲ. ¹⁸ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda vli ma teki rkam hulfa mida hənɲ. Sɲaɲsna hənɲ ta gwada Lazglafta ¹⁹ ama ta laghula hənɲ da ndana nzaku ma ghəɲa hadik, nda ndana zba gadghəl, nda ndana sana skwiha ta hara'uwa iri. Mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka raghwa tsa gwada ya, ka niɲtá hənɲ ka ksubaɲ. ²⁰ Sanlaha ma mnduha ná, manda hadik ka gənək hənɲ. Ta sɲaɲsna hənɲ ta gwada Lazglafta, ta zlgɲafzlgɲa hənɲ nda ɲudufa taɲ, ta magay hənɲ ta skwi ta kumə Lazglafta. Sanlaha ma tsa mnduha ya ná, ki'a ki'a magata hənɲ, ka gratani magata sanlaha, Sanlaha ma mnduha guli ná, va ɲulum ɲulum magatá ɲa taɲ,» ka'a.

Mahdihdi graf lu nda pitirila

Luk 8:16-18

²¹ Ka Yesu nda hənɲ guli: «Ta klafkla lu ta pitirila ɲa dzuɓamta ma tughuba ra? Ari ta klafkla a lu ɲa fiɲta mista ghzləɲ na? Ta klafta ɲa fafta ta vəl tskala† lu kasi'i ki'e. ²² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta daɓi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul maravata banluwa guli wa. ²³ Mndu nda sləmənɲa snay ka sna tsi,» ka'a. ²⁴ Ka'a nda hənɲ guli: «Daswa ka kuni nda skwi ta sɲaɲta kuni. Nda tsa daram ta kəl kuni ka gra skwi ya, nda tsi guli dza'a graghunafta Lazglafta ta ɲa ghuni, ɲa sgaghunaghatá ɲa ghuni guli. ²⁵ Tsaya tama, mndu ta fata sləmənɲani dīna ka sna gwada ná, dza'a sganaghasga Lazglafta ta sɲaɲtani. Ama mndu ta dərzlaftá sləmənɲani ná, dza'a sganaghasga ta dərzlanafɲa guli,» ka Yesu.

Hulfa ma hadik graf lu nda ga mghama Lazglafta

²⁶ Ka'a nda hənɲ guli: «Ka gra-gra nda hulfa ta pghamta mndu da hadik ya ga mghama Lazglafta. ²⁷ Dər ta hanə ta hanani tsa mndu ya girvidik, dər ta vaghə ta nzakwani tsi giftik, ta dyutá dyakwani, ka glakwani hulfa sna a kə'a ta magaku wa. ²⁸ Hadik ta dygintá hulfa ɲa nzakwani ka kuzunɲ. Tahula tsa, ɲa pghaftani ta ghəɲ ɲa ksayni ta zwanɲ. ²⁹ Ka nda ndəha tsi vərzləɲ tama, nda maga fitik ɲa tsay, sagha fitika kla vdu ɲa tsay‡ tsa,» ka'a.

Ga mghama Lazglafta graf lu nda hya kramasa

Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19

³⁰ Wya ka'a nda hənɲ guli: «Ndaw dza'a gra mu ta ga mghama Lazglafta, nda wati ma skwi dza'a grafta mu? ³¹ Tsa ga mghama Lazglafta ya ná, dza'a gray lu nda hya kramasa. Tsa hya kramasa ya ná, ndərzikw nzakwani mataba hulfaha ta ghəɲa hadik, ama ka sləgam sləga lu, ³² ta glafgla gdir

† 4:21 Gray nda Mata 5:15 Lukwa 11:33. ‡ 4:29 Zuwel 4:13.

ka malaghutá hamata sluhwaha nidáli. Ta pghay ta sləma dagala ha ka laviŋta dyakha ta baba həga taŋ tida,» ka'a.

³³ Nda ndəghata mndərga tsa mahdihdiha ya mnananŋta tsi ta gwada ta həŋ prək ka snanŋta taŋ. ³⁴ Inda ŋani ma gwada nda həŋ ná, ba nda mahdihdi. Ama nzata taŋ nda ghəŋa taŋ nda duhwalhani ya ná, tsislanaptani ta həŋ.

Ləbanata Yesu ta mativirau'
Mat 8:23-27, Luk 8:22-25

³⁵ Gahawu badu va tsa, «mbadma ta a 6lu a,» ka Yesu nda duhwalhani. ³⁶ Ka sli'aftha həŋ ka zlanavatá tskata mnduha, ka lamə həŋ da tsa kwambalu nzamə Yesu mida ya ka laghwí, kawadaga nda sanlaha ma kwambalu guli mistani. ³⁷ Tata ndrə həŋ ma kwambalu, ka sli'aftha mghama mativirau', ka kapatsa'uwaku imi ka lami ka kuma ndəghanaftha kwambalu. ³⁸ Ta hanani Yesu ma mndəra kwambalu, nda fatá ghəŋani ta skwa fa ghəŋ. Ka sli'anaftha həŋ. «Mghama dá! Ndana a kagha ta na zwaduta dza'a zwaduta mu na ra?» ka həŋ nda tsi. ³⁹ Sli'avatani mantsa, ka dvanaghatá tsi ta falak. «L6al6a ka nzata ka t6ekw!» ka'a nda drəf. Ka l6atá falak, ka nzatá vli t6ekw. ⁴⁰ Ka mbədavatá tsi tvə duhwalhani. Ka'a nda heŋ mantsa: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mandana na, kulam ndana, had zlgay nda ŋuduf da kaghuni dekdek katak ra?» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Ka ksaftá zləŋ ta həŋ katakata. «Wa va na ma mndu katak na? Nduk nda falak nda drəf tani ta snanatá gwada!§» ka həŋ.

5

Mbanafta Yesu ta mndu ksu halaway
Mat 8:28-34, Luk 8:26-39

§ 4:41 Gray nda Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32. Zlahu 11:7 nda Vrafta ta Zlahu 14:8.

¹ Manda laba taŋ ta tsa sana 6la drəfa Galili ta hadika Geraseni* ya, ² tata sabə nda sa Yesu ma kwambalu, ka gi ndadaghatá sana mndu ksu halaway, ta sabi mataba kuluha da guyay. ³ Mataba kuluha si ta nzakwa tsa mndu ya. Had mndu ta laviŋtá ksafta ŋa habafta dər nda zidá wu, ⁴ kabga si ta tsamtsa lu ma tsuhwal, habawuha lu ta dzvuhani nda zidá, ama ta ratsiŋ ratsa tsatsi ta tsa zidaha ya, ta 6aliŋ 6ala ta tsa tsuhwalha ya. Had mndu ta laviŋtá zlahafta wa. ⁵ Inda fitik ta vaghə nda vagma, ta hanə nda hana ta wawaku mataba kuluha nda ya ta ghwá, ka lili ka kwaha vghani nda pala. ⁶ Na tsa Nghanŋtani ta Yesu manda a ya ná, ka hwayaftá tsi ka lagha tsəl6ata ta kəmani, ⁷ ka wahu nda lwi dagala. «Yesu Zwanŋa Lazglafta ta luwa: Nya mataba dá nda kagha na? Ta ndəba dzvu yu da kagha nda həga Lazglafta, ma ghuydip ka ta 6anŋwa,» ka'a. ⁸ Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga mnanamna Yesu kazlay: Ghwadaka sulkum! Sabsa ma na mndu na kə'a. ⁹ Ka dawantá tsi da tsi. «Wa hga gha na?» ka'a nda tsi. «Də6a» hga dá, kabga nda tska ŋni. ¹⁰ Kdəkkdək, ma ghzliŋnis ka ma luwa, ka'a ndi'ata ka ŋdaná nda tsi.

¹¹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu bra ghuvazuha† ta zbu ta skwa zay taŋ tavata ghwá. ¹² Ka tsa ghwadaka sulkum ya mantsa: «Kdəkkdək, ghuna ta anŋni da a ghuvazuha a, ka sli'amta ŋni da həŋ,» ka həŋ nda tsi. ¹³ «Lawala!» Ka'a nda həŋ. Ka sli'agaptá həŋ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da drəf. Ta magay mbsaka taŋ ta dəmbu' his ta zadamta ma tsa drəf ya. ¹⁴ Na tsa gwal si ta nŋha tsa ghuvazuha ya, ka sli'aftha həŋ nda hwaya ka laghu

* 5:1 Gray nda Mata 8:28. † 5:11 Nŋha ta

mnay ma luwa nduk tahula luwa. Ka sli'adaghatá mnduha da ngha tsa skwi ta maguta ya. ¹⁵ Manda sli'adaghata tanjavata Yesu, ka ng-hantá hən ta tsa mndu si sli'amə ghwadaka sulkumha dida ya ta nzakwani kwandlan nda sudatá lgut ta vgha. Ka ghudzaku tsa mnduha ya da zlan. ¹⁶ Ka rusu tsa gwal si hada ya ta skwi ta maguta nda tsa mndu si ksu halaway ya, nda skwi ta maguta nda tsa ghuvazuha ya, na tan. ¹⁷ Tahula tsa, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika nni,» ka hən nda Yesu. ¹⁸ Ta dza'a dza'a Yesu da kwambalu tama, «wya dzvu, ka la yu mista gha,» ka tsa mndu si ksu halaway ya nda tsi. ¹⁹ Ama ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha gha, ka dza'a ka slanaghatá la ga ghuni. Ka rusanafu ka ta inda skwi maga gha Mgham Lazglafta, nda ya kə'a tawatá hidahida ta kagha,» ka'a. ²⁰ Ka sli'afta tsi ka laghwi da manay ma kuraghuta hadika Dekapwalus ta inda skwi magana Yesu. Ka ndərmim inda tan nda ndərmima.

Mbatá sana marakw ta paghaku, nda vramta hafu ma makwa Zayrus

Mat 9:18-26, Luk 8:40-56

²¹ Manda vradaghata Yesu nda kwambalu ka lagha ta sana 6la drəf, ka sli'adaghatá mnduha nər6isl slanaghata hada. Ta sladu Yesu ta wa tsa drəf ya. ²² Ka lagha sana mndu tekwa mataba maliha ma həga tagha skwa la Yahuda slanaghata. Zayrus hga tsa mndu ya. Na gi ngantani ta Yesu, ka gi zlambatá tsi ma ghuvani. ²³ Ka njavatá tsi ka ndə6a dzvu da tsi, ka'a mantsa: «Wa a makwa da ta kala ghən ta dza'a mtaku. Kdəkkdək, sawi ksanja nda dzvu ka mbafta tsi, ka nzakwa tsi nda hafu,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda tsi. Mbadá mnduha ka sli'i rutututa mistani, ka 6islay.

²⁵ Mamu sana marakw mataba tan ta maga vaku ghwanpdə his

ta paghaku. ²⁶ Ghuyghuya tsa marakw ya ta danwa katakata ta dza'a da takay da duhurha. Zadinjada ta inda skwihani demdem, nduk nda tsa, had lavagh-wani wu, tata sgaku nda sga tsa danwani ya. ²⁷ Na sanja tsa marakw ya ka lu ta gwada ta Yesu, ka kdikadamta tsi mataba mnduha, ka lagha ksanja lguta Yesu nda ga mahulhul, ²⁸ kabga wya ka'a ma ghənani: «Tsa ksanja yu ta dər lgutani tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²⁹ Na tsa gi ksanjani ya, gi təršiu' l6ata tsa paghakwani ya tsa. Ta snu tsi ma vghani ná, wdər nda mba. ³⁰ Gi ta snə Yesu ma nani ma vgha guli ná, mamu mbraku ta savaghuta. Ka sladata tsi, ka mbədavata mataba tskata mnduha. Ka'a mantsa: «Wa na mndu ta ksanja lgutha da na na?» ka'a. ³¹ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Nda ngha ka ta tskata mnduha ta 6isla kagha ná, wa ta kshata na» ka ka? ka hən nda tsi. ³² Ka nanaghaku tsi ka zba tsa mndu ta ksanja ya. ³³ Na tsa marakw ya, ka ghudzaku da zlan, kabga nda sna ta skwi maga tsi. Ka zlambatá tsi ma ghuva Yesu, ka mnananjá kahwathwata. ³⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda mba ka makwa da, kabga zlgahfa gha ta i'i nda nudufa gha. La nda vgha ta zdaku, ka nzata ka kwandəlan,» ka'a.

³⁵ Tata gwada Yesu, ka sagha gwal ga Zayrus da mnay na Zayrus kazlay: Kdəkwa tsa makwa gha ya tsa, na danwazlgəta gha nawa ta mgham na? ka hən. ³⁶ Klaf a Yesu ta tsa gwada tan ya ka gwada wa. «Ma zlan ka, fafa kagha ta ghəna gha ta i'i kwenkwen na gha,» ka'a nda Zayrus. ³⁷ Ka sli'aftá tsi ka dza'a. Ka pyanatá tsi ta mnduha ta dza'a mistani, ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana zwanamani ma Yakubu na dza'a mistani. ³⁸ Ka 6hadaghatá hən da tsa Zayrus mali

ma hęga tagha skwa la Yahuda ya. Ka slanaghatá Yesu ta mnduha ta kitsiwiraku, ta wawahaku, ta dzadza lubaluba. ³⁹ Ka lamę tsi da hęga. «Kabgawu ta kęl kuni ka hlawi, ta kęl kuni ka taw? Ya wana ta mta a zwanj wu, hani ta hani tsi,» ka'a nda hęj. ⁴⁰ Ka ghubasu hęj ta Yesu. Lagha Yesu ka ghlzagaptá inda mndu ma hęga. Ka hgana'atá tsi ta i dani nda mani ma tsa zwanj ya, nda tsa gwallagha hęj kawadaga ya, ka lamę hęj da tsa dzuguvi nda zwanj mida ya. ⁴¹ Ka njanatá tsi ta dzvu, ka'a mantsa: «Talitakum,» ka'a. Manda mnay kazlay: Makwa da, sli'afslia, i'i ya ta gwada nda kagha kę'a ya.

⁴² Gi hlębats ka tsa makwa ya sli'afta ka gi mbađa. A', ghwanjpdę his ima tsa makwa ya. Ka nzata hęj ndandrakawa ka ndęrmimay. ⁴³ Mbađaka Yesu ka zlahanaghatá hęj ka njđanja kazlay: Yahayaha kuni da mnay dęr nj wa tsi, ka'a. Ka'a nda hęj guli mantsa: «Vlanjwa skwa zay ta na makwa na,» ka'a.

6

Kwalaghuta gwal ma Nazaret ta zlghaftá Yesu

Mat 13:53-58, Luk 4:16-30

¹ Ka sli'aftá Yesu ka zlanjta tsa vli ya ka laghu da luwa ta glakwani.* Ka laghu duhwalhani mistani. ² Bađu sabbat, ka lamę Yesu da tagha skwi nj mnduha ma hęga tagha skwa la Yahuda. Kaka nda ndęghata mnduha hada ta sna tsa skwi ta taghę tsi ya. Ka ndęrmim hęj nda ndęrmima: «Wa ta taghanaftá mndęrga nana ma skwi? Wa ta vlanjta mndęrga nana ma difil ta kęl tsi ka maga nana ma mazęmzęmha na? ³ Tsa mnda fidí ta nzakway ka zwanj Mari† ya a na mndu na kay ra? Zwanjamani ma i Yakubu nda Yuses, nda Yuda, nda Simuj a tsi kay

ra? Mataba mu a kwagha mani kay guli ra?» ka hęj. Ka nzaku Yesu ka skwa tuthun da hęj. ⁴ Ka Yesu nda hęj tama mantsa: «Ta vlay lu ta glaku nj anabi ma sana vliha, ama ma luwani, nda ya mataba la tanj nduk nda ya ma hęga ga tanj† ná, had lu ta vla glaku njani wa,» ka'a. ⁵ Tsaya kęl Yesu ka kwal kul maganjta mazęmzęm hada. Ka laghu tsi ksanta nda dzvu ta sanlaha ma mnduha kul dughwanaku, ka mbambanaftá tsi ta hęj. ⁶ Ka ndęrmim Yesu nda ndęrmima ta tsa kwala tanj kul zlghaftá tsatsi nda njuduf ya.

Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanjpdę his

Mat 10:5-15, Luk 9:1-6

Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi da ra zwana luwa ta hula Nazaret. Ka tatagha skwi nj mnduha. ⁷ Ka hagaftá tsi ta duhwalhani ghwanjpdę his nj ghwanaf-tani ta hęj his his his da luwaha. Ka valanjta tsi ta mbraku ta hęj nj ghazliginjta ghwadaka sulkum. ⁸ Ka zlahanaghatá tsi ta hęj ka'a mantsa: «Ta sli'i kuni ya, dafa kwenkwenj dza'a kuni klafta ma dzva ghuni, yaha kuni klaftá skwa zay, nda dęr zliba ghuva, yaha kuni klaftá tsemi ma zlibi. ⁹ Yaha kuni klaftá mahisa lgut. ¹⁰ Ka lamla kuni da luwa katsi, ka nzata kuni ga mndu ya ta tsu'aftá kaghuni, ha ka sagha fitik dza'a kęl kuni ka sli'afta ma tsa vli ya. ¹¹ Ka mamu gwal ma sana vli dza'a kwal kul tsu'afta kaghuni ta kwalaghutá sna gwada ghuni katsi, ka sli'apta kuni ma tsa vli ya, ka tukwinjta kuni ta rgitika tsa luwa ya ta sala ghuni. Tsaya dza'a maranjta nza-kwa dmakwa tanj ta ghęja tanj,» ka'a nda hęj. ¹² Ka sli'aftá hęj ka laghwi da mnay nj mnduha, ka hęj mantsa: «Mbędanafwa mbađa ta nzakwa ghuni, ka mniginjta kuni ta

* 6:1 Ngha ta Mata 13:54. † 6:3 Gray nda Yuhwana 6:42. ‡ 6:4 Gray nda Lukwa 4:24, Yuhwana 4:44.

dmakwa ghuni,» ka həŋ. ¹³ Ka gha-zliŋiŋtá həŋ ta ghwadaka sulkum ma mnduha, mbambanafha həŋ ta ndəghata gwal kul dughwanaku nda masanavata rdí ta həŋ§.

Mtakwa Yuhwana mnda maga Batem

Mat 14:1-12, Luk 9:7-9

¹⁴ Mantša, ka snanaghatá tsa gwadá ta gwadé lu ta Yesu ya ta mgham Hiridus, kabga laghula hgani da zərwa. Ka lu ta mnay tida ná: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya ta sli'agabta ma mtaku, tsa ta kəl tsi ka maga mazəmzəmha,» ka lu. ¹⁵ «Iliya ya tane,» ka həŋ. «Sana anabi ta gara vgha nda sani mataba anabiha ghalya ya,» ka sanlaha nda ŋa tan. ¹⁶ Ama mnda kdakwa Hiridus ta snaŋta tsahaya: «Tsa Yuhwana tsaghu yu ta ghəŋani ya kay ya ta sli'agabta nda hafu,» ka'a. ¹⁷ Kəl Hiridus ka mnata ksafťá Yuhwana ná, kabga gwadá ta Hiridiya ta nzakway ka markwa zwanamani Filip* klu tsi ka marakw, ¹⁸ si kəl Yuhwana ka mnay ŋa Hiridus kazlay: Ra a ka klay gha ta markwa zwanama gha wu,† ka'a nda tsi. Kəl Hiridus ka ghunaftá sludzani ksafťá Yuhwana ka tsamta ma zida. ¹⁹ Tifin basanava basa Hiridiya ta ŋuduf ta Yuhwana kabga tsa gwada ya, ka zbə tsi ta tvi ŋa dzata ama trid traptra ta tvani. ²⁰ Vərda dər Hiridus ná, ta zləŋay ta Yuhwana. Nda sna guli kazlay: Mndu nda ghuḁa Yuhwana, ŋərma mndu ya kə'a ka katə tsi. Inda nzata Hiridus ka sna gwadá ta gwadé Yuhwana ya ná, ta dəwir nda dwira ta ghəŋani dər má dʷafdʷa tsi ta snay. ²¹ Ma sana fitik tama, ka mutsafta tsa Hiridiya ya ta tvi ŋa dzatá Yuhwana. Tsa fitik ya ná, bađu fata Hiridus ta skala havakta fitika yakwani ya. Bađu tsaya, ka hagaftá Hiridus ta mnduha. Tsa mnduha

hagaf tsi ya, gwal dagaladagala ta wanafta, nda mghamha ta ghəŋa sludziha, nda gwal klu lu ta hadika Galili ya. ²² Bađu va tsaya tama, ka lamə makwa tsa Hiridiya ya ka skalú ta kəma tsa mnduha ta tskavata ya. Ka zdanafťá tsa skalani ya ta ŋudufa Hiridus nda tsa gwal hagaf tsi ya tani. Ka Hiridus nda tsa makwa ya mantša: «Ka nu dza'a kumafta maya gha ya, dawihá dawa dza'a vlaghavla yu,» ka'a. ²³ Ka wadanatá tsi. Ka'a mantša: «Skwi ya dawanťa kagha da i'i ná, dza'a vlaghavla yu, dər má sləhwa luwa dá tsi,» ka'a. ²⁴ Ka ndagaptá tsa makwa ya ka laghwi mnay ŋa mani. Tahula mnanatani, ka dawu tsi da mani. Ka'a mantša: «Nu dza'a yu daway tama?» ka'a. Ka mani zlghaftá wani mantša: «Dawa ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka gi vrəglaghutá tsi slanaghatá mgham ka daway da tsi: «Ta kumay yu ta vlihata gha ndana ndana ta kwambleh ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁶ Su'anak ká mgham nzata. Lavglin a ta sđanafta wu, kabga nda ghada wadanatani ta kəma tsa gwal hagaf tsi ya. ²⁷ Ka gi ghunaftá tsi ta sludzi turtuk mataba gwal ta nghan ya ka'a nda tsi mantša: «La ka tsagaghata ka ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a. ²⁸ Ka sli'afťá tsa sludzi ya ka laghwi da gamak, ka tsagaghatá ghəŋa Yuhwana mnda maga batem ta kwembleh. ²⁹ Manda snaŋta duhwalha Yuhwana ta tsa skwi ya, ka lagha həŋ klaghata mblani ka laghwi padamta.

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mn-duha dəmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14

30 Mbadá tsa duhwalha si ghwanagha Yesu ya ka varakta. Ka ts kavatá hən tavata Yesu, ka rusa skwi si maga hən, nda skwi ya si ta taghə hən ɲa mnduha. 31 Ka Yesu nda hən mantša: «Mbadma ta wa mazawa, ka nzata kuni ka hlaptá hafu hada,» ka'a. Had fitika tan ɲa mutsaftá dər zantə dər skwa zay wu, kabga ndəghata mnduha ta zazavəđaku katakata hada. 32 Ka sli'əftá hahən hahən ka dza'a ma kwambalu da sana vli ta wa mazawa. 33 Ta sli'i hən, nda ndəgha mnduha ta nghintá hən, ka tsəmaftá hən. Ka gazlatá inda mnduha ma luwa, ka dza'a nda səla da tsa vli ta dza'a i Yesu nda duhwalhani ya, ka tinlaghutá hən ta ɓhadaghata, kabga ta hway nda hwaya hahən. 34 Manda ɓhadaghata Yesu, ka sabə tsi ma kwambalu. Kə'a kə'a ná, tizlik tskata mnduha, ka ksantá hən katakata ta Yesu ka hidahida, kabga nda nza hən manda tuwakha kul had mnda ngha† hən, ka gi nzatá tsi ka tagha skwiha ɲa tan. 35 Manda ya nda ghada laghwa fitik, ka lagha duhwalhani mnay ɲani. Ka hən mantša: «Wana ma mtak lu hadna, laghula fitik guli, 36 mnanamna ta na mnduha na, ka sli'a hən da luwa, nda ya da zwana luwaha ta wafta na vli na, ka dza'a hən skwa skwiha ɲa zay tan,» ka hən. 37 Ama ka Yesu nda hən mantša: «Vlanwavlə kaghuni ɓa ta skwa zay ta hən,» ka'a. Ama ka hən nda tsi mantša: «ɲa sli'a ɲni da dzawaktá buradi prək ka tseda vagha mnduha his dər mək ta maga slna§, ka valantá hən ɲa zay tan rki?» ka hən. 38 Ka'a nda hən mantša: «Kidaghi buradi da kaghuni na? Naghawa naghə» ka'a. Naghanata tan, ka hən mantša: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his ya,» ka

hən. 39 Ka Yesu nda duhwalhani mantša: «Mnanawamna ta mnduha ka nzanzata hən ka ghuḅu ka ghuḅu ta kuzunwa mkwenek,» ka'a. 40 Ka ts kavatá mnduha, ka nzanzata dər mək dər mək ma ya vli, hutaf mbsak hutaf mbsak ma ya vli. 41 Ka hlaftá Yesu ta tsa buradi hutaf, nda tsulhwa klipi his ya. Ka nghadaftá tsi nda ta luwa ka rfanaghatá Lazglafta. Tahula tsa mantša, ka ɓalanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valantá duhwalhani, ɲa daganəftá tsa mnduha ya. Mantša guli, ka daganəftá tsi ta tsa tsulhwa klipi his ya ta hən. 42 Inda tan demdem ka zazutá hən, ka babaghawtá hən. 43 Ka tskaftá lu ta padakwa tsa buradiha nda klipiha ya ka ghwanak ghwanpəđə his.* 44 Gwal ta za tsa buradi ya ná, mnduha dəmbu' hutaf ya.

Mbaday Yesu ta mbadá ta drəf

Mat 14:22-33, Yuh 6:15-21

45 Tahula tsa, gi ka mblafta Yesu ta duhwalhani ka lamə da kwambalu ɲa dza'a tan ta sana ɓla drəf nda tvə luwa Betsayda, ta kdə tsatsi ta vrintá dəmga ɲa laba tsatsi nda hul nda hul slanaghatá hən. 46 Manda dgatani ta vgha nda tsa mnduha ya, ka sli'əftá tsi ka laghwi ta ghwá da maga du'a. 47 Lama vli da rvidik ya ná, ɓhatá tsa duhwalha Yesu ya tsa nda kwambalu ma takataka drəf. Tata hadik Yesu turtukwani. 48 Kə'a ka Yesu nghadapta ná, ta takadaku duhwalhani ka swa kwambalu, kabga mamu falak ta vra hən. Wər ta tsughbura sərdək vli, ka sli'əftá tsi ka mbadá ta drəf nda səla, ɲa dza'a nda da hən, ka kumə tsi ta klatá wa tan. 49 Kə'a ka hən ná, mamu skwi ta mbadá ta imi, zlah halalay ya, ka hən ka wahu. 50 Nda ngha inda tan demdem, ka ghudzaku hən ta ghudzaku da zlən. Ka gi gwadganatá Yesu ta hən. Ka'a

† 6:34 Gray nda Mbsak 27:17, 1 Mghamha 22:17, Azekiyel 34:5-6. § 6:37 Ngha ta Mata 20:2.

* 6:43 Gray nda 2 Mghamha 4:42-44.

nda hən mantsa: «Ma wahu kuni ta wahu, i'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda hən. ⁵¹ Ka lagha tsi, ka lamə da tsa kwambalu ya nzata tavata hən. Ka gi lóata tsa falak ya tóekw. Ka laghu tsa duhwalhani ya da ndərmimay katakata. ⁵² Ma ŋa sənəŋta tən ta mbrakwa Yesu nda mazəmzəm maga tsi nda buradi ya ná, lanamə a ta hən wu, kabga tənəŋa ghəŋa tən.

Mbambanafta Yesu ta mnduha ma Genazaret

Mat 14:34-36

⁵³ Tahula tsughwadapta tən ta drəf, ǧhadaghar hən ta hadika Genazaret, ka hbanata hən ta kwambala tən ta wa drəf hada. ⁵⁴ Manda saba tən ma kwambalu, ka tsəmafta mnduha ta Yesu. ⁵⁵ Tsəmafta tən, ka sli'aftá hən nda hwaya da mnay ma inda vliha. Ka tsakwə hən nda ghzləŋa tən nda ghzləŋa tən ta gwal kul dughwanaku, da inda vli sənəŋ hən kazlay: Hada Yesu kə'a. ⁵⁶ Ma inda dər wati ma vli tsi ta lagha Yesu, dər ma zwana luwa tsi, dər ma huda luwa tsi, ka dər tahula luwa a tsi, ta hladaghahla lu ta gwal kul dughwanaku ka pghata ta daǧi. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi, ŋa ksanəŋta dər wa lgutani tsi kwenjkenj. Inda gwal ta ksanəŋta ná, nda mbamba hən.

7

Gwada i Yesu nda la Farisa ta ghəŋa tagha skwa dzidzi

Mat 15:1-9

¹ Ka sli'agata tsa la Farisa nda sanlaha ma gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya ma Ursalima, ka ts kavata tavatá Yesu. ² Ka nghanəŋta hən ta sanlaha ma duhwalha Yesu ta za skwa zay nda ŋratá dzvu, mbazin a hən manda ya taghanaf dzidziha tən ta hən wa. ³ Tsaw la Farisa nda sanlaha ma la Yahuda

ya ná, had hən ta za skwa zay ka ta mbaza a dzva tən tsuwedek dīna, manda ya taghanaf dzidziha tən ta hən wa.* ⁴ Ka vragaghavra hən ta luma, had hən ta za skwa zay ka ta mbazaghu a hən ta mbaza wa. Mamu ndəghata sana skwiha guli taghanaf dzidziha tən ta hən ta magə hən manda: Tva mbazapta dīna ta kuwa, nda bəzleghwa, nda siga kufur. ⁵ Mbadá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka dawəŋta da Yesu. Ka hən mantsa: «Nu kul had duhwalha gha ta maga skwi taghaf lu da dzidziha, ta kəl hən ka za skwa zay kul mbazinəŋta dzvu na?» ka hən. ⁶ Ka Yesu nda hən mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. A ta ŋa Isaya ta mnay ta ghəŋa ghuni, manda ya nda vinda mnə na Lazglafta kazlay:

nana mnduha na ná, ta wubisim ta wubisim ta zləzlva hən ta i'i. Ma ŋudufa tən ná, dva a hən ta i'i wa. ⁷ Zləzləva i'i ta zləzlvu hən ná, ka bətbət. Ma ŋa taghay tən ta zlahu dá ŋa mnduha ná, ka laghu hən da ŋanatá zlahu mnduha†,» kə'a ya.

⁸ Zlanava zla kuni ta zlahu Lazglafta, ka laghu kuni da sna skwi ya ta taghu mnduha. ⁹ «Nda hidá kuni kahwata ta wudinəŋta zlahuha Lazglafta, ka ŋanatá ŋa ghuni ma skwa dzidzi. ¹⁰ Wya ka Musa: «Vla ta glaku ŋa i da gha nda ma gha,» ka'a. Ka'a guli na: «Mndu ta razanaftá i dani nda mani, dza'a dzadza‡ lu,» ka'a. ¹¹ Ama ka kaghuni ta mnay ŋa mnduha ná, lavinlava mndu ta mnay ŋa i dani nda mani kazlay: Si má ta kumay yu ta vlaghatá skwi ŋa kataghata, daw lavin a yu wu, kabga kwarban ya manda mnay kazlay: Dza'a vlanəŋta Lazglafta yu

* 7:3 Gray nda Lukwa 11:38. † 7:7 Ngha ta Isaya 29:13. ‡ 7:10 Ngha ta Sabi 20:12 nda Vrafta ta Zlahu 5:16 nda Sabi 21:17 nda Zlahu 20:9.

kə'a. ¹² Mantša ya tama ta mbla kuni ta tsa mndu ya, ɲa kwal kul katanta i dani nda mani. ¹³ Ma tša magay ghuni mantša ya tama ná, ta mbədiŋmbəfa kuni ta gwada Lazglafta, nda mndərga tša tagha skwa ghuni ya ɲa mnduha. Nda ndəgha mndərga sana skwiha ta magə kuni manda daslakwa tsahaya.»

Skwi ya ta ɲriŋta mndu
Mat 15:10-20

¹⁴ Tahula tša, ka hagəglaktá Yesu ta dəmga da tsi. Ka'a nda həŋ mantša: «Gunawa guna ta sləməŋa ghuni dina, ka mnaghunata yu. ¹⁵ Had skwi ta zadata mndu nda za ta ɲriŋta mndu wa, ba skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ta ɲriŋta mndu,» ka'a. ¹⁶ [Ka mamu mndu nda sləməŋa snay ka sna tsi.] ¹⁷ Manda sli'aftha Yesu ka laghwí da həga dgarə tsi ta vgha nda dəmga, ka dawantá duhwahani da tsi ta ghəŋa tša gray graf tsi ya. ¹⁸ Ka'a nda həŋ mantša: «A'a, had difil ma ghəŋa kaghuni guli ra? Sna a kaghuni guli kazlay: Had skwi ta zadata mndu nda za ta lavintá ɲriŋta mndu wu kə'a ra? ¹⁹ Had tša skwi ta zadata mndu nda za ya ta dza'a da ɲudufa mndu wu, da hudí ta dza'a tsi ɲa dza'a thidiŋta ma dra,» ka'a. Tša gwada Yesu ya ná, ta kumay ta mnay kazlay: Nda ghuḅa inda skwa zayš kə'a. ²⁰ «Skwi ta sabə nda sa ma ɲudufa mndu ná, tsaya ta ɲriŋta mndu, ²¹ kabga ma ɲudufa mndu ta sli'agabta ghwadaka ndanuha, nda sli'insli'ɲ, nda ghali, nda psła mnduha, ²² nda hliri, nda hara'u tiri, nda sidi, nda nənḅa mndu, nda kakranaku, nda ghudzaku, nda vza rutsak ta mndu, nda gəla ghəŋ, nda ga rgha. ²³ Inda tša ghwadaka skwiha ta sli'agapta ma ɲudufa mndu ya ta ɲriŋta mndu,» ka'a nda həŋ.

Zlghay nda ɲudufa sana marakw
Mat 15:21-28

²⁴ Tahula tša, ka sli'afthá Yesu hada ka laghwí ta hadíka Tir nda Siduŋ. Ka lamə tsi da sana həga. Va a si ta snantša mndu kazlay: Wa'a hadya kə'a wa, ama laviŋ a ta difaghuta wa. ²⁵ Mamu sana marakw ksu halaway ta makwani, ka snantá tsi ta mna gwada ta Yesu. Ka gi sli'afthá tsi ka lagha zləmbatá ma ghuva Yesu. ²⁶ Ka ndəḅu tsi ta dzvu da tsi ɲa gh-zligintá tša duhwala halaway ya ma tša makwani ya. Tša marakw ya ná, makwa la Grek ma luwa Finusi, ya lu ta hadíka Siri ya. ²⁷ Ka Yesu nda tsi mantša: «Zlanzla ta zwani karaku ka baghafta həŋ. Dina a ka klaftá duvula zwani ka vlantá zwana kriha wa,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantša nzakwani mndani mghama da, ama ta dagay zwana kriha ta wiwsa tša skwa zay ta rkadata ta hadik ma vəl zay zwani ya guli,» ka tša marakw ya. ²⁹ Ka'a nda tsi mantša: «Kabga tša gwada gha ya, la makwa da dzagha gha, wa'a saghusa tša duhwala halaway ya ma makwa gha» ka'a nda tša marakw ya. ³⁰ Ka sli'afthá tša marakw ya ka laghwí dzaghani. Bhadaghatani dzagha ka lamə tsi da həga, ka slanaghatá tsi ta tša makwani ya ta hani ta ghzləŋ. Ta had tša duhwala halaway ya mida wa.

Mbanafta Yesu ta sana rgha kul
snantša zləməŋ

³¹ Tahula tša, ka sli'afthá Yesu ta hadíka Tir, ka laghwí nda ma luwa Siduŋ, ka zlagaghatá tsi nda ma Dekapwalus ɲa vru nda tvə drəfa Galili. ³² Bhadaghatani da hada, ka klanaktá lu ta sana mndu ka rgha, sna a ta sləməŋ wu, sna a ta gwada guli wa. Ka ndəḅu lu ta dzvu da tsi ɲa ksantša nda dzvu ka mbafta tsi. ³³ Ka klaghatá Yesu ta tša mndu ya turtukwani, di'ɲ nda

mnduha. Ka dzadzaghatá Yesu ta ndáfina dzvuhani da sláməŋha tsa mndu ya, danafha ta sərdəkani ta ghanik. ³⁴ Ka nghadaftá Yesu nda ta luwa, ka hlafta tsi ta hafu. «Efasla,» ka'a. Manda mnay kazlay: Gunaguna kə'a ya, nda gwada luwa tan. ³⁵ Gi wuzlan guna guna sláməŋha tsa mndu ya, gi wuted plata ghanikani tsa, ka gwadə tsi ta gwada tsəlen. ³⁶ Ka dvanaghatá Yesu ta mnduha yaha hən da mnay dər ŋa wati ma mndu tsi. Ka dvu Yesu ta hən ya ná, ka sgə hahən ta mna tsa skwi maga Yesu ya. ³⁷ Ka ndərmim hən katakata, ka hən mantsa: «Inda skwi ta magə na mndu na na, dina. Nduk nda rgha tani ná, ka gwananatani ta sláməŋhani, ka gwadayni ta gwada. Kay! Skwi dina ta magə na mndu na,» ka hən.

8

Zunusta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwad

Mat 15:32-39

¹ Ma tsa fitik ya, ka tsəglavatá ndəghata mnduha da Yesu, had skwa zay ŋa zay tan wa. Ka hganťá Yesu ta duhwalhani, ² «Ta ksita ka hidahida na mnduha na, kabga ma hkəna fitika tan na ta nzaku kawadaga nda i'i, had skwi mutsaf hən ŋa zay guli wa. ³ Ka lawala dzagha ghuni nda maya nda maya ka yu nda hən katsi, mutsafta a hən ta mbraku ŋa mbađa ta tvi wa. Wya sli'af ma vli di'ih sanlaha mataba tan guli,» ka'a nda hən. ⁴ «Ga dza'a mutsafta lu ta skwa zay ma na mtak na, ŋa vlanťá na mnduha na ŋa baghanaftá hən na?» ka duhwalhani nda tsi. ⁵ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka'a nda hən. «Ndəfán hən,» ka hən nda tsi. ⁶ Mantsa tama, «nzawanza rəp ta hadik,» ka Yesu nda tsa mnduha ya. Ka nzatá hən. Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ndəfán ya, ka

rfanaghatá tsi ta Lazglafta. Tahula tsa, ka balanaptá tsi, ka valanťá duhwalhani, ŋa daganafťá tsa mnduha ya. Ka daganafťá hahən ta tsa mnduha ya. ⁷ Mamu zwana klipi ki'a guli da hən, ka rfanaghatá Yesu ta Lazglafta ta ghəŋa tsa klipi ya, ka valanťá tsi ta duhwalhani. «Daganafwa daga ta mnduha,» ka'a. ⁸ Ka zutá mnduha, ka baghaftá hən. Ka tskaftá lu ta pdakwani ma vəl zay tan, ka ghwanak ndəfán. ⁹ Tsa mnduha ya na, ta magay hən ta dəmbu' fwad. Mantsa tama, ka vrintá Yesu ta hən dzagha tan. ¹⁰ Gi tahula tsa, ka sli'afťá tsi ka lamə da kwambalu nda duhwalhani, ka laghu hən ta hadika Dalmanuta.

Daway la Farisa ta mazəməm da Yesu

Mat 16:1-4

¹¹ Manda ɣhadaghata tan, ka sli'adaghatá la Farisa slanaghata, ka zlərdə hən ta skwiha nda tsi, kabga ta kumay hən ta mutsaftá ghurum ŋa ksafťá Yesu, ka hən nda tsi mantsa: «Magaŋnamaga maga ta mazəməm ŋa maranťa kazlay: Da Lazglafta ta mutsa kagha ta ŋa gha ma mbraku kə'a,» ka hən. ¹² Ka hlaftá Yesu ta hafu, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl mnduha ta na zamana na, ka dawa magatá mazəməm katək na? Kahwathwata ta mnaghunata yu, had sana mazəməm dza'a marananjta lu ta mnduha ta na zamana na wa,» ka'a nda hən. ¹³ Ka sli'aptá tsi mataba tsa la Farisa ya ka laghwi da kwambalu ŋa dza'a ta sana ɣla tsa drəf ya.

Zanapta duhwalha Yesu ta skwi maga Yesu

Mat 16:5-12

¹⁴ Ma tsa sli'a tan ya, ka zanaptá duhwalhani ta klaftá buradi, turtuktuk yeya buradi da hən ma kwambalu. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda Hiridus,» ka Yesu zlahanaghatá hən. ¹⁶ Ka wuwisaku

tsa duhwalhani ya mataba taŋ. «Zlah na kwala buradi kul haď da amu na yeya,» ka haŋ. ¹⁷ Fslek ka tsa gwada ya lamə da sləməŋa Yesu. Ka'a nda haŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndanu, kabga kwala buradi kul haď da kaghuni na? Ha gita, haď mahizl ma ghəŋa ghuni ra? Təŋtəŋani ghəŋa ghuni katək ra? ¹⁸ Ya wana mamu ira ghuni ní, nu kul nghanťá kuni ta vli? Wana mamu sləməŋa ghuni, nu kul snanťá kuni ta sləməŋ*? Haď kaghuni ta havaktá skwi katək ra? ¹⁹ Ma fitika daganafťa da ta buradi hutaf ta mnduha dambu' hutaf, kidaghi ndaghanafťa kuni ta ghwanak nda padakwa vəl zay mnduha na?» ka'a nda haŋ. «Ghwanpďə his haŋ,» ka haŋ.† ²⁰ «A ki ma fitika daganafťa da ta buradi ndəfáŋ ta mnduha dambu' fwad, kidaghi ndaghanafťa kuni ta tughuba nda padakwa vəl zay mnduha guli?» ka'a nda haŋ. «Ndəfáŋ haŋ,» ka haŋ.‡ ²¹ «Ka si mantsa tsi, nu kwal kuni snanťa tama?» ka'a nda haŋ.

Mbanafťa Yesu ta mndu nda ghulpa ma Betsayda

²² Mantsa tama ka 6hadaghatá i Yesu nda duhwalhani da luwa Betsayda. Ka kladaghatá mnduha ta ghulpata mndu da Yesu. Ka ndəbu lu ta dzvu da tsi ŋa ksanťa. ²³ Ka ksafťá Yesu ta tsa mndu nda ghulpa ya ta dzvu, ka klaghata tahula luwa. Ka tfanafťá tsi ta sərďək ta iri, ka pghanafťá dzvu, ka daw tsi da tsi kazlay: Nda ngha ka ta skwi ra? kə'a. ²⁴ Ka gunanťá tsa ghulpa ta mndu ya ta iri. «Nda ngha yu ta mnduha ta wawaku mndani ná, ama manda fu manda fu ta ngha yu ta haŋ,» ka'a. ²⁵ Ka pghəglafťá Yesu ta dzvuhani ta iriha tsa mndu ya guli, ka nghanťá tsa mndu ya ta vli tsuwadək. Nda mba tama, nda

ngaha ta dagatá skwiha. ²⁶ Mantsa tama, «Yaha ka lami da huďa luwa,» ka'a nda tsi, ka ghuniŋta dzaghani.

Kagha ná, Kristi ka, ka Piyer nda Yesu

Mat 16:13-20, Luk 9:18-21

²⁷ Tahula tsa, ka sli'afťá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka dza'a da sana luwaha ndusa ndusa ma luwa Sezare Filip. Ta labə haŋ ta tvi, ka daw tsi da duhwalhani. Ka'a mantsa: «Wa i'i, ka mnduha ta mnay na?» ka'a nda haŋ. ²⁸ Ka haŋ mantsa: «Yuhwana mnda maga batem ya ka sanlaha, Iliya ya ka sanlaha, sana mndu mataba la anabi ya ka sanlaha ta mnay nda kagha.» ²⁹ «Kinawu ka kaghuni, wa ya ka kaghuni ta mnay nda i'i?» ka'a kay guli. Ka Piyer mantsa: «Kagha na: KristiŠ ka,» ka'a nda tsi. ³⁰ Ka zlahanaghatá Yesu ta haŋ ka ŋďanďa. Ka'a nda haŋ mantsa: «Yahayaha kuni da walanťá mnay mantsa ŋa mndu,» ka'a.

Mnay Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:21-28, Luk 9:22-27

³¹ Mantsa tama, ka zraftá Yesu ta taghay ŋa duhwalhani kazlay: Dza'a ghuyapə ghuya Zwanja mndu ta ďanwa katakata. Dza'a wuďidij wuďa la galata mnduha, nda mal-iha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha tani. Dza'a dzadza lu, baďu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu, ka'a. ³² Ka mnə tsi ta tsa gwadaha ya banluwa. Ka ksaghutá Piyer ta Yesu ta slərpa vli ka davanaghata. ³³ Ka mbəďavata Yesu, ka ngha duhwalhani. Ka ŋruhanaghatá tsi ta Piyer, ka'a nda tsi mantsa: «Laghula gha tavata i'i halawaya skwi na. Haď ka ta ndanu manda ya ta kumə Lazglafta wa. Manda ndana mnduha ká ka ta ndanu,» ka'a nda tsi.

* 8:18 Gray nda Irmija 5:21, Azekiyel 12:2. † 8:19 Ngha ta 6:35-44. ‡ 8:20 Ngha ta 8:1-9.

§ 8:29 Kristi: Tsaya Almasihu.

Fata duhwalha ta ghəŋa taŋ manda ŋa Yesu

³⁴ Ka hagaktá Yesu ta mnduha, nda duhwalhani tani, ka mnay ŋa taŋ. Ka'a mantsa: «Ka ta kumay mndu ta nzaku kawadaga nda i'i katsi, ba vziŋtani ta ghəŋani, ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ³⁵ Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa da ka mndu katsi ná, dza'a zadŋzadá tsa mndu ya ta hafani. Mndu dza'a zadŋntá hafani kabga i'i, nda ya kabga Lfida Gwada ná, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ³⁶ Nu dza'a ghzlanata mutsafta mndu ta na ghəŋa hadik na tender, ka nda zadá hafani na? ³⁷ Nu dza'a vlata mndu ŋa vara hafani na? ³⁸ Ya wana ka dmaku mnduha ta na zamana na, ka sli'ij ka sli'ij həŋ da Lazglafta. Ka kwalaghukwala mndu ta mnantá hga da nda gwada da guli ta kəma tsa mnduha ya katsi, i'i Zwanə mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala yu ta mnantá tsa mndu ya badu vragata da kawadaga nda duhwalha nda ghuəa ta luwa ma glakwa Lazglafta.»

9

¹ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna, dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta nda mbraku, ŋa nghanə taŋ nda ira taŋ,» ka'a.

Mbədavafta Yesu

Mat 17:1-13, Luk 9:28-36

² Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu, nda Yuhwana mistani, ka ŋlaghatá həŋ ta sana ghwá nda slra. Lafa taŋ ta tsa ghwá ya, ka mbədavaftá tsi ta kəma taŋ. ³ Ka wudaku lguthani tilil katakata. Had' mndu ta na ghəŋa hadik na dza'a lavintá

ghuəaptá skwi ŋa ɓanafta ŋa laf taə ta tsaya wa.* ⁴ Ta wa ira tsa duhwalhani ya, ka zlagaptá i Iliya nda Musa, ka ghwa yiva nda Yesu. ⁵⁻⁶ Ka ksafta zləŋ ta tsa duhwalha ya katakata. Sna a Piyer ta skwi ŋa mnay wa. Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da, dina ka nzata mu hadna. Magafmamaga ta həgaha tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya guli,» ka'a. ⁷ Ka saha kusay tɔik bukwaftá həŋ. Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nana na zwanə da ta dvu yu nda ŋudufa da. Snawa ta gwada da tsi,†» ka'a. ⁸ Gi zləwad zləwad zləwad, ka duhwalhani ka nanagha vli ta wanaftá həŋ. Kə'a ka həŋ ná, Yesu turtukwani yeya nghan həŋ kawadaga nda həŋ. ⁹ Ka sli'aftá həŋ ka saha ta tsa ghwá ya. Ta saha həŋ, ka zlahanaghatá Yesu ta tsa duhwalha ya. Ka'a mantsa: «Yahayaha kuni da mnantá skwi nghan kuni ŋa mndu ha ka sagha fitik ya dza'a sli'agabta Zwanə mndu mataba gwal nda rwa,» ka'a. ¹⁰ Ka snatá həŋ ta tsa gwada ya, ama ka laghu həŋ da dadawaku mataba taŋ «nahgani sli'agabta mataba gwal nda rwa?» ka həŋ. ¹¹ Mantsa tama, ka dawantá duhwalhani da Yesu. Ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tinəl Iliya dza'a saha karaku‡ kə'a na?» ka həŋ. ¹² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ani, dza'a tinlaghutinjla Iliya ta saha ŋa payanatá inda skwiha. Ama kabgawu vindafta lu ta ghəŋa Zwanə mndu kazlay: Dza'a ghuyay ta danwa katakata, dʋəta a lu wu kə'a? ¹³ Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta saha ka ghuyanaptá həŋ ta danwa manda ya kuman həŋ. Mantsa ya ka gwada Lazglafta

* 9:3 Gray nda 2 Piyer 1:16-18. † 9:7 Ngha ta 1:11. ‡ 9:11 Gray nda Malatsi 3:23.

mnata ta ghənjani,» ka'a nda həj.

Mbanafta Yesu ta sana zwanj ksu seteni

Mat 17:14-21, Luk 9:37-43

¹⁴ Manda vradaghata i Yesu tavata tsa duhwalhani si zлана həj ya, ka nghanṭá həj ta tskata mnduha ta wanaftá tsa duhwalha ya nda gwal tagha zlahu ṅa mnduha ta zlərdutawi nda həj.

¹⁵ Na ghur, nghanj tsa tskatá mnduha ya ta Yesu ná, nda ghada ndusadaghatani da həj. Ka sli'afṭa həj nda hwaya ka dza'a ga zgu ṅani. ¹⁶ Ka Yesu dawanṭa da həj mantsa: «Ta ghəṅa wu ta zlərdá kuni ta wi nda həj na?» ka'a. ¹⁷ Ka sana mndu mataba tsa mnduha ya zlgħanaftawi mantsa: «Maləma dá, zwanṅa dá ksu seteni, vlanj a ta tva gwada wu kəl yu ka klagaghata da kagha. ¹⁸ Ka ta kumay tsa skwi ya ta slanapta katsi, gi slanatani ta hadik. Gi pghay tsa zwanj ya ta mahupak ma wi, dzislayni ta sli'inj ka hpadaṅ, gi dzəṅ vghani. Tsaya kəl yu ka ndəba dzvu da duhwalha gha, kambəl ka ghzliginjṭá həj ta tsa seteni ya ma tsa zwanṅa dá ya mazlay, ama ka traptá həj,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Ghwadaka mndəra mnduha kul had' zlgħay nda ṅuduf da həj! ṅa kulam yawu dza'a nzata yu tavata kaghuni? ṅa kulam yawu dza'a nzata yu ka su'uwaghunata? Klagidighawa tsa zwanj ya,» ka'a nda həj. Ka klədanaghatá lu. ²⁰ Gi ghur nghanj tsa zwanj ya ta Yesu ná, ka gi slanaptá tsa seteni ya nda mbraku, ka slanata ta hadik, ka kwatambal tsi ta vgha ta hadik, ka pgha mahupak ma wi. ²¹ Ka dawanṭá Yesu da dani ma tsa zwanj ya: «Daga Yawu zlrafta na skwi na ta na zwanj na na?» ka'a nda tsi. «Daga ma ga zwanjani ksafṭa tsi. ²² Baḍu ma sani, klaftani wudamta da vu, dər da imi tsi, gi wudamtani ma ṅa dztatani, kə'a ta magay tazlay. Ka

lavinjlava ka, kdəkkdək katanṅa kata, tawa ta hidahida ta aṅni!» ka tsa mndu ya. ²³ «Ka lavinjlava ka ri waka ka? Nu dza'a kwal lu lavinṭa magata ka zlgħafzlgħa mndu nda ṅuduf na?» ka Yesu nda tsi. ²⁴ Gi ka kapanṭá dani ma tsa zwanj ya ta lwi, «Zlgħafzlgħa yu, sawi katihata ma hta ta zlgħay dá,» ka'a nda tsi. ²⁵ Nghanj Yesu ta gazladaghata mnduha nda hwaya, ka davanaghatá tsi ta tsa seteni ya. «Ghwadaka Sulkum ta pya mndu ka gwada nda ya ka snanṭá sləməṅ. Sabsa ma na zwanj na, ka yu ta mnaghata. Yaha ka vrəgladamta dəkdək dida,» ka'a. ²⁶ Ka wahata tsa seteni ya ka ghudzanaftá tsa zwanj ya nda mbraku, ka sabə tsi mida. Ka niṅṭá tsi ta tsa zwanj ya gzambla' manda mndu nda mta, ha ka mnay ndəghata mnduha kazlay: Nda mta kə'a. ²⁷ Ama ka ṅanatá Yesu ta dzvu, ka sli'anafta, ka sli'afṭá tsi ka sladata. ²⁸ Manda lama Yesu kawadaga nda duhwalhani da haga nda ghəṅa tanj, ka daw həj da tsi. Ka həj mantsa: «Kabgawu kəl aṅni ka traptá ghzliginjṭá tsa seteni ya katak na?» ka həj. ²⁹ «Mndərga tsa Sulkum ya ná, ba nda maga du'a kada saba tsi,» ka'a nda həj.

Mnəglanṭa Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Luk 9:43-45

³⁰ Ka sli'afṭá həj hada ka taghatá hadika Galili. Va a Yesu si ta nghanṭa mndu wu, ³¹ kabga ta tagha skwi ṅa duhwalhani. Wya skwi ta mnə tsi ṅa tanj: «Dza'a ksafksa lu ta Zwanṅa mndu ka vlata ma dzva mnduha ṅa dzata tanj. Baḍu mahkən, ṅa sli'aftani nda hafu.» ³² Ama sna a duhwalhani ta tsa gwada ya wa. Ta zləṅ həj guli nda dawanṭa da tsi.

Wa dza'a nzakw ka mali

Mat 18:1-5, Luk 9:46-48

³³ Ka ḡhadaghatá həj da luwa Kafarnahum. Ta nzaku həj ma

həga, ka dawanjá Yesu da həj; «Nahgani tsa skwi ta uwa'uwal kaghuni ta tvi ya na?» ka'a nda həj. ³⁴ Sriw nzanza həj, pslaf a həj ta wa tarj wa, kabga si ta zba snanjá mali mataba tarj həj, na skwi si ta uwa'uwal həj ta tvi. ³⁵ Ka nzadatá Yesu, «saghawasa» ka'a nda həj. «Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali ta wa ira Lazglafta katsi, vraganatani ta ghəjanani ka sagəj gudzekw mista lamndu, ka nzakwani ka kwalva tarj guli.» ³⁶ Ka hgaftá tsi ta sana zwanj kwitikw, ka sladanata mataba tarj. Ka tskwaftá tsi ma ghuvani, ka'a nda həj mantsa: ³⁷ «Dər wati ma mndu ta tsu'aftá sani turtuk mataba na zwaniha na, kabga i'i, vərda i'i tsu'af tsa mndu ya nda tsa. Dər wati ma mndu ta tsu'aftá i'i guli, vərda i'i a tsu'af tsi wa, ama mndu ya ta ghunighata tsu'af tsi,» ka'a.

Mndu ta vla zdaku ŋa amu ná, ŋa amu tsa

Luk 9:49-50

³⁸ Ka Yuhwana nda tsi mantsa: «Malama dá, nda nŋha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwalha halaway ma mndu. Ka tsa mndu ya na: «Yesu ta vlihatá mbraku,» ka'a. Ka lmə ŋni, kabga had ta dza'a mista amu wu,» ka'a. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Ma lmə kuni ta mndu, kabga had mndu ta maga mazəməzəm nda hga dá, dza'a vza rutsak ta i'i wa. ⁴⁰ Mndu kul had ta raza amu guli ná, ŋa amu tsa mndu ya. ⁴¹ Dər wati ma mndu ta taghunafá imi rau' ŋa say, kabga nzakwa ghuni ka ŋa Kristi, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had nisəla tsa mndu ya dza'a zwađuta dekdek wu,» ka Yesu.

Daswa ka mndu nda vzamta mndu ma dmaku

Mat 18:6-9, Luk 17:1-2

⁴² «Ka vzamvza mndu ta sani turtuk mataba na zwaniha ta zlghafta i'i na ma dmaku katsi, dza'a ghuyay ta danja katakata da

Lazglafta. Ta dər má ya hbanam lu ta dughura buna dagala ma ŋurzlun, ka vzaghata da drəf, ka'a. ⁴³ Ka si dzva gha ta famta kagha kəl ka ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinŋtsa gha ta tsa dzvu ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda dzva gha ka bududun, ka lama gha nda dzvuha gha yipa' his his da həga vu kul had ta mtavata dekdek. ⁴⁴ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁵ Ka səla gha ta famta kagha kəl ka zləmbamta ma dmaku katsi, tsinŋtsa ta tsa səla ya. Ta dər mutsafta gha ta hafu nda səla gha slun turtuk, ka nzakwa gha nda səlahə gha yipa' his his, ŋa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁶ [Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa.] ⁴⁷ Ka ira gha turtuk, ta famta kagha kəl ka ka dədamta da dmaku katsi, tsakwaslinj tsakwasla ta tsa iri ya. Ta dər lama ka nda ira gha guzlinj turtuk da ga mghama Lazglafta, ka nzakwa gha nda ira gha his his, ŋa wudamtá kagha da həga vu. ⁴⁸ Hada, mamu mtarakha ta yamta ma vgha ŋədməts, rwava a həj wa. Had tsa vu ya ta mtaku dekdek guli wa. ⁴⁹ Inda mndu dza'a nəmanaf nəma vu manda slughul. [Inda skwi ta drə lu ŋa Lazglafta ta kuktaf kukta lu ta slughul tida] ⁵⁰ Slughul ná, skwi đina ya, ama ka ta had zdaku mida dekdek wu katsi, nu dza'a magəglamta kuni mida ŋa vranamtá si tsa nəmatani ya na? Mamu ka slughul ma kaghuni. Nzawanza nda zdaku mataba ghuni, sanlaha nda sanlaha,» ka'a.

10

Tagha skwi ta ghəŋa ghzlinjta marakw

Mat 19:1-12, Luk 16:18

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá i Yesu nda duhwalhani hada ka laghwi ta hadíka Zudiya nda tvə drəfa Zurdən. Ka tsəgladaghatá mnduha ta vgha tavatani. Ka nzəglatá tsi ka tagha skwi ŋa tan manda ya snu tsi. ² Ka gavadaghatá la Farisa tavata Yesu ŋa hla səlani. Ka dawantá hən da tsi, ka hən mantsa: «Mamu re had wa a tvi ŋa ghzliŋta mndu ta markwa tan na?» ka hən. ³ Ka'a nda hən mantsa: «Wa ka Musa vindaghunafta na?» ka'a. ⁴ «Ka Musa ná, ka ta kumay mndu ta ghzliŋtá markwa tan kati ná, vindanaftani ta delewera ghzlu, ka ghzliŋtani* kə'a,» ka hən. ⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vindaghunaftá tsa gwada zlahu ya mantsa. ⁶ Ama ma zlraftani, manda kdinŋta Lazglafta ta magaftá inda skwi, "ka tsaftá tsi ta i zə'al nda marakw.†" ⁷ Tsaya dza'a kəl zgun ka zlanŋtá dani nda mani, ka ndi'anavatá vgha ta markwa tan, ⁸ ŋa nzakwa tsa hahən his ya ka slu'uvgha turtuk‡. Mantsa tama, nzəgla a hən ka mnduha his wu, ama ka slu'uvgha turtuk nzakwa tan.» ⁹ Skwi ndi'anaf Lazglafta ná, yahayaha mndu dganata, ka'a. ¹⁰ Manda vrakta tan, ka lamə hən nzata ma həga, ka dawantá duhwalhani da tsi ta ghəŋa tsa gwada ya. ¹¹ Ka'a nda hən mantsa: «Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa tan, ka klaftá sana marakw kati, ta hliri tsa mndu ya, maganamaga tsa mndu ya ta ghwadaka skwi ta tsa tanŋa markwa tan ya. ¹² Mantsa guli, ka sli'afslí'a marakw ka laghu da wumatá sana zə'al kati, ta hliri tsa marakw ya nda tsa.»

Hlakta mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu

Mat 19:13-15, Luk 18:15-17

¹³ Mbadaka mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu ŋa tfanaghatawi ta hən, nda ma fanaghatani ta dzvu ta hən. Ama ka ghzle duhwalha Yesu ta hən. ¹⁴ Ka nghə Yesu ta tsa skwi ta magə hən ya ná, zdəgana a wu, ka kulzanaftá tsi ta ŋuduf. «Zlanŋwazla ta zwaniha kwitikw kwitikw ka sagha hən da i'i, ma pyə kuni ta hən, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hən na ga mghama Lazglafta§. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wati ma mndu dza'a gi kwal kul tsu'aftá ga mghama Lazglafta manda zwan kwitikw, lamta a tsa mndu ya dekdek wa,» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka hlamtá tsi ta tsa zwaniha ya da ghuvani, ka pghanaghatá dzvu ta hən, ka tfanaghatawi ta hən.

*I Yesu nda sana mnda gadghəl
Mat 19:16-30, Luk 18:18-30*

¹⁷ Manda sli'afta Yesu ka mbadá ta tvi, ka sli'aftá sana mndu ka hwayakta tsəbata ma ghuvani, ka daway da tsi: «Ari ŋərma mgham, nu dza'a magə yu ŋa mutsafta da ta hafu ŋa kdəkeden na?» ka'a nda tsi. ¹⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu kəl ka ka hga i'i ka ŋərma na? Had sana ŋərma tafta Lazglafta wa. ¹⁹ Nda sna ka ta zlahuha ta mnay kazlay: Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, yaha ka da nənba mndu, ka vla ka ta glaku ŋa i da gha nda ma gha* kə'a,» ka'a. ²⁰ «Mghama da, snasna yu ta inda tsa skwiha ya daga ma ga zwan da,» ka'a nda tsi. ²¹ Tsəmesl, ka Yesu nghanavatá tsa mndu ya, ka dvutá tsi, ka'a nda tsi mantsa: «Ta turtuk skwi ta pdugudughusta. La ka dzawapta ka ta inda skwa gha, ka daganafata ka ta gwal ka pdu, mantsa dza'a mutsay ka ta

* **10:4** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. † **10:6** Ngha ta Zlrafta 2:24. ‡ **10:8** Ngha ta Zlrafta 1:27 nda 2:24. § **10:14** Gray nda 9:37. * **10:19** Ngha ta Sabi 20:12-16 nda Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

gadghəl ta luwa. Magata gha ta tsaya, ka sagha ka, ka dza'a ka mista dá,» ka'a nda tsi. ²² Na snaŋta tsa mndu ya ta tsa gwada ya, ka laghu tsi nda basatá ŋuduf, kabga gadghəl ya. ²³ Ka waftá Yesu ta duhwalhani ta wanafta. «Kay! Dza'a nda bla ka lama gwal gadghəl da ga mghama Lazglafta!» ka'a. ²⁴ Ka ndərmim duhwalhani nda ndərmima ta tsa gwada ya. Ka vrəglinťá Yesu ta mnay guli, «Zwana dá, nda bla ka lama gwal ta fafta ghəŋa taŋ ta gadghəl da ga mghama Lazglafta! ²⁵ Ta dər laba ŋalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mnda gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Ka va ndərmingəлта duhwalhani, ka həŋ mataba taŋ mantsa: «Ka si mantsa tsi katsi ná, wa dza'a mutsafta mbaku tama?» ka həŋ. ²⁷ Ka nghanavató Yesu ta həŋ, ka'a mantsa: «Had' mndu dza'a laviŋťá mbanafťá ghəŋani wa, ama laviŋlava Lazglafta ta mbanafťá mndu, kabga laviŋlava ta maga inda skwi.» ²⁸ «A'a! Wana aŋni, zlanavazla ŋni ta inda skwiha ŋni, ka dza'a mista gha,» ka Piyer. ²⁹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had' mndu ta sli'afťa ka zlanťá hgani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nda mani, nda dani, nda zwanani, nda hadikhani, kabga i'i nda ya kabga Lfida Gwada Lazglafta, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafta fərta ta sgavaghatani daga ta na zamana mida mu na wa. Dza'a mutsay ta həgaha, nda zwanama, nda kwaghama, nda mamaha, nda zwani, nda hadikha tani, ama dza'a ghuyay ta daŋwa guli. Ma zamana ta sagha guli, ŋa mutsayni ta hafu ŋa kdekedzenj da Lazglafta. ³¹ Nda ndəgha gwal si ta kəma, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal si nda hul guli, dza'a nzakway ka gwal ta kəma,» ka Yesu nda həŋ.

Mahkəna mnəŋta Yesu ta mtakwani nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Luk 18:31-34

³² Ta mbada həŋ ta tvi ŋa ŋlu ka dza'a da Ursalima, ka labə Yesu ta kəma taŋ. Hluhla zləŋ ta duhwalhani, nda gwal ta dza'a mista taŋ tani. Ka tskəgłanató Yesu ta tsa duhwalhani ghwanpdə his ya tavatani, ka zraftá tsi ta mnay ŋa taŋ ta skwi dza'a slanaghata. ³³ «Sna wasna 6a! Wana mu ta dza'a da Ursalima. Hada dza'a ksafta lu ta Zwanja mndu, ŋa vlanťá mal- iha ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata taŋ ta guma ŋa dzata, ŋa vlanťa taŋ ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ³⁴ ŋa ganapta tsahaya tiri, ŋa tafay taŋ ta sərđək tida, ŋa sləvay taŋ nda krupiha, ŋa dzata taŋ, ama badu mahkən, ŋa sli'agaptani nda hafu.»

Dawutá vla i Yakubu nda Yuhwana da Yesu

Mat 20:20-28

³⁵ Tahula tsa, ka gavadaghatá i Yakubu nda Yuhwana ta nzakway ka zwana Zebedi tavata Yesu. «Mghama dá, ta kumay ŋni ta maganata gha ta skwi dza'a dawanta ŋni da kagha,» ka həŋ nda tsi. ³⁶ «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata dá na?» ka'a nda həŋ. ³⁷ «Badu lama gha da glakwa gha ya ná, ka pghata ka ta aŋni, sani nda ga zeghwa gha, sani guli nda ga zlađa gha ná, kiđa,» ka ŋni. ³⁸ Ka Yesu zlgħanaftawani ta həŋ mantsa: «Sna a kuni ta skwi ta dawə kuni wa. Dza'a laviŋlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya daŋwa dza'a yu say ya ra? Ari dza'a tsu'ay kuni ta batema tsa ghuya daŋwa dza'a ghuydipta lu ya?» ka'a nda həŋ. ³⁹ «Aŋi, dza'a laviŋlava ŋni,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta leghwa ghuya daŋwa dza'a yu say, dza'a tsu'ay

† 10:39 Gray nda Slna gwal ghunay 12:2.

kuni ta batema tsa ghuya danwa dza'a lu ghuydipta ya†. ⁴⁰ Ama ta ghəŋa skwi ta nghanan̄tá tsa nzaku nda ga zeghwa da nda ya nda ga zlaḅa da ya ná, nghidigha a tsa ya wa. Nda nza tsa vliha ya ka ŋa gwal payanaf Lazglafta ta həŋ,» ka'a nda həŋ. ⁴¹ Na snan̄ta tsa p̄dakwa duhwalha ghwan̄ ya ta tsa gwada ya, ka ḅasanavata həŋ ta ŋuduf ta i Yakubu nda Yuhwana. ⁴² «Saghawasa,» ka Yesu nda həŋ. «Nda sna kuni ta gwal ta nghə lu manda mghamha ta ghəŋa mndəra mnduha ná, ta gay həŋ ta ma mgham mghama tan̄. Gwal kulan̄ lu guli, ta maray hahəŋ ta mbrakwa tan̄ ta ghəŋa tan̄. ⁴³ Ama mant̄sa a nzakwani mataba kaghuni wa. Ka ta kumay mndu ta nzaku ka mali mataba ghuni katsi, ka nzata tsi ka kwalva ghuni. ⁴⁴ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta nzaku ta kama katsi, ka nzata tsi ka kwalva inda mnduha. ⁴⁵ Wya tsi, sa a Zwan̄a mndu kabga ŋa maganata lu ta slna wa, ama ŋa nzaku ka kwalva mnduha, vlaha ta hafani ŋa vara ndəghata mnduha guli,†» ka Yesu zlgħanaftawani ta həŋ.

Gunanata Yesu ta ira Bartime
Mat 20:29-34, Luk 18:35-43

⁴⁶ Ka ḅhadaghatá həŋ da luwa Yeriku. Ta sabə i Yesu nda duhwalhani, nda tskata sanlaha ma mnduha ma tsa luwa ya, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ka gatá skwi. Bartime hga tsa mndu ya, ta nzakway ka zwan̄a Time. ⁴⁷ Manda snan̄tani kazlay: Yesu zwan̄a la Nazaret ya ta sagha ka'a, ka dzatá tsi ta lawlaw, ka'a mant̄sa: «Yesu zwan̄a Dawuda, tawa ta hidahidá ta i'i,» ka'a. ⁴⁸ Mbaḁa mnduha ka ŋurhway. «Ma gwadaf ka,» ka həŋ. Ama ka sganaghatá tsi ta dza lawlaw ka ŋdan̄da: «Zwan̄a Dawuda, tawa ta

hidahidá ta i'i,» ka'a. ⁴⁹ Ka sladata Yesu, ka'a mant̄sa: «Hgagaghawa hga,» ka'a. Ka hgaktá həŋ ta tsa ghulpa ta mndu ya. Ka həŋ nda tsi mant̄sa: «ŋawan̄a ka sli'afta ka, wya ta hga kagha,» ka həŋ. ⁵⁰ Ka slurtidin̄tá tsa ghulpa ta mndu ya ta lgutani, ka valavata ka labə nda tvə Yesu. ⁵¹ Ka dawantá Yesu da tsi. Ka'a mant̄sa: «Nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka'a. «Maləma da, ka nghəglan̄ta yu ta vli,» ka'a. ⁵² «La, nda mba ka, kabga zlgħafta gha ta i'i nda ŋudufa gha,» ka'a nda tsi. Ka gi nghəglan̄tá tsa mndu ya ta vli, ka ksə tsi ta tvi ka dza'a mista Yesu.

11

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Taghwan̄ a həŋ ka ḅhadagħata da luwa Ursalima wu, ka labə həŋ nda mista ghwá zaytun̄, ndusa nda sana luwaha ta hgu lu ka Beslaze nda Betani. Ka ghunaf̄tá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² «Lawala da na luwa ta kəma ghuni na. Ka ḅhadagħaḁha kuni, dza'a slanagħasla kuni ta zwan̄a kdih hbana lu ta kul walan̄ta mndu ta laf tida. Ka plata kuni, ka kla-gaghata kuni. ³ Ka «ŋaw kuni ta tsa na» ka mndu dawant̄a da kaghuni katsi, «Mgham ta kumay,» ka kuni dazlay. Gi dza'a zlagħunan̄zla həŋ ŋa klaktá ghuni da hadna,» ka'a nda həŋ. ⁴ Ka sli'aftá həŋ ka labə, ka slanagħatá həŋ ta zwan̄a kdih ta hba ma bli ta watgha ga mndu ndusa nda wa tvi, ka platá həŋ. ⁵ Ka gwal ma tsa vli ya nda həŋ mant̄sa: «Nu tsa ta magə kuni na? Ta plə ŋaw kuni ta tsa zwan̄a kdih ya na?» ka həŋ. ⁶ Ka zlgħanaftá həŋ ta wa tan̄ manda ya mnanaf Yesu ta həŋ. Ka zlan̄tá lu ta həŋ, ka laghu həŋ. ⁷ Ka klədanagħatá həŋ ta tsa zwan̄a kdih ya ta Yesu,

† 10:45 Gray nda Slna gwal ghunay 14:24 nda 1 Timute 2:6.

ka pghaftá hən̄ ta lguta taŋ, ka ŋladafá Yesu nzafta tida.* ⁸ Ka liŋtá mnduha ta zlazlatá lgutha taŋ ta tvi, sləhwa fuha ŋa sanlaha ta ɓalakta ma vwah† ka pghay ŋa tsu'ay. ⁹ Mbaɗaka gwal ta dza'a ta kəma Yesu nda gwal ta dza'a nda hulani tani ka hla wi. «Ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hgani. ¹⁰ Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta ga mgham ta sagha, ga mghama Dawuda ta nzakway ka da ŋni! Glaku ŋa Lazglafta ta luwa!‡» ka hən̄. ¹¹ Ka ɓhadaghatá Yesu da luwa Ursalima, ka lamə tsi da həga Lazglafta. Tahula naghanatani ta inda skwiha, ka sli'aftá tsi ka vraghuta da Betani kawadaga nda duhwalhani ghwanpɗə his, kabga nda ghada laghwa fitik.

Ksi' afta Yesu ta fwa ghuraf

Mat 21:18-19

¹² Gamahtsimani, ta sabə hən̄ ma tsa luwa Betani ya ka vru da luwa Ursalima, ka kuzlanafá maya ta Yesu. ¹³ Ka nghanťá tsi ta sana ghuraf manda a nda sləhwa tbukw tida. Ka labə tsi nghanata, ka dza'a slanaghar slanagha a wa yu ta zwan̄ tida kə'a. Laghani tavata tsa fu ya, kə'a kə'a ná, sləhwa yeya tida, kabga ta fitika yakwa ghuraf a wa. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa ghuraf ya mantsa: «Walglan̄ta a mndu ta tsagatá yaku ta kagha ŋa zay wa,» ka'a. Ta snaysnay duhwalhani.

Ghzglagaptá gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹⁵ Tahula tsa, ka ɓhadaghatá hən̄ da luwa Ursalima, ka lamə Yesu da daɓa həga Lazglafta. Ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa skwi nda sakwa skwi hada. Ka liŋtá tsi

ta ghzligiŋťá hən̄ dzibil, ka zlam-bidiŋťá tsi ta tabelha gwal ta mbəɗ, nda vla nzakwa gwal ta dzawa ghərbu' tani. ¹⁶ Zlana a ta mndu dər turtuk ŋa tsughwadafadapta nda ma tsa daɓa həga Lazglafta ya nda skwi wa. ¹⁷ Ka mnə tsi ŋa taŋ. Ka'a mantsa: «Vinda a ma gwada Lazglafta kazlay: Həga da ná, dza'a nzakway ŋa həga maga du'a mndara mnduha demdem kə'a ra? Ama mbaɗa kaghuni ka niŋta ka galigha gwal gənda§,» ka'a. ¹⁸ Manda snan̄ta la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa skwi ya, ka zbə hən̄ ta tvi ŋa dzatá Yesu. Ama ta zləŋ hən̄ guli, kabga ksan̄ksa tsa skwi ta taghə tsi ya ta hamata inda mnduha. ¹⁹ Manda dəɗata fitik, ka sabə i Yesu nda duhwalhani ma tsa luwa ya ka laghwa taŋ.

Maga du'a kul haɗ dga ghəŋ

Mat 21:20-22

²⁰ Ga sərɗək ta labə hən̄ ta tvi ka vru da Ursalima, kə'a ka duhwalha Yesu ná, dzuŋuŋ nda ghwala tsa ghuraf ksi'af tsi ya kay, nduk nda slrəŋhani tani. ²¹ Ka havaktá Piyer ta ghəŋa skwi ta luta. «Maləma da, ngha ta ghwala ta na ghuraf ksi'af ka na kay ɓa!» ka'a nda Yesu. ²² Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Fafwa ghəŋa ghuni ta Lazglafta! ²³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dar ya ghwá ya mnə mndu kazlay: Sli'afslí'a ka vzamta ka ta vgha da drəf! ka'a nda tsi katsi, ka dgan̄ a tsi ta ghəŋ ta ghəŋani wu, faffa ta ghəŋani ta skwi ya mna tsi ŋa magakwani katsi, dza'a maganamaga Lazglafta ta tsa skwi ya. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda skwi dza'a kuni ɗawan̄ta nda maga du'a ná, fafwafa ta ghəŋa ghuni tida manda skwi nda ghada

* **11:7** Gray nda Zakari 9:9. † **11:8** Manda ya ma 2 Mghamha 9:13, zlatá skwi ŋa vla glaku ya.

‡ **11:10** Gray nda Zabura 118:25-26 nda Mata 21:9. § **11:17** Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11.

mutsatani, dza'a nghay kuni ta magata tsa skwi ya. ²⁵ Ka ta maga du'a kuni katsi, ka waya ka'a mamu dgun ma nudufa ghuni nda sana mndu katsi, pliniswapla ta dmakwa tsa mndu ya, kada plighunista Da ghuni Lazglafta ta luwa ta dmakuha kaghuni guli. ²⁶ [Ama, ka had kaghuni ta plinista dmakwa mndu wa katsi, had Da ghuni Lazglafta ta luwa dza'a plighunistá dmakwa kaghuni guli wa]» ka Yesu nda hən.

Ga mutsa Yesu ta glaku

Mat 21:23-27, Luk 20:1-8

²⁷ Ta mbađa hən, ka vrəgladaghatá hən da luwa Ursalima. Ta wawakwani Yesu ma həga Lazglafta, ka sli'adaghatá la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli slanaghata. ²⁸ «Nda mbrakwa wa ta maga ka ta na skwiha na, wa ta vlaghatá tvi ŋa magay?» ka hən nda tsi. ²⁹ «I'i guli, ka dawəŋdawa yu ta skwi turtuk da kaghuni, ka zlgħidifzlgħa kaghuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya,» ka Yesu nda hən. ³⁰ «Wya tsa daway da ya: Lazglafta ta ghunafta Yuhwana maga batem† re, ari mnduha a na? Zlgħidifwa zlgħa ta wani,» ka'a nda hən. ³¹ Ka laghu hən zlərdəy mataba tan. «Waka mu dza'a zlgħa wani. Ka Lazglafta ya ta ghunafta ka mu, kabgawu kwal kuni kul zlgħafta 6a,» ka'a dza'azlay nda amu. ³² «Ka mnduha ta ghunafta» ka mu katsi, lava a mantsa guli wu, ka hən, kabga nda sna mnduha ta Yuhwana kahwathwata kazlay: Vərdá anabi ya ka'a. Tsaya tama, ta zləŋay hən ta skwi dza'a magə mnduha. ³³ Mantsa tama: «Sna a anɲi ta mndu ta ghunakta wu,» ka hən. Ka Yesu nda hən tama mantsa:

«Mantsa i'i guli, had yu dza'a mnaghunata, ka nda mbrakwa wa ta maga yu ta tsa skwiha ya wu,» ka'a.

12

Sana ghwadaka mnda vwaha inabi

Mat 21:33-46, Luk 20:9-19

¹ Mantsa, ka nzatá Yesu ka mna gwada ŋa tan nda mahdihdi, ka'a mantsa: «Mamu sana mndu ta sli'afta ka laghwi da ŋabəftá fuha inabi ndər ndər ndər ma vwahani, ka ŋamtá tsi ma dzugur. Ka laptá tsi ta vli ŋa ditsa yakwani. Ka bamtá tsi nduk nda dumbi nda sira tani mida ŋa nzakwa mnda nghay*». Tahula kdɲntani ta payanató tsa vwahani ya dina, ka fanamtá tsi ma dzvu ta gwal hvay. Ka sli'aftá tsi ka laghwi dista luwa. ² Sagha fitika daga yakwani, ka ghunadaghatá tsi ta sana kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hvay ya ŋa mutsanafta tan ta ŋani ma yakwa tsa inabi ya. ³ Laghani, dɲ ksafksa hən ka dgaptá, ka vriŋta kul vlanɲa. ⁴ Ka ghungladaghatá tsi ta sana kwalva slanaghatá hən guli, ka tatanaghatá hən ta ghəŋ ka rarazata. ⁵ Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta mahkəna kwalva, ka dzatá hən nda dza ta tsaya. Ka ghungladaghatá tsa mnda vwah ya ta sanlaha ma kwalvaha guli, ka dgaptá hən nda dga ta sanlaha, ka pslatá hən nda psla ta sanlaha. ⁶ Ga va tsa mndu ya, mamu pɲakwa zwanani turtuktuk ta dvu tsi ma hya nudufani, ka kdɲntá tsi ta ghunadapta da tsa mnduha ya kazlay: Dza'a hulay hən tahula ta na zwanɲa da na kə'a. ⁷ Ka sli'afta tsa zwan ya ka lagha slanaghatá hən. «Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya kaya! Sawa ka dzatá mu, ŋa zay amu ta tsa həga ya!» Ka tsa

* 11:26 Ngha ta Mata 6:15. † 11:30 Ngha ta 1:4-5. * 12:1 Gray nda Isaya 5:1-2.

gwal ta hva tsa vwah ya mataba tanj. ⁸ Diñ ksafksa hən ka dzata, ka vziđiñtá hən ta mblani di'ñ nda tsa fuha inabi ya.

⁹ «Ndana tama, nu dza'a magə dani ma tsa vwaha fuha inabi ya? Dza'a laghala, ɲa zadánatani ta tsa mnduha ta hva ma tsa vwah ya, ɲa vlanťani ta tsa fuha inabi ya ta sanlaha ma mnduha. ¹⁰ Ta dzanaf a kaghuni ta vindatani ma deftera Lazglafta manda ya kə'a ta mnay ra? "Tsa pala wuđiđiñ gwal ta ba həga ya, tsaya ta nuta ka vərda palaka tughwa həga. ¹¹ Tsaya ná, Lazglafta ta đvafťa nzakwa tsa pala ya ka vərda palaka tughwa həga. Skwa ndərmimay nzakwani ta wa ira amu!†"» ka'a.

¹² Tsatsafta tsa maliha ya ná, ta ghəɲa tanj ta gwada Yesu ta tsa gwada ya. Ka zbə hən ta tva ksafťa, ama ka zlanatá hən ka laghwa tanj kabga zləɲa gwada da mnduha.

Gwada ta ghəɲa pla dzumna

Mat 22:15-22, Luk 20:20-26

¹³ Ka ghunaftá hən ta sanlaha mataba la Farisa nda mnduha Hiridus,‡ ɲa dza'a gwada nda Yesu, kada đakwatsafta lu ta gwada ma wani ɲa ksafťa. ¹⁴ Wya ka hən lagha mnay ɲani: «Maləma đa, nda sna ɲni kazlay: Dar gwada ta mnə kagha kə'a, had kagha ta zləɲa ira mnduha wu, kabga had ghuya gha nda mndu ta għərbakwani wa. Vərda nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə kagha. Ta kumay ɲni ta dawantá gwada da kagha: Ma zlaha Lazglafta ná, nda ra re, ra a wa ka pla dzumna ɲa mgham dagala ma Ruma na? Dza'a plər pla a wa ɲni na?» ka hən. ¹⁵ «Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?» Ka Yesu zlgħanaftawi ta hən, kabga nda sna ta tsa madgwirmadgwira tanj ya. «Klagaghawakla ta tsa kwađu

ya ka nghanata yu,» ka'a. ¹⁶ Ka klanaktá hən turtuk. Ka dawantá Yesu da hən. Ka'a mantsa: «Nda wa grafta lu ta na skwi tsaf lu tida na na? ɲa wa na hgu tida na guli?» ka'a nda hən. «ɲa mgham Sezar ya,» ka hən. ¹⁷ Ka Yesu nda hən mantsa: «Vlanťwa mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ɲa mgham Sezar, vlanťwa Lazglafta ta ya ta nzakway ka ɲa Lazglafta,» ka'a nda hən. Ka ndərmim hən katakata ta tsa zlgħawani ya.

Daway ta ghəɲa sli'agabta ma mtaku nda hafu

Mat 22:23-33, Luk 20:27-40

¹⁸ Ka sli'adaghatá la Sadukiya slanaghata Yesu guli. Hahən ná, gwal ta mnay kazlay: Had sli'agabta mndu ma mtaku wu\$ kə'a ya hən. Ka dawantá hən da tsi, ka hən nda tsi mantsa: ¹⁹ «Maləma đa, wya ka Musa vindañnafta: "Ka mamu mndu mtu zwanamani ka zlanťa markwa tanj, ya a ta zwan nda tsa marakw ya wu katsi, wunanaghata tsa zwanamani ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ɲa yanatani ta zivir ta tsa zwanamani ta mtuta ya,"* ka'a.

²⁰ «Tsaw ghalya, si mamu zwanama ndəfáɲ hən ma da tanj. Si ka klaftá zumali ma hən ta marakw, ka mtutá tsa mndu ya ta yana a lu ta zwan wa, ²¹ ka wunanaghatá tsa mahisa zwan ya ta tsa wadgu ya, ka mtutá tsaya guli, yana a lu ta zwan wa. Mantsa ya tsa mahkəna zwan ya guli. ²² Inda tsa zwaniha ya ndəfáɲ ndəfáɲ, ka raftá hən ta tsa marakw ya, kul had ya ta yatá zwan nda tsi. Tahula rwuta tsa zwaniha ya ndəfáɲ ndəfáɲ, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²³ Mantsa tama ní, bađu sli'agabta ma mtaku nda hafu ní, ɲa wa ɲa wa dza'a

† 12:11 Ngha ta Zabura 118:22-23. ‡ 12:13 Ngha ta Mata 3:6. § 12:18 Gray nda Slna gwa ghunay 23:8. * 12:19 Ngha ta Sabi 20:1-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:6-22, 25:5-10 nda Zlrafta 38:8.

nzakwa tsa marakw ya mataba taŋ bađu tsaya tama, ya wya klafkla həŋ demdem ta tsa marakw ya ka markwa taŋ?» ka həŋ nda tsi. ²⁴ Ka Yesu zlgħanaftawani ta həŋ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəŋ. Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa? Sna a kuni ta skwi nda vinda ma gwada Lazglafta wu, sna a kuni ta mbrakwa Lazglafta guli wa. ²⁵ Tahula sli'agapta ma mtaku nda hafu ná, ta had kluvta vgha i marakw nda zə'al wu, dza'a nzanza həŋ manda duhwalha Lazglafta ta luwa. ²⁶ Ta ghəŋa gwada ta vragapta ma mtaku nda hafu ya ná, ta dzaŋaf a kuni ta tsa vli ta ghəŋa mubuk nda vu tida ma deftera Musa ya ra? Ka Lazglafta nda Musa hada na: "Ti Lazglafta Abraham, i'i Lazglafta Izak, i'i Lazglafta Yakubu,†" ka'a. ²⁷ Hahəŋ ná, ta nda hafu həŋ, kabga Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, ama Lazglafta gwal nda hafu ya. Ta nanay kuni ta ghəŋa ghuni katakata,» ka Yesu nda həŋ.

Daway ta ghəŋa mali mataba zlahu

Mat 22:34-40, Luk 10:25-28

²⁸ Ma tsa vli ya, mamu sana mndu mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta sna tsa skwi ta zlərdə i Yesu nda la Sadukiya ya. Nghanani ná, dina tsa zlgħatá wa Yesu ŋa taŋ ya. Ka sli'aftha tsi ka gavadaghata tavata Yesu da dawanta. Ka'a mantsa: «Wati mali ma inda zlahuha na?» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Wya mali mida: Snawa 6a la Isra'ila! Mgham ta nzakway ka Lazglafta ná, tsatsi turtuktuk Mgham. ³⁰ Mantsa tama, ka dvuta ka ta Mgham ta nzakway ka Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana gha,

nda inda mbrakwa gha.‡ ³¹ Wya mahisani: "Ka dvuta ka ta mnda səla manda va dvuta gha ta ghəŋa gha.§" Mataba inda zlahuha ná, had zlahu ta malagħutá tsahaya wa,» ka'a.

³² Ka tsa mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha ya nda tsi mantsa: «Zda tsa mghama da. Kahwathwata tsa mnə ka kazlay: Turtuktuk Lazglafta ka'a ya, had sani dekdek ta ghəŋa tsatsi* wa. ³³ Had taβta dvuta mndu ta Lazglaftani nda hyahya ŋudufani, nda inda ndanani, nda inda mbrakwani, nda dvutani ta mnda səla manda va dvutani ta ghəŋani wa. Malaghumala tsaya ta ghəŋa skwi nda səla ta drafta lu tsuhtsuh ta gwir. Malaghumala guli ta planatá ghəŋ ta plu lu nda hamata skwiha nda ya nda rini† ta vlanja lu manda ya dawana zlahu,» ka tsa mndu ya. ³⁴ Nghanata Yesu ta tsa zlgħawani ya ná, mamu difil mida. Ka'a nda tsi mantsa: «Di'inaghu a ka nda ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. Had mndu ta dərglaftá ŋuduf ka dawgəltá vli da tsi tahula tsa wa.

Zwanja Dawuda Kristi ra?

Mat 22:41-46, Luk 20:41-44

³⁵ Ka kdə Yesu ta tagha skwi ŋa mnduha ma həga Lazglafta. Wya ka'a ta mnay: «Kurki gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta mnay kazlay: Kristi ná, zwanja Dawuda ya ka'a na? ³⁶ Ya wya ka vərda Dawuda pghafər Sulkum nda ghuβa mnata: "Ka Mgham Lazglafta mnanatá Mghama da na: Nzanza gha nda ga zeghwa da ha ka sagha fitik dza'a ninja yu ta ghumaha gha ka skwa dinlay gha,‡" ka'a.

³⁷ Ya "Mghama da ka," ka vərda Dawuda ta hgay ni, wa ka'a nzəglaku ka zwanjani tama?» ka'a

† 12:26 Nghanata Sabi 3:2, nda 3:6, 15-16. ‡ 12:30 Nghanata Vrafta ta Zlahu 6:4, 5. § 12:31

Nghanata Levi 19:18. * 12:32 Gray nda Vrafta ta Zlahu 4:35. † 12:33 Gray nda Huseya 6:6.

‡ 12:36 Nghanata Zabura 110:1.

guli. Tsa skwi ta taghə Yesu ya na, zdəganazda ta tsa dəmga ta snay ya.

Planaghatá vu ta gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Luk 20:45-47

³⁸ Wya ka'a nda həŋ ma tsa skwi ta taghə tsi ya. «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha! Hahəŋ ná, nda lgutha zutututa zdəganata wawaku ta həŋ. Zdəganazda ganaghatá zgu ta həŋ ta luma. ³⁹ Ta zbay həŋ ta vla nzaku ta kəma ma həga ta kəl lu ka tagha skwa la Yahuda. Vla nzaku dīna ta zbə hahəŋ ma vla za skwa zay guli. ⁴⁰ Hahəŋ gwal ta dghwadguduntá skwa la wadgu. Zdəganazda slrintá maga du'a ta həŋ ta kəma mnduha ŋa ghubantá həŋ. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

Vla skwa markwa wadgu ka pđu Luk 21:1-4

⁴¹ Tahula tsa, ka nzatá Yesu mbəŋ nda akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta, ka nghan ka mnduha ta pgha tsemi dida. Nda ndəgha la gadghəl ta va pghadatá tsemi. ⁴² Ka lagha sana markwa wadgu ka pđu guli, ka pghadatá tsi ta aneni his kul slaghuta ka sana skwi. ⁴³ Mantsa tama, ka haganjá Yesu ta duhwalhani, ka'a nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, tsemi pghada ya markwa wadgu ya da ya skwi ya ná, mal ŋani ka ŋa pđakwa mnduha, ⁴⁴ kabga sanlaha ná, ma fərta tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata. Ama tsa marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni ga tan klaf tsatsi ka pghadata,» ka'a.

13

Tasintá həga Lazglafta

Mat 24:1-2, Luk 21:5-6

¹ Ma fitika saba i Yesu ma həga Lazglafta, ka sani mataba duhwalhani nda tsi mantsa: «Mghama dá,

ngha ta glakwa na pala na 6a! Nghanana ka ta glakwa bata na həga na 6a!» ka'a. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nda ngha ka ta glakwa batá na həga na ki'e, had'nzugwatá pala dər turtuk dza'a pđata wa, dza'a tasintasa lu tesne» ka Yesu nda tsi.

Skwiha dza'a magaku ma kdə kdakwa ghəŋa hadik sagha

Mat 24:3-14, Luk 21:7-19

³ Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá zaytuŋ, ta nzakway mbəŋ nda həga Lazglafta, ka ksaghutá i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana nda Andre nda ghəŋa tan ta Yesu ka dawanja da tsi. ⁴ «Yawu dza'a magaku tsa skwiha ya, ŋizla wu dza'a maranjá magakwa inda tsa skwiha ya na? Mna gwananŋa mna,» ka həŋ nda tsi. ⁵ Ka zlráftá Yesu ta mnay ŋa tan, ka'a nda həŋ mantsa: «Daswa ka kuni yaha mndu da nanaghunaf. ⁶ Kabga nda ndəgha mnduha dza'a sli'akta ka klaftá hga dá kazlay: "Ti Kristi," ka inda tan dza'a mnay, ŋa nanaghata tan ta ndəghata mnduha. ⁷ Dza'a nda sna kuni ta mna gwada ta lmu ndusa nda ya di'ŋ, yaha ŋudufa ghuni tđu, kabga dza'a magaku tsa skwiha ya, ama kdavakta kdakwa ghəŋa hadik a tsa wa. ⁸ Dza'a lmay sana hadik ta lmu nda sana hadik, mantsa sana luwa nda sana luwa guli. Dza'a ghudzavafghudza hadik ma vliha kavghakavgha. Dza'a slaku maya ta hadik. Nda tsahaya dza'a zlra ghəŋa hadik ta 6asay manda marakw ta 6asa yaku. ⁹ Kaghuni, daswa ka kuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da vla guma, dza'a dğay lu ta kaghuni nda sarak ma həga tagha skwa la Yahuda. Dza'a hladaghunagha hla lu ta kəma la ŋumna nda mghamha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha dá. Hada dza'a maranja kuni ta nzakwa ghuni ka masləmtsəka dá ta kəma tan. ¹⁰ Wya skwi dza'a

magaku karaku: Dza'a nzakway tkwe' ka mnanantá mnduha ta ghəŋa hadik tender ta Lfida Gwada Lazglafta, kada kuduta ghəŋa hadik. ¹¹ Hlafta lu ta kaghuni ka hlaghata da vla guma ya, yaha kuni da laghwi da ndana skwi dza'a kuni mnay hada kazlay: Nu dza'a mu mnay tama, ka'a. Ka nu dza'a sagha da ghəŋa ghuni ma tsa fitik ya, tsaya dza'a kuni mnay, kabga kaghuni a dza'a gwaday wa. Dza'a sagha da Sulkum nda ghuḅa skwi dza'a kuni gwaday. ¹² Ma tsa fitik ya ná, zwanamani dza'a vlatá zwanamani na dzata, zwanani na da dza'a vlatá na dzata, ta mbəḁavata zwani tvə dadaha tan nda mamaha tan na vlatá hən na pslata.* ¹³ Dza'a husanhusa kuni ta inda mnduha, kabga nzakwa ghuni ka duhwalha ḁa, ama mndu ya dza'a kḁanakta su'aftha dza'a mbaku,» ka'a.

Manzakḁawayá skwi

Mat 24:15-28, Luk 21:20-24

¹⁴ «Ma sana fitik dza'azlay, dza'a nda nga kuni ta manzakḁaway ta nriŋta† skwa Lazglafta dza'a nzata ma vli má si kul raku. Ka havapta mndu nda sna ta dzaŋa. Mantsa guli, ka nda nga gwal hadna ma Zudiya ta tsa skwi ya katsi, ka hwaya hən ta ghwá. ¹⁵ Ka ta nzaku mndu ta bḁama həga, yaha da ndana valagata na vru da həga‡ kabga na klaftá sana skwi, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁶ Mndu ya ma vwah guli, yaha da ndana vrakta dzagha na klaftá lgutani. ¹⁷ Ghuya ḁanwa dza'a slanaghatá mi'aha nda huḁi nda gwal nda zwani ta ghuva tan ma tsa fitik ya! ¹⁸ Ndəḁawa dzvu da Lazglafta, kabga yaha tsa skwiha ya slata givya. ¹⁹ Ka yawu tsatá ghəŋa hadik ka sagha ta gita, ta sla a mndərga

tsa ghuya ḁanwa dza'a slata ma tsa fitik ya wu, sləglata a vani guli wa. § ²⁰ Ka má fa a Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu katsi, ma had mndu dza'a mbafta wa. Ama dza'a htanaghuhta ta tsa fitik ya, kabga gwal ḁagap tsi na nzaku ka nani. ²¹ Ka “wana Kristi hadna,” “a' wa'a Kristi hada a,” ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da snay, ²² kabga dza'a sli'agaghasli'a ghwadaka la krista nda ghwadaka anabiha. Dza'a magay hən ta nızla sana skwiha nda mazəməzəma na nana ḁagatá mnduha Lazglafta, ka má ta magaku tsi. ²³ Kaghuni, ḁaswa ka kuni. Wya mnaghu-namna yu ta tseke'luwa ta inda skwi dza'a magaku demdem.

Vragata Kristi

Mat 24:29-31, Luk 21:25-28

²⁴ «Tsa fitik dza'a sagha tahula ghuyapta lu ta tsa ḁanwa ya, dza'a mtumta fitik, had tili dza'a ḅəglaftha wa. ²⁵ Dza'a rkaga rka tekwaṣta ta luwa, ta dza'a ghudzavafghudza mbrakwa sana skwiha ta luwa.* ²⁶ Ma tsaya tama, dza'a nghanṣa lu ta saha Zwanə mndu nda mbraku ma ghwayak, ta wuḁaku katakata ma glakwani ta saha tsi dza'azlay. ²⁷ Ghwanafha ta duhwalha Lazglafta, na sli'a tan ta kḁavakta ghəŋa hadik tender,† kulam ta slrəŋa luwa, na tsakaktá mnduhani ḁagab tsi.

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mat 24:32-35, Luk 21:29-33

²⁸ «Nghawa skwi ta magaku nda ghuraf ḅa! Ka nda nga kuni ta ghuraf ta ḁaku katsi ná, gi nda sna kuni kazlay: Ndusa ḁəwiŋ tama kə'a. ²⁹ Mantsa ya guli, ka nda nga kuni ta tsa skwiha ya ta magaku katsi ná, ka snanṣa kuni kazlay: Ta tvi səla Zwanə mndu ka saha

* **13:12** Gray nda Mika 7:6. † **13:14** Ngha ta Daniyel 9:27, 11:31, 12:11. ‡ **13:15** Ngha ta Mata 24:17. § **13:19** Gray nda Daniyel 12:1. * **13:25** Gray nda Isaya 13:10, 34:4, Azekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. † **13:27** Gray nda Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10 Nehemi 1:9.

tama kə'a. ³⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had'na mnduha ta na zamana gita na dza'a kduta dekdek kul slatá tsa skwiha ya wa. ³¹ Luwa nda hadik ná, dza'a kdu kda. Ama gwada da ná, had' dza'a kuduta wa. Nzawanza hzlenja, yaha kuni hani.

Lazglafta yeya nda sna ta kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:36-44

³² «Ta ghəŋa gwada ta tsa fitik ya ná, had' mndu nda sna ka ta wati luwa tsi wa. Dər duhwalha Lazglafta ta luwa, dər zwanjani, sna a hən wa. Ba Da turtukwani yeya nda sna ta tsa fitik ya. ³³ Daswa ka kuni! ka nzata kuni hzlenja nda fatá ghəŋa ghuni, sna a kuni ka yawu dza'a sagha tsa fitik ya wa. ³⁴ Tsa skwi ya ná, dza'a nzakway manda zə'ala həga ta vrakta ta za wliwani. Ma sli'ani, ka zlanťá tsi ta həgani ma dzva gwal ksanatá slnani, daganafha ta slna tan ja hən. Ka ngha ka ta həga, ka'a nda mnda ngha həga, ka nzata ka hzlenja, ka'a guli. Ka sli'aftá tsi ka laghwi. ³⁵ Kaghuni guli, hzlenja fata ghəŋa ghuni kabga snanťa a kuni ka ta wani luwa dza'a sagha zə'ala həga wa. Ka gahawu tsi, ka ma takala tsi, ka ta waha vazak tsi, ka gasərdək a dza'a sagha tsi, had' mndu nda sna wa. ³⁶ Daswa ka kuni da sagha tsi dluk slaghu-naghata pslapsla hani ta kaghuni. ³⁷ Manda va na ta mnə yu ŋa ghuni na ná, mantša ya ta mna yu ŋa inda mnduha kazlay: Hzlenja ka kuni fata ghəŋ,» ka'a.

14

Dzra skwi ŋa ksafta Yesu ŋa dzata

Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Ta his fitik ka sagha fitika skala Pak, nda skala buradi kul had' is mida,* ka zbu gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa

mnduha ta hidaku ŋa ksaftá Yesu ma kdek ma kdek ŋa klay dzata. ² «Yaha da nzakway badu tsa fitika skala Pak ya tama, kabga ka badu tsa ka mu ksay katsi ná, ka waya ka skwi da sli'anaftá mnduha ta hwanzaabaku,» ka hən.

Pghay sana marakw ta urdi ta ghəŋ ŋa Yesu

Mat 26:6-13, Yuh 12:1-8

³ Ma luwa Betani Yesu ta nzaku ka za skwa zay ma həga ga Simun si nda rda mndu tida ya, ka lamə sana marakw slanaghata nda klatá hwaraka Albastra ndəghamə tsi ta urda sana fu ta hgu lu ka Nar. Nda bla dzva tsa urdi ya katakata. Ka ɔlaghutá tsi ta wa tsa hwarak ya, ka bəzrləganatá tsa urdi ya ma ghəŋ ta Yesu. ⁴ Ka kuzlanaftá tsi ta sanlaha ta ŋuduf, ka ruruŋwaku hən ta ruruŋwaku. Ka hən mantša: «Kabgawu ta kəl lu ka badza urdi ka bətbət na? ⁵ Ta skwi má ŋa klafta ka skwapta ŋa mutsaftá suley hkən dərmək†, ka daganaftá gwal pdu ná,» ka hən ka ɓasanavatá ŋuduf ta tsa marakw ya, ka davay. ⁶ Ama ka Yesu nda hən mantša: «Kabgawu ta kəl kuni ka ghuya danwa ŋa tsa marakw ya? Zlanawa zla, ŋərma skwi tsa skwi ya magiha tsi. ⁷ Gwal ka pduha ná, kawadaga hən nda kaghuni inda fitik,‡ laviŋlava kuni ta vla skwi ŋa tan dər yawu tsi manda ya ta kumə kuni. I'i ná, gdavata a yu tavata kaghuni wa. ⁸ Kdavakta ŋərma skwi kura tsi, maga tsi. Rdi má ŋa masadivata badu dza'a da da hadik, tsaya na masadiva tsi na. ⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda vli dza'a mnə lu ta Lfidá Gwada Lazglafta ma ghəŋa hadik tender, dza'a rusay lu ta skwi maga na marakw na, ŋa hava na marakw na.»

Skwapta Zudas Iskaryut ta Yesu
Mat 26:14-16, Luk 22:3-6

* 14:1 Ngha ta Sabi 12:1-27. † 14:5 Ngha ta Markus 6:37. ‡ 14:7 Gray nda Vrafta ta Zlahu 15:11.

10 Ka sli'aftá Zudas Iskaryut. Tsatsi ná, tekw mataba duhwalha ghwanpǝdǝ his, Ka laghu tsi da slanaghatá gwal dra skwi ɲa Lazglafta. «Dza'a vlaghunavla yu ta Yesu ma dzva ghuni,» ka'a nda hǝɲ. 11 Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta hǝɲ, ka rfu hǝɲ ta rfu. «Dza'a vlaghavla anɲi ta tseǝi guli,» ka hǝɲ nda tsi. «Yaw,» ka Zudas. Tahula tsa tama, ka ɲavata Zudas ka psa tvi dza'a kǝl tsi ka vlanǝtá Yesu ta hǝɲ.

Zay Yesu ta skwa zay ɲa skala Pak

Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yuh 13:21-30

12 Baǝu tsa tanǝtaɲa fitika skala skwa zay kul haǝ is mida ya, baǝu tsaya ta hna lu ta tuwak ɲa maga tsa skala Pak ya. Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payafta mu ta vli ɲa maga skala Pak na?» ka hǝɲ. 13 Ka ghunafǝtá tsi ta gwal his mataba duhwalhani. Ka'a nda hǝɲ mantsa: Lawala da huǝa luwa, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani. 14 Ka dza'a lamǝ da hǝga ga tsi ya ná, ka mnanatá kuni ta zǝ'ala hǝga ma tsa hǝga ya kazlay: Ga tsa vli dza'a kǝl yu ka za skwa zay ɲa skala Pak kawadaga nda duhwalha ǝa ya na? ka mghama ɲni, ka kuni dazlay nda tsi, ɲa maraghunatani. 15 Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi ta ghǝɲa sana hǝga nda payatá inda huzlaha mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwi ɲa za skwa zay ɲa skala Pak, ka'a. 16 Ka sli'afta tsa duhwalha ya, ka laghwi da huǝluwa, ka slafta hǝɲ ta inda tsa skwiha ya, manda va ya mnanaf Yesu ta hǝɲ. Ka datá hǝɲ ta skwa zaya skala Pak hada.

Sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

17 Gahawu tama, ka lagha tsi kawadaga nda duhwalhani ghwanpǝdǝ his. 18 Nda nza nzakwa tanǝ tama ta za skwa zay hǝɲ, ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, mamu mndu turtuk mataba ghuni ta zǝ mu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a vlatá i'i ma dzva mnduhaŦ,» ka'a. 19 Rǝmasas ka vgha tanǝ. «I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na? I'i a wu su'u na?» ka hǝɲ turtuk turtuk nda tsi. 20 «Mndu turtuk mataba na kaghuni ghwanpǝdǝ his ta zǝ mu ta skwa zay ma hliba turtuk* na tsa mndu ya. 21 Wya te'uwa, Zwanǝ mndu ná, dza'a mtaku manda ya nda ghada vindatani ma gwada Lazglafta.† Ama ǝanǝwa ɲa mndu dza'a vlata Zwanǝ mndu ma dzva mnduha ɲa dzata. Dǝr ya má kwal lu yatá tsa mndu ya,» ka'a nda hǝɲ.

Tahanata Yesu ta za skwa zay nda ghuba

Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

22 Ta zǝ hǝɲ ta skwa zay, ka klaftá Yesu ta tsa buradi ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka ǝalanafǝtá tsi ta hǝɲ. Ka'a nda hǝɲ mantsa: Nanana ná, slu'uvgha ǝa ya, zlgkawazlgha, ka'a. 23 Tahula tsa, ka klaftá tsi ta leghwa ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka vlanǝtá tsi ta hǝɲ. Ka zlghaftá hǝɲ ka ɲanǝ'ata demdem. 24 Ka'a nda hǝɲ mantsa: «Nanana na usa ǝa ya. Nana usa ǝa ná, dza'a pghupgha ɲa slǝrǝa zughu mataba mnduha demdem nda Lazglafta.‡ 25 Kahwathwata ta mnaghunata yu, haǝ yu dza'a sǝglanǝtá ima yakwa fwa inabi ha ka labǝ ta fitik dza'a kǝl yu ka sa lfidani ma ga mghama Lazglafta wa,» ka'a nda hǝɲ.

Ŧ 14:18 Gray nda Zabura 41:10. * 14:20 Ngha ta Zabura 41:10. † 14:21 Ngha ta Zabura 22:2-19 nda Isaya 53. ‡ 14:24 Gray nda Sabi 24:8, Irmija 31:31-34. Ŧ 14:26 Ngha ta Zabura 113-118.

26 Ka fafanaftá hən̄ ta lahaŠ zlazlva Lazglafta, ka sli'aftá hən̄ ka dza'a ta ghwá zaytun̄.

Sna a yu ta kagha wu, ka Piyer nda Yesu

Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

27 Ta labə hən̄ ta tvi, ka Yesu nda hən̄ mantsa: «Dza'a hwahwayaghu hwahwaya kuni ka zlidivata,* » ka'a nda hən̄. Wya te'uwa nda vinda da Lazglafta kazlay:

Dza'a dzadza yu ta mnda ngha tuwak, ɲa gazlaghuta tuwakha kə'a†.

28 «Dza'a dzadza lu ta i'i, ama tahula sli'agabta da, dza'a tinlaghutin̄la yu ta ɓhadaghata da Galili ka kaghuni,» ka'a. 29 Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər hwahwayaghuta lamndu ka zlavaghata, i'i, zlavaghata a yu dekdek wa,» ka'a. 30 Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata wa, ta vana rvidik gita u ná, ma kdaku vazak ka wahata kamahis, dza'a mnamna vərda kagha hkən̄ səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a.» 31 Ama ka Piyer vrəglinjá zlganaftawi nda mbraku nda mbraku mantsa: «Dər má ɲa dzatá i'i kawadaga nda kagha tsi, had yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka'a nda tsi. Manda va tsaya, ka pɔakwa sanlaha nda tsi guli.

Ndəba dzva Yesu ma Getsemani
Mat 26:36-46, Luk 22:39-46

32 Ka ɓhadaghatá hən̄ da sana vli ta hgu lu ka Getsemene.‡ Lagha tan̄ da tsa vli ya, «nzawanza hadna ta dza'a yu da maga du'a,» ka Yesu nda duhwalhani. 33 Ka hgana'atá tsi ta i Piyer nda Yakubu nda Yuhwana kawadaga nda tsi. Ta mbədap a hən̄ ta səla wu ná, ka ksafatá zləɲ ta Yesu ka ghuyay ma vgha. 34 Ka'a nda hən̄ mantsa:

Tdatda ɲudufa da katakata ta kuma dzihata, nzawanza hadna ndiri, ka'a nda hən̄. 35 Tahula tsa ka mbəɔaptá tsi ta səla dau' manda a, ka zləmbatá tsi ta hadik, ka ndəbə tsi ta dzvu da Lazglafta: Ka má ta magaku tsi katsi ná, ka laghula na ghuya dən̄wa na ta ghəɲa da, ka'a. 36 Ka'a guli: «Aba, Da, had skwi kul laviɲtá ka ta magay wa, klin̄kla ta na gruma dza'a yu say na! Nziyanza tsi tama, manda ya ta kumə i'i a wa, ama ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. 37 Ka sli'aftá tsi ka vrakta slanaghatá duhwalhani, ka slanaghatá tsi ta hən̄ ta hani. Ka'a nda Piyer mantsa: «Simun̄, ta hani ka ra? Lavin̄ a ka ta nzdavata ta nzaku ndiri dər ka ki'a ra! 38 Nzawanza ndiri, ka ndəba kuni ta dzvu yaha kuni da zləmbamta ma ghwadaka skwi dza'a dzghaghunata,» ka'a nda Piyer. «Nda sna yu ta kumay ɲudufa ghuni ta maga skwi dina, ama had mbrakwa slu'uvgha wa,» ka'a nda hən̄. 39 Ka vrəglaghutá tsi da maga du'a manda va tsa ya kay guli. 40 Ka sli'iglaftá tsi ka vrəglakta slanaghatá hən̄. Ta vraktá tsi ná, ta zun̄ura hani hən̄ kay guli. Ka sli'anaftá tsi ta hən̄. Triɔ traptra hən̄ ta skwi ɲa mnanata, kabga nda ghuya hən̄ da hani. Ka vrəglaghutá tsi. 41 Ka vrəglaktá tsi ɲa mahkəna səla, ka'a nda hən̄ mantsa: «Tata hani kuni ka mbi'a vgha ghuni tama ɓa? Nda kdə, nda maga fitikani tama. Wana vlan̄vla lu ta Zwan̄a mndu ma dzvu ta gwal dmaku. 42 Sli'afwasli'a, mbadma guya hən̄, wya ndusakta tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva tan̄ ya,» ka'a nda hən̄.

Ksafatá Yesu

Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

* 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. † 14:27 Ngha ta Zakari 13:7. ‡ 14:32 Ngha ta Mata 26:36.

43 Tata tsa gwada ya Yesu, ta lagha Zudas ta nzakway tekwa mataba duhwalha ghwanjpdá his. Ka lagha tsi kawadaga nda tskatá mnduha, nda huzla lmu da hən̄ da slanaghatá Yesu. Tsa mnduha ya ná, ghunatá mnduha mali ta ghə̄na gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la galata mndu ya. 44 Tsa Zudas ya ná, tsatsi ta vlanjtá hən̄. Tinlaghutinjla ta mnanatá hən̄ kazlay: Ka nda nga kuni ta tsa mndu dza'a lagha yu da brusata ya ná, ya vani tsaya. Ka gi ksafta kuni, ka kla kuni, yaha kuni da walanja zlinja, ka'a nda hən̄. 45 Bhadaghatani, ka gavadaghatá tsi tavata Yesu. «Zgu tsa Maləma dá,» ka'a ganaghatá zgu ka brusay. 46 Ka gi sli'adaghatá tsa mnduha ya ksaftá Yesu. 47 Ka gi tshagaptá sana mndu tavata Yesu ta kafayani, ka gi tsaghutá sləmən̄a§ sani ma kwalva tsa mali ta ghə̄na gwal dra skwi ɲa Lazglafta ya. 48 Ka Yesu nda hən̄ mantasa: «Nya ta maguta kəl kuni ka sli'agaghata nda huzla lmu da ksa i'i, gə̄nda yu ra? 49 Ya wya kawadaga yu nda kaghuni ta tagha skwi ma həga Lazglafta tazlay, hada kaghuni, kabgawu kwal kuni ksaftá i'i? Wya nana skwi ta magaku na ná, ɲa nzakwani manda ya mna gwada Lazglafta ya,» ka'a. 50 Ka hwahwayaghutá* duhwalha Yesu ka zlanavata. 51 Ka sli'aftá sana galaḅay ka mbada mistani, nda tsatá gwada ta vghani, ka kumə lu ta ksafta, 52 ama ka slurtinjá tsi ta lgutani ka hwayaghuta ka fərđi'u.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:57-68, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

53 Ka klaghatá hən̄ ta Yesu da mala gwal dra skwi ɲa Lazglafta.

Hada, ka tskavatá inda gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu tani, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha tani, ka tskavatá hən̄. 54 Ta klə hən̄ ya, mbadaka Piyer ka mbada ta hulani ta hulani, ha ka lamə tsi da daḅa tsa həga ga mali ta ghə̄na gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya. Ka nzatá tsi hada ka slina vu kawadaga nda kwalvaha. 55 Mbada maliha ta ghə̄na gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tsa guma, ka zba skwi dza'a kəl lu ka mutsaftá rutsak nda inda tsakalawi ta ghə̄na Yesu, kabga ɲa mutsaftá dzata, triđ mutsaf a hən̄ wa. 56 Nda ndəgha gwal ta vaza rutsak ta Yesu† mndani, ama la a tsa gwada tan̄ ya ta tva turtuk wa. 57 Ka sli'anaftá sanlaha ta gwada ta ghə̄jani. Ka'a nda hən̄ mantasa: 58 Snijsna ɲni ta mnayni kazlay: «Dza'a tasiñtá na həga Lazglafta baf lu nda dzvu na yu, ka vranafita dá ta bafta bađu mahkən kul ksantá mndu,‡» ka'a. 59 Kulam nda tsaya tani, la a tsa gwada tan̄ ya ta tva turtuk wa. 60 Ka sli'aftá mal ta ghə̄na gwal dra skwi ɲa Lazglafta mataba tsa tskatá vgha mnduha ya. Ka'a nda Yesu mantasa: «Nu kul zlgħə kagha ta wa na skwi ta mnə mnduha ta kagha na katək na? Ari sna a wa a kagha na?» 61 Tsərída, ka Yesu nzata, zlgħa a ta wani wa. Ka dawuglanjtá tsa mal ta ghə̄na gwal dra skwi ya da tsi. «Kagha Kristi ta nzakway ka Zwanja Lazglafta nda tfawi ta ghə̄jani ya ra?» ka'a nda tsi. 62 Ka Yesu zlgħanaftá mantasa: «Anji, i'i ya. Dza'a nda nga kuni ta i'i Zwanja mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra. Dza'a nghay kuni ta saha dá ma kusay ta luwa§ guli,» ka'a. 63 Na sanjta tsa mal ta ghə̄na gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya ta tsa gwada ya, ka kwahinjá tsi ta lgutani. Ka'a nda

§ 14:47 Ngha ta Yuhwana 18:26. * 14:50 Gray nda 14:27. † 14:56 Gray nda Zabura 27:12, 35:11. ‡ 14:58 Ngha ta Yuhwana 2:19. § 14:62 Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13.

həŋ mantsa: «Nu tata zbəgəлта mu? 64 Nda sna kuni ta tsa ŋaslanı ya ki'e, kinawu ka kaghuni ta ghəŋani?» ka'a. Prək ta dzatá na mndu* na, ka həŋ demdem. 65 Ka gi tafə sanlaha ta sərdək tida, ka hbanamtá həŋ ta patak ma kuma, ka dəŋəzlay. Ka həŋ nda tsi mantsa: Tsatsaf tsatsa ta tsa mndu ta dzughusta ya, ka həŋ nda tsi. Ka vlanťá həŋ ta la kwalvaha, ka dghar† tsahaya guli.

Hkən mnay Piyer kazlay sna a yu ta Yesu wu k'a

Mat 26:69-75, Luk 22:56-62, Yuh 18:15-18,25-27

66 Tata nzaku Piyer ndagahadik ma daβa həga, ka sagha sana marakw ta nzakway tekw mataba kwalvaha ka mi'aha ga mal ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta. 67 Ka nghanťá tsi ta Piyer ta slina vu. Ka vits tsi, «Si kawadaga kagha nda tsa Yesu la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. 68 «Kay! Sna a yu ta na skwi ta mnə ka na wu, sna a yu ta va na mndu ta mnə ka na guli wu,» ka'a. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da dzuguva watgha. [Ka wahatá vazak.] 69 Ka nghanťá va tsa marakw ya. Tekw nana mndu na mataba tsa mnduha ya, ka'a nda tsa mnduha ma tsa vli ya kay guli. 70 «Kay! I'i a wu,» ka'a kay guli. Bats nzda, ka tsa gwal ta nzaku hada ya nda Piyer kay guli mantsa: «Dər ki tsi, vara a kagha mataba tsa mnduha ya wu, kagha ná, mnda la Galili ka,» ka həŋ nda tsi. 71 Ka zraftá Piyer ta ksi'a ghəŋani ka wađu. Ka'a mantsa: «Sna a yu ta na mndu ta mnə kuni na dekdek wu,» ka'a. 72 Ka gi wahatá vazak ka mahis. Snaŋta Piyer ta tsa wahata vazak ka mahis ya, hizl sagha tsa gwada mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ka mahis ná, dza'a mnay ka kazlay: Sna a yu ta kagha

wu kə'a ya tsa da ghəŋani. Ka gi sli'aftá tsi ka laghwi da hərβa taw.‡

15

Kladaghata Yesu ta kəma Pilatus
Mat 27:1-2,11-14, Luk 23:1-5, Yuh 18:28-38

1 Tsadakwa vli, ka gi tskavata maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka dZRəku kawadaga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda gwal tsa guma demdem. Ka habaftá həŋ ta Yesu. Ka klaftá həŋ ka laghwi vlanťá Pilat ka ŋumna. 2 Tahula kladaghata tan ta Yesu da Pilatus, ka dawantá Pilat da tsi. Ka'a mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a nda tsi. Manda ya mna ka,* ka Yesu nda tsi. 3 Ka vazə maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta rutsakha kavghakavgha ta Yesu. 4 Ka dawuglanťá Pilat da Yesu, «Mbəda a ka ra, ari sna a wa a ka ta na skwiha ta mnə həŋ ta kagha na na?» ka'a nda tsi. 5 Tsərid nzanza Yesu kul mbədanaghata dər ka turtuk. Ka vlanťá tsi ta ndanu ta Pilat.

Tsanaghatá guma mtaku ta Yesu
Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

6 Tsaw inda fitika skala Pak ya ná, ta snusna Pilat ta zlinistá mndu turtuk ma gamak ta həŋ. Mndu dawəŋ həŋ ta zlinista tsi ta həŋ. 7 Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ta hgu lu ka Barabas, ksaf lu ka famta ma gamak kawadaga nda sanlaha ma mnduha, kabga dzata tan ta mndu ma vla zlərdawi nda ŋumna. 8 Mbađa dəmga ka sli'adaghata da Pilatus, «Zliŋniszla ta mndu turtuk manda ya snu ka ta magan'ta,» ka həŋ. 9 «Ta kumay kuni ta zlighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka Pilat nda həŋ, 10 kabga nda sna ka mnay kazlay: Ka draku kladaghata maliha ta

* 14:64 Ngha ta Zlahu 24:16. † 14:65 Gray nda Isaya 50:6. ‡ 14:72 Ngha ta 14:30. * 15:2 Ngha ta Mata 27:11.

ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta Yesu kə'a. ¹¹ Ama mbađa maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ka ŋavata, ka bara mnduha ŋa mnay taŋ kazlay: Zliŋnis Barabas, zliŋnis Barabas, ka'a nda Pilatus. ¹² Ka vrəgliŋtá Pilat ta daway da həŋ: «Ka si mantsa tsi, nu ta kumə kuni ta magay da nda na mndu ta hgu kuni ka mghama la Yahuda na?» ka'a nda həŋ. ¹³ Ka hləgləftá həŋ ta wi: «Zləŋafzləŋa ta udzu, ka həŋ nda tsi.» ¹⁴ Ka Pilat nda həŋ guli mantsa: «Kabgawu, nahgani va ghwadaka skwi maga tsi? Ka hləgləftá həŋ ta wi nda mbraku, Zləŋafzləŋa ta udzu!» ka həŋ nda tsi. ¹⁵ Tsa Pilat ya, ta kumay ta zdánafta ŋuduf ta dəmgə. Mantsa, ka zlinistá tsi ta Barabas ta həŋ, ta vlaŋtá tsi ta Yesu ma dzvu ta la sludzi ŋa slvanapta. Tahula tsa, ka zlanəŋtá tsi ta həŋ ŋa zləŋafta ta udzu.

Gagay sludziha ta Yesu

Mat 27:27-31, Yuh 19:2-3

¹⁶ Ka zlgħaghutá sludziha ta Yesu ma dzva Pilatus, ka kladamtá həŋ, ta dađi ma həga ma vla nzakwa Pilatus, ka hagadaghatá həŋ ta inda sludziha demdem, ka tskavata hada. ¹⁷ Ka sudənavatá həŋ ta lguta ma mgham mgham ka dva. Ka daftá həŋ ta teki ka wanamta ma ghəŋ manda zewzewa. ¹⁸ Ka gə həŋ ta zgu ŋani: «Zgu tsa mghama la Yahuda,» ka həŋ nda tsi. ¹⁹ Mbađaka həŋ ka dzay ta ghəŋ nda sarak guli, ka tafa sərdək tida. Ka tsələbu həŋ ta tsələbu ta kəmani, manda skwi ŋa vla glaku ŋani. ²⁰ Tahula hərfuta taŋ ta gagay, ka sudagħutá həŋ ta tsa lguta dva má mgham mgham tida ya, ka sudgłanavatá həŋ ta vərda ŋani. Ka klagapta ka klaghata ŋa zləŋay ta udzu.

Dalafta la sludziha ta Yesu ta udzu

Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27

²¹ Ta labə həŋ ta tvi, ka guyatá həŋ nda sana mnda la Sireŋ ta hgu lu ka Simuŋ, dani ma i Alegzandra nda Rufus† ta vrakta ta wawakwani. Ka mblanaftá həŋ ta kla tsa udza zləŋa Yesu ya. ²² Ka klaghatá həŋ ta Yesu da Gwalgwata. Tsa Gwalgwata ya na, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya. ²³ Bħadaghata taŋ da hada, ka kumə həŋ ta sunustá ima inabi lađanaf lu nda sana skwi ta hgu lu ka mur, ŋa htanagħutá kuzlakwa tsa ghuya daŋwa ya, ama ka kwalagħutá Yesu ta say. ²⁴⁻²⁵ Nzemndi təmbay vli ta zləŋaftá həŋ ta udza zləŋay, ka vzə həŋ ta vindima‡ ŋa daguvustá lguthani. ²⁶ Vindafha lu nda ta ghəŋani, ta ghəŋa skwi kəl lu ka tsanagħatá guma kazlay: Mghama la Yahuda kə'a. ²⁷ Ka zləŋaftá həŋ ta gəndaha his ta sana udzuha tavatani, pal nda ga zegħwani, pal nda ga zlađani. ²⁸ [Mantsa ya kdavakta skwi mnə gwada Lazglafta kazlay: Nda mbəda mataba mbsaka gwal ta maga ghwadaka skwi,§] kə'a. ²⁹ Mbađa mnduha ta labə nda ta tsa tvi ya, ka gigda ghəŋ ka rarazay, «Yawa a wa! Dza'a tasiŋtasa yu ta həga Lazglafta ka bafta da ma fitik hkən* a ka ka kay ra. ³⁰ Mbanaf mba ta ghəŋa għa kagħa ka ghəŋa għa, ka saha ka ta na udza zləŋay na!» ka həŋ nda tsi. ³¹ Mbađa maliha ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagħa zlahu ŋa mnduha ka manay guli: «Mbanafha ta sanlaha ná, ama trid lavin a ta mbanafatá ghəŋani wu,» ka həŋ mataba taŋ. ³² «Ka sasa Kristi Mghama la Isra'ila ta na udza zləŋay na ndana tama, ka ngha ŋni,

† 15:21 Gray nda Ruma 16:13. ‡ 15:24-25 Ngha ta Zabura 22:19. § 15:28 Ngha ta Lukwa 22:37 nda Isaya 53:12. * 15:29 Ngha ta 14:58 nda Zabura 22:8 nda Yuhwana 2:19.

kada zlgħafta ηni nda ηjudufa ηni!» ka həŋ. Mbada tsa gwal zləŋaf lu kawadaga nda tsi ya guli ka razay.

Mtakwa Yesu

Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

³³ Lafa fitik dək da ghəŋ, ka nutá vli tđik ka grusl ta hadik demdem, ha ka laha ta nzemndi hkən ta fitik hawa. ³⁴ Manda magatá nzemndi hkən, ka hgatá Yesu nda mbraku, ka'a mantsa: «Eluhi, Eluhi, lama sabaktani?» ka'a. Manda mnay kazlay: Lazglafta da, Lazglafta da, kabgawu zlidivata† ka na? kə'a ya. ³⁵ Snaŋta sanlaha mataba tsa gwal hada ya ta tsa skwi mna tsi ya ná, ka həŋ mantsa: «Wya ta hga Iliya mnda Lazglafta ghalya,» ka həŋ. ³⁶ Ka gi sli'aftá sani mataba taŋ ka hwayadapta klaftá susu, ka hbunja ta wa sarak. Ka tsughumamtá tsi ma ima inabi mastalan, ka tsghədanaftá tsi ta Yesu ηa sayni.‡ Ta tsghə tsi ya, «Swidwal Nghama ngha ka dza'a sasa Iliya da klagata ta na udza zləŋay na tsi, kaki tsi,» ka həŋ. ³⁷ Ama ka wahatá Yesu nda mbraku, ka sabə hafu mida. ³⁸ Ma va tsa fitik ya, ka tavaptá zlala ta watgha lamə da vli nda ghuḅa ma həga§ Lazglafta kuyar daga ta luwa dikw ta hadik. ³⁹ Ma tsa vli zləŋaf lu ta Yesu ya, mamu sana mghama sludza la Ruma ta sladakta mbəŋ nda tsi. Manda ngħanjanani ta mndərga tsa klay Yesu ta hafu ya, ka'a mantsa: «Kah-wathwata, na mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ⁴⁰ Mamu sana mi'aha ta sladakta di'ŋ ka ngha tsa skwiha ta magaku ya guli. Mataba tsa mi'aha ya, mamu i Mari makwa ta Magdala, nda Salume, nda Mari mani ma i Yuses nda Yakubu ta tsne'uwa ya. ⁴¹ Ma fitika si nzakwa Yesu ta ma luwa Galili karaku ná, si ta dza'a mistani tsa mi'aha ya ηa

maganatá slna. Si nda ndəgha sanlaha ma mi'aha ta sli'adafta mistani da luwa Ursalima guli.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁴² Bađu luma Madagala tsa fitik ya, ta kəl lu ka papaya skwiha, kabga dza'a lamla lu da sabat, ka nda dədə fitik. ⁴³ Ka lagha Yusufu mnda luwa Arimate*. Tsa mndu ya ná, ta mnay ta tughwa gwadaha. Tsatsi guli ná, ta kzla ga mghama Lazglafta. Ka draftá tsi ta ηjuduf, ka lagha slanaghatá Pilat ηa dawaftá tvi ηa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁴ Ka ndərmim Pilat ta tsa gi saba hafu ma Yesu mis-immisim ya. Ka hganja tsi ta tsa mghama sludzihya ya, ka dawanta da tsi kazlay: Nda kda fitika saba hafu mida ra? kə'a. ⁴⁵ Manda snananta tsa mghama sludzi ya, ka zlananta tsi ta tvi ta Yusufu ηa dza'a kla mbla Yesu. ⁴⁶ Ka skwatá Yusufu ta lguta wupay, ka klagata mbla Yesu ta udza zləŋay, ka mb-samta mida. Ka klaftá tsi ka laghwi famta ma kulu huhrap lu ma klu-luh. Ka taŋwalaktá mghama klam, ka hunja ta wa tsa kulu ya. ⁴⁷ Ta nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda Mari mani ma Yuses, ka ngha vli dza'a kəl lu ka famta.

16

Sli'agabta Yesu nda hafu ma mtaku

Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Manda luta sabat, ka sli'aftá i Mari makwa ta Magdala nda Salume nda Mari mani ma Yakubu dzawatá rda urdi ηa dza'a masay ta mbla Yesu. ² Ka sli'afta həŋ, ka ḡhadaghatá həŋ mbessa vzla-zlaŋ ta kulu gasərdək bađu dəmas. ³ Ta labə həŋ ta tvi, ka həŋ mantsa: Wa dza'a taŋwalaghutá tsa klam ta wa tsa kulu ya tama? ka

† 15:34 Ngha ta Zabura 22:2. ‡ 15:36 Gray nda Zabura 69:22. § 15:38 Ngha ta Sabi 26:31-33.

* 15:43 Ngha ta Mata 27:57.

həŋ. ⁴ Ndusadaghata taŋ, kə'a ka həŋ ná, taŋwalaghutaŋwala lu ta tsa mghama klam ya di'ij nda wa tsa kulu ya. ⁵ Ka gi lamə həŋ da tsa kulu ya. Ka slanaghatá həŋ ta sana duhwal ta nzaku hada nda ga zeghwi, nda sudatá ta lguta ŋusliŋ zutut ta vghani. Nghan̄ta taŋ, mbadaka həŋ ka ghudzaf̄ta da zləŋ. ⁶ «Ma zləŋ kuni ta zləŋ, nda sna yu kazlay: Yesu mnda la Nazaret si zləŋaf lu ya ta psə kuni» kə'a. Ta haf hadna wa. Sli'af̄sli'a nda hafu ka laghwi. Wana tsa vli si kəl lu ka fatá mblani ya. ⁷ Lawala da mnanatá i Piyer nda sanlaha ma duhwalhani kazlay: Tiŋəl tsatsi dza'a ḡhata ma Galili. Hada dza'a nghan̄ta kuni manda ya si mnaghuna tsi,* ka tsa duhwal ya nda həŋ. ⁸ Ka ndagaptá tsa mi'aha ya ma kulu, ka hwaya. Ta ghudzaku həŋ da zləŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta mna tsa gwada ya ŋa mndu, kabga nda ksa həŋ da zləŋ.

Maran̄ta Yesu ta vghani da Mari Magdala

Mat 28:9-10, Yuh 20:11-18

⁹ [Manda sli'agabta Yesu gasərdək badu dəmas, tiŋəl Mari makwa ta Magdala, ya ghzligiŋ tsi ta duhwalha halaway ndəfāŋ mida ya, marava tsi da tsi. ¹⁰ Ka sli'af̄tá tsa marakw ya ka laghwi da mnay ŋa gwal si kawadaga nda Yesu, ta nzaku həŋ sasgama ka taw. ¹¹ Wa a Yesu nda hafu, nda ngha i'i nda ira da, kə'a nda həŋ. Ka kwalaghutá həŋ ta zlḡhaftá tsa gwada ya.

Maravata Yesu da sana duhwalhani his

Luk 24:13-35

¹² Tahula tsa, ka maravatá Yesu ka sani ma mndu tskəm da duhwalhani his ta mbada ta tvi ta dza'a tahula luwa. ¹³ Ka vraktá həŋ da Ursalima, ka rusu həŋ ŋa sanlaha. Ama ka kwalaghutá tsahaya ta zlḡhaftá tsa gwada ya guli.

Maravata Yesu da duhwalhani ghwan̄pdə ndeŋ

Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

¹⁴ Tahula tsa guli, ka maravatá tsi ta kəma duhwalhani ghwan̄pdə ndeŋ ta zə həŋ ta skwa zay. Ka davanaghatá tsi ta həŋ: Nu kul zlḡhaftá kuni ta gwada tsa gwal ta nghan̄tá i'i ta sli'agapta ya, təŋtəŋja ghəŋja ghuni, kə'a nda həŋ. ¹⁵ Ka'a nda həŋ tama mantsa: Lawala ta ghəŋja hadik tender, ka mna kuni ta Lfida Gwada Lazglaf̄ta ŋa inda mnduha.† ¹⁶ Inda mndu dza'a zlḡhafta nda ŋuduf, ka maganaf̄tá lu ta batem, dza'a mbaku. Ama mndu dza'a kwal kul zlḡhafta, dza'a tsanaghat̄sa Lazglaf̄ta ta guma. ¹⁷ Wya ŋizla dza'a maran̄tá gwal ta zlḡhaftá i'i: Nda hga da, dza'a ghazlay həŋ ta duhwalha halaway ma mnduha, dza'a gwadaŋ həŋ ta sana Lfida Gwada. ¹⁸ Dər ksaf̄ha həŋ ta nahadik nda dzvu, dər suha həŋ ta gruma, haf sana skwi dza'a maganata tsi ta həŋ wa. Dza'a fafanaghafafa həŋ ta dzvu ta gwal kul dughwanaku, ŋa mbambafta taŋ, ka Yesu nda həŋ.

Vraghuta Yesu ta luwa

Luk 24:50-53, Slg 1:9-11

¹⁹ Tahula mnanata Mgham Yesu ta tsa gwada ya ta həŋ, ka klaghatá Lazglaf̄ta ta luwa, ka nzanatá tsi nda ga zeghwani.‡ ²⁰ Hahəŋ guli, ka sli'af̄tá həŋ ka laghwi da mna tsa Lfida Gwada Lazglaf̄ta ya ma inda vli. Ka katu Mgham Yesu ta həŋ ma mna tsa gwada ya, ŋlanaghaha ta tsa gwada ya ta həŋ nda ma magay taŋ ta mazəməzəm.]

* **16:7** Ngha ta 14:28. † **16:15** Slna gwal ghunay 1:8. ‡ **16:19** Gray nda Slna gwal ghunay 1:9-11.

Gwada ta sabi da Lukwa

Zrafta Lukwa ta gwadani

¹ Ari n̄erma Tawfilus, nda nd̄agha mnduha ta n̄avata ka vinda gwada ta gh̄nja skwiha ta luta mataba n̄ni. ² Ka vindafta h̄n manda va skwi n̄ghan̄ gwal ta nzakway ka masl̄amts̄aka tsa skwi ya, ta nuta ka gwal mna gwada Lazglafta daga tan̄tan̄. ³ Ka n̄avat̄a i'i guli ka psa sn̄anta d̄ina ta skwiha ta luta daga tan̄tan̄ n̄a vindaghafta nda tvani a mala da Tawfilus, ⁴ kada sn̄anta ka ta kd̄avakta v̄arda skwiha mutsaf ka ta tagha skwi ta gh̄nani.

I Zakari nda Elizabet

⁵ Mantsa tama, ma fitika nzakwa mgham Hiridus ta ga mgham ta had̄ika Zudiya, mamu sana mndu ta dra skwi n̄a Lazglafta, Zakari hgani mataba mnd̄ara la Abiya mnd̄ara gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta. Elizabet hga markwa tan̄ ta sabi nda ma mnd̄ara la Haruna. ⁶ Tud̄ukwa mndu h̄n his his ta wa ira Lazglafta. Ta snay h̄n ta zlah̄a Lazglafta nda skwa dzahayhani, had̄ masl̄ivinza ta ksant̄a h̄n wa. ⁷ Mutsaf a h̄n ta zwan̄ d̄ekd̄ek wa, kabga ka dz̄agh̄n̄ Elizabet, lula ima tan̄ guli.

Dza'a n̄atsay ka ta zwan̄ ka duhwala Lazglafta nda Zakari

⁸ Ma sana fitik, ta maga slna tsa dra skwi ya Zakari ta k̄ama Lazglafta, kabga mb̄ad̄agagha mb̄ad̄a fitik n̄a magay mnd̄ara tan̄ ta tsa slna ya, ⁹ ka zbapt̄a lu nda vindima ta Zakari n̄a lami da h̄ga Lazglafta da dra urdi manda ya snu gwal ta dra skwi n̄a Lazglafta ta magay. ¹⁰ Magat̄a tsa fitika dra urdi ya, ka sli'aft̄a tsi ka lami

da h̄ga Lazglafta da dra tsa urdi ya, ta maḡe d̄amga ta du'a ma bli. ¹¹ M̄a tsa tama, gi ka zlagapt̄a duhwala Lazglafta ta k̄ama Zakari, ka sladata nda ga zeghwa tsa gwir ta dr̄e lu ta urdi ya. ¹² Na gi n̄ghan̄ta Zakari, ka ghudzaft̄a tsi da zl̄n̄, sr̄aw vghani. ¹³ «Ma zl̄n̄ ka ta zl̄n̄ Zakari, wana tsu'af̄tsu'a Lazglafta ta nd̄aba dzva gha. Dza'a yagha ya markwa ghuni Elizabet ta zwan̄a zgun n̄a tsanaft̄a gha ta hgani ka Yuhwana, ¹⁴ dza'a rfay ka ta rfu katakata, dagala gwal dza'a rfu ta gh̄nani guli. ¹⁵ Ka mndu dagala dza'a nzakwa tsi ta k̄ama Lazglafta. Had̄ dza'a sa ima inabi d̄ar skwi ta ghuya mndu wa. Dza'a nd̄aghund̄agha nda Sulkum nda ghūba daga ma hūda mani. ¹⁶ Dza'a nda nd̄agha zwana la Isra'ila dza'a vranakta tsi da Lazglafta Mghama tan̄. ¹⁷ Ta k̄ama ta k̄ama dza'a dza'a tsi nda slnani ta k̄ama Lazglafta nda Sulkum, nda mbraku manda n̄a lliya n̄a dzranaft̄a* nzaku mataba dadaha nda zwana tan̄, n̄a vranakt̄a gh̄nja gwal ta maga ghwad̄aka skwi ka n̄erma mnduha. Mantsa ya dza'a payaft̄a† tsi ta mnduha n̄a fata tan̄ ta vgha n̄a Lazglafta,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ¹⁸ «Waka yu dza'a sn̄ant̄a skwi mantsa? Wana i'i halata mndu yu, markwa ini guli nda hala,» ka Zakari nda tsi. ¹⁹ Ka tsa duhwala Lazglafta ya zighanaft̄awi mantsa: «I'i Gabriyel‡ ya, ta sladu ta k̄ama Lazglafta n̄a maganata slna. Tsatsi ta ghunigihata n̄a gwad̄gaghata, ka mnaghat̄a tsa Lfida Gwada ya. ²⁰ Ndana tama, wana ka dza'a nuta ka rgha. Lavin̄ta a ka ta gwada ha ka sagha fitika magata tsa skwiha ya wa, kabga zlghaf a ka ta tsa skwi dza'a magaku ma fitikani mnagha yu ya wu,» ka'a.

²¹ Ta nzat̄a mnduha ka kzla saba

* 1:17 Ngha ta Malatsi 4:6 † 1:17 Ngha ta Malatsi 3:23-24. ‡ 1:19 Tsaya duhwala Lazglafta ghunaf lu.

Zakari, sew sabə a wa. Ka ndanu hən ta ndanu: «Nu ta slanaghata ma həga Lazglafta tama?» ka hən. ²² Manda sabani, ka traptá tsi ta gwada nda tskatá mnduha, gi ka tsatsaftá hən kazlay: Mamu mazəmzəm ta slanaghata ma həga Lazglafta kə'a. Laviñ a ta gwada nda wi nda hən wu, mbađa ka mnay nda dzvu ŋa tanj.

²³ Tahula kduta fitika maga slnani, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ²⁴ Nzđava a tahula tsa wu, ka zlgħaftá markwa tanj Elizabet ta huđi. Ka zatá Elizabet ta tili hutaf ta đifa vgha. Ka'a mantsa: ²⁵ «Zđakatahuđi ya magiha Mgham Lazglafta, ka skwa hula si nzakwa đa ta kəma mnduha đa, kabga ta ya a yu ta zwanj wa. Ama ka tawatá Lazglafta ta hidáhida ta i'i ndana, ka klaghutá tsa hula ya ta ghəŋa đa,» ka'a.

Dza'a ŋatsay ka ta zwanj, ka duhwala Lazglafta nda Mari

²⁶ Ta mamku' a tilani, ka ghunaftá Lazglafta ta duhwalani Gabriyel da sana luwa ta hgu lu ka Nazaret ma hadika Galili, ²⁷ da sana daghali ta hgu lu ka Mari ta dzugu sana mndu Yusufu hgani ta sabə nda ma mndəra la Dawuda. ²⁸ Ka lamə tsi slanaghata: «Zgu tsa, tfaghaghatafa Lazglafta ta wi katakata. Kawadaga Mgham Lazglafta nda kagha,» ka'a nda tsi. ²⁹ Kəanafta tsa gwada ya ta Mari, «nu mndara nana ma ga zgu tama,» ka'a ma ghəŋani. ³⁰ Ka duhwala Lazglafta nda tsi mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ Mari, zbapzba Lazglafta ta kagha ka tfaghaghatawi. ³¹ Wana dza'a zlgħafzlgħa ka ta huđi, ŋa yata gha ta zwanj zgun, ŋa tsanafta gha ta hgani ka Yesu. ³² Dza'a nzakway ka mndu dagala, dza'a hgy lu ka Zwanj Lazglafta ta luwa ŋa vlanjta Lazglafta ta ga mgham manda ŋa dzidzani Dawuda. ³³ Dza'a

gay ta mgham ta ghəŋa la Isra'ila ŋa kđekedzenj, kđavakta a tsa ga mghamani ya wu,» ka'a. ³⁴ Ka Mari nda tsa duhwala Lazglafta ya mantsa: «Kinawu ka skwi dza'a magaku mantsa, ya wya ta sna a yu ta zgun wu?» ka Mari. ³⁵ «Sulkum nda ghuđa dza'a saha ta ghəŋa gha. Mbrakwa Lazglafta ta luwa dza'a bukwaghamta. Tsaya dza'a kəl lu ka hga tsa zwanj nda ghuđa dza'a yata ka ya ka Zwanj Lazglafta. ³⁶ Ngha a ka ta zba gha Elizabet si kul faftá lu ta ghəŋ ta yayni ta zwanj ná, wa'a nda huđi ndana, mamku' a tilani na nda va tsa halatani ya tani ra. ³⁷ Had sana skwi ta tranagħatá Lazglafta wa,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. ³⁸ Yaw, «kwalva Lazglafta i'i, ka maga Lazglafta manda ya mniha ka,» ka Mari. Ka sli'afta duhwala Lazglafta tavatani ka laghwi.

Laghwa Mari nghanagħatá Elizabet

³⁹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá Mari misimmisim ka laghwi da sana luwa ta ghwá ma hadika Yahuda da nghanagħatá Elizabet. ⁴⁰ Ka lamə tsi da həga ga Zakari ka ganagħatá tsi ta zgu ta Elizabet. ⁴¹ Na gi snanja Elizabet ta ga zgwa Mari, gi ka skalavaftá zwanj ma huđani. Ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuđa ta Elizabet. ⁴² Ka klanjta tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Kagha, nda tfawi ta ghəŋa kagha mataba mi'aha. Na zwanj ma huđa gha na guli, nda tfawi ta ghəŋani. ⁴³ Waka yu mutsa nana ma zđaku kəl mani ma mghama đa ka sagha da ini na? ⁴⁴ Nda sna ka ná, ma fitika lama tsa ga zgwa gha ya tsarah da sləmənja đa, ka skalavaftá na zwanj ma huđa đa na da rfu. ⁴⁵ Nda tfawi ta ghəŋa kagha, kagha ta zlgħaftá skwiha mna gha lu ta dza'a magaku kahwathwata daga da Mgham Lazglafta ya.»

Fa laha Mari

- 46 Ka Mari mantsa:
«Ta zləzlvay yu ta Lazglafta.
- 47 Ta taku ɲudufa dā da rfu ta ghəɲa tsatsi mnda mba i'i,
- 48 kabga dʷafɖʷa ta nghapta ka kwalvani nda hta. Wana daga ndana, nda tfawɪ ta ghəɲani ka inda zivra mnduha dza'azlay nda i'i,
- 49 kabga dagala ɲərma skwiha magiha Lazglafta nda mbra. Nda ghuḅa həga Lazglafta.
- 50 Tawa hidahidani ná, nda nza ɲa dɛkɛk ta ghəɲa gwal ta zləɲay.
- 51 Nda dzvani maraɲta tsi ta mbrakwani, ka ghzliɲtá tsi ta gwal ta gla ghəɲ, nda ghəbaku ma ɲudufa taɲ.
- 52 Ka slisliɲwiɲtá tsi ta sanlaha ma gwal dagaladagala ta dughurukwa dasu, ka kapanaftá tsi ta gwal nda hta,
- 53 ka baghanaftá tsi ta gwal ma maya nda skwiha zdazda, ka ghzliɲtá tsi ta gwal gadghəl bɖadar.
- 54 Manda ya tanaf tsi ta imi ta sləməɲ ta dzidziha mu, ka katanjtá tsi ta la Isra'ila mnda maganató slna,
- 55 ka havaptá tsi ka tawa hidahidani ɲa Abraham nda inda zivrani tani ɲa dɛkɛk,» ka'a.
- 56 Ka nzatá Mari kawadaga nda Elizabet ta kla tili hkən, tahula tsa ka vraghutá tsi dzaghani.

Yagatá Yuhwana

57 Mantsa, ka sagha fitika dgakwa Elizabet, ka yatá tsi ta zwaɲa zgun. 58 Ka snajtá sləvdahani nda la taɲ ta tsa ɲərma zdaku magana Lazglafta ya, ka sli'adaghatá həɲ gwaftá rfu kawadaga nda tsi. 59 Baɖu matghasa fitik manda dgatani, ka sli'adaghatá həɲ ɲa tsanató fafaɖa zwaɲ. Ka kumə həɲ ta tsanaftá

hgani ka Zakari manda va hga dani. 60 «Mantsa a dza'a hga lu wu, Yuhwana hgani,» ka mani. 61 «Had mndu mataba mndəra ghuni tsanaf lu ta mndərga tsa hgu ya wu,» ka həɲ nda tsi. 62 Ka dawarjtá həɲ nda dzvu da dani: «Waka ka ta kuma tsanaftá hgu na?» ka həɲ nda tsi. 63 Klagidighawa aluha, ka Zakari nda dzvu. «Yuhwana hgani,» kə'a vindaftá hga tsa zwaɲ ya. Inda taɲ demdem ka ndarmim həɲ.

64 Gi hadahada, ka zlrəglaftá Zakari ta gwaɖa tsələɲ, ka zləzlvə Lazglafta. 65 Ka ksafatá tsi ka zləɲ ta inda sləvdahani. Ka rusu lu ta inda tsa skwiha ya ma inda vli ta ghwá ma hadika Zudiya. 66 Inda mndu ta snajtá tsa gwaɖa ya, ta ndanu ta ghəɲani kazlay: Kinawu dza'a nzakwa tsa zwaɲ ya tama kə'a? «Zlah dza'a nzakway ka mndu dagala, kabga kawadaga Lazglafta nda tsa zwaɲ ya,» ka həɲ.

Zləzlvay Zakari ta zdakwa Lazglafta

67 Tsa Zakari dani ma tsa zwaɲ ya kay, ka ndəghanaftá Sulkum nda ghuḅa, ka zlaftá tsi ta mna skwi dza'a magaku: 68 «Zləzlvama Mgham Lazglafta la Isra'ila kabga saghani da katanjtá mnduhani, ka varatá tsi ta həɲ.

69 Ka sladamatá tsi ta mnda mba mndu nda mbra ta sabi ma zivra Dawuda ta nzakway ka kwalvani,

70 manda ya mnigij tsi nda ma wa la anabi daga ghalya kazlay:

71 Dza'a mbaghunafmba yu ma dzva ghumaha ghuni,

nda ya da gwal ta dra kaghuni kə'a.

72 Mantsa ya, maranaɲmara ta tsa tva hidahidani ya ta dzidziha mu,

ka havaktá tsi ka tsə dzratá wani nda ghuḅa ya, §

73 manda ya waɖana tsi ta dzidza mu Abraham,

74 “Dza’a mbaghunafmba yu ma dzva ghuma ghuni, kada lavinja kuni ta ksanatá slna kul had zlanj,

75 na nzata ghuni ka gwal nda ghu6a,

gwal tdukwa ta kəmani ma inda kdavakta hafa mu.”

76 Kagha zwanja da, anaba Lazglafta ta luwa dza’a hga lu ta kagha.

Kagha dza’a tinlaghuta ka mgham na fadanatá tvi,

77 Na snanamtá mnduhani kazlay: dza’a mbay ta hən ma platá dmakwa tanj kə’a.

78 Dagala tawa hidahida nda zdaku da Lazglafta mu kəl tsi ka vlagatá tsuwadəkani manda fitik ta safi gavzlazlanj, ka sagha da amu daga ta luwa,

79 na tsuwadəkaku ta ghənja gwal ta nzaku ma grusl, nda gwal ta nzaku ta wa hdak ma sulkuma mtaku, nda ya na pgha səla mu ta tva zdaku,» ka’a.

80 Mbadá tsa zwanj ya ka glaku, ka sgaku mbrakwani ma Sulkum, ka nzatá tsi ma mtak ha ka sagha fitik kəl tsi ka marantá nzakwani banluwa da la Isra’ila.

2

Yagatá Yesu

Mat 1:18-25

¹ Ma tsa fitik ya, ka mnaftá mgham Sezar Agustus ta zlahu kazlay: Vindaftá mbsaka inda mnduha ma dzva Ruma kə’a. ² Ma fitika nzakwa Kiriniyus ka nūmna ta hadika Siri zrafta tsa tanjana mbadaftá mbsaka mnduha ya. ³ Inda mnduha ka sli’i hən da vinda hga tanj ma luwa tanj. ⁴ Ka sli’afta Yusufu ma luwa Nazaret ta hadika Galili, ka nladafatá tsi da luwa Batlehem ma hadika Zudiya ta nzakway ka luwa kəl lu ka yatá mgham

Dawuda. Lafla da hada kabga sabə ma mndəra Dawuda tsatsi. ⁵ Ka laf tsi kawadaga nda makumidzani Mari nda hudi ya, da vinda hga tanj. ⁶ Manda bhadaghata tanj da hada, ka sagha fitika dgakwa Mari. ⁷ Ka yatá tsi ta zumalani ka zwanja zgun, ka mbsamtá tsi ma lgut ka hananamta ma tsu’anj, kabga mutsaf a hən ta həga nzakwa matbay wa.

Mnay duhwala Lazglafta ta Lfida Gwada na gwal ngha rini

⁸ Tsaw ma va tsa luwa ya mamu gwal ta ngha rini, ta hani ma mtak ta ngha rina tanj. ⁹ Ka zlagaptá duhwala Lazglafta ta kəma tanj, ka wanaftá tsuwadəka glakwa Lazglafta ta hən. Ka ksafatá zlanj ta hən katakata. ¹⁰ «Ma zlanj kuni ta zlanj, kabga Lfida Gwada dza’a nza-kway ka skwa rfu dagala da inda mnduha sagha yu da mnaghunata. ¹¹ Gita yəgaghunata lu ta mnda mba mndu ta nzakway ka Kristi ma luwa Dawuda. ¹² Wya njizla dza’a kəl kuni ka tsəmafta: Dza’a slanaghasla kuni ta vzi’uwa mbsam lu ma lgut ka hananamta ma tsu’anj,» ka duhwala Lazglafta nda hən. ¹³ Ka gi sli’agatá ndəghata sanlaha ma duhwalha Lazglafta ta luwa nərəbisl slanaghatá tsa turtuk ya. Ka zlanjlu hən ta Lazglafta. Ka hən mantsa:

¹⁴ «Glaku na Lazglafta ta luwa, zdaku ta ghənja hadik mataba mnduha dvu tsi.»

Sli’a gwal ngha rini da luwa Batlehem

¹⁵ Manda vraghuta tsa duhwalha Lazglafta ya ta luwa, ka tsa gwal ngha rini ya mataba tanj mantsa: «Mbadma da luwa Batlehem ka ng-hanata mu ta tsa skwi ta maguta mnama lu ya,» ka hən. ¹⁶ Ka sli’aftá hən ka laghwi misimmisim, ka slanaghatá hən ta i Mari nda Yusufu nda tsa zwanja vzi’uwa ya

* 2:16 Ngha ta Lukwa 2:7.

hananam lu ma tsu'anj*. 17 Tahula nghanja tanj, ka rusu hən ta skwi mnana lu ta hən ta ghən tsa vzi'uwa ya. 18 Ka ndərmim inda gwal ta sna tsa skwi ta mnə gwal nghan rini nja tanj ya nda ndərmima. 19 Ka njanatá Mari ta inda tsa skwiha ya ma ghənjani ka ndanu ta ghənjani. 20 Ka vraghutá tsa gwal nghan rini ya dzagha tanj nda vla glaku nda zlazlvu nja Lazglafta ta ghənja inda skwi snanj hən, ka nghanjá hən manda va skwi ya mnana lu ta hən ya. 21 Ta matghasa fitik nja tsanató fafada tsa zwanj ya, ka tsanaftá lu ta hgu ka Yesu, tsa hgu mna duh-wala Lazglafta ma kdaku mani ka zlgħaftá hudani ya.

Maranjá Yesu ma həga Lazglafta

22 Kdatá tsa fitika ghuḅata Mari manda ya ta mnə zlahá Musa ya, ka klaghatá i Mari nda Yusufu ta tsa zwanj ya da Ursalima nja vlanjta Lazglafta. 23 Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Inda zumali ka zwanja zgun† ná, nja Lazglafta ya kə'a ya. 24 Ka dranaftá hən ta Lazglafta nja pla ghən ta «kukuha his ka zwana ghərbu' ‡ his a tsi» manda ya nda vinda ma zlahá Mgham Lazglafta.

Rfay Saminu ta Lazglafta

25 Ma tsa fitik ya, mamu sana mndu ma Ursalima Simeyuna hgani. Tsa mndu ya ná, tđukwa mndu ya, ta snanj ta gwada da Lazglafta. Ta kzlaykzlay ta mnda mba la Isra'ila. Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda tsi guli. 26 Si mnanaḅmna Sulkum nda ghuḅa kazlay: Had dza'a mtuta karaku ka ta nghan a tsi ta ghunató mnda Lazglafta ta nzakway ka Kristi wu kə'a. 27 Ka ghunaftá Sulkum nda ghuḅa da həga Lazglafta, ta kladaghatá i dani nda mani ta Yesu nja kdinjta magatá skwi

manda ya mna zlahu nja magay. 28 Ka tsu'aftá tsatsi ta tsa zwanj ya ma dzvani, ka rfu tsi ta Lazglafta. Ka'a mantsa:

29 «Ndana tama mghama da, nda kda magatá slna gha, zlanjzla ta kwalva gha,

ka ḅhata tsi nda vghata zdaku manda ya mna ka,

30 kabga nda nghan yu nda ira da ta mbaku vla ka,

31 mbaku ya payaf ka nja inda mndu-duha demdem.

32 Tsuwadək ya nja inda mndəra mndu.

Tsatsi dza'a klaktá glaku nja mndu-duha gha la Isra'ila.»

33 Ka va ndərmim i dani nda mani ta skwi ta gwadə lu ta ghənja tsa zwanj ya. 34 Ka tfanaghatá Simeyuna ta wi ta hən. Ka'a nda Mari mantsa: «Nana zwanj na ná, dza'a klakkla ta zləmbaku, nda sli'afta nja ndəghata sanlaha ma mnduha ma la Isra'ila. Dza'a nza-kway ka njizla daga da Lazglafta, nja husanjtani ta sanlaha ma mnduha.

35 Dza'a tuziginj tuza ta skwi ma njudufa mnduha. Vərdá kagha guli nja nzakwa njudufa gha manda skwi sligla lu nda kafay,» ka'a nda Mari mani ma tsa zwanj ya.

Rfay Ana ta Lazglafta ta ghənja

Yesu

36 Mamu sana marakw ka anabi nda hala katakata, Ana hgani, makwa Fanuwal ma mndəra la Asira. Ndəfənj yeya vaku maga tsi nda zə'al manda laghani da mndu, 37 ka nzaku tsi ka wadgu. Tghasmbak fwad mida imani. Ma həga Lazglafta ta nzakwa tsi ta ksanató slna nda fitik tani nda rvidik tani, nda ma maga du'a nda suma. 38 Bhadaghata tsatsi guli, ma va tsa fitik ya, ka zlazlvu tsi ta Lazglafta, ka mnə tsi ta gwada ta Yesu nja inda gwal ta kzla mbakwa Ursalima.

Glakwa Yesu ma luwa Nazaret

† 2:23 Nghan ta Sabi 13:2, 12, 15 nda Mbsak 18:15-16. ‡ 2:24 Nghan ta Zlahu 12:8.

³⁹ Tahula kdiŋta i Yusufu nda Mari ta maga skwi ya mnə zlahu Lazglafta, ka vraghutá hən da luwa taŋ ma Nazaret ta hadíka Galili. ⁴⁰ Ka glaku tsa zwanj ya, ka sifaku tsi, dagala dífil ma ghəjani, kawadaga zdakwa Lazglafta guli nda tsi.

Yesu ma həga Lazglafta ma Uرسالima

⁴¹ Inda vaku i dani nda mani ma Yesu ta dza'a da skala Pak ma Uرسالima. ⁴² Magatá ima tsa zwanj ya ghwanjpdə his, ka ŋlaghatá tsi kawadaga nda i dani nda mani da Uرسالima da tsa skala Pak ya manda ya snu hən ta magay. ⁴³ Tahula kdátá tsa skalu ya ta vru hən dzagha, ta tsaghutá Yesu ta vgha nda hən ka nzaghuta ma Uرسالima kul sŋaŋtá i dani nda mani. ⁴⁴ Ba ta mbada hən kawadaga nda grahani ka hən sizlay. Tekulemes vagha taŋ ta mbada, ka zbə hən mataba mndəra taŋ nda grahani, lay ngha a hən wa. ⁴⁵ Trapta taŋ ta pahay, ka vraghutá hən pahay ma Uرسالima. ⁴⁶ Bađu mahkəna fitik, ka slanaghatá hən ma həga Lazglafta ta nzaku mataba gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ta sna skwi ta mnə hən, ta dza'a nda dawəŋta da hən guli. ⁴⁷ Faflara, ka tsa gwal ta sna tsa zlgħawi ta zlgħə tsi nda tsa sŋaŋtá skwani ya. ⁴⁸ Na ghur nghanjá i dani nda mani, ka ndra'u hən nda ndra'uwa. «Sagəŋ, nu kəl ka ka maganŋnatá skwi mandana? Hərfa ta aŋni nda da gha na təkək ta psa kagha,» ka mani nda tsi. ⁴⁹ «Ŋaw kaghuni ta i'i ta psay na? Sna a kuni kazlay: Dza'a nzə ma həga da dá yu ta nzaku kə'a ra?» ka'a nda hən. ⁵⁰ Tsərid, sna a hən ta tsa skwi ta mnə tsi ŋa taŋ ya wa. ⁵¹ Mantsa tama, ka snatá tsi ta gwada taŋ, ka sli'aftá tsi kawadaga nda hən, ka valaghata da Nazaret. Ka ŋanata mani ta inda tsa skwiha ya ma

ghəjani. ⁵² Ka glaku Yesu, ka sgaku dífilani, ka zdəganatá nzakwani ta Lazglafta nda mnduha tani.

3

Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni ka Yuhwana nda mnduha

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Yuh 1:19-28

¹ Ta Maghwanjpdə hutafa vakwa Tiber Sezar ta pala, ta nzakwə Pwanjəs Pilat ka ŋumna ta hadíka Zudiya, ta gə Hiridus ta mgham ta hadíka Galili, ta gə zwanjamani Filip guli ta mgham ta hadíka Iture nda hadíka Trakunita, ta gə Lisaniya guli ta hadíka Abilena. ² Ma tsa fitik ya guli, i Hana nda Kayifa mali ta ghəŋ gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sagha gwada Lazglafta da ghəŋa Yuhwana zwanja Zakari ma mtak. ³ Ka sli'aftá Yuhwana ka laghwi da ra inda luwa ta wanaftá ghwa Zurdeŋ nda hagaku, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafta lu ta batem, ka plighunista Lazglafta ta dmakwa ghuni,» ka'a.

⁴ Manda ya nda vinda ma deftera anabi Isaya kazlay:

«Lwa tsa mndu ya ta snu lu ta gugudaku ma mtak kazlay: payanawa paya ta tvi ŋa Mgham, ka lele'anata kuni kə'a.

⁵ Ka sanamta lu ta inda vli ka didiŋa, ka tasiŋta lu ta inda ghwa nda kuđunurha, ka dayapta lu ta skwi ka ghulunud, ka payanata lu ta hurađasl ta tvi, ⁶ ŋa nghanja inda mnda səla ta mbaku da Lazglafta*.»

⁷ Ka mnə tsi ŋa tsa mnduha ta sli'adaghata rutututa da maga batem da tsi ya. Ka'a mantsa: «Mndəra la mupuhwa, wa ta mnaghunata kazlay: Hwayawahwaya ta basa ŋuduf ta sagha ta kəma kə'a na? ⁸ Magawamaga ta slna ya ta maranja mbədatá nzakwa ghuni, ka zlanja kuni ta

* 3:6 Ngha ta Isaya 40:3-5.

mnay ma ghəŋja ghuni kazlay: Abraham ná, dzidza ŋni ya, kə'a. Ka yu ta mnaghunata ná, lavinlava Lazglafta ta nanafá ya palaha ya ka zwana Abraham. ⁹ Daswa ka kuni! Nda ghada kapatá slpada ŋa tsintá fu daga ta slrəŋ. Inda fu ya kul zdaku yakwani, dza'a tsintsá lu ka vzamta ma vu,» ka'a.

¹⁰ Ka dəmga nda Yuhwana mantsa: «Nu ta raku ŋa magay ŋni tama?» ka həŋ. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantsa: «Mndu ya his lgut da tsi, ka dganapdga tsi nda mndu ya kul had tsi da tsi. Mndu ya mamu skwa zay da tsi guli, ka maga tsi mantsa ya,» ka'a.

¹² Ka sli'adaghatá gwal ta tska dzumna guli, ŋa maganafta Yuhwana ta batem ta həŋ, ka dawə həŋ da tsi: «Maləm, nu ta raku ŋa magay aŋni guli?» ka həŋ. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma daw kuni ta skwi da mndu ka malaghutá ya tsaf lu,» ka'a nda həŋ. ¹⁴ «A ki aŋni, nu ta raku ŋa magay ŋni?» ka La sludzi dawəŋta guli da tsi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Ma mbrəh kuni ta mndu ŋa vlaghunata skwi, rfawa ta rfu nda kuraghuta skwi ta plaghunata lu,» ka'a.

Mndu ta malaghuta ka Yuhwana

¹⁵ «Zlah Kristi a na mndu na ri,» ka mnduha nda Yuhwana, kabga nda fa ghəŋja taŋ ka kzla saghani. ¹⁶ Ka'a nda həŋ mantsa: «I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem, ama mamu mndu ta sagha ta malaghutá i'i nda mbraku. Slaghu a i'i ka plintá zu'a 6a6ahani wa. Tsatsi, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghu6a nda ya nda vu. ¹⁷ Nda ŋatá kuwatavihi ma dzvani, dza'a vihapviha ta hyani, ŋa tskamtani ma gvurani, ŋa drintani ta sabatbat nda vu kul mtavata,» ka'a nda həŋ

demdem. ¹⁸ Mantsa ya ka Yuhwana ta mna Lfida Gwada ŋa mnduha, ka dza'a nda vla ndəghata hidakuha ŋa taŋ.

Tsamta Hirudus Aŋtipas ta Yuhwana ma gamak

¹⁹ Ka dvanaghatá Yuhwana ta mgham Hiridus ta ghəŋja klugudunustani ta Hiridiya markwa zwanamani Filip, nda ya ta ghəŋja ndəghata sanlaha ma ghwadaka skwi ta magə tsi. ²⁰ Ka ksamtá tsi ta Yuhwana da gamak, ka sganaghata ta ghəŋja tsa ghwadaka skwi ta magə tsi ya.

Maganaftá batem ta Yesu

Mat 3:13-17, Mak 1:9-11

²¹ Manda ya ta maganafta Yuhwana ta batem ta mnduha, ka lagha Yesu ka maganaftá lu ta batem guli. Ta ndəbu tsi ta dzvu, ka gunatá luwa buwaŋ, ²² ka saha Sulkum nda ghu6a ta ghəŋjani manda ghərbu' ta nghə mnduha. Mantsa, ka snaku lwa Lazglafta daga ta luwa ta mnay kazlay: Kagha Zwanja da dvu yu ma hyahya ŋudufa da†, ka'a.

Mndəra la taŋ ma Yesu

Mat 1:1-17

²³ Ta magay ima Yesu ta hkən mbsak ta zraftá tsi ta ksa slnani. Manda va ya ta ndanu mnduha kazlay: Zwanja Yusufu ya kə'a ya, wya mndəra taŋ: Yusufu, Yusufa Heli, ²⁴ Hela Matat, Matata Levi, Levi Malki, Malki Zanay, Zanaya Yusufu, ²⁵ Yusufa Matatiyas, Matatiyasa Amus, Amusa Nahum, Nahuma Hesəla, Hesəla Nagay, ²⁶ Nagaya Mahat, Mahata Matatiyas, Matatiyasa Samayin, Samayina Yusek, Yuseka Yuda, ²⁷ Yuda Yuwana, Yuwana Resa, Resa Zwarubabel, Zerubabela Salatiyel, Salatiyela Neri, ²⁸ Nera Malki, Malki Adi, Adi Kasam, Kasama Elmadama, Elmadama

† 3:22 Ngha ta Zabura 2:7 nda Isaya 42:1.

Yera, ²⁹ Yera Dzesuwa, Dzesuwa Eliyezer, Eliyezera Yurima, Yurima Matat, Matata Levi, ³⁰Leva Simeyuna, Simeyuna Yudah, Yudaha Yusufu, Yusufu Yunam, Yunama Iiyakim, ³¹ Iiyakima Meleya, Meleya Mena, Mena Matat, Matata Natan, Natanja Dawuda, ³² Dawuda Yesay, Yesaya Ubed, Ubeda Buwaz, Buwaz Sala, Sala Nasun, ³³ Nasunja Aminadap, Aminadapa Admin, Admina Arni, Arni Hesərüm, Hesruma Fares, Faresa Yuda, ³⁴ Yuda Yakubu, Yakubu Izak, Izaka Abraham, Abraham Tera, Tera Nahur, ³⁵ Nahura Seruk, Serukwa Ragaw, Ragawa Falek, Faleka Eber, Ebera Sala, ³⁶ Sala Kayinam, Kayinama Afaksad, Afaksada Sema, Sema Nuhu, Nuhwa Lamek, ³⁷ Lameka Matusalah, Matusalaha Inuk, Inukwa Yered, Yereda Maleleyel, Maleleyela Kayinan, ³⁸ Kayinana Inus, Inusa Set, Seta Adamu, Adamu ya Zwanja Lazglafta.

4

Dzəghanja halaway ta Yesu

Mat 4:1-11, Mak 1:12-13

¹ Ta vragaptá Yesu ma ghwa Zurden, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa. Ka wawu tsa Sulkum ya ma mtak, ² fitik fwad mbsak zan a ta skwa zay wa. Ka dzəghanjá halaway. Tahula luta tsa fitikha ya, ka kuzlanafá maya. ³ Ka halaway nda tsi mantsa: «Ka Zwanja Lazglafta ka katsi, mnanamna ta na pala na, ka navapta tsi ka buradi,» ka'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda skwa zay kwenkwen yeya a ta nzakwa mndu ta nzaku nda hafu wu kə'a,» ka Yesu.* ⁵ Ka kladafá halaway ta Yesu ta wa lilwa, ka gi maranató tsi ta inda za mgham ma ghənja hadik. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Dza'a vlaghavla yu ta

inda na mbraku nda glaku ma na ghənja hadik na, kabga klafkla lu ka vlihata ma dzva da. Lavinlava yu ta vlanjá mndu ya ta dvu yu guli. ⁷ Ka tsəlḅa tsəlḅa ka ma ghuva da, ta vlaghavla yu,» ka'a. ⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma ghuva Mgham Lazglafta gha dza'a tsəlḅa ka ta tsəlḅu, ka maganató slnani turtukwani†,» ka'a. ⁹ Ka kləglaghatá halaway ta Yesu da Ursalima, ka kladafata ta bəma həga Lazglafta ka sladanata. Ka'a nda tsi mantsa: «Ka si Zwanja Lazglafta ka katsi, vzada vgha gha hadna, kabga nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ¹⁰ Dza'a mnanamna ta duhwalhani ta luwa ŋa nghapta ka kagha kə'a. ¹¹ Ka'a guli na: "Ŋa tsu'afata taj ta kagha ma dzva tan, yagha pala da dzughusta ta səla"» ka'a‡. ¹² Ka Yesu nda tsi guli mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha dekdek kə'a,» ka'a. ¹³ Kdakwa halaway ta dzəghanja nda inda tsa skwiha kavghakavgha ya, ka zlanavatá tsi ka laghwi ŋa bađu ma sani guli.

Kwalaghutá Yesu ma Nazaret

Mat 4:12-17, Mak 1:14-15

¹⁴ Ta sli'afá Yesu ka laghwi ta hadika Galili nda ndəgha nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa. Ka tuta hgani ma inda vli ta wanaftá tsa vli ya. ¹⁵ Ka tataghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda, ka ghubu mnduha.

Zlafata Yesu ta slnani ma Galili

Mat 13:53-58, Mak 6:1-6

¹⁶ Ka sli'afá tsi ka Laghwi da Nazaret, luwa ta glakwani. Ka lamə tsi da həga tagha skwa la Yahuda bađu sabat* manda ya snu tsi. Ka sli'afá tsi ŋa dzanafá skwi

* 4:4 Ngha ta vrafta ta Zlahu 8:3. † 4:8 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:13-14. ‡ 4:11 Ngha ta zabura 91:11-12. § 4:12 Vrafta ta Zlahu 6:16. * 4:16 Ngha ta Sabi 20:10.

ma defteri. ¹⁷ Ka klaftá lu ta deftera anabi Isaya ka vlan̄ta. Ka plan̄tá tsi, ka slanaghatá tsi ta vli vindaf lu kazlay:

¹⁸ «Kawadaga Sulkuma Lazglafta nda i'i ɲa vlihatá mbraku.

Zbapzba Lazglafta ta i'i ka tɸidaghatawi ɲa mnanatá Lfida Gwada ta gwal ka pɸu, ghunafghuna ta i'i ɲa mnanatá gwal habaf lu kazlay: Palaghunispala lu kə'a,

ɲa gwanin̄tá ira gwal nda ghulpa, ɲa zlu'agapta da ta gwal raghwana lu,

¹⁹ ɲa snanamta da ta mnduha ta vaku

dza'a sagha zɸakwa Lazglafta†» kə'a.

²⁰ Manda kd̄in̄tani ta dzan̄afta, ka mbsaftá tsi ka vlan̄tá kwalva ma tsa hɛga ya, ka nzadatá tsi. Ka pghaftá inda tsa mnduha ma tsa hɛga tagha skwa la Yahuda ya ta iri tida: ²¹ Ka Yesu nda hɛɲ mant̄sa: «Nana gwada Lazglafta snan̄ kuni nda sl̄mɛɲa ghuni gita na ná, nda kda magatani ka ɲa ghuni,» ka'a. ²² Inda tsa hahɛɲ ma tsa vli ya ka zɸaganatá tsi ta hɛɲ, ka nd̄ermim hɛɲ ta tsa gwada zɸaku ta sabə ma wani ya. Ka hɛɲ mant̄sa: «Zwan̄a Yusufu a na mndu na kay tsawa,» ka hɛɲ. ²³ Ka Yesu nda hɛɲ mant̄sa: «Nda sna yu dza'a mnay kuni ta mahdihdi ta ghɛɲa i'i kazlay: Ka duhtur ka katsi ná, mbanafmba ta ghɛɲa gha kagha ka ghɛɲa gha kə'a. Ka kuni dza'azlay nda i'i guli, “magamaga hadna ma luwa gha ta tsa skwiha snan̄ ɲni ta magə ka ma Kafarnahum ya”» kə'a. ²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had lu ta tsu'afta hm̄ətət ta d̄er wati ma anabi ma luwani wa, ka Yesu sganaghatá hɛɲ. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma fitika nzakwa anabi Iliya, si nda ndəgha

wadguha ma Isra'ila, ka ghwalutá luwa ka vaku hkən nda tili mku', ka slatá maya dagala ta hadika Yahuda, ²⁶ Má ɲa ghunafta lu ta Iliya ɲa katan̄ta ya d̄er turtuk ma tsa wadguha la Yahuda ya, ka ghunaftá lu katan̄tá sana markwa wadga ma luwa Sarepta ta hadika Sidun̄. ²⁷ Ma fitika nzakwa anabi Alisa guli, si nda ndəgha gwal nda rda mndu ta hɛɲ ma Isra'ila, had ya mbanaf lu d̄er turtuk mataba tan̄ wu, Na'ama mnda la Siri‡ yeya mbanaf lu.»

²⁸ Ka basaftá hɛɲ ta ɲuduf demdem ma tsa hɛga tagha skwa La Yahuda ya, manda snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya. ²⁹ Ka sli'aftá hɛɲ, ka ksagaptá Yesu ma huda luwa, ka kladapta ta wa lilwa tsa ghwa baf hɛɲ ta luwa tan̄ tida ya, ma ɲa sliɲwidin̄ta, ³⁰ ka tsəhaptá Yesu ta vghani mataba tan̄ ka laghwani.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ksa da duhwala halaway

Mak 1:21-28

³¹ Ka laha tsi da luwa Kafarnahum ta hadika Galili. Badu sabat, ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. ³² Ka nd̄ermim lu ta tsa tagha skwani ya, kabga nda sgit ma tsa gwadani ya. ³³ Ma tsa hɛga tagha skwa tan̄ ya, mamu sana mndu ksu duhwala halaway mataba tan̄. Ka sli'aftá tsi nda lili. ³⁴ «Aya! Yesu zwan̄a la Nazaret, nu gwada gha nda an̄ni sagha ka da zada an̄ni? Wya nda sna yu mndu nda ghuɸa daga da Lazglafta kagha kə'a, ka'a» ³⁵ «Haf wa gha, sapsa ma na mndu na!» ka Yesu dvanaghata. Gi ka slanatá tsa duhwala halaway ya ta tsa mndu ya mataba tskatá mnduha, ka saghu tsi mida kul balanata. ³⁶ Ka tsutá ɲudufa mnduha demdem, ha ka d̄adawu hɛɲ mataba tan̄ kazlay: Nu mnd̄erga nana ma skwi? Na gi dvanaghatani nda sgit nda mbraku ta duhwala

† 4:19 Ngha ta Isaya 61:1-2. ‡ 4:27 Ngha ta 2 Mghamha 5:1-14.

halaway ná, gi saghwa taŋ, ka həŋ.
 37 Ka tutá hgani ma inda vli ta
 wanaftá tsa vli ya.

*Mbanafta Yesu ta gwal kul
 dughwanaku*

Mat 8:14-17, Mak 1:29-34

38 Manda sli'agapta taŋ ma həga
 tagha skwa la Yahuda, ka laghu
 həŋ da Simuŋ. Ta lagha həŋ ta ɓasa
 ŋuɗidar midza Simuŋ katakata.
 Ka ndəbu lu ta dzvu da Yesu ŋa
 katanjá tsa marakw ya. 39 Ka
 ɓukudanaghatá tsi ta tsa marakw
 ya, «zliŋzla!» ka'a nda ŋuɗidar, ka
 zliŋtá tsi. Gi hadahada ka sli'aftá
 tsa marakw ya ka maganató skwa
 zay ta həŋ.

40 Manda dədəta fitik, ka
 hladaɗhatá gwal nda mnduha
 taŋ kul dughwanaku da daŋwaha
 kavghakavgha ta həŋ da Yesu, ka
 fafanaghatá tsi ta dzvu ta həŋ, ka
 mbambanaftá həŋ. 41 Ka sli'agaptá
 duhwala halaway guli nda lili ma
 ndəghata mnduha. Ta sli'agaptá
 həŋ, ka həŋ mantsa: «kagha ná,
 Zwaŋa Lazglafta ka,» ka həŋ nda
 tsi. Ka davanaghatá Yesu ta həŋ, ŋa
 hanaftá wi ta həŋ, kabga nda sna
 hahəŋ kazlay: Tsatsi Kristi kə'a.

*Sli'a Yesu da mna Lfida Gwada
 ma luwa Zudiya*

Mak 1:35-39

42 Na tsadakwa vli, ka sabə Yesu
 ka laghwi da mtak. Ka sli'aftá
 mnduha ka zbay, ka slanaghatá
 həŋ, ka kumə həŋ ta ŋanata yaha
 lavaghwi tavata həŋ. 43 Ka Yesu
 mantsa: «Dina guli ka mnananta
 dá ta Lfida Gwada ta ghəŋa ga
 mghama Lazglafta ta sana luwaha,
 kabga tsaya kəl Lazglafta ka ghu-
 nigihata,» ka'a nda həŋ. 44 Ka
 sli'aftá tsi ka laghwi. Ka va rə tsi ta
 vli ta mna tsa Lfida Gwada ya ma
 inda həga tagha skwa la Zudiya.

5

*Hgafta Yesu ta taŋtaŋa duhwala
 hani*

Mat 4:18-22, Mak 1:16-20

1 Ma sana fitik ta nzaku Yesu
 ta wa drəf ma Genezaret, ka
 va sli'adaghata dəmgə ddivis
 slanaghata ŋa sna gwada Lazglafta
 da tsi. 2 Ka nghanjá tsi ta
 kwambaluha his ta wa tsa drəf ya,
 sli'agaghu gwal tuma klipi mida
 ka laghu ghwaɓa kadəŋa taŋ. 3 Ka
 sli'aftá Yesu ka lamə da sani ma tsa
 kwambaluha ya, ta nzakway ka ŋa
 Simuŋ. «Gavadanam gava kwitikw
 nda ma huɗa drəf,» ka'a nda Piyer.
 Ka nzagaptá tsi mida ka tagha skwi
 ŋa mnduha.

4 Manda kdakwani ta gwada,
 «Gavadanamwa gava ta kwambalu
 da takataka drəf, ka wuɗadata kuni
 nda graha gha ta kadəŋa ghuni ŋa
 tuma klipi,» ka'a nda Simuŋ. 5 Ka
 Piyer mantsa: «Mghama dá, kurzliŋ
 hana ŋni ta tumay, lay mutsaf a
 ŋni wa. Yaw, dza'a vzaɗavza ŋni
 tama ta gwada gha» ka'a nda tsi.
 6 Ka vzaɗatá həŋ, ka waftá tsi ta
 ndəghata klipiha ta malaghutá
 mbraku ka kuma ratsiŋtá kadəŋa
 taŋ. 7 Ka kəməts həŋ ta sanlaha
 ma graha taŋ ma sana kwambalu
 ŋa sagha katanjá həŋ. Ka sagha
 tsahaya, ka ndaghanaftá həŋ ta
 tsa kwambaluha taŋ ya his his,
 ha ka kumə tsa kwambaluha taŋ
 ya ta zamta da imi. 8 «Mghama
 dá! laghula gha tavata i'i kabga
 mnda mdaku yu,» ka Simuŋ Piyer
 tsəlbata ma ghuva Yesu nghər tsi
 ta tsa skwi ya. 9 Tsaw si hluhla
 zləŋ ta i Piyer nda grahani ta ghəŋa
 tsa mandərmima tuma klipi maga
 həŋ ya. 10 Mantsa ya hluta tsi ta i
 Yakubu nda Yuhwana ta nzakway
 ka zwana Zebedi ta gwaftá vgha
 nda i Simuŋ ya guli. Ama ka Yesu
 nda Simuŋ mantsa: «Ma zləŋ ka,
 daga ndanana, mnduha dza'a ka
 hlakta,» ka'a nda tsi. 11 Manda
 vranakta taŋ ta tsa kwambaluha

ya ta wa sgam, sđak zlanavazla həŋ ta inda skwiha taŋ ka laghwi mista Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani mndu nda rđa mndu tida

Mat 8:1-4, Mak 1:40-45

¹² Ma sana fitik ma nzakwa Yesu ma sana luwa, ka lagha sana mndu ksu rđa mndu. Na gi nghanjani ta Yesu, ka zləmbatá tsi zlumbruh ma ghuvani ka ndəba dzvu. «Mghama da, ka ta kumay ka laviŋlava ka ta mbidifta ka nzakwa yu nda ghuđa,» ka'a. ¹³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani ka ksaŋta. Ka Yesu mantsa: «Ta kumay yu ta mbafta gha, mbafimba gha,» ka'a. Gi hlets mbaftá ka nzaku tsi nda ghuđa. ¹⁴ Tahula tsa ka'a nda tsi mantsa: «Yahayaha ka da walaŋtá mnananjtá mndu, la da marananjtá vgha gha ta mndu ta dra skwi ŋa Lazglafta karaku, ka vlata ka ta skwi manda ya vindaf Muta ŋa grafta mnduha ta mbatá kagha,» ka'a nda tsi.

¹⁵ Ka va sgaku dza'a hga Yesu da zərwa, ka sli'aktá dəmga da sna gwada da tsi nda ya ŋa mut-saftá mbaku ma daŋwaha taŋ guli. ¹⁶ Ama ta gđata Yesu ta laghwi da mtak da maga du'a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlahani

Mat 9:1-8, Mak 2:1-12

¹⁷ Ma sana fitik ta tagha skwi Yesu ŋa dəmga, ta nzaku la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha hada ta sli'akta ma inda luwa ta hadika Galili nda ya ma luwa Ursalima, nda pđakwa gwal ma hadika Zudiya. Ka va sgaku mar-avata mbrakwa Mgham Lazglafta nda ma mbambay Yesu ta mnduha ma daŋwaha taŋ. ¹⁸ Ka sli'adaghatá mnduha, ka tsukwadanaghatá sanlaha ta sana mndu nda rwa səlahani. Ka zbə həŋ ta ǧhadanamta da həga fata ta kəma Yesu. ¹⁹ Ka traptá həŋ ta tvi ŋa lami, kabga hiđa ta mnduha. Ka kladaftá həŋ nda ta bđəma həga, ka gunaptá

həŋ ta ghəŋa tsa həga ya, ka fadatá həŋ sruh fata ta kəma Yesu nda ta tsa ghurum ya nda ghzləŋani nda ghzləŋani mataba tskata mnduha. ²⁰ Nghanata Yesu ta zlgħay nda ŋudufa taŋ ná, «nda pla dmakwa gha sagəŋ,» ka'a nda tsi. ²¹ «Wana ma mndu ta kwarakwara ba? Wa ta laviŋtá pla dmakwa mndu ta ghəŋa Lazglafta turtukwani na?» ka tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha nda la Farisa ya ta ndanay ma ghəŋa taŋ. ²² «Ndanawu mndəra na ta ndanu kuni ba! ka Yesu nda həŋ, kabga nda sna tsatsi ta ndana taŋ. ²³ Ta grə kuni ná, mal blakwa mnay ŋa na mndu na kazlay: Nda pla dmakwa gha kə'a re? Ari mal blakwa mnay kazlay: Sli'afslí'a ka mbada ka ta mbada kə'a na? ²⁴ Ala, ka da grafta kuni kazlay: Mamu Zwaŋa mndu nda mbrakwa plinjá dmakwa mndu ta ghəŋa hadik» kə'a, ka yu ta mnaghata gra wa, «sli'afslí'a, kla ta skwa hana gha, la dzagha gha,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlahani ya.

²⁵ Gi hadahada brahwat sli'afsta tsa mndu ya tsa ta nghanj mnduha demdem, zləŋal klaftá skwa hanani, ka dza'a dzaghani nda zləzlvə Lazglafta. ²⁶ Ka ndərmim inda mnduha nda ndərmima, ka zləzlvu həŋ ta Lazglafta. «Nda ngha ŋni ta skwa mandərmimi gita,» ka həŋ nda zləŋ nda zləŋ.

Hgafsta Yesu ta Levi ŋa dza'a mistani

Mat 9:9-13, Mak 2:13-17

²⁷ Tahula tsa, ka sabə Yesu ka nghanjtá tsi ta sana mnda tska dzumna Levi hgani, ta nzaku ma həga ksa slnani. «Mbadá mista da,» ka'a nda tsi. ²⁸ Ka sli'afstá Levi ka zlanavatá inda tsa skwiha ta magə tsi ya ka laghwi mistani. ²⁹ Lagha Levi ka maganatá skwa zay ga' ga taŋ. Ka nzata həŋ ka zay kawadaga nda ndəghata mnduha, nda sanlaha ma gwal tska

dzumna guli mataba tanj. ³⁰ Ka ru-
runjwaku la Farisa nda mnduha tanj
ta tagha zlahu nj mnduha ta ru-
runjwaku. Ka hən̄j mantsa: «Kabgawu
ta kəl̄ kuni ka za skwi nda sa skwi
kawadaga nda gwal tska dzumna
nda sanlaha ma ghwadaka mn-
duha na?» ka hən̄j nda duhwalha
Yesu. ³¹ Ka Yesu nda hən̄j mantsa:
«Had̄ gwal dughwana ta zba duhur
wa, gwal kul dughwanaku yeya ta
zbay. ³² Sagha a yu da hagaktá
gwal ta mnay kazlay: Tudúkwa
anjni kə́'a wu, sa da haga gwal ta
snaŋta kazlay: Gwal dmaku anjni
kə́'a yu, nj mbə́danaf̄ta tanj ta nza-
kwa tanj,» ka'a nda hən̄j.

Mnay Yesu ta gwada ta suma

Mat 9:14-17, Mak 2:18-22

³³ Ka la Farisa nda Yesu mantsa:
«Ta sumay i duhwalha Yuhwana
nda duhwalha anjni ta suma ka
maga du'a tazlay, za skwa zay tanj
nda sa skwa say tanj nj duhwalha
kagha,» ka hən̄j. ³⁴ Ka Yesu nda
hən̄j mantsa: «Dza'a lavinjlava kuni
ta mnay kazlay: Tkwe' sumawa
suma ta suma kə́'a nda graha
zwanja midzi ka ta kawadaga
zwanja midzi nda hən̄j bađu kla
makwa ra? ³⁵ Dza'a saghasa fitik
nj klə́gə́danaghutá zwanja midzi
ta hən̄j. Ma tsa fitikha ya dza'a
suma hən̄j ta suma,» ka'a nda hən̄j.
³⁶ Ka'a nda hən̄j nda mahdihdi guli
mantsa: «Had̄ mndu ta kuhwa'atá
lfidá lgut nj tsamtá halata lgut nda
tsi wa. Ala ka kuhwa a kuhwa
lu ta tsa lfidá lgut ya ka tsamtá
halatani nda tsi katsi, rə́ta a ngha
tsatá tsa halata lgut ya wa. ³⁷ Had̄
mndu dza'a pghamtá ima inabi
ta ka nuni da halata zliba huta
wa. Ka pghampgha lu katsi, dza'a
tiŋta ta tsa zlibi ya, nj mbə́zutani
ta bə́ghutá lu ma zliba huta. ³⁸ Ma
zliba huta ta ka lfidá ta pghamta lu ta
ima inabi ta ka nuni. ³⁹ Had̄ mndu
ta sutá ima inabi nda tawa dza'a

zba sə́gə́ltá ima inabi ta ka nuni guli
wa. «Mal zdakwa ya nda tawa» ka
lu ta mnay,» ka'a.

6

*Zwanja mndu mgham ta ghə́nja
sabat*

Mat 12:1-8, Mak 2:23-28

¹ Bađu sana fitika sabat, ta lap
Yesu ta tvi ma takataka vwaha
alkama kawadaga nda duhwal-
hani, ka ɓala'atá duhwalhani ta
ghə́jani. Ka vər̄də́ hən̄j ma dzvu ka
dghadáy. ² Mamu sanlaha ma la
Farisa ta nghanjá hən̄j. Ka'a nda
hən̄j nda hən̄j mantsa: «Kabgawu
ta kəl̄ kuni ka maga skwi ya pyaf
lu ta magay bađu sabat na?» ka
hən̄j. ³ Ka Yesu nda hən̄j mantsa:
«Ta dzanaf a kuni ta skwi maga
Dawuda* ma sana fitik kuzlanafər
maya kawadaga nda gwal ta dza'a
mistani tani ra? ⁴ Ka sli'af̄tá tsi ka
lami da hə́ga Lazglafta, ka klaftá
tsi ta buradi fana lu ta Lazglafta
ka zuta, daganafha ta tsa gwal
mistani ya guli, anj mndani za a
hamata mndu ta tsa skwi ta fanata
lu ta Lazglafta ya wa, ba gwal ta
dra skwi nj Lazglafta yeya ta zay.†»
⁵ «Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta
ghə́nja sabat,» ka'a nda hən̄j.

*Mbanafta Yesu ta sana mndu
nda mta dzvani*

Mat 12:9-14, Mak 3:1-6

⁶ Ma sana sabat guli, ka lamə́
Yesu da hə́ga tagha skwa la Yahuda,
ka taghə́ tsi ta skwi. Mamu sana
mndu nda mta dzva zeghwani
hada. ⁷ Ma tsa vli ya guli, mamu
gwal tagha zlahu nj mnduha‡ nda
la Farisa, ta kuma mutsaftá rutsak
ta Yesu nj razay. Ka nzatá hən̄j ka
ngha Yesu ta iri ta iri nj nghay
ka dza'a mbər̄ mba a wa tsi ta
mndu bađu sabat, ka hən̄j. ⁸ Tsaw
nda sna Yesu ta ndana tanj. Ka'a
mantsa: «Sli'af̄sli'a gra, ka sagha
ka sladata ta nghay mnduha,» ka'a

* 6:3 Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7. † 6:4 Ngha ta 1 Samuyel 26:6. ‡ 6:7 Ngha ta Irmiya 36:4
nda Izra 8:1.

nda tsa mndu nda mta dzvani ya. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka sladata. ⁹ Ka Yesu nda həj mantsa: «Nu skwi mna zlahá mu ŋa magay bađu sabat na? Maga skwi dína ta raku re, ari maga skwi kul dínaku a na? Mbanáftá hafu skwi nda ra re, ari klaptá hafu mida a guli?» ka Yesu dawanta da tsa gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, nda tsa la Farisa ya. ¹⁰ Ka waftá Yesu ta həj turtuk turtuk. Ka'a mantsa: «Tdáptá da dzva gha gra,» ka'a nda tsa mndu ya. Ka tvaftá tsi ta tsa dzvani ya, ka vravaftá tsi yomad. ¹¹ Ka kuzlanáftá tsi ta həj ta ŋuđuuf, ka laghu həj dzədzərkaku mataba tan ŋa zba maganátá ghwadaka skwi ta Yesu.

Zabafta Yesu ta duhwalhani ghwanpədə his

Mat 10:1-4, Mak 3:13-19

¹² Ma tsa fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi tavata ghwá da maga du'a. Ka hani tsi kurzlinj nda iri ta maga du'a da Lazglafta. ¹³ Tsadakwa vlani, ka hagadaghatá Yesu ta duhwalhani tavatani, ka sli'adaghatá həj. Ka zaba'atá tsi ta mnduha ghwanpədə his mataba tan, ka tsanáftá tsi ta hgu ta həj ka gwal ghunay. ¹⁴ Wya hga tsa mnduha ghwanpədə his zaba a tsi ya: Mamu Simuŋ tsanaf tsi ta hğani ka Piyer, nda Andre zwanjamani ma Simuŋ, nda Yakubu, nda Yuhwana, nda Filip, nda Bartelemi, ¹⁵ nda Mata, nda Tuma nda Yakubu zwanja Alfe, nda Simuŋ ta hgə lu ka mnda zlu'a ghwa, ¹⁶ nda Yuda zwanja Yakubu, nda Zudas Iskaryut. Tsa Zudas ya ta skwaptá Yesu.

Sli'akta dəmga sna gwada da Yesu

Mat 4:23-25

¹⁷ Tahula tsa, ka saha həj kawadaga, ka sladavatá həj ta sana vli ka dandar tskava njeđđemata sanlaha ma duhwalhani, nda ndəghata mnduha ta

sli'akta ma luwa Ursalima, nda sanlaha ta hadika Zudiya, nda sanlaha guli ta wa drəf ta nzakway ka luwa Tir nda Siduŋ. ¹⁸ Inda tsa mnduha ya ná, sli'agagha da sna gwada da Yesu həj, nda ya ŋa mutsa mbaku ma danwa tan. Ka mbambanáftá tsi ta inda gwal kasu ghwadaka sulkum ta həj. ¹⁹ Inda mndu ta zba tvi ŋa ksanta dər ndəhed, kabga mamu mbraku ta sabə ma tsatsi ka mbamba həj.

Nda zdakwani nda kuzlakwani
Mat 5:1-12

²⁰ Mantsa, ka waftá Yesu ta duhwalhani, ka'a mantsa: «Rfawarfa ta rfu, kaghuni gwal ka pđu, kabga ŋa ghuni ga mghama Lazglafta.

²¹ Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta kuzlanja maya ndanana, kabga dza'a baghaku kuni.

Rfawarfa ta rfu kaghuni gwal ta taw ndanana, kabga dza'a ghuḅasay kuni ta ghuḅasu.

²² Rfawarfa ta rfu ka ta husanhusa kuni ta mnduha, ka ta vzighunivza həj, ka ta razay həj ta kaghuni, ka ta vazay həj ta rutsak ta kaghuni kabga vəl zlglafta ghuni ta Zwanja mndu.

²³ Rfawarfa ta rfu, ka vavalakwa kuni da rfu bađu slaghunaghata tsa skwiha ya,

kabga dza'a mutsay kuni ta nisəla dagala ta luwa.

Mantsa ya si ta ghuya dzidziha tan ŋa la anabiha ghalya.

²⁴ Danwa ŋa ghuni kaghuni gwal ka gadghəl,

kabga nda ghada mutsuta ghuni ta ŋa ghuni zdaku.

²⁵ Danwa ŋa ghuni! Kaghuni gwal nda bagha, kabga dza'a dzay maya ta kaghuni. Danwa ŋa ghuni! Kaghuni gwal ta ghuḅasu ndanana,

kabga dza'a taway kuni ta taw nda ima taw.

²⁶ Dajwa ŋa ghuni!

ka ta mnay inda mnduha ta zdaku ta kaghuni,

kabga mantsa si ta mna dzidziha tanj ta ghəŋa la ghwadaka an-abiha ghalya.»

Dvuwadva ta ghumaha ghuni

Mat 5:38-48, 7:12a

²⁷ «Ka i'i nda kaghuni gwal ta sna gwada da na, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawa zdaku ŋa gwal ta husanta kuni.

²⁸ Dawawa tfawi ta ghəŋa gwal ta ksi'a kaghuni. Ndəbawa dzvu ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni.

²⁹ Ka dzughunus dza mndu ma lagəŋ katsi, mbədanawa sana lagəŋ guli. Ka kləgədaghawkla mndu ta lguta huda gha katsi, ma pyə ka ta kləgədaghawta dawra gha.

³⁰ Vlanvla ta skwi ta mndu ta dawanta da kagha. Ka kləgədaghaw kla mndu ta skwa gha ŋa ŋani katsi, ma dawugəl ka da tsi.

³¹ Ka nu skwi dina ta kumə ka ghuni ta magaghunata mnduha ya, maganawamaga manda va tsaya ta hahəŋ guli. ³² Ka gwal ta dvuta kaghuni yeya ka kaghuni ta dvuta katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni tama ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli, gwal ta dvuta hahəŋ ta dvuta həŋ?

³³ Ka ŋa gwal ta magaghunata zdaku yeya ka kaghuni maga zdaku katsi, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kaghuni ya mantsa ya ta maga gwal dmaku guli?

³⁴ Ka ŋa gwal ta ndanu kuni dza'a plaghunamta yeya ka kuni 6la nzawa katsi ni, mndəra wati ma nisəla ta kzləgəлта kuni guli ya mantsa ya ta 6la gwal dmaku ta nzawa ŋa gwal dmaku guli, ŋa planamta həŋ manda va tsaya?

³⁵ Kaghuni ya na, dvuwadva ta ghumaha ghuni, magawamaga ta zdaku ŋa tanj. Blawa nzawa ŋa mnduha, ma faf kuni ta ghəŋ ta

vraghunamta, dza'a mamu nisəla ghuni dagala, dza'a nzakway kuni ka zwana Lazglafta ta luwa, kabga tsatsi na, zda ghəŋani nda mnduha kul had ta rfa mndu, nda gwal ta sidi tani.»

Ma tsa kuni ta guma ta sanlaha

Mat 7:1-5

³⁶ «Tawawa tawa ta hidahida ta mndu, manda ya ta taw Da ghuni ta hidahida ta mndu ya.

³⁷ Ma tsanagha kuni ta guma ta mndu. Had Lazglafta dza'a tsaghunaghatə guma guli wa. Ma ŋam kuni ta mndu ma ŋuduf, had Lazglafta dza'a ŋamta kaghuni ma ŋuduf guli wa.

Pliniswa dmakwa mnduha, dza'a plighunispla Lazglafta ta ŋa ghuni guli.

³⁸ Vlawa vla ta skwi ŋa mndu, dza'a vlay Lazglafta ŋa ghuni guli, ŋa ndəghaghunamta ta wa lguta ghuni, ka gəgzanata, ka va tsihwaghunamta, ka ndəghanafata ha ka paghawani.

Ta tsa skwi ta kəl kaghuni ka gra skwi ŋa mndu ya dza'a gra Lazglafta ŋa ghuni guli,» ka'a.

³⁹ Wya ka Yesu nda həŋ nda mahdihdi guli: «Dza'a ksay mndu nda ghulpa ta mndu nda ghulpa ka mbadə ta tvi ra? Had həŋ dza'a rkaghata his his da ghurum ra?

⁴⁰ Had zwanj ta taghə lu ta skwi ŋani malaghutə Maləmani wu, ba ka nda tagha skwa tsa zwanj ya dza'a kəl tsi ka nzakway manda Maləmani kasi'i.

⁴¹ «Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi ŋha hiwir ma ira zwanjama gha, kul had kagha ta nghapta ka dughusl ma ŋa gha iri na?

⁴² Waka kagha ta mnay ŋa zwanjama gha ka-zlay: Yaha ka klighista yu ta hiwir ma ira gha kə'a, ya ŋha a kagha ta dughusl ma ŋa gha iri na?

Mndəra wani ma madgwirmadgwir tsa? Kliginj kla karaku ta dughusl ma ŋa gha iri, kada nghanjta ka ta vli ŋa lavinjta kliginjta hiwir ma ira zwanjama gha.»

Ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu
Mat 7:16-20, 12:33-35

⁴³ «Had yakwa fu zda ta yaku ta fu kul zdaku yakwani wa. Had yakwa fu kul zdaku yakwani ta yaku ta fu zda yakwani guli wa. ⁴⁴ Ta yakwani ta tsatsafta lu ta inda fu. Had lu ta mutsafa mana ta hul'uwa wa. Had lu ta daga yakwa ghuku ta madzafdzaf wa. ⁴⁵ Mantsa ya guli, mataba ndaghata skwiha dinadina ma nudufani ta mniginta njerma mndu ta skwi. Mataba ndaghata ghwadaka skwiha ma nudufani ta mniginta ghwadaka mndu ta nani guli, kabga skwi ma nudufani ma mndu ta mniginta wubisim.»

Hagaha his
Mat 7:24-27

⁴⁶ «“Mghama da! Mghama da!” ka kuni ta hga i'i, kabgawu tama? wya had kuni ta maga skwi ta mnaghunata yu wu na? ⁴⁷ Ka mnaghunamna yu ta nzakwa mndu ta sagha da i'i 6a. Tsa mndu ya na, ta sana ssa ta gwada da, ka ksa slna nda tsi. ⁴⁸ Ka guram tsa mndu ya nda mndu ta bafta hégani. Ma zlrayni ta bay, ka ladata tsi ta mndarani, ka thagafta ta kutumba. Ma sagha zala vlunduf dista tsa hëga ya ma na zlinta, trid, traptá zlinta kabga nda diha mndarani. ⁴⁹ Mndu ya ta sanjta gwada da, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka guram tsa mndu ya nda mndu ta bafta hégani ta hadik, kul ladatá mndarani da hadik. Ma saha zala vlunduf dista tsa hëga ya, gi krip zluta tesne' dekdek,» ka'a.

7

Mbanafta Yesu ta kwalva mnda la Ruma

Mat 8:5-13

¹ Tahula kdinta Yesu ta mna inda tsa gwada ya na tsa ndaghata mnduha ta sna tsa gwadani ya, ka sli'aftá tsi ka lami da luwa Kafarnahum. ² Hada, mamu

sana mghama sludza la Ruma kul dughwanaku kwalvani ya dvu tsi katakata, ta dza'a mtaku.

³ Manda sanjta tsa mghama sludzi ya ta mna gwada ta Yesu, ka ghunadaptá tsi ta la galata mndu ta ghëja la Yahuda, na guyata nda Yesu, na ndëbanatá dzvu na sagha mbanaftá tsa kwalvani ya. ⁴ Ka sli'aftá hëj ka lagha slanaghatá Yesu, ka ndëbanatá hëj ta dzvu katakata. Ka hëj mantsa: «Kdëkkdëk nda ra katanjta gha ta tsa mndu ya. ⁵ Tsa mndu ya ná, ta dvay ta mndëra amu, tsatsi ta banjtaftá hëga tagha skwi,» ka hëj. ⁶ Ka sli'aftá Yesu ka dza'a kawadaga nda hëj. Ndusa Yesu ka bhadaghata tama ta ghungladapta tsa mghama sludzi ya ta grahani na mnanatá Yesu. Ka hëj mantsa: «Mghama da, yaha lu da danjwazlaghafta, ra a yu ka njlata gha ga ini wa. ⁷ Tsaya dër kël yu ka mnay kazlay: La a vërdá i'i da guya kuma nda tsi wu kë'a. Ka sabsa gwada ma wa gha ya ná, prak mbanaftá kwalva dá tsa. ⁸ I'i guli ná, mista gwal dagaladagala nzinta yu, mamu sludziha ta ksa slna mista i'i guli. Ka “la,” ka yu nda sani ná, gi sli'ani. Ka “saghasa,” ka yu nda sani guli ná, gi saghani. Ka “magamaga ta ya skwi ya,” ka yu nda kwalva da, gi magatani,» ka'a.

⁹ Na sanata Yesu ta tsa gwada ya, ka ndrau' tsi nda ndrau'uwa ta tsa mghama sludzi ya. Ka mbëdavatá tsi tvë tsa ndaghata mnduha ta dza'a mistani ya. «Ka yu ta mnaghunata ná, dër mataba la Isra'ila, ta slanagha a yu ta mndërga nana ma zlgay nda nuduf wu,» ka'a.

¹⁰ Ta vradaghatá tsa mnduha si ghunagha tsa mghama sludzi ya dzagha, ka slanaghatá hëj ta mbatá tsa kwalva si kul dughwanaku ya.

Vranamta Yesu ta hafu ma

zwanja sana wadgu

¹¹ Tahula tsa ka sli'aftá Yesu ka laghwí da sana luwa ta hgə lu ka Nayina. Ka sli'aftá duhwalhani nda dāmgā guli mistani. ¹² Ndusa ka lami ta watgha tsa luwa ya, ka guyatá tsi nda mnduha ta kla mbli ŋa paḍay. Tsa mbli ya, kdákwakḍakwa zwanja sana markwa wadgu ya. Nda tska mnduha tsa luwa ya ta dza'a mista tsa marakw ya. ¹³ Na nghanja Yesu ta tsa marakw ya, ka ksafatá tsi ka hidahida. «Ma taw ka» ka'a nda tsi. ¹⁴ Ka gavadaghatá Yesu tavata tsa kativin̄ ta kəl lu ta mbli tida ya, ka ksantja. Ka sladavatá tsa mnduha ta kla mbli ya. «I'i ya ta gwada nda kagha galaḅay da, sli'afslí'a gha!» ka'a. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mbli ya ka nzata, ka gwadə tsi ta gwada. «Wya zwanja gha makwa da,» ka Yesu nda tsa mani ya. ¹⁶ Ka ksutá tsi ta inda tan̄ ka zləŋ. Ka zləzlvu hən̄ ta Lazglafta guli. «Nda zlaga mghama anabi mataba mu, saghasa Lazglafta nghanaghatá mnduhani,» ka hən̄. ¹⁷ Ta ghəŋa tsa skwi ya, ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Zudiya, nda ya ma inda luwaha ta wanafta.

*Daway Yuhwana mnda maga batem**Mat 11:2-19*

¹⁸ Ka snanamtá duhwalhani ma Yuhwana, ta inda tsa skwiha ta maguta ya ta Yuhwana. ¹⁹ Ka hgaftá Yuhwana ta gwal his mataba duhwalhani, ka ghunaftá hən̄ da Mgham Yesu. Ka'a nda hən̄ mantša: «Lawala dáwan̄ta! Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na?» ka kuni nda tsi. ²⁰ Ka sli'aftá hən̄ ka ḅhadaghata da Yesu. Ka hən̄ mantša: «Yuhwana mnda maga batem ta ghunagan̄aghata da kagha kazlay: Kagha tsa mndu snə ŋni dza'a sagha ya re, ari ka

kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a?» ka hən̄.

²¹ Ma va tsa fitik ya, ka mbambanaftá Yesu ta ndəghata mnduha ma ḍan̄wa tan̄, nda gwal nda raghwa, nda gwal kasaf ghwadaka sulkum, gwananaha ta iri ta gwal si nda ghulpa. ²² Ka'a nda hən̄ mantša: «Lawala mnanata Yuhwana ta inda skwiha nghan̄ kuni, nda inda skwiha sanan̄ kuni. Gwal si nda ghulpa nda nghan̄ hən̄ ta vli, ta mbada gwal si nda raghwa səla tan̄, kwandlan̄kwandlan̄ mbambatá gwal si nda rḍa mndu ta hən̄, nda gwana sləmən̄ja gwal si ka rgha si kul snantá sləmən̄. Gwal si nda rwa, varamvara hən̄ nda hafu. Mananamana lu ta Lfidá Gwada ta gwal ka pḍu. ²³ Rfu da mndu ta kwal kul zlan̄tá zlghay nda ḡudufani ta i'i,» ka'a nda hən̄.

Mnay Yesu ta gwada ta Yuhwana

²⁴ Manda vraghuta tsa mnduha si ghunadap Yuhwana ya, ka zlaftá Yesu ta mna gwada ta ghəŋa Yuhwana ŋa tsa ndəghata mnduha ta tskavata ya. Ka'a mantša: «Ma tsa laghwa ghuni da mtak ya ní, nahgani laghu kuni nghan̄? Sana mndu ta tatamaku manda sulam ta gigḍu falak rki laghu kuni da nghan̄? ²⁵ Ka tsa a tsi wu, nahgani laghu kuni nghan̄ 6a? Sana mndu nda suḍatá lgut ta wuḍaku ta vghani rki laghu kuni da nghan̄? Ya wya gwal ta kla lgut nda bla dzvani ná, ta za mghama tan̄ hən̄ ka nzaku ma həga ma mgham mgham. ²⁶ Wa va mndu laghu kuni da nghan̄ tama na kula? Sana anabi rki laghu kuni da nghan̄? An̄i mantša nzakwani, malaghumala tsa mndu ya ta mbrakwa anabi. ²⁷ Ta ghəŋa tsa Yuhwana ya vindafu lu ma deftera Lazglafta kazlay:

I'i Lazglafta wana yu ta tin̄laghutá ghunaftá mndu ka kagha

* 7:27 Nghan̄ ta Malatsi 3:1 nda Sabi 23:20.

ŋa dza'a fadaghata tvi* kə'a ya.

²⁸ Ka yu nda kaghuni wa, mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, had' ya ta malaghutá Yuhwana wa. Tsaw tama, mndu ta nzakway kwitikw ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta Yuhwana. ²⁹ Tsaw inda hamata mnduha nduk nda gwal tska dzumna tani, snan̄ta tan̄ ta gwađa Yuhwana, ka hən̄ mantsa: "Ta kumay Lazglafta ta mbamaf̄ta," ka hən̄. Ka dawu hən̄ ta maganaftá batema Yuhwana ta hən̄. ³⁰ Kuraghuta la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ya, ka kwalaghuta hən̄ ta tsu'aftá skwi ta kumə Lazglafta ta magay ŋa tan̄. Ka kwalaghutá hən̄ ta tsa batem ta magə Yuhwana ya.»

³¹ «Ndaw dza'a gra yu ta mnduha ta na fitik na? Yakwa wa hən̄?» ³² Ka guram nda zwani ta kurbut ta mnay mataba tan̄ kazlay: Vyanafha ŋni ta sin̄lak skala a kuni wu, fanafha ŋni ta laha ta taw, tawan̄ a kuni ta taw wu kə'a ya hən̄. ³³ Tsaya ná, nzakwani manda sagha Yuhwana mnda maga batem, ka kwalaghuta tsi ta za buradi nda sa ima inabi, "a' nda ksa da halaway" ka kuni. ³⁴ Saghaha Zwan̄a mndu guli, ka zay ka say, "a' dagala mahahaw'ani, dagala sasakwani, gra gwal tsəka dzumna nda la ghwadaka mnduha ya," ka kuni. ³⁵ Inda gwal nda difil ma ghən̄a tan̄ ná, tsatsaftsatsa hahən̄ ta vərdaka difla Lazglafta,» ka'a.

Yesu ma həga ga Simuŋ mnda la Farisa

³⁶ Ka hgaftá sana la Farisa ta Yesu ŋa za skwa zay ga tan̄. Ka lagha Yesu da tsa mndu ya, ka lamə tsi da həga ka zə tsi ta skwi. ³⁷ Mamu sana ghwadaka marakw ma tsa luwa ya, ka snan̄tá tsi kazlay: Wa'a Yesu ta za skwa zay ga tsa la Farisa ya kə'a, ka klaftá tsi ta hwaraka Albastra ndəghatani nda urdi nda bla dzvani, ka kladaghata. ³⁸ Ka lagha tsi

tavata səla Yesu nda ga mahulhulani, ka mbəza ima taw ta səla Yesu, ka ksaf̄tá tsi ta swidani ka takad̄ay nda tsi, ka habwa'aku ta səlani, ka pgha tsa urdi ya ta səla Yesu. ³⁹ Na nghan̄ta tsa mnda la Farisa ta hgađaghatá Yesu ya ta tsa skwi ya, ka'a ma ghən̄ani mantsa: «Ka ma vərdá anabi na mndu na ná, ma dza'a tsatsaftsatsa ta mndərga na marakw ta ksən̄ta na. Ma dza'a nda sna kazlay: Ghwadaka marakw ya kə'a.» ⁴⁰ Ka Yesu zlaftá gwada nda tsa mnda la Farisa ya mantsa: «Ari Simuŋ, mamu gwađa ta kumə yu ta mnaghata,» ka'a. «An̄i Mghama dá mna,» ka'a zlganaftá wi. ⁴¹ «Mamu sana mndu ta balanaftá nzawa ta sana mnduha his. Prək ka tseda vagma mnduha hutaf dər̄mək kə'a vlan̄tá sani, prək ka tseda vagma mnduha hutaf mbsak kə'a vlan̄tá sani guli. ⁴² Ka traptá hən̄ ta palata kabga had' skwi da hən̄ prək ka palata tan̄ wa. Ka zlanan̄tá tsi ta tsa dmən̄ ya ta hən̄ his his. Wati mataba tsa mnduha ya dza'a malaghuta d̄vutá tsa mndu ya, ka kagha ta gray na?» ka'a. ⁴³ «Mataba tsa mnduha ya ra! Ta graftá yu ná, tsa mndu zlanan̄ lu ta ŋani dagala ya ya,» ka Simuŋ. «Ta ŋa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁴ Ka mbəđavatá Yesu tvə tsa marakw ya, ka mnə tsi ŋa Simuŋ: «Nda n̄gha ka ta na marakw na ki'e? Samsa yu da həga ga ghuni, walan̄ a ka ta tidiftá imi ŋa mbaza səla dá manda ya snu lu wu, ka mbazihatá na marakw na nda ima tawani, ka takadihata nda swidani. ⁴⁵ Brusa a ka ta i'i ma sagha dá manda ya snu lu wa. Tsatsi, ka yawu sama dá ta zlana a ta brusa səlahə dá wa. ⁴⁶ Walan̄ a ka ta pghigihatá rd̄i ma ghən̄ manda ya snu lu wu, tsatsi, pghidif pgha tsatsi ta rd̄i ta səlahə dá. ⁴⁷ Ka yu ka mnaghata na: Nda pla inda dmakwa na marakw na. Tsaya kəl tsi ka maran̄ta d̄vutani ta i'i dagala. Ka ki'a planata lu ta dmakwa mndu ya, ki'a d̄vu maran̄

tsa mndu ya guli.»⁴⁸ «Nda pla inda dmakwa gha makwa da» ka Yesu nda tsa marakw ya.⁴⁹ Ka sana mnduha ta za skwi kawadaga nda tsi mantsa: «Wa va na mndu na katək na? Ta uwala pla dmaku na?» ka həj.⁵⁰ «Zlgħay nda ɲudufa gha ta mbagħafta makwa da, la nda vghata zdakwa gha,» ka Yesu nda tsa marakw ya.

8

Sana mi'aha ta pgha Yesu

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka lagħwi Yesu da ra luwaha da-galadagala nda luwaha kwitikw kwitikw, ka tuza Lfida Gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta, ka mna gwada ta ghəjani² nda sanlaha ma mi'aha ya ghazligiɲ lu ta ghwadaka sulkumha ma həj, ka mbambanafta həj ma daɲwaha taɲ. Tekw i Mari makwa ta Magdala sli'agap ghwadaka sulkumha ndəfəɲ mida,³ nda Yuwana markwa Kuza. Tsa Kuza ya, mndu ya fanam mgham Hiridus ta inda skwi ma həgani ma dzvani ya. Mamu Suzana, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha guli mataba taɲ. Inda tsa mi'aha ya na, katanƙata həj ta i Yesu nda duhwalhani nda skwi ma dzva taɲ.

Gwada ta ghəja sana mndu ta wutsa hulfani

Mat 13:1-9, Mak 4:1-9

⁴ Ka sli'aktá mnduha ma luwaha kavghakavgha ka tskavata tizlik tavata Yesu. Mantsa tama, ka zliftá Yesu ta mna mahdihdi:

⁵ «Mbadá sana mndu ka sli'afɬa ka lagħwi da wutsa hulfa ma vwahani. Tata wutsaywutsay, ka rkata sanlaha ma tsa hulfaha ya ta tvi, ka diɲlaku lu tida, ka sli'adaghata dyaƙha da daguta.

⁶ Ka rkatá sanlaha ta kluluh: Na tsa gi dyaftani ya, ka ghwalutá tsi kabga haɗ nasa mistani wa.⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka

dyaftá tsi, ka glanagħatá teki ka ragħwanata.⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənak. Tsahaya, ka dayaftá həj, ka glafta ka pghaftá ghəj ghəmbəts ghəmbəts. Ka mamu mndu nda sləməɲa snay, ka sna tsi,» ka Yesu sganaghata nda lwi dagala.

Garay Yesu nda gara ta gwadani
Mat 13:10-17, Mak 4:10-12

⁹ «Nu klatá ghəja tsa mahdihdi ya na?» ka duhwalhani dawanta da tsi.¹⁰ «Kaghuni, vlagħunavla lu ta sɲaɲtá difatá gwada ta ghəja ga mghama Lazglafta. Na sanlaha ya, ba nda mahdihdi dza'a mnananƙta lu ta həj kabga

“ta nghay həj, triɗ ngha a həj wu, ta snay həj, sew sna a həj wa.”¹¹»

Gwada ta ghəja mndu ta wutsa hulfa

Mat 13:18-23, Mak 4:13-20

¹¹ «Wya klatá ghəja tsa mahdihdi ya: Tsa hulfa ya ná, gwada Lazglafta ya.¹² Sanlaha ma mnduha ná, manda tvi rkaf hulfa tida həj. Hahəj ná, gi sɲaɲta taɲ ta gwada Lazglafta, gi ndadaghata halaway klugudunustá həj yaha həj da zlgħafta ma ɲudufa taɲ da mbafta həj.¹³ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda kluluh rkaf hulfa tida həj, sɲaɲta taɲ ta gwada Lazglafta, gi zlgħafta taɲ nda rfu, ama haɗ həj ta zlaɲtá vli ɲa dzug-wamta tsa gwada ya ta slrəɲ ma ɲudufa taɲ wa. Ka dzghanɲdzgha skwi ta həj, gi suwak zlaɲta taɲ ta zlgħay nda ɲudufa taɲ.¹⁴ Sanlaha ma mnduha guli ná, manda hulfa ta rkamta da teki ya həj, sɲaɲta taɲ ta gwada Lazglafta ka lagħu həj da ndana nzaku ma ghəja haɗik nda zba gadghəl nda ndana zba skwi ta hara'uwa iri, mantsa tama, mbada tsa skwiha ya ka ragħwa tsa gwada ya, ka niɲta həj ka ksubaɲ.¹⁵ Sanlaha ma mnduha guli, manda gənak həj, sɲaɲta taɲ

* 8:10 Ngha ta Isaya 6:9, 10.

ta gwada Lazglafta, ka zlghaftá hən nda nɔdɔf turtuk, ka njanatá hən ka ksa slna nda tsi ka dihavata mida.»

Daswa ka kuni nda sna skwi ta snu kuni

Mak 4:21-25

¹⁶ «Ka mnaghunamna yu ɓa! Had mndu ta tsamta vu ma pitirla ka dzuɓamta ma tughuba wu, had ta fiŋta mista ghzləŋ guli wu, ta fagata ta vli tskala, kada nghanɗa gwal ta lamə da dzuguvi ta tsuwadək. ¹⁷Inda skwi nda dɪfa ná, dza'a mar-avamara. Inda skwi nda bukwa guli dza'a sɳaɳsna lu, nja zlagap-tani bɔɳɳay ta daɓi. ¹⁸Dasuwa ka kuni nda tva sɳaɳta skwi ta sɳaɳta kuni, kabga nja mndu nda guna sləmənani nja sna skwi dza'a sganaghata lu ta snanamta. Ama ka had tsi da mndu wu, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa má si ta ndanu tsi ta mutsay ya.»

Vərda zwanamani ma Yesu

Mat 12:46-50, Mak 3:31-35

¹⁹ Ka lagha i mani nda zwanamani ma Yesu slanaghata, ama trid traptra hən ta ɓhanavata, tskut-ska mnduha. ²⁰ «Wa a i ma gha nda zwanama gha ma bli ta gəvala kagha,» ka lu nda tsi. ²¹ «Gwal ta sna gwada Lazglafta ka maga slna nda tsi, tsaha ya i ma da nda zwanama da,» ka'a.

Lɔɳanata Yesu ta mativirau' ta ghəŋa imi

Mat 8:23-27, Mak 4:35-41

²² Ma sana fitik, «mbadma ta a sana ɓla drəf a,» ka Yesu nda duhwalha, ka sli'afɗa hən kla lamə da kwambalu ka sli'i. ²³ Tata ndəru hən, ka dzata hani ta Yesu, ka sli'avafɗa mativirau' ta ghəŋa drəf, ka dza'a imi ndəghanafɗa kwambalu. Ta wa hɔɔak hən. ²⁴ Ka lagha hən sli'a Yesu, «Maləm! Maləm! Nda zadá mu!» ka hən nda tsi. Ka sli'avatá Yesu ka davanaghatá tsi ta falak, nda tsa vavalakwa imi ya. Ka lɔɔatá vli

ka nzata tɔɔekw. ²⁵ «Nu ta kəl kuni ka zləŋ mantsa? Kulam ndana had zlghay nda nɔdɔf da kaghuni ɔɔkɔɔk katək ra?» kə'a mbədavata tvə duhwalhani. Ka ksafɗa zləŋ ta hən, ka ndra'u hən. «Wa na mndu na katək na? Na dvanaghatani ta dər falak nda imi ná, gi ka snanata taŋ?» ka hən mataba taŋ.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda duhwalha halaway mida

Mat 8:28-34, Mak 5:1-20

²⁶ Ka ɓhadaghata i Yesu nda duhwalhani ta hadika Geraseni ta nzakway mbəŋ ya mbəŋ ya nda luwa Galili. ²⁷ Nda fagata Yesu ta sɔla ta hadik ta sabə tsi ma kwambalu, ka sagha sana mnda tsa luwa ya da guɳay. Tsa mndu ya ná, ksuxsa duhwala halaway. Nda kɔɔa fitikani kul suɔɔgəltá lɔɔt ɔɔkɔɔk, had ta nzəglata mintgħa wu, mataba kuluha kə'a ta nzaku. ²⁸ Na ghur nghanɳi ta Yesu, ka wahatá tsi ka zləmbatá ma ghuvani. Ka'a mantsa: «Yesu Zwanja Lazglafta ta luwa, Nya mataba u nda kagha? Kɔɔkkɔɔk, wya dzvu, yaha ka ghuyɔɔptá ɔɔɳwa,» ka'a wahata nda lwi dagala. ²⁹ Kəl tsi ka mna tsaya na: Sabsa ma na mndu na ka Yesu dvanaghtá tsa duhwala halaway ya. Tsa mndu ya ná, nda kɔɔa fitika ksafɗa tsa duhwala halaway ya. Ma tsa fitika ksafɗani ya, si ta habafɳaba mnduha nda zida, ka tsamɗa sɔlahani ma tsuhwal, ma nja habanata. Ka rarat-siŋtá tsi ka ɓaɓaliŋta. Ka klaghatá tsa duhwala halaway ya ka laghwi ra vli ma mtak. ³⁰ «Wa hga għa na?» ka Yesu nda tsi. «Dɔɔa' hga ɔɔa,» ka'a zlghanaftá wi. Kəl tsi ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha duhwala halaway ta sli'amta dida. ³¹ «Kɔɔkkɔɔk, yaha ka da ghuna aŋni da gudzuvruŋwa vu†,» ka tsa duhwala halaway ya ndi'ata, ka ndəɓa dzvu da Yesu.

† 8:31 Gudzuvruŋwa vu: Ngha ta Ruma. 10:7, Suna Yuhwana 9:1-2, 11, 11:7, 17:8, 20:1, 3.

³² Ndusa nda tsa vli ya, mamu sana bra ghuvazu ta zbutá skwa zay tanj tavata ghwá. «Kdækkdæk vlanja tvi, ka sli'amta ñni da a ghuvazuha a,» ka høn nda Yesu. «Aray,» ka Yesu vlanjtá tvi ta høn. ³³ Ka gi sli'agaptá tsa duhwala halaway ya ma tsa mndu ya, ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa ghuvazuha ya ta vgha tavata tsa ghwá ya ka rkaghata da dræf ka rwuta.

³⁴ Nghay tsa mnduha ta ngha tsa ghuvazuha ya ta tsa skwi ta magata ya, ka hwayaftá høn ka laghwi tay ma luwa nduk ma zwana luwaha ta tsa skwi ta maguta ya. ³⁵ Ka sli'aftá mnduha ka laghwi da ngha tsa skwi ta maguta ya. Ka lagha høn slanaghatá Yesu, ka slaftá høn ta tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya ta nzaku kurevesa tavatá sála Yesu nda sudatá lgut ta vgha, nda mbatani kwandlanj. Nghanja tanj, ka ksutá tsi ta høn ka zløn. ³⁶ Mbadá tsa gwal si ta nghay ta magaku tsa skwi ya, ka rusay ña tanj ká tsa mndu si ksaf duhwala halaway ya mbafta. ³⁷ Ka høn mantsa: «Kdækkdæk sli'apsli'a ma hadika ñni,» ka inda mnduha ma hadika Geraseni nda Yesu, kabga nda ksa høn da zløn katakata. Ka sli'aftá Yesu ka lamæ da kwambalu ña vru. ³⁸ «Wya dzvu, kla ta i'i ta sála gha,» ka tsa mndu sli'agap duhwala halaway mida ya nda Yesu. ³⁹ «Vra dzagha gha, ka dza'a ka rusa inda skwi maga gha Lazglafta,» ka Yesu pyafta ka dza'a mistani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi tay ma inda luwa ta inda skwi magana Yesu.

Mbanafta Yesu ta sani marakw, nda sana zwanja makwa

Mat 9:18-26, Mak 5:21-43

⁴⁰ Ta vrægladaptá Yesu ta sana ðla dræf, ka slanaghatá tsi ta ndæghata mnduha guli ta kzlay hada ña zlghafta. ⁴¹ Mbadaka sana mndu ta hgæ lu ka Zayrus ta nzakway tekwa mataba la mali ta ghønja høgá tagha

skwa la Yahuda, ka lagha zlæmbatá ma ghuva Yesu. Ka'a mantsa: «Kdækkdæk mbada da ini,» ka'a nda tsi, ⁴² kabga mamu kdakwakdakwa makwani ta kla imi ghwanjpdæ his kul dughwanaku ta kala ghøn. Ka sli'aftá Yesu ka dza'a mistani. Ta mbada Yesu ka dza'a mataba tskata mnduha, had tva mbædayni ta vgha wa. ⁴³ Mamu sana marakw mataba tanj Maghwanjpdæ hisa vakwani tsa ta paghaku. Kdijnkda ta inda skwi ma dzvani ña la duhtur. Had ya ka ðar turtuk mataba tanj ta mbanaftha wa.

⁴⁴ Ka lagha tsa marakw ya nda ga mahulhula Yesu ka ksantá wa lgutani. Na tsa gi ksantani ya, gi hle' sladata tsa paghaku ya tsa. ⁴⁵ Ka Yesu mantsa: «Wa tsa ta ksita ya na?» ka'a. «Andaw! Andaw! Andaw!» ka mnduha. Ka Piyer mantsa: «Malæma dá! Mataba ndæghata mnduha mandana ta waghaftha, had tva mbæda vgha gha ná, wa ta kshata na, ka ka?» ka'a nda tsi. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Mamu mndu ta kshata! Nda sna yu ta mbraku ta savaghuta ma i'i,» ka'a. ⁴⁷ Snay tsa marakw ya ta tsa gwada ya ná, a nda tsatsa yu, ka'a. Ka lagha tsi nda ghudzatani da zløn zlæmbatá ma ghuva Yesu, ka mnæ tsi ta kæma inda mnduha ta skwi kabgawu kæ tsi ka ksantá nda ya kæ'a mbafta ma va tsa fitik ya. ⁴⁸ Ka Yesu mantsa: «Makwa dá, zlghay nda ñudufa gha ta mbaghaftha, la nda vgha ta zdakwa gha,» ka Yesu nda tsi.

⁴⁹ Tata tsa gwada ya Yesu, ka lagha sana mndu ta sli'aftha ga Zayrus da mnay ña Zayrus: Ka'a mantsa: «Kdakwa tsa makwa gha ya tsa, ta ña ðanjwazlgæta gha ñaw ta Malæm na,» ka'a. ⁵⁰ Ka Yesu mantsa: «Ma tdu ñudufa gha, fata gha ta ghønja gha yeya ña gha, dza'a mbækur,» ka Yesu nda Zayrus snanjær tsi ta tsa gwada ya. ⁵¹ Manda ðhadaghata tanj da tanj, ka pyaftá Yesu ta mnduha ta lami

da hęga mistani, ka hla'atá tsi ta i Piyer nda Yuhwana, nda Yakubu nda dani nda mani ma tsa makwa ya ęa lamę mistani. ⁵² Ta lamę hęj, ta wahu inda gwal ma hęga ka tawa ghęj ta ghęja tsa makwa ya. Ka hęj mantsa: «Ma taw kuni, mta a wu, hani ta hani tsi,» ka'a. ⁵³ «Ta mndu nda mta ná, mta a wu ka'a,» ka hęj ka ghuabasay. ⁵⁴ Ka lagha Yesu ksaftá tsa makwa ya ta dzvu. «Sli'afslia gha makwana!» ka'a. ⁵⁵ Ka vramtá tsa makwa ya, ka gi sli'afta. «Vlanjwavla ta skwa zay,» ka Yesu nda hęj. ⁵⁶ Ndandrakau' ká i dani nda mani ma tsa makwa ya nzata ka ndęrmimay. «Yaha kuni da mnay dęr ęa wati ma mndu ta skwi ta maguta,» ka Yesu zlahanaghatá hęj.

9

Ghunafta Yesu ta duhwalha ghwanjpdę his

Mat 10:5-15, Mak 6:7-13

¹ Lagha Yesu ka tskanatá duhwalhani ghwanjpdę his, ka vlanjtá tsi ta hęj ta mbrakwa mbranaghatá inda duhwala halaway, nda mbrakwa mbambanaftá dęnwaha. ² Ka ghunaftá tsi ta hęj tuza gwada ta ghęja ga mghama Lazglafta, nda mbambanaftá gwal kul dughwanaku. ³ Ma kdaku hęj sli'afta, ka'a nda hęj mantsa: «Yaha kuni klaftá sana skwi dekdek ęa dza'a da wawaku, dęr dafa, dęr zlibi, dęr skwa zay, dęr tsemi, turtuk turtuk ka kuni da klaftá lęut. ⁴ Dęr ma wati hęga da tsu'afta lu ta kaghuni ya, nzata ghuni hada ha ka sagha fitika sli'apta ghuni ma tsa vli ya. ⁵ Ala, dęr ga vli dza'a kwal lu tsu'aftá kaghuni ya, wya dzva ęni wya dzva ęni ka kuni dazlay ka zlanavata kuni ta tsa luwa ya, tsaya dza'a maranantá hęj ta ęasa ęudufa Lazglafta ta ghęja tanj,» ka'a nda hęj.

⁶ Ka sli'aftá hęj ka laghwi da ra luwaha, ka mna Lfida Gwada, ka mbamba gwal kul dughwanaku ma inda vli.

Wa Yesu na ka Hiridus Antipas
Mat 14:1-12, Mak 6:14-29

⁷ Na snanjta tsa Hiridus Tetrak ta nzakway ka mgham ta hadika Galili ya, ta mna gwada ta inda skwiha ta magaku. Ka traptá tsi ta skwi ęa ndanay. «A', Yuhwana ya ta sli'agapta nda hafu,» ka sanlaha ta mnay. ⁸ «A', anabi Iliya ya ta zlagapta,» ka sanlaha. «A', sani mataba la anabiha ghalya ya ta sli'agapta,» ka sanlaha. ⁹ «Ya wya tsaghwa tsa ta ghęja Yuhwana ka yu, ka tsaghutá lu ní, wa na mndu na ta mnę lu ta mndęga na skwiha ta snę yu na ta ghęjani tama?» ka Hiridus, ka psę tsi ta tva nghanjtá Yesu.

Zunjta Yesu ta skwa zay ta mn-duha dęmbu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Yuh 6:1-14

¹⁰ Ka varaktá tsa gwal ghunay ya. Manda varakta tanj, ka rusu hęj ęa Yesu ta inda skwi maga hęj. Ka hlaghatá Yesu ta hęj mistani, ka laghu hęj nda tvę sana luwa ta hgę lu ka Betsayda nda ghęja tanj. ¹¹ Snanjta dęmga kazlay: Laghula hęj kę'a, ka sli'aftá hęj zbjntá hęj. Ka lagha hęj slanaghatá hęj, ka zlglaftá Yesu ta hęj, ka mnę tsi ta gwada ta ga mghama Lazglafta ęa tanj. Ka mbambanaftá tsi ta gwal ta kuma mbambanaftá hęj ma dęnwa tanj.

¹² Ta fitik hawu, ka gavadaghatá duhwalhani tavatani, ka mnay ęani: «Mnanamna ta na mnduha na, ka dza'a hęj da luwa dagaladagala nda luwaha kwitikw kwitikw ta waftá na vli na, ęa dza'a tanj zba skwa zay nda vli ęa hana tanj, kabga ma mtak mu hadna,» ka hęj. ¹³ Ka Yesu nda hęj mantsa: «Vlanjwavla kaghuni ęa ta skwi ęa zay ta hęj,» ka'a. Ka duhwalhani

mantsa: «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu, ɲa dza'a ɲni da dzawagaghatá skwa zay ɲa zurɲá inda na mnduha na rki?» ka hɛɲ nda tsi. ¹⁴ [Tsaw ta magay mnduha* ta dɛmbu' hutaf ma tsa vli ya.] «Mnanawa mna ta hɛɲ ka tsakavata hɛɲ hutaf mbsak hutaf mbsak,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹⁵ «Ara!» ka hɛɲ ka tsakanatá hɛɲ ta mnduha. ¹⁶ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha hutaf ya, nda tsa tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghɛɲani, ka balanaptá tsi ka valaɲtá duhwalhani ɲa daganafatá mnduha. ¹⁷ Ka zɛ inda tsa mnduha ya, ka babaghawtá hɛɲ. Ka tsakaftá lu ta padakwani ka ghwanak ghwanɲɲɛ his.

Yesu ná, Kristi ya ka Piyer

Mat 16:13-19, Mak 8:27-29

¹⁸ Ma sana fitik ta nzaku Yesu turtukwani ka maga du'a, ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka'a dawanɲa da hɛɲ mantsa: «Wa i'i ka dɛmga ta mnay na?» ka'a. ¹⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Tsa Yuhwana mnda maga batem ya kay ya, ka sanlaha. Iliya ya, ka sanlaha. Sani mataba la anabi ghalya ya ta sli'agapta nda hafu, ka sanlaha,» ka hɛɲ nda tsi. ²⁰ Ka'a nda hɛɲ guli mantsa: «A ki kaghuni, waya ka kaghuni ta mnay nda i'i na?» ka'a. Ka Piyer mantsa: «Kagha ná, Kristi ka,» ka'a.

Mnaɲta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 16:20-28, Mak 8:30—9:1

²¹ Ka Yesu zlananaghatá hɛɲ ka ɲɲanɲa mantsa: «Yaha kuni da mnay dɛr ɲa wati ma mndu tsi,» ka'a. ²² Ka'a sganaghata guli na, «dza'a ghuyay Zwanɲa mndu ta danɲa katakata, dza'a wɲinwɲa la galata mndu nda gwal mali ta ghɛɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ɲa mnduha.

Dza'a dzadza lu, ɲa sli'agaptani nda hafu baɲu mahkɛn,» ka'a.

²³ Wya ka'a nda hɛɲ demdem: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista dá katsi, ba zlanɲani ta ndanu ta ghɛɲa ghɛɲani, ka vlatani ta ghɛɲani ka kla udza zlanɲayni † inda fitik, ka dza'a mista dá,» ka'a.

Kinawu ta dza'a lu mista Yesu?

²⁴ Ka'a guli mantsa: «Ka dza'a mbanafmba yu ta hafa dá ka mndu katsi, dza'a Zadiɲzadá tsa mndu ya ta hafani. Ala ka dza'a Zadiɲzadá mndu ta hafani ta ghɛɲa i'i katsi, dza'a mbanafmba tsa mndu ya ta hafani. ²⁵ Nu dza'a katanɲa mutsafta mndu ta inda na ghɛɲa hadik na ka ɲani ka Zadiɲzadá tsi ta hafani, ka ghɛɲani a tsi na? ²⁶ Ka ta basá zlanɲ mndu ka mnanɲtá hga dá, nda gwada dá guli katsi, i'i Zwanɲa mndu guli ná, dza'a kwalaghukwala i'i guli ta mnanɲtá tsa mndu ya baɲu sagha dza'a sagha yu ma glakwa dá, nda ya ma glakwa Da dá nda duhwalhani nda ghuɲa, ta luwa. ²⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Mamu sanlaha ma mnduha mataba gwal hadna dza'a kwal kul rwuta ta saha ga mghama Lazglafta, dza'a nda ngha hɛɲ nda ira tan,» ka'a.

Mbɛɲavafɲta Yesu

Mat 17:1-8, Mak 9:2-8

²⁸ Ta magay fitik tghas manda mnutani ta tsa gwada ya, ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana nda Yakubu, ka ɲlaghatá hɛɲ ta ghwa dá maga du'a. ²⁹ Ta magɛ Yesu ta du'a, ka mbɛɲavafɲta kumani tskɛm, mbɛɲavafɲha lgutani ka wudaku tilil ka ɲusliɲ. ³⁰ Gi wya mnduha his ta ghwa yiva nda tsi. I Musa nda Iliya tsa mnduha ya, ³¹ ta zlagapta ta wudaku tili ma glakwa Lazglafta ta luwa, ta gwada nda Yesu kinawu kɛ'a dza'a kɲinɲta magata skwi ta

* 9:14 Ngha ta Mata 14:21. † 9:23 Ngha ta Lukwa 14:27, Markus 8:34.

kumə Lazglafta nda ma mtakwani ma Ursalima.

³² Ma tsa fitik ya, nda ghərba i Piyer nda grahani da hani, sli'avata taŋ, ka nghanťa həŋ ta glakwa Yesu nda tsa mnduha his ya tavatani. ³³ Ma fitika dgay tsa mnduha ya ta vgha nda Yesu, ka Piyer nda Yesu mantsa: «Maləma da! Dina ka nzakwa mu hadna, ka magafmaga ŋni ta həga tumpul hkən. Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya!» ka'a. Tsaw, snəgla a Piyer ta skwi ta mnə tsi wa.

³⁴ Tata mna tsa gwada ya tsatsi, ka saha kusay bukwamtá həŋ, ka ksaftá zləŋ ta tsa duhwalha ya nghər həŋ ta saha tsa kusay ya bukwamtá həŋ. ³⁵ Ka gwadagaptá lwi ma tsa kusay ya. Ka'a mantsa: «Nanana zwanja da ya zbap yu, snawasna ta gwada da tsi!» ka'a ³⁶ Tahula gwadatu tsa lwi ya, Yesu yeya ta nghə lu turtukwani, sriw nzanza tsa duhwalha ya ma tsa fitik ya, had mndu ya mnanəŋ həŋ ta tsa gwada ya wa.

Mbanafta Yesu ta sana zwanj nda ghwadaka sulkum mida

Mat 17:14-18, Mak 9:14-27

³⁷ Gamahtsimani ka saha həŋ ta ghwa, ka sli'aftá ndəghata dəmga ka sagha da guya Yesu. ³⁸ Ka wahatá sana mndu mataba mnduha: «Maləma da! Ta ndəba dzvu yu da kagha, nghanava na zwanja da na ba! kdakwakdakwa zwanja da na. ³⁹ Ghwadaka sulkum ta ksafta. Na ksaftani, gi wahayni ta wahu, ka ghudzay nda mbraku, ka pgha mahupak ka giri ŋani, zlah kə'a ta zliŋta. ⁴⁰ Ka ndəbu yu ta dzvu da duhwalha gha ma ŋa ghzligiŋťa mida ná, trid traptra həŋ.» ka'a nda tsi. ⁴¹ Ka Yesu mantsa: «Gwal təŋtəŋa ghəŋa taŋ kul had zlghay nda ŋuduf da həŋ, kulam ŋa yawu dza'a nzavaghunata yu? Kulam ŋa yawu dza'a nzata yu ka su'aghunata? Klak tsa zwanja gha ya da hadna,» ka Yesu nda tsa

mndu ya. ⁴² Ta gavadaghatá tsa zwanj ya, ka slanatá tsa ghwadaka sulkum ya ta hadik, ka ghudzay nda mbraku. Ka davanaghatá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya, ka mbanaftá tsi ta tsa zwanj ya, ka vlanťa tsi ta tsa dani ya. ⁴³ Ka ndərmim mnduha ta glakwa mbrakwa Lazglafta.

Mnəglaŋta Yesu mtakwani nda sli'agaptani

Mat 17:22-23, Mak 9:30-32

Ta laghu mnduha da ndərmima inda tsa skwi maga Yesu ya, ka Yesu nda duhwalhani mantsa:

⁴⁴ «Fawafa ta sləməŋ dina, ka sna na skwi dza'a yu mnaghunata na. Dza'a ksafksa lu ta Zwanja mndu, ka vlata ma dzva mnduha,» ka'a. ⁴⁵ Sna a tsa duhwalha ya ta tsa gwada ya wa, tsala a tsa gwada ya da həŋ wa. Nda difa klatá ghəŋa tsa gwada ya da həŋ, kabga ŋa kwala taŋ kul snəŋta. Ta zləŋay həŋ ta dawantá tsa gwada ya guli da tsi.

Nahgani skwi ka ŋərmani na?

Mat 18:1-5, Mak 9:33-37

⁴⁶ Ka sagha sana ndanu da ghəŋ taŋ, ka zlərdə həŋ mataba taŋ. Ka həŋ mantsa: «Wa mali mataba mu na?» ka həŋ. ⁴⁷ Daslafta Yesu ta tsa ndana taŋ ya, ka hgaftá tsi ta zwanj kwitikw ka sladanata tavatani. ⁴⁸ Ka'a nda həŋ mantsa: «Dər wa ta tsu'aftá na zwanj kwitikw na nda hga da, vərda i'i tsu'af tsi. Dər wa ta tsu'aftá i'i guli, tsu'aftsu'a ta tsa mndu ta ghunigihata ya. Tsa mndu ta niŋťa ghəŋani ka zwanj gudzekw dekdek mataba ghuni ya ná, tsa mndu ya ta nzakway ka mali,» ka'a.

Mndu kul had kuni ta husanťa ná, kaghuni tsa

Mak 9:38-40

⁴⁹ Ka gi tsu'aghutá Yuhwana ta gwada, ka'a mantsa: «Maləma da! Nda ngha ŋni ta sana mndu ta ghzla duhwala halaway nda hga gha, ka lmaftá ŋni kabga had tsatsi

mataba mu wu,» ka'a. ⁵⁰ «Ŋaw! Ma pyə kuni! Ka had gwada mndu nda kaghuni wu, mista ghuni tsa mndu ya,» ka Yesu nda tsi.

Ksay Yesu ta tvi ka dza'a da Ursalima

⁵¹ Manda ndusakta fitik dza'a kəl Yesu ka zlanťá ghəŋa hadik, ka klaftá tsi ta ghəŋani ŋa dza'a bhata ma Ursalima. ⁵² Ka ghunaghatá tsi ta sana mnduha ŋa dza'a ta kəma ta kəma. Ka sli'aftá tsaha ya ka ksafťá tvi, ka bhadaghatá həŋ da sana zwanja luwa la Samari ŋa payanaftá vli. ⁵³ Ka kwalaghutá mnduha ma tsa luwa ya ta tsu'afťa, kabga nzakwani ta dza'a da Ursalima. ⁵⁴ Snaŋta gwal his mataba tsa duhwalha ya, i Yakubu nda Yuhwana ta tsa gwada ya, «Maləma dá! Va a ka ta dawəŋta ŋni da Lazglafta ŋa zliginťani ta vu ta luwa, ka zadánata tsi ta həŋ ra?» ka həŋ. ⁵⁵ Ka mbədavató Yesu ka davanaghatá həŋ: «[Sna a kuni ka mndəra wani ma sulkum ta klaghunaktá mndərga tsaya ma ndanu wu! Sagha a Zwanja mndu da zadánatá mndu wu, saghasa ŋa mbanafťá həŋ,]» ka'a. ⁵⁶ Ka sli'afťa həŋ ka laghwi da sana zwanja luwa.

Zlanťá inda skwi demdem ka dza'a mista Yesu

Mat 8:19-22

⁵⁷ Ta mbada həŋ ta tvi, ka sana mndu mantsa: «Dər dza'a diga ka, ta dza'a yu mista gha,» ka'a. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Mamu ghuruma gərhanja, mamu həga dyakha, Zwanja mndu ná, had vli ŋa fadatani ta ghəŋani wa,» ka'a. ⁵⁹ Ka'a nda sana mndu guli mantsa: «Mbadá mista dá!» ka'a nda tsi. «Mghama dá! Zlihazla ka dza'a yu padamtá da dá karaku,» ka tsaya zlganaftá wi. ⁶⁰ «Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada həŋ ta ghəŋa tan, sli'afslí'a kagha ka dza'a ka da mna gwada ta ga mghama Lazglafta,» ka'a nda tsi. ⁶¹ Ka sana mndu guli mantsa: «Ta dza'a yu mista gha

mghama dá. Nziya nza tsi tama ná, ka la yu mnanatá la ga ini nda sli'asli'a dá ka'a.» ⁶² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka nda ghada sli'afťa mndu ka dza'a mista dá, ka ləglaghwani nghan vli nda ga muhul hul katsi, tsa mndu ya ná, had hayhayani dekdek ŋa magafťá slna ga mghama Lazglafta wa,» ka Yesu nda tsi.

10

Ghunafťa Yesu ta duhwalha ndəfəŋ mbsak his mida

¹ Tahula tsa ka zabəglaptá Mgham Yesu ta sanlaha ma duhwalha ndəfəŋ mbsak his mida, ka ghunafťá tsi ta həŋ his his his ta kəma ta kəma da inda vli ya má dza'a bhata tsatsi. ² Ka'a nda həŋ mantsa: «Dagala skwiha ŋa ts kay ta vwah, tsaw slaghwa a mnduha ŋa magay wa. Ndəbawa dzvu da mnda vwah ka sganaghata tsi ta mnduha nda ndəgha ŋa ts kanata. ³ Lawala, ta ghuna kaghuni yu manda zwana tuwak da taba kramtakha. ⁴ Yaha kuni klaftá tsi, dər zlibi, dər babah. Yaha kuni laghwi da gaga zgu ŋa mnduha.

⁵ «Dər da wa dza'a lagha kuni, “ka nza zdakwa Lazglafta ta ghəŋa na həga na,” ka kuni dza'azlay karaku. ⁶ Ka mamu mnda zdaku ma tsa həga ya katsi, dza'a nzaku tsa zdakwa ghuni ya nda tsi. Ka had tsi wu dza'a vragaghuvra tsa zdakwa ghuni ya da kaghuni. ⁷ Ka tsu'afťsu'a lu ta kaghuni, ka nzata kuni ma tsa həga ya, ka za kuni, ka sa kuni ta inda skwi dza'a vlaghunata lu, kabga nda ra ka tsu'ay mndu ta maga slna ta nisəlani. Yaha kuni dza'a da ra həga. ⁸ Ka lamla kuni da luwa ka tsu'afťá lu ta kaghuni, tsu'awatsu'a ka za kuni ta skwi dza'a vlaghunata lu. ⁹ Ka mbambanafťa kuni ta gwal kul dughwanaku dza'a slanaghata kuni ma tsa luwa ya. “Ndana ná, ndusavaghuna ndusa

ga mghama Lazglafta,” ka kuni dza’azlay nda həŋ, ¹⁰ Dər da wati ma luwa dza’a lama kuni, ka kwalaghutá lu ta tsu’aftá kaghuni, lawala ta tvi ta tvi ma tsa luwa ya, ka kuni dza’azlay nda həŋ na: ¹¹ “Wana ŋni ta tukwaghunatá nduk nda rgitika na luwa ghuni ta ndi’afta ta səla ŋni na, kada grafta kuni si ndusavaghuna ndusa ga mghama Lazglafta kə’a.” ¹² Ka yu ta mnaghunata na: Bađu tsa fitik dza’a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, ta ləŋləŋa ŋa luwa Suduma* ka ŋa tsa luwa ya,» ka’a nda həŋ.

Luwaha ta kwalaghutá zlglafta nda ŋuduf

Mat 11:20-24

¹³ «Dəŋwa ŋa gha luwa Kuraziŋ! Dəŋwa ŋa gha luwa Betsayda! Ka má magamaga lu ta mndərga tsa mazəməzəmə maga lu mataba kaghuni ya ma luwa Tir nda luwa Siduŋ katsi ná, má nda kda fitika mbədanəftá taŋ ta nzakwa taŋ, ka zlanavatá maga ghwadaka skwiha, ka pghavatá buhu ta vgha nda hutidif ma ghəŋ ¹⁴ Tsaya dza’a kəl tsi ka nzakway bađu tsa fitika guma Lazglafta ya, dza’a malaghumala kafatá guma ta ghəŋa luwa Tir nda luwa Siduŋ ka ŋa ghuni.

¹⁵ «Kagha luwa Kafarnahum, dza’a kapidif kapa lu ta luwa ka kagha ra? Siga! Dza’a vradaghavra lu ha da vla gwal nda rwa,» ka’a. ¹⁶ Ka Yesu guli nda duhwalhani mantša: «Mndu ta snatá gwada ghuni, gwada da sna tsi. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu’aftá kaghuni, i’i kwalaghu tsi ta tsu’afta. Ka kwalaghukwala mndu ta tsu’aftá i’i, kwalaghukwala ta tsu’aftá mndu ta ghunigihata,» ka’a.

Varakta tsa duhwalha ndəfəŋ mbsak his mida ya

¹⁷ Manda laghwa tsa gwal ndəfəŋ mbsak his mida ya, ka varaktá həŋ nda rfu katakata. «Mgham da! Nduk nda duhwalha halaway tani ná, snasna həŋ ta gwada davanaghar ŋni ta həŋ nda hga gha,» ka həŋ nda Yesu. ¹⁸ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nda ngha yu ta halaway ta dədagata ta luwa manda wudakwa luwa. ¹⁹ Snawa ba! Vlaghunavla yu ta mbrakwa diŋlanaptá nahadikha nda rdaha, nda ya ta ghəŋa inda mbrakwa ghuma, had sana skwi dza’a balaghunata wa. ²⁰ Kulam nda tsa, ma rfu kuni ta rfu kabga snaghunata ghwadaka sulkumha ta gwada, rfawa ta rfu ta ghəŋa vindatá hga ghuni ta luwa,» ka’a nda həŋ.

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani

Mat 11:25-27, 13:16-17

²¹ Ma va tsa fitik ya ka zdanəftá Sulkum nda ghuəa ta ŋuduf ta Yesu, ka’a mantša: «Əŋka’a Da, Mgham ta luwa nda ya ta hadik, ta ghəŋa difanata gha ta tsa skwiha ya da gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, nda ya da gwal nda mahizl ma ghəŋa taŋ, ka maranəŋtá ka ta gwal kul snəŋtá skwi. Kahwathwata mantša nzakwani Da, ta rfa kagha yu ta ghəŋa dvafta gha mantša, ka’a.

²² «Inda skwiha vlihavla Da da, had mndu nda sna ta tsa Zwanŋ ya wa, Da yeya nda sna. Had mndu nda sna ta tsa Da ya guli wa, Zwanŋ yeya nda sna nda mndu ya ta kumə zwanŋ ta maranəŋta,» ka’a. ²³ Ka mbədavata Yesu tvə duhwalhani, ka mnay ŋa taŋ nda ghəŋa taŋ ka-zlay: Rfu ŋa ghuni, kaghuni gwal ta nghanətá skwi ya nghanŋ kuni kə’a. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata na: «Nda ndəgha la anabiha nda mghamha si ta kuma nghanətá skwi ya nghanŋ kaghuni, trid ngha a həŋ wa. Si ta

* 10:12 Ngha ta Zlrafta 19:1-29.

kumay hən ta snən̄ta, sew, sna a hən̄ wa,» ka'a nda hən̄.

Dvuđva ta Lazglafta, đvuđva ta sləvda gha guli

²⁵ Lagha sana mnda tagha zlahu ŋa mnduha ka sli'af̄ta kabga ŋa dzəghən̄tá Yesu, ka'a mantsa: «Maləma dá, nu dza'a yu magata ŋa mutsafta dá ta hafu ŋa kđekedzeŋ na?» ka'a nda Yesu. ²⁶ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Waka lu vindafta ma deftera zlahu na? Nu dzaŋaf̄ ka mida na?» ka'a. ²⁷ «Ka đvuta ka ta Mgham Lazglafta gha nda kdavakta ŋuđufa gha, nda kdavakta hafa gha, nda kdavakta mbrakwa gha, nda kdavakta ndana gha guli, ka đvuta ka ta sləvda gha manda va ghəŋa gha† kə'a,» ka'a nda tsi. ²⁸ «Mantsa ya nzakwani, la magay mantsa dza'a mutsay ka ta hafu,» ka Yesu nda tsi.

²⁹ Ka'a nda Yesu mantsa: «Wa ya ta nzakway ka sləvda dá na?» Ka tsa mnda tagha zlahu ya kabga ta kumay ta nzakwa gwadə ta ŋani. ³⁰ Ka Yesu mantsa: «Mbada sana mndu ka sli'af̄ta ma Ursalima ka valu da Yeriku. Ta laha tsi, ka dđam̄tá tsi mataba la gənda, ka zlu'atá hən̄ ta tsa mndu ya ka đgata ka pđanam̄tá hafu hafu, ka laghwa taŋ. ³¹ Ta lala sana mnda dra skwi ŋa Lazglafta ta va tsa tvi ya, ka dukwaftá tsi ta tsa mndu ya, ka tsaghutá tsi ta warawara ka laghwani. ³² Ka lagha sana mnda la Levi dukwafta tida guli, ka tsaghutá tsaya ta warawara guli ka laghwani. ³³ Mataba tsa ka lagha sana mnda la Samari ta dza'a wawakwani dukwafta tida. Ghur kə'a ná, ka ksən̄tá tsi ka hidəhidə. ³⁴ Ka gavadaghatá tsi, ka maganaftá tsi ta rdí nda ghwani ta lkuhani, ka habanafta. Ka tsukwaftá tsi ka fafta ta kdíhani. Ka klaghata da həga tsu'a matbay, ka zughulay hada. ³⁵ Gamahtsimani,

ka klaftá tsi ta tseda vagha mndu his ta maga slna ka vlan̄tá mndu nda tsa həga ya, ka'a nda tsi mantsa: «A'a, ka nghapta ka ka na mndu na, ka kidaghi dza'a sgavaghata ta ghəŋani ya, ŋa mniyata gha vragaghar yu, ŋa plaghata dá,» ka'a nda tsi. ³⁶ «Wati mataba tsa duhwalha hkən ya, ta nzakway ka sləvda tsa mndu ta dđam̄ta mataba la gənda ya, ka kagha ta gray na?» ka'a nda tsi. ³⁷ «Tsa mndu ta tawatá hidəhidə tida ya ya,» ka tsa mnda tagha zlahu ya. «La, ka maga kagha mantsa,» ka Yesu nda tsi.

Tsu'af̄ta i Marta nda Mari ta Yesu

³⁸ Tata mbada i Yesu nda duhwalhani, ka bhadaghatá hən̄ da sana luwa. Ka tsu'af̄tá sana marakw ta hgə lu ka Marta ta Yesu ga taŋ. ³⁹ Mamu mukumani ta hgə lu ka Mari guli, ka nzatá tsi tavata Yesu, ka sna skwiha ta gwadə tsi, ⁴⁰ ta ksaghutá slna rmba ta Marta. Ka sap tsi mnyə ŋa Yesu, ka'a mantsa: «Mghama dá! Tha a kagha ta na zlidíŋta mukuma dá ta slna na katək ra? mnanamna ba ka kati-hata tsi,» ka'a. ⁴¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Marta! Marta! Ma ghuyə ka ta ghəŋa gha, ma laghu ka da ndandanaku ta ghəŋa ndəghata skwiha. ⁴² Turtuk skwi ta raku. Ka zbaptá Mari ta vərđani ya dza'a kwal lu klugudunusta dəkdek,» ka Mgham Yesu nda tsi.

11

Taghay Yesu ta maga du'a ŋa duhwalhani

Mat 6:9-13, 7:7-11

¹ Ma sana fitik ka magə Yesu ta du'a ma sana vli. Manda kdakwani ta maga tsa du'a ya, Ka đawan̄tá sani mataba duhwalhani da tsi, ka'a mantsa: «Mghama dá! Taghaŋnaf tagha ka lu ta maga du'a manda ya taghanaf Yuhwana ta

† 10:27 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5 nda Levitik 19:18.

duhwalhani ya,» ka'a. ² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta magə kuni ta du'a, wya ka kuni da mnay:

“Da ŋni ya ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḅa, ka saghasa ga mghama gha.

³ Vlanḅnavla ta skwa zay prək zay ŋni inda fitik,

⁴ planḅnapla ta dmakwa ŋni, manda ya ta plinista aḅni ta dmakuha gwal ta maganḅnata guli.

Ma zlanḅna ka tawa skwi dza'a dzəghaḅnata,» ka'a.

Dawawadawa, dza'a mutsay kuni

⁵ Ka Yesu nda həŋ guli mantsa: «Ka waya ka skwi mamu sana mndu mataba ghuni mamu grani, ka sli'aftá tsa mndu ya ma takala, ka laghwi slanaghatá tsa grani ya. “Zwanama da, katihakata nda kanaya buradi hkən. ⁶ Mamu sani mataba graha da si ta wawakwani ta dukwata ga ini, tsaw had skwa zay ŋa vlanḅta da wu,» ka'a. ⁷ Ka waya ka skwi ka gwadagaptá tsa grani ya ma həga, ka'a mantsa: “Ma gərzlə ka ta i'i gra, nda ghada hatá tgha da, nda ghada ŋni ta ghzleḅ nda zwana da, lavgliḅ a yu ta sli'afḅta ḅa vlaghatá buradi wu,» ka'a. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, dər má laviḅta a tsi ta sli'iglafta ḅa vlanḅta skwi ya ta dawu tsi, kabga dər má nzakwani ka grani wu, má dza'a sli'afslia ka vlanḅta inda skwi ta kumə tsi kada kwala tsi ta gərzleḅelta.

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata ná, dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni, dzawadza ta tgha ta gunaghunaguna lu. ¹⁰ Ka dər wa ta dawanta ta mutsay, ka dər wa ta zbanḅta ta slafsla tida, ka dzanḅza mndu ta tgha, ta gunanaguna lu. ¹¹ Wati ya mataba ghuni dza'a klaftá pala ka vlanḅta zwanani, dawanaḅ tsi ta buradi na? Ari ka klipi a dawanaḅ tsi, ḅa klaftani ta nahadik ka vlanḅta

ka zlanḅta klipi na? ¹² Ari ka slislik a dawanaḅ tsi ná, ḅa klaftani ta rda ka vlanḅta na? ¹³ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha ya, nda sna kuni ta vla skwi dina ḅa zwana ghuni ya ní, Da ya ta nzakway ta luwa yeya dza'a kwal kul vlanḅta Sulkum ta mndu ta dawanaḅta rki na?» ka'a.

Ghzlay Yesu ta duhwalha hal-away

Mat 12:22-30, Mak 3:22-27

¹⁴ Ma sana fitik ka ghzliḅiḅta Yesu ta duhwalha halaway ta tsa mndu ka rgha ma sana mndu. Manda saghwa tsa duhwalha halaway ya ma tsa mndu ya, ka zraftá tsa mndu ya ta gwada tsalenḅ, ka va ndərmim dəmgə. ¹⁵ Ka sanlaha mataba tsa dəmgə ya mantsa: «A' nda mbrakwa belzebul mgham ta ghəḅa duhwalha halaway ta ghazla tsi ta tsa duhwalha halaway ya!» ka həŋ. ¹⁶ «Maganḅnamaga ta mazəmzəm dza'a maranḅta kazlay: Sa daga da Lazglafta mbrakwa gha kə'a,» ka sanlaha nda tsi ḅa dzghay. ¹⁷ Tsatsafta Yesu ta ndana tanḅ, ka'a mantsa: «Ka tavaptá ga mgham turtuk his katsi ní, nda zla tsa ga mgham ya ḅa zlazlakwa haga sani ta sani. ¹⁸ Ka si dgavapdga halaway his katsi ní, wa ka tsa ga mghamani ya dza'a gdavata tama, “ya nda mbrakwa belzebul ta ghazla tsi ta duhwalha halaway” ka kaghuni nda i'i? ¹⁹ Ka si i'i, nda mbrakwa halaway ta ghazla yu ta duhwalha halaway katsi ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Hahəŋ dza'a tsaghunata gumani. ²⁰ I'i, nda mbrakwa Lazglafta ta ghazla yu ta duhwalha halaway, tsaya ta maranḅta ghadata sagha ga Mgham Lazglafta da taba ghuni.

²¹ «Ka hɓafɓa mndu nda mbra ta vghani ka ngha həgani ka tsi ná, had skwi dza'a ksantá skwihani wa. ²² Ala, tsa lagha sana mndu ta malaghutá mbrakwani

ka lagha habafta tsehwtsehwehw ka hləgadanaghutá huzla lmani ya faf tsi ta ghəñani tida ya katsi, ta had mbrakwani wa. Na hlafta tsa mndu ya ta tsa huzla zlu'a tsi ya ka dgin̄ta.

²³ «Mndu ya kul had mista da ná, nda i'i gwadani. Mndu kul had ta katihata ka tskanata ná, kwizinqá ñani,» ka'a.

Vramta ghwadaka sulkum da vli sabə tsi

Mat 12:43-45

²⁴ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ña dza'ani da ra vli tuhwayan̄ tuhwayan̄a, ña zba vli ña mbi'a vghani, ka trid̄ mutsaf a tsi ta tsa vli ña mbi'a vghani ya wu katsi, ka'a dza'azlay na: "Ka vra yu da tsa həga da ma vəl sabi yu ya gra," ka'a, ña sli'aftani ka vradaghata. ²⁵ Ka ta vradaghatá tsi da tsa həga ya, nda tsukwa vli mida nda paya dīna katsi, ²⁶ yawa da kə'a dza'azlay ña vraghutani, ña hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfāñ ta malaghutá tsatsi nda sidi, ña lama tan̄ da tsa həga ya ka nzamta mida. Tsaya dza'a kəl nza-kwa tsa mndu ya ka ɓwadzuta ka malaghutá nzakwani tan̄an̄,» ka'a.

Tfawi ta ghəña gwal ta sna gwada Lazglafta

²⁷ Tata gwada tsa gwada ya Yesu, «rfu da tsa marakw ta klaftá kagha ma hudi ka sughustá u'a ya!» ka sana marakw klan̄tá lwi mataba tskata mnduha. ²⁸ «Katək ná, rfu da mndu ta fata sləmən̄ ka sna gwada Lazglafta, ka ksa slna nda tsi,» ka Yesu nda tsi.

Zlghawa Yesu ña gwal ta dawa mazəmzəm da tsi

Mat 12:38-42

²⁹ Ta tskakutskaku mnduha tavata Yesu, ka'a mantsa: «Ghwadək mnduha ma na fitik na, má magan̄namaga lu ta mazəmzəm ta saha daga da Lazglafta, ka hən̄

ta daway. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta hən̄, ka mndərga ña anabi Yunusa a tsi wa. ³⁰ Manda va ya nza anabi Yunusa* ka ñizla ña gwal ma luwa Niniva ya, manda va tsaya dza'a nzakwa Zwan̄a mndu, ña gwal ma na fitik na. ³¹ Ghalya, ka sli'aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di'in̄ ta hadika Seba ka lagha da sna dīfil da Salumuñ. Wana mamu mndu ta malaghutá Salumuñ hadna, badu tsay Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha, ña ghuni dmaku ka tsa marakw ya dza'a sli'afta mnanatá mnduha ma na fitik na. ³² Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna hən̄ ta gwada anabi Yunas, ka mbədanaftá hən̄ ta nzakwa tan̄. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Badu tsay Lazglafta ta guma ta ghəña mnduha, ña ghuni dmaku ka gwal ma luwa Ninive dza'a sli'afta mnay ña mnduha ma na fitik na,» ka'a.

Nzaku ma tsuwadək

Mat 5:15, 6:22-23

³³ «Had mndu ta tsamtá vu ma pitirla ña fata ma lwa vli ka ka dzuɓamta ma tughba a tsi wu ta vli tskala ta fagata tsi ña nghan̄ta mnduha ta lami da həga ta tsuwadək. ³⁴ Ira gha ná, pitirla vgha gha ya. Ka ta dīnadīna ira gha, ma tsuwadək vgha gha. Ka nda ɓadza ira gha, ma grum vgha gha. ³⁵ Dasuwa ká ka, yaha tsa tsuwadək ma kagha ya da nuta ka grum. ³⁶ Ka si má tsuwadək inda vgha gha, had̄ pɗakwa sana vli ma gruma wu katsi, inda vgha gha dza'a nzata ma tsuwadək manda tsuwadaka pitirla ta tsuwadaka vli ya,» ka'a.

Manay Yesu ta maliha ta ghəña dina

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

³⁷ Manda kdakwa Yesu ta gwada, ka hgaghatá sana la Farisa ña dza'a

* 11:30 Ngha ta Yunusa sura 1-4.

za skwi ga tanj. Ka lamə tsi da hga, ka nzatá tsi ka za skwi. ³⁸ Ka nzatá tsa la Farisa ya ka ndərmima kwala Yesu kul mbazinjá dzvu kada za skwi. ³⁹ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «Kaghuni la Farisa, hula leghwa nda hula hliba yeya nj ghuni ta mbazinjta, ama ma njudufa ghuni ta kumay kuni ta ghalatá sanlaha, ta sidi kuni guli. ⁴⁰ Rghaha! Tsa mndu ta magaftá hulani ya a ta magaftá hudani guli ra? ⁴¹ Klawa skwi ma leghwa ghuni nda ya ma hliba ghuni, ka vla kuni nj gwal ka pdu, tsaya dza'a kəl inda skwi ka nzaku tsuwedaka da kaghuni.

⁴² «Danjwa nj ghuni la Farisa! Ta laghula kuni vla skwi turtuk ma ghwanj ta nzakway mataba nidali ta mutsafta kuni ma vwah, nda masu'ataha ta hvata kuni nda hva ka vlay nj Lazglafta, ka zlanjta nzaku tdukwa, nda dvtá Lazglafta. Tsaya skwi má nj magay nda kwal kul zanaptá sana skwiha.

⁴³ «Danjwa nj ghuni la Farisa! Ta laghula kuni dvaftá tanjanja vla nzaku ma həga tagha skwa la Yahuda, ta kumay kuni ta gagay mnduha ta zgu nj ghuni ta dawadawa. ⁴⁴ Danjwa nj ghuni! Manda kulu ta zwađuta ta mbađə mnduha ta mbađa tida kul snanjta ya kuni.»

⁴⁵ «Mghama da, anj ni ta razə ka ndana gwada gha na,» ka sana mnda ta tagha zlahu nj mnduha nda tsi. ⁴⁶ «Danjwa nj ghuni guli, gwal tagha zlahu! Kərtawa ndəgaku ka kaghuni nda mnduha, va a kaghuni ta hinjta dər ndəfinja dzva ghuni nj katanjta hənj ka klay wa.

⁴⁷ «Danjwa nj ghuni! Kula anabiha psala dzidziha ghuni ghalya nj ghuni ta babay. ⁴⁸ Ma tsa babay ghuni mantsa ya ná, ta maray kuni kazlay: Zdəgaghunazda tsa skwi maga dzidziha ghuni ya kə'a. Pslapsla hahənj ta la anabiha, baba ku-

luha tanj nj ghuni. ⁴⁹ Tsaya kəl Lazglafta ma difilani ka mnay kazlay: Dza'a ghunədaghuna ghuna yu ta la anabi nda gwal ghunay ta hənj, dza'a pslapsla hənj ta sanlaha, dza'a ganapga hənj tiri ta sanlaha kə'a. ⁵⁰ Ta ghənj tsaya dza'a kəl lu ka ghuzlananjta iri ta gwal ta na fitik na kabga pslata tanj ta inda la anabiha daga zrafta ghənj hadik, ⁵¹ na zrafta ta Abel, ka sagha ta Zakari dza lu ma takataka gwir nda vli nda ghuđa ma həga Lazglafta ya. Mantsa tsaya, dza'a ghuzlananghuzla lu ta iri ta gwal ma na fitik na ta ghənj vəl pslata tanj ta tsa mnduha ya.

⁵² «Danjwa nj ghuni gwal tagha zlahu! Nu'af nu'a kuni ta watgha snanjta skwi, lamə a vərda kaghuni wu, pyafpya kuni ta sanlaha ta kuma lami guli,» ka'a.

⁵³ Manda zlanjta Yesu ta tsa vli ya, ka zraftá gwal tagha zlahu nda la Farisa ta zlurgwa gwada kavghakavgha da tsi. ⁵⁴ Ka dakwats hənj nj ksafita nda gwada dza'a sabi fətes ma wani, nj fanamtá tbanj ma lwi.

12

Gwada banjluwa *Mat 10:26-27*

¹ Mataba tsaya, ka tskadaghatá mnduha ta vgha njəddəm tavata Yesu ka bisla vgha sani tavata sani. Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Dasuwa ka kuni nda Isa la Farisa ta nzakway ka madgwirmadgwir ta magə hənj ya. ² Had skwi nda difa dza'a kwal kul sabi ta dafi wa. Had skwi kdekdek dza'a kwal kul snavata guli wa. ³ Tsaya dza'a kəl inda skwi dza'a kuni mnay ma grum ka snaku ta dafi. Skwi dza'a kuni mnay ma sləmən ma sləmən ma dzuguvi dza'a tuta wdid ta dafi.»

Fafwa ghənj ta Lazglafta *Mat 10:28-31*

⁴ «Wya ka yu ta mnaghunatá kaghuni ta nzakway ka graha da:

Ma zləŋ kuni ta gwal dza'a dzatá slu'uvgha ghuni kwenkwen, kul laviŋtá hən ta magəglatá sana skwi tahula tsa. ⁵ Ka maraghunamara yu ta mndu dza'a kuni zləŋay. Zləŋawa zləŋa ta Lazglafta. Tsatsi ta laviŋtá dzatá slu'uvgha ghuni, mamu guli nda mbrakwa klafta kaghuni ka vzamta da vu. Mantsa ya nzakwani, tsatsi dza'a kuni zləŋay, ka yu ta mnaghunata.

⁶ «Had lu ta skwaptá tiytiha hutaf ta aneni his ra? Kulam nda tsa, Zanap a Lazglafta ta ya dər turtuk ma hən wa. ⁷ Mbədaf mbəda lu nduk nda swidi ma ghəŋa ghuni tani, ma zləŋ kuni ta zləŋ dekdek. Malaghumala kuni piw ta tiyti,» ka'a.

Mnaŋtá Yesu banluwa

Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20

⁸ «Ka yu ta mnaghunata na, mndu dza'a maraŋtá ghəŋani ta daḅi ka mnay: “Ŋa Yesu i'i” ka'a ná, ka Zwaŋa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ŋa da na mndu na,” ka'a dza'azlay. ⁹ Ama Mndu dza'a mnay ta kəma mnduha: “ŋa Yesu a i'i wu” ka'a, ka Zwaŋa mndu dza'azlay ta kəma duhwalha Lazglafta na: “Ŋa da a na mndu na wu,” ka'a. ¹⁰ Mndu dza'a vaza ŋazlu ta ghəŋa Zwaŋa mndu, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ka Sulkum nda ghuḅa dza'a razanafta mndu katsi, had lu dza'a plinistá dmakwani dekdek wa.

¹¹ «Ka kladaghunaghakla lu da həga tagha skwa la Yahuda, ka tsaghunaghatá guma, ka dər da gwal tsa guma nda gwal ŋumna a tsi, yaha kuni da ndana skwi dza'a kuni magay ŋa kata ghəŋa ghuni, nda ya dza'a kuni mnay guli. ¹² Sulkum nda ghuḅa dza'a mnaghunata ma tsa fitik ya ta skwi ŋa mnay ghuni.»

Ma zbə kuni ta tsagana

¹³ Ka sana mndu mataba dəmga nda Yesu mantsa: «Maləma da,

mnanamna ta zwaŋama da kada dganapta ŋni ta skwa za hga ŋni,» ka'a. ¹⁴ «Ari gra! Wa ta famtá i'i ŋa tsaghunatá guma, ari wa ta famtá i'i ŋa dgaghunaptá skwa za hga na?» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Dasuwa ka kuni nda tsagana. Vəl nzakwa skwa mndu mamu ka nutá tsi ka gadghəl a kəl tsi ka nzata nda hafu wu, ka Yesu kay guli nda inda mnduha.»

¹⁶ Ka'a nda hən nda mahdihi mantsa: «Lagha sana mndu ka gadghəl ka hvatá hva dagala.

¹⁷ “Waka yu dza'a maga na skwi ná, wana had vli ŋa pgha na nimaya da na wu?” ka'a ma ghəŋani.

¹⁸ “Yawa! Wya skwi dza'a yu magay: Dza'a dzaḅiŋtá guvurha da yu, ka tahanaghata ŋa tskamta da ta inda nimaya da, nda hamata skwiha da mida. ¹⁹ Wana mamu skwi dər ŋa vaku kidaghi tsi. Mbi'a ta vgha gha, za, sa, rfa ta rfu tama, ka yu dza'azlay nda vgha da,” ka'a. ²⁰ “Rghargha vgha na, kudan hafa gha ta na rvidik gita u na, ŋa wa inda na skwiha papayaf ka na tama?”» ka Lazglafta nda tsi. ²¹ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya skwi ta magaku nda mndu ta tskanatá skwi ta ghəŋani, ka zlaŋtá tskanatá skwi ta ghəŋani da Lazglafta,» ka'a.

Zbawazba ta ga mgham Lazglafta karaku

Mat 6:25-34

²² Tahula tsa, ka Yesu nda duhwalhani guli: «Tsaya ta kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Ma mnə kuni ta “He', a nu dza'a yu zay ní, a nu da fə yu ta vgha ní,” kə'a.

²³ Mal hafu ka skwa zay, mal vgha ka lgut. ²⁴ Nghawa zarakataghuvi ḅa, had ta sləgu dər tska skwi ta vwah wu, had wbani wu, had guvurani guli wu, Lazglafta ta zuŋtá skwi. Malaghumala a kaghuni piw ta dyakha ra? ²⁵ Waya mataba ghuni dza'a laviŋtá sganaghata dər

kwitikw ta fitik ta ghəŋa hafani kabga vəl mnayni ta he' na?

²⁶ «Ka si laviŋ a kuni ta magatá skwi dər ka ki'a wu, nu ta kəl kuni ka mna he' nda pđakwani tama. ²⁷ Nghawa vzlizla ma vwah 6a, had həŋ ta maga slna wu, had həŋ ta ga lgut wa. Ka yu ta mnaghunata ná, dər Salumuŋ, kulam nda tsa nzakwani ka gadghəl ya tani, ta fava a ta lgut manda ŋa sani ma tsa vzlizlaha ya wa. ²⁸ Ka gita u na ka Lazglafta pghanavatá rka ta kuzuŋ ma vwah ná, gi gamahtsimani ŋa driŋta nda vu. Kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunatá lgut tama rki? Nahgani ta htinjtá zlgay nda ŋudufa ghuni? Nu kul laviŋtá kuni ta faftá ghəŋ? ²⁹ Ma laghu kuni da ndana skwi dza'a kuni zay nda skwi dza'a kuni say. ³⁰ Gwal kul snaŋtá Lazglafta ma ghəŋa hadik ta laghu da zba tsahaya. Kaghuni ná, nda sna da ghuni kazlay: Ta đvay kuni ta tsa skwiha ya kə'a. ³¹ Dzawadza ta vgha ka zba ga mgham Lazglafta karaku, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta pđakwani,» ka'a.

Gwal ka gadghəl ta luwa

Mat 6:19-21

³² «Ma zləŋ kuni ta zləŋ kaghuni gwal ta nzakway ka ŋa da manda zwaŋa bra. Zđəganazda ta Da ghuni Lazglafta na vlaghunatani ta ga mghamani. ³³ Dzawiŋwa dzawa ta skwiha ghuni, ka dgiŋta kuni ŋa gwal ka pđu ta tsedani. Tskawa tseda ghuni ma vəl dza'a kwal kul 6adzavata ta nzakway ta luwa. Hada, ksəŋta a ghali wu, ksəŋta a hzay guli wa. ³⁴ Ka ga vla tskatá gadghəla gha ya ná, hada ŋudufa gha guli,» ka'a.

Fawafa ta vgha ka kzla saha Zwaŋa mndu

³⁵ «Hbawahba ta vgha ŋa maga slna, tsamwa vu ma pitirla ghuni, ³⁶ nzawanza manda duhwalha ta kzla dzanŋa danjahəga tanŋ ta watgha

vrakər tsi ma vla kla makwa ŋa gunanata tanŋ. ³⁷ Rfu da tsa kwalvaha dza'a sagha danjahəga tanŋ slanaghatá həŋ ndiri ya! Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a habafhaba ta vgha, ŋa nzanatani ta həŋ ma vla za skwi, ŋa saghani vlanjtá skwa zay ta həŋ. ³⁸ Rfu da tsa kwalvaha ya ka slanaghasla tsi ta həŋ ndiri ma takala dər nda dga a vli ya!

³⁹ «Fawafa ta sləməŋ đina. Ka má nda sna zə'ala hga ta fitik dza'a lagha ghali da tanŋ katsi, má dza'a nzanza ndiri má zlanŋta a ka zlratanani ta hgani wa. ⁴⁰ Kaghuni guli, habafwa vgha, kabga ma fitik kul ndananjtá kuni dza'a sagha Zwaŋa mndu,» ka'a.

Njorma kwalva nda sna ta skwi
Mat 24:45-51

⁴¹ Ka Piyer đawaŋta mantša: «Mghama đá! ŋa aŋni nda ghəŋa ŋni re, ari ŋa inda mndu demdem a ta mna ka ta na mahdihdi na na,» ka'a nda tsi. ⁴² «Wa na mndu tđukwa nda mahizl ma ghəŋani na na? Tsaya a mndu dza'a danjahəgani mnay ŋani: "Ta vlaghavla yu ta slna, ka vla ka ta skwa zay ŋa gwal ta magihatá slna nda fitikani," ka'a ya ra. ⁴³ Rfu da tsa mndu dza'a sagha danjahəga slanaghata ta magay mantša ya! ⁴⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Dza'a fanaghafa ta tsa mndu ya ta ghəŋa inda tsa skwihani ya. ⁴⁵ Ala ka ka tsa kwalva ya ma ghəŋani mantša: "Wana nda gərđa mghama đa katək na," ka'a ka linjtá psala sanlaha ma kwalva nda kwalva mi'aha, ka laghwi da zazaku nda sasaku ka ghuyaku katsi, ⁴⁶ dza'a saghasa mghama tsa kwalva ya dluk ma vaghu kul graftá tsatsi ta fitik ya kul snaŋtá tsi, ŋa ghuyaghunaptani ta danŋa katakata, ŋa tsanaghatani ta guma kawadaga nda gwal ta maga ghwadaka skwiha.

⁴⁷ «Tsa kwalva nda sna ta skwi ta kumə mghamani ka kwalaghutá tsi ta payavata ka magay ya, dza'a dgapdga lu kwərdək. ⁴⁸ Kwalva ya kul snanťá skwi ta kumə mghamani, ka magatá tsi ta skwiha prək ka dgapta, ki'a yeya dza'a dgunťa lu. Ka dagala vlanťa lu ta mndu katsi, dagala dza'a dawá lu da tsi guli. Ka si fərta tani vlanť lu ta mndu katsi, fərta tani dza'a dawu lu da tsi guli,» ka'a.

Hwazlaḅa ta mnduha ta gwaḁa ta Yesu

Mat 10:34-36

⁴⁹ «Sagha da vzatá vu yu ta hadik, ta kumay yu ta gi kbaftani mis-immisim. ⁵⁰ Dza'a lamla yu da ghuya ḁanwa manda ya ta lamə mndu da imi ma maga batem. Ya ta kzlə nda imi ma kuluj yu ta magatani. ⁵¹ Zḁaku klagagha yu ta ghəḅa hadik ka kaghuni ta gray ra? Si ga! Daga vgha klagagha yu. ⁵² Daga ndanana, dzrafta a mnduha hutaf ma hga ta wi wa. Dzrafta a gwal hkən ta wi nda gwal his wa. Dzrafta a gwal his ta wi nda gwal hkən guli wa. ⁵³ Dza'a nda dma i da nda zwanť, dza'a nda dma i zwanť nda dani. Dza'a nda dma i ma nda makwani, dza'a nda dma i makwa nda mani. Dza'a nda dma i midzi nda ghwa'alani, dza'a nda dma i ghwa'ali nda midzani,» ka'a.

Nghawangha ta skwi ta magaku ndana

Mat 16:2-3

⁵⁴ Ka Yesu guli nda ndəghata ḁəmgá na: «Nghay ghuni ta ḅatá ghwayak nda ga mazu ná, "dza'a saghasa imi" ka kuni ta mnay, gi ḅa magatani mantsa. ⁵⁵ Nghay ghuni ta vyakwa falaka Sud ná, "dza'a mamu vis gita," ka kuni ta mnay, gi ḅa magatani mantsa. ⁵⁶ Tsa maḁgwirmaḁgwir maḁgwira ghuni ya! Nda sna kuni ta dganatá skwiha ta magaku ta hadik nda ya ta luwa, waka kuni traptá snanťá

dganatá skwiha ta magaku ma na fitik na tama?» ka'a.

Dzraftá skwi nda ghuma

Mat 5:25-26

⁵⁷ «Waka kaghuni ka ghəḅa ghuni traptá tsatsaftá maga skwi dīna? ⁵⁸ Ka wlawla mndu ta kagha, ka sli'afťa kuni ka dza'a da guma katsi, ḅavaḅa ka dzray nda tsi ma kdaku kuni ka ḅhadaghata da tsa vla guma ya, da lamə ka da dzva mnda tsa guma, da klaftá tsi ta kagha ka vlata ma dzva la sludz-iha, da klaftá tsahaya ta kagha guli ka vzamta ma gamak. ⁵⁹ Ka yu ta mnaghunata ná, "had' ka dza'a walanťá sabi hada ka ta kdīḅ a ka ta platá kdavakta anena tsa mndu ta vlaghata ya wu,» ka'a.

13

Mbəḁanafwambəḁa ta nzakwa ghuni, yaha kuni da rwuta

¹ Ma va tsa fitik ya, ka sli'adaghatá sanlaha ma mnduha mnay ḅa Yesu ta skwi ta slanaghatá gwal ma Galili psła Pilat ma fitika dray tanť ta skwi ḅa Lazglafta. ² Ka Yesu nda həḅ mantsa: «Mal ḅa tsa la Galili psła lu ya glakwa dmaku ka ḅa pḁakwa sanlaha ma gwal ma Galili, kəl həḅ ka ghuyťa tsa ḁanwa ya, ka kaghuni ta gray ra? ³ Malaghumala a ḅa tanť wa. Ka mbəḁanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kuni demdem manda hahəḅ. ⁴ Ari tsa mnduha ghwanpḁə tghas ta rwuta ma fitika zləmbanaghata sana həga dagala ma Silwe ta həḅ ya ná, mal ḅa tanť glakwa dmaku ka pḁakwa sanlaha ma mnduha ma Ursalima a ka kaghuni ta gray na? ⁵ Malaghumala a ḅa tanť wa. Ka mbəḁanaf a kaghuni ta nzakwa ghuni wu katsi, dza'a rwurwa kaghuni manda hahəḅ guli,» ka'a.

Fu ya kul had' ta yaku

⁶ Wya ka'a nda həḅ nda mahdi-hdi guli: «Mamu sana mndu ḁyaf

fwa ghuraf ma vwaha inabani. Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da daga yakwani. Ta lagha tsi ná, lay yaf a dektek wa. ⁷ Ka'a nda tsa mndu ta ngha tsa vwaha inabi ya mantse: "ngha ba ta na ghuraf na, mahkəna vakwa da na ta sagha da daga yakwani, lay had ta yafta wa. Nəw ɲa zləɲutani ta vli ka bətbət na, tsɪɲtsa!" ka'a nda tsi. ⁸ "Mghama da! Ka va va tsi karaku, ka lapta yu ta vli mistani, ka pghɪɲta yu ta rgwa distani. ⁹ Ka waya ka skwi dza'a yafya kdəghalam. Ka yəglafa a tsi wu katsi ɲa tsɪɲta gha," ka tsa mndu ta nghay ya.

Mbanafta Yesu ta sana marakw kul dughwanaku baɲu sabat

¹⁰ Baɲu sana sabat, ka taghə Yesu ta skwi ɲa mnduha ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Hada, mamu sana marakw kul dughwanaku ta maga vaku ghwanpdə tghas ɲɪɲ sulkuma halaway kutsuvud, lavɪɲ a ta sladata ndəɲap wa. ¹² Nghaɲta Yesu ta tsa marakw ya, ka hganɲá tsi. «Nda mba ka ma ɲanwa gha makwa ɲa,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka faftá tsi ta dzvu tida, gi hadahada ka sladatá tsi ndəɲap, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ¹⁴ Ka kuzlanafá tsi ta ɲuduf ta mgham ta ghəɲa tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, kabga tsa mbanafta Yesu ta mndu baɲu sabat ya. «Mamu fitik mku' ɲa maga slna sagha ghuni da mbamba vgha ghuni ma tsa fitikha ya, baɲu sabat a wu,» ka'a nda tsa tskatá vgha mnduha ya. ¹⁵ «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Had'inda kaghuni ta pla slani ka kdihani a tsi ta wa guduk* ka klay da vla sa imi baɲu sabat wu ra? ¹⁶ Wana na marakw na ta sabə ma mndəra la Abraham Maghwanapdə tghasa vakwani na manda hbuta halaway, ra a ka plɪɲtá tsəna marakw na ma tsa zida ya baɲu sabat wu ra?» ¹⁷ Ka ksutá tsa zlgħawa Yesu ya ta ghumahani

ka hula. Ka rfu hamata sanlaha ma mnduha ta rfu ta ghəɲa inda ɲərma slna ta magə Yesu.

Ndaw dza'a gra lu ta ga Mgham Lazglafta

Mat 13:31-32, Mak 4:30-32

¹⁸ Ka Yesu guli mantse: «Ndaw dza'a gra lu ta ga mghama Lazglafta na? Ndaw dza'a gra yu? ¹⁹ Ka guram nda hya kramasa klaf sana mndu ka sləgamta ma gam, ka dyaftá tsi ka glafta gəɲiz, ka babaftá dyakha ta hga taɲ ta zligamahani nzakwani,» ka'a.

Gwada ta ghəɲa is

Mat 13:33

²⁰ Ka Yesu guli mantse: «Ndaw dza'a gra yu ta ga mghama Lazglafta na? ²¹ Ka guram nda is klaf sana marakw ka laɲanamta ma gratá darama hupu hkən ɲa ɲlanafá inda tsa hupu ya nzakwani,» ka'a.

Wa dza'a lami da ga mghama Lazglafta?

Mat 7:13-14,21-23

²² Ka tadaptá Yesu ta zwana luwa nda luwaha dagala dagala, ta sli'i tsi da luwa Ursalima, ka dza'a nda tagha skwi ɲa mnduha. ²³ Ka lagha sana mndu ɲawɲta da tsi: «Mgham da! Ki'a yeya mnduha dza'a mbafta rki na?» ka'a. Ka Yesu nda həɲ mantse: ²⁴ «ɲawawaɲa ka lami nda ta watgha slrehwa. Ka yu ta mnaghunata na: Nda ndəgha gwal dza'a zba lami nda tida, trid'ɲa trapta taɲ.

²⁵ «Ka sli'afsl'i'a ɲanahəga ka ɲərzlaftá watgha ta ma bli kaghuni katsi, ɲa kuduslafta kaghuni ta dza watgha kazlay: Mghama da! Mghama da! Gunanaguna ta watgha kə'a. "Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu!" ka'a dza'azlay nda kaghuni. ²⁶ "Taw kay Mghama da! Ta va aɲɪ si ta za skwi, ka sa skwi, ka tataghə ka ta skwi ɲa mnduha ta inda pazlala ma luwa

* 13:15 Ngha ta Lukwa 2:7.

ɲni kay ra!” ka kuni dza’azlay nda tsi. ²⁷“Sna a yu ka sagha ndiga kuni wu, laghwala demdem tavata i’i, kaghuni gwal ta maga ghwadaka skwi,” ka’a dza’azlay nda kaghuni kay guli. ²⁸Hada, dza’a waha kuni ta wahu nda hpada sli’iɲ nghanɛr kuni ta i Abraham nda Izak, nda Yakubu, nda inda anabiha ta nzaku ma ga mghama Lazglafta, wdɪɲwda lu ta kaghuni ma bli. ²⁹Dza’a sli’akli’a mnduha nda ta slɛrpa luwa fwad, ɲa nzata tanj ka za skwi ma ga Mgham Lazglafta. ³⁰Nda tsaya tama, gwal nda hul ndanana guli, dza’a nzakway hɛɲ ta kɛma. Gwal ta kɛma ndanana, dza’a nzakway hɛɲ nda hul,» ka’a.

Yesu nda Ursalima
Mat 23:37-39

³¹Ma va tsa fitik ya, ka lagha sanlaha ma la Farisa slanaghatá Yesu, ka hɛɲ mantsa: «Ta psa kagha Hiridus ɲa dzata, sli’afli’a hadna ka laghwa ka da sana vli,» ka hɛɲ. ³²«Lawa mnanatá tsa gɛrhanj ya kazlay: Ta ghazla duhwala halaway yu, ta mbamba gwal ma danjwa yu gita nda ya mahtsim, ta mahkɛna fitik ɲa kdɪɲta da ta slna da, ka’a nda hɛɲ. ³³Ka kda yu ta mbaɗa da gita, nda ya mahtsim, nda ya baɗima. Ra a ka mtuta anabi ma sana vli, ka zlanjta mtuta ma Ursalima wa.

³⁴«Luwa Ursalima! Luwa Ursalima! Kagha ta rwanatá anabiha. Ghunɛgagha gha Lazglafta ta mnduha ná, rwana ka, ka pslatá hɛɲ nda pala. Kumanj kuma yu ta tskanatá mnduha gha tavata i’i, manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlam-bakani, ka kwalaghutá kuni. ³⁵Wana lu dza’a zlaghunanjta hɛga ghuni. Had kuni dza’a nghɛglanjta i’i dekdɛk ha ka sagha fitik dza’a mnɛ kuni kazlay: Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ya ta sagha ma hga Mgham kɛ’a,» ka’a nda hɛɲ.

14

Mbanafta Yesu ta mndu baɗu sabat

¹Baɗu sana sabat, ka sli’aftá Yesu ka lami da hɛga ga sana mali mataba la Farisa da za skwa zay. Ka pghaftá gwal hada ta iri tida ka nghay ndeezla. ²Mamu sani mndu kul dughwanaku nda hasla vghani ta nzaku hada. ³«Mamu tvi ɲa mba mndu baɗu Sabat re had wa a na?» ka Yesu dawanjta da gwal tagha zlahu ɲa mnduha nda la Farisa. ⁴Tsitsiriɗ nzanza hɛɲ kul zlgahanaftá wi. Ka lagha Yesu ksantá tsa mndu kul dughwanaku ya ka mbanafta, ka ghuniɲta dzaghani. ⁵Ka’a nda hɛɲ tama mantsa: «Wa mataba ghuni ka dɛɗaghadɛɗa zwanjani, ka slani a tsi da vɛvrɛm baɗu Sabat dza’a kwal kul tɗiginjta misimmisim na?» ⁶Trid, traptra hɛɲ ta skwi ɲa zlgahanaftá wani.

Dasuwa káka nda vli ɲa nzata gha

⁷Na nghay Yesu ta gwal hagaf lu ta zba vla nzaku ɗinaɗina, ka’a nda hɛɲ nda mahdiɗi mantsa: ⁸«Ka hgaf hga mndu ta kagha da vla za skwa zay, ma gi lɛ ka da nzata ma vli ɗina, ka waya ka skwi mamu sana mndu ta malaghutá kagha hgaf lu ɲa da tsa vli ya. ⁹Da lagha tsa mndu ta hgaftá kaghuni ya, da mnay ɲa gha kazlay: Sli’afli’a, zlananjla ta na vli na ta na mndu na kɛ’a, ɲa ksutani ta kagha ka hula ta dza’a nzɛglata ma hamata vla nzaku. ¹⁰Skwi ta raku ná, ka hgaf hga lu ta kagha da vla za skwa zay katsi, nzanza gha ma hamata vla nzaku karaku. Kɛ’a ka tsa mndu ta hgaftá kagha ya ná, “ɓay gra! sli’afli’a, sawi da nzata hadya,» ka’a dza’azlay. Mantsa tama nda tsafara vgha gha da gwal dza’a za skwi kawadaga nda kagha. ¹¹Inda mndu ta glanaftá ghɛɲani, dza’a vraganavra lu, inda mndu ta vraganatá ghɛɲani dza’a kapanafkapa lu,» ka’a nda hɛɲ.

Hagaftá gwal ka pǎu ɲa za skwa zay

¹² Ka'a nda tsa mndu ta hgafta ya mantasa: «Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa ka vaghū dər skwa zay ka hani a tsi ɲa mnduha, ma laghu ka hagay ta gra gha ta gra gha, ta zwanama gha ta zwanama gha, ta laghuni ta laghuni, nda ya ta sləvdaha gha ka gadghəl ka gadghəl, da hgaftá həj ta kagha ɲa plaghamta manava tsaya bađu ya ga taŋ guli. ¹³ Ka magamaga ka ta skwa zay ɲa badawa katsi, haga ta la ka pǎu, nda la ka marghum, nda la nda rwa səlahā taŋ, nda gwal nda ghulpa, ɲa zay. ¹⁴ Dza'a nzanza ka nda rfu kabga haď fitik dza'a plaghamta həj manda va tsaya wa. Lazglafta dza'a plaghamta bađu fitik dza'a sli'agapta tǎukwa mnduha nda hafu,» ka'a.

Skwa zay dagala

Mat 22:1-10

¹⁵ Tahula snanata sana mndu mataba tsa gwal ta za skwa zay ya tsa gwada ya, ka'a nda Yesu mantasa: «Rfu da mndu dza'a za skwa zayni ma ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁶ Ka Yesu nda tsi mantasa: «Lagha sana mndu ka magatá skwa zay dagala, ka haganǎ tsi ta mnduha nda ndəgha. ¹⁷ Ndusakwa skwa zay, ka ghunaftá tsa mndu ya ta duhwalani da mnanatá tsa mnduha haganǎ tsi ya kazlay: Saghawasa nda maga fitikani kə'a. ¹⁸ Lagha tsa mnduha ya ka mbahanaftá wi ta tva turtuk. "Mamu vwah skwa yu ná, tsaw nda nza tkwe' ka dza'a dá nghanata ná, kiǂa, wya dzvu," ka sani taŋtaŋ nda tsi. ¹⁹ "Mamu slaha hva dzawa yu ghwanǎ dza'a yu dzaghanǎ" ná, kiǂa, wya dzvu, ka sani. ²⁰ "Klafta dá yeya ta makwa ta ga maghurbi yu tsaya dza'a kwal yu ǂhata," ka sani nda ɲani. ²¹ Ka vragaghatá tsa duhwal ya dzagha, ka rusanaftá tsi ta mghamani.

Ka ǂasaftá tsa danahəgani ya ta ɲuduf. Ka'a nda tsa duhwalani ya mantasa: "La misimmisim ta badawaha nda ya ta pazlalaha ma luwa, ka hagakta ka ta la ka pǎu, nda la marughumha, nda ghulpata mnduha, nda la nda rwa səlahā taŋ," ka'a. ²² Tahula magatani, ka vradaghatá tsi. "Mghama dá, nda maga tsa skwiha mna ka ya kay, tsaw ta teke'a vla nzakuha, ka'a." ²³ "La ta tvi ta tvi nda ya ma vla ɲaŋatá gam, ka hlakta ka ta inda mnduha dza'a slanaghata ka, ka da ndaghagapta vli ma hga ga ini, ka tsa danahəga ya nda duhwalani. ²⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, haď mndu mataba tsa gwal haganǎ lu ya dza'a danǎtá skwa zaya dá wa,» ka'a.

Dina zlanǎ duhwalha Yesu ta inda skwi

Mat 10:37-38

²⁵ Ma sana fitik ta mbada mnduha rutututa ta tvi mista Yesu, ka mbədavata Yesu, ka'a nda həj mantasa: ²⁶ «Ka sagha da i'i mndu katsi, ba malaghutani ta dvtutá i'i ka i dani nda mani, nda markwa taŋ, nda zwanani, nda zwanamani, nda kwaghamani, nduk nda vərda ghəjani tani, kada nzakwa tsi ka duhwala dá. ²⁷ Dər wa tsi ta kwalaghutá kla udza zləjajni*, ka kwalaghutá dza'a mista dá, lavinǎ a ta nzakway ka duhwala dá wa. ²⁸ Ka ta kumay mndu mataba ghuni ta baftá həga dagala katsi ní, haď ta nzata ka mbədaftá mbsaka skwi dza'a zadinǎ tsi karaku ɲa nghanǎni ka mamu re haď wa a tsedani prək ka kǎinǎ tsa slna ya ra? ²⁹ Ka mantasa a tsi wu, ka laghani ka thaftá mndəra tsa həga ya ka kwal kǎinǎ bafta katsi, inda gwal dza'a nghanavata ná, dza'a ghuǂasay həj. ³⁰ "Ngha ta na mndu na ta thaftá mndəra hga ka traǎtá kǎinǎ," ka həj dza'azlay. ³¹ Mantasa guli, ka ta kumay sana mgham

* 14:27 Ngha ta Lukwa 9:23.

ta vulu nda sana mgham katsi, had' ta nzata karaku ka ndanapta ka dza'a laviṇərlaviṇ a wa a tsi ta guyata nda ghumani ta dza'a sagha guyata nda tsi nda mnduha dambu' hisamsak wu ra? Tsaw tsatsi, dambu' ghwan' yeya ṇani ma mnduha. ³² Ka kə'a kə'a nghadapta laviṇta a tsi wu, ta ghunafghuna ta mndani da tsa sana mgham ya ta kul ḡhadaghatá tsi ndusa, ṇa dawa tva dzrafta nda tsi. ³³ Mantsa tama, had' mndu dza'a laviṇtá nzata ka duhwala da mataba ghuni, ka zliṇ a tsi ta inda skwihani wu,» ka Yesu sganaghata.

Slughul kul had' zḡaku mida
Mat 5:13, Mak 9:50

³⁴ «Wya zḡa slughul, ka nda kḡa zḡaku mida katsi, ndaw dza'a vrəḡlanamta lu ta zḡakwani na? ³⁵ Zḡaḡla a ṇa pḡhafta ta vwah dər ṇa rgwa wu, dza'a pḡhidinḡha lu ta hadik. Ka mamu mndu nda sləmənṇa snay, ka sna tsi,» ka'a.

15

Slafta sana mndu ta tuwakani
nda zada

Mat 18:12-14

¹ Ma sana fitik, ka gavadaghata gwal ta tska dzumna da sna gwada da Yesu. ² Mbada la Farisa nda gwal tagha zlahu ka ruruṇwaku. «Niṇna na mndu na ta ghəṇani ka gra gwal dmaku, wana ta za skwi kawadaga nda həṇ,» ka həṇ. ³ Ka mnə Yesu ṇa taṇ nda mahdihdi hdi: ⁴ «Waya mataba ghuni, ka dərək tuwakhani, ka zadavaghuta ya turtuk mataba taṇ, dza'a kwal kul zlanavatá tsa pḡakuha taṇ təmbaymbsak təmbay mida ya ma mtak, ka laghwi da zba tsa turtuk ta zwaḡuta ya, ha ka nghanṭani na? ⁵ Manda nghanṭani, ka rfu tsi ta rfu, ka tsukwaftá tsi ta badzagani. ⁶ Manda vraktani dzagha, ka haganṭá tsi ta grahani nda sləvdahani. «Sawa ka rfa mu ta rfu, wana nda nga yu ta tuwaka

da si ta zwaḡuta kay,» ka'a nda həṇ. ⁷ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu ta luwa ta ghəṇa mnda dmaku turtuk ta mbəḡanaftá nzakwani, ka ṇa tḡukwa mnduha təmbaymbsak təmbay mida ta kwalaghutá mbəḡanaftá nzakwa taṇ,» ka'a.

Slafta sana marakw ta kwaḡani
si ta zwaḡuta

⁸ «Ari wati marakw ya, ta mutsaftá suley ghwan, ka zwaḡugudunustá suley turtuk matabani, dza'a kwal kul tsamtá vu ma pitirla, ka tsukwa həga ka psay dasuwa ha ka nghanṭani na? ⁹ Manda nghanṭani, ṇa haganṭani ta magrahani nda sləvdahani. «Sawa, rfama ta rfu, wana nda nga yu ta suley da si ta zwaḡuta kay, ka'a.» ¹⁰ Ka yu ta mnaghunata ná, dza'a malaghumala rfu da duhwalha Lazḡlafta ta ghəṇa mnda dmaku turtuk ta mbəḡanaftá nzakwani,» ka'a.

Dukwafta dani ta zwanani si ta
zwaḡuta

¹¹ Wya ka'a guli: «Mamu sana mndu his zwanani. ¹² «Ari da! Vli-havla ta ṇada ma skwa za həga má dza'a yu mutsay,» ka sagəṇ nda dani. Aray, ka da taṇ. Ka dganaptá tsi ta gadghəlani ta həṇ. ¹³ Tsəḡakw fitik tahula tsa, ka dzawinṭá tsa sagəṇ ya ta ṇani demdem, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta sana hadik di'ṇ. Hada, ka badzinṭá tsi ta skwani ma maga sli'in'sli'ṇ. ¹⁴ Manda kuduta tsa skwani ya demdem, ka slatá maya ta tsa hadik ya. Lay, ta had skwi dekdek da tsi wa. ¹⁵ Ka laghu tsi vzatá ghəṇani ṇa maga slna ga sana mndu ma tsa hadik ya. Ka ghunaghatá tsa mndu ya da nga ghuvazuha ma vwahani. ¹⁶ Ka dzə maya. Ta kumay si má ta za tsa skwa zaya ghuvazuha ya, lay had' mndu ta vlanṭa wa. ¹⁷ Ka zl-raftá tsi ta ndanu: «Kidaghi gwal ta ksa slna ga da da, ta za skwi ka

haslay, wana i'i hadna ta mtaku da maya! ¹⁸ Dza'a vru yu da da da. Vradaghata da ya, da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku guli, ¹⁹ rglā a yu ka hgay ka zwanā gha wu, fafa ta i'i manda mndu tekwa mataba gwal magaghatā slna," ka yu dza'azlay nda tsi, ka'a. ²⁰ Ka sli'aftā tsi ka vraghuta da dani.

«Ta ghwa a ka ḡhadaghata dzagha wu, ka nghanṭā dani. Ka ksaftā tsi ta dani ka hidahida, ka sli'aftā tsi nda hwaya, ka lagha tsi habwa' tida, ka brusay. ²¹ «Ari Da! maganamaga yu ta dmaku ta Lazglafta, magaghamaga yu ta dmaku ta kagha guli, rglā a yu ka hgagelta ka zwanā gha wu," ka tsa zwanā ya nda tsi. ²² «Klagapwa kla misimmisim ta tsa lgut dīna katakata ya, ka sudānavata kuni, fanaf kuni ta halagar ta dzvu, sudanam kuni ta ḡabāh ma sēla. ²³ Ksagaghawaksa ta mamakwa sla nda uwasla, ka hnata kuni, ka za mu, ka rfa mu ta rfu. ²⁴ Nana zwanā da wana tsi na ná, manda skwi si nda mta, wana vrakta nda hafu, si nda zaḡa ka nghavatā tsi," ka dani nda kwalvahani. Ka zlraftā hēṅ ta rfu.

²⁵ «Tsaw ma vwah zumala tsa mndu ya ta tsa fitik ya. Ta vraktā tsa zumali ya dzagha, laghani ndusa nda hēga, ka snanṭā tsi ta ghudzaga dewdew nda skalu ga tan. ²⁶ Ka hganṭā tsi ta sani ma kwalva tan, ka dawānṭa da tsi ta skwi ta magaku. ²⁷ «Zwanāma gha ya ta vrakta, ka dzatā da gha ta mamakwa sla nda uwasla, kabga nghanṭani ta dughwana," ka tsa kwalva ya nda tsi. ²⁸ Ka ḡasaftā tsi ta ṅuduf, ka kwalaghutā dza'a da hēga. Ka sabē dani gatay ṅa lamani da hēga. ²⁹ «Mā kidagha vakwa da na ta magaghatā slna, ta kwalaghu a yu dēkdēk ta snatā skwi ta mniḡata ka wa. Ta ksaf a ka ta dēr ḡizaḡiza gu ka vliḡata

ṅa hnata da, ka rfay ṅni ta rfu nda graha da wa. ³⁰ Na vrakta zwanā gha ya ta zadānatā gadghēla gha ṅa gwal ta hliri ná, ṅani ta hna yu ta mamakwa sla nda uwasla ka ka," ka'a nda dani. ³¹ «Sagēṅ, kawadaga kagha nda i'i inda fitik. Inda skwa da ná, ṅa gha ya. ³² Nda ra ka magatā skwa skalu, ka rfay mu ta rfu. Nana zwanāma gha wana tsi na ná, si nda mta, ka vraktā tsi nda hafu. Si nda zaḡa, ka nghavatā tsi,"» ka dani nda tsi.

16

Nṅarma kwalva

¹ Ka Yesu nda duhwalhani guli mantsa: «Mamu sana mnda gadghēl ta hlaftā huzlani ka pghanamtā sana mndu ma dzvu ṅa nghanata. Ka lagha lu da mnanata kazlay: Wa'a tsa mndu ya ta badza huzla gha kē'a. ² Ka hganṭā tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Waka ka ta magay ka lu ta snē yu ya na? Mniḡamna kākā ta maga slna gha. Ndanana na, nṅaglanaghata a ka ta ghēṅa huzla da wa," ka'a nda tsi. ³ Ka tsa mndu si ma dzvani tsa huzlaha ya mantsa: «Waka yu dza'a magay tama? Wana hlaghuhla danahēga da ta inda huzlaha ma dzva da? Ka la yu da hva ka yu, had mbrakwa da wu. Ka la yu da gatā skwi ka yu, dza'a ksay ta i'i ka hula. ⁴ Ala, nda sna yu ta skwi dza'a yu magay dza'a kēl mnduha ka tsu'aftā i'i ghzlēdisrē lu dazlay," ka'a. ⁵ Tahula tsa tama ka hagaftā tsi ta gwal nda huzla danahēgani da hēṅ. «Kidaghi skwi ta dza'a ka vlay ṅa danahēga da na?" ka'a nda tanṭanā mndu. ⁶ «Garwa rdī dērmək ya," ka'a nda tsi. «Klafkla ta delewera gha, nzanza misimmisim ka vindafta ka ta hutafmbsak," ka'a nda tsi. ⁷ «Ki da kagha, ta kidaghi ṅa gha ṅa vlay?" ka'a nda sani guli. «Buhwa hya dērmək ya," ka'a nda tsi. «Klafkla ta delewera gha, vindafta da ta Tghasmbak,"

ka'a nda tsi. ⁸ Hwidhwida na mndu na, ka tsa danahaga ya ka ghuba tsa ghwadaka mndu ya. Tsaw mal hidata mnduha ma na ghəŋa hadik na nzakwa taŋ mataba taŋ, ka zwana tsuwadak,» ka'a.

Laviŋ a mndu ta gwaftá danahaga his wa

⁹ «Ka i'i ta mnaghunata na: Hlawa na ghwadaka skwa gadghəl ta na ghəŋa hadik na, ka kasa kuni ta gra nda tsi. Bađu kdaghutani da kaghuni ya, ŋa tsu'ay Lazglafta ta kaghuni ma həgani ŋa kdekedzeŋ. ¹⁰ Ka nda sna mndu ta ŋanata skwi kwitikw, nda sna guli ta ŋanata skwi dagala. Ka sna a mndu ta ŋanata skwi kwitikw wu katsi, sna a guli ta ŋanata skwi dagala wa. ¹¹ Ka laviŋ a kuni ta ŋanata ghwadaka skwa gadghəla na ghəŋa hadik na wu katsi, wa dza'a mnay kazlay: Zlgha ta vərda skwa gadghəl kə'a? ¹² Ka laviŋ a kuni ta ŋanata skwa gadghəl wu ní, wa dza'a vlaghatá vərda ŋa gha ma skwi tama.

¹³ «Laviŋ a kwalva turtuk ta ga kwalva danahaga his wa. Nda husaŋta sani turtuk, nda dʋutani ta sani. Ka mantsa a tsi wu, dza'a ndi'anava ndi'a ta vgha ta sani, ŋa husaŋta tsa sani ya. Laviŋ a kuni ta nzakway ka kwalva Lazglafta kuni guli na, ka kwalva tsemi kuni guli wa,» ka Yesu.

Nzakwa la Farisa nda guma Lazglafta

Mat 11:12-13, 5:31-32, Mak 10:11-12

¹⁴ Ka ghubasu la Farisa ta sna inda tsa gwada ya ta Yesu, kabga dʋudva hahəŋ ta tsemi. ¹⁵ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka tdukwa mndu aŋni ka kaghuni ta mara ghəŋa ghuni ta kəma mnduha. Tsaw nda sna Lazglafta ta ŋudufa ghuni. Tsa skwi ta ghubu mnduha nda ghuba ya ná, ka manzakdaway nzakwani ta wa ira Lazglafta.

¹⁶ «Daga ghalya ta zraftá lu ta mna gwada ta ghəŋa skwi vindaf lu ma deftera zlahu Musa, nda ya ma deftera anabiha, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga Batem. Ta fitika zlagapta Yuhwana mnda maga batem tama, ka zraftá lu ta mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka zlu'u mnduha ta vgha ŋa lami. ¹⁷ Tsaw mal ndəkweɗata hərɗuta luwa nda hadik ka dəɗavaghta thatá skwi turtuk ma zlahu,» ka'a.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

¹⁸ «Mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ ka klaftá sani ná, hliri ta hlu tsa mndu ya. Mndu ta klaftá marakw ghzliŋ zə'ala taŋ guli ná, hliri ta hlu tsa mndu ya,» ka'a.

I sana mnda gadghəl nda Lazar

¹⁹ «Mamu sana mndu ghalya ka gadghəl, lgut kulefededa nda bla dzvani ta sudə tsi ta vgha. Inda fitik, skwi dɗazda ta zə lu ga taŋ. ²⁰ Mamu sana mndu guli Lazar hgani, ka pɗu, ka lku vghani dze'dze', ta zi'aku, ta hani ta watgha ga tsa mnda gadghəl ya. ²¹ Ta kumay si ta baghaftani nda wiwisa dafa ta rkata ma vlə zay tsa mnda gadghəl ya, sew mutsaf a wa. Ama kriha yeya katek ta sli'adaghata da ni'a tsa lkuhani ya. ²² Ka mtuta tsa mndu ka pɗu ya, ka tsukwaghatá duhwalha Lazglafta fata tavata Abraham. Ka mtutá tsa mnda gadghəl ya guli, ka padamta lu. ²³ Ka ghuyə tsi ta dāŋwa katakata ma vla nzakwa gwal nda rwa. Kə'a kə'a klanťa ghəŋ ná, ka nghanťa tsi ta Abraham di'ŋ kawadaga nda Lazar. ²⁴ «Da da Abraham! Tawatá hidahida ta i'i! Ghunafghuna ta Lazar ka tsughumamta tsi ta ndəfiŋa dzvani ma imi, ka didifta tsi ta ghanik ləŋləŋləŋ, kabga ta ghuya dāŋwa yu katakata ma na vu na,» ka'a dzatá

lawlaw. ²⁵ Ka Abraham nda tsi mantsa: “Sagəŋ! Havaphava ka za mghama gha si ta zə ka ma nzakwa gha nda iri ta ghəŋa hadik, ta ghuyə Lazar ta daŋwani ya. Ndana tama nda l6a ɲudufa tsatsi, ta ghuyə kagha ta daŋwa gha. ²⁶ Zlanha lu ta tsa, mamu mghama gudzuvrurɲ ta dgamata. Dər má ta kumay mnduha ta sli’afta hadna da aŋni ɲa dza’a da kaghuni ná, laviŋ a həŋ wa. Laviŋ a lu ta tsughwadagapta da kaghuni ka sagha da aŋni guli wu,” ka’a. ²⁷ “Ka si mantsa tsi, wya dzvu, ghunatá Lazar da la ga da da, ²⁸ kabga ta mamu zwanama da hutaf. Ka dza’a tsi da snanamtá həŋ, da sagha hahəŋ guli da ghuya daŋwa ma na vla ghuya daŋwa na,” ka tsa mnda gadghəl ya. ²⁹ “Mamu vindatá deftera zlahá Musa nda vindatá gwada la anabiha da zwanama gha, ka snasna həŋ,” ka Abraham nda tsi. ³⁰ “Slaghwa a tsaya da da Abraham wu, ka sli’af hadna mndu da gwal nda rwa, ka lagha slanaghatá həŋ ka tsi ná, hadahada həŋ dza’a mbədanafatá nzakwa taŋ,” ka tsa mnda gadghəl ya. ³¹ “Ka va a həŋ ta sna tsa zlahá Musa nda tsa gwadaha la anabi ya wu katsi, dər ki sli’afta mndu da gwal nda rwa ka lagha slanaghatá həŋ, had fitik dza’a snata həŋ wu, ka Abraham nda tsi,” ka’a.

17

Hidaku vla Yesu

Mat 18:6-7,21-22, Mak 9:42

¹ Ka Yesu nda duhwalhani tama mantsa: «Nda nza tkwe’ ka nza-kwa skwiha dza’a dziŋtá mnduha ka tuthun. Ama daŋwani ma mndu ta zlambintá sani. ² Ta draŋ ya ma hbanam lu ta buna ma lwi ka vzaghata da drəf, ka vzamtani ta sanlaha nda hta da dmaku. ³ Nghawa ghəŋa ghuni!

«Ka gaga zwanama gha ta dmaku, mnanaŋmna dar. Ka mbədanaf mbəda tsi ta nzakwani, planapla ta

dmakwani. ⁴ Ka dər ndəfáŋ səla gaghata tsi ta dmaku ta fitika turtuk ka va sagha tsi mnaghaŋta kazlay: Bgadaya kə’a, plinispla,» ka’a.

Gwadata zlgħay nda ɲuduf

⁵ Ka gwal ghunay nda Mgham Yesu mantsa: «Sgaŋnagha zlgħay nda ɲuduf,» ka həŋ. ⁶ Ka Yesu tsu’anafatá wani ta həŋ mantsa: «Ka mamu zlgħay nda ɲudufa ghuni tafta hya kramasa katsi, dza’a mnay kuni ɲa ya babala ya kazlay: Tdāftda ta vgha gha ka dza’a ka vzamtá vgha ma drəf kə’a, ɲa snaghunatani.»

Vərda kwalva

⁷ «Ka mamu ya mataba ghuni ta hvanatahva ta mndu, ka ta ngahanatá rini a tsi, na gi ngahaŋta tsa mndu ya ta saghani ma vwah ná, “sawi misimmisim da za skwa zay” ka’a dza’azlay nda tsi ra? ⁸ Skwi dza’a tsi mnay ná, “diha skwa zay, ka mbədapta ka ta lgut ɲa vla skwi ɲa da, ta zə yu. Tahula tsa, ɲa zay gha ta ɲa gha kə’a.” ⁹ Dza’a rfay ta tsa kwalva ya kabga magatani ta tsa skwi mnana tsi ya ra?

¹⁰ «Mantsa ya kaghuni guli, ka magamaga kuni ta skwi mnaghuna Lazglafta ɲa magay katsi, “nu hayhaya kwalva ma aŋni 6a, skwi ya laviŋ ɲni ta magata maga ɲni, ka kuni mnay,» ka’a.

Mbanafta Yesu ta sana mndu

ksurda mndu

¹¹ Ta dza’a Yesu da luwa Ursalima, ka labə tsi ma takataka hadika Samari nda Galili. ¹² Tata lamə nda la Yesu da sana luwa, ka sagha gwal ghwanɲ hlu rda mndu ta həŋ guyaku nda tsi. Ka nzagaghatá həŋ kətsau’. ¹³ «Mgham Yesu, tawatá hidahida ta aŋni,» ka həŋ kapaŋtá lwi. ¹⁴ Na gi pghafta irani ta həŋ, «lawa la maranaŋtá vgha ghuni ta mnda dra skwi ɲa Lazglafta,» ka’a nda həŋ. Tata mbada həŋ ka dza’a, gi kləwəɗ nda mbamba həŋ. ¹⁵ Na gi ngahaŋtá sani turtuk mataba taŋ

ta tsa mbatani ya, ka vraktá tsi nda zləzlvá Lazglafta nda lwi dagala dagala, ¹⁶ ka lagha tsi zləmbatá ma ghuva Yesu, ka rfay. Tsaw mnda la Samari tsa mndu ya. ¹⁷ Ka Yesu mantša: «Ghwarj a həj ta mbambafta kay ra? Ga tsaha təmbay ya katək na? ¹⁸ Nana mndu ka matbay na yeya kwenkwenj ta vragaghata da rfanaghatá Lazglafta ra?» ka Yesu ta ghəjani. ¹⁹ «Sli'afslí'a gha ka dza'a ka, zlgħay nda nɟɟufa gha ta mbaghaftha,» ka Yesu nda tsi.

Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta

Mat 24:23-28,37-41

²⁰ Ka la Farisa nda Yesu mantša: «Yawu dza'a sagha fitika ga mghama Lazglafta na?» ka həj. Ka'a nda həj mantša: «Ghur a dza'a nghanja lu ta sagha ga mghama Lazglafta wa,» ka'a. ²¹ «Hadlu dza'a mnay kazlay: A'! "Wana tsi," a'! "Wa'a tsi" kə'a wa. Dina ka snanja ghuni kazlay: Ma takataka ghuni ga mghama Lazglafta kə'a,» ka Yesu nda həj.

Fitik dza'a sagha Zwanja mndu

²² Ka'a nda duhwalhani guli mantša: «Dza'a saghasa fitik ɟa kumanja ghuni ta nghanja fitika Zwanja mndu dər turtuk səla tsi, nghanja a kuni wa. ²³ Ka lu dza'azlay nda kaghuni na: "A'! Wa a hada a," "a'! Wana hadna," yaha kuni da dza'a, yaha kuni da slaslamaku. ²⁴ Manda dəsłakwa wuda luwa ta sli'aftha ta sana slərpu ka labə da sana vli ya ná, mantša ya dza'a sagha Zwanja mndu baɟu ɟani fitik. ²⁵ Ma kdə tsaya, dza'a ghuyapə ghuya ta dərwa katakata ɟa vziɟta na mnduha ta na fitik na. ²⁶ Tsa skwi ta maguta ma fitika Nuhu* ya ná, mantša ya dza'a magakwa tsi ma fitika Zwanja mndu guli. ²⁷ Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka hla mi'i, ka vla kwagħa tan ɟa

zə'al, ha ka sagħa fitik kəl Nuhu ka lami da kwambalu, ka sagħa imi vlundud zadənatá həj. ²⁸ Ka guram nda skwi ta magata ta fitika Ludu dza'a magakwa tsi. Ta zazaku mnduha, ka sasaku, ka sakway, ka dzawapta, ka ɟabəy, ka babay, ²⁹ vagim baɟu sagħwa Ludu ma Suduma† ya, ka zlagatá drəfa vu zadənatá həj tendərzlele'. ³⁰ Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi baɟu tsa fitik dza'a zlagapta Zwanja mndu ya.

³¹ «Baɟu tsaya, ka ta nzaku mndu ta dədəmatá ghəjə həga, dər ma mamu huzłani ma huɟa həga, yaha tsi da saha da hlay, ka hwayaghuta tsi. Mantša mndu ma vwah guli, yaha vru dzaghani. ³² Havakwa markwa Ludu‡ 6a! ³³ Mndu ta kuma mbanafthá hafani ka ghəjani ná, dza'a zadɟzadə. Ama mndu ya ta zadɟntá hafani dza'a mutsaf-mutsa. ³⁴ Ka yu ta mnaghunata ná, ma tsa rvidik ya, gwal his ta hani ta ghzləjə turtuk, ɟa klagħutá sani, ka zlanavatá sani. ³⁵ Mi'aha his ta hu'u ka skwa turtuk, ɟa klagħutá sani ka zlanavatá sani. ³⁶ [Mnduha his ma vwah, ɟa klagħutá sani ka zlanavatá sani,]» ka'a nda həj. ³⁷ Ka duhwalhani nda tsi mantša: «Ga dza'a magakwa tsa skwiha ya ní Mghama dā?» ka həj. «Ka ga mbła skwi ya ná, hada ta tska gug-zlum ta vgha,» ka'a nda həj.

18

Sana ghwadaka mnda tsa guma

¹ Ka mnə Yesu ta mahdihdi ɟa tan, ɟa gdavata tan nda maga du'a, yaha malandugwa tan da rwaku, da zlanatá həj. ² Ka'a mantša: «Mamu sana mnda tsa guma ma sana luwa kul zləjə Lazglafta, had ghuyani nda mnda səla wa. ³ Mamu sana markwa wadgu ma va tsa luwa ya guli, ta va gdəta ta lagħa da mnay ɟani

* 17:26 Ngha ta Złrafta 6:5-12 nda 7:6-23. †

‡ 17:32 Ngha ta Lukwa 10:12. † 17:32 Ngha ta Złrafta 19:26.

kazlay: Dgan̄na guma mataba n̄ni nda ghuma da, ka'a tazlay. ⁴ Nda kda fitika kwalaghutani ta tsanata tsa gumani ya. Tahula tsa, ka'a ma ghə̄jani mantsa: "Dər ma zlə̄ja a yu ta Lazglafta wu, hađ ghuya da nda mnda sə̄la guli wu, ⁵ tsaw wana na wadgu na ta ghuya i'i, dər tsanata da ta na gumani na, yaha da gd̄ata ta sagha da ghuya ghə̄ja da," ka'a. ⁶ «Fawa sləm̄ə̄j ka sna kuni ta skwi mnə̄ tsa ghwadaka mnda tsa guma ya 6a! ⁷ Lazglafta yeya dza'a kwal kul maganata zdaku ta mnduhani ta wahu da tsi giftik nda rvidik tani n̄ja gərda hə̄j rki na? ⁸ Ka i'i ta mnaghunata, dza'a gi maganamaga ta zdaku ta hə̄j gi hadahada. Nziya nza tsi, badu vragata dza'a vragata Zwan̄a mndu n̄i, dza'a slanaghasla ta gwal ta zlglafta nda n̄juf rki na?»

Mnda la Farisa nda sana mnda tska dzumna

⁹ Ka mnə̄ Yesu ta sana mahdihdi guli kabga sanlaha ta ngha ghə̄ja tan̄j ka gwal tdukwa ta kə̄ma Lazglafta ka ghu6asa sanlaha. ¹⁰ Ka'a mantsa: «Mamu sana mnduha his ta n̄ladafta da hə̄ga Lazglafta da maga du'a. La Farisa sani, mnda tska dzumna sani. ¹¹ Ka sladatá tsa la Farisa ya ka maga du'a ma ghə̄jani. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, ta rfay yu ta kagha, kabga nza a i'i mnda sanlaha ma mnduha, gwal ghali, ka ghwadak mnduha, nda gwal hliri wa. Nza a yu manda ya mnda tska dzumna ya wa. ¹² Fitik his ta fata yu ka suma ma luma, ta vlay yu ta skwi turtuk n̄ja gha ma skwiha da ghwan̄ kə'a." ¹³ Na tsa mnda tska dzumna ya kay ka nzagaghata kə̄tsau', walan̄ a ta kapanatá ghə̄j nda ta luwa wa. Mbadá kə'a ka wuslikay dzvu, ka dza ghuya. Ka'a mantsa: "Ari Lazglafta, tawa ta hidahida ta i'i ta nzakway ka mnda dmaku na," ka'a. ¹⁴ Ka i'i ta mnaghunata, ta

lagha tsa mndu ya dzaghani, nda dzra n̄ani nda Lazglafta. Mantsa a nzakwa n̄a tsa la Farisa ya wa. Nzakwani ná, dər wa ta kapanafatá ghə̄jani, dza'a gwitsaganagwitsa lu. Ka hananahana mndu ta ghə̄jani, dza'a kapanafkapa lu,» ka'a.

N̄a gwal ta gara vgha nda zwani, ga mghama Lazglafta

Mat 19:13-15, Mak 10:13-15

¹⁵ Mbadá mnduha ka va hlaktá zwani kwitikw kwitikw da Yesu n̄a tfanaghatani ta wi ta hə̄j guli, Na nghan̄ta duhwalhani ta tsa hladaghatá zwani ya, ka ghzle hə̄j ta hə̄j. ¹⁶ Ka nghan̄tá Yesu ta hə̄j, ka'a mantsa: «Zlan̄wazla ta zwani ka sagha hə̄j da i'i! Ma pyə̄ kuni ta hə̄j. Nda nza ga mghama Lazglafta ka n̄a gwal ta gara vgha nda hə̄j. ¹⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dər wa ta kwal kul tsu'afatá ga mghama Lazglafta manda zwan̄ kwitikw ná, hađ dza'a walan̄ta lami dida dekdek wu,» ka'a.

Sana mnda gadghəl

Mat 19:16-30, Mak 10:17-31

¹⁸ Ka dawantá sana mghama la Yahuda da Yesu ka'a mantsa: «N̄ərma mgham, nu da a yu magay ka da mutsafta yu ta hafu n̄a kdekeden̄ na?» ka'a.

¹⁹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabgawu ta kəl ka hga i'i ka n̄ərma na? Lazglafta turtukwani n̄ərma. ²⁰ Nda sna ka, ka zlahu ta mnay: "Ma hlu ka tiri, ma dza ka ta mndu, ma ghali ka ta ghali, ma tsanava ka ta gwada ta mndu, vlatá glaku n̄a i da gha nda ma gha*, kə'a,» ka Yesu nda tsi. ²¹ «A! Sna a i'i ta tsaha ya daga ma ga zwan̄a da ra,» ka'a. ²² Na snan̄ta Yesu ta tsaya, ka'a mantsa: «Turtuk skwi ta pdə̄gə̄daghawta. La dzawin̄tá skwiha gha, ka daganafata ka ta tsedani ta la ka pdu, dza'a mutsay ka ta gadghəl ta luwa, ka vrakta

* 18:20 Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta Zlahu 5:16-20.

ka, ka dza'a ka mista da,» ka'a. ²³ Na snanṭani ta tsa gwada ya, su'anak kumani kabga gadghəl ya katakata.

²⁴ Nghanata Yesu ta tsa su'anaka ta ṅdufani ya, ka'a mantsa: «E! Nda bla ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta. ²⁵ Ta draṅ lama ṅalibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama gadghəl da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁶ «Ka si mantsa tsi, waya dza'a mbafta 6a?» ka tsa gwal ta sna skwi ta mnə tsi ya. ²⁷ «Tsa skwi nda bla nzakwani da mnda sala ya ná, bla a da Lazglafta wu,» ka Yesu zlgħanaftawa taṅ. ²⁸ Ka Piyer mantsa: «A'a! Wana aṅni ta zlanṭá inda skwa ṅni, ka dza'a mista gha,» ka'a. ²⁹ Ka Yesu nda hənṅ mantsa: «Kahwath-wata ka yu ta mnaghunata, ka zlanṅzla mndu kabga ga mghama Lazglafta, ta hgani, ka markwa taṅ a tsi, ka zwanamani a tsi, ka i dani nda mani a tsi, ka zwanani a tsi, ³⁰ dza'a kwal kul mutsafá skwi dagala ma na zamana na, ṅa mutsaf-tani ta hafu ṅa kdekedzeṅ dazlay wu,» ka'a.

Mnəgəлта Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mat 20:17-19, Mak 10:32-34

³¹ Ka hḡadaghatá Yesu ta duh-walhani ghwanṅpəda his da tsi, ka'a nda hənṅ mantsa: «Wana mu ta dza'a da Ursalima hada dza'a kdafta skwi vindaf la anabi ta ghəṅa Zwanṅa mndu. ³² Dza'a vlanṅvla lu ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, ṅa gagay taṅ, ṅa rarazay taṅ, ṅa tafay taṅ ta sərɗək tida. ³³ Tahula sləvapta taṅ nda krupi, ṅa dzata. Ta mahkəna fitik, ṅa sli'agaptani.» ³⁴ Sna a duhwalhani ta tsa skwi ta mnə tsi ya wa. Gwada nda difa ya ta snə hahənṅ, sna a hənṅ ta klatá ghənṅani wa.

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda ghulpa

Mat 20:29-34, Mak 10:46-52

³⁵ Ndu sadaghatá Yesu tavata luwa Yeriku, mamu sana ghulpa ta mndu ta nzaku ta wa tvi ta gatá skwi. ³⁶ Snanṭani ta dəmga ta sli'adaghatá, ka dawantá tsi ta skwi ta magaku. ³⁷ Ka mnanatá lu kazlay, Yesu mnda la Nazaret ya ta labə kə'a. ³⁸ Ka'a mantsa: «Yesu zwanṅa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i,» ka'a dzatá lawlaw. ³⁹ Lagha tsa gwal ta kəma ya ka davay, ka mbəl ṅa hanaftá wi. «Zwanṅa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i!» ka'a sganaghatá lwi dagala dagala. ⁴⁰ Ka sladavatá Yesu. «Klakwakla,» ka'a mnanatá mnduha. Manda gavadanaghatá, ⁴¹ «nu ta kumə ka ta magaghata da na?» ka Yesu dawanta da tsi. «Maləma da, ka nghəḡlanṅa yu ta vli,» ka'a nda tsi. ⁴² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Nghəḡlanṅa nḡa gha, zlgħay nda ṅdufana gha ta mbaḡafta,» ka Yesu nda tsi. ⁴³ Gi hadahada, nzuwidid irani, ka sli'aftá tsi ka dza'a mista Yesu nda zləzlvá Lazglafta. Inda mndu ta nghanṅa ka zləzlvu tsi ta Lazglafta.

19

I Yesu nda Zakayus

¹ Ka 6hadamtá Yesu da luwa Yeriku, ka labə nda mida. ² Mamu sana mndu ta hḡə lu ka Zakayus, mali ta ghəṅa gwal tska dzumna, gadghəl ya guli. ³ Ka zbə tsi ta tva gmata nda Yesu, ka wa tsi ya. Tsaw laviṅ a ta nghanṅa wa. Ka dek-werí nzakwani tskutska mnduha guli ⁴ Ka hwayaghatá tsi nda ta kəma, ka ṅladafta ta sana fwa baba, ṅa nghanṅa Yesu ta labə nda ta tsa tvi ya. ⁵ Manda 6hadaghatá Yesu da tsa vli ya, ka kapanṅá tsi ta ghənṅ, ka nghadafta. Ka'a mantsa: «Zakayus, sasa gha misim-misim da ghuni ta dza'a yu gita,» ka'a. ⁶ Ka gi saha Zakayus, ka laghu hənṅ da taṅ, ka tsu'aftá tsi

ta Yesu nda rfu. ⁷ Nghan̄ta mnduha ta tsaya, mbađa h̄əj ka ru-ruwaku. «Wa a laghwa tsa mndu ya da mnda dmaku,» ka h̄əj. ⁸ Ka sladata Zakayus, ka'a nda Mgham Yesu mantsa: «Sna 6a Mghama ɗa! Dza'a daganaf̄ta sl̄ahwa gadgh̄ala ɗa yu ta la ka p̄du. Ka mamu mndu si hulgudunus yu ta skwani, fwad̄ s̄ala dza'a planamta yu ta va tsa skwani ya guli,» ka'a. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Samsa mbaku da na h̄əga na gita, kabga zivra Abraham tsatsi guli. ¹⁰ Tsaya ná, sa psa gwal nda zada ɗa mbambanaf̄ta h̄əj Zwan̄a mndu,» ka'a.

Kwalvaha hk̄ən

Mat 25:14-30

¹¹ Tata snaysnay h̄əj ta tsa skwi ya, ka sganaghata Yesu ta mahdih̄di kabga ndusanavatani ta luwa Ursalima. Guli ná, zlah gi dza'a zlagapzlagga ga mgham Lazglafta, ka mnduha ta ndanay. ¹² Wya tsa skwi ta mn̄ə tsi ya: «Mamu sana mndu ka katsala mnd̄əra tan̄ ta laghwi ta sana had̄ik di'ij, ɗa famta ka mgham, kada vrakta tsi. ¹³ Ma k̄d̄ə tsi kada laghwi, ka haga'atá tsi ta gwal ksanatá sl̄na ghwan̄ ka daganaf̄ta tseda dasu* pal pal pal ta h̄əj. «Ka tsakala kuni ta tsakala nda tsi ta vraktá yu,» ka'a nda h̄əj. ¹⁴ Tsa mndu ya ná, ta husan̄husa ta tsa mnduha ta tsa had̄ik ya. Ka ghunaf̄ta h̄əj ta mnduha ta hulani kazlay: Va a ɗni ta gayni ta mgham ta gh̄əja an̄ni wu k̄ə'a. ¹⁵ Kulam nda tsa, ka famtá lu ma mgham, ka vraktá tsi ta had̄ikani. Ka hagaktá tsi ta tsa gwal daganaf̄ tsi ta tseɗi ya, ɗa ɗawan̄ta da h̄əj ta skwi mutsanagha h̄əj. ¹⁶ Ka lagha sani tan̄tan̄. Ka'a mantsa: «Mghama ɗa! Ghwan̄ mutsanaghata yu ta gh̄əja tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁷ «Dina tsa, v̄arɗa kwalva ka. Fitika tsa nzata gha ka v̄arɗa mndu ma skwi ki'a ya, ka ɗumna ta

gh̄əja luwaha ghwan̄ ta famta yu ta kagha,» ka tsa mgham ya nda tsi. ¹⁸ Ka lagha mahis. «Mghama ɗa! Hutaf mutsanaghata yu ta gh̄əja tsa vliha ka ya kay,» ka'a nda tsi. ¹⁹ «Kagha guli, ka ɗumna ta gh̄əja luwaha hutaf ta fanaghata yu ta kagha, ka'a.» ²⁰ Ka sagha sani. Ka'a mantsa: «Mghama ɗa! A'a tseda dasa gha. Ma lgut si mbsamta yu. ²¹ Zl̄əɗafz̄l̄əja yu ta kagha, nda bla gwad̄a ta kagha, ta klay ka ta skwi kul fata ka, ta tsokay ka ta skwi ta vwah ya kul sl̄əgaf̄ta ka,» ka'a nda tsi. ²² «Ghwad̄aka kwalva ka. Ta gwad̄a gha ta tsaghaghata yu ta guma. Nda sna kagha kazlay: Nda bla gwad̄a ta i'i, ta klay yu ta skwi kul fata yu, ta tsokay yu ta skwi ta vwah kul sl̄əgaf̄ta yu k̄ə'a a tsa wa. ²³ Kabgawu kwal ka kul famta ta tsa tseda ɗa ya ma ban̄ki? Ma na vrakta ɗa na ná, ma ɗa klagapta ɗa nda zwan̄ ta gh̄əjani?» ²⁴ Ka mgham nda tsa gwal hada ya mantsa: «Kl̄əḡədanaghwa tsa tseda dasu ya ka gwanaghata kuni ta tsa ghwan̄ ɗani ya,» ka'a. ²⁵ Ka h̄əj nda tsi mantsa: «A'a! Ghwan̄ a ɗani tsa mghama ɗa wa!» ka h̄əj nda tsi. ²⁶ «Ka i'i ta mnaghunata wa, ka mamu skwi da mndu katsi, ɗani ta sganaghata lu. Ala ka had̄ skwi da mndu wu katsi, kl̄əḡədanaghutá va tsa ki'atani ta f̄ə tsi ta gh̄əj tida ya, ka'a zl̄ghanaf̄tawi ta h̄əj. ²⁷ Tsa hamata gwal kul kuma nzakwa ɗa ka ga mgham ta gh̄əja tan̄ ya, hla-gaghawahla ta h̄əj ka pslata kuni ta h̄əj tawa ira ɗa, ka'a nda h̄əj,» ka Yesu. ²⁸ Tahula mnata Yesu ta tsa gwad̄a ya, Ka sl̄i'af̄ta tsi ka mbađa ta k̄əma tan̄ ɗa dza'a da Ursalima.

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Yuh 12:12-19

²⁹ Manda ndusanavatani ta luwa Beslaze, nda luwa Betani ta nzakway ndusa nda ghwá Zaytun̄ ya,

* 19:13 Tseda vagha mndu turtuk turtuk ya.

ka ghunaftá tsi ta duhwalhani his. Ka'a nda hən hantsa: ³⁰ «Lawala da nu luwa ta kəma mu na. Bhadaghata ghuni ya, dza'a slanaghasla kuni ta zwanja kdih ta hba, ta kul walanjá mndu ta lafi tida. Ka plata kuni ka klaktá kuni. ³¹ «Ka njaw ta pla kuni na?» ka mndu nda kaghuni ya, «Mgham ta psay» ka kuni dazlay nda tsi, ka'a.

³² Ka laghu tsa gwal ghunagha lu ya, ka slanaghatá hən manda va ya mnana Yesu ta hən. ³³ Tata playplay hən, «njaw kuni ta zwanja kdih na?» ka tsa gwal nda kdihata tan ja. ³⁴ «Mgham ta psay,» ka hən zlgšanaftawi ta hən. ³⁵ Ka klanaktá hən ta tsa zwanja kdih ya ta Yesu. Ka pghaftá hən ta lgutha tan tida. Ka faftá Yesu tida. ³⁶ Ka gavu hən ya ná, ka zlazlatə mnduha ta lgutha tan ta tvi. ³⁷ Ndusadaghatani nda Ursalima, nda ta tsa tvi ta saha nda tvə ghwá Zaytuñ ya, mbada inda tskata duhwalhani ka rfu, ka zlazlva Lazglafta nda lwi dagal-adagala ta ghəña inda mazəməzəmə ya nghan hən. ³⁸ «Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mgham ta sagha ma hgani. Zđaku ta luwa, glaku njə Lazglafta ta luwa nda gəftək,» ka hən. ³⁹ «Lma ta na duhwalha na 6a, ka l6ata hən,» ka sanlaha ma la Farisa ta lami da taba dəmgə. ⁴⁰ «Ka i'i nda kaghuni wa, ka hafha hən ta wa tan ná, pala dza'a wahay,» ka'a nda hən.

Taway Yesu ta luwa Ursalima

⁴¹ Ndusadaghatani dekdek nda luwa, ka nghanavatá tsi, ka taw tsi ta taw ta ghəñani. ⁴² Ka'a mantsa: «Ka má nda sna kagha Ursalima káka má da zba zđakwa gha gita! Ndana tama, zadaghaghazada nghəglanja a ka wa. ⁴³ Dza'a saghasa fitika ksaghaghata, njə dzə6afta ghumaha gha ka waghaftha, ka njamtá kagha hesl dər ndiga. ⁴⁴ Nja zadaghata nda

mnduha gha tani. Zlanata a hən ta nzugwatá pala ta ghəña sani wu, kabga tsatsafa a kagha ta tsa fitika sagha Lazglafta da kata kagha ya wu,» ka'a.

Ghzlay Yesu ta gwal dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-17, Mak 11:15-19, Yuh 2:13-22

⁴⁵ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta, ka zlraftá tsi ta ghzlagaptá gwal ta tsakala. ⁴⁶ Ka'a mantsa: «Vinda a ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da ná, həga maga du'a ya kə'a ra? Na kaghuni ná, ka ninja ka galigha la ghali†?» ka'a nda hən. ⁴⁷ Ka taghə Yesu ta skwi njə mnduha ma həga Lazglafta inda fitik. Mbada gwal dra skwi njə Lazglafta nda gwal tagha zlahu, nda la mali ta ghəña mnduha ka psa dzatá Yesu. ⁴⁸ Ama sna a hən ta tvi ka hən dza'a 6hanavata wu, kabga dar fata mnduha ta vgha ka sna gwadani.

20

Wa ta vlanjta tvi ta Yesu njə magay mantsa na?

Mat 21:23-27, Mak 11:27-33

¹ Ma sana fitik, ma tsa fitika tataghay Yesu ta skwi njə mnduha ma həga Lazglafta, ka mna Lfida Gwada ya, ka sli'adaghatá la mali mali ta ghəña gwal dra skwi njə Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, nda la galata mndu slanaghata. ² Ka hən mantsa: «Mnanamna, ka wa ta mnaghatá maga na skwiha na, ka wa ta vlaghatá mbrakwa magay?» ka hən nda tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ka dawaghuna dawa i'i guli. ⁴ Lazglafta ta ghunagatá Yuhwana da maga batem re, ari mnduha a na? mnihawa mna,» ka'a nda hən. ⁵ Ka nzatá hən ka dzəkay mataba tan. «Ka Lazglafta ya ta ghunagata» ka mu, «nu kul zlghaftá kuni ta gwadani 6a,» ka'a

dza'azlay nda amu. ⁶ «Ka mnduha ya» ka mu guli, dza'a zlrətsaku mu nda pala da inda mnduha na pslatá amu, kabga nda sna inda tanj kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ⁷ «Sna a anjni ka wa ta ghunagaghata wu,» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu mantša: «Ahaa! I'i guli ná, haď yu ta mnaghunata ka wa ta vlihatá mbrakwa maga tsa skwiha ya wu,» ka'a nda həŋ.

*Sana mnda vwaha inabi ta sidi
Mat 21:33-46, Mak 12:1-12*

⁹ Tahula tsa, ka zlaftá Yesu ta mna mahdihdi na mnduha, ka'a mantša: «Lagha sana mndu ka nabatá fuha inabi ma vwahani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi distaluwa na nzdavata. ¹⁰ Magatá fitika daga yakwa fwa inabi, ka ghunaftá tsa mndu ya ta kwalvani slanaghatá tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya, na hlanaftá mayaka nani ma yakwa fu. Ka mbədanatá tsa gwal ta hva tsa vwah ya ta tsa kwalva ya nda dzə kul klanafata. ¹¹ Ka ghunglaftá tsi ta sana kwalvani, ka rahaptá həŋ ta tsaya guli, ka rarazata, ka vrinjta kul klanafata. ¹² Ka ghungladaptá tsi ta mahkəna kwalvani, ka balanatá həŋ ta tsaya guli ka vzidinjta. ¹³ Ka dani ma tsa vwaha inabi ya mantša: «Waka yu dza'a magay? dza'a ghuna zwanja da dvu yu, yu. Tsatsi yeya dza'a vlə həŋ ta glaku nani,» ka'a. ¹⁴ Na ghur nghay tsa gwal ta hva vwaha tsa inabi ya ta lagha tsa zwanj ya, gi ka həŋ mantša: «Ya wana tsa mndu dza'a za həga ya tane, dzamadza, ka nzakwa na fuha inabi na ka na mu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka tsəhaghatá həŋ di'ij nda tsa vwaha inabi ya, ka dzata.» Ka Yesu mantša: «Mantša tama ní, nu dza'a maganata dani ma vwaha inabi ta həŋ? ¹⁶ Dza'a laghala slanaghatá tsa gwal ta hva tsa vwaha inabi ya, ka pslatá həŋ. Na klaftani ta tsa fwa inabi ya,

ka fanamta ma dzvu ta sanlaha ma mnduha,» ka'a nda həŋ. «Haď tsaya dza'a magaku mantša wu,» ka tsa mnduha ta sna gwada Yesu ya hlaftawi.

¹⁷ Ka naghadamta Yesu da kuma tanj, ka'a mantša: «Nu klatá ghəŋa tsa gwada vindaf lu ma deftera Lazglafta kazlay:

Tsa pala wuďidinj gwal ta ba həga ya,

ta nuta ka palaka tughwa həga*
kə'a ya?

¹⁸ Inda mndu dza'a nzechwafta ta tsa pala ya, dza'a huruđu huruđa. Ka tsa pala ya ta dədanaghatá tsa mndu ya katsi guli, dza'a hu'anap hu'a nərđək,» ka'a.

*Nda ra ka pla dzumna na
mghama Ruma ra?*

Mat 22:15-22, Mak 12:13-17

¹⁹ Ma va tsa fitik ya, ka zbə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi na Lazglafta, nda gwal tagha zlahu, ta tva ksafatá Yesu, kabga nda sna həŋ kazlay: Ta ghəŋa tanj ta mna Yesu ta tsa mahdihdi ya kə'a, ama ka zləŋaftá həŋ ta mnduha.

²⁰ Ka va ďakwats həŋ ta Yesu, ka ghunadaghatá həŋ ta sana mnduha ta nzakway manda va ya nərma mnduha ya, da dawa gwada da Yesu, na ďakwatsa gwada da tsi, na ksafata ka vlanjta nujna. ²¹ Ka dawantá həŋ da tsi: «Mghama dá! Nda sna nji ta gwada ta gwadə ka, nda skwi ta taghə ka tdukwa nzakwani kə'a. Haď ka ta gala mndu wu, tva nzaku kahwathwata manda ya ta kumə Lazglafta ta taghə ka,» ka həŋ. ²² «Mnaŋnamna, nda ra re ra a wa a ka play mu ta dzumna na mgham Sezar na?» ka ga nji. ²³ Tsatsafta Yesu ta tsa madgwirmadgwira tanj ya, ka'a nda həŋ mantša: ²⁴ «Yahawa ka nghanata yu ta tsa kwađu† ya. Fuwata wa nda hga wa na thaf lu tida na na?» ka'a. «Ŋa mgham

* 20:17 Ngha ta Zabura 118:22. † 20:24 Ngha ta Lukwa 15:8.

Sezar ya,» ka həŋ. ²⁵ «Ala plawa ŋa mgham Sezar ta ya ta nghanatá mgham Sezar. Plawa ŋa Lazglafta ta ya ta nghanatá Lazglafta,» ka'a. ²⁶ Tríd traptra həŋ ta ksaftá krughuvani ma skwi ya ta mnə tsi ta kəma mnduha. Tsa zlgħawani yeya ta vlanťá ndərmimay ta həŋ katak, ka nzatá həŋ faflara.

Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ra?

Mat 22:23-33, Mak 12:18-27

²⁷ Ka gavadaghatá sanlaha ma la Sadukiya guli tavatá Yesu. Tsa la Sadukiya ya gwal ta mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku nda hafu wu kə'a ya. Ka dawantá həŋ da Yesu. ²⁸ «Mghama dá! Ka Musa vindan'nafta na: "Ka mamu sana mndu nda zwan'amani ta klaftá marakw ka mtuta kul yatá zwan' katsi, ka kla tsa mndu ta ndiri ya ta tsa wadgani ya, ŋa yanatani ta zivir ta zwan'amani†," ka'a. ²⁹ Tsaw mamu la zwanama ndəfán həŋ. Ka klaftá zumali ta marakw ka mtuta kul yatá zwan'. ³⁰ Ka klutá mahis ta tsa wadgu ya, ³¹ mantša ya mahkən, ka raftá həŋ ndəfán ndəfán tida ka rwuta həŋ, had ya ta yatá zwan' nda tsi wa. ³² Mantša ya guli ka mtanaghatá tsa marakw ya. ³³ Mantša tama ní, ŋa wa ŋa wa dza'a nzakwa tsa marakw ya bađu sli'agapta ma mtaku nda hafu, ya wya klukla tsa mnduha ya ndəfán ndəfán ka markwa taŋ na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ta kluvustá vgha zgwana nda mi'aha ma na ghəŋa hadik na, ³⁵ ama zgwana nda mi'aha gwal nghadap Lazglafta kazlay: Nda ra həŋ ka vragapta ma mtaku nda hafu, ŋa nzaku nda hafu ma mbəđakwa luwa dazlay kə'a ya, had həŋ dza'a kluvustá vgha wa. ³⁶ Had həŋ dza'a mtəgəltá mtaku wu, kabga

nda nza həŋ manda duhwalha Lazglafta. Nda nza həŋ ka zwana Lazglafta, kabga sli'agapsli'a həŋ ma mtaku, ka nzata nda hafu. ³⁷ Kđin'kda Musa ta mnata kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa ŋa nzaku nda hafu kə'a. Ma vla gwada ta ghəŋa mubukw ta zlgħaku, ka hgə tsi ta Mgham, "ka Lazglafta Abraham, ka Lazglafta Izak, ka Lazglafta Yakubu§." ³⁸ Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wa, Lazglafta gwal ndiri ya, kabga inda taŋ demdem ŋani ta nzakwa həŋ nda hafu.» ³⁹ Rkau' tsu'uwaghu tsu'a sanlaha ma gwal tagha zlahu ta gwada, ka həŋ mantša: «Zda tsa gwada gha ya Mghama da,» ka həŋ, ⁴⁰ Walglan' a həŋ ta dawglanťá sana skwi da tsi wa.

Kristi ná, Mghama Dawuda ya

Mat 22:41-46, Mak 12:35-37

⁴¹ Ka Yesu mantša: «Kura ki lu ta mnay kazlay: Kristi ná, zwan'a Dawuda ya kə'a na? ⁴² Wya mnamna vərđa Dawuda ma deftera Zabura kazlay: "Ka Mgham Lazglafta nda mghama dá ná, nzanza nda ga zeghwa dá, ⁴³ ta nanafťá yu ta ghumaha gha ka skwa ta dinlay səla gha*" kə'a. ⁴⁴ Waka Kristi dza'a nzaku ka zwan'a Dawuda, ya wya "Mgham" ka Dawuda ta hgay?» ka'a.

Yaha kuni maga skwi manda gwal tagha zlahu

Mat 23:1-36, Mak 12:38-40

⁴⁵ Tata sna tsa gwada ta mnə tsi ya mnduha, ka Yesu nda duhwalhani mantša: ⁴⁶ «Daswa ka kuni nda gwal tagha zlahu zđəgana wawaku ta həŋ nda lgut zutututa ta kuma gagay lu ta zgu ŋa taŋ ta dawadawa ya. Vla nzaku ta kəma ŋa taŋ ta zbay ma həga tagha skwa la Yahuda nda ya ma vla za skwa zay.

† 20:28 Ngha ta Zlrafta 38:8 nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 20:37 Ngha ta Sabi 3:2, 6. * 20:43 Ngha ta Zabura 110:1.

47 Hahəŋ gwal ta tskugudunustá skwa mi'a wadgu. Ta slriŋsra həŋ ta maga du'a ŋa ghubu. Dza'a tsanaghatsa lu ta guma ta həŋ katakata,» ka'a.

21

Sana markwa wadgu ka pđu

Mak 12:41-44

¹ Kə'a ka Yesu fatá iri ná, ta pgha tsemi gwal gadghəl da akwata pgha tsemi ma həga Lazglafta. ² Ka nghanjá tsi guli ta sana markwa wadgu ka pđu ta pgha aneni his dida. ³ Ka'a mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, mal ya markwa wadgu ka pđu ya ta pghadátá tsemi ka inda sanlaha. ⁴ Tsa tsemi pghada sanlaha ya ná, ma fərtá tani da həŋ kla'ata həŋ ka pghadata da tsa akwati tsemi ya. Ya marakw ya ná, kdavakta skwi ma ŋa zayni pghada tsatsi,» ka'a.

Dza'a tasiŋtasa lu ta həga Lazglafta, ka Yesu

Mat 24:1-2, Mak 13:1-23

⁵ Mbađa sana mnduha ka mna gwada ta ghəŋa dinakwa həga Lazglafta nda rkatarkani nda pala nda skwiha ta vlə lu ŋa Lazglafta. Ka Yesu nda həŋ mantša: ⁶ «Tsəna skwi ta nghə kuni na ná, dza'a saghasa fitik ŋa kwal kul nghəlanjá nzugwatá pala ta sani, dza'a tasiŋtasa lu,» ka'a.

Skwi dza'a magaku ma kdakwa ghəŋa hadik

Mat 24:1-2, Mak 13:3-13

⁷ «Mghama dá! Yawu dza'a magakwa tsa skwiha ya, mndəra wati ŋizla dza'a kəl lu ka snanjá magakwa tsa skwiha ya tama?» ka həŋ nda tsi. ⁸ «Daswa ka kuni da nanaghunafá lu, kabga nda ndgha gwal dza'a sagha ka klaftá hga dá ka mnay kazlay: "Ti Kristi, ndusakndusa fitik," ka həŋ dza'azlay. Yaha kuni da dza'a mista tanj. ⁹ Bađu da snanjá kuni ta mna gwada ta

vulu ta vulu lu, nda ghazəŋzəŋ ta ghazəŋzəŋ lu ya, yaha ŋudufa ghuni da tđu, ya kdakwa ghəŋa hadik a tsaya karaku wa. Tkwe' ka tinjlaghuta tsa skwiha ya ta slata,» ka'a. ¹⁰ «Dza'a vulay mndəra sana mnduha ta vulu nda mndəra sana mnduha. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. ¹¹ Dza'a ghudzavafghudza hadik katakata. Dza'a mamu danwaha, nda maya guli ma vliha kavghakavgha. Dza'a mamu skwiha ta gaga zləŋ, nda ŋizlaha dagaladagala dza'a saha ta luwa, ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá duh-walha Yesu

¹² «Ma kdaku tsa skwiha ya magaku dza'a kasay lu ta kaghuni, dza'a ghuyay lu ta danwa ŋa ghuni, dza'a hlay lu ta kaghuni da həga tagha skwa la Yahuda, ŋa tsaghunaghatá guma, dza'a tsatsam tsatsa lu ta kaghuni ma gamak, dza'a hlay lu ta kaghuni ta kəma mghamha nda ŋumnaha, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹³ Dza'a slaghunaghasla tsa skwiha ya, ŋa maranjá ghuni ta nzakwa ghuni ka masləmtəka dá. ¹⁴ Wya skwi ŋa famta ghuni ma ghəŋ: Yaha kuni laghwi da ndanay ká kuni dza'a waraptá ghəŋa ghuni. ¹⁵ I'i, dza'a ndanaghunaktá tva gwadaha nda difil ŋa njarapta ghuni ta ghumaha ghuni, ŋa trapta tanj ta skwi ŋa mbəday. ¹⁶ Kulam nda dadaha ghuni tani, nda mamaha ghuni tani, nda zwanama ghuni tani, nda zbəha ghuni tani, nda graha ghuni guli tani, dza'a vlatá kaghuni ŋa pslanaghutá sanlaha mataba ghuni. ¹⁷ Dza'a husanhusa kuni ta həŋ demdem, kabga nzakwa ghuni ka ŋa dá. ¹⁸ Ama dər turtuk had ya dza'a dədavaghuta ma swida ghəŋa ghuni wa. ¹⁹ Drusa ka kuni da nzata, ya tsaya dza'a kəl kuni ka kataftá htsiŋa ghuni,» ka'a.

Skwi dza'a slanaghatá luwa Uرسالima

Mat 24:15-21, Mak 13:14-19

²⁰ «Badu da nghanja kuni ta wanafita sludziha ta luwa Uرسالima ya, ya ndusa kdakwa gwada tida nda tsa. ²¹ Ka mantsa tsi katsi, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta ghwa. Ka sli'apta gwal ma luwa Uرسالima guli. Yagha gwal tahula luwa da sagha ka lami da huda luwa. ²² Mantsa ya dza'a tsanaghata Lazglafta ta guma ta mnduhani, na hdanamta ghagna skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta. ²³ Danja na mi'aha nda hudi dza'azlay, nda gwal nda zwanj ta ghuvu tanj ma tsa fitik ya, kabga dza'a mamu ghuya danja dagala ma tsa fitik ya. Dza'a marananjara Lazglafta ta basa nudufani ta tsa mnduha ya. ²⁴ Dza'a pslapsla lu ta hagn nda kafay nda za, dza'a hlaghahla lu ta hagn da ga vu'a mataba mndara sana mnduha. Dza'a tasinjasa gwal kul snantá Lazglafta ta luwa Uرسالima, ha ka kdaghuta fitika gay tanj ta mgham.»

Dza'a vragavra Zwanja mndu

Mat 24:29-31, Mak 13:24-27

²⁵ «Dza'a nghaku njizla ta fitik nda tili nda tekwatsa. Ta ghagna hadik guli, dza'a ghudzaga druf, na vavalakwa imi, na ksutani ta mnduha ka zlanj katakata, snanta a hagn ta skwi na magay wa. ²⁶ Dza'a rwaku mnduha da zlanja vel ndana skwi dza'a magaku ta ghagna hadik, kabga dza'a ghudzavafghudza skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ²⁷ Ma tsaya dza'a nghanja lu ta Zwanja mndu ta saha ma mbrakwani nda glakwani dagala ma kusay. ²⁸ Ka zrafzra tsa skwiha ya ta magaku katsi, ka payavata kuni, ka kapanja kuni ta ghagn ya ndusakwa fitika mbakwa ghuni tsa,» ka'a.

Gwada ta ghagn ghuraf

Mat 24:32-35, Mak 13:28-31

²⁹ Wya ka'a granafta hagn guli: «Nghawangha ta ghuraf nda inda fuha 6a. ³⁰ Ka nda nghanja kuni ta zrafta tanj ta daku, gi nda sna kuni ndusa dawinj ka'a. ³¹ Mantsa ya, ka nda nghanja kuni ta magakwa tsa skwiha ya, ka snanta kuni ndusakndusa fitika ga mghama Lazglafta ka'a. ³² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had na mnduha gitana na dza'a rwuta demdem, makdaku inda tsa skwiha ya ka magaku wa. ³³ Dza'a lula luwa nda hadik, gwada da na luta a dekdek wu,» ka'a.

Daswa ka kuni yaha kuni da hani

³⁴ «Daswa ka kuni da laghu kuni dzamtá ghagn ma skwi na zay nda za, nda skwi na say nda sa, nda ndana nzaku ma ghagna hadik, da sagha tsa fitika sagha Zwanja mndu ya ksaghunaghata dluk. ³⁵ Manda vza kadagn ya dza'a sagha tsi ta ghagna inda mnduha ta ghagna hadik tender. ³⁶ Hzlenja ka kuni nzata, ka va maga kuni ta du'a dar ta wati luwa tsi, kada mutsafa kuni ta ndapta ma inda tsa skwiha dza'a magaku ya, na sladata ghuni ta kama Zwanja mndu,» ka'a.

³⁷ Giftik giftik ya, ta tatagha skwi Yesu ma hagna Lazglafta. Gahawu gahawu ya guli, laghwani hanə ta sana ghwa ta hgə lu ka ghwa zaytun. ³⁸ Tsadakwa vli gasardak ya, sli'adaghata inda mnduha da sna gwada ta mnə tsi ma hagna Lazglafta.

22

Kurata Zudas ta skwaptá Yesu

Mat 26:1-5,14-16, Mak 14:1-2,10-11, Yuh 11:45-53

¹ Ka ndusakaghatá fitika za buradi kul had is mida ta hgə lu ka skala Pak. ² Ka zbə la mali ta ghagna gwal dra skwi na Lazglafta nda gwal tagha zlahu na mnduha ta tvi na ksafá Yesu na dzata. Kəl hagn ka

psa tvi nda psa ná, kabga ta zlənjay həj ta mnduha.

³ Tsaw ka lami halaway da Zudas ta hgə lu ka Iskaryut ta nza-kway mataba mbsaka gwal ghwanjpdə his. ⁴ Ka sli'aftá Zudas ka laghwi dzrafta nda la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la mali ta ghəja gwal ta ngha həga Lazglafta kə'a dza'a lavinjá ksanaftá həj ta Yesu. ⁵ Ka rfu tsahaya ta rfu. Dza'a vlaghavla anɲi guli ta tsemi, ka həj nda tsi. ⁶ Tahula dzrafta tan, ka zbə tsi ta fitik ya dza'a kəl tsi ka vlanjá həj ta Yesu kul snantá mnduha.

Payay Yesu ta gwada ta skwa skala Pak

Mat 26:17-25, Mak 14:12-21, Yuh 13:21-30

⁷ Ka sagha tsa fitika za buradi kul had is mida ya. Tsa fitik ya ta kəl lu ka dzaɓa manɓak ɲa za skala Pak. ⁸ Ka ghunaftá Yesu ta i Piyer nda Yuhwana: «Lawala ka dza'a kuni payamaftá skwa zaya Pak,» ka'a nda həj. ⁹ «Ga ta kuma ka ta dza'a ɲni payamafta na?» ka həj nda tsi. ¹⁰ Ka'a nda həj mantsa: «Wya tsi, na lama ghuni da luwa ya, dza'a guyaku kuni nda sana mndu ta kla bzleghwa imi, ka dza'a kuni mistani da tsa həga dza'a lami tsi ya. ¹¹ «Ga tsa vli ɲa zay ɲni ta skwa zay ɲa skala Pak kawadaga nda duhwalha da ya na ka Mgham nda kagha?» ka kuni dazlay nda zə'ala həga ma tsa həga ya. ¹² Ya dza'a maraghunamara ta vli ma sana dzuguvi dagala ta ghəja sana həga, nda payatá inda huzla mida. Hada dza'a payamafta kuni ta skwa zay ɲa skala Pak,» ka'a nda həj. ¹³ Ka sli'aftá həj ka laghwi, ka slanaghatá həj ta tsa skwiha ya manda ya mnanaf tsi ta həj. Ka payaftá həj ta skwa zay ɲa skala Pak hada.

Kwanaha zay Yesu ta skwi nda duhwalhani

Mat 26:26-30, Mak 14:22-26, 1Kwa 11:23-25

¹⁴ Na sagha tsa fitik ya, ka nzatá tsi ka za skwa zay kawadaga nda gwal ghunay. ¹⁵ Ka'a nda həj mantsa: «Ndada a kumafta yu ta zay da ta na skwa zaya skala Pak na kawadaga nda kaghuni ma kdaku yu ghuya danwa wa. ¹⁶ Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, had yu dza'a zəglanjá na skwa zay na dekdek ha ka sagha fitika dzatá ghəjani ma ga mghama Lazglafta wu,» ka'a. ¹⁷ Ka kapantá tsi ta leghwa, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta, ka'a mantsa: «Zlghawa ta na leghwa na, ka rafta kuni tida, ka'a. ¹⁸ Mantsa nza-kwani, ka yu ta mnaghunata ná, kwanaha say da nana ta ima yakwa inabi dekdek, ha ka sagha fitika ga mghama Lazglafta.»

¹⁹ Ka kapaftá tsi ta buradi, tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha da ya vli lu ɲa ghuni, ka maga kuni manda nana ɲa havay ghuni ta i'i,» kə'a ka vlanjá tsi ta həj.

²⁰ Tahula zuta tan ta skwa zay, ka kapaftá tsi ta leghwa manda tsaya guli, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, slərɓatá zughu mataba mnduha nda Lazglafta ya nda ma usa da ta pghuta ɲa ghuni. ²¹ Nghawa ɓa! Nana mndu ta skwaptá i'i na ná, wana ta za skwi zay kawadaga nda i'i. ²² Wya te'uwa dza'a mtaku Zwanja mndu manda ya ghada Lazglafta ta mnata, ama danwani ma mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzva mnduha ɲa dzata!» ka'a.

²³ Ka zraftá tsa duhwalha ya ta dadaway da sani nda sani ta tsa mndu mataba tan dza'a magatá tsa skwi ya.

Wa mali na?

24 Ka sli'avafá gwada duk mataba tsa gwal ghunay ya. Wa ta nzakway ka mali mataba mu na? ka hən̄j zlardanafta. 25 Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Ta ga má mgham mghama tan̄ mghamha kul snan̄tá Lazglafta ta ghən̄ja mnduha tan̄. «N̄erma mnduha,» ká lu má hga an̄ni, ka tsa gwal ta ga mgham ta ghən̄ja tan̄ ya. 26 Yaha ŋa ghuni da nzakway manda tsaya. Katək ná, ka nzanza tsa mndu ka mali mataba ghuni ya manda zwan̄ kwitikw. Tsa mndu ta kla kəma ya guli, ka nzanza tsi manda mndu ta dga skwi ŋa mndu. 27 Wa mali katək na, mndu ta nzata ka zay zay re? Ari mndu ta dgaydgay a na? mndu ta nzata ka zay zay mali kasi'i ki'e? Ala, wana i'i mataba ghuni manda mndu ta dgaydgay. 28 Kaghuni, wana gdavagda kuni kawadaga nda i'i ma dan̄waha ghuyə yu. 29 Manda ya payana Da da ta vla ga mghamani ŋa da ya, manda tsaya ta payaghunata i'i guli ta kaghuni. 30 Ŋa nzata ghuni ka zay nda say ma ga mghama da, ŋa nzanzafta ghuni ta dughurukwa má mgham mgham, ŋa tsay ghuni ta guma ta ghən̄ja mndəra la Isra'ila ghwan̄pda his.»

Mnay Yesu ta krughuva Simun̄ Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Yuh 13:36-38

31 «Simun̄! Simun̄! Nda sna ka ra? dawafda wa halaway ta mbraku ŋa ktsida kaghuni manda hya ma dzelela* . 32 Tsaw magamaga yu ta du'a ta ghən̄ja gha, kada kwala zlg hay nda ŋudufa gha htuta dekdək. Badu vragaghuta gha da i'i ya, ka mba ka ta zwanama gha,» ka Yesu. 33 «Mghama da, dər dza'a tsamta ma gamak lu ta kagha, dər dza'a dzata nda dza lu ta kagha, nda fa vgha i'i ŋa dza'a mista gha,» ka Piyer nda tsi. 34 «Piyer! ka yu

ta mnaghata ná, makdaku vazak ka wahata gita'una ná, hkən̄ səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu.

Payavawa paya ŋa lmay

35 Ka'a nda hən̄j guli mantsa: «Ma fitika ghwanaghata da ta kaghuni da vəl di'ŋ da mna gwada, kul had tsemi, kul had zlibi, kul had ba bah ya kay ni, mamu skwi pda kuni ra?» ka'a. «Had wa,» ka hən̄j zlg hanafta wi. 36 «Ndana tama, ka mamu tseda mndu, ka klafta tsi, ka mamu zliba mndu, ka klafta tsi guli, ka had kafay da mndu wu katsi, ka skwapta tsi ta lguta hudani ŋa skwata. 37 Ka yu ta mnaghunata ná, nana gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Tekw tsatsi mataba gwal psalatá mnduha† kə'a ya, ka nza tsi ta ghən̄ja i'i manda tsa. Ndanana, wana tsa skwi mnaflu ta i'i ya dza'a magaku,» ka'a. 38 «Mghama da, wana kafayha his,» ka hən̄j. «Prək tsa tsa,» ka Yesu nda hən̄j.

Magay Yesu ta du'a

Mat 26:36-46, Mak 14:32-42

39 Ka sli'afá Yesu ka sabi, ka laghwi ta ghwa zaytun̄ manda ya snu tsi ta magay, ka laghu duhwalhani mistani guli. 40 Manda bhadaghatani da tsa vli ya, «magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda hən̄j. 41 Ka tsaghutá tsi ta vgha ta vata hən̄j ka zaptá mtak prək ka mtaka wudadaptá pala. Ka tsələbatá tsi ka maga du'a. 42 «Da! Ka má ta kumay ka, klaghukla ta na ghuya dan̄wa na ta ghən̄ja da! Tsaw yaha da nzakw manda ya ta kumə i'i, ka nza tsi manda ya ta kumə kagha,» ka'a. [43 Ka gi saha duhwalha Lazglafta daga ta luwa da vlan̄tá mbraku. 44 Ma tsa tdata ŋudufani ka ghuyay ya, ka ŋavatá tsi ka maga du'a, ka nuta

* 22:31 Ngha ta Lukwa 3:17. † 22:37 Ngha ta Isaya 53:12.

visani manda palaka us, ka tadaku ta hadik.]

⁴⁵ Manda kdakwani ta maga du'a, ka sli'afatá tsi ka lagha slanaghata duhwalhani ta hani kabga nda gurda nudufa tan katakata. ⁴⁶ «Kabgawu ta kəl kuni ka hani na? Sli'afwasli'a, magawamaga ta du'a kada kwala kuni ta zləmbuta dzəghaghunar skwi,» ka'a nda həŋ.

Ksaftá Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Yuh 18:3-11

⁴⁷ Tata tsa gwada ya Yesu, nda sli'adaghata mnduha vlundud slanaghata. Tsa mndu ta hgə lu ka Zudas tekw mataba duhwalha ghwanpdə his ya kay ta kəma tan. Ka lagha tsi tavata Yesu da brusay. ⁴⁸ «Ari Zudas! Nda ma brusay dza'a vlata ka ta Zwanə mndu ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ Nghay tsa gwal kawadaga nda Yesu ya ta skwi dza'a magaku ná, ka həŋ mantsa: «Mghama da! Ka tsa ŋni ta həŋ nda kafay ra?» ka həŋ. ⁵⁰ Ka gi tsanamta sani mataba tan ta kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləmənə zeghwani. ⁵¹ «Zlanwazla prək tsal!» ka Yesu nda həŋ. Ka ksantá tsi ta sləmənə tsa mndu ya, ka mbanafata.

⁵² Ka Yesu nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa gwal nga həga Lazglafta, nda la galata mndu ta sli'adaghata da ksay ya mantsa: «Nya kəl kuni ka sli'akta nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak na, gənda yu ra? ⁵³ Inda fitik yu si kawadaga nda kaghuni ma həga Lazglafta, zban a kuni ta ksaftá i'i wu, ŋa ghuni nda mghama na grusl ná, na fitik na gita tama,» ka'a nda həŋ.

Hkən sala Piyer ta mnay sna a yu ta na mndu na wu kə'a

Mat 26:57-58,69-75, Mak 14:53-54,66-72, Yuh 18:12-18,25-27

⁵⁴ Tahula ksafta tan ta Yesu, ka klaghatá həŋ da həga ga mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. Ka sli'i Piyer tahula tan tahula tan. ⁵⁵ Vanagha va lu ta vu ma takataka da6a həga, ka lagha Piyer nzata ka slinay mataba gwal ta nzaku ta slinayslinay.

⁵⁶ Kə'a ka sana kwalva ka marakw ná, ta nzaku Piyer ka slina vu, ka faftá tsi ta iri tida ka vitsay. «Si kawadaga na mndu na guli nda tsa mndu ya,» ka'a.

⁵⁷ «Makwana, sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka Piyer ka waday. ⁵⁸ Bats nzda, ka nghanatá sana mndu guli ta Piyer. «Tekw kagha mataba tan tani,» ka'a nda tsi. «Gra! Nu gwada gha nda i'i tagha,» ka Piyer. ⁵⁹ Va rəats nzda tahula tsa guli, «kahwathwata kawadaga na mndu na nda tsi, mnda la Galili ya,» ka sana mndu nda tsi nda mbraku nda mbraku. ⁶⁰ «Sna a yu ta na skwi ta kumə kagha ta mnay na gra wu,» ka Piyer. Tata tsa gwada ya Piyer, ma va tsa fitik ya, ka wahatá vazak. ⁶¹ Ka mbədavatá Mgham Yesu nghagapta ka Piyer ma kuma. Ka havaktá Piyer ta gwada mnana Yesu kazlay: Makdaku vazak wahata gita u nana, hkən səla dza'a wadata ka kazlay: Sana a yu ta na mndu na wu kə'a nda i'i kə'a ya. ⁶² Ka saghu Piyer dzibil ka laghu hərbə taw.

Dzay mnduha ta Yesu ka rarazay

Mat 26:67-68, Mak 14:65

⁶³ Mbada tsa mnduha ta ŋanata Yesu ya ka gagay, ka dənɣlay. ⁶⁴ Ka hbanamta həŋ ta patak ma kuma. «Tsatsaf tsatsa ta mndu ta dənɣlughusta,» ka həŋ ka daway da tsi. ⁶⁵ Ka vavazə həŋ ta rutsak tida ka rarazay.

Yesu ta kəma guma

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Yuh 18:19-24

⁶⁶ Tsadakwa vli, ka tskavatá la galata mnduha mataba la Yahuda, nda mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa

Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ka klaghatá həŋ ta Yesu da vla tsa guma taŋ. ⁶⁷ Ka həŋ mantsa: «Kagha Kristi ra? Mnəŋnəŋ mna,» ka həŋ. Ka Yesu mantsa: «Dər ki mnaghunata yu, zlgħəta a kuni wa. ⁶⁸ Dər ki dawaghunata yu, tsu'uta a kuni ta wani wa. ⁶⁹ Daga ndanana, dza'a nzanza Zwaŋa mndu nda ga zeghwa Lazglafta nda mbra.» Ka Yesu zlgħanaftawani ta həŋ. ⁷⁰ «Zwaŋa Lazglafta kagha nda yeya tama rke?» ka həŋ hlaftá wi. «Manda tsa nzakwani manda ya mna kuni,» ka'a nda həŋ. ⁷¹ «Mndəra wati gwadá tata zbəgəlta mu, ya wya mnamamna vərda tsatsi nda wubisimani, nda sna sləmərŋa amu?» ka həŋ.

23

Yesu ta kəma Pilatus

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Yuh 18:28-38

¹ Ka sli'aftá həŋ demdem, ka klaghatá Yesu da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ² «Wana na mndu na, slanagha ŋni ta hwazlaḅa mnduha ŋni. Ma plə kuni ta dzumna ŋa mgham Sezar, i'i Kristi ta nzakway ka mgham, ka'a,» ka həŋ ka vaza rutsak tida. ³ Ka Pilat mantsa: «Kagha mghama la Yahuda ra?» ka'a dawaŋta da tsi. «Manda tsa mna ka ya nzakwani,» ka Yesu zlgħanaftá wani. ⁴ Ka Pilat mantsa: «Ksaf a i'i ta skwi prək ka tsanaghata da ta guma ta na mndu na wu,» ka'a nda tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda ya nda tsa dəmgə ya. ⁵ «Ta hwazlaḅa mndu na mndu na nda skwi ta taghə tsi. Wa a zrafta tsi ta hadika Galili, ka raganaptá inda hadika Zudiya, ha ka sagha da hadna,» ka həŋ ndi'ata ka mnay. ⁶ «La Galili na mndu na ra?» Ka Pilat dawaŋta snər tsi ta kuləŋtá Galili. ⁷ Snaŋta Pilat kazlay: Sli'af ma luwa ta gə Hiridus ta mgham

na Yesu kə'a, ka vrintá tsi ta Yesu da mgham Hiridus, kabga ma luwa Ursalima Hiridus ma tsa fitik ya.

Yesu ta kəma Hiridus Antipas

⁸ Manda vradanaghatá, ka rfu Hiridus ta rfu nghər tsi ta Yesu, kabga nda kda fitika zbayni ta ngħaŋta, ta ghəŋa skwiha ta snə tsi ta mnay tida. Dza'a ngħaŋgha yu ta maga sana mazəmzəm su'u na, ka'a sizlay. ⁹ Ka va dadawu tsi ta skwiha kavghakavgha da Yesu. Sew had sana skwi zlgħanaf tsi ta wani wa. ¹⁰ Hada la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha. Ka va ŋavatá həŋ ka vaza rutsak tida. ¹¹ Mbaḅa i Hiridus nda sludzihani ka dulay, ka gagay. Ka sudanavatá həŋ ta lgut kaka nda dinakwani, ka vrinta da Pilat ta nzakway ka ŋumna. ¹² Daga baḅu tsa, ksata gra i Pilat nda Hiridus tsa kabga si manda la ghuma nzakwa taŋ.

Habaftá Yesu ŋa dzata

Mat 27:15-26, Mak 15:6-15, Yuh 18:39—19:16

¹³ Manda tskanata Pilat ta la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tsa guma nda dəmgə tani, ka'a nda həŋ mantsa: ¹⁴ «Wana na mndu na ta hwazlaḅa mnduha,» ka kuni klakta da i'i, ka dawəŋtá yu da tsi ta kəma ghuni, had skwi dər turtuk mataba tsa skwiha ta mnə kaghuni tida ya ksaf yu da tsi wa. ¹⁵ Ksaf a Hiridus guli ta sana skwi da tsi wu, kəl tsi ka vraganaghata da amu. Wana guli had sana skwi maga na mndu na ta nzakway prək ka dzata wa. ¹⁶ Wana yu dza'a sləvapta nda krupi ŋa zliŋta da,» ka'a. [¹⁷ Tsaw inda skala Pak ya ná, ta zliniszla tkwe' ta vu'a turtuk ma gamak ta həŋ.] ¹⁸ Ka həŋ mantsa: «Dzadza ta na mndu na ka zliŋnista ka ta Barabas,» ka həŋ hlaftá wi demdem ka skwa turtuk. ¹⁹ Tsaw tsa Barabas ya, tsamtsa lu ma gamak kabga vəl dzatá mndu ma sli'avaf ta hwazlaḅaku nda ŋumna.

20 Ta kumay Pilat má ta zlinjtá Yesu, ka gwadgəlganató tsi ta həŋ.
 21 Ka həŋ mantsa: «Zləŋafzləŋa ta udzu! Zləŋafzləŋa ta udzu!» ka həŋ hlaftawi. 22 Ka Pilat nda həŋ ka mahkən mantsa: «Nu va na ghwadaka skwi na maga tsi na? Ya wana slanagha a i'i ta dmaku maga tsi prək ka dzata wa. Ala, wana yu dza'a slvapta nda krupi, ŋa zlinjtá da,» ka'a. 23 «Zləŋaftá Yesu ta udzu,» ka həŋ va sganaghatá hlawi. Ka ŋraptá tsa hlawa taŋ ya ta Pilatus. 24 Ka maganató Pilat ta həŋ ta tsa skwi kumaŋ həŋ ya. 25 Ka zlinjtá tsi ta tsa mndu si tsam lu ma gamak ta ghəŋa vəl dzatá mndu ma hwa-zləbaku nda ŋumna, ta dawu həŋ ya. Ka vlanjtá tsi ta həŋ ta Yesu manda ya kumaŋ həŋ.

Kla Yesu ŋa dzata

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Yuh 19:17-27

26 Ta klayklay həŋ ta Yesu ka guyatá həŋ nda Simuŋ mnda la Sireŋ ta vrakta ma vwah. Ka ŋanató həŋ, ka fanaghatá tsa udza zləŋay ya ŋa klayni mista Yesu. 27 Ka sli'i mnduha rutututa mistani, ta dza'a mi'aha nda taw ka ŋada ghəŋ guli. 28 Ka mbədavatá Yesu tvə tsa mi'aha ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Ma taw kuni ta i'i kwagha Ursalima, tawawa tawa ta ghəŋa ghuni nda zwana ghuni. 29 Wya dza'a saghasa fitik dza'a kəl lu ka mnay kazlay: Rfu da gwal ka dzəghəŋ, kul tatá mndər, kul sanjtá zwan ta u'a taŋ kə'a. 30 «Zlagawazla ta ghəŋa aŋni,» ka mnduha dza'azlay nda ghwáha, «bukwanənwawa bukwa,» ka həŋ dza'azlay nda kuđunurha! 31 Ka si manda nana maganata lu ta udza mkwenek ya ní, kighkigh dza'a slanaghata tsi ta ghwalatá udzu?» ka'a.

32 Mamu sanlaha ma ghwadaka mndu his guli ta hlu lu ŋa dza'a pslatá həŋ kawadaga nda Yesu.

Dalaftá Yesu ta udza zləŋay

33 Bhadaghata taŋ da tsa vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghəŋ» ya, ka zləŋaftá həŋ hada, kawadaga nda tsa ghwadaka mnduha his ya kay. Pal sani nda ga zeghwani, pal sani nda ga zlabani. 34 Ka Yesu mantsa: «Da! planapla ta dmakwa taŋ, kabga sna a həŋ ta skwi ta magə həŋ wu,» ka'a. Ka vzə həŋ ta vindima ŋa daguvustá lguthani. 35 Ka nzatá mnduha hada ka nghan. «Mbambanaf a tsi ta sanlaha kay ra? Ka si Kristi zbatá ŋa Lazglafta tsi katək ya ní, ka mbanafmba tsi ta ghəŋani tama ba?» ka gwal dagaladagala ta ghəŋa la Yahuda ka ghuḃasa Yesu. 36 Ka kladaghatá la sludzi guli ta imi masmasa ka vlay ŋani, ka ghuḃasu həŋ. 37 «Ka mghama la Yahuda ka katsi, mbanafmba ta ghəŋa gha, ka ghəŋa gha,» ka həŋ. 38 «Nana na mghama la Yahuda,» ka lu vindafta skwi ka fagata nda ta ghəŋani.

39 «Kristi a kagha kay ra? mbanafmba ta ghəŋa gha ka ghəŋa gha, ka mbanənafta ka,» ka sani ma tsa ghwadaka mnduha zlanaf lu ya, ka razay. 40 Ka sani dvanaghata mantsa: «Wana kagha ta ghuyay ghuyay manda tsatsi, zləŋa a kagha ta Lazglafta ra? 41 Ŋa u ná, rakwani tsa'uwaghatá guma, kabga nisəla slna u maga u ŋu u ta mutsafta. Tsatsi, had skwi ga tsi wu,» ka'a. 42 Ka'a ta hula tsa guli mantsa: «Ka havapta ka ka i'i bađu saghar ka da ga mghan,» ka'a nda Yesu. 43 Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata na, gita u na dza'a kawadaga ka nda i'i ma luwa da,» ka'a.

Saba hafu ma Yesu

Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Yuh 19:28-30

44-45 Dək fitik ma ghəŋ, ka haftá skwi ta wa ira fitik, ka nutá vli ka grum ta inda tsa hadik ya, ha ka lagha ta fitik hawu. Ka

tavaptá tsa zlala tamə lu ma həga Lazglafta ya tsəra' ma takataka. ⁴⁶ Ka Yesu mantsa: «Da! Ma dzva gha ta vlaghata yu ta hafa dá*,» ka'a wahata nda lwi dagala. Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka sabi hafu mida. ⁴⁷ «Kahwathwata si nərma mndu na mndu na,» ka nghama sludzi la Ruma nghər tsi ta tsa skwi ta magata ya, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ⁴⁸ Tahula nghanja tanj ta tsa skwi ta magata ya, ka vraghutá inda tsa gwal si ta lagha nghay ya nda wuwuslika dzvu. ⁴⁹ Ka nzaktá inda graha Yesu, nda tsa mi'aha ta safi mistani daga ma Galili ya, ka ngha tsa skwi ta magaku ya.

Padamta Yusufu ta Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Yuh 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Mamu sana nərma mndu tdukwa nzakwani, ta hgə lu ka Yusufu. Mnda la Arimate ya, sana luwa ta nzakway ta hadika la Yahuda. Ta kzlaykzlay tsatsi ta sagha fitika ga nghama Lazglafta. Tekw tsatsi mataba gwal dagaladagala ta vla hidaku. Tsu'af a tsatsi ta tsa skwi tsinj lu ta ghəjani ma guma nja magay, ka magata lu ya wa. ⁵² Ka sli'aftá tsa mndu ya ka lagha da Pilat ta nzakway ka n̄mna da dawaftá tvi nja dza'a kla mbla Yesu. ⁵³ Ka laghu tsi klagatá mbla Yesu ta udza zləjay, ka mbsamtá tsi ma wupay, ka laghu tsi famta ma kulu huhrap lu ma kluluh ta kul famtá lu ta mbli mida karaku. ⁵⁴ Badu luma madagala tsa fitik ya, ta ghwanj a lu ka lami da Sabat wa.

⁵⁵ Ka sli'aftá tsa mi'aha si ta safi mista Yesu daga ma Galili ya mista Yusufu. Ka nghanatá hən ta vla tsa kulu ya, nda ya ka lu hananamtá Yesu mida. ⁵⁶ Ka vraghatá hən da luwa. Ka payaftá hən ta rdī nda urdi nja masay ta mbla Yesu. Ka

nzaptá hən badu Sabat manda ya ta mnə zlahu.

24

Sli'agapta Yesu ma kulu

Mat 28:1-10, Mak 16:1-8, Yuh 20:1-10

¹ Wrək tgha gasərdək badu dəmas, ka klaftá tsa mi'aha ya ta tsa rdī nda urdi payaf hən ya kay, ka sli'afta ka laghwi ta kulu. ² Kə'a ká hən ná, tanjwalaghatanjwala lu ta tsa klam kəl lu ka hunja ya. ³ Ka lami hən dida, ngha a hən ta mbla Mgham Yesu mida wa. ⁴ Trid, traptra hən ta skwi nja ndanay. Gi ka zlagaptá duhwalha Lazglafta his ta kama tanj nda sudatá lgut ta wudaku tilil ta vgha tanj. ⁵ Ka ksaftá zləj ta hən katakata, ka dzadzatá hən ta ghəja tanj nda ta hadik. Ka tsa duhwalha Lazglafta ya nda hən mantsa: «Ta zbə njaw kuni ta mndu ndiri mataba gwal nda rwa na? ⁶ Ta had hadna wa, sli'apsli'a tsatsi nda hafu. Havakwahava ta skwi mnaghuna tsi ma fitika nzakwani ta ma Galili. ⁷ Ka'a mnata na: "Nda nza tkwe' ka klaftá Zwanja mndu ka fanamtá gwal dmaku ma dzvu, nja dzata ta udza zləjay, nja sli'agaptani nda hafu ma mtaku badu mahkəna fitik kə'a ya."»

⁸ Ka havaktá tsa mi'aha ya ta skwi ya si mnana Yesu ta hən. ⁹ Sli'afta tanj ta kulu, ka laghu hən da rusanaftá inda tsa skwiha ya ta tsa duhwalha ghwanjpdə ndenj ya nda pdakwa sanlaha. ¹⁰ Tsa mi'aha ta mna tsa gwada ya nja gwal ghunay ya ná, i Mari makwata Magdala, nda Yuwana, nda Mari mani ma Yakubu, nda sanlaha ma mi'aha ta dza'a mista tanj ya hən. ¹¹ Ta nghə ka tsaəaku hən ta tsa gwada ya, zlgħaf a hən ta gwada tsa mi'aha ya wa. ¹² Piyer ya tani, sli'aftá tsatsi nda hwaya ka laghwi ta kulu, ka bukwardatá tsi, kə'a kə'a ná, wupay yeya nghanj

* 23:46 Ngha ta Zabura 31:6.

tsi n̄ufuk ta had̄ik, ka vraghatá tsi dzaghani nda ndərmima tsa skwi ta magaku ya.

*Yesu ta tva dza'a da luwa Imayus
Mak 16:12-13*

¹³ Bađu va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana duhwalha his, ka dza'a da sani luwa ta hgə lu ka Imayus. Ta magay meli ghwan̄p̄də nder̄j matakataka tan̄j nda luwa Ursalima. ¹⁴ Ka dza'a hən̄j nda ghwa yiva ta ghə̄nja skwi ta maguta. ¹⁵ Tata dza'a nda ghwa yiva ta ghə̄nja tsa skwi ta maguta ya hən̄j, ka ksaftá Yesu ta hən̄j ka mbaďa kawadaga nda hən̄j. ¹⁶ Ka hanaftá skwi ta iri ta hən̄j, tsəmaf a hən̄j wa. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Ta ghə̄nja wu ta dza'a kuni nda ghwa yiva na?» ka'a nda hən̄j. Gagərdzak sladaslada hən̄j, ka nzata sasgama. ¹⁸ Ka sani mataba tan̄j ta hgə lu ka Kliyupas nda tsi mantsa: «Si laghu diga kagha ta magaku skwi ma Ursalima ma na fitik na na?» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Nya ta magaku na?» ka'a nda hən̄j. ¹⁹ Ka hən̄j nda tsi mantsa: «Sna a ka ta skwi ta maguta nda Yesu mnda la Nazaret ta nzakway ka anabi dagala, nda sgit ma gwaďani, ta magata skwa mandərmimi ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma inda mnduha, ²⁰ klaf la mali ta ghə̄nja gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda gwal tsamatá guma, ka vlatá hən̄j ŋa dzata, ka zlə̄njaftá hən̄j ta udza zlə̄njay ra? ²¹ Tsatsi dza'a mbanaftá la Isra'ila ka ŋani sizlay, kulam nda tsa, hkən̄ gita manda luta tsa skwiha ya. ²² An̄j mndani, ta ndərmimi nda ndərmima ŋni ta gwaďa sana mi'aha mataba ŋni ta sli'afta wrək tgha, ka laghu ta kulu. ²³ Ta lagha hən̄j, slanagha a hən̄j ta mblani wu, ka vraktá hən̄j da mnay: «Maravamara duhwalha Lazglafta ta wa ira ŋni, ka mnə hən̄j ŋan̄ni kazlay: Sli'afslí'a nda hafu kə'a.» ²⁴ Ka sli'aftá sanlaha mataba ŋni guli ka

laghu ta kulu, ka slanaghatá hən̄j ta tsa skwi ya manda va tsa mnə tsa mi'aha ya. Tsatsi, ngha a hən̄j wu,» ka'a. ²⁵ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Mnduha kul had̄ mahizl ma ghə̄nja tan̄j, ta daramay nda darama ta zlgħa inda skwi mna la anabi! ²⁶ Nza a tkwe' ka ghuyay Kristi ta tsa đan̄waha ya makďaku tsi ka lami da glakwani ra?» ka'a nda hən̄j. ²⁷ Ka zlraftá Yesu ta rusa gwaďa ta ghə̄njani manda ya mna i Musa nda inda la anabi ma deftera Lazglafta.

²⁸ Ndusadaghata tan̄j nda tsa luwa ta dza'a hən̄j ya, mbaďa Yesu ka kďa mbaďa manda mndu ta kuma dza'a da vla di'ŋ. ²⁹ «Nawanawa, nzanza kawadaga nda an̄ni, nda hləma fitik, ndusa rvidik,» ka hən̄j nzafta tida, ka ŋanata, ka lamə tsi da həga ka nzata kawadaga nda hən̄j. ³⁰ Ta zə tsi ta skwa zay kawadaga nda hən̄j, ka klaftá tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi*, ka valan̄tá tsi ta hən̄j. ³¹ Nzidid, tsalatsala ira tan̄j ka tsəmaftá hən̄j, gi lay nghəgla a hən̄j tavata hən̄j wa. ³² «Burburbur a ŋudufa u ma fitika mnayni ta gwaďa ta rusu tsi ta skwi ma deftera Lazglafta ŋa u ta tvi kay ra?» ka hən̄j mataba tan̄j.

³³ Tahula tsa, gi ka sli'aftá hən̄j ka vraghuta da Ursalima. Bhadaghata tan̄j, ka slanaghatá hən̄j ta tskata vgha tsa duhwalha ghwan̄p̄də nder̄j ya, kawadaga nda gwal si ta dza'a mista tan̄j, ³⁴ ta mnaymnay kazlay: Kahwathwata sli'agapsli'a Mgham Yesu nda hafu. Nda ngha Piyer kə'a. ³⁵ Ka rusu tsahaya guli ta skwi ta maguta ta tvi nda ya ka hən̄j tsəmaftá Yesu, ma fitika balanaptani ta buradi.

*Maravata Yesu da duhwalhani
Mat 28:16-20, Mak 16:14-18,
Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8*

³⁶ Tata rusa tsa gwaďa ya hən̄j, ka gi maravata vərdaka Yesu mataba

* 24:30 Ngha ta Lukwa 22:19.

taŋ, ka'a mantsa: «Ka vlaghunavla Lazglafta ta zɔaku» ka'a ganaghatá zgu ta həŋ. ³⁷ Ka ksaftá tsi ta həŋ ka zlaŋ, ka ghudzaku həŋ katakata, ba glamglam ya ka həŋ sizlay. ³⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Nya ta ghudza kaghuni na? Nya ta kəl kuni ka dga ghəŋ? ³⁹ Nghawangha ta dzvuha da nda səlahə da 6a, va tsa i'i yeya. Ksihawaksa, ka vitsidivata kuni. Haɔ slu'uvgha nda ghudzif ma glamglam manda tsa ta ndanu kaghuni ta ghəŋa i'i ya wu,» ka'a. ⁴⁰ Ta mnə tsi ta tsaya ná, ta marə tsi ta dzvuhani nda səlahani ŋa taŋ. ⁴¹ Ta graf a həŋ karaku wu, ta rfu həŋ katakata ka ndərmimay. Ka Yesu mantsa: «Mamu skwa zay da kaghuni hadna ra?» ka'a nda həŋ. ⁴² Ka vlanɔta həŋ ta sulatá klipi ki'a. ⁴³ Ka zlglaftá tsi ka zay ta wa ira taŋ.

⁴⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: «Wana na skwi si ta mnə yu ŋa ghuni ma fitika nzakwa da kawadaga nda kaghuni kazlay: "Inda skwi ya vindaf lu ta ghəŋa i'i ma deftera Musa nda ya ma deftera la anabi, nda ya ma Zabura ná, dza'a magaku kə'a ya kay,» ka'a nda həŋ. ⁴⁵ Ka gunanantá tsi ta mahizl ta həŋ ŋa snantá skwi vindaf lu ma gwada Lazglafta. ⁴⁶ Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Wya ka lu vindaf: Dza'a ghuyay Kristi ta danwa, ŋa sli'agaptani ma mtaku nda hafu baɔu mahkən. ⁴⁷ Dza'a mnay lu tkwe' nda hgani ŋa inda mndəra mnduha ka mbəɔanafta həŋ ta nzakwa taŋ, ŋa planata Lazglafta ta dmakwa taŋ. Tinəl ma luwa Ursalima dza'a zlafta lu ta mnay. ⁴⁸ Kaghuni ta nzakway ka masləmtsəka tsa skwiha ya kə'a ya. ⁴⁹ Wya yu dza'a ghuŋaghuŋatá tsa skwi taghunaf Da da ta imi ta sləməŋ ya. Kaghuni, ka nzata kuni ma huɔ luwa ha ka saha mbraku daga ta luwa da mbraghunafta,» ka'a nda həŋ.

*Sli'a Yesu ka zlanɔta duhwalhani
Mak 16:19-20, Slg 1:9-11*

⁵⁰ Ka hlaftá Yesu ta həŋ ma huɔ luwa, ka laghu həŋ nda tvə luwa Betani. Bhadaghatə taŋ da hada, ka kapaftá tsi ta dzvu ka tfanaghatəwi ta həŋ. ⁵¹ Tata tfaytfay ta wi ta ghəŋa taŋ, ka dgaghutá tsi ta vgha nda həŋ, ka klaghatá lu ta luwa. ⁵² Hahəŋ, manda kdakwa taŋ ta tsəlbanatá tsəlbu, ka vraghatá həŋ da Ursalima nda rfu katakata. ⁵³ Ka gdatá həŋ ta lagha da nzaku ma həga Lazglafta ka zləzlvay.

Gwada ta sabi da Yuhwana

Yesu Kristi ná, gwada Lazglafta ya

¹ Daga tãntãnj mamu gwada*. Kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. Tsa gwada ya ta nzakway ka Lazglafta. ² Daga tãntãnj, kawadaga tsa gwada ya nda Lazglafta. ³ Nda tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwiha. Had skwi magaf Lazglafta kul had tsatsi wa. ⁴ Ma tsatsi zlafta hafu. Tsa hafu ya ta nzakway ka tsuwadaka mnduha. ⁵ Tsa tsuwadaku ya ta tsuwadaku ma grusl, walan a grusl ta ksafatã dekdek wa.

⁶ Ka zlagaptã sana mndu ta hgã lu ka Yuhwana ghunaf Lazglafta. ⁷ Ka sagha tsi ña nzaku ka maslãmtsãka tsuwadaku, kada zlglafta inda mnduha nda ma tsatsi. ⁸ Tsatsi a tsa tsuwadaku ya wu, zlagap ña ga maslãmtsãka tsuwadaku tsatsi.

⁹ Tsa tsuwadaku ya ná, vãrdã tsuwadaku ya. Ma saghani ta ghãja hadik ka tsuwadaku tsi ta mnda sãla.

¹⁰ Tsaw tsa gwada ya ná, nda ghada nzakwani ma ghãja hadik, kabga nda tsatsi magafta lu ta ghãja hadik. Nziya nza tsi tsatsaf a mnduha wa. ¹¹ Saghani da mnduha, ka kwalaghuta mnduha ta tsu'afã. ¹² Lagha gwal ta tsu'afã, ka zlglaftã hgani. Ña tsahaya, ka vlañtã tsi ta hãj ta mbrakwa nzaku ka zwana Lazglafta. ¹³ Nza a hãj ka zwanani manda ya ta yagata mnda sãla, manda ya ta kumã mndu a wu, ama sagha da Lazglafta manda ya ta kumã tsatsi. ¹⁴ Tsa gwada mnã lu ya kay ná, ka mbãdãvãftã tsi ka mndu, ka nzata mataba mu. Nda ndãgha nda zãkãtahudã, nda kahwathwata. Nda ngha mu ta glakwani, glakwa zwanã turtuktuk

ghunaf Da ya. Zãkãtahudani nda kahwathwatani katakata ya.

¹⁵ Ka gwadãtã Yuhwana ta nza-kway ka maslãmtsãkani banluwa. «Wana tsa mndu mnã yu kazlay: Tsa mndu ta sagha nda hula ãa ya ná, malaghumala ta i'i, kabga mamu tsatsi ma kdaku lu ka yatã i'i kã'a ya kay.» ¹⁶ Dagala zãkãtahudani katakata, tfamaghatfa ta wi demdem, ta gdagdã ta vlamatã zãkãtahudani. ¹⁷ Nda ma dzva Musa vlata Lazglafta ta zlahu, ka sagha zãkãtahudã nda kahwathwata nda da Yesu Kristi. ¹⁸ Had mndu ta kdã walanãtã nghanãtã Lazglafta wa. Tsa zwanã turtuktuk ya ta nzakway ka Lazglafta, ta nzaku ma ghuva Da ya, tsatsi ta mnãntã nzakwa Lazglafta.

Gwada Yuhwana

Mat 3:1-12, Mak 1:1-8, Luk 3:1-18

¹⁹ Wya gwada mna Yuhwana ma ghunadaghata gwal dagaladagala ma la Yahuda ma Ursalima ta gwal dra skwi ña Lazglafta, nda la Levi. Ka lagha hãj da ãawanãta da tsi: «Wa kagha na?» ka hãj. ²⁰ Ka mnatã Yuhwana ta kahwathwata, manana a ta hãj wa. «Kristi a i'i wu,» ka'a klinistã ghãjani ta hãj. ²¹ «Tsa wa kagha ãa? Iliya ka rki?» ka hãj nda tsi. «Vani a i'i wu,» ka Yuhwana nda hãj. «Anabi ka rki?» «Vani a i'i wa.» ²² «Wa kagha ka ñni dza'azlay nda gwal ta ghunaganãghata ãa? Wa i'i ka va kagha na?» ka hãj nda tsi kay guli. ²³ «I'i ná,

“Iwi ta gugudaku ma mtak yu, lele'anawa tvi ña mgham†”» ka'a nda hãj,

manda ya mnã anabi Isaya. ²⁴ Mataba tsa mnduha ghunadap lu da Yuhwana ya, mamu la Farisa.

²⁵ Ka ãawglãntã hãj da Yuhwana, «Wana Kristi a i'i wu ka ka, ta Iliya a yu wu ka ka, anabi a yu wu ka ka guli, ñaw ta maga ka ta batem ãa?»

* 1:1 Ngha ta aya 14. † 1:23 Ngha ta Isaya 40:3.

ka həŋ nda tsi. ²⁶ «I'i ná, nda imi ta magə yu ta batem. Mamu sana mndu mataba ghuni kul snanťa kuni. Tsatsi ta sagha nda hula da. ²⁷ Ra a yu ka plaptá zu'a 6abəhani wu,» ka'a nda həŋ. ²⁸ Ma Betani maguta tsa skwiha ya, ta 6la ghwa Zurdeŋ, ma vla magay Yuhwana ta batem.

Yesu Kristi ná, Zwanja Lazglafta ya

²⁹ Gamahtsimani ka nghə Yuhwana ta Yesu ta sagha da tsi. «Wana zwanja tuwaka Lazglafta ta klaghutá dmakwa mnduha. ³⁰ Tsatsi tsa mndu mnə yu kazlay: Mamu sana mndu ta sagha nda hula da ta malaghutá i'i, mamu tsatsi ma kdə lu ka yatá i'i kə'a ya kay. ³¹ I'i guli ná, si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. Nana saghasagha yu da maga batem ma imi na ná, ŋa snanamťa la Isra'ila nzakwani,» ka'a. ³² Ka Yuhwana guli mantsa: «Nda ngha yu ta Sulkum ta saha daga ta luwa manda ghərbu', ka nzafta tida. ³³ Si sna a yu kazlay: Tsatsi ya kə'a wu, ka mnihatá Lazglafta ta ghunaftá i'i ŋa maga batem ma imi ya kazlay: Tsa mndu dza'a nghanťa ka ta saha Sulkum ka nzafta tida ya, tsatsi ta dza'a maga batem nda Sulkum nda ghu6a, ka'a. ³⁴ Ka nghanťa yu manda va tsaya. Nana mndu na ná, Zwanja Lazglafta ya, ka yu ta ghəŋani.»

Tanťanja duhwalha Yesu

³⁵ Gamahtsimani, ka vradaghata Yuhwana kawadaga nda gwal his mataba duhwalhani da va tsa vli ya. ³⁶ Nghayni ta Yesu ta labə mantsa: «Wa a zwanja tuwaka Lazglafta,» ka'a. ³⁷ Snanťa tsa duhwalha his ya ta tsa gwada Yuhwana ya, ka laghu həŋ mista Yesu. ³⁸ Kə'a ka Yesu mbədavata, ta nghə tsi ná, ta dza'a mistani həŋ. «Nu ta zbə kuni 6a?» ka'a nda həŋ. «Maləma dá! Ga ta nzakwa ka na?»

ka həŋ nda tsi. ³⁹ «Saghawasa ka nghanata kuni 6a!» ka'a nda həŋ. Ka laghu həŋ mistani, ka nghanatá həŋ ta vla nzakwani. Ta fitik hawu ta nzemndi vwaď vli nda tsa. Ka kdinťa həŋ ta vaghay kawadaga nda tsi.

⁴⁰ Mataba tsa mnduha his ta snanťa gwada Yuhwana ka laghu mista Yesu ya ná, tekw Andre ta nzakway ka zwanjamani ma Simuŋ Piyer. ⁴¹ Tinəl ŋa zwanjamani Simuŋ sli'afťa tsi ka laghwi da mnay. Ka'a mantsa: «Slafsla ŋni ta Almasihu,» ka'a. Tsaya ta nzakway ka «Kristi.» ⁴² Ka kladaghatá tsi da Yesu, na ghur nghanťa Yesu, ka'a nda tsi mantsa: «Simuŋ! Zwanja Yuhwana ka, Kefas dza'a hga lu ta kagha,» manda mnay kazlay: Pala kə'a ya. ⁴³ Gamahtsimani, dza'a da Galili yu, ka Yesu. Ka guyatá tsi nda Filip, «mbada mista dá,» ka'a nda tsi. ⁴⁴ Tsa Filip ya ná, mnda luwa Betsayda luwa i Andre nda Piyer ya. ⁴⁵ Tahula tsa, ka guyatá Filip nda Natanayel guli. «Slanaghasla ŋni ta tsa mndu vindaf Musa ta gwada ta ghəŋani ma deftera zlahu nda ya ta mnə la anabi ta gwada ta ghəŋani ya kay. Yesu zwanja Yusufu mnda la Nazaret ya,» ka'a nda tsi. ⁴⁶ «Mndərga wati skwi ya dina dza'a sabi ma luwa Nazaret na?» ka Natanayel nda tsi. «Sawi ka nghanata ka 6a!» ka Filip. Ka sli'afťa tsi ka lagha. ⁴⁷ Nghay Yesu ta laghani, «wana vərda mnda la Isra'ila kul had sana skwi ŋa tsanavata,» ka Yesu nda Natanayel. ⁴⁸ «Ga snanťa ka ta i'i na?» ka Natanayel nda tsi. «A'a! Ngha a yu ta kagha ta nzaku mista ghuraf ma kdə Filip ka hga kagha ya ra!» ka Yesu nda tsi. ⁴⁹ «Maləma dá! Kagha ná, Zwanja Lazglafta ka, mghama la Isra'ila ka,» ka Natanayel nda Yesu. ⁵⁰ «Zlray kagha ta zlgħay tsa 6a, kabga mnay da kazlay: Nda ngha yu ta kagha mista ghuraf kə'a? dza'a nda ngha ka ta skwiha

ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ⁵¹ Ka Yesu sganaghata mantisa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a nda nga kuni ta gunatá luwa buwanj ɲa ɲla duhwalha Lazglafta, ɲa saha tanj ta ghəɲja Zwanja mndu,» ka'a.

2

Kla makwa ma Kana

¹ Ta mahkəna fitik, ka slatá skala kla makwa ma luwa Kana ta hadika Galili. Tsaw laghala mani ma Yesu da tsa vla skala kla makwa ya. ² Hgadagha hga lu ta i Yesu nda duhwalhani guli da tsa vla skala kla makwa ya. ³ Ka kdutá ima inabi. Ka mani nda Yesu mantisa: «Nda kda ima inabi da həɲ,» ka'a. ⁴ «Nahgani ɲa gha nda i'i katək ní a ma! Ta maga a fitika da wu,» ka Yesu nda tsi. ⁵ «Ka maga kuni ta inda skwi dza'a mnaghunata tsi,» ka mani ma Yesu nda kwalvaha. ⁶ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wudaha tsatsaf lu nda palaha ta za litir tghas mbsak tghas mbsak sanlaha, dərɲək nda hisambsak hisambsak sanlaha, ta kəl la Yahuda ka ghuɔa səlaha tanj. ⁷ «Ndaghanafwa ndagha ta ya wudaha ya nda imi,» ka Yesu nda həɲ. Ka ndaghanaftá həɲ te'te'. ⁸ «Ndana tama, tanjwatá ta mndu ta wa skwa zay,» ka Yesu nda həɲ, ka tanjtá həɲ. ⁹ Tapanata tsa mndu ta wa skwa zay ya ta tsa imi mbədanaf lu ka ima inabi ya ná, zdakwa skwi a va tsa wu, sna a guli ka sagha ga tsa ima inabi ya wa. Taghəɲja tsa gwal ta zakamtá tsa imi yeya nda sna. Ka hganjtá tsi ta zə'ala makwa. ¹⁰ Ka'a nda tsi mantisa: «Tinjəl ima inabi ya zda ta dgə lu ɲa mnduha, kada vla ya leghlegha tahula baghuta tanj ná, ka laghwa kagha difanatá ya zda, ka zlra klagapta ndana?» ka'a nda tsi. ¹¹ Tsaya tanjtəɲja mazəmzəm maga Yesu ma luwa

Kana ta hadika Galili. Mantisa ya maran̄ta tsi ta glakwani. Ka faftá duhwalhani ta ghəɲ tida. ¹² Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ka lagha da luwa Kafarnahum kawadaga nda i mani nda zwanamani, nda duhwalhani tani, ka zatá həɲ ta fitik tsəbakw hada.

Ghzlay Yesu ta gwal ta dzawa skwi ma həga Lazglafta

Mat 21:12-13, Mak 11:15-17, Luk 19:45-46

¹³ Ndusagaghata fitika skalay la Yahuda ta Pak, ka lafi Yesu da Ursalima. ¹⁴ Bhadaghatani, ka lamə tsi da daɔa həga Lazglafta ka slanaghatá tsi ta mnduha ta dzawa slaha nda tuwakha, nda ghərɲu'ha, nda gwal mbada tsemi ta nzaku tavata tabəla tanj hada. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta tɔan ɲa krupi, ka ghzlagaptá tsi ta mnduha demdem ma tsa daɔa həga Lazglafta ya, nda tuwakha tani, nda slaha tani. Ka wutsidinjá tsi ta tsemi gwal mbədu, ka zlambidinjá tabəla tanj. ¹⁶ «Hliɲwa na skwiha na hadna, ma niɲ kuni ta həga Da da ka həga mbəda dzvu,» ka'a nda gwal dzawa ghərɲu'ha. ¹⁷ Ka havaktá duhwalhani ta skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta tazlay: «Dvafɔva* yu ta həga gha, manda vu ta dra tsi ta i'i,» ka'a ya ¹⁸ «Mndərga wati ma mazəmzəm dza'a ka magata, ɲa maran̄ta skwi kəl ka ka maga mndara skwi mandana na?» ka la Yahuda zlaftá gwada nda tsi. ¹⁹ «Tasin̄watasa ta na həga Lazglafta na, dza'a bəglafba yu ma fitik hkən,» ka Yesu nda həɲ. ²⁰ «Ta skwi vaku fwaɔ mbsak mku' mida za lu ta ba na həga Lazglafta na ná, ma fitik hkən dza'a bafta yu ri wa kə'a?» ka la Yahuda nda tsi. ²¹ Tsaw tsa həga ta gwadə Yesu ya ná, ta gwadə ta ghəɲja ghəɲjani tsatsi. ²² Tsaya kəl duhwalhani tahula sli'agaptani ma mtaku, ka havaktá skwi ya mna tsi. Ka

* 2:17 Ngha ta Zabura 69:10.

zlgħaftá həŋ ta skwi ya nda vinda ma gwadá Lazglafta, nda gwadá Yesu ta mnata tani.

Nda sna Yesu ta skwi ma ŋudufa mnduha

²³ Ma fitika nzakwa Yesu ma Ursalima ta skala Pak, nda ndəgha gwal ta zlgħafta nğhər həŋ ta mazəmzəmha ta magə tsi. ²⁴ Lamə a tsaya da fəlma Yesu wu, kabga nda sna ta həŋ tsidid. ²⁵ Psa a ta mnanata mndu ta gwadá ta ghəŋa nzakwa sana mndu wu, kabga nda sna tsatsi ta skwi ma ŋudufa mndu.

3

I Yesu nda Nikwademu

¹ Mamu sana mndu mataba la Farisa ta hgə lu ka Nikwademu tekw mataba gwal dagaladagala mataba la Yahuda. ² Ka sli'aftá tsi nda rvidik ka lagha slanagħatá Yesu. Ka'a nda tsi mantsa: «Maləma da! Nda sna ŋni kazlay: Mnda tagħa skwi ta saha daga da Lazglafta kagħa kə'a, kabga had' mndu ta laviŋtá maga tsa mazəmzəmha ta magə kagħa ya, ka had' Lazglafta kawadaga nda tsi wu,» ka'a. ³ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu ka mahis wu katsi, laviŋ a ta nghanjta ga mghama Lazglafta wu,» ka Yesu nda tsi. ⁴ «Waka lu dza'a yəglagatá mndu nda ghada halatani, dza'a vrəgladaf vra da huda mani, ŋa yəglagata ra?» ka Nikwademu nda tsi. ⁵ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ka ya a lu ta mndu nda imi nda Sulkum wu katsi, laviŋ a ta walanjta lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁶ Ya yaga mndu ná, mnda səla tsaya. Ya yaga Sulkum ya ná, ŋa Sulkum tsa ya. ⁷ Ma ndərmim ka nda ndərmima kabga mnaghata da: "Tkwe' ka yagatá kaghuni ka mahis" kə'a. ⁸ Nda ta tvi ta kumə tsi ta vyakwa falak. Ta snay ka ta ghudzagani, sna a ka ka ga sli'afta tsi wu, sna a ka ka ga ta dza'a tsi wa. Mantsa

ya nzakwa inda mndu yaga lu ma Sulkum,» ka Yesu nda tsi. ⁹ «Waka skwi mantsa dza'a magaku?» ka Nikwademu nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kagħa mndu ta tagħa skwi ŋa la Isra'ila ná, sna a ka ta tsa ra? ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, skwi snəŋ ŋni ta mnə ŋni, skwi nghanj ira ŋni ta gwadə ŋni, tsaw tsu'a a kuni ta skwi ta mnə ŋni wa. ¹² Gwaday da ta skwi ta magaku ta hadik ŋa ghuni, zlgħa a kuni wu, waka kuni dza'a zlgħaftá skwi ta magaku ta luwa dza'a mnaghunata yu tama? ¹³ Had' mndu ta kdə lafi ta luwa, ka mndu ta saha daga ta luwa a tsi wa. Ba Zwanja mndu yeya ta saha daga ta luwa. ¹⁴ Manda va ya kapadaf Musa ta nahadika ghuvatili ta udzu ma mtak ya, manda va tsaya dza'a kapadafta lu ta Zwanja mndu, ¹⁵ kada mutsafta dər wa ta zlgħaftá hafu ŋa kdekedzenj.

¹⁶ «Dvudva Lazglafta ta ghəŋa hadik, kəl tsi ka vlatá Zwanjani turtuktuk, dər wa ta zlgħafta, zwaduta a wu, mutsafmutsa ta hafu ŋa kdekedzenj. ¹⁷ Ghunaga a Lazglafta ta zwanjani ŋa tsanagħatá guma ta mnduha ta ghəŋa hadik wu, ama ŋa mutsafta mnduha ma ghəŋa hadik ta mbaku nda ma tsatsi, kəl Lazglafta ka ghunagatá Zwanjani ta ghəŋa hadik. ¹⁸ Mndu ta zlgħaftá Zwanja Lazglafta, had' guma ta ghəŋani wa. Mndu kul zlgħafta, nda ghada tsatá guma ta ghəŋani, kabga kwalani kul zlgħaftá Zwanja Lazglafta turtuktuk.

¹⁹ «Wya ghəŋa tsa guma ya: Ma saha tsuwadək ta ghəŋa hadik, ka zlanavatá mndu ta tsuwadək ka lagħwi dvatá grusl, kabga slnaha taŋ kul dinaku. ²⁰ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, husanhusa tsuwadək. Had' tsa mndu ya dza'a walanjta sagħa da tsuwadək wu da maravata slnani duway ta daβi. ²¹ Ka ŋərmani nzakwa mndu kahwathwata katsi ná, dza'a sagħasa

da tsuwaɗak kada nghavata inda slnani ta magə tsi tsidiɗ kazlay: Skwi ta magə tsi, zɗaganazɗa ta Lazglafta kə'a.»

Yuhwana mnda maga batem nda Yesu

²² Tahula tsa, ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani ka laghwi ta hadika Zudiya. Ka nzɗavatá tsi tsəɗakw fitik kawadaga nda həŋ hada. Ka magə tsi ta batem ŋa mnduha. ²³ Ta magə Yuhwana ta batem guli ŋa mnduha ma sana vli ta hgə lu ka Inuŋ, ndusa nda sani vli ta hgə lu ka Salima, kabga dagala imi hada. Ka va sli'adaghatá mnduha ŋa maganaftá batem ta həŋ. ²⁴ Ma tsa fitik ya, ta la a lu ksaghatá Yuhwana da gamak karaku wa.

²⁵ Ka sli'anafá duhwalha Yuhwana ta zlərdutawi nda sana mnda la Yahuda ta ghəŋa gwada ta ghuɓa səla. ²⁶ Ka sli'aftá həŋ ka lagha da mnay ŋa Yuhwana kazlay: Maləma ɗa! Tsa mndu si kawadaga nda kagha ta ɓla ghwa Zurdeŋ si ta mnə ka ta gwada ta ghəŋani ya kay ná, wa'a ta maga batem ŋa mnduha. Ta sli'i inda mnduha da tsi, ka həŋ. ²⁷ Ka Yuhwana mantsa: «Had mndu dza'a mutsaftá sana skwi ka Lazglafta a ta vlanŋa wa. ²⁸ Nda sna kaghuni nda sləməŋa ghuni ta mnə yu tazlay "Kristi a i'i wu" kə'a. Ghunidik ghuna lu ma kɗaku tsatsi ka sagha. ²⁹ Ŋa zwanŋa midzi ta kla lu ta makwa, gra zwanŋa midzi ya guli ná, tavatani ta nzata tsi ka sna lwa gwada ta gwadagapta zwanŋa midzi. Snaŋtani ta gwada ta gwadagapta tsi ya, rfayni ta rfu. Manda tsaya ta rfa i'i ta rfu guli. Ndanana ná, rfu ŋa ɗa ta rfay. ³⁰ Ka ŋla tsatsi nda ŋla, ka htakwa i'i nda hta.

³¹ «Mndu ya ta saha daga ta luwa ná, nzanaghanza tsatsi ta ghəŋa inda skwi demdem. Mndu ya ta ghəŋa hadik guli ná, ŋa ghəŋa hadik tsatsi. Gwada ta ghəŋa skwi

ta ghəŋa hadik ŋani ta gwaday. Mndu ta saha daga ta luwa ná, [ta ghəŋa inda skwi nzanaghata tsatsi]. ³² Gwada ta ghəŋa skwi nghanŋ tsi nda ya snaŋ tsi ta gwada tsi. Had mndu ta tsu'aftá gwadani wa. ³³ Mndu ta tsu'aftá gwadani ná, grafgra tsa mndu ya ta Lazglafta kazlay: Kahwathwata ya kə'a. ³⁴ Mndu ghunaga Lazglafta ná, gwada Lazglafta ta gwada tsi, kabga zwakuzwakwa Sulkum vlanŋ Lazglafta mida.

³⁵ «Dvuɗva Da ta Zwanŋ, ka fanamtá tsi ta inda skwi ma dzvani. ³⁶ Mndu ta zlghaftá tsa Zwanŋ ya mutsafmutsa ta hafu. Mndu ta kwalaghutá zlghaftá tsa zwanŋ ya mutsafta a ta tsa hafu ya wa. Ta ghəŋa ɓasa ŋuɗufa Lazglafta yeya ta nzaku ta ghəŋani,» kə'a.

4

I Yesu nda markwa la Samari

¹ Ka snaŋtá la Farisa ta mnay kazlay: Mal mnduha ta sli'i da maga batem da Yesu ka ya da Yuhwana kə'a. ² Ka kahwathwatani ka lu mnay katsi ná, Yesu a ta maga batem ŋa mndu wu, duhwalhani zlanŋ tsi ta magay. Snaŋta Yesu ta tsa gwada ta mnə lu ya, ³ ka sli'aftá tsi ta hadika Zudiya ŋa vrə ta hadika Galili. ⁴ Wya nda ma hadika Samari ta laba tsi ya, ⁵ ka ɓhadaghatá tsi da sana vli ta hgə lu ka Sikar ndusa nda vwaha Yakubu ta vlanŋtá zwanŋani Yusufu bamma, ta hadika Samari. ⁶ Ma tsa vli ya, mamu vəvrəma Yakubu. Manda hərfatá Yesu ta mbada, ka nzatá tsi ta wa tsa vəvrəm ya, wər ma ghəŋ fitik nda tsa.

⁷ Ka lagha sana markwa la Samari da ta imi. «Tidifta ta imi ka sa'ata yu,» ka Yesu nda tsi. ⁸ Ma tsa fitik ya, laghula duhwalhani da luwa da skwa skwa zay. ⁹ «Waka kagha ta nzakway ka mnda la Yahuda, ta ɗawa imi ŋa say da i'i ta nzakway ka markwa la Samari

na?» ka tsa marakw ya nda tsi. Tsaw had' la Yahuda ta guya vgha nda la Samari wa. ¹⁰ Ka Yesu mant'sa: «Ka má nda sna ka ta skwi ta kumə Lazglafta ta vlaghata, nda mndu ya ta dawá imi na say da kagha katsi ná, má kagha má dza'a dawá imi na say, má na vlaghatani ta imi ta vla hafu,» ka' a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya nda tsi mant'sa: «Mghama dá! wana had' skwi na tagafta da kagha wu, nda la na vəvrəm na guli, ga dza'a mutsa ka ta tsa imi ta vla hafu ya na? ¹² Mal kagha ka dzidza nni Yakubu si ta sa ima na vəvrəm na nda zwanani, nda rinani tani, ka zlanəntá tsi na ra?» ka'a. ¹³ Ka Yesu nda tsi Mant'sa: «Dər wati ma mndu ta sa na imi na ná, ta dza'a kuzlanəkuzla ndala, ¹⁴ ama mndu dza'a sa na imi dza'a vlanəta yu na ná, waləlanəta a ndala ta kuzlanəta wa. Tsa imi dza'a vlanəta yu ya ná, dza'a nuna ka dzuəbay, na mbəzagapta hafu na kəfekedzen mida,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ «Mghama dá! Vlihavla ta tsa imi ya tsa, kada kwala ndala ta kuzliglihata, ka kwala yu ta səglagha da ta imi hadna,» ka tsa marakw ya nda tsi. ¹⁶ «La hgaktá zə'ala ghuni, ka sagha kuni da hadna,» ka Yesu nda tsa marakw ya. ¹⁷ «Had' zə'ala dá wu,» ka tsa marakw ya nda tsi. Ka Yesu nda tsi mant'sa: «Ta na gha ta mnay kazlay: Hadu zə'ala dá wu kə'a, ¹⁸ kabga hutaf zə'ala gha. Nana ga tanə ka ndanana guli, zə'ala ghuni a wu, raghatani mnay gha mant'sa ya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁹ «Mghama dá! Anabi ka ta grə yu nda na skwi na. ²⁰ Dzidziha nni la Samari ná, ta na ghwá na si ta maga hənə ta du'a na Lazglafta. Ka kaghuni la Yahuda ná, ma Ursalima vla maga du'a na Lazglafta, ka kaghuni,» ka tsa marakw ya. ²¹ Ka Yesu nda tsi mant'sa: «Marakw na, zlgəhafzlgəta i'i. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal kuni maga du'a na Da ta na ghwá

na, dər ma Ursalima. ²² Kaghuni la Samari, na skwi kul snəntá kuni ta maga kuni ta du'a. Anni la Yahuda, na skwi snənə nni ta maga nni ta du'a, kabga da la Yahuda sagha mbaku. ²³ Dza'a saghasa fitik, nda maga vani ndanana. Ma Sulkum nda ya ma kahwathwata dza'a kəl mnduha ka maga du'a, na tsəbay tanə ta tsəlbu na Da, kabga mndərga tsa mnduha ta tsəba tsa tsəlbu ya ta zbə Da. ²⁴ Lazglafta ná, Sulkum ya. Tsa mnduha ta maga du'a nani ya, ma Sulkum nda ya ma kahwathwata ta maga hənə,» ka Yesu nda tsi. ²⁵ «Nda sna yu kazlay: Dza'a saghasa Almasihu, ta hgə lu ka Kristi ya, kə'a. Ka saghasa tsi, dza'a mnanənamna ta inda skwi,» ka tsa marakw ya nda tsi. ²⁶ «Tsa mndu ta mnə kagha ya na i'i ta gwadə nda kagha na,» ka Yesu nda tsi.

²⁷ Tata gwadə hənə, ka vraktá duhwahani. Ka ndərmimi duhwahani ta tsa nzatani ka gwadə nda tsa marakw ya. Tsitsirid, nzanza hənə, had' ya ta pslanaftawi, ka dawənta da tsi kazlay: Nu ta daw ka da tsi, ari nu ta gwadə ka nda tsi na kə'a wa.

²⁸ Ka gi zlanatá tsa marakw ya ta bzleghwani hada ka laghwí da luwa da mnay na mnduha. ²⁹ Ka'a mant'sa: «Sawa ngha mndu ta mnihatá inda skwiha maga yu ba, zlah Kristi na mndu na?» ka'a. ³⁰ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa, ka lagha slanaghatá Yesu. ³¹ «Maləma dá! Kwa za ta skwa zay misim-misim,» ka duhwahani nda Yesu, ma tsa fitik ya. ³² «Mamu skwa zaya dá kul snəntá kaghuni,» ka Yesu nda hənə. ³³ «Mamu mndu ta klanaktá skwa zay ra?» ka duhwahani mataba tanə. ³⁴ Ka Yesu nda hənə mant'sa: «Maga skwi ta zdəganatá mndu ya ta ghunighata ka kđinistá slnani, skwa zaya dá. ³⁵ «Ta fwad' pdakwa tili ka tska nimaya ta vwah» a ka kaghuni

ndanana wu ra? ka i'i nda kaghuni wa, nghadapwangha ta ndəhatá nimaya ta vwah 6a, ta ghwanj a lu ka tsKay wa. ³⁶ Mndu ta tska nimaya ta vwah ná, ta mutsay ta nisəlani, ɲa tskanatani ta hulfani ɲa hafu ɲa kdekedzerj. Mantsa ya, ɲa rfay mndu ta sləgafɬa nda mndu ta tskata ta rfu kawadaga. ³⁷ Tsa mahdihdi mnə lu kazlay: Sl-gadatá slgayslgay ɲa sani, tskatá tsKaytskay ɲa sani kə'a ya ná, kah-wathwata nzakwani. ³⁸ Da vli kul magatá kuni ta slna ghunaghunafta yu. Ghuyghuya sanlaha ta danjwa ma slna, ka lagha kaghuni da ɲatsa ndela tsa slna tanj ya,» ka'a. ³⁹ Nda ndəgha la Samari ma tsa luwa tanj ya ta zlghaftá Yesu ta ghəɲa tsa gwada mna tsa marakw ya ta mnay kazlay: Ka mnihatá tsi ta inda skwiha maga yu kə'a ya. ⁴⁰ Ma lagha la Samari da slanaghatá Yesu, ka ndəbə həɲ ta dzvu da tsi ɲa nzatani kawadaga nda həɲ. Ka nizatá tsi ka zatá fitik his hada da həɲ. ⁴¹ Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlghaftá Yesu, kabga Yesu ka ghəɲani ta mna gwadani ɲa tanj. ⁴² «Zlghafzlgha aɲni ndanana tama makwa na, kabga gwada gha mna ka yeya a wa. Nda sna vərda aɲni nda sləməɲa ɲni. Grafgra ɲni kahwathwata kazlay: Na mndu na ná, mnda mba mnduha ta ghəɲa hadik ya kə'a.»

Mbanafta Yesu ta zwanja sana mnda ksa slna ɲumna

⁴³ Tahula tsa fitik his ya, ka sli'aftá Yesu hada ka laghwi ta hadika Galili. ⁴⁴ Tsaw si wya ka Yesu mnata: «Had lu ta vla glaku ɲa anabi ta hadikani wu» kə'a. ⁴⁵ Bhadaghatani ta hadika Galili, ka tsu'aftá gwal hada. Tsa gwal ta tsu'afta ya ná, gwal ta nghanjá inda skwi maga Yesu ma Ursalima ma fitika skala Pak ya, kabga si labla hahəɲ guli da vla tsa skalu ya.

⁴⁶ Ka vraghatá tsi tama da luwa Kana ta hadika Galili, ma vla mbədanaftani ta imi ka ima inabi ya kay. Tsaw mamu sana mndu dagala ma slna ɲumna, ta maga slna ga mgham ma luwa Kafar-nahum, kul dughwanaku zwanjani ta kala ghəɲ. ⁴⁷ Snaɲtani kazlay: Sli'afslia Yesu ta hadika Zudiya, ka sagha ta hadika Galili kə'a, ka sli'aftá tsi ka lagha slanaghata. Ka'a nda tsi mantsa: «Kdəkkdək, mbada mbanafɬa zwanja da kul dughwanaku, ta kala ghəɲ,» ka'a. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta ngha a kaghuni ta mazəmzəm nda skwa ndərmimay wu ná, zlgha a kaghuni kay tama wa!» ka'a. ⁴⁹ Ka tsa mndu ta maga slna ga mgham ya nda tsi mantsa: «Mghama da! Mbada ma kdaku zwanja da mtuta,» ka nda tsi. ⁵⁰ Ka Yesu nda tsi mantsa: «La dzagha! Wa a zwanja gha wdərwdər,» ka'a.

Ka zlghaftá tsa mndu ya ta tsa gwada mnana Yesu ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi dzaghani. ⁵¹ Ta laha tsi ta tvi ta dza'a dzagha, ka guyatá tsi nda kwalvahani ta ɲlu da mnay ɲani kazlay: Wa'a nda mba zwanja gha wdər kə'a. ⁵² Ka tsa mndu ya mantsa: «Ta wati luwa leɲavata tsi na?» ka'a dawəɲta da həɲ. «Ki'a hdzikata fitik ma ghəɲ dahawu, ta lavaghutá tsa ɲudidarani ya,» ka həɲ nda tsi. ⁵³ Ka graftá tsa dani ya, ta tsa luwa ya mna Yesu ɲani kazlay: Wdərwdər zwanja gha kə'a ya. Daga badu tsa ka zlghaftá tsatsi nda gwal ga tanj tani ta Yesu.

⁵⁴ Tsaya mahisa mazəmzəm maga Yesu ta hadika Galili manda zlanjani ta hadika Zudiya.

5

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda raghwa səlani

¹ Tahula tsaya, ka slatá skala la Yahuda ma Ursalima. Ka laf Yesu da hada. ² Tsaw ma Ursalima, mamu sana ghwa tsap lu

ndusa nda watgha saba tuwakha. Betsayda ta hga lu ta tsa ghwa ya nda gwada Hebru. Ta wa tsa ghwa ya mamu glakamha hutaf. ³ Ma tsa glakamha ya, mamu ndaghata gwal kul dughwanaku mida, manda gwal nda ghulpa, nda gwal ta dzægidi, nda gwal nda rwa sela tanj nda dzva tanj ta kzla gigdavata imi. ⁴ Tsaw ta sasa duhwala Lazglafta tazlay da tsa imi ya na gigdanafta. Ka gigdavafgigda tsa imi ya, ka tinjal wa ta gi laha dida tahula gigdavaftani ya, nda mba tsa mndu ya dar kinawu tsa danjwani ya. ⁵ Hkənmbusak tghas mida vakwa sana mndu ma danjwani ta nzaku hada. ⁶ Kə'a ka Yesu ná, ta hani tsa mndu ya. Nda sna guli kazlay: Nda kda fitikani ta basat tsa danjwa ya kə'a. «Ta kumay ka ta mbafta gha ra?» ka'a nda tsi. ⁷ «Mghama da! Had mnda da na fadihata da imi gigdavafar tsi wa. Ka dza'a yu, ka yu ya ná, gi tinjaghuta sani ta laha ka i'i,» ka tsa mndu kul dughwanaku ya nda tsi. ⁸ «Sli'afli'a gha kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Gi hadahada ka mbafta tsa mndu ya, sləjad klafta skwa hanani, ka sli'i. Tsaw, badu Sabat magakwa tsa skwi ya. ¹⁰ Ka la mali ma la Yahuda nda tsa mndu mbanaf lu ya mantsa: «Sabat a vli gita kay ra? Wa ta mnaghatá kla skwa hana gha na?» ka həj. ¹¹ «Kla ta skwa hana gha, ka sli'a ka» ka tsa mndu ta mbafta ya nda i'i,» ka'a nda həj. ¹² «Wa tsa mndu ta mnaghata kazlay: Kla ta skwa hana gha ka sli'a ka kə'a ya na?» ka həj dawanta da tsi. ¹³ Tsaw sna a tsa mndu mbanaf lu ya ta tsa mndu ta mbanaf lu ya wu, kabga zadamzada Yesu mataba tskata mnduha ma tsa vli ya. ¹⁴ Bats nzda, ka guyafta Yesu ta vgha nda tsa mndu ya ma daba həga Lazglafta. «Wana nda mba ka ndana tama, yaha ka waljanja maga dmaku

da slaghaghatá ya katakata ta malaghutá tsaya,» ka Yesu nda tsi. ¹⁵ Ka sli'aftá tsa mndu ya, ka laghwi da mnay na la mali ma la Yahuda kazlay: Yesu tsa mndu ta mbidifta ya kay kə'a. ¹⁶ Tsaya kəl la mali ma la Yahuda ka zba htsina Yesu, kabga magatani ta tsa skwi ya badu Sabat.

¹⁷ Ka Yesu nda həj mantsa: «Tata maga slna Da da kulam ndanana, mantsa i'i guli, tata maga slna yu kulam ndanana,» ka'a. ¹⁸ Ta ghəja tsa gwada gwada tsi ya, ka zbəgəla la mali mataba la Yahuda ta Yesu na dzata. Ta ghəja vəl əlanaptani ta zlaha Sabat kwerjkwəj a ta zba həj wu, kabga mnayni kazlay: Vərda Lazglafta na Da da kə'a ta gra ghəjani nda Lazglafta guli ya.

Vlanja dani ta inda mbrakwani ta zwanjani

¹⁹ Ka Yesu vrəglintá gwadani nda həj mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, lavinj a zwanj ta magatá skwi gaghəj gaghəjani, ka nghan a tsi ta skwi ta magə Da wa. Ka kinawu ta maga Da ta inda skwi ya, ka gragra mantsa ya ta maga zwanj guli. ²⁰ Ta dvay Da ta zwanj. Tsaya ta kəl tsi ka maranantá inda skwi ta magə tsi, na maranantani ta slnaha ta malaghutá nana, kada nghanja kuni ta skwa ndərmimay. ²¹ Manda ya ta sli'aganapta Da ta gwal nda rwa nda hafu ya, mantsa ya ta vlanja zwanj ta hafu na mndu ta kumə tsi. ²² Tsa a Da ta guma ta ghəja mndu wu, ma dzva zwanj fanamta tsi ta inda guma na gumay, ²³ kada vli inda mndu ta glaku na zwanj, manda ya ta vlə həj ta glaku na Da ya. Ka vli a mndu ta glaku na zwanj wu katsi, had tsa mndu ya ta vli glaku na Da ta ghunagatá tsa zwanj ya wa.

²⁴ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta sna gwada da, ka zlglaftá tsi ta mndu ta ghuni-ghatá, mamu hafu na kdekedzenj

ma tsa mndu ya. Hađ lu dza'a tsanaghatá guma ta tsa mndu ya wa. Nda ghada Pak tsa mndu ya ta mtaku ka laghwi da hafu. ²⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a saghasa fitik, nda ghada va saghani, dza'a kəl gwal nda rwa ka snanťá lwa Zwanja Lazglafta. Tsa gwal dza'a snanťa ya dza'a nzakway nda hafu. ²⁶ Manda daslakwa hafu ta nzaku ma Da ya, manda tsaya vlanťa tsi ta zwanj na mutsakwa hafu ma tsatsi guli. ²⁷ Ka vlanťá tsi ta mbrakwa tsa guma, kabga nzakwani ka Zwanja mndu. ²⁸ Tsaya a skwi na ndərmimay ghuni wu, dza'a saghasa fitik dza'a kəl inda gwal ma kulu ka snanťá lwani ²⁹ na sli'agapta tanj. Gwal ta maga skwi đina ya, dza'a sli'agapta na nzata nda hafu hahəj. Gwal ta maga skwi kul đinaku ya guli, dza'a sli'agapta na tsanaghatá guma ta həj hahəj.»

Nzakwa Zwanj ka masləmtsək

³⁰ Ka Yesu mantsa: «Hađ sana skwi dza'a magata i'i gaghəj gaghəja da wa. Manda ya mniha Lazglafta ta tsa yu ta guma. Nda tvani ta tsa yu ta guma kabga zba a yu ta skwi ta kumə ghəja da wu, skwi ta zđəganatá mndu ta ghunigihata ta zbə yu.

³¹ «Ka i'i katsi mnatá gwada ta ghəja da katsi ná, hađ hayhaya tsa gwada da ya nda tsa wa. ³² Ka sana mndu katsi mna gwada ta ghəja i'i katsi, nda sna yu kazlay: Tsa gwada ta mnə tsi ta ghəja i'i ya ná, kahwathwata nzakwani kə'a. ³³ Ghunaf ghuna kuni ta mnduha da Yuhwana ka mnaghunatá tsi ta kahwathwata. ³⁴ I'i tada ná, zbanj a yu ta mndu na mna gwada ta ghəja da wa. Tsaya kwenkwenj mnaghuna yu na mutsay ghuni ta hafu. ³⁵ Yuhwana ná, pitirla ta

zlgaku ka tsuwadaka vli ya. Kumanjkuma kuni ta nzđavata nda rfu ma tsuwadakani.

³⁶ «I'i, mamu na da ma gwada ta ghəja da ta malaghutá na Yuhwana. Tsa gwada ya ná, slnaha vliha Da na kđanafta da ta magay ya. Tsa slnaha ta kđə yu ta magay ya, ta maranťa tsidid' kazlay: Da ya ta ghunigihata kə'a. ³⁷ Tsa Da ta ghunigihata ya, ta mnantá gwada ta ghəja da. Anj mndani ta walanj a kuni ta snanťá lwani wa. Ta walanj a kuni ta nghanťá kumani guli wa. ³⁸ Nza a gwadani ma nđufə ghuni wu kabga zlgahaf a kuni ta mndu ya ghunaga tsi wa.

³⁹ «Ta ndi'andi'a kuni ka tagha skwi ya nda vinda ma gwada Lazglafta kabga mida dza'a mutsa nni ta hafu na kđekedzenj ka kuni. Tsa gwada Lazglafta nda vinda ya ná, ta ghəja i'i ta gwada tsi. ⁴⁰ Sew va a kuni ta sagha da i'i na mutsa vərda hafu wa.

⁴¹ «Da mnda səla a ta mutsa i'i ta glakwa da wa. ⁴² Tsaw nda sna i'i ta kaghuni tsidid' kazlay: Dvu a kuni ta Lazglafta wu kə'a. ⁴³ Da da ta ghunigihata, ka kwalaghutá kuni ta tsu'afťá i'i. Ka ma sana mndu ta klaftá ghəjani ka ghəjani ka sagha katsi ná, má tsu'afťsu'a kuni. ⁴⁴ Kaghuni gwal ta đva glaku da sani nda sani, ka kwalaghutá zba glaku daga da Lazglafta turtukwani, waka kuni má dza'a zlgahaf na?

⁴⁵ «Yaha kuni da uwalay kazlay: Dza'a wlay yu ta kaghuni da Lazglafta kə'a. Tsa Musa faf kaghuni ta ghəj tida ya dza'a wla kaghuni. ⁴⁶ Ka má zlgahafzlgaha kuni ta Musa katsi ná, má zlgahafzlgaha kuni ta i'i guli, kabga vindaf ta ghəja i'i tsatsi ta gwada. ⁴⁷ Ka si zlgahaf a kaghuni ta skwi vindaf tsatsi ya wu ní, waka kuni dza'a zlgahafťá gwada da na?» kə'a.

6

Zujta Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf

Mat 14:13-21, Mak 6:30-44, Luk 9:10-17

¹ Tahula tsaya, ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta sana 6la tsa ghwa Galili ta hgə lu ka Tiberyad ya guli. ² Ka sli'aftá dəmga rutut mistani nghər həj ta mazəmzəm, ka mbamba gwal kul dughwanaku. ³ Ka njaghatá Yesu ta ghwá ka nza-gata hada kawadaga nda duhwalhani. ⁴ Tsaw ndusa fitika skala Pak ta nzakway ka skala la Yahuda. ⁵ Kə'a ka Yesu klanťá ghəj ka ng-hadapta ná, rutututa dəmga ta lagha da tsi. Ka'a mantsa: «Ga dza'a skwakta mu ta buradi ɲa zunustá na ndəghata mnduha na?» ka Yesu nda Filip. ⁶ ɲa tsakwasla gwada da tsi kəl tsi ka mnanata mantsa, kabga nda sna tsatsi ta skwi dza'a tsi magay. ⁷ Ka Filip nda tsi mantsa: «Dər tseda vagha mnduha his dər mək* ta maga slna klaf lu ɲa dzawaktá buradi nda tsi ná, slaghu a dər ɲa valanťá həj ki'a ki'a wu,» ka'a nda tsi. ⁸ Ka sani mataba duhwalhani ta nzakway ka Andre zwanamani ma Simuɲ Piyer nda tsi mantsa: ⁹ «Mamu sana zwan hadna nda buradi hutaf nda tsulhwa zwana klipi his da tsi, tsaw ɲa slafta kawu mataba ndəghata mnduha mandana na?» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu mantsa: «Mnanawa mna ta həj ka nzanzata həj nda nzanza,» ka'a. Tsaw mamu dýatá kuzuɲ ksif ma tsa vli ya, ka nzanzaftá mnduha ta maga dambu' hutaf tida. ¹¹ Ka hlaftá Yesu ta tsa buradiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəjani, ka daganaftá tsi ta tsa mnduha ta nzaku ya. Ka daganaftá tsi ta tsa klipiha ya ta həj guli manda ya ta kumə həj. ¹² Manda babaghawta mnduha, «Tskafwa padakwani yaha

da badzuta,» ka Yesu nda duhwalhani. ¹³ Ka tskaftá həj, ka ndaghanaftá həj ta ghwanak ghwanpda his nda pđakwa tsa buradi hutaf ya, tahula babaghawta taɲ demdem. ¹⁴ «Nana mndu na vərda anabi dza'a sagha ta ghəja hadik mnə lu kay ya,» ka tsa mnduha ta nghanťá mazəmzəm maga Yesu ya.

¹⁵ Tsatsafta Yesu kazlay: Dza'a saghasa lu da ksafra nda mbraku ɲa nzakwani ka mgham kə'a, ka kdɲta Yesu ta njəglaghatata ta ghwá.

Mbaday Yesu ta mbada ta imi

Mat 14:22-33, Mak 6:45-52

¹⁶ Magatá hawu, ka sli'agatá duhwalhani ta wa drəf. ¹⁷ Ka sli'adamťá həj da kwambalu ɲa tsughwada drəf ɲa dza'a da luwa Kafarnahum. Nda ghada kuzatá vli, ta vradagha a Yesu slanaghatá həj wa. ¹⁸ Tata ndrə həj, ka sli'avafťá falak dagala katakata, ka kapatsa'uwaku drəf. ¹⁹ Swadap swa duhwalha Yesu ta kwambalu ta maga meli hutaf ka mku' a tsi, ka nghanťá həj ta Yesu ta mbada ta drəf ta ndusadaghatata tavata kwambalu, ka ksafrať zləj ta həj. ²⁰ «I'i ya tane! Ma zləj kuni ta zləj!» ka Yesu nda həj. ²¹ Si ta kumay həj ta klamta da kwambalu sizlay, gi nda 6hadaghatata kwambalu da tsa vli ta dza'a həj ya.

Zbay dəmga ta Yesu

²² Gamahtsimani, ka havaktá tsa mnduha ta nzaku ta wa drəf ya kazlay: Turtuktuk kwambalu si ta lagha da tsa vli ya kə'a. Grafgra həj guli kazlay: Lamə a Yesu kawadaga nda duhwalhani dida wu kə'a. Nda ghəja taɲ laghwa duhwalhani. ²³ Ma va tsa fitik ya, ka sli'aftá sana kwambaluha ma luwa Tiberiya, ka 6hadaghatá həj ndusa nda tsa vli kəl Mgham Yesu ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəja buradi, ka zutá mnduha ya kay. ²⁴ Nghay mnduha ná, had Yesu

* 6:7 Ngha ta Mata 20:2.

hada wu, had' duhwalhani hada guli wu, ka sli'adamtá hən da tsa kwambalu ya ka laghwi da luwa Kafarnahum da zba Yesu.

Yesu ná, dafa hafu ya

²⁵ Ka bhadaghatá hən ta zba hən, ka slanaghatá hən ta wa sana bla tsa drəf ya. «Maləma dá! Yawu saghwa ka da hadna kay?» ka hən nda tsi. ²⁶ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta zba kabga vəl ng-han̄ta ghuni ta mazəmzəm a kuni ta i'i wa. Ta zba kabga zuta ghuni ta buradi, ka baghaftá kuni, kuni ta i'i. ²⁷ Ma ksə kuni ta slna n̄a skwa zay dza'a badzuta. Navawan̄a ka maga slna n̄a skwa zay ta nzdavata dza'a vlaghunatá hafu n̄a kdekedzen̄. Tsa skwa zay ya ná, Zwan̄a mndu dza'a vlaghunata, kabga ta tsatsi thafta Da ta n̄izla vlan̄tani ta mbraku,» ka'a nda hən. ²⁸ Ka hən nda tsi mantsa: «Nahgani dza'a an̄ni magay n̄a kd̄intá mag-atá slna Lazglafta na?» ka hən. ²⁹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Zlghafta ghuni ta mndu ya ghunaga tsi, na slna ya ta kzlə Lazglafta ta maganata ghuni,» ka'a. ³⁰ Ka hən mantsa: «Mndərga wati mazəmzəm lavin̄ ka ta magan̄nata n̄a nghan̄ta n̄ni, kada zlghafta n̄ni ta kagha na? Wati slna dza'a ka magata na? ³¹ Zuza dzidzih̄a n̄ni ta Mana ma mtak. Manda ya nda vinda na: "vlagavla ta buradi daga ta luwa† n̄a tan̄, n̄a zay tan̄,» ka hən nda tsi. ³² Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, Musa a ta vlaghunatá buradi ta saha ta luwa wa, Da dá ta vlatá buradi ta saha ta luwa. ³³ Tsa Buradi vlag Lazglafta ya ná, tsa ta saha ta luwa ta vla hafu n̄a mnduha ta ghən̄a hadik yeya,» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən mantsa: «Mghama dá! gdagda ta vlan̄natá mndərga tsa buradi ya,» ka hən.

³⁵ Ka Yesu nda hən mantsa: «I'i buradi ta vla hafu. Ka saghasa mndu da i'i, walglan̄ta a maya ta kuzlan̄ta wa. Ka zlghafzlgħa mndu ta i'i, walglan̄ta a ndala ta kuzlan̄ta wa. ³⁶ Wya mnaghunamna yu, nda n̄gha kuni ta i'i, ka kwalaghutá kuni ta zlghaftá i'i. ³⁷ Inda gwal vliha Da, dza'a saghasa hən da i'i. Had' i'i guli dza'a zlan̄tá mndu ya ta sagha da i'i ma bli wa. ³⁸ Sa a i'i ta luwa n̄a maga skwi ta kumə yu wa. Sasa i'i n̄a maga skwi ta kumə mndu ta ghunighata. ³⁹ Skwi ta kumə mndu ta ghunighata ná, kwala dá kul zlanaghutá inda gwal vliha tsi, n̄a sli'aganapta dá ta hən badu kdakwa ghən̄a hadik. ⁴⁰ Wya skwi ta kumə Da dá, dər wati ma mndu ta nghan̄tá zwan̄ ka zlghaftá tsi, nda mutsa hafani n̄a kdekedzen̄. Dza'a sli'aganapsli'a yu badu kdakwa ghən̄a hadik,» ka'a.

⁴¹ Ka rurun̄waku la Yahuda ta ghən̄ani, kabga mnayni kazlay: I'i buradi ta saha daga ta luwa kə'a. ⁴² «Tsatsi a Yesu zwan̄a Yusufu kay wu ra? Tsatsi a na sn̄an̄ amu ta i dani nda mani na ra? Ta ghən̄a wu ta mna tsi kazlay: Sa daga ta luwa yu kə'a ba?» ka hən. ⁴³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Zlanawazla ta rurun̄waku mataba ghuni, ⁴⁴ had' mndu dza'a lavin̄tá sagha da i'i, ka ghunagagha a Da ta ghunighata da i'i wa. I'i, dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghən̄a hadik. ⁴⁵ Wya skwi vindaf la anabi: "Dza'a taghanaftagha Lazglafta‡ ta skwiha ta hən." Dər wa ta sn̄ay, ka zlghaftá tsa skwi ta taghə Lazglafta ya, dza'a saghasa tsa mndu ya da i'i. ⁴⁶ Va a tsaya ta mnay kazlay: Nda n̄gha tsa mndu ya ta Da nda irani kə'a wu, ba mndu ta saha da Lazglafta yeya nda n̄gha ta Da nda irani. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlghaftá i'i, nda mutsa hafani n̄a kdekedzen̄.

† 6:31 N̄gha ta Sabi 16:13-15, 31. ‡ 6:45 N̄gha ta Isaya 54:13.

48 I'i buradi ta vla hafu. 49 Zuza dzidziha ghuni ta mana ma mtak, kulam nda tsa, rwurwa inda taj. 50 Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Mndu ta zay, mteta a wa. 51 I'i buradi ta vla hafu ta saha daga ta luwa. Kata zay mndu ta tsa buradi ya, dza'a nzaku tsa mndu ya nda hafu na kdekedzen. Tsa buradi ta vlə yu ya ná, slu'uvgha da ya. Dza'a vlay yu, kada nzakwa mnduha ta ghəna hadik nda hafu,» ka Yesu nda həŋ.

52 Ka həŋ mantsa: «Waka na mndu na dza'a vlamata slu'uvghani na zay na?» ka la Yahuda zlgħanafta ta ghəŋani. 53 Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwath-wata ka yu ta mnaghunata, ka za a kuni ta slu'uvgha Zwanə mndu, sa a kuni ta usani wu katsi, had hafu dekdek ma kaghuni wa. 54 Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da, mamu hafu na kdekedzen na tsa mndu ya. Dza'a sli'aganapsli'a yu ta tsa mndu ya badu kdakwa ghəŋa hadik. 55 Vərda skwa zay ná, slu'uvgha da ya. Vərda skwa say guli ná, usa da ya. 56 Mndu ta za slu'uvgha da, ta sa usa da ná, ma i'i ta nzamta tsa mndu ya, ma tsa mndu ya nzamta i'i guli. 57 Tsa Da ta ghunighata ya ná, nda hafu mida. Nda tsatsi ta nzakwa i'i nda hafu. Mantsa ya guli ka ta zay mndu ta i'i, dza'a nzanza nda hafu. 58 Wana buradi ta saha daga ta luwa hadna. Nza a manda na dzidziha ghuni ta zutá mana ka rwutá həŋ ya wa. Mndu ta za na buradi na ná, dza'a nzanza nda hafu na kdekedzen,» ka Yesu nda həŋ. 59 Ta taghə tsi ta skwi ma həga tagha skwa la Yahuda ma Kafarnahum, mna Yesu ta tsa gwada ya.

wa dza'a laviŋtá snay na?» ka həŋ. 61 Daslafta Yesu ma vghani kazlay: Ta rurunwaku duhwalhani ta ghəŋa tsa tagha skwi ya kə'a, «nda na nɔdufa kaghuni guli ra? 62 A ka tsa nghan kuni ta Zwanə mndu ta nlu da vli si hada tsi ghalya, waka nɔdufa ghuni dza'a magay tama? 63 Sulkuma Lazglafta ta vla hafu, had sana skwi laviŋ mnda səla ta magata wa. Na gwada mnaghuna yu na ná, Sulkum nda hafu ya. 64 Tsaw mataba ghuni ná, mamu sanlaha kul zlgħafta dekdek,» ka Yesu nda həŋ. Tsaw nda sna Yesu daga zraftani ta gwal kul zlgħafta dekdek, nda mndu ya dza'a skwapta tani. 65 Ka Yesu sganaghata mantsa: «Tsaya kəl yu ka mnay na ghuni kazlay: Had mndu dza'a laviŋtá sagha da i'i, ka ghunak a Da wu kə'a ya,» ka'a.

66 Tahula mnata Yesu ta tsa gwada ya, nda ndəgha sanlaha ma duhwalhani ta vraghuta, ka kwal kul dza'agəlta mistani. 67 Ka Yesu mantsa: «Ki kaghuni, sli'a a kaghuni guli ra?» ka'a nda tsa gwal ghwanpde his ya. 68 Ka Simun Piyer mantsa: «Mghama da! Da wa ta dza'a nni? Ya wana mamu gwada hafu na kdekedzen da kagha. 69 Zlgħafzlgħa nni, nda sna nni guli kazlay: Kristi mndu nda ghuəa ta saha daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. 70 Ka Yesu mantsa: «I'i a ta dagaptá na kaghuni ghwanpde his na ra? Nziya nza tsi ná, ka halaway ya turtuk mataba ghuni,» ka'a nda həŋ. 71 Ta ghəŋa Zudas Iskaryut zwanə Simun ta mna tsi ta tsaya kabga tsatsi mndu dza'a skwapta, dər má tekw tsatsi mataba tsa gwal ghwanpde his ya.

Zlanavata sanlaha ma duhwalhani ta Yesu

60 Ka sanlaha mataba duhwalhani snaŋər həŋ ta tsa gwada ya mantsa: «Dukdukwa na gwada na,

7

Kwalaghuta zwanamani ta zlgħaftá Yesu

¹ Tahula tsa, mbađa Yesu ka ra hadika Galili. Va a ta dza'a ta hadika Zudiya wu, kabga ta dakwatsay dakwatsay maliha ta ghəŋa la Yahuda hada ŋa dzata. ² Tsaw ndusakndusa fitika skala dumbi da la Yahuda. ³ «Sli'afsl'i a gha ka dza'a ka ta hadika Zudiya kada nghan̄ta duhwalha gha guli ta slna ta magə ka, ⁴ had' mndu ta kuma maran̄tá ghəŋani ta difa ghəŋani wa. Ya wya mamu skwiha ta magə ka ya, maran̄mara ta ghəŋa gha ban̄luwa ŋa nghan̄ta inda mnduha ta kagha,» ka zwanamani nda tsi. ⁵ Tsaw ta zlg haf a zwanamani ta tsatsi wa. ⁶ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Ta sagha a fitika dá wa. Ŋa kaghuni ya ná, dər ta wati luwa tsi, nda maga fitik, ka kaghuni. ⁷ Had' kaghuni ta husan̄tá mnduha wa. I'i ná, husan̄husa yu ta mnduha, kabga ta mnanan̄mna yu ta slna tan̄ kul dinaku ta hən̄j. ⁸ Lawala kaghuni! La a i'i wu, kabga ta kda a sagha fitika dá karaku wu,» ka Yesu nda hən̄j. ⁹ Tahula mnanatani ta tsa gwada ya ta hən̄j, ka nzaghutá tsatsi ma Galili.

¹⁰ Manda laghwa zwanamani da vla skalú, ka sli'afstá tsatsi ka ghəŋani ka lafi ma difa ma difa, kul maran̄tá ghəŋani ban̄luwa.

Taghay Yesu ta skwi ma həga Lazglafta

¹¹ Ka la Yahuda mantsa: «Ga tsatsi tama!» ka hən̄j ka zba Yesu ma vla skalú. ¹² Ka sli'avaftá zlerdutawi ka ŋdan̄da ta ghəŋa tsatsi mataba mnduha kazlay: Nərma mndu ya, ka sanlaha, mnduha ta zadin̄ta tsi, ka sanlaha. ¹³ Ma va tsaya ná, had' mndu ta klan̄tá lwi ka gwada ta ghəŋa Yesu wu, kabga zləŋa la mali ta ghəŋa la Yahuda.

¹⁴ Dəgatá tsa fitikha ŋa skalú ya ka gragra ya ná, ka sli'afstá Yesu ka lamə da həga Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ŋa mnduha mida. ¹⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Taghaf ga na

mndu na ta na ŋani ma skwi na na? Ya wya ta lagha a da vla taghaftá skwi wu, waka a san̄tá skwi ma gwada Lazglafta mandana na?» ka hən̄j ka ndərmimay. ¹⁶ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Ta sagha da mndu ta ghunigihatá skwi ta taghə yu, ta sabə da i'i a wa. ¹⁷ Ka fafa mndu ta ghəŋani ka maga skwi ta kumə Lazglafta, dza'a nda sna ka ta sagha da Lazglafta na skwi ta taghə yu na tsi, ka ta kla'ata ma ghəŋa dá a yu. ¹⁸ Mndu ta mna gwada ta ghəŋa ghəŋani ná, ghəŋani ta ghubu tsi. Mndu ta zba vlan̄tá glaku ta mndu ya ta ghunafta, vərda mndu tsa mndu ya, ghwadaka mndu a wa. ¹⁹ Musa a ta vlaghunata zlahu wu ra? had' ya mataba ghuni ta maga slna nda tsa zlahu ya wa. Ta zbə ŋaw kuni ta i'i ŋa dzata tama?» ka Yesu nda hən̄j. ²⁰ Ka hən̄j mantsa: «Nda ksa ka da halaway, wa ta zba kagha ŋa dzata na?» ka hən̄j nda tsi.

²¹ Ka Yesu nda hən̄j mantsa: «Turtuktuk yeya slna magan̄ yu, ka ndərmim kuni nda ndərmima demdem. ²² Vlaghunavla Musa ta zlahu ŋa datsa fafad, an̄ mndani Musa a ta zlafta wa. Daga ta dzidzi ta zlafta lu. Ta datsay a kuni ta fafada zwani badu sabat rke? ²³ Ka si lavin̄lava kuni ta tsa fafada zwan̄ badu Sabat, kabga yaha lu da ɓlanaptá zlahu Musa ya ní, kabgawu ta ɓasa kuni ta ŋuduf ta ghəŋa i'i, kabga vəl mbanaf ta dá ta mndu dzahuma' badu sabat tama? ²⁴ Ma tsə kuni ta guma wa iri, tsawa tsa ta guma manda ya ta raku,» ka Yesu nda hən̄j.

Kristi ná, Almasihu ya

²⁵ Ka sanlaha ma mnduha la Ur-salima mantsa: «Nana mndu na a ta zbə hən̄j ŋa dzata kay ra? ka hən̄j. ²⁶ Ngha ɓa ta platá vghani ta gwada, gwadanaf a lu wa. Ari tsatsaftatsa a maliha mu kazlay: Kristi na mndu na kə'a kana? ²⁷ An̄ mndani nda sna mu ta vli sabə tsi. Wya ka saghasa Kristi tani ná, had'

mndu nda sna ta vli dza'a sabə tsi wu,» ka sanlaha ma mnduha la Ur-salima guli.

²⁸ Ma tsa tagha skwi ta taghə Yesu ma daba həga Lazglafta ya, ka klanťá tsi ta lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Nda sna kaghuni ta i'i nda vli sabə yu dardar guli ra? Gaghəŋ gaghəŋa da a sagha yu wa. Vərdá mndu tsa mndu ta ghunidikta ya. Tsaw sna a kaghuni tama ta tsa mndu ya wa. ²⁹ I'i, nda sna yu, kabga sagha da tsatsi i'i. Tsatsi ta ghunidikta,» ka Yesu. ³⁰ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksay. Sew had' ya ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani karaku wa. ³¹ «Badú saghar Kristi ní, dza'a magay ta mazəməzə ka malaghutá ŋa na mndu na ri?» ka ndəghata sanlaha ma mnduha mataba tsa dəmga ya.

Ghunafta la Farisa ta mnduha ŋa ksaftá Yesu

³² Ka sniŋťá la Farisa ta tsa skwi ta mnə mnduha makdek makdek ta ghəŋa Yesu ya. Ka ghunaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta gwal nŋha həga Lazglafta da ksa Yesu. ³³ Ka Yesu mantsa: «Ta teke'a nzda da kwitikw da kaghuni, kada vra yu da mndu ta ghunidikta. ³⁴ Dza'a zbay kuni ta i'i, slafta a kuni ta i'i wu, laviŋťa a kuni ta 6hata ma vli ta dza'a yu guli wu,» ka Yesu nda həŋ. ³⁵ Ka la Yahuda mantsa: «Dza'a laghu diga ŋa kwala mu kul slanaghata na? Dza'a laghu da taba la Yahuda ta widamťá vŋha ma səla la Grek, ka tagha skwi ŋa la Grek rki na? ³⁶ Dza'a zbay kuni ta i'i, sladiŋhata a kuni wu, laviŋťa a kuni ta 6hata da vli ta dza'a yu guli wu, ka'a ná, nu klatá ghəŋa tsa gwadani ya na?» ka həŋ ta ghəŋani.

Mnay Yesu ta gwada ta Sulkum nda ghu6a

³⁷ Badú kdavakta fitika tsa skalu ta nzakway ka mghama fitik ya, ka sli'aftá Yesu ka sladata, ka gwadata nda lwi dagala. Ka'a mantsa: «Ka ta kuzlan'kuzla ndala ta mndu, ka sawi tsi da i'i da sa imi. ³⁸ «Ka zlghafzlgħa mndu ta i'i katsi, dza'a mbəzagapmbəza dzu6ay ma ŋudufani.» Tsa imi ya ta vla hafu. Mantsa ya vindatani ma gwada Lazglafta,» ka Yesu. ³⁹ Tsaya ná, ta gwadə ta ghəŋa Sulkum dza'a tsu'u gwal dza'a zlghaftá tsatsi ta tsa gwada ya. Ta vla a lu ta Sulkum karaku ma tsa fitik ya wu, kabga ta kapanaf a lu karaku ta Yesu ma glakwani wa.

Kwala Yesu kul had' ma fəlma mnduha

⁴⁰ Ka sanlaha mataba tsa dəmga ya snəŋer həŋ ta tsa gwada ya mantsa: «Vərdá anabi na mndu na,» ka həŋ. ⁴¹ «Kristi ya,» ka sanlaha. «Tsaw ma Galili dza'a saba Kristi rki? ⁴² «Ma zivra Dawuda ma luwa Batlehem ta nzakway ka luwa Dawuda*» a dza'a saba Kristi, ka vindatani ma gwada Lazglafta kay ra?» ka sanlaha. ⁴³ Kidaghi gamndər ka tsa ndəghata mnduha ya dagavapta ta ghəŋa gwada ta Yesu. ⁴⁴ Kamkamkam, ka sanlaha ka kuma ksafta, sew had' ya ta faftá dzvu tida wa.

Ga rgha maliha la Yahuda

⁴⁵ Ka vraghutá tsa gwal nŋha həga Lazglafta ya da slanaghata tsa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa ya. Ka həŋ mantsa: «Nya kwal kuni ksakta na?» ka tsaha ya nda həŋ. ⁴⁶ Ka həŋ mantsa: «Kay! Had' mndu ta kdə walanťá gwadaftá mndərga tsa gwada ta gwadə tsa mndu ya wu,» ka həŋ nda tsa la Farisa ya. ⁴⁷ Ka la Farisa mantsa: «Nu! Nanafnana lu ta kaghuni guli 6a? ⁴⁸ Mamu mndu dər turtuk mataba la mali mali, nda ya mataba la Farisa

* 7:42 Nŋha ta 2 Samuyel 7:12, Zabura 89:4-5, Irmiya 23:5, Mika 5:1.

ta zlgħaftá tsa mndu ya ta nghə kaghuni ra? ⁴⁹ Tsa ndəghata mnduha ya zlgħafta ta nghə kaghuni ya ná, sna a həj ta zlahá Musa wu, gwal nda ksi'a həj!» ka la Farisa nda həj.

⁵⁰ Ka Nikwademu ta nzakway mataba tanj si ta sli'afta girvidik ka lagha slanaghatá Yesu ya kay nda həj mantsa: ⁵¹ «Ka ta dawap a lu ta gwada da mndu, ka snanjta skwi maga tsi wu ná, ta gi tsanaghatasa zlahá mu ta guma ta ghəjani ra?» ka'a. ⁵² Ka həj mantsa: «Tekw kagha mataba la Galili guli ra? Dzanja ta gwada Lazglafta 6a ka ngha ka, ka dza'a slanaghasla ka ta vli ta mna saba anabi ma Galili,» ka həj nda tsi. [⁵³ Tahula tsa, ka gazlaghutá həj dzagha tanj.]

8

Marakw ksaf lu ta hliri

¹ Ka sli'aftá Yesu ka laghwi ta ghwá Zaytunj. ² Wrək tgha ka vragatá tsi, ka lamə tsi da da6a həga Lazglafta, ka sli'adaghatá inda mnduha da tsi. Ka nzatá tsi nda nza ka tagha skwi ɲa tanj. ³ Mbadá gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda la Farisa ka ksadaghatá sana marakw ksaf lu ta hliri. Ka kladamta da taba mnduha ka sladanata ta kəma Yesu. ⁴ Ka həj mantsa: «Mghama dá! Wana na marakw na ksaf lu ta hliri. ⁵ Mndərga na marakw na ná, zlbambata nda pala, ka zlahá Musa mnananata. Waka kagha nda ɲa gha na?» ka həj nda Yesu.

⁶ Tsaw ɲa tsanamtá matsavada, kada mutsafta həj ta rutsak tida lagha həj mna tsa gwada ya ɲani. Lagha Yesu ka dzamtá ghəj ka vinda skwi ta hadik nda ndəfiɲa dzvu. ⁷ Ka gdavatá həj ka va daway da tsi. Ka Yesu mantsa: «Ka waya mataba ghuni kul walanja gatá dmaku ya, ka zlrəfzlrə tsi ta wuda na marakw na nda pala,»

ka'a kapanjta ghəj. ⁸ Ka dzəglamtá tsi ta ghəj ka vindgəltá skwi ta hadik. ⁹ Tahula snanjta tanj ta tsa gwada Yesu ya, ka gazlaghatá həj turtuk turtuk, zlrəfta ta la galata mnduha ha ka saha ta zwani. Ka zlanjta həj ta Yesu turtukwani nda tsa marakw ya ta sladu ta kəmani. ¹⁰ Kə'a ka Yesu kapglanjta ghəj ná, tsa marakw yeya nghanj tsi. Ka Yesu mantsa: «A', gazlagha diga həj kay ní makwa na? Had mndu ta tsaghagha ta guma kay ra?» ka'a nda tsi. ¹¹ Ka tsa marakw ya mantsa: «Had mghama dá wa,» ka'a. Ka Yesu mantsa: «Tsa a i'i ta guma ta ghəja kagha guli wa. La! Yaha ka magəgəltá dmaku,» ka'a nda tsi.

Yesu tsuwadaka ghəja hadik

¹² Ka Yesu nda həj guli mantsa: «I'i tsuwadaka ghəja hadik, mndu ta dza'a mista dá ná, had dza'a mbada ma grusl wu, dza'a mutsay ta tsuwadaka hafu,» ka'a. ¹³ Ka la Farisa mantsa: «Ghuba ghəja gha ta ghubu ka, vərda gwada a na gwada gha na wu,» ka həj ta ghəjani. ¹⁴ Ka Yesu nda həj mantsa: «Dər má ghuba ghəja dá ta ghubu yu ná, vərda gwada ya ta mnə yu, kabga nda sna yu ta vli sagha yu nda vli ta dza'a yu. Tsaw kaghuni ya ná, sna a kuni ta vli sagha yu, nda vli ta dza'a yu wa. ¹⁵ Kaghuni ná, guma wa iri ta tsə kuni. I'i, tsa a yu ta guma ta ghəja mndu wa. ¹⁶ Ala ka tsatsa yu ta guma katsi, vərda guma na guma dá, kabga turtukwa dá a yu wu kawadaga ɲni nda Da ta ghunigihata. ¹⁷ Nda vinda ma zlahá ghuni kazlay: Ka nda guya gwada mnduha his ta va tsa skwa turtuk ya katsi ná, kahwathwata nzakwa tsa gwada ya* kə'a. ¹⁸ Ghuba ghəja dá ta ghubu yu mndani, ta ghuba i'i Da dá ta ghunidikta guli,» ka'a nda həj. ¹⁹ «Ga Da gha na?» ka həj nda tsi. Ka Yesu mantsa: «Sna a kuni ta i'i wu, sna a kuni ta Da dá guli

* 8:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 17:6, 19:15.

wa. Ka má nda sna kuni ta i'i ná, má nda sna kuni ta Da dá guli,» ka'a nda həŋ.

²⁰ Ta tagha skwi ma da6a həga Lazglafta mna tsi ta tsa gwadaha ya, ta nzaku ndusa nda vla pgha tsemi. Sew hađ mndu ta faftá dzvu tida wu, kabga ta sagha a fitikani wa.

Mnaŋta Yesu ta sli'ani da dani

²¹ Ka Yesu mantsa: «Dza'a laghula yu, dza'a zbay kuni ta i'i. Dza'a rwaku kuni ma dmaku, laviŋta a kuni ta 6hata ma tsa vli ta dza'a yu ya wu,» ka'a nda həŋ guli. ²² Ka la Yahuda mantsa: «Vghani rki dza'a tsi dzuvta kəl tsi ka mnay kazlay: Laviŋta a kuni ta 6hata da tsa vli ta dza'a yu ya wu kə'a na?» ka həŋ ta ghəŋa tsa gwadani ya. ²³ Ka Yesu mantsa: «Gwal ta ghəŋa hadik kaghuni, la ta luwa i'i, ɲa gwal ta ghəŋa hadik kaghuni, ɲa na ghəŋa hadik na a i'i wa. ²⁴ Tsaya tsa kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni kə'a ya. Dza'a rwaku kuni ma dmakuha ghuni ka si zlgħa a kuni kazlay: "I'i ná, i'i ya kə'a ya wu,» ka'a nda həŋ. ²⁵ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Wa kagha katək na?» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Tsa i'i mnaghuna yu daga tanjan ya, ya. ²⁶ Ta traku skwiha ɲa mnay dá ta kaghuni, ka tsaghunagħatá guma. Tsa mndu ta ghunigihata ya ná, vərda mndu ya. Skwi snaŋ yu da tsi ta mnə yu ɲa mnduha ta ghəŋa hadik,» ka'a nda həŋ.

²⁷ Sew sna a həŋ kazlay: Ta gwadə ta Da na Yesu ta tsa gwada ya kə'a wa. ²⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Bađu kapadafta ghuni ta Zwanja mndu ya, bađu tsaya dza'a snaŋta kuni "ta i'i." Bađu tsaya guli dza'a snaŋta kuni kazlay: Gagħəŋgagħəŋa dá a ta maga yu ta skwi wu, manda ya tagħadif Da ta mna yu ta gwada da† kə'a.

²⁹ Tsa mndu ta ghunidikta ya ná, kawadaga ɲni nda tsi. Turtukwa dá a zlihata tsi wu, kabga ta magana-maga yu ta skwi ta zdəganata inda fitik,» ka'a. ³⁰ Ta gwadə Yesu ta tsa gwadaha ya ná, nda ndəgha gwal ta zlgħafta.

Da Lazglafta ta sagha kahwathwata

³¹ Ka Yesu nda tsa la Yahuda ta zlgħafta ya mantsa: «Ka gđavagđa kuni ma skwi ta tagħə yu ɲa ghuni katsi, nda nza kuni ka vərda duhwalha dá. ³² Dza'a nda sna kuni ta kahwathwata, ɲa vlagħunata tsa kahwathwata ya ta nzaku nda platá vgha,» ka'a ³³ Ka la Yahuda mantsa: «Zivra Abraham aŋni, ta walaŋ a aŋni ta nzata ka vu'a mndu wa. Ta wu ɲa mnay għa kazlay: Dza'a plaku vgha ghuni kə'a na?» ka həŋ nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kahwathwata ta mnaghunata yu, inda mndu ta ga dmaku ná, nda nza ka vu'a dmaku. ³⁵ Hađ vu'a ta gđavata ma həga ga mndu wu, zwanj yeya ta gđavata ɲa dekdek. ³⁶ Ka zwanj ta plighunista katsi ná, falau' vgha ghuni kahwathwata. ³⁷ Nda sna yu kazlay: Zivra Abraham kuni kə'a, ama wana kuni ta psa i'i ɲa dzata, kabga tsu'a a kuni ta gwada dá wa. ³⁸ Skwi nghanj yu da Da dá ta mnə yu. Kaghuni, skwi tagħaghunaf da ghuni ɲa ghuni ta magay,» ka'a ³⁹ Ka həŋ nda tsi mantsa: «Abraham da ɲni ta aŋni,» ka həŋ. Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka má vərda zwana Abraham kuni katsi ná, má mndərga slna Abraham ta magə kuni. ⁴⁰ Wana ndanana ná, ta zba dzata i'i ta mnaghunata kahwathwata skwi ya snaŋ yu da Lazglafta kuni. Ta walaŋ a Abraham ta magatá mndərga tsaya wa. ⁴¹ Kaghuni ná, slna da ghuni ta magə kuni,» ka'a nda həŋ. Ka həŋ mantsa: «Masagwa a aŋni wa. Turtuktuk Da ɲni ta nzakway ka Lazglafta,» ka

həŋ. ⁴² Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka si Lazglafta vərda da ghuni katsi ná, má dza'a dʷudʷa kuni ta i'i. Sli'af da Lazglafta i'i ka sagha, gaghəŋgaghəŋa da a sagha yu wa. Tsatsi ta ghunigidaghata. ⁴³ Laviŋ a kuni ta snaŋtá gwada da wu, kabga kwala ghuni kul fatá sləməŋ ka sna skwi ta mnaghunata yu. ⁴⁴ Da ghuni ná, halaway ya. Ta kumay kuni ta maganata skwi ta zdəganata. Nda nza tsatsi ka mnda dzata mndu daga ma zrafta. Ta walaŋ a ta sladafta ta kahwathwata wu, kabga had kahwathwata da tsi wa. Vərda ŋani ma gwada ta gwadagapta ná, tsakalawi ya, kabga tsakalawi tsatá fwa tsatsi. Dani ma tsakalawi tsatsi guli. ⁴⁵ I'i, tsu'a a kuni ta i'i, kabga mnay da ta kahwathwata wa. ⁴⁶ Waya mataba ghuni dza'a mnihata kazlay: Ta6 magamaga ka ta dmaku dər turtuk səla kə'a nda i'i na? Ka si kahwathwata ta mnə yu, kabga wu kwal kuni zlghay na? ⁴⁷ Mndu ya nda nza ka ŋa Lazglafta ná, ta snay ta gwada Lazglafta. Kaghuni, sna a kuni ta gwada Lazglafta wu, kabga nza a kuni ka ŋani wu,» ka Yesu nda həŋ.

I Yesu nda Abraham

⁴⁸ Ka la Yahuda mantsa: «Ta ŋaŋni a ta mnay kazlay: Mnda la Samari kagha, nda ksa ka da halaway kə'a kay rke?» ka həŋ nda tsi. ⁴⁹ Ka Yesu mantsa: «Ksa a yu da halaway wa. Glaku ŋa da ta vlay ŋa Da da, ka mbidata kaghuni ta i'i. ⁵⁰ Zba vlanťá glaku ta ghəŋa da a ta zbə yu wa. Turtuk tsa mndu ta zba tsa glaku ya ŋa da, tsatsi ta tsa guma guli. ⁵¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta snatá skwi ta taghə yu, had dza'a mtuta dekdek wa,» ka'a nda həŋ.

⁵² Ka la Yahuda nda tsi mantsa: «Ndanana grafta ŋni kazlay: Nda ksa ka da halaway kə'a. Mtumta Abraham, rwurwa la anabi guli. «Ka snasna mndu ta skwi ta taghə yu

ná, had dza'a mtuta dekdek wu,» ka ka ná, ⁵³ mal kagha ka tsa da ŋni Abraham ta mtuta ya ra? Ari mal kagha a ka tsa anabiha ta rwuta ya na? Wa i'i ka kagha ta gray na?» ka həŋ. ⁵⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ka vla glaku ta vlə yu ŋa ghəŋa da katsi ná, bətbət tsa glakwa da ya. Da da ta vlihatá glaku, tsa ta mnə kaghuni kazlay: Má Lazglafta ŋni ya kə'a ⁵⁵ kul snaŋta kuni ya. I'i nda sna yu ta tsatsi. Ka má sna a yu wu ka yu mazlay katsi ná, má dza'a nzakway yu ka guram nda kaghuni ta tsakalawi ya. Tsaw nda sna i'i ta tsatsi, ta snay yu ta gwadani guli. ⁵⁶ Harharhar ghəŋa Abraham ta ghəŋa vəl ndanayni ta dza'ani nghanťá fitika da. Ka nghanťá tsi, ka tuta tsi da rfu,» ka Yesu nda həŋ. ⁵⁷ Ka la Yahuda mantsa: «Ta maga a ima gha hutaf mbsak ná, gi nda ngha yu ta Abraham ka ka?» ka həŋ nda tsi. ⁵⁸ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, makəd lu ka Yatá Abraham ná, mamu i'i,» ka'a nda həŋ. ⁵⁹ Na mnatani ta tsaya, ka hlafťá həŋ ta pala ŋa zlərtsay. Ka difaghutá Yesu, ka saghu tsi da da6a həga Lazglafta.

9

Mbanafta Yesu ta sana ghulpata mndu

¹ Ta labə Yesu ta tvi, ka nghanťá tsi ta sana mndu nda ghulpa daga ta yagatá lu. ² «Maləma da! Wana nda ghulpa na mndu na daga ta yagatá lu. Tsatsi re, dadahani a ta gatá dmaku katək na?» ka duhwalhani dawəŋta da tsi. ³ Ka Yesu mantsa: «Ta ghəŋa dmakwani a ghulpata tsi wu, ta ghəŋa dmakwa dadahani a guli wa. Ghulpghulpa ŋa maravata slna Lazglafta nda ma tsatsi. ⁴ Ta ka fitik vəl na ná, magamamaga ta slna mndu ya ta ghunighata. Wana vli dza'a kuzuta ŋa kwal kul laviŋta ksəgəltá slna. ⁵ Tata ghəŋa hadik na yu karku

ná, i'i tsuwadaka ghəŋa hadik,» ka Yesu.

⁶ Tahula mnatani ta tsa gwada ya, ka tfatá tsi ta sərdək, ka hwadá'atá hadik nda tsi, ka masanafta ta kwapaya irihani.

⁷ Manda kdɪŋtani ta masanaftá, ka'a nda tsi mantša: «La mbazɪŋta kuma gha ma ima Silwe,» ka'a. Tsa «Silwe» ya ná, manda mnay kazlay: Ghunay kə'a ya.

Ka sli'aftá tsi ka laghwi mbazɪŋtá kumani. Mbazɪŋtani, tsidíd irani, ka sli'aftá tsi ka laghu dzaghani.

⁸ «Na mndu ta nzata ka gatá skwi da mnduha ya a na mndu na kay ra?» ka sləvdahani si ta gđata ta nghanjta ta gatá skwi ya. ⁹ «Tsatsi ya» ka sanlaha. «Tsatsi a wu, sana mndu ya ta gara vgha nda tsatsi,» ka sanlaha guli. Ka tsa mndu ya mantša: «Aŋ! vadá ya,» ka'a. ¹⁰ «Waka ka magay kəl ka ka nghanjta vli 6a?» ka həŋ nda tsi. ¹¹ «Sana mndu ya ta hgə lu ka Yesu, ta hwadá'atá hadik, ka masadiftá tsi ta kwapaya iriha da. «La mbazɪŋtá kuma gha ma ima Silwe,» ka'a nda i'i, ka sli'aftá yu ka laghwi yu mbazɪŋta, kəl yu ka nghanjta vli,» ka'a. ¹² «Ga tsa mndu ya ndana?» ka həŋ nda tsi. «Sna a i'i wa,» ka'a nda həŋ.

Dawutá vla la Farisa da tsa mndu si nda ghulpa ya

¹³ Ka klaftá həŋ ta tsa mndu si nda ghulpa ya, ka klaghata da la Farisa. ¹⁴ Tsaw badu Sabat hwadá'ata Yesu ta tsa hadik ya, ka masanaftá tsa mndu ya ta kwapaya irihani ka mbanaftha ya.

¹⁵ Ka dawgəltá la Farisa da tsi kə'a magaku kəl tsi ka nghanjta vli. Ka'a mantša: «Hadik hwadá a tsi, ka masadifta ta kwapaya iriha da. Ka mbazɪŋta yu ta kuma da, kəl yu ka nghanjta vli,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ Ka dgavaptá la Farisa his gamndər. «Mnda Lazglafta a tsa mndu ya wu kabga sna a ta skwi ta mnə zlahá sabat wu,» ka sanlaha.

«Waka mnda dmaku dza'a maga

mndərga tsahaya ma mazəməmə na?» ka sanlaha, ka həŋ ta ghəŋani.

¹⁷ Ka həŋ nda tsa mndu ya mantša: «Wa tsa mndu ta mbaghafta ya ka kagha ta gray na?» ka həŋ ka mahis nda tsi. «Anabi ya,» ka'a nda həŋ.

¹⁸ Ta lanaf a ta la mali ta ghəŋa la Yahuda na mnay kazlay: Si nda ghulpa tsa mndu ya, ka nghanjta tsi ta vli kə'a wa. Ka laghu həŋ hgaktá dadaha tsa mndu ya. Ka sagha həŋ.

¹⁹ Manda sagha taŋ, «zwanja ghuni na mndu na ra? Grafgra kuni kazlay: Nda ghulpa ta yagata kuni kə'a ra? Waka a magaku kəl tsi ka nghanjta vli ndana 6a?» ka həŋ nda həŋ. ²⁰ Ka dadahani mantša: «Nda sna aŋni kazlay: Zwanja ŋni ya kə'a.

Ta yagata ŋni guli ná, nda ghulpa. ²¹ Tsaw sna a aŋni kə'a magaku kəl tsi ka nghanjta vli wa. Dawawadawa da tsi, nda gla tsatsi prək ka zlgawani tsatsi ka ghəŋani,» ka həŋ.

²² Ta zləŋay tsa dadahani ya ta la maliha ta ghəŋa la Yahuda, kəl həŋ ka mnay mantša. Tsaw la mali ta ghəŋa la Yahuda ya ná, nda ghada dzrafta taŋ. Mndu ta mnay kazlay: Yesu ná Kristi ya kə'a ná, dza'a taliŋtala lu ta tsa mndu ya ma həga tagha skwa mu kə'a. ²³ Tsaya kəl dadahani ka mnay kazlay: Nda gla tsatsi, prək tsatsi ka ghəŋani ka zlgawani kə'a ya.

²⁴ Ka hgəglanjta la Farisa ta tsa mndu ya kamahis. Ka həŋ nda tsi mantša: «Mna kagha ta kahwathwata ta kəma Lazglafta. Aŋni ná, nda sna aŋni kazlay: Mnda dmaku tsa mndu ya kə'a,» ka həŋ. ²⁵ Ka tsa mndu ya mantša: «Ka mnda dmaku tsi, ka mnda dmaku a tsi wu, sna a i'i wa. Skwi turtuk ya snəŋ i'i ná, si nda ghulpa yu, ndanana nda nghanjta vli tsidíd,» ka'a nda həŋ. ²⁶ «Waka a magaghata kəl ka ka nghanjta vli ka ka?» ka həŋ nda tsi. ²⁷ «Ghadaghada yu ta mnaghunata, va a kuni ta snay wu.

Nu ta kumə kuni ta mnəglaghunata

da tama, ari ta kumay a kaghuni ta nzakway ka duhwalhani guli na?» ka'a nda hən. ²⁸ Ka rarazə hən. Ka hən mantsa: «Ba kagha ta nzakway ka duhwalani wala, anji ná, duhwalha Musa anji. ²⁹ Nda sna amu kazlay: Gwadgana gwada Lazglafta ta Musa kə'a. Tsa mndu ya, sna a anji ka sagha ga tsi wu,» ka hən. ³⁰ Ka tsa mndu ya mantsa: «Wanawa mandərmimi kay tama! Sna a kuni ta vli ka ga sagha tsi wu? Wana gunihaguna ta ira i'i tada tsa. ³¹ Skwi ya snən amu ná, zlgħa a Lazglafta ta wa skwi ta dawu mnda dmaku wa. Mndu ya ta vla glaku nani, ta snanata nani, ta zlgħə tsi ta wani. ³² Ka yawu ta sna a lu ta mnay kazlay: Mamu mndu ta gunanata ira mndu yaga lu nda ghulpa kə'a wa. ³³ Ka si nza a tsa mndu ya ka mnda Lazglafta wu ná, má had' sana skwi laviñ tsi ta magata wa,» ka'a nda hən. ³⁴ Ka hən nda tsi mantsa: «Kagha yaga lu ka dmaku dze'dze' guli ná, ka taghəgəltá skwi nən,» ka hən, ka ghzlagapta ma həga tagha skwa tanj.

Vərdaka ghulpata mndu

³⁵ Manda snənəta Yesu kazlay: Ghzlagap ghzla lu ma həga tagha skwa la Yahuda kə'a, ka lagha tsi slanaghata. Ka'a mantsa: «Zlgħafzlgħa ka ta Zwanə mndu ra?» ka'a nda tsi. ³⁶ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waya ní mghama da! Mnihamna ka zlgħafta yu,» ka'a nda tsi. ³⁷ «Vani na ta ngħə ka, ta gwada nda kagha na,» ka Yesu nda tsi. ³⁸ «Zlgħafzlgħa yu mghama da,» kə'a tsəlbata ka ndəba dzvu nani. ³⁹ Ka Yesu mantsa: «Sasa yu ta na ghənə hadik na nə dganata nzakwa mnduha. Nə nghanəta gwal kul nghanəta vli, ta vli. Ta ghulpəta gwal nda ngħa ta vli,» ka'a. ⁴⁰ Ka sanlaha ma la Farisa hada mantsa: «Dza'a ghulpgħulpa anji guli ra?» ka hən nda tsi manda snənəta tanj

ta tsa gwadaha ya. ⁴¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ka má ghulpgħulpa kuni katsi ná, má had' dmaku ta kaghuni wa. Tsaw "nda ngħa anji ta vli," ka kuni ndanana ya, tsaya kəl dmakwa ghuni ka gdavata,» ka'a nda hən.

10

Yesu vərda mnda ngħa tuwak

¹ Ka Yesu mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta kwal kul lami nda ta watgħa gamaka tuwakha, ka valadata nda ta muhul ná, ghali tsa mndu ya, gənda tsa mndu ya guli. ² Ala ka lami nda ta watgħa tsa mndu ya katsi, mnda ngħa tuwakha tsa mndu ya. ³ Dza'a gunanaguna mnda ngħa tsa həga ya ta watgħa, dza'a nda sna tuwakha ta lwani, nə hğayni ta tuwakhani nda hga tanj nda hga tanj. Nə zligin'tani ta hən dzibil. ⁴ Zligin'tani ta inda tuwakha ta nzakway ka nani ya, nə dza'ani ta kəma tanj, ta dza'a hahən mistani. Ta dza'a tuwakhani mistani, kabga nda sna hahən ta lwani. ⁵ La a hən mista mndu kul snənəta hən wu, dza'a hwayaghuhwaya hən di'in nda tsi, kabga tsatsaf a hən ta lwani wa.»

⁶ Mantsa ya ka Yesu mnanata mahdihi ta hən, sew sna a tsa mnduha ta snay ya ta ghənə tsa skwi ta mnə tsi ya wa.

Yesu vərda mnda ngħa tuwak

⁷ Ka Yesu nda hən guli mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, i'i watgħa gamaka tuwakha. ⁸ Inda gwal ta sagha ka tinlaghutá i'i, ghali tsaha ya, gənda hən guli. Ama ka kwalaghutá tuwakha ta sna lwa tanj. ⁹ I'i watgħa gamaka tuwak, ka lamla mndu nda ta i'i, dza'a mbaku. Dza'a laviñlava ta lami ka sabi, nə mutsaftani ta skwa zayni. ¹⁰ Mndu ta ghali ná, ghali nani ta sagha da ghəlay, nə dzata, nə zadanata. I'i ná,

saghasa yu ɲa mutsafta mnduha ta hafu ka haslay, ɲa nzakwa taɲ kul haɗ sana skwi ta pɗugudunustá hɛɲ. ¹¹ I'i vɛrɗa mnda ngha tuwak, vɛrɗa mnda ngha tuwak ná, nda fa vghani ɲa tuwakhani. ¹² Mndu ta ngha tuwak ta plɛ lu nda pla ɲani ná, ɲani a tuwakha wu na, nghayni ta kramtak mtak ta sagha ya ná, hwayaghutani ka zlanavata tuwakha, ɲa valafta kramtak mtak ta tuwakha, ka kwitanatá hɛɲ. ¹³ Tsaya skwi ta magɛ mndu ta maga slna ɲa tseɗi, haɗ ɗaɲwani nda tuwakha wa. ¹⁴ I'i ná, vɛrɗa mnda ngha tuwak yu, nda sna yu ta tuwakha ɗa, hahɛɲ guli nda sna hahɛɲ ta i'i, ¹⁵ manda va ya snaɲ Da ta i'i ya, i'i guli ná, nda sna yu ta Da, nda fa vgha ɗa guli ɲa tuwakha ɗa. ¹⁶ Mamu sanlaha ma tuwakha ɗa guli, kul haɗ ma na gamak na. Dza'a nda sna hɛɲ ta lwa ɗa, ɲa hlaktá ɗa ta hɛɲ, ɲa nzata taɲ tuts, turtuk mndu ta ngha hɛɲ. ¹⁷ Dvudva Da ta i'i, kabga fafa yu ta vgha ɗa ɲa mtuta, ɲa mutsɛglafɗa ɗa. ¹⁸ Haɗ mndu ta laviɲtá klaptá hafu ma i'i wu, i'i ka ghɛɲa ɗa ta vlata. Lavinlava yu ta vlata, lavinlava yu ta mutsɛglafɗa. Tsaya skwi dza'a ka magay ka Da ɗa nda i'i.»

¹⁹ Ka dagɛglavaptá la Yahuda kidaghi gamndɛr ta ghɛɲa tsa gwada ya. ²⁰ Ka sanlaha ma hɛɲ mantsa: «Mamu duhwala halaway ma na mndu na, nda ksa da halaway, ɲaw ta sna kuni ta gwada ta gwadɛ tsi na?» ka hɛɲ. ²¹ «Haɗ mndu nda ksa da halaway ta gwada manda tsaya wu, lavinlava duhwala halaway ta gunana ta iri ta mnduha ra?» ka sanlaha guli.

Zlghafa sanlaha ta Yesu wa

²² Ma fitika mazlam, ka skalɛ lu ta skala havaktá guna hɛga Lazglafta ma Ursalima. ²³ Mbada Yesu ka wawaku ma rmak ta wa

tsa hɛga Lazglafta ta hgɛ lu ka rmaka Salumuɲ ya. ²⁴ Ka lagha la Yahuda wanafta ddivis. Ka hɛɲ nda tsi mantsa: «ɲa kulam yawu dza'a zlaɲnata ka ma dga ghɛɲ ta dgɛ ɲni na? Ka kagha ta nzakway ka Kristi ya kay, mnaɲna ka dardar ɗa?» ka hɛɲ nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Mnaghunamna yu, zlgha a kuni wa. Na slnaha ta magɛ yu nda hga Da ɗa na ta mnaɲtá i'i, ²⁶ zlgha a kuni wu kabga haɗ kuni mataba tuwakha ɗa wa. ²⁷ Nda sna tuwakha ɗa ta lwa ɗa. I'i nda sna yu ta hahɛɲ, ta dza'a hɛɲ mista ɗa guli. ²⁸ Ta vlanɲla yu ta hafu ɲa kɗekedzeɲ ta hɛɲ. Haɗ hɛɲ dza'a walaɲta zwaɗuta wu, haɗ mndu dza'a hlaptá hɛɲ ma dzva ɗa guli wa. ²⁹ Tsa Da ɗa ta vliha ta hɛɲ ya, malaghumala ta inda sanlaha. Haɗ mndu dza'a laviɲtá hlaptá hɛɲ ma dzva Da ɗa wa. ³⁰ Aɲni nda Da ɗa ná, ka skwa turtuk ɲni,» ka'a nda hɛɲ.

³¹ Lagha la Yahuda ka hlɛglafɗa pala ɲa zlɛrtsay. ³² Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Wya nda ndɛgha slna ɗinaɗina si da Da ɗa magaghuna yu, ta ghɛɲa wati ta kuma kuni ta zlɛrtsa i'i na?» ka'a nda hɛɲ. ³³ Ka hɛɲ mantsa: «Ta ghɛɲa magata gha ta skwi ɗina a ta zlɛrtsa ɲni ta kagha wu, ta ghɛɲa vɛl kwarakwara gha. Kagha ta nzakway ka mnda sɛla ná, ta gra ghɛɲa gha ka nda Lazglafta,» ka la Yahuda nda tsi. ³⁴ Ka Yesu nda hɛɲ mantsa: «Vinda a ma deftera zlahu ghuni ma vla mnay Lazglafta kazlay: Kaghuni ná, "lazglaftaha" kuni* kɛ'a kay ra? ³⁵ Nda sna mu kazlay: Haɗ mndu dza'a laviɲtá hɛrɗiɲta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta wu kɛ'a. Tsaw lazglaftaha kuni ka Lazglafta tsanaftá hgu ta mnduha ta mnɛ tsi ta gwadani ɲa taɲ. ³⁶ I'i, Da ta zbaptá i'i, ka ghunighata ta ghɛɲa haɗik, waka kuni dza'a

* 10:34 Ngha ta Zabura 82:6.

mnay kazlay: Ta kwarakwara ka kə'a kabga mnay dá kazlay: Zwanja Lazglafta yu kə'a? ³⁷ Ka slna Da dá a ta magə yu ta nghə kuni wu, ma zlghaf kuni ta i'i. ³⁸ Ala ka si vani tsi ta magə yu katsi, dər má zlghaf a kuni ta i'i wu, zlghafwazlgha a ka tsa slnaha ya, kada grafta kuni, ŋa snaŋta ghuni kazlay: Da ta nzaku ma i'i, i'i ma Da guli kə'a,» ka Yesu nda həŋ. ³⁹ Ta ghəŋa tsaya ka zbəgəltá həŋ ta ksafita, ka zadanaŋhatá tsi rək ta həŋ. ⁴⁰ Ka vrəglaghutá Yesu ta 6la ghwa Zurdeŋ, ma vla taŋtaŋa magay Yuhwana ta batem ŋa mnduha, ka nzatá tsi hada. ⁴¹ «Had mazəməzəm dər turtuk maga Yuhwana wa. Tsaw inda skwi ya mna Yuhwana ta ghəŋa na mndu na ná, manda va tsaya nzakwani, ka ndəghata mnduha ta sli'adaghata da tsi ta mnay.» ⁴² Ma tsa vli ya, nda ndəgha gwal ta zlghaftá Yesu.

11

Mtakwa Lazar

¹ Mamu sana mndu ma luwa Betani Lazar hgani ksaf danwa. Ma tsa luwa ya ta nzakwa kwaghamani ta nzakway ka i Mari nda Marta. ² Tsa Mari ya tsa ta pghanaftá urdi ta səla ta Mgham Yesu ka takaday nda swida ghəŋani ya. Zwanjmani tsa Lazar kul dughwanaku ya guli. ³ Ka tsghaghatá tsa kwaghamani ya ta lwi ŋa Yesu kazlay: Mghama dá, dughwana a tsa gra gha ya kay wu kə'a. ⁴ Ka Yesu mantsa: «Dzata a tsa danwa ya ta Lazar wa. Ŋa maraŋtá glakwa mbrakwa Lazglafta tsa danwani ya, kada maravata glakwa Zwanja Lazglafta guli,» ka'a manda snaŋtani ta tsa gwada ya.

⁵ Tsaw ta dɔvay Yesu ta i Marta nda mukumani nda Lazar. ⁶ Tahula tsa snaŋta Yesu kazlay: dughwana a Lazar wu kə'a ya, ka magəglatá tsi ta fitik his, ma tsa vli hada tsi ya. ⁷ Tahula tsa,

«vramavra ta hadika Zudiya,» ka'a nda duhwalhani. ⁸ «Maləma dá, kdakwa la Yahuda tsa ta kuma zlərtsa ta kagha nda pala ŋa dzata ná, vramavra ta hadika Zudiya ka ka?» ka duhwalhani nda tsi. ⁹ Ka Yesu mantsa: «Ghwanpədə his a nzemndi ma vaghu ra. Ka ta mbadə gifitik mndu ta mbada ná, had tuthun, ta dzadzay wu, kabga tsuwadək vli ta wa irani gifitik. ¹⁰ Ala ka girvidik ta mbada mndu ta mbada katsi, ta dzadzay tuthun, kabga ngha a ta vli girvidik wu,» ka Yesu nda həŋ. ¹¹ «Wa a dzadza hani ta gra mu Lazar, ka la yu da sli'anafta,» ka'a nda həŋ tahula mnatani ta tsa gwada ya. ¹² «Mghama dá! ka si hani ta dzata ya ni, had dza'a mbafta ra?» ka duhwalhani nda tsi. ¹³ Ba va hani ta dzata kahwathwata ka hahəŋ sizlay nda ŋa taŋ. Tsaw ta ghəŋa mtatani mna Yesu ta ŋani. ¹⁴ Ka Yesu klinistá ghəŋani ta həŋ mantsa: «Nda mta Lazar tane! ¹⁵ Ta rfu yu ta ghəŋa kwala dá kul had hada. Dina tsaya ka ŋa ghuni, ŋa fafta ghuni ta ghəŋ ta i'i. Mbadma slanaghata ndana tama,» ka'a nda həŋ. ¹⁶ «Mbadma amu guli, ka dza'a mu rwuta kawadaga nda tsi,» ka Tuma ta hgə lu ka mbuhwali nda pdakwa duhwalha.

Yesu hafu

¹⁷ Ta lagha Yesu ná, mafwada fitika Lazar tsa ma hadik manda padamta. ¹⁸ Tsa luwa Betani ya, malaghumala a ka meli hkən nzakwani nda luwa Ursalima wa. ¹⁹ Nda ndəgha la Yahuda ta sli'adaghata da zgwanťa i Marta nda Mari, ta ghəŋa mtatá zwanjama taŋ. ²⁰ Manda snaŋta Marta kazlay: Wa'a Yesu ta sagha kə'a, ka labə tsi da guyay ta tvi, ta nzutá nzakwani Mari mintgha. ²¹ Ka Marta nda Yesu mantsa: «Mghama dá! Ka má hadna ka katsi ná, má mta a zwanjama dá wa. ²² Tsaw dər nda vanana ná, nda sna yu kazlay:

Inda skwi dza'a ka dawajta da Lazglafta ná, dza'a tsu'aghaf tsu'a Lazglafta ta wani kə'a,» ka Marta nda Yesu. ²³ Ka Yesu mantsa: «Dza'a sli'agapsli'a zwanjama gha ma mtaku,» ka'a nda tsi. ²⁴ «Nda sna yu mantsa kazlay: Dza'a sli'agapsli'a ma mtaku badu kdakwa ghəja hadik kə'a,» ka Marta nda tsi. ²⁵ Ka Yesu nda tsi mantsa: «I'i tsa mndu ta sli'aganaptá gwal nda rwa ɲa nzəglata tanj nda hafu ya. Mndu ta zlglaftá i'i dər mtumta tsi, dza'a nzanza nda hafu. ²⁶ Dər wati ma mndu ka ta ndiri tsi ta zlglaftá i'i had' dza'a mtuta dekdek wa. Zlglaftazlgha ka ta tsa?» ka Yesu nda tsi. ²⁷ Ka Marta nda tsi mantsa: «Ani mghama da, zlglaftazlgha yu kazlay: Kagha ná, Kristi Zwanja Lazglafta ya dza'a saha ta ghəja hadik ka,» ka'a nda tsi.

Tawa Yesu ta ghəja mta ta Lazar

²⁸ Mnatanani ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá mukumani Mari makdek makdek kazlay: Wa'a tsa mndu ta taghamatá skwi ya kay hadna ta gvala kagha, ka'a. ²⁹ Na gi snanja Mari mantsa ya, gi brahwat sli'afta, ka hwaya slanaghatá Yesu. ³⁰ Tsaw ta lamə a Yesu da luwa karaku wu, tata nzaku ma tsa vla guyakwa tanj nda Marta ya. ³¹ Nghay tsa la Yahuda ta nzaku ma həga ta ləa ɲuduf ɲa Mari ta tsa gi sli'aftani brahwat ka sli'i dzibil ya, ka hən mantsa: Ya sli'ani da taw ta kulu tsa, ka hən ka sabi mistani. ³² «Mghama da! Ka má hadna ka ná, má mta a zwanjama da wu,» Ka Mari zləmbatá ma ghuva Yesu nghanjər tsi manda ɓhadaghatani da tsa vli nda tsi ya. ³³ Nghay Yesu ta Mari ta taw, nda tsa la Yahuda ta labə mistani ya tani, ka lagha tsi ta ɲudufa Yesu ka kəanafta. ³⁴ «Ga padamta kuni na?» ka'a nda hən. «Mghama da! Sawi nghanata ba,» ka hən nda tsi. ³⁵ Ka mbəzə Yesu ta ima taw. ³⁶ «Nghawa kə'a ta dɓay ba!»

ka la Yahuda ta ghəjani. ³⁷ «Tsatsi ta mbanaftá ghulpata mndu kay guli ná, laviɲ a ta pyaftá Lazar má ɲa kwal kul mtuta ra,» ka sanlaha mataba tanj.

Vranamta Yesu ta hafu ma Lazar

³⁸ Ka ləglagha tsi ta ɲudufa Yesu. Ka sli'aftá tsi ka lagha ta kulu. Sana galigha ya funj lu ta klam ta wani. ³⁹ «Tanjwalaghwa ya klam ta wani ya,» ka Yesu. «Mghama da! Nda ghada zi'atani, kabga ma fwada fitikani na manda padamta,» ka Marta, mukumani ma tsa mndu nda mta ya. ⁴⁰ «Mnagha a yu kazlay: Ka zlglaftazlgha ka ná, dza'a nda ngaha ka ta mbrakwa Lazglafta kə'a kay ra?» ka Yesu nda tsi. ⁴¹ Ka tanjwalaghatá hən ta tsa klam ya. Ka nghanadftá Yesu nda ta luwa, ka'a mantsa: «Da! Ta rfay yu ta kagha, kabga ta zlglaftazlgha ka ta tawa da. ⁴² Nda sna yu kazlay: Ta gdagdá ka ta zlglaftazlgha da kə'a. Nziya nza tsi ná, ɲa na mnduha ta widifta na ta mna yu, kada zlglafta hən,» ka'a. ⁴³ Tahula mnatanani ta tsa gwada ya, ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Lazar! Sabsa,» ka'a. ⁴⁴ Ka sabə tsa Lazar si nda mta ya nda slahwatá səlahani nda dzvuhani, nda patak ma kuma. «Paliɲwapala, ka mbada tsi ta mbada,» ka Yesu nda hən.

Baray mghamha ta vgha ɲa dzatá Yesu

Mat 26:1-5, Mak 14:1-2, Luk 22:1-2

⁴⁵ Mataba tsa la Yahuda si ta lagha da zgwa Mari ya ná, nda ndəgha sanlaha ta zlglaftá Yesu nghanjər hən ta skwi maga tsi. ⁴⁶ Ka sli'aftá sanlaha mataba tanj, ka laghwi slanaghatá la Farisa, ka rusanaftá skwi maga Yesu ta hən. ⁴⁷ Lagha la mali ta ghəja gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la Farisa, ka tskanatá gwal tsa guma. Ka hən mantsa: «Dagala mazəmzəm ta magə tsa mndu ya, waka mu

dza'a magay na? ⁴⁸ Ka zlanazla mu ka va magayni katsi ná, dza'a sli'aghuslia mnduha da zlgħaftá tsatsi, ŋa sagħa la Ruma da zađanató hęga Lazglafta nda mndęra amu tani,» ka hęŋ. ⁴⁹ Ka Kayifa ta nzakway tekw mataba la mali ta ghęŋa la Yahuda, ya zbaŋ lu ka mali ta ghęŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya, nda hęŋ mantsa: «Kaghuni wa, hađ skwi snaŋ kuni wa. ⁵⁰ Hađ kuni ta ndanu ra? Draŋ mtuta mndu turtuk da manaka mnduha, kaya dza'a zađanata lu ta mndęra mndu nekwnekw,» ka'a.

⁵¹ Tsaw tsa gwada mnę tsi ya ná, nda đvayni a wa. Ma vęl tsa nza-kwani ka mali ta ghęŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, ka mnutá tsi kazlay: Dza'a mtumta Yesu da mnaka la Yahuda kę'a. ⁵² Ŋa la Yahuda nda ghęŋa taŋ a wu, nda nza guli ŋa tskanató inda zwana Lazglafta ta wiđatá vgha.

⁵³ Daga bađu tsa ka dzraftá hęŋ ta wi ŋa dzata Yesu. ⁵⁴ Tsaya kwal Yesu margaltá vghani baŋluwa mataba la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka lagħwi da sana luwa ta hgę lu ka Ifrayim ndusa nda wa mtak. Ka nzatá tsi hada kawadaga nda duhwalhani.

⁵⁵ Ka ndusaktá fitika skalay la Yahuda ta Pak. Ma kdaku tsa fitika skalu ya, ka sli'adagħatá ndęghata mnduha tsa hađik ya da luwa Ursalima, ŋa ghuđintá vgha taŋ. ⁵⁶ «Ta ndanę kuni ná, dza'a sagħasa da vla skalu re, ari sagħata a wa na?» ka hęŋ mataba taŋ, ka zba Yesu. ⁵⁷ Tsaw si mnumna la mali ta ghęŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la Farisa kazlay: Ka wa mndu da snaŋtá vli hada tsi ya ná, ka mna tsi ŋa ksafata, ka hęŋ.

¹ Ta pđakwa fitik mku' ka maga skala Pak, ka Lagħa Yesu da luwa Betani, ma tsa luwa ta nzaku Lazar, tsa mndu sli'aganap tsi ma mtaku ya kay. ² Ka danató lu ta skwa zay hada, ka dgę Marta. Tekw tsa Lazar ya mataba tsa mnduha ta nzata ŋa za skwa zay kawadaga nda Yesu ya. ³ Ka klaftá Mari ta hwaraka urda sana fu ta hgę lu ka Nar, nda bla dzvani, ka rita litir. Ka pghę tsi ta sęla Yesu, ka takaday nda swida ghęŋani. Ka vęrtikanaftá tsa urdi ya ta vli ma inda tsa hęga ya. ⁴ Ka Zudas Iskaryut zwaŋa Simuŋ, ta nzakway tekw mataba duhwalha Yesu ta dza'a skwapta ya mantsa: ⁵ «Hađ lu si ta skwaptá na Urđi na ka tseda vagħa mnduha hkęn dęrmak* ka daganaftá gwal ka pđu ra?» ka'a. ⁶ Vęrđa gwada ta la pđu a gwadę tsi wa. Vęrđa tsatsi ná, ghali ya kabga ta dza'a tsatsi nda kla'atá tsa skwi ta tskę lu ma zlibi da tsi ya. ⁷ Ama ka Yesu mantsa: «Zlanazla! Ka fata tsi ŋa bađu pada i'i. ⁸ Gwal pđu ná, tavata kaghuni hahęŋ. I'i, nzata a yu tavata kaghuni ŋa dekdek wu,» ka'a.

Mal dzatá Lazar; ka gwal dra skwi ŋa Lazglafta

⁹ Snaŋta ndęghata la Yahuda kazlay: Wa'a Yesu ma Betani kę'a, ka sli'adagħatá hęŋ. Tsa sli'adagħata sli'adagħa hęŋ ya ná, ta ghęŋa gwada ta Yesu nda ghęŋani a wu, ta kumay hęŋ ta nghanatá tsa Lazar sli'aganap Yesu mataba gwal nda rwa ya guli. ¹⁰ «Dzatá Lazar guli!» ka la mali ta ghęŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kurata, ¹¹ kabga nda ndęgha la Yahuda ta sli'apta mataba taŋ ka lagħwi da zlgħaftá Yesu ta ghęŋa gwada ta Lazar.

*Lama Yesu da luwa Ursalima
Mat 21:1-11, Mak 11:1-11, Luk
19:28-40*

12

*Pghafta Mari ta urđi ta sęla Yesu
Mat 26:6-13, Mak 14:3-9*

* 12:5 Ngha ta Yuhwana 6:7.

12 Gamahtsimani, ka snan̄tá d̄amga ta sli'adaghata da tsa vla skalu ya kazlay: Wa'a Yesu ta sagha da Ursalima kə'a. 13 Ka 6al h̄əj ta sluhwa zlizlam ka dza'a da guyay ta tvi. Ka h̄əj mant̄sa: «ŋa Lazglafta glaku! Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha nda hga Mgham. Ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta Mghama la Isra'ila,» ka h̄əj ka hla wi. 14 Manda ya nda vinda, ka mutsaftá Yesu ta zwan̄a kd̄ih, ka laf tsi tida.

15 «Ma zl̄əj kuni ta zl̄əj mnduha ma luwa Ursalima, wa'a Mghama ghuni ta sagha ta zwan̄a kd̄ih†,» ka'a.

16 Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, ta sna a duhwalhani ta klatá gh̄əjani karaku wa. Tahula kapanafta lu ta Yesu ma glakwani, ka havaktá h̄əj kazlay: Ta gh̄əj tsatsi vindafta lu ta tsa skwi ya kə'a, ka sagha tsa skwi mna lu ma gwada Lazglafta ya magata manda va tsaya guli, ta gh̄əjani Yesu. 17 Ka rusu inda tsa mnduha si kawadaga nda Yesu ya ta skwi ng-h̄əj h̄əj, ma fitika sli'aganaptani ta Lazar ma kulu, mataba gwal nda rwa ya. 18 Tsaya kəl mnduha ka sli'adaghata da guyay kabga snan̄ta tan̄ ta tsa mazəmzəm maga tsi ya. 19 «A had̄ sana skwi dza'a magata mu ya na! Nghawa 6a ta inda mnduha ta dza'a mistani,» ka la Farisa mataba tan̄.

Maganatá slna ta Yesu, ka dza'a mistani

20 Mamu la Grek‡ mataba tsa gwal ta sli'adaghata da Ursalima ŋa tsəl̄bu da Lazglafta ma tsa fitika skalu ya. 21 Ka h̄əj mant̄sa: «Mghama dá! Ta kumay ŋni ta guyata nda Yesu,» ka h̄əj nda Filip ta nzakway ka mnda luwa Betsayda ta had̄ika Galili. 22 Ka laghu Filip mnanatá Andre, ka

sli'aftá h̄əj kawadaga ka laghwi mnanatá Yesu. 23 Ka Yesu nda h̄əj mant̄sa: «Nda maga fitik dza'a kəl lu ka kapanaftá Zwan̄a mndu ma glakwani. 24 Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ndlen̄w manda va tsaya ta nzata hya nimaya ka d̄ədam a tsi da had̄ik ka rwutani. Ka rwurwa tsi, dza'a yaf ya dagala. 25 Mndu ta d̄va gh̄əjani ná, dza'a zad̄in̄zad̄a. Ala, ka malaghumala d̄vafta tsa mndu ya ta Lazglafta ka skwiha ma gh̄əjani had̄ik katsi, dza'a nzulananzula tsa mndu ya ta hafani ŋa kd̄ekedzen̄. 26 Kata kumay mndu ta magihatá slna ná, ka sawi tsi mista dá, ma tsa vli dza'a nzata i'i ya, hada dza'a nzata tsa mndu ta magihatá slna dá ya guli. Ka ta magihamaga mndu ta slna, dza'a ŋlanaf̄ŋla Da dá ta tsa mndu ya,» ka'a nda h̄əj.

Mnay Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku

27 Ka Yesu mant̄sa: «Ndanana ná, wana nda tsa ŋud̄ufa dá. Sna a yu ta skwi ŋa mnay dá wa. Da! Klapkla ta i'i ma na ghuya d̄an̄wa na ka yu, tsaw ta gh̄əjani tsa ghuya d̄an̄wa ya kl̄ə yu ka saha ta gh̄əjani had̄ik da ghuyay kay guli. 28 Da! Maran̄mara ta glakwa gha,» ka'a. «Ghadaghada yu ta maran̄tá glakwa dá, dza'a kd̄ay yu ta maray guli,» ka lwi gwadagata daga ta luwa. 29 «Luwa ya ta ŋəzlata,» ka d̄amga ta snay. «Duhwalha Lazglafta ya ta gwad̄ganata,» ka sanlaha. 30 Ama ka Yesu mant̄sa: «Tsa lwi ta gwadagata ya ná, ka ŋa dá a wa, ka ŋa ghuni gwadagata tsi. 31 Ndanana tama, nda maga fitika tsanaghatá guma ta na gh̄əjani had̄ik na. Ndanana dza'a wud̄idin̄ta lu ta mghama na gh̄əjani had̄ik na. 32 I'i, bad̄u kapad̄ifta§ lu ta na gh̄əjani had̄ik ya, dza'a td̄akt̄dak yu ta inda mnduha da i'i,» ka'a. 33 Tvi kə'a dza'a mtaku ta mn̄ə tsi ma tsa

† 12:15 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 12:20 Ngha ta Yuhwana 7:35. § 12:32 Ngha ta Yuhwana 3:14.

gwađani ya. ³⁴ «Dza'a nzata ɲa kdekedzen Kristi, ka aɲni taghafta ma deftera zlahu ná, waka kagha tama ta mɲay kazlay: Dza'a kapanafkapa lu ta Zwanja mndu kə'a. Wa tsa Zwanja mndu ya?» ka tsa dəmga ya. ³⁵ Ka Yesu mantša: «Ta ɓats nzda tsuwađak karaku mataba ghuni. Tatake'a tsuwađak na ná, Mbađawambada ta mbađa ma tsuwađak, yaha vli da kuza-ghunaghata. Mndu ta mbađa ma grum ná, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ³⁶ Zlghafwazlgha ta tsuwađak ta da kaghuni tsi na, kada nzakwa kuni ka zwana tsuwađak,» ka'a nda həŋ. Gwadata Yesu ta tsa gwađa ya, ka laghu tsi ka zaghuta di'ɲ nda həŋ, ka difaghuta.

Kwalaghuta la Yahuda ta zlghaftá Yesu

³⁷ Kulam nda tsa mazəmzəmha mamaga tsi ta wa ira taŋ ya, ka kwalaghutá həŋ ta zlghafta. ³⁸ Mantša ya dza'a kəl tsi ka nzakway taḅ ta gwađa manda ya mna anabi Isaya kazlay: «Mghama da, wa ta zlghaftá gwađa ya gwađa ɲni?

Wa maranaŋ Mgham Lazglafta ta mbrakwani*?»

³⁹ Skwi kwal həŋ zlghafta ná, wya tsi ka Isaya mnata guli:

⁴⁰ «Lazglafta ta ghulpiŋtá ira taŋ, ka tənanaftá ghəŋja taŋ, ɲa kwala taŋ nghanja nda ira taŋ, ɲa kwala taŋ tsatsafta da mbəđaktá həŋ ta vgha tvə i'i

ɲa mbanaftha da ta həŋ† kə'a,» ka Lazglafta.

⁴¹ Ma tsa fitika nghanja Isaya ta glakwa Yesu ka mnə tsi ta gwađa ta ghəŋani‡ ya, mnata tsi ta tsa gwađa ya. ⁴² Ma va tsaya ná, mamu ndəghata la mali ta ghəŋja la Yahuda ta zlghaftá Yesu. Ama ka kwalaghutá həŋ ta marantá ghəŋja taŋ, kabga zləŋja gwađa da la Farisa,

da talintá lu ta həŋ ma həga tagha skwa taŋ. ⁴³ Malaghumala dvafta taŋ ta ghubu da mnduha ka ya da Lazglafta.

Yesu ná, tsuwađak ya

⁴⁴ Ka Yesu klanťá lwi mantša: «Mndu ta zlghaftá i'i, i'i a zlghaf tsi wu, tsa mndu ta ghunigihata ya zlghaf tsi. ⁴⁵ Mndu nda nghan ta i'i, nda nghan ta mndu ta ghunigihata. ⁴⁶ I'i ná, tsuwađak yu, ka saha yu ta ghəŋja hadik kada kwala mndu ta zlghaftá i'i da nzata ma grum. ⁴⁷ Ka nda sna mndu ta gwađa mna yu, ka kwalaghutá tsi ta maga slna nda tsi katsi, i'i a dza'a tsa guma ta ghəŋani wu, kabga sa a yu ta ghəŋja hadik ɲa tsa guma wu, sasa yu ɲa mba mnduha ta ghəŋja hadik. ⁴⁸ Mndu ta vziđta ka kwalaghutá tsi ta zlghaftá gwađa da, dza'a tsanaghatša lu ta guma. Tsa gwađaha gwađa yu ya dza'a tsanaghatá guma bađu kdakwa ghəŋja hadik. ⁴⁹ I'i ná, gaghəŋ gaghəŋja da a ta gwađa yu ta gwađa wa. Tsa Da ta ghunigihata ya ta mnihatá gwađa ɲa gwađay da, nda ya ɲa ta taghay da ɲa mnduha. ⁵⁰ Nda sna yu kazlay: Skwi ta mnə tsi ná, ta vlay ta hafu ɲa kdekedzen kə'a. Inda skwiha ta mnə yu ná, manda va skwi mniha Da da ta mna yu,» ka'a.

13

Mbazanata Yesu ta səla duhwalhani

¹ Ta kdavakta fitik lu, gamahtsimani dza'a skala lu ta skala Pak. Nda sna Yesu kazlay: Saghasa fitik dza'a kəl tsi ka zlanatá na ghəŋja hadik na, ka laghu da Da kə'a. Dvuđva tsatsi ta gwal ta zlghafta ma na ghəŋja hadik na, had kdavakta dvtutani ta həŋ wa. ² Ka zə Yesu ta skwa zay nda duhwalhani gahawu. Nziya nza tsi, ghadaghada halaway ta hbutá Zudas zwanja Simun

* 12:38 Nghan ta Isaya 53:1. † 12:40 Nghan ta Isaya 6:9-10. ‡ 12:41 Nghan ta Isaya 6:1.

Iskaryut ɲa skwaptá Yesu. ³ Nda sna Yesu ka ghəɲani kazlay: Sa daga da Lazglafta yu, dza'a vru da Lazglafta yu kə'a. Nda sna guli kazlay: Fanamfa Lazglafta ta inda skwi ma dzvani kə'a. ⁴ Ka sli'avatá tsi ma tsa vla za skwi ya, ka sudatá tsi ta lgutani, ka klaftá tsi ta ira gwada ka hbivta misti. ⁵ Ka tamtá tsi ta imi ma glifɲ, ka mbambazə tsi ta səla duhwalhani. Ka ta takad tsi nda tsa ira gwada hbiv tsi misti ya kay. ⁶ Ka lagha tsi ta Simuɲ Piyer. Ka Simuɲ Piyer mantša: «Mghama dá! Kagha ná, ɲa mbaza səla dá!» ka'a nda tsi. ⁷ «Ta kda a snaɲta gha ta na skwi ta magə yu na karaku wu, dza'a nda sna ka dazlay,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Kadzenkadzen, had ka ta walaɲtá mbaza səla dá wu,» ka Piyer nda tsi. «Ka mbazagha a yu ta səla gha wu, had ima gha ma i'i wu,» ka Yesu nda tsi. ⁹ Ka'a mantša: «Mghama dá! Səlahá dá kwenkweɲ a dza'a ka mbazihata tama wu, nda dzvuha dá nda ghəɲa dá tani,» ka Simuɲ Piyer nda tsi. ¹⁰ Ka Yesu mantša: «Ka nda mbazambaza mndu, had ta zbəgəltá mbaza wa. Ba səlahá kwenkweɲ dza'a mbambazanaghuta tsi, kabga tsuwedaka vghani. Tsuwedaka vgha ghuni, tsaw kaghuni demdem a wu,» ka Yesu nda tsi. ¹¹ Nda sna Yesu ta mndu dza'a skwapta, tsaya kəl tsi ka mnaykazlay: Kaghuni demdem a tsuwedaka wu kə'a ya.

¹² Tahula mbambazanatani ta səlahá taɲ, ka sudglavatá tsi ta lgutani, ka nzəgladatá ka zəgəltá skwi. Ka'a nda həɲ mantša: «Nda sna kuni ta tsa skwi magə yu ɲa ghuni ya ra? ¹³ «Mndu ta tagha skwi» ɲaɲni ka, «mghama ɲni» ka, ka kuni ta hga i'i. Ta ɲa ghuni tsaya, manda va tsaya yu. ¹⁴ Ka si i'i ta nzakway ka mgham, mndu ta tagha skwi ɲa mndu, mbaza ghuna mbaza yu ta səla ya ní, kaghuni guli

ɲa mbazay ghuni mantša ta ɲa sani nda sani. ¹⁵ Maraghunatá tsaya maraghuna yu, ɲa magay kaghuni guli manda tsa magaghuna yu ya. ¹⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had kwalva ta malaghutá mghamani wu, had mnda ghunay guli ta malaghutá mndu ta ghu-nafta wa. ¹⁷ Ka nda sna kuni ta tsaya, dza'a rfu kuni kata magay kuni ta slna nda tsi. ¹⁸ Nda kaghuni demdem a ta gwada yu ta tsa gwada ya wu, nda sna yu ta gwal zabap yu. Tsa gwada nda vinda ma defteri ya ná, dína ka magatani mantša. «Mndu ta zəɲni ta skwa zay kawadaga nda tsi ta lidista.*» ¹⁹ Ka yu ta mnaghunata daga ndanana ma kdaku skwi ka slata. Mantša tama ka slasla skwi ya, ɲa zlglafta ghuni kazlay: «I'i ná, i'i ya» ka'a. ²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka tsu'aftsu'a mndu ta mndu dza'a ghunafta yu katsi ná, i'i tsu'af tsi. Ka tsu'aftsu'a tsi ta i'i, tsu'aftsu'a guli ta mndu ta ghunighata,» ka'a.

Sli'a Zudas skwaptá Yesu

Mat 26:20-25, Mak 14:17-21, Luk 22:21-23

²¹ Tahula kdɲɲta Yesu ta mana tsa gwadaha ya, ka ghudzavaftá ɲudufani, ka'a mantša: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i,» ka'a mnananɲta həɲ baz. ²² Ghurghurghur, ka duhwalhani ka nanagha vgha taɲ. Sew sna a həɲ ka ta wa ta mna tsi wa. ²³ Tsaw sani turtuk mataba duhwalhani, tsa ta mamə Yesu ya, tavata Yesu nzanavata tsi. ²⁴ «Wa na mndu ta gwadə ka ta ghəɲani na na? ka ka dawana da tsi ba?» ka Simuɲ Piyer nda tsi nda dzvu. ²⁵ Mantša ya tama, «Waya ní mghama dá,» ka tsa duhwal ya fadaghatá ghəɲ da ghuva Yesu ka daway. ²⁶ Ka Yesu mantša: «Tsa mndu dza'a ni'agafu yu ta ndurzla dafa ka

* 13:18 Ngha ta Zabura 41:10.

vlanṭa ya ná, vani tsaya,» ka'a nda tsi. Ka ni'agaftá tsi ta ndurzla dafa ka vlanṭa Zudas zwanṭa Simuṅ Iskaryut. ²⁷ Na gi tsa zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, gi lama halaway dida tsa. «Maga misimmisim ta skwi ta kumə ka ta magay,» ka Yesu nda tsi. ²⁸ Had mndu dər ka turtuk mataba tsa gwal ta nzata ka za skwi ya nda sna ka kabgawu kəl tsi ka mnay ṅani mantša wa. ²⁹ Zlah la skwaktá skwi ṅa za skalu, ka la valanṭá skwi ta gwal ka pfu a ka Yesu nda tsi, ka sanlaha ta ndanay, kabga da Zudas zliba tska skwa taṅ. ³⁰ Na zlghafta Zudas ta tsa ndurzla dafa ya, ka gi sabə tsi dzibil. Rvidík vli ta tsa luwa ya.

Dvuwadva ta vgha ghuni

³¹ Tahula saghwa Zudas dzibil, ka Yesu mantša: «Ndana na ṅlanafṭa lu ta Zwanṭa mndu. Ka ṅlanafṭá lu ta Lazglafta guli nda ma tsatsi. ³² Ka nda ma tsatsi zlagiginṭa Lazglafta ta glakwani ya, dza'a mariginṭamara ma vardá tsatsi ta glakwa zwanṭ guli, dza'a gi magay ndana ndana. ³³ Zwana dá, ta bəts yeya nzda dá kawadaga nda kaghuni, dza'a zbay kuni ta i'i. Manda va ya mnana yu ta la Yahuda kazlay: Lavinṭ a kuni ta bhata ma vli ta dza'a yu wu kə'a ya, manda tsaya ta mnaghunanṭa yu ta kaghuni guli ndana. ³⁴ Wana lfida zlahu ta vlaghunata yu. Dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani. Manda va ya dvu i'i ta kaghuni ya, dvuwadva kaghuni guli ta vgha ghuni sani nda sani. ³⁵ Ka ta dvudva kuni ta vgha ghuni sani nda sani katsi, ta tsaya dza'a snanṭa mnduha kazlay: Duhwalha dá kuni kə'a,» ka'a.

Mnay Yesu ta krughuva Piyer

Mat 26:31-35, Mak 14:27-31, Luk 22:31-34

³⁶ Ka Piyer mantša: «Mghama dá! dza'a diga ka na?» ka'a nda tsi. «Lavinṭ a ka ta bhata da tsa vli ta

dza'a yu ya ndanana wu, dazlay ya, dza'a bhaḅha ka mista dá,» ka Yesu nda tsi. ³⁷ Ka Piyer mantša: «Mghama dá! kabgawu dza'a kwal yu lavinṭá bhata mista gha ndana na? Dər ṅa dzatá i'i tsi, fafa yu ta vgha dá ka ṅa gha,» ka'a nda tsi. ³⁸ Ka Yesu mantša: «Va kahwathwata, fafa ka ta vgha gha ṅa da ra? Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma kdaku vazak wahata ná, hkən səla dza'a mnata ka kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu, kə'a nda i'i,» ka'a.

14

Nda ma Yesu tva dza'a da Da

¹ Ka Yesu nda duhwalhani kay guli mantša: «Yaha ṅudufa ghuni da tdu, fafwafa ta ghəṅa ghuni ta Lazglafta faf kuni guli ta ghəṅa ghuni ta i'i. ² Nda ndəgha vla nzaku ma həga ga Da dá, ka má had tsi mantša wu, má mnaghunamna yu. Dza'a nda sli'a yu da payaghunata vli. ³ Tahula laghwa dá ka payaghunata vli, dza'a vragavra yu, ṅa hlav dá ta kaghuni tavata i'i. ṅa mutsafta kaghuni guli ta nzaku ma vli dza'a nzata i'i, ka'a. ⁴ Wya nda sna kaghuni ta vli ta dza'a yu, nda sna kuni ta tvi guli,» ka'a. ⁵ Ka Tuma mantša: «Mghama dá, sna a ṅni ta vli ta dza'a ka wu, waka anṅi dza'a snanṭá tvi?» ka'a nda tsi. ⁶ Ka Yesu nda tsi mantša: «I'i tvi, i'i kahwathwata, i'i hafu. Had mndu dza'a lavinṭá lami da həga ga Da, ka nza a tsi nda tvə i'i wa. ⁷ Ka nda sna kuni ta i'i dza'a nda sna kuni guli ta Da dá. Ndanana ná, nda sna kuni, nda ngha kaghuni guli,» ka'a nda tsi.

⁸ Ka Filip mantša: «Mghama dá! Maranṅamara ta tsa Da ya, ka zdafta ṅudufa ṅni,» ka'a nda tsi. ⁹ Ka Yesu nda tsi mantša: «Nda kda fitika dá kawadaga nda kaghuni Filip ná, ta sna a ka ta i'i ra? Ka nda ngha mndu ta i'i ná, nda ngha ta Da. Waka ka dza'a mnay kazlay: Maranṅamara ta Da kə'a

na? ¹⁰ Zlghaf a ka kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ra? Nana gwadaha ta mnaghunata yu na ná, ma ghəŋa da a ta kla'ata yu wa. Tsa Da ta nzaku ma i'i ya ta maga tsa slnaha ya. ¹¹ Fafwa fa ta ghəŋa ghuni ta skwi ta mnaghunata yu kazlay: I'i ta nzaku ma Da, Da guli ta nzaku ma i'i kə'a ya. Fafwafa ta ghəŋa ghuni dər ta ghəŋa tsa slnaha yeya tsi. ¹² Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mndu ta zlgħaftá i'i, dza'a magay tsatsi guli ta slna ta magə yu. Dza'a magay ka malaghuta kabga nda sli'a i'i da Da da. ¹³ Mantsa tama, inda skwi dza'a kuni dawəŋta nda hga da, dza'a magay yu, kada marəŋta Da ta glakwani nda ma zwanj. ¹⁴ Ka dawəŋdawa kuni ta sana skwi nda hga da, dza'a magay yu,» ka'a.

Dza'a ghunaga ghuna Da ta Sulkum nda ghuba

¹⁵ «Ka dʋudʋa kuni ta i'i, dza'a snasna kuni ta zlahuha da. ¹⁶ I'i, dza'a daway yu da Da ta sana mndu ŋa ghunəgaghunatanani ŋa nzatani ŋa dekdek kawadaga nda kaghuni ŋa kata kaghuni. ¹⁷ Tsa mndu ya ná, Sulkuma kligiŋtá kahwathwata ya. Laviŋ a mndu ma ghəŋa hadik ta tsu'afata wa. Laviŋ a həŋ ta snaŋta guli wa. Kaghuni nda sna kaghuni, kabga ta gdata kawadaga nda kaghuni, dza'a gdavagda ŋa dekdek ma ŋudufa ghuni. ¹⁸ I'i, zlaghunata a yu manda zwana tawakri wu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni. ¹⁹ Ta ɓats nzda da, nghanja a mnduha ma ghəŋa hadik ta i'i wa. Kaghuni ya, dza'a nda nghanja kuni ta i'i, kabga ta nzakw nda hafu i'i, dza'a nzata nda hafu kaghuni guli. ²⁰ Baɗu tsaya dza'a snaŋta kuni kazlay: Ta nzaku ma Da i'i, ta nzaku ma i'i kaghuni, i'i guli ta nzaku ma kaghuni yu kə'a.

²¹ «Ka ŋanaŋa mndu ta zlahuha da ka snata, tsaya mndu ta dʋutá i'i. Dza'a dʋudʋa Da da ta tsa mndu ta dʋutá i'i ya. I'i guli dza'a dʋudʋa yu ŋa maranəŋta da ta nzakwa da,» ka'a.

²² «Kinawu ka kagha dza'a maravata da aŋni, kul maravata ka da mnduha ta ghəŋa hadik na?» ka Zuda, Zudas Iskaryut ya a wa. ²³ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka dʋudʋa mndu ta i'i, dza'a ŋanaŋa ta gwada da, dza'a dʋudʋa Da da ta tsatsi guli. ŋa sagha ŋni nda Da da tani ŋa nza-kwa ŋni ga taŋ. ²⁴ Ka dʋu a mndu ta i'i wu katsi, ŋana a ta gwada da wu, nana gwada ta mnaghunata yu ta snə kuni na ná, kla a ma ghəŋa da a yu wu, tsa Da da ta ghunigihata ya ta mniyata.

²⁵ «Mnaghunamna yu ta tsaya ta wana yu kawadaga nda kaghuni na. ²⁶ Tsa mnda kata mndu dza'a saha ya, Sulkum nda ghuba ya dza'a ghunagata Da nda hga da. Tsatsi dza'a taghaghunafatá inda skwi, ŋa havaghunaktá inda gwada managhuna yu.

²⁷ «Zɗaku ya ta zlaghunəŋta yu*. Zɗakwa da ya ta vlaghunata yu. Vla a yu ŋa ghuni manda ya ta vlə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Yaha ŋudufa ghuni da tɗu, yaha kuni da zləŋ. ²⁸ Nda sna kuni ta gwada mnaghuna yu kay, “nda sli'a yu, dza'a vragaghavra yu da kaghuni.” Ka ta dʋay kuni ta i'i katsi ná, dza'a rfay kuni ta rfu ta ghəŋa má snaŋta ghuni kazlay: Nda sli'a yu da Da kə'a, kabga mal Da ka i'i. ²⁹ Wana yu ta mnaghunata tsa skwiha ya ndanana ma kɗaku həŋ ka slata, kada zlgħafta kuni ta skwi ta mnaghunata yu, slarə tsi. ³⁰ Haf gwada ta dagala ta ŋa mnaghunata da wu, kabga wya tsa ghwadaka mghama na ghəŋa hadik na ya ta sagha. Tsaw laviŋ a ta ŋraptá i'i wa. ³¹ Dina ka snaŋta mnduha ta ghəŋa hadik kazlay: Dʋudʋa yu ta Da kə'a.

* 14:27 Nghanja ta Isaya 9:5.

Inda skwiha ta magə yu guli ná, manda va ya mniha Da ta maga yu. Sli'afwasli'a hadna mbadma,» ka'a.

15

Yesu vərda fwa Inabi

¹ «I'i vərda fwa inabi, Da da mnda hvay. ² Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i, kul had ta yaku ná, ta tsintsə. Inda dzva fu ta dzuslafta ta i'i ta yaku guli na, ta sladafslada ŋa sgəglavaghata yakwani. ³ Ghadaghada tsa gwada ta mnaghunata yu ya ta sladafstá kaghuni. ⁴ Gdávawagda nda ndi'atá vgha ta i'i manda ndi'atá i'i nda kaghuni ya. Laviŋ a dzva fu ta yafta ka ndi'a a tsi ta dughwan wa. Mantsa kaghuni guli, laviŋ a kuni ta magatá sana skwi ka gdava a ndi'atá kaghuni ta i'i wa. ⁵ I'i fwa inabi, kaghuni dzvuhani, mndu ta gdavata ndi'atani ta i'i manda i'i nda tsatsi ya, dza'a yaf ya tsatsi rgədzəb. Ka had i'i wu, laviŋ a kuni ta magatá sana skwi wa. ⁶ Ka gdava a ndi'atá mndu ta i'i ná, dza'a wuđidiŋ wuda lu manda dzva fu ŋa ghwalutani, ŋa hlaftá tsa dzvuhani ya, ka pghamta ma vu, ŋa drutani. ⁷ Ka gdavagda ndi'atá kaghuni ta i'i, ka gdavagda gwada da guli ma kaghuni katsi, dawawadawa ta inda skwi ta kumə kuni, dza'a mutsay kuni. ⁸ Ka rgədzəb ta yafta kuni ta maray kuni kazlay: Duhwalhani aŋni kə'a, tsaya dza'a marantá glakwa Da da. ⁹ Dvudva i'i ta kaghuni manda va ya dvu Da da ta i'i ya. Gdávawagda ma dvtutá mnda da. ¹⁰ Ka ta snasna kuni ta zlahə da, dza'a gdavagda kuni ma dvtutá mnda da. Manda tsaya snata i'i ta zlahə Da da, kəl i'i ka gdavata ma dvtutá mndani.

¹¹ «Mnaghunamna yu manda va tsaya kada yifafta rfa da ma kaghuni, ŋa ndəghafta rfa kaghuni guli. ¹² Wya zlahə da ta mnaghunata yu, dvuwadva ta vgha ghuni sani nda sani manda

va ya dvu i'i ta kaghuni ya. ¹³ Had sana dvtutá mndu ta malaghuta ta ghəŋa vlata mndu ta hafani ŋa grahani wa. ¹⁴ Ka ta magay kuni ta skwi ta mnaghunata yu ná, nda nza kuni ka graha da. ¹⁵ Hgəgla a yu ta kaghuni ka kwalvaha wu, kabga sna a kwalva ta skwi ta magə danjahəgani wa. Graha da ta hga i'i ta kaghuni, kabga inda skwi taghaf yu da Da da ná, snaghunamsna yu. ¹⁶ Kaghuni a ta zbaptá i'i wu, i'i ta zbaptá kaghuni, ka faghunaghatá slna ŋa magay, ŋa yafta ghuni, ŋa gdavata tsa yakwa ghuni ya. Mantsa tama, dza'a vlaghunavla Da da ta inda skwi dza'a kuni dawanta nda hga da. ¹⁷ Skwi ta mnaghunata yu ná, ka dvtuta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka'a.

Kwalaghuta ghəŋa hadik ta i Yesu nda duhwalhani

¹⁸ Ka Yesu mantsa: «Ka ta husanhusa kuni ta mnduha ta na ghəŋa hadik na katsi, tinəl i'i ta husantá həŋ ka kaghuni. ¹⁹ Ka má ŋa na ghəŋa hadik na ka ghuni katsi, má dza'a dvtadva mnduha ta na ghəŋa hadik na ta kaghuni, kabga ŋa tan kuni mazlay. Zabapzaba yu ta kaghuni, ka hligintá kaghuni mataba mnduha ta ghəŋa hadik. Ta ka ŋa mnduha ta ghəŋa hadik a kaghuni wu, kəl kuni ka husantá həŋ. ²⁰ Havakwahava ta gwada mnaghuna yu. "Malaghumala a kwalva ka Maləmani wa." Ka si ghuydipghuya mnduha ta danwa, dza'a ghuyay həŋ ŋa kaghuni guli. Ka si snasna həŋ ta gwada da, dza'a snay həŋ ta ŋa ghuni guli. ²¹ Ta gwada ta i'i dza'a maga həŋ ta tsaya ŋa ghuni, kabga sna a həŋ ta mndu ta ghunigihata wa. ²² Ka má sna a yu wu, ka má had gwada walaŋ yu ta mnanatá həŋ wu, má had dmakwa tan wa. Ndanana tama, lavgliŋ a həŋ ta mnay kazlay: Had dmakwa ŋni wu kə'a wa.

²³ Ka ta husanhusa yu ta mndu, ta husanhusa Da da ta tsa mndu ya guli. ²⁴ Ka má maga a yu mataba tanj ta slnaha ya kul walanjá sani ma mndu ta magata wu katsi, má had dmakwa tanj wa. Ndanana, nda ngha hən ta slnaha da, ka husantá yu ta hən nda Da da tani. ²⁵ Tsaw slasla tsaya mantša ya, ɲa nzakwa tsa gwada nda vinda ma deftera zlahá tanj ta mnay kazlay: Ka bətbət husantá* yu ta hən kə'a ya, manda va tsaya nzakwani.

²⁶ «Tsa mnda kata kaghuni dza'a saha ya, Sulkum ta kliginjá kahwathwata ya dza'a saha daga da Da. Dza'a mnay ta gwada ta i'i. ²⁷ Kaghuni guli, dza'a mnay kuni ta gwada ta i'i, kabga kawadaga kuni nda i'i, daga ka yawu zrafta mu ta nzaku,» ka'a.

16

¹ Ka Yesu mantša: «Managhuna mana yu ta tsa skwiha ya, kada kwala kuni zlanavatá zlgħay nda ɲudufa ghuni. ² Dza'a talinjála lu ta kaghuni ma həga tagha skwala Yahuda. Tsaya ya a vani wu, ta sagħasa fitik dza'a kəl mnduha dza'a pslatá kaghuni ka ndanay kazlay: Na skwi maga mu na ná, magamaga mu ta skwi ta zdəganatá Lazglafta kə'a. ³ Mantša ya dza'a maga hən, kabga sna a hən ta dər Da, dər i'i wu,» ka'a.

Dza'a sasa Sulkum nda ghuba

⁴ Ka'a guli mantša: «Ka sagħasa tsa fitik ya, dza'a havakhava kuni ta skwiha managhuna yu. Tsaya kəl yu ka managhunatá tsahaya. Ta kawadaga yu nda kaghuni kwal yu ka mnaghunata daga tanjtanj. ⁵ Ndanana dza'a da mndu ta ghunigiha yu. Sew had ya mataba ghuni ta daway kazlay: Dza'a da wa ka na kə'a wa. ⁶ Ama ma mnaghunanja da, ka gurdutá ɲudufa ghuni. ⁷ Kahwathwata na

skwi ta mnaghunata yu na. Mal ma na lagħwi dza'a lagħu yu na kata ta kaghuni. Ka lagħu a yu wu, sata a tsa mndu dza'a kata kaghuni ya da kaghuni wa. Ka lagħula yu, dza'a ghunəgaghuna ghuna yu. ⁸ Ka sasa tsi, dza'a mnanamna ta mnduha ta ghəja hadik ta krughuva tanj ta ghəja skwi ka dmaku nda ya ta ghəja skwi tdukwa, nda ya ta ghəja skwi ka guma. ⁹ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tanj ta ghəja skwi ka dmaku, kabga kwala tanj kul zlgħaftá i'i. ¹⁰ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tanj ta ghəja tanj ta ghəja skwi tdukwa, kabga nda sli'a i'i da Da, nghəglanjta a kuni ta i'i wa. ¹¹ Ta nanay mnduha ta ghəja hadik ta ghəja tanj ta ghəja skwi ka guma, kabga nda ghada tsanagħatá guma ta ghwadaka ngħama na ghəja hadik na.

¹² «Ta dagala skwi má ɲa managhunata da, tsaw lavinjta a kuni ta ɲafta ndana wa. ¹³ Ka sasa tsa Sulkum ta mniginjta kahwathwata ya, dza'a snaghunamsna ta inda kahwathwata. Gwada ma ghəjani a dza'a kla'ata tsi ka mnay wa. Inda skwi dza'a snanjta tsi, dza'a tsi mnay, ɲa mnaghunatani ta skwi dza'a slaku ta kəma. ¹⁴ Tsatsi dza'a maranjta glakwa da, kabga skwi da i'i dza'a tsu'aftha tsi ɲa mnay ɲa ghuni. ¹⁵ Inda skwa Da da ná, ɲa da ya. Tsaya kəl yu ka mnaghunata kazlay: Skwi da i'i dza'a klafta tsi ɲa mnay ɲa ghuni kə'a ya,» ka'a.

Dza'a mbədavafmbəda taw ka ghubasu

¹⁶ Ka'a guli mantša: «Ta bəts nzda, nghəglanjta a kuni ta i'i wa. Bats nzda guli, dza'a nghəglanjgha kuni ta i'i [kabga nda sli'a yu da Da,]» ka'a. ¹⁷ Ka sanlaha ma duhwalhani mataba hahən hahən mantša: «Ta bəts nzda nghəglanjta a kuni ta i'i wu, bəts nzda guli ná, dza'a nghəglanjgha kuni i'i guli.

* 15:25 Ngħa ta Zabura 35:19, 69:5.

Nda sli'a yu da Da," ka'a ná, gwada wu tsa gwada ya ta gwadamata tsi na?"¹⁸ «"Ta βets nzda" ka'a ya ni, nu ghəŋ tsaya ma gwada tama? Sana a amu ta skwi ta kumə tsi ta mnay wu,» ka həŋ.¹⁹ Daslafta Yesu ta skwi ta kumə həŋ ta daway da tsi, ka'a nda həŋ mantsa: «Ta dadawavustá kuni mataba ghuni ta ghəŋa skwi mnə yu kazlay: Ta βets nzda nghanja a kuni ta i'i wu, βats nzda guli, dza'a nghəgləŋ nghanja kuni ta i'i kə'a ya ra?»²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a taway kuni ta taw, dza'a ŋaday kuni ta ghəŋ, ta rfu mnduha ta ghəŋa hadik ta rfu. Dza'a gurdaku ŋudufa ghuni, ŋa nutá tsa gurdatá ŋudufa ghuni ya ka rfu.²¹ Ka saghasa fitika dgakwa marakw ná, ta ghuyay ta danja wa ta basay. Na gi yatani ta tsa zwanj ya, gi zanaptani ta tsa ghuya danjwani ya. Ta rfay ta rfu katakata, kabga nghanjani ta mnda səla ta saha ta ghəŋa hadik.²² Mantsa ya ta basa kaghuni ndanana guli. Tsaw ta dza'a guyaku amu, ŋa rfay ghuni ta rfu. Had mndu dza'a lavinjá klaghutá tsa rfu ya da kaghuni wa.

²³ «Ka saghasa tsa fitik ya, had kaghuni dza'a dawanta skwi nda dawa da i'i wa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vlaghunavla Da ta inda skwi. Dza'a kuni dawanta nda hga da.²⁴ Kulam gwatna had sana skwi ta kdə dawanta kuni nda hga da wa. Dawawadawa dza'a mutsay kuni, kada ndəghafta ŋudufa ghuni da rfu,» ka'a.

Ghubasapta Yesu ta ghəŋa hadik

²⁵ Ka'a guli mantsa: «Ka mahdihdi mnaghunata yu ta tsa gwada ya. Dza'a saghasa fitik dza'a kwal yu mnəgəлта mantsa ŋa ghuni, ŋa mnaghunanta da ta skwi tsidid ta ghəŋa Da.²⁶ Ma tsa fitik ya, kaghuni ka ghəŋa ghuni dza'a dawa skwi da Da nda hga da, dər maga a i'i ta du'a da tsi ŋa ghuni.

²⁷ Vərda Da kaghəŋani ná, ta dvyay ta kaghuni kabga ta dvyay kaghuni ta i'i. Grafgra kaghuni guli kazlay: I'i ná, sa daga da Lazglafta yu kə'a.²⁸ Sli'af daga da Da i'i ka saha ta ghəŋa hadik. Ndanana guli, wana yu ta sli'af ta ghəŋa hadik ka vru da Da,» ka'a.²⁹ Ka duhwalhani mantsa: «Had mahdihdi ma na tama wa. Wya zlra ka ta klijinjá ghəŋa gwada.³⁰ Ndanana tama, nda sna ŋni kazlay: Nda sna ka ta inda skwi kə'a. Ma kdaku mndu ka dawanta skwi da kagha, nda sna kagha ta skwi ta kumə tsi ta daway. Tsaya kəl anŋi ka zlghafta kazlay: Sa daga da Lazglafta kagha kə'a,» ka həŋ nda tsi.³¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ndanana zlra kaghuni ta zlghafta βa?»³² Wya fitik ta sagha, nda ghada va saghani katək ŋa wutsata ghuni ta vgha, ta ksə ya ta tvani ta ksə ya ta tvani, ŋa zlidivata ghuni turtukwa da. Tsaw kahwathwata ná, turtukwa da a yu wu, kabga kawadaga ŋni nda Da.³³ Managhunamana yu ta inda tsaha ya, kabga ŋa mutsafta ghuni ta zdaku ma nzakwa guyata vgha ghuni nda i'i. Dza'a ghuyay mnduha ta ghəŋa hadik ta danja ŋa ghuni. Ka nzata kuni drusa. I'i, ghubasapghubasa yu ta mbrakwa na ghəŋa hadik na,» ka'a.

17

Ndəbay Yesu ta dzvu ta ghəŋa duhwalhani

¹ Tahula gwadata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka nghanadafá tsi nda ta luwa. Ka'a mantsa: «Da, nda maga fitik! Maranmara ta glakwa zwanja gha ŋa maranta zwanja gha guli ta glakwa gha.² Vlanjla ka ta mbraku ta ghəŋa inda mnda səla, ŋa vlantani ta hafu ŋa kdəkedzeŋ ta gwal pgham ka ta həŋ ma dzvani.³ Hafu ŋa kdəkedzeŋ ná, tsaya snanta tanj ta kagha. Kagha vərda Lazglafta turtuktuk, nda snanta

tanj ta mndu ya ghunaga ka ta nza-kway ka Yesu Kristi. ⁴ Marañmara yu ta glakwa gha ta ghəja hadik, kdin̄kda yu ta magatá slna ya vliha ka ŋa magay. ⁵ Ndanana tama Da ná, ŋlidif ŋla da kagha manda nzatá nzakwa dá si ta kul zlraftá ghəja hadik ya. ⁶ Snamamsna yu ta hga gha ta gwal hligin̄ ka ma ghəja hadik ka vlihata ya. Si ka ŋa gha hən̄, ka hlaftá ka ta hən̄ ka vlihata. Ka snatá hən̄ ta gwada gha. ⁷ Ndanana ná, nda sna hən̄ kazlay: Inda skwi ya vliha ka ná, sagha da kagha kə'a. ⁸ Mnanamna yu ta hən̄ ta gwada ya mniha ka, tsu'afstu'a hən̄. Nda sna hən̄ dar kazlay: Daga da kagha sagha yu kə'a, zlghafzlgħa hən̄ guli kazlay: Kagha ta ghunigihata kə'a.

⁹ «Ta ghəja hahən̄ ta maga yu ta du'a, maga a yu ta du'a ta ghəja pdakwa mnduha ma ghəja hadik wa. Ta ghəja hahən̄ ta maga yu ta du'a, kabga ŋa gha hən̄. ¹⁰ Inda tsaha ta nzakway ka ŋada ya ná, ŋa gha hən̄. Inda tsaha ta nzakway ka ŋa gha ya guli ná, ŋa dá hən̄. Ta maravamara glakwa dá ma hən̄.

¹¹ «Ta had i'i ma ghəja hadik wa. Hahən̄ ná, tata ghəja hadik hən̄. Ta dza'a da kagha i'i. Da dá, kagha ta nzakway nda ghuḅa, ŋanaŋa ta hən̄ nda mbrakwa gha. Nda mndərga tsa mbraku vliha ka ya, kada nza-kwa hən̄ ka mndu turtuk manda nzakwa u ka mnda turtuk ya. ¹² Ma tsa nzakwa dá kawadaga nda hən̄ ma ghəja hadik ya ná, si ta ng-hay yu ta hən̄ nda mbrakwa gha ya vliha ka. ŋanaŋa yu ta hən̄, had ya ta zadavaghuta wu, ba ya ta nzakway nda fa ŋa zwaduta, ŋa kdin̄tá skwi ya nda vinda ma def-teri yeya ta zadapta. ¹³ Ndanana dza'a da kagha yu. Manda tsaya ta mna yu ma na nzakwa dá tata ghəja hadik na, kada ndəghafta rfa dá ma hən̄. ¹⁴ Mnanamna yu ta gwada gha ta hən̄. Tsaya kəl hən̄ ka

husanjtá mnduha ma ghəja hadik, manda nzakwa i'i kul had ka ŋa ghəja hadik ya. ¹⁵ Ndəḅa a yu ta dzvu da kagha ŋa hlaptá hən̄ ma ghəja hadik wa. Ama ngħay yeya dza'a ka ngħa hən̄ da katkata tsa ghwadak ya. ¹⁶ Manda nzakwa i'i kul had ka ŋa ghəja hadik ya ná, manda tsaya nzatá nzakwa hahən̄, nza a hən̄ ka ŋa ghəja hadik wa. ¹⁷ Nin̄na ta hən̄ ka ŋa gha, nda ma kahwathwata. Gwada gha ná, kah-wathwata nzakwani. ¹⁸ Manda ya ghunaga kagha ta i'i ta ghəja hadik ya, i'i guli, ta ghunay yu ta hahən̄ ta ghəja hadik. ¹⁹ I'i faghafa yu ta ghəja dá ka ŋa tanj, kada nzakwa hahən̄ guli ka ŋa gha kahwathwata.

²⁰ «Ta ghəja na hahən̄ na yeya a ta maga yu ta du'a wu, ta magay yu ta du'a guli ta ghəja gwal dza'a zlghafta i'inda ma gwada tanj, ²¹ kada nzakwa hən̄ demdem ka mnda turtuk. Da! Ka nza hən̄ ka yakwa u manda guyatá u, kagha ma i'i, i'i ma kagha ya. Ka nza hən̄ ka mnda turtuk ŋa mnay mnduha ma ghəja hadik kazlay: Kagha ta ghunigihata kə'a.

²² «I'i, ŋlanafŋla yu ta hən̄, manda tsa ŋlidifta kagha ya, kada nzakwa hən̄ ka mndu turtuk, manda nzakwa u ka mndu turtuk, ²³ i'i ma hahən̄, kagha ma i'i ya. Manda tsaya dza'a kəl hən̄ ka nzakway kahwathwata ka mndu turtuk, kada snanjta mnduha ma ghəja hadik kazlay: Kagha ta ghunigihata, dvuḍva kagha ta hən̄ manda ya dvu kagha ta i'i guli ya kə'a. ²⁴ Da! Tsəna mnduha vliha ka na ná, ta kumay yu ta nzakwa tanj ma vli ya nza i'i, ŋa ngħay tanj ta glakwa dá ya vliha kagha, kabga dvuḍva ka ta i'i daga ta kul zlraftá ghəja hadik. ²⁵ Da dá! Tudukwa nzakwa kagha, tsaw sna a mnduha ma ghəja hadik ta kagha wa. I'i, nda sna yu ta kagha, na hana guli, tsatsaftsatsa

həŋ kazlay: Kagha ta ghunigihata kə'a. ²⁶ Snanamsna yu ta kagha ta həŋ, ta dza'a snəglanamsna yu ta həŋ, kada nzamta tsa dvu dvaf ka ta i'i ya ma həŋ, ŋa nzamta i'i ma həŋ guli,» ka'a.

18

Ksafta sludziha ta Yesu

Mat 26:47-56, Mak 14:43-50, Luk 22:47-53

¹ Tahula kfiŋta Yesu ta tsa gwadaha ya, ka sli'aftá tsi nda duhwalhani ka laghwi ta bla lika Sedruŋ. Mamu sana kwambalu mantasa vli ya, ka lamə tsi dida kawadaga nda həŋ. ² Nda sna tsa Zudas ta dza'a skwapta ya guli ta tsa vli ya, kabga snusna Yesu ta lagha da tsa vli ya kawadaga nda həŋ. ³ Ka hlanaftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la Farisa ta sludziha, nda gwal ta nga həga Lazglafta, ta Zudas. Ka sli'aftá həŋ nda huzla vulu nda huzla vulu, nda pelapela nda pelapela, nda pinatá vu nda pinatá vu. Ka lagha həŋ da tsa gam ya. ⁴ Manda ya nda sna Yesu ta skwi dza'a slanaghata, ka sli'aftá tsi da gəma həŋ. Ka'a mantasa: «Wa ta zbə kuni na?» ka'a nda həŋ. ⁵ Ka həŋ mantasa: «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ nda tsi. «I'i nana,» ka'a nda həŋ. Ta sladu tsa Zudas ta dza'a skwapta ya kay tavata həŋ. ⁶ Na tsa mnay Yesu nda həŋ kazlay: I'i nana kə'a ya, dəm turtuk ka həŋ vraghuta nda ga muhul hul, ka zlambutá həŋ siy ta hadik. ⁷ «Wa ta zbə kuni ka kuni ka na?» ka'a dawglaŋta da həŋ. «Yesu mnda la Nazaret ya ta zbə ŋni,» ka həŋ. ⁸ «Vadā nana a ka yu nda kaghuni kay ra! Ka si i'i ta zbə kuni ya ní, zlanawa nanaha na tsa, ka laghwa hahəŋ,» ka Yesu nda həŋ.

⁹ Kəl tsi ka mnay mantasa ya ná, ŋa nzakwani manda ya tsa gwada mnə tsi kazlay: Had' ya

dər turtuk zadənanaghu yu mataba gwal ya vliha ka wu kə'a ya, ya. ¹⁰ Mamu kafay da Simuŋ Piyer, ka tsəhagaptá tsi ka tsanamtá sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka tsaghutá sləməŋani nda ga zeghwi. Malkus hga tsa kwalva ya. ¹¹ Ka Yesu mantasa: «Vranamvra ta kafaya gha da kupakani. Ra a ka say da ta leghwa ghuya danwa ya vliha Da da wu ka ka rki na?» ka'a nda Piyer.

Kladaghata la sludzi ta Yesu da Hana

¹² Lagha tsa tskatá sludziha ya nda mghamha taŋ tani, nda la Yahuda ta nga həga Lazglafta ya, ka ksaftá Yesu, ka habaghutá həŋ ta dzvuhani. ¹³ Ka klaghatá karaku da Hana ta nzakway ka dzidza Kayifa. Tsa Kayifa ya ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ma tsa vaku ya. ¹⁴ Tsa Kayifa ya tsa ta vlanťá hidaku ta la Yahuda kazlay: Draŋ mtuta mndu turtuk da mnaka mnduha, ka ya da zadənanata lu ta inda mndəra mndu* kə'a ya kay.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer

Mat 26:69-70, Mak 14:66-68, Luk 22:55-57

¹⁵ Ka sli'aftá i Piyer nda sna duhwal, ka dza'a ta hula Yesu ta hula Yesu. Tsa sana duhwal ya ná, nda sna tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya. Ka lamə tsi mista Yesu da dabi ma huda həga ga tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, ¹⁶ ta sladaghutá Piyer ma bli ta watgha. Ka vragaptá va tsa duhwal snaŋ mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ya, da gwadganatá tsa marakw ta nga watgha ya. Ka hgadamťá tsi ta Piyer. ¹⁷ Ka'a nda tsi mantasa: «Tekw a kagha mataba duhwalha tsəna mndu na guli wu ri?» ka tsa marakw ka kwalva ta nga watgha

* 18:14 Nghan ta Yuhwana 11:49.

ya nda Piyer. «Tekw a i'i mataba tan wu,» ka Piyer.

¹⁸ Ka vanaghatá kwalvaha nda gwal ta ngha hęga Lazglafta ta vu, ka slinę hęj, kabga mtasl vli. Ka lagha Piyer guli da slinganatá hęj.

Daway Hana ta gwada da Yesu

Mat 26:59-66, Mak 14:55-64, Luk 22:66-71

¹⁹ Ka'a nda tsi mantša: «I wa duhwalha gha na? Nahgani ta taghę ka ęa mnduha na?» ka tsa mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ya, nda Yesu. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Baęluwa si ta mna yu ta gwada ęa inda mndu ma hęga tagha skwa la Yahuda nda ya ma hęga Lazglafta. Ma vli ta tskavata inda la Yahuda si ta gđata yu ta tagha skwiha. Had sana skwi mna yu kdekdek wa. ²¹ Kabgawu ta kęl kagha ka daway da i'i na? Dawa da gwal si ta sna tsa skwi ta mnę yu ęa tan ya 6a. Nda sna hahęj đınadına ta skwi mnana yu ta hęj,» ka'a nda tsi. ²² Na tsa mnata Yesu mantša ya, ka sli'aftá sani mataba tsa gwal ta ngha hęga Lazglafta ya, ka lagha dgharunęta Yesu. «Mantša ta zlgħa ka ta wi ęa mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ra?» ka'a nda tsi. ²³ Ka Yesu mantša: «Ka mamu ghwadaka skwi mna yu ya kay, mnamanęmna. Ala ka si tđukwa gwada mna yu, kabgawu ta kęl lu ka dza i'i na?» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka ghunaftá Hana nda va tsa habatá dzvuhani ya da tsa Kayifa ta nzakway ka mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ya.

Duhwala Yesu a yu wu, ka Piyer kay guli

Mat 26:71-75, Mak 14:69-72, Luk 22:58-62

²⁵ Ma tsa fitik ya, hada Simun Piyer ta slinutá vwani. «Tekw a kagha mataba duhwalha tsęna mndu na guli wu ri?» ka lu nda tsi. «Siga! had i'i mataba tan wu,» ka Piyer ka wadutá vli. ²⁶ «Ngha a yu ta kagha kawadaga nda tsęna mndu

na ma gam ra?» ka sani mataba kwalvaha tsa mali ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ya. Tsatsi ná, la tan ma tsa mndu tsanaghu Piyer ta slęmanęni ya, ya. ²⁷ «Siga yu, i'i a wu!» ka Piyer ka wadutá vli kay guli. Ka gi wahatá vazak.

Daway Pilat ta gwada da Yesu

Mat 27:1-2,11-14, Mak 15:1-5, Luk 23:1-5

²⁸ Gasęrdęk, ka klaftá hęj ta Yesu ga Kayifa, ka klaghata da hęga dagala ga ęumna la Ruma. Lamę a vęrđa hahęj da tsa hęga ya wu, da ęrintá hęj ta vgha tan makęd hęj ka za skala Pak. ²⁹ Tsaya kęl Pilat ęumna la Ruma ka sabi dzibil da slanaghatá hęj. Ka'a nda hęj mantša: «Nu va ghwadaka skwi maga na mndu na ka kuni ka na?» ka'a. ³⁰ Ka hęj mantša: «Ka má nza a tsi ka mndu ta magatá dmaku wu katsi ná, má klaghak a ęni wu,» ka hęj nda tsi. ³¹ «Klawakla va kaghuni, ka dza'a kuni da tsanaghatá guma manda ya mna zlahah għuni,» ka Pilat nda hęj ta ghęjani. «Vlanęna a lu ta tva dzatá mndu wu,» ka la Yahuda zlgħanaftawani.

³² Mantša ya dza'a magakwa skwiha na ya gwadę Yesu ta ghęjani kę'a dza'a mtaku ya. ³³ Ka vraghatá Pilat da dađa hęga, ka hgadamtá tsi ta Yesu. «Mghama la Yahuda kagħa ra?» ka'a dawanęta da tsi. ³⁴ Ka Yesu mantša: «Kagħa ta ndanapta ma ghęja għa re, ari sanlaha a ta mnaghatá i'i na?» ka'a nda tsi. ³⁵ «I'i! La Yahuda yu ra? Lagħuni, nda malihia ta ghęja gwal dra skwi ęa Lazglafta ta klaktá kagħa da i'i, nahgani maga ka ya katęk na?» ka Pilat nda tsi. ³⁶ Ka Yesu mantša: «Ga mghama đa ná, ęa na ghęja hadik na a wa. Ka má ęa na ghęja hadik na tsi katsi, má lmalma kwalvaha đa, má ęa kwala lu klagaghatá i'i da gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Tsaw ęa na ghęja hadik na a ga mghama đa wu,» ka Yesu.

37 «Tsaw va mgham kagha rke?» ka Pilat nda tsi. «Manda va tsa mna ka ya, Mgham yu. Yaya lu ta i'i ŋa sagha mnanťá kahwathwata ma na ghəŋa hadik na. Inda mndu ta nzakway ka ŋa kahwathwata ná, ta snay ta gwada da,» ka Yesu. 38 «Nahgani kahwathwata na?» ka Pilat nda tsi.

Guma dzatá Yesu

Mat 27:15-31, Mak 15:6-20, Luk 23:13-25

Tahula tsa, ka səglap tsi dzi-bil slanaghatá la Yahuda. Ka'a mantsa: «Slanagha a yu ta skwi prək ŋa dzatá tsəna mndu na wa. 39 Ya wya ta snusna yu ta gdata ta zlighunístá mndu turtuk ma gamak ma fitika skala Pak ya, ta kumay kuni ta slighunista da ta mghama la Yahuda ra?» ka'a nda həŋ. 40 Ka həŋ mantsa: «Tsatsi a ŋa zlinťa wa, Barabas katsi,» ka həŋ hləgləftawi. Tsaw tsa Barabas ya ná, gənda ya.

19

1 Tahula tsa, klagaghawa tsa Yesu ya ka sləvapta kuni nda krupi, ka Pilat. 2 Lagha la sludzi ka daťtá teki, ka fanamta ma ghəŋ manda zewzewa, ka sudanavatá həŋ ta lguta má mgham mgham ka dva guli. 3 «Zgutsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka həŋ gavadaghata tavatani, ka dadgharay.

4 «Ndana tama wana yu dza'a kləgaghunapta dzibil, kada grafta kuni kazlay: Slanagha a yu ta sana skwi prək ka dzatá na mndu na wu kə'a,» ka Pilat səglap dzi-bil slanaghatá la Yahuda. 5 Ka sabə Yesu nda zewzewa teki ma ghəŋ, nda sudatá lguta má mgham mgham ta vgha. «Wana tsa mndu ya,» ka Pilat nda həŋ. 6 Na gi nghay la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal ta ngha həga Lazglafta, «zləŋaftá! zləŋaftá!» ka həŋ hlaftawi. «Klawakla kaghuni ka zləŋafta kuni, kabga slanagha a yu ta skwi dəkđək prək ka dzata

wu,» ka Pilat nda həŋ. 7 «Mamu zlahə ŋni. Ka tsa zlahu ya ná, dzata! kə'a, kabga Lazglafta yu kə'a fatá ghəŋani,» ka la Yahuda zlghanaftawi. 8 Snaŋta Pilat ta tsa gwada ya, ka ksəgləftá zləŋ katakata, 9 Ka lamə tsi da dađa həga. «Sagha ga ka na?» kə'a dawanta da Yesu. Sew zlghanaf a Yesu ta wani wa. 10 «Zlgha a ka ta wa da wu? sana a ka kazlay: Lavinlava yu ta zlighista, lavinlava yu ta zləŋaftá kagha kə'a wu ra?» ka Pilat nda tsi. 11 «Had sana skwi laviŋ ka ta ghəŋa i'i, ka ya vlagha Lazglafta a tsi wa. Tsaya kəl dmakwa tsa mndu ta vlatá i'i ma dzva gha ya, ka malaghutá ŋa gha dmaku,» ka Yesu nda tsi.

12 Hada tama, ka zbə Pilat ta tvi ŋa zlinťa. «Ka zlinťa ka ta tsəna mndu na ná, gra Sezar a ka wa. Ka mgham a i'i ra, ka mndu guli ná, ghuma mgham Sezar tsa mndu ya,» ka la Yahuda. 13 Snaŋta Pilat ta tsa gwadafa ya, «kladapwakla ta Yesu dzibil,» ka'a. Ka nzaťtá tsi ta vla tsa guma ma sana vli ta hgə lu ka Pave. Tsa Pave ya, Gabasla ta hga lu nda gwada Hebru. 14 Mahtsim skala Pak ka lu, ta ghwanə a fitik ma ghəŋ wu, ka Pilat nda la Yahuda mantsa: «Wyawa mghama ghuni,» ka'a. 15 «ŋa dzatá! ŋa dzatá! Zləŋafta ta udzu» ka həŋ hlaťtá wi. «Ka zləŋaghunafta yu ta mghama ghuni ta udzu?» ka Pilat nda həŋ. «Had sana mghama ŋni ta ghəŋa Sezar wu, ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta.» 16 Lagha Pilat ka vlanťá həŋ ta Yesu ŋa zləŋafta ta udzu.

Dalafta la sludzi ta Yesu ta udza zləŋay

Mat 27:32-44, Mak 15:21-32, Luk 23:26-43

Ka tsu'uwaghutá həŋ ka klaghata. 17 Ka klə Yesu ta udzu ŋa zləŋa ghəŋani, ka sabi ma huda luwa ŋa dza'a da sana vli ta hgə lu ka «vla ghudzifa ghəŋ.»

«Gwalgwata» ta hga lu ta tsa vli ya nda gwada Hebru. ¹⁸ Ma tsa vli ya zlanajta hən ta Yesu ta udzu. Ka zlanjanavatá hən ta sanlaha ma mnduha his guli tavata Yesu, ma takataka ka hən zlanjamtá Yesu. ¹⁹ Vindafwa vinda ta skwi ka fagata kuni ta ghəŋa tsa udzu ya, ka Pilat. «Yesu mnda la Nazaret mghama la Yahuda,» ka lu vindafta. ²⁰ Nda ndəgha la Yahuda ta dzanajftá tsa skwi vindaf lu ya, kabga ndusa nda luwa tsa vli zlanaf lu ta Yesu ya. Nda gwada Hebru, nda gwada Lateŋ, nda gwada Grek vivindafta lu ta tsa skwi ya. ²¹ «Má vinda a ka kazlay: Mghama la Yahuda kə'a wa. "I'i mghama la Yahuda" ka'a, ka ka má vindafta,» ka la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta mataba la Yahuda nda Pilat. ²² «Skwi ghada i'i ta vindafta ná, nda vinda,» ka Pilat zlganaftawani ta hən.

²³ Tahula zlanajta la sludzi ta Yesu ta udzu, ka hlaftá hən ta lguthani, ka daganapta fwafta hən ta hən. Ka klaftá hən ta dzampani ya gaf lu mantasa daga ta ghəŋ dikw ta hadik kul had iri tida ya guli. ²⁴ «Ma kwahanap mu ta na dzampa na, vzamavza ta vindima ŋa ngha mndu dza'a zuta,» ka la sludzi mataba hahən hahən. Tsa skwi maga la sludzi ya ná, magamaga hən manda skwi nda vinda ma defteri kazlay:

Ka daganaptá hən ta lgutha dá, ka vzə hən ta vindima ta ghəŋa dzampa* dá kə'a ya, tsaya skwi maga la sludzi.

²⁵ Ndusa nda tsa vli zlanaf lu ta Yesu ya, ka sladaktá i mani, nda mukumani ma mani, nda Mari markwa Klupas, nda Mari makwata luwa Magdala. ²⁶ Nghay Yesu ta mani, kə'a kə'a ná, wya tsa duhwal ta dvu tsi ya ta sladu tavatani. Ka'a mantasa: «Ma! Wya zwanja

gha,» ka'a. ²⁷ «Wya ma gha!» ka'a nda tsa duhwal ya guli. Daga ma tsa fitik ya, ka klaghatá tsa duhwal ya da tan.

Mtakwa Yesu
Mat 27:45-56, Mak 15:33-41, Luk 23:44-49

²⁸ Tahula tsa, manda sanjta Yesu kazlay: Nda kda inda skwi tama kə'a, «ndala ta kuzlihata†!» ka'a, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri. ²⁹ Tsaw ma tsa vli ya, mamu wuda ima inabi masmasa. Ka sli'aftá sana sludzi ka klaftá susu, ka tsughumamta ma tsa ima inabi masmasa ya, ka hbuŋta ta wa dafa, ka tsghadafta funjta ta wa wubisima Yesu. ³⁰ «Nda dza ghəŋa inda skwi tama,» ka Yesu tapanar tsi ta tsa ima inabi masmasa ya. Ka dzagatá tsi ta ghəŋ, ka sabə hafu mida.

Sliglatá Yesu

³¹ Bađu luma madagala ŋa gi lamə da Sabat magakwa tsa skwi ya. Va a la mali mataba la Yahuda ta slanaghata Sabat ta tsa mnduha ya ta udzu wa. Tsa Sabat ya ná, sana mghama fitik ya. Ka sli'aftá hən ka laghwi da daway da Pilat ŋa balanaptá səlahá tan ŋa hlingintá hən ta udzu. ³² Ka lagha la sludzi da balanaptá səlahá tsa mnduha his zlanjana lu tavata Yesu ya. ³³ Ta lagha hən ta Yesu, kə'a ka hən ná, nda ghada mtatani. Ka zlanjta hən ta balanaptá səlahani. ³⁴ Ka sliglanavatá sani ma tsa sludziha ya ma ŋwazli6 nda gupani, ka gi mbəzagaptá us nda imi. ³⁵ Tsəna mndu ta vinda na skwiha ta maguta na ná, nda ngha tsatsi nda irani. Kahwathwata gwadani guli. Nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata ta mnə tsatsi kə'a. Mnay ta mnə tsi ná, kada zlglafta kaghuni guli. ³⁶ Magamaga tsa skwiha ya mantasa, ŋa nzakwani manda ya nda vinda ma defteri

* 19:24 Ngha ta Zabura 22:19. † 19:28 Ngha ta Zabura 22:16, 69:22.

kazlay: Hađ ghudzifani dza'a 6lanapta† lu dər turtuk wu kə'a ya. 37 Ka lu vindaftha ma sana vli guli ná, «dza'a nghanavangha hən ta tsa mndu sliglanava§ hən nda gupa ya» kə'a.

Pađamtá Yesu

Mat 27:57-61, Mak 15:42-47, Luk 23:50-56

38 Tahula tsa, mamu sana mnda la Arimate ta hgə lu ka Yusufu, ta nzakway ka duhwala Yesu makdəkmakdek kabga zləŋa la Yahuda. Ka sli'aftá tsi ka laghwi đawaftá mbla Yesu da Pilatus. Ka zlanantá Pilat ta tvi, ka lagha tsi klaghatá tsa mbla Yesu ya. 39 Ka lagha Nikwademu, tsa mndu si ta lagha da slanaghatá Yesu girvidik ya kay. Ka lagha tsi nda klatá labatá urdi ka hpuhpu ta hgə lu ka Mir nda Alwes. 40 Ka klaftá hən ta mbla Yesu, ka masanavatá rđi ka urdi, ka mbsamtá hən ma wupay manda ya snu la Yahuda ta magay ta padə hən ta mnda tan. 41 Tsaw ma tsa vli kəl lu ka zləŋafta ya, mamu sana gam. Ma tsa gam ya, mamu kulu ta ka lfiđ ta kul walaŋta lu ta padamtá mndu mida. 42 Ndusa nana, ka hən ka padamtá Yesu ma tsa klu ya, kabga tsaya fitik ta kəl la Yahuda ka paya vgha ŋa lami da Sabat.

20

Ta hađ Yesu ma kulu wa

Mat 28:1-8, Mak 16:1-8, Luk 24:1-12

1 Wrək tgha gasərdək bađu dəmas, ta kzau'kzau' a vli, ka lagha Mari makwa ta Magdala ta kulu. Kə'a kə'a ná, tanwalaghutanwala lu ta klam ta wa tsa kulu ya. 2 Ka sli'aftá tsi nda hwaya ka laghwi slanaghatá i Simuŋ Piyer nda tsa sana duhwal ta đvu Yesu ya. «Klapkla lu ta mbla Mghama mu ma kulu, sna a ŋni ta vli fam lu wu,»

ka'a. 3 Ka sli'aftá i Piyer nda tsa sana duhwal ya, ka laghwi ta kulu. 4 Ka sli'aftá hən his his nda hwaya. Tsaw mal tsa sana duhwal ya ta hwaya ka Piyer, ka tinlaghutá tsi ta 6hadaghata ta kulu. 5 Bhadaghatani má ŋa lamani, lamə a wa. Ka bukwatá tsi ka nghə dida. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hađik. 6 Ka 6hadaghatá Simuŋ Piyer nda hul nda hul, ka lamə tsi da tsa kulu ya. Kə'a kə'a ná, wupay yeya ksufa ta hađik, 7 nda tsa patak si wanam lu ta Yesu ma ghən ya. Tsa patak ya ná, ma sana vli tsaya ŋusafa guli kawadaga nda tsa wupay ya a wa. 8 Ka lamə tsa duhwal si ta 6hadaghata tanŋan ya kay guli. Ka nghanatá tsatsi guli, ka zlghaftá tsi. 9 Tsaw si ta graf a hən ta skwi mna defteri kazlay: Dza'a sli'agapsli'a Yesu mataba gwal nda rwa kə'a wa. 10 Ka vraghutá tsa duhwalha his ya dzagha tan.

Maranŋa Yesu ta ghəŋani da Mari makwa ta Magdala

Mat 28:9-10, Mak 16:9-11

11 Ka nzaghutá Mari ma bli ta wa tsa kulu ya ka taw. Ta taw tsi ta tsa taw ya ná, ta bukwatá tsi ka nghə da tsa kulu ya. 12 Ka nghanŋá tsi ta duhwalha Lazglafta his, ta nzaku ma tsa vli si fatá mbla Yesu ya. Sani nda tvə ghən, sani nda tvə səla. 13 «Nya ta taw ka ní makwa na?» ka hən nda tsi. «Mghama da ya klagha lu, sna a yu ta vli fam lu wu,» ka'a nda hən. 14 Ta mnə tsi ta tsaya, ka mbəđavatá tsi. Ka nghanŋá tsi ta sana mndu ta sladu hada. Tsatsaf a tsatsi kazlay: Yesu ya kə'a wa. 15 «Nya ta taw ka ní makwa na? Wa ta zbə ka na?» ka Yesu nda tsi. Na mndu nda na gam na ya ka tsatsi sizlay. «Mghama da, ka si kagha ta klaghata, mnihamna ta vli fam ka, ka dza'a yu da klay» ka'a. 16 «Mari!» ka Yesu hganŋa, ka mbəđavatá tsi. «Rabum» ka'a nda tsi. Manda mnay

† 19:36 Ngha ta Sabi 12:46, Mbsak 9:12, Zabura 34:21. § 19:37 Ngha ta Zakari 12:10.

kazlay: Mnda taghadiftá skwi kə'a ya nda gwada Hebru. ¹⁷ «Ma njiha ka, ta laf a yu da Da da karaku wu, la da mnay nja zwanama da kazlay: Ta dza'a da Da da ta nzakway ka Da ghuni yu, da Lazglafta ta nzakway ka Lazglafta ghuni ya yu guli,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Nda ngha yu ta Mgham Yesu,» ka Mari makwata Magdala sli'afra ka laghwida mnay nja duhwalha. Ka rusu tsi nja tanj ta skwi mnana tsi.

Maranta Yesu ta ghənjani da duhwalhani

Mat 28:16-20, Mak 16:14-18, Luk 24:36-49

¹⁹ Gahawu badu va tsa domas ya, ka ts kavata tsa duhwalha ya ma haga. Ka njarzlafta hən ta watgha kabga ta zlənjay hən ta la mali mataba la Yahuda. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka Yesu lami da taba tanj. ²⁰ Mnatani mantsa ya, ka marananta tsi ta dzvuhani nda njarzlibani ta hən. Ka rfu tsa duhwalha ya ta rfu nghanər hən ta Mgham Yesu. ²¹ «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni. Manda ya ghunaf Da ta i'i ya, mantsa ya ta ghuna i'i ta kaghuni guli,» ka Yesu nda hən guli. ²² Tahula mnatani ta tsaya, «tsu'uwawatsu'uwa ta Sulkum nda ghuba,» kə'a vusludanaghata hən. ²³ «Gwal dza'a planata kuni ta dmakuha tanj, dza'a planapla lu ta dmakuha tanj. Gwal dza'a kwalaghuta kuni ta planata dmakuha tanj, had lu dza'a planata dmakuha tanj guli wa,» ka'a.

Maranta Yesu ta ghənjani da Tuma

²⁴ Tsaw had Tuma ta nzakway ka mbuhwali tekwa mataba tsa duhwalha ya hada ta lagha Yesu wa. ²⁵ «Nda ngha nni ta Mghama mu Yesu,» ka tsa pdakwa duhwalha ya nda tsi. «Ka ngha a yu ta mivida pusa ta dzvuhani, ka ksanta da nda ndəfina da ta vla tsa pusaha ya, ksanta yu guli nda dzva da ta

njarzlibani wu, had yu ta zlglafta dekdek wa,» ka Tuma nda hən.

²⁶ Tghas fitik tahula tsa, ka njarzlafta duhwalha Yesu ma haga, kawadaga Tuma nda hən badu tsa. Ka njarzlafta hən ta watgha. Ka lamə Yesu da taba tanj. «Ka nza zdaku kawadaga nda kaghuni,» ka'a nda hən. ²⁷ «Wya dzvuha da ksanta nda ndəfina gha, wya njarzliba da guli, ksanta nda dzva gha, ka zlanja ka ta dga ghən, ka zlglafta ka nda njarzliba,» ka'a nda Tuma. ²⁸ «Kaha ta nzakway ka Mghama da, kaha ta nzakway ka Lazglafta da guli,» ka Tuma zlglanafawu. ²⁹ «Zlay gha ta zlglafta tsa ba kabga nghanja gha ta i'i? Rfu da gwal ta zlglafta i'i, kul nghanja hən ta i'i,» ka Yesu nda tsi.

Kabgawu kəl lu ka vindafta na defteri na?

³⁰ Ta traku mazənzəzə magəgla Yesu ta kəma duhwalhani kul vindaku ma na defteri na. ³¹ Nana vinda a lu na na, vinda a vinda lu nja zlglafta ghuni kazlay: Yesu na, Kristi ya, Zwanja Lazglafta ya guli kə'a. Ka zlglafta kuni ta tsatsi, dza'a mutsay kuni ta hafu nda ma tsatsi.

21

Maranta Yesu ta ghənjani da duhwalhani

¹ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka marglavata Yesu da duhwalhani ta wa drəfa Tiberyad. Wya kə'a maravata: ² Ta nzaku i Simun Piyer nda Tuma ta hgə lu ka mbuhwali ya, nda Natanayel mnda luwa la Kana ta hadika Galili, nda zwana Zebedi, nda sanlaha ma duhwalhani his, ka skwa turtuk. ³ «Dza'a tuma klipa da yu,» ka Simun Piyer nda hən. «Nda sli'a anni mista gha guli,» ka hahən guli nda tsi. Ka sli'afra hən ka laghwida, ka lamə hən da kwambalu. Kurzlin hana tanj ndiri badu tsa, ksaf a hən ta klipi dər ka turtuk wa. ⁴ Tsadakwa vli

gasærdæk, ka lagha Yesu sladata ta wa tsa dræf ya. Tsæmaf a duhwalhani kazlay: Tsatsi ya kə'a wa. ⁵ «Mamu klipi ksaf kuni ri zwani?» ka Yesu nda hæŋ. «Hað wu,» ka hæŋ nda tsi. ⁶ «Wudadawa kadəŋa ghuni ta slærpa kwambalu nda ga zeghwi ya, dza'a mutsay kuni,» ka'a nda hæŋ. Ka wudadatá hæŋ. Ka traptá hæŋ ta tdagaftha kabga ndəghatani nda klipi. ⁷ «Mgham Yesu ya tane, ka tsa duhwal ta dvu Yesu ya,» nda Piyer. Na tsa gi snartha Simuŋ Piyer kazlay: Mgham Yesu ya kə'a ya, ka favatá tsi ta lgutani kabga si sudinsuda ka tuma klipi, ka vzadatá tsi ta vgha da dræf. ⁸ Ka vragghutá tsa sanlaha ma tsa duhwalha ya ma kwambalu, nda tda tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi ya. Si di'inghwa a hæŋ katakata wa. Ka mitir dærmæk yeya ri kaki nzakwa tan nda wa sgam. ⁹ Ta sli'agaptá hæŋ ma kwambalu, kə'a ka hæŋ ná, mamu tsatá vu hada nda klipi tida nda buradi. ¹⁰ «Kligiswakla ta tsa klipiha kasaf kuni ya,» ka Yesu nda hæŋ. ¹¹ Ka lamæ Simuŋ Piyer da kwambalu, ka tdagaptá tsi dzibil ta tsa kadəŋ nda ndəghatani nda klipi bærzləzla ya. Dærmæk nda hutaf mb-sak hkən mida gwagwatani. Kulam nda va tsa nzakwani mantisa ya ná, ratsanap a ta tsa kadəŋ ya wa. ¹² «Sawa da za skwa zay!» ka Yesu nda hæŋ. Hað ya mataba tsa duhwalha ya ta walanjá dawartha kazlay: Wa kagha na kə'a wu, kabga nda sna hæŋ kazlay: Mgham Yesu ya kə'a. ¹³ Ka lagha Yesu klaftá tsa buradi ya, ka daganafthá hæŋ, daganaftha ta klipi ta hæŋ guli. ¹⁴ Mahkəna maravata Yesu tsaya da duhwalhani manda sli'agaptani nda hafu mataba gwal nda rwa.

I Yesu nda Piyer

¹⁵ Tahula zuta tan ta skwa zay, ka Yesu mantisa: «Simuŋ zwanja Yuhwana! Dvudva ka ta i'i, ka malaghutá ŋa nanaha na ra?» ka'a

dawartha da Simuŋ Piyer. «Anji Mghama da, nda sna kagha kazlay: Ta dvay yu ta kagha kə'a,» ka'a zlgahanafthá wani. «Ka nga ka ta zwana tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁶ «Simuŋ zwanja Yuhwana! Dvudva ka ta i'i?» ka Yesu nda tsi kamahis. «Anji Mghama da! Nda sna kagha kazlay: Ta dvay yu ta kagha» kə'a, ka Piyer nda tsi. «Ka nga ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁷ «Simuŋ zwanja Yuhwana! Ta dvay ka ta i'i?» ka'a nda tsi ka mahkən. Ka kuzlanafthá tsi ta Piyer ta ŋuduf na tsa daway Yesu ka mahkən kazlay: Ta dvay ka ta i'i ra kə'a ya. «Mghama da, nda sna kagha ta inda skwi, nda sna kagha guli kazlay: Ta dvay yu ta kagha kə'a,» ka'a nda tsi. «Ka nga ka ta tuwakha da,» ka Yesu nda tsi. ¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ma fitika nzakwa gha ka duhwal, kagha ka ghəŋa gha ta hba banava gha misti, ka dza'a gha da vli ta kumə ka. Ka hwaluhwala ka, dza'a pghapgha ka ta dzvuha gha ŋa nzdaghafta sana mndu ta banava gha, ka kla kagha da vli kul kumə ka ta dza'a,» ka'a. ¹⁹ Tsa gwadaha mnə tsi ya, tvi ka Piyer dza'a mtaku ŋa vla glaku ŋa Lazglafta ya mnə tsi. «Mbada mista da,» ka'a nda tsi tahula tsa.

I Yesu nda sana duhwal ya dvu tsi

²⁰ Kə'a ka Piyer mbədavata ná, ta saghasa tsa duhwal dvu Yesu ya mista tan. Tsatsi tsa duhwal ta fadaghatá ghəŋ da ghuva Yesu, ma fitika nzata tan ka za skwa zay, ka daw tsi kazlay: Mghama da! Wa va na mndu dza'a skwaptá kagha na na? kə'a yeya. ²¹ «A ki na duhwal na tama Mghama da, nahgani dza'a slanaghatá tsatsi?» ka Simuŋ Piyer nda Yesu, nghər tsi ta sagha tsa duhwal ya. ²² «Ka nzanza nda hafu ha ka vrakta da, ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na? Sli'a kagha mista da ŋa gha ba,» ka Yesu nda tsi. ²³ Ka tutá tsa gwada

ya mataba gwal zlgHay nda ɲuduf kazlay: Mtəta a tsa duhwal ya wu kə'a. Mtəta a wa a mna Yesu ɲa Piyer wa. Wya kə'a mnay: «Ka nzanza nda hafu ta vragatá yu, a ka ka yu nda tsi ní, nu ta nghaghata mida na» kə'a skwi mna tsi.

²⁴ Va na duhwal ta mna na gwadaha na ta vindafta. Nda sna mu guli kazlay: Kahwathwata gwadani kə'a.

Dzatá ghəɲa gwada

²⁵ Nda ndəgha sanlaha ma skwiha magəgla Yesu. Ka má ka vivindaɲ vivinda lu ta indani ká lu kati ná, graf a yu kazlay: Má dza'a ɲafɲa ghəɲa hadik ta tsa defteriha má dza'a vivindafta lu ya kə'a wa.

Slna gwal ghunay

¹ Ari Njərma da Tawfilus,

Ma tanjaña deftera da ná, rusaghaf rusa yu ta inda skwi ya maga Yesu, nda skwi ya si ta tataghə tsi ɲa mnduha daga ma zraftani, ² ha ka sagha ta fitik kəl lu ka klaghata ta luwa. Ma kdaku tsi ka ɲlaghatá ta luwa na, vlanɲla ta zlahuhani nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta mnduha ya zabap tsi ka gwal ghunay. ³ Tahula mtutani, ka marə tsi ta vgha ɲa tanj nda tvi kavghakavgha. Ta traku skwiha marananj tsi ta hən ɲa granaftá hən kazlay: Nda hafu yu kə'a. Fwadmbusak fitikani ta mamaranantá vgha ta hən, ka mna gwadá ta ghəɲa ga mghama Lazglafta. ⁴ «Yaha kuni zaghuta di'ij nda Ursalima. Ka nzata kuni hada ka kzla skwi ya taghunaf Lazglafta ta imi ta sləmən, manda ya snəɲ kuni ma wa da,» ka'a vlanɲa zlahu ta hən ma sana fitik ta zə hən ta skwa zay. ⁵ «Nda imi si ta maga Yuhwana ta batem. Ma fitik kwitikw, kaghuni ná, dza'a magaghunafmaga lu ta batem nda Sulkum nda ghuḅa,» ka'a nda hən.

⁶ «Mghama da, ma na fitik na dza'a sladanaf ta ka ta ga mghama la Isra'ila ra?» ka tsa gwal ghunay ta tskavata tavatani ya dawənɲa da tsi.

⁷ «Nghaghunanj a snənɲa ka ta wati luwa, nda ya ka ta wati fitik tsafta Da ta ga mgham ya ta nghanata wa. ⁸ Kaghuni, dza'a mutsay kuni ta mbraku sarə Sulkum nda ghuḅa ta ghəɲa ghuni. ɲa nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Samari, nda ya ta kdavakta ghəɲa hadik demdem,» ka Yesu nda hən. ⁹ Tahula mnata Yesu ta tsa gwadaha ya, ka kapə tsi ta vgha, ka zaghuta ta luwa, ta nghaynghay

hahən demdem, ka zamtá tsi ma ghwayak ta wa ira tanj. ¹⁰ Ta tsa fitika pghata tanj ta iri ka ngha sli'ani ta luwa ya, gi ka zlagaptá sana mnduha his tavata hən nda sudata lguta ɲusliɲ ta vgha tanj. ¹¹ Ka hən nda hən mantsa: «Mnduha la Galili, kabgawu ta kəl kuni ka pgha iri ta luwa na? Tsa Yesu klap lu mataba ghuni, ka klaghata ta luwa ya ná, dza'a vragavra manda va tsa nghay nghə kuni ta sli'ani ta luwa ya,» ka hən.

¹² Ka sli'aftá tsa gwal ghunay ya ta ghwá ta hgə lu ka Ghwá Zaytunj ya, ka vraghuta da luwa Ursalima. Tsa ghwá ya ná, ndusa nzakwani nda Ursalima. Minti hkənmbsak ta magata lu ta mbada manda sli'afta hada. ¹³ Bhadaghata tanj da Ursalima, ka ɲlaghatá hən da sana dzuguvi banagha lu ta ghəɲa sana həga, ma vli sunə hən ta tska vgha. Wya tsa hahən ya: I Piyer, nda Yuhwana, nda Yakubu, nda Andre, nda Filip, nda Tuma, nda Bartelemi, nda Mata, nda Yakubu zwanə Alfe, nda Simunj mnda zlu'a ghwa, nda Yuda zwanə Yakubu, na hən. ¹⁴ Hahən demdem, ta tskay hən ta vgha inda fitik ɲa maga du'a. Kawadaga hən nda sanlaha ma mi'aha, nda i Mari mani ma Yesu, nda zwanamani ma Yesu tani.

¹⁵ Badu sana fitik, ma tsa fitik ta tskə hən ta vgha ya, ka tskavatá gwal zlgəɲ nda ɲuduf ta magay hən ta dərmək nda hisambsak. Ka Piyer sli'avata mataba tanj mantsa: ¹⁶ «Zwanama da, nda ra ka magakwa skwi ya mna Sulkum nda ghuḅa ma defteri nda ma wa Dawuda ta ghəɲa Zudas, ta nuta ka mnda kla kəma ɲa mnduha ya ta ksafatá Yesu ya. ¹⁷ Si tekw tsatsi mataba amu, si mamu slnani mataba va tsa slna ta magə amu ya guli. ¹⁸ Nda tsa tseɲi plana lu ma vəl dzatani ta mndu ya, ka skwata tsi ta vwah. Ka dəɲagatá tsi nda ga ma ghəngəhən ka pslutá hudani pda. Mbəlaḅaḅ, ka harani

saghwi ta da6i. ¹⁹ Ka snanaghatá tsi ta inda mnduha ma Ursalima, kəl hən̄ ka tsanaftá hgu ta tsa vwah ya nda gwadá tan̄ ka “Hakældama,” manda mnay kazlay: Vwaha nasa kə’a ya.

²⁰ Wya skwi ta dzanə lu ma deftera Zabura:

“Dza’a nuna həgani ka kufik, hađ mndu dza’a nzamta mida wa.”
Ka’a guli na:

“Sana mndu dza’a klafta slnani*
kə’a,” na skwi nda vinda ma defteri.†

²¹⁻²² Tsaya tama, dina ka sganaghatá sana mndu tavata amu, ɲa nzakway ka masləmtsəka sli’agapta ya sli’agap Mghama mu Yesu. Tsa mndu ya ná, nda nza ka tsi ka mndu ya si ta gdata ta dza’a mista mu ta inda hadikha ya ranaf mu kawadaga nda Mghama mu Yesu, zrafta ta fitika maganafta Yuhwana ta batem, ha ka sagha ta fitik kəl lu ka kləgadamaghuta ka laghu ta luwa,» ka a.

²³ Mantsa tama, ka pghatá lu ta mnduha his. Tsa mnduha ya ná, i Yusufu ta hgə lu ka Barsaba, ta hɣay lu guli ka Yustus, nda Matiyas hən̄. ²⁴ Ka ndəbə hən̄ ta dzvu, ka hən̄ mantsa: «Mghama dá, nda sna kagha ta ɲudufa inda mnduha. Maraɲnamara ta ya zbap kagha mataba na mnduha his na, ²⁵ ɲa maga slna mnda ghunay ta nzakway ka vla Zudas, ta zlanavata ka laghu da ksa tvi ya kuman̄ tsi ya,» ka hən̄. ²⁶ Ka vzə hən̄ ta vindima. Ka kluta vindima ta Matiyas. Ka gwafta tsi ta vgha kawadaga nda tsa gwal ghunay ghwan̄pdə nden̄ ya.

2

Saha Sulkum nda ghu6a

¹ Ta sagha fitika Pentekwat ná, nda tska vgha inda gwal ɲa ghunay tets ma vlaka turtuk. ² Gi ka saha

skwi ta luwa manda ghudzaga falak ta vyaku dididida ya, ka ndəghamtá vgha ma tsa həga nzamə hən̄ ya. ³ Ka zlagaptá skwi manda ghanika vu, ka dagavapta, ka nzanzafta ta ghəɲa tan̄ turtuk turtuk. ⁴ Ka ndaghaptá hən̄ demdem nda Sulkum nda ghu6a. Ka gi gwadə hən̄ ta gwadə nda sanlaha ma gwadaha manda ya vlan̄ Sulkum ta hən̄ ɲa gwaday.

⁵ Tšaw ma Ursalima ma tsa fitik ya ná, ta nzaku gwal ta ndi’amta ma dina la Yahuda ta sli’akta ta inda hadikha ta ghəɲa hadik.

⁶ Snaɲta tan̄ ta ghudzaga tsa skwi ya, ka sli’adaghatá hən̄ ɲər6isl, ka ndərmim hən̄ katakata, kabga inda tan̄ ta sna skwi ta gwadə gwal zlg hay nda ɲuduf nda gwadə tan̄ ya ta gwadə hən̄. ⁷ Ka ndərmim hən̄ nda ndərmima ka nutá manda rgha. Ka hən̄ mantsa: «Inda na mnduha ta gwadə na gwadə na ná, la Galili a hən̄ kay ra? ⁸ Wa kə’a magaku ta kəl inda amu ka snaɲtá skwi ta gwadə hən̄ nda vərda ɲa mu ma gwadə 6a? ⁹ Wana mataba mu ná, mamu gwal ta sli’akta ta hadika Partes, nda ya ta hadika Medi, nda ya ta hadika Elam. Mamu gwal ta sli’akta ta hadika Mezaputami, nda hadika Zudiya, nda Kapadwas, nda Pun̄, nda hadika Asiya tani. ¹⁰ Mamu gwal ta hadika Frizi, nda Pamfali, nda Masar, nda gwal ta wanaftá Siren̄, nda Libiya tani. Mamu gwal ta sli’afta daga ta hadika Ruma guli. ¹¹ Mamu gwal ta hadika Kret nda Arabi. Zivra la Yahuda sanlaha. Dina la Yahuda ta nanaftá sanlaha. Nda inda tsa gwadaha mu kavghakavgha ya ta sna mu ta skwi ta mnə hən̄ ta ghəɲa glakwa slna Lazglafta ta magata,» ka hən̄. ¹² Ka ndərmim hən̄ katakata, snəgla a hən̄ ta skwi ɲa magay wa. «Nu mndəra nana ma skwi manda na na?» ka hən̄

* 1:20 Ngha ta Zabura 69:26 nda 109:8. † 1:20 Ngha ta Zabura 69:26, 118:8.

mataba taŋ. ¹³ «Nda ghuya həŋ,» ka sanlaha ka ghuḅasa həŋ.

Mna gwada Piyer

¹⁴ Ka sli'aftá Piyer kawadaga nda tsa gwal ghwanpɔ́ɔ́ nderŋ ya, ka klanťá tsi ta lwi. Ka'a nda həŋ mantsa: «Kaghuni la Yahuda, nda inda kaghuni ta nzakway ma Ur-salima! Fawa sləməŋ ka sna skwi dza'a mnaghunata yu, ka sna kuni dīna ta skwi ta magaku. ¹⁵ Na mnduha na ná, ghuya a həŋ manda tsa ta grə kuni ya wu, kabga ta ka vzlazlaŋ vli. ¹⁶ Gwada anabi Yuwel ta mnata ya kay nana ta magaku ndanana: Wya ka'a mnata:

¹⁷ «Ma kɔ́favakta fitik ná, wya skwi dza'a magaku, ka Lazglafta:

Dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da ta ghəŋa inda mnda səla,

ŋa nuta zwana zgwana ghuni nda kwagha ghuni ka anabiha.

Ka mazəmzəm dza'a gwada yu ta gwada

ŋa duhwalha ghuni.

Nda ma suni dza'a gwada yu ta gwada

ŋa la halata mnduha ghuni.

¹⁸ Mantsa ya nzakwani,

dza'a pghadapgha yu ta Sulkuma da

ta ghəŋa kwalvaha da ka zgwana nda la ka mi'aha tani.

Ma tsa fitik ya,

dza'a nzakway həŋ ka la anabi.

¹⁹ Dza'a magay yu ta skwa mandərmimi

ma ghuvanata luwa,

nda ŋizla mazəmzəmha ta hadik.

Dza'a mamu us,

dza'a mamu vu nda dukwakwa dīŋ, ²⁰ tɔ́dik dza'a mbə́davafta fitik.

Ma kɔ́daku fitik dagala ta nzakway ka fitika

Mgham Yesu ka sagha,

ghəw manda us dza'a mbə́davafta tili.

²¹ Mantsa tama,

inda mndu ta hga hga Mgham Yesu nda fatá ghəŋ tida ná,

dza'a mbaku*,» ka'a.

²² «Mnduha la Isra'ila, snawa ta skwi dza'a mnaghunata yu: Yesu mnda la Nazaret na tsa mndu maraghunanŋ Lazglafta ta ga Mghamani, ma magayni ta mandərmimi, nda ŋizla mazəmzəmha kavghakavgha mataba ghuni, manda va ya snan vərda kaghuni ya. ²³ Vlaghunavla lu ta tsa mndu ya ma dzva ghuni. Nda sna Lazglafta manda va tsaya dza'a nzakwa tsi kə'a, ta kuratá tsi. Ka zləŋaftá kuni ta Yesu. Ma zləŋafta ghuni nda ma dzva gwal kul zləŋa Lazglafta. ²⁴ Ka sli'aganaptá Lazglafta, ka kliginťa ma ghuya dāŋwa mtaku, kabga had mbrakwa mtaku ŋa ŋanata wa. ²⁵ Wya ka Dawuda mnuta ta ghəŋani:

«Ta nghan yu ta Mgham inda fitik ta kəma da, ta nzaku nda ga zeghwa da.

²⁶ Tsaya ta ghunanaftá ŋudufa da, kəl yu ka fa laha rfu.

Dər má nda nza yu ka mndu dza'a mtaku ná,

dza'a mbi'ay yu ta vgha nda fatá ghəŋ,

²⁷ kabga zlanata a ka ta hafa da ma vla gwal nda rwa wu,

zlanťa a ka ta i'i ta nzakway ka ŋərma mnda gha ŋa rwuta ma kulu wu,

²⁸ kagha ta marihatá tva hafu.

Dza'a ndəghidifndəgha ka nda rfu ma nzakwa gha tavata i'i†» kə'a, ka'a.

²⁹ Ka Piyer sganaghata mantsa: «Zwanama da, mutsafmutsa yu ta na fitik na ŋa mnaghunata tsidíd ta gwada ta dzidza mu Dawuda. Tsatsi ná, mtumta ka padamta lu. Ta teke'a kulani dər gitana.

³⁰ Tsatsi ná, anabi ya. Nda sna guli kazlay: Dzrafdzra Lazglafta ta wi nda tsatsi nda wađanata kazlay:

Dza'a fafa ta sana mndu mataba zivrani

* 2:21 Yuwel 3:1-5. † 2:28 Ngha ta Zabura 16:8-11.

ta palaka ga mgham manda nza-
kwa tsatsi† ya kə'a.

³¹ «Ka tsatsaftá Dawuda ta skwi dza'a magaku. Tsaya kəl tsi ka mna gwada ta ghəŋa sli'agapta Kristi kazlay:

Zlana a lu ma vla nzakwa gwal nda rwa wu,
rwu a slu'uvghani ma kulu wuŠ kə'a ya.

³² «Tsa Yesu gwadə yu ya ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Nda nza aŋni demdem ka masləmtsəkani. ³³ Ka kapanaftá Lazglafta ka nzanata nda ga zeghwani. Ka zlglafta tsi da Da ta tsa Sulkum nda ghuəa tamaf lu ta imi ta zləməŋ ya, ka pghaŋnaghatá tsi. Tsaya skwi ta nghə kuni nda ya ta snə kuni ndanana ya. ³⁴ Dawuda ka ghəŋani a ta lafi ta luwa mndani wa. Tsaw wya skwi mna tsi:

“Ka Mgham Lazglafta nda Mghama da ná,
sawi nzata nda ga zeghwa da,

³⁵ ha ka nanaftha da ta ghumaha gha ka skwa ta diŋlay səla gha,*” ka'a.

³⁶ «Ka snaŋsna la Isra'ila kahwathwata kazlay, tsa Yesu dalaf kuni ta udzu ya kay ná, tsatsi fa Lazglafta ka Mgham, ka Kristi kə'a guli,» ka'a.

Sgavaghata mnduha Kristi ka dambu' hkən

³⁷ Na snaŋta tsa mnduha ya ta tsa gwadaha gwada Piyer ya ná, ka kəbanafthá tsi ta həŋ. «Zwanama, nu ka ŋni dza'a magay tama?» ka həŋ nda i Piyer nda sanlaha ma gwal ghunay. ³⁸ Ka Piyer nda həŋ mantša: «Mbədanafwambəda ta tva nzakwa ghuni, ka magaftha inda kaghuni ta batem ma hga Yesu Kristi, ŋa plighunista Lazglafta ta dmakuha ghuni, ŋa vlaghunatani ta Sulkum nda ghuəa. ³⁹ Tsa ta ta imi ta sləməŋ taghunaf Lazglafta ya ná, ŋa kaghuni nda

zwana ghuni, nda gwal di'ŋdi'ŋ, nda ndəghata mbsaka gwal dza'a hagakta Mgham Lazglafta tani ya,» ka'a.

⁴⁰ Ndadə a sanlaha ma gwadaha manəŋ Piyer, ka vla hidaku nda mbraku ŋa taŋ wa. «Tsu'afwatsu'a ta mbaku ka sli'apta kuni mataba gwal nda zada,» ka'a nda həŋ.

⁴¹ Nda ndəgha gwal ta zlglaftá tsa gwada Piyer badu tsa ya. Ka maganaftá lu ta batem ta həŋ. Tsa mnduha ta sgavaghata ta ghəŋa gwal zlgghay nda ŋuduf badu tsaya ná, ta magay həŋ ta dəmbu' hkən.

Nzakwa gwal zlgghay nda ŋuduf

⁴² Inda tsa mnduha ya ná, ta gdata ta ŋavata ka sna skwi ta taghə gwal ghunay həŋ. Ta ŋavaŋa həŋ ka guya vgha nda zwanama. Ta ŋavaŋa həŋ guli ka guya ghəŋ ta ghəŋa skwa zay†, nda ya ma vla maga du'a. ⁴³ Ka zləŋ inda mnduha ta zləŋ, kabga nda ndəgha mandərmimi nda mazəmzəmha ta magata Lazglafta nda ma gwal ghunay. ⁴⁴ Inda gwal zlgghay nda ŋuduf ná, tets ka skwa turtuk guya ta ghəŋa taŋ. Inda skwa taŋ guli ná, ka skwa turtuk ta dguvusta həŋ ta vgha taŋ. ⁴⁵ Ta dzawap dzawa həŋ ta skwiha taŋ ŋa daguvusta taŋ ta tsedani, taḅ ta daŋwa dər wa mataba taŋ. ⁴⁶ Inda fitik həŋ ta tskavata ma həga Lazglafta. Ka skwa turtuk ta nzata həŋ ka za skwa zay ma watgha taŋ. Nda rfu nda rfu, nda ŋuduf turtuk ta za həŋ. ⁴⁷ Ta zləzlvay həŋ ta Lazglafta, ta mamay inda mnduha ta həŋ. Inda fitik Mgham Lazglafta ta sganaghatá gwal ta mbanafta tsi ta ghəŋa ghuəa taŋ.

3

Mbanaftá sana mndu nda raghwa səlani

† 2:30 Ngha ta Zabura 132:11. Š 2:31 Ngha ta Zabura 16:10. * 2:35 Ngha ta Zabura 110:1.

† 2:42 Ngha ta Lukwa 22:19.

¹ Ma sana fitik, ka sli'aftá i Piyer nda Yuhwana ka dza'a da hęga Lazglafta da maga du'a ta nzemndi hkən ta fitik hawu. ² Ndusa nda watgha tsa hęga Lazglafta ta hgə lu ka «watgha dına» ya, mamu sana mndu nda raghwa daga yagata, ta nzaku hada. Inda fitik lu ta tsukwadaghata ka nzanata hada, ęa gatá skwi da gwal ta lami da tsa hęga Lazglafta ya. ³ Ka nghanja tsi ta i Piyer nda Yuhwana ta lami da tsa hęga ya. Ka gatə tsi ta skwi da hęę. ⁴ «Ngha ta aęni!» Ka i Piyer nda Yuhwana pghafta iri tida. ⁵ Ka nzatá tsi ka ngha hęę, dza'a mutsay yu kasi'i ta skwi da hęę, ka'a ma ghęęani. ⁶ Ka Piyer nda tsi mantša: «Dər tsemi, dər dasu, had' da i'i wa. Skwi ta nzakway da i'i ná, tsaya dza'a vlaghata yu. Nda hga Yesu Kristi mnda la Nazaret, sli'afslia gha, ka mbađa ka ta mbađa!» ⁷ Ka'a ka ksafata ta dzva zeghwi, ka sli'anafta. Gi hadahada, mutsafta sęla tsa mndu ya tsa ta mbraku. ⁸ Gi vdúk, sli'aftani tsa ka sladata. Ka mbađa tsi ta mbađa. Ka lamə hęę kawadaga da hęga Lazglafta, ka dza'a tsatsi nda vavalaku, nda zlzlvla Lazglafta. ⁹ Inda mndu ná, nda ngha ta mbađayni ta mbađa, ka dza'a nda zlzlvla Lazglafta. ¹⁰ Tsəmafta taę kazlay: Tsa mndu ta gđata ta nzaku ka gatá skwi tawa tsa watgha hęga Lazglafta ta nzakway dına yeya kə'a, ka hluta zlaę ta hęę, ka ndərmim hęę nda ndərmima ta skwi ta slata nda tsa mndu ya.

Piyer ta mna gwada ma hęga Lazglafta

¹¹ Tsaw tsa mndu mbanaf lu ya ná, lavaghu a tsatsi tavata i Piyer nda Yuhwana wa. Ka gازلadaghata inda mnduha wanafta hęę ma rmak, ta hgə lu ka «Rmaka Salumuę.» Ka ndərmim hęę nda ndərmima demdem. ¹² Na nghanj Piyer ta tsaya, ka'a nda tsa mnduha ta tskadaghatá vgha

ya mantša: «Ari wa la Isra'ila, kabgawu ta kəl kuni ka ndərmima mbatá na mndu na mandana na? Kabgawu ta kəl kuni ka vu'a aęni, manda skwi aęni ta mbanaftá na mndu na nda mbrakwa ęni? Ndi'a ta vgha ęni nda Lazglafta ta mbanaftá na mndu na ra? ¹³ Tsaya a wa. Lazglafta i Abraham, nda Izak, nda Yakubu, nda dzidziha mu ta maranja glakwa vu'ani Yesu Kristi, ya klaf kaghuni ka ghęęa ghuni ka mblanaftá gwal dagaladagala yeya ma mnay Pilat kazlay: Zlięwa na mndu na kə'a ya. ¹⁴ Kaghuni, vzięvza kuni ta mndu ya nda ghuđa, mndu ya tdúkwa, ka laghu kuni dawaftá zlighunista mndu ya ta pslatá mnduha. ¹⁵ Ka dzatá kuni ta mndu ya nda hafu da tsi. Tahula dzata ghuni, ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. Ma tsa sli'agapta sli'agap tsi ya ná, nda nza aęni ka masləmtsəkani. ¹⁶ Ma fatá ghęęa ęni ta Yesu, kəl mbrakwa tsa Yesu ya ka sli'anaftá na mndu ta nghə kuni snaę kuni ta sladu na. Mantša, ma fatá ghęę ta Yesu kəl na mndu na ka mutsafta mbaku guzlindilię, manda ya ta nghə kuni demdem ya.

¹⁷ «Tsaw tama zwanama, tsa skwi magana kaghuni ta Yesu kawadaga nda gwal dagaladagala ya ná, nda kwala ghuni kul snaęta magata kuni. ¹⁸ Mantša ya dzanaghata Lazglafta ta ghęęa skwi ya mna tsi manda ghalya nda ma wa inda la anabi kazlay: Dza'a ghuyay Kristi ta dąęwa kə'a. ¹⁹ Mbədanafwa nzakwa ghuni, ka mbədavata kuni tvə Lazglafta, ka plighunista tsi ta dmakwa ghuni. ²⁰ Mantša ya dza'a kəl Lazglafta ka vlaghunatá fitika hlaptá hafu, ęa ghunəgaghunatani ta Yesu, ta nzakway ka Kristi zbaghunap tsi daga manda ghalya ya. ²¹ Ndanana karaku, nda nda nzaghuta Yesu Kristi ta luwa ka

kzla mbəḏavafta inda skwi manda ya ghada Lazglafta ta mnata daga manda ghalya nda ma wa la anabi nda ghuḓa. ²² Ka Musa na: “Dza’a ghunəgaghuna ghuna Lazglafta ghuni ta anabi manda i’i, mataba zivra ghuni dza’a sabi tsi, ḡa snay ghuni ta inda skwi dza’a tsi mnaghunata. ²³ Inda mndu dza’a kwal kul sna gwada tsa anabi ya, dza’a ghzlap ghzla lu mataba mnduha Lazglafta, dza’a dzadza lu* guli,” ka’a. ²⁴ Kahwathwata ná, mnaḡnamna inda la anabi, zraftani ta Samuyel, ha ka sabi ta sanlaha ta zlagapta tahula tsatsi, ta gwada ta na fitika amu gitana na. ²⁵ Ka ḡa ghuni taghunafta Lazglafta ta imi ta sləmḡḡ nda ma wa la anabi. Ka ḡaghuni dzrafta Lazglafta ta wi nda dzidza mu Abraham kazlay: Dza’a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mnduha nda ma zivra gha† kə’a ya. ²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka maraghunantá kaghuni ta kwalvani karaku, ma ghunagaghatani da kaghuni ḡa tfaghunaghatawi, ka mbəḏaghunafta ḡa zlanťá ghwadaka skwi ta magə kuni,» ka Piyer.

4

¹ Tata gwada i Piyer nda mnduha, nda sli’adaghata la mali ta ghəḡa gwal dra skwi ḡa Lazglafta, nda gwal ta nga həga Lazglafta, nda la Sadukiya. ² Ta kuzlanťa ta ḡudufa tanť tsa skwi ta taghə i Piyer nda Yuhwana ḡa mnduha kazlay: Sli’agapsli’a Yesu ma mtaku, manda tsaya dza’a sli’agapta mnduha guli ma mtaku kə’a ya. ³ Ka hlaftá hḡḡ ta i Piyer, ka pghamta ma gamak ḡa hanay hada, kabga nda kuza vli. ⁴ Tsaw mataba tsa gwal ta snanťá tsa gwada gwal ghunay ya, nda ndəgha hḡḡ ta zlghafta.

Ta magay mbsaka tanť ta dəmbu’ hutaf.

⁵ Gamahtsimani, ka tskavata gwal dagaladagala mataba la Yahuda, nda la galata mndu, nda gwal ta tagha zlahu ḡa mnduha ma luwa Ursalima. ⁶ Mataba tanť, hada i Hana, ta nzakway ka mali ta ghəḡa gwal dra skwi ḡa Lazglafta, nda Kayifa, nda Yuhwana, nda Alegzandra, nda inda hamata mndəra gwal ta dra skwi ḡa Lazglafta. ⁷ Ka hlagaptá hḡḡ ta i Piyer nda Yuhwana ma gamak ka hladaghata ta kəma tanť. Ka hḡḡ mantša: «Nda mbrakwa wa, nda hga wa, magata kuni ta tsa skwi ya na?» ka hḡḡ dawantša.

⁸ Piyer ya tani, nda ndəgha tsatsi nda Sulkum nda ghuḓa. Ka’a nda hḡḡ mantša: «Ari wa gwal dagaladagala ta ghəḡa mnduha, nda la galata mndu! ⁹ Wana gita, ta daway lu da aḡni ta ghəḡa skwi dina magana ḡni ta mndu si nda raghwa. Ta daway lu da aḡni ka waka ya mndu ya magay kəl tsi ka mbafta. ¹⁰ Mantša nzakwani, dina ka snaghunamta, mantša ya ḡa inda la Isra’ila guli. Na mndu ta sladu ta kəma ghuni na ná, nda mbrakwa hga Yesu Kristi, mnda la Nazaret, ya dza kuni ta udza zlanťay, ka sli’aganaptá Lazglafta ma mtaku ya, mbafta tsi. ¹¹ Ta tsa Yesu ta mnə defteri kazlay:

Pala ya wudidinť kaghuni gwal ba həga

ta nzakway ka palaka tughwa həga* kə’a ya.

¹² Ma tsatsi ta mutsakwa hafu, kabga had sana mndu ta ghəḡa tsatsi vlaga Lazglafta ta ghəḡa hadik tender ḡa mba amu wu,» ka’a.

¹³ Ka ndərmim tsa gwal dagaladagala ta tskavata ya ta tatá us ta ira i Piyer nda Yuhwana. Ka nghə hḡḡ guli ná, má si ka gratá

* 3:23 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15, 18-19. † 3:25 Ngha ta Zrafta 22:18, 26:4. * 4:11 Ngha ta Zabura 118:22.

mndu hən, dzaŋa a dzaŋa taŋ wa. Gwal tani ta dza'a mista Yesu ya ka hahən ta gray. ¹⁴ Ta nghə hən guli ná, wya tsa mndu nda mba ya ta sladu ta kəma taŋ, had sana skwi laviŋ hən ta mbəday wa. ¹⁵ Ka ghunigiŋtá hən dzibil ta i Piyer nda Yuhwana ma tsa həga dzra gwada ya, ka nzatá hahən hahən ka dzra gwada ta ghəŋa taŋ. ¹⁶ Ka hən mantsa: «Waka mu dza'a magay nda na mnduha na na? Wana nda sna inda mnduha ma Ursalima kahwathwata kazlay: Hahən ta magatá tsa mazəmzəm ya kə'a, laviŋ a amu ta waday guli wa. ¹⁷ Kada kwala na skwi na ta tuta katakata da mnduha ná, dvanaghamadva ta hən, yaha hən walglanŋta gwada ta tsa Yesu ya dər ŋa wa,» ka hən.

¹⁸ Ka hgəgladamtá hən ta i Piyer, ka davanaghata hən. Ka hən mantsa: «Yaha kuni walglanŋta gwadaŋtá gwada ta Yesu, dər ka tagha skwi ŋa mnduha nda hgani,» ka hən nda hən. ¹⁹ Ama ka i Piyer nda Yuhwana mantsa: «Mal sna ŋaghuni ka zlanŋta ŋa Lazglafta a na? Tsawa tsa kaghuni ka ghəŋa ghuni ta gumani. ²⁰ Aŋni ta ŋni, laviŋ a aŋni ta hafta wi kul had ta gwada ta ghəŋa skwi ya nghan aŋni nda ira ŋni, nda ya snaŋ aŋni nda sləməŋa ŋni wu,» ka hən. ²¹ Ka dvəglanaghata tsa mnduha ya ta hən ka zliŋtá hən, had skwi mutsaf hən prək ka hamtá hən ta ghəŋa skwi maga hən wa. ²² Tsa mndu mbanaf lu nda mazəmzəm ya ná, ta malay imani ta fwad mbsak.

Du'a gwal zlgħay nda ŋuduf

²³ Tahula zliŋtá i Piyer nda Yuhwana, ka sli'aftá hən ka laghu slanaghatá graha taŋ ma ghuḅa taŋ. Ka rusanaftá hən ta inda skwi mnana la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata

mndu, ta hən. ²⁴ Na snaŋta tsahaya ta tsa skwi ya rusanaf lu ta hən ya, ka gwaftá hən ta wi ka maga du'a da Lazglafta. Ka hən mantsa: «Mghama da, kagha ta zlaganaptá luwa nda hadik, nda drəf, nda inda skwiha ma hən. ²⁵ Kagha ta gwadagapta nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa, nda ma wa dzidza ŋni Dawuda, vu'a gha kazlay:

“kabgawu ta kəl na mnduha na ka baruvtá vgha?

Kabgawu ta kəl hən ka ndan-danaku ka bətbət?

²⁶ Hbafhba mghamha ta ghəŋa hadik

ta vgha ŋa vulu.

Guyafguya gwal nda mbra ta wi ta ghəŋa Mgham Lazglafta nda ya ta ghəŋa Mgham tfanagha tsi ta wi†” kə'a ya.

²⁷ Mantsa ya guli ná, guyaf guya i Hiridus nda Pwanəs Pilat ta wi ma na luwa na kawadaga nda sanlaha ma mndəra mnduha, nda la Isra'ila ta ghəŋa kwalva gha ya nda ghuḅa, ta nzakway ka Yesu, mndu ya tfanagha ka ta wi.

²⁸ Skwi ya kumaŋ ka, ghada ka ta fata nda mbrakwa gha maga hən. ²⁹ Ndanana Mghama da, ngha ka hən ta lma aŋni 6a. Vlanvla ta mbraku ta vu'aha gha ŋa mna gwada gha nda tatá us ta iri.

³⁰ Maran mbrakwa gha, mbamba ta gwal kul dughwanaku, maga ta mazəmzəmha, nda mandərmimi nda hga Yesu kwalva gha ya nda ghuḅa,» ka hən. ³¹ Manda kdakwa taŋ ta ndəbatá tsa dzvu ya, ka ghudzavaftá tsa vli tskava hən ya. Ka ndəghaftá hən demdem nda Sulkum nda ghuḅa, ka mnə hən ta gwada Lazglafta nda tatá us ta iri.

Dəguvta gwal zlgħay nda ŋuduf ta skwa taŋ

³² Inda tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ya, ka skwa turtuk ŋudufa taŋ, ka skwa turtuk ndana taŋ guli. Had

† 4:26 Ngha ta Zabura 2:1-2.

mndu ya ta mnay kazlay: Na da yeya kə'a wa. Tuts ka skwa turtuk skwa taŋ. ³³ Nda kuzla nda kuzla ta gwada gwal ghunay ta gwada ta sli'agapta Mgham Yesu. Ka tfa Lazglafta ta wi ta ghəŋa taŋ demdem. ³⁴ Mataba taŋ, haɗ ya ta pɗata skwa dzvu wa. Tsaw inda gwal nda vwah da hən, nda həga da hən mataba taŋ ya ná, ta dzawin dzawa hən ka hlaktá tseda skwi ya dzawin hən ³⁵ ka vlanjá gwal ghunay. Mbaɗa lu ka dɗay ŋa inda mndu taɓta skwi ya dvan mndu ŋa maga slnani nda tsi. ³⁶ Manda Yusufu, ta nzakway tekwa ka mnda la Levi, ya ya lu ma luwa Kiprus, tsanaf gwal ghunay ta hgani ka Barnabas, manda mnay kazlay, «zwanja ufa vgha» kə'a ya: ³⁷ Ka skwaptá tsatsi ta ŋani vwah, ka klaktá tsedani ka vlanjá gwal ghunay.

5

I Hananiya nda Safira

¹ Mamu sana mndu guli ta hgə lu ka Hananiya nda markwa taŋ Safira. Ka skwaptá hahən ta vwaha taŋ guli. ² Ka dzraftá hən nda markwa taŋ, ka difanaghutá tsa tseɗi ya, ka klaktá pɗakwani, ka vlanjá gwal ghunay. ³ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ari Hananiya, kabgawu kəl ká ka zlananjá ŋuɗufa gha ta halaway, ka tsakalanatá wi ta Sulkum nda ghuɓa, ka difanaghutá tseda tsa vwah skwap ka ya na? ⁴ Ta kul skwaptá ka ná, ka ŋa gha a nzakwani ra? Tahula skwapta gha guli, ka ŋa gha a tsedani guli ra? Waka ka kurata magatá skwi mandana na? ŋa mnduha a tsakalanata ka ta wi wu, ŋa Lazglafta,» ka'a. ⁵ Na mnata lu ta tsa gwada ya, ka zləmbatá Hananiya, ka mtuta. Ka hlutá zləŋ ta inda gwal ta snanjá tsa skwi ya. ⁶ Ka sli'aftá duhwalha, ka dhamta, ka klaghata paɗamta.

⁷ Tahula luta awa hkən manda paɗamta, ka lamə markwa taŋ,

sna a tsatsi ta skwi ta slata wa. ⁸ Ka piyer nda tsi mantsa: «Ari makwana, mniha mna, mandana na tseda tsa vwah skwap kuni ya ra?» ka'a. «Anji, mantsa ya skwapta ŋni,» ka tsa marakw ya. ⁹ Ka Piyer mantsa «Waka kaghuni dzrafta kawadaga ta dzəgha Sulkuma Mgham Lazglafta na? Wya tsa gwal ta paɗamtá zə'ala ghuni ya ta watgha, dza'a tsukwaghatá kagha guli,» ka'a. ¹⁰ Gi hadahada, ka zləmbatá tsi ta kəma Piyer ka mtuta. Ta lamə tsa duhwalha ya ná, nda mta. Ka tsukwaghatá hən, ka laghwi da paɗamta tavata zə'ala taŋ. ¹¹ Ka ksafatá tsi ka zləŋ ta gwal zlgħay nda ŋuɗuf, nda hamata sanlaha ta snanjá tsa skwi ya.

Mazəmzəmha kavghakavgha

¹² Nda ndəgha mazəmzəm nda mandərmimi maga gwal ghunay mataba mnduha. Snusna gwal zlgħay nda ŋuɗuf ta tsakavata kawadaga ma rmaka həga Lazglafta ta hgə lu ka rmaka Salumuŋ. ¹³ Haɗ sana mndu ta guya vgha nda hən wa. Kulam nda va tsa, ta ghubay lu ta hən. ¹⁴ Ta sgaku nda sga ndəghata zgwana nda mi'aha ta zlgħa Mgham Yesu ta sgavaghata ta ghəŋa taŋ. ¹⁵ Ta hlakhla lu ta gwal kul dughwanaku, ka pghatá hən ta wa tvi ta kativin nda ya ta pəta, ŋa lanaghata dər sulkuma Piyer yeya tsi ta sanlaha ma hən ta labə tsi ta tvi. ¹⁶ Nda ndəgha gwal ta gazlakta ma luwaha ta wanaftá Ursalima ta hlakta gwal kul dughwanaku, nda gwal nda kasa da ghwadaka sulkum, ka mbambafta hən demdem.

Giri ŋa gwal ghunay

¹⁷ Mbaɗa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tavatani, ta nzakway ka la Sadukiya, ka dra gwal ghunay. ¹⁸ Ka sli'aftá hən ka hlafatá gwal ghunay, ka pghamtá hən ma

gamak. ¹⁹ Girvidík, ka gwaníntá duhwala Mgham Lazglafta ta watgha tsa gamak ya ka hligíntá gwal ghunay mida. ²⁰ Ka'a nda hən mantsa: «Lawala da həga Lazglafta ka mna kuni ta gwada ta ghəja tsa lfida hafu ya ja mnduha,» ka'a. ²¹ Ka snatá tsa gwal ghunay ya ta tsa gwada ya ka sli'aftá hən bit tgha ka laghwi da həga Lazglafta ka tagha skwi ja mnduha hada.

Ka tskavata i mali ta ghəja gwal dra skwi ja Lazglafta nda gwal tavatani, nda la galata mndu mataba la Yahuda, ja dzra gwada. Ka ghunaftá hən ta mnduha ja dza'a hlagaptá tsa gwal ghunay ya kay, ma gamak. ²² Ta lagha tsa gwal ghunaf lu ya ná, kudatan had hən ma tsa gamak ya wa. Ka vradaghata hən da mnay ja tan. ²³ Ka hən mantsa: «Ta lagha anji kay ná, tdetsa nda ha watgha gamak manda va vlani, ta hada tsa gwal ta nghay ya guli ma vla tan. Buts ka jni gunatá tgha ná, kudatan, had mndu mida wu,» ka hən. ²⁴ Na sanja tan ta tsa gwada ya ná, nda ndarkawa ka i mghama ngha həga Lazglafta nda la mali ta ghəja gwal dra skwi ja Lazglafta, nzata. Snəgla a hən ta skwi ja mnay wa. Ka hən mantsa: «Nu ta magaku nda tsa gwal ghunay ya,» ka hən dadawavusta. ²⁵ Tata tsa ndanə ya hən, ka sagha sana mndu da mnay ja tan. Ka'a mantsa: «wa'a tsa mnduha si ham kuni ma gamak ya kay ma həga Lazglafta ta tagha skwi ja mnduha,» ka'a nda hən.

²⁶ Ka sli'afta tsa mali ta ghəja gwal ngha həga Lazglafta ya kawadaga nda sludzhani, ja hlakta hən. Ka mbraku mbrakwa a hlakta hən ta hən tama wu, kabga ta zləjay hən ta zləzlərtsata mnduha ta hən. ²⁷ Hlakta tan ta hən, ka hladaghatá hən ta hən ta kəma tsa gwal dagaladagala ya. Ka mali ta ghəja gwal dra

skwi ja Lazglafta mantsa: ²⁸ «Lmaf a jni ta kaghuni ka taghəgəltá skwi ja mnduha nda hga tsa mndu ya kay ra? Wana ndanana, tíntá kuni ta tagha skwa ghuni ma luwa Ursalima. Ta kumay kuni ta vzanəmtá tban ma lwi ta gwada ta mtakwa tsa mndu ya,» ka'a nda hən. ²⁹ Ka i Piyer kawadaga nda sanlaha ma gwal ghunay nda tsi mantsa: «Mal sna gwada da Lazglafta ka ya da mnduha. ³⁰ Lazglafta dzidziha mu ta sli'aganaptá Yesu si dza kuni ma zləjafta ghuni ta udzu ya. ³¹ Tsatsi kapanaf Lazglafta ka Mgham ka fata nda ga zəghwani, ka mnda mba mndu, ja vla tvi ja mnduha la Isra'ila ja mbədanaf ta tan ta nzakwa tan, ja mutsafta tan ta platá dmakwa tan. ³² Anji, kawadaga nda Sulkum nda ghuəa, ya ta vlə Lazglafta ja gwal ta sna gwadani ya ná, masləmtsəka tsa skwi ya anji,» ka hən.

³³ Ka kuzlanaf tá tsi ta njuf ta tsa gwal dagaladagala ya. Ta kumay hən má ta zadənatá tsa gwal ghunay ya. ³⁴ Ka sli'avata sana la Farisa mataba tskatá mndu, Gamaliyel hani, mndu ta tagha zlahu ja mnduha ya, ta tsatsi ta fa mnduha ta iri. Ka'a mantsa: «Ka labla na mnduha na dzibil,» ka'a. ³⁵ Ka'a nda tsa tskata mnduha ya tama mantsa: «Mnduha la Isra'ila, daswa ka kuni nda skwi dza'a kuni da magay ja na mnduha na. ³⁶ Di'inghu a fitikani manda zlagapta sana mndu ta hgə lu ka Tewdas ta mnay kazlay: Had mndu taəta i' i wu kə'a. Ta magay mnduha ta fwad dərmək ta laghwi mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi, ka gazlatá tsa gwal si ta dza'a mistani ya. Ta had lu tata gwada tida wa. ³⁷ Tahula tsa, ka zlagaptá sana mndu ta fitika vinda hga mnduha, Zudas mnda la Galili. Ka waghatá tsi ta ndəghata mnduha mistani. Ka dzatá lu ta tsatsi guli, ka gazlatá tsa gwal ta

laghwi mistani ya. ³⁸ Skwi ya ta mnaghunata yu ndanana tama, ma magan kuni ta sana skwi nda na mnduha na. Ka tsa a nda tsa hən ta na skwi na katsi, mamu kdavaktani. ³⁹ Ala, ka sagha da Lazglafta tsi katsi ná, laviŋta a kuni ta lánata wa. Daswa ka kuni nda lmu dza'a kuni lmay nda Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka snanatá tsa mnduha ya ta tsa gwadani ya. ⁴⁰ Ka hgəgladamtá hən ta tsa gwal ghunay ya da həga, ka dgaptá hən. «Yahayaha kuni walglan̄ta gwadantá gwada nda hga Yesu,» ka hən nda i Piyer. ⁴¹ Ka sli'aftá tsahaya ka laghwi nda rfu, nda mnay kazlay: Nda ra kuni ka ghuya dan̄wa ta ghəŋa Yesu, ka Lazglafta nda an̄ni, ka hən. ⁴² Inda fitik tama, zлана a hən ta tagha skwi ŋa mnduha, nda mna gwada ta ghəŋa Lfida Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi ma həga Lazglafta nda ya ma həga ga mnduha wa.

6

Zabaptá mnduha ndəfán ŋa katan̄tá gwal ghunay

¹ Ma tsa fitik ya, ta sgaku nda sga gwal ta zlglafta. Ka ŋad la Grek ta ghəŋ ta ghəŋa la Hebru, kabga inda fitika dga skwa zay, ta zazanap zaza lu ta wadgaha tan̄. ² Ka hgaftá tsa gwal ghwan̄pdə his ya ta inda gwal zlgay nda ŋuduf. Ka hən mantsa: «Ra a ka zlanata an̄ni ta mna gwada Lazglafta ka laghwi da dga skwa zay wa. ³ Tsaya tama zwanama, mal zabapta ghuni ta mnduha ndəfán mataba ghuni, gwal nda difil ma ghəŋa tan̄, ka zlanan̄ta ŋni ta tsa slna ya ta hən. ⁴ An̄ni ya, ka dihavata ŋni ka maga du'a nda mna gwada Lazglafta,» ka hən. ⁵ Ka zdəganatá tsa gwada ya ta inda mnduha. Ka zabaptá hən ta i Atiyen, ta nzakway ka vərda mnda zlgay nda ŋuduf, nda ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa ya guli, nda

Filip, nda Prukur, nda Nikamur, nda Timan, nda Permenas, nda Nikwala mnda luwa An̄takiya si ta tsu'aftá dina la Yahuda ya. ⁶ Ka hlaktá hən ta hən maranan̄tá gwal ghunay. Ka maganaghatá tsaha ya guli ta du'a ta ghəŋa tan̄ nda fanaghatá dzvu ta hən.

⁷ Ka sgavaghatá tuta gwada Lazglafta. Ka sgavaghatá gwal zlgay nda ŋuduf ma luwa Ursalima. Nda ndəgha gwal dra skwi ŋa Lazglafta katakata ta faftá ghəŋa tan̄ ta Yesu guli.

Ksəftá Atiyen

⁸ Ka zdənan̄tá Lazglafta ta huḁi ta Atiyen, ka vlan̄tá mbraku, ka magə tsi ta mazəmxəmma nda skwiha ka mandərmimi mataba mnduha. ⁹ Ka sli'avəftá sana mnduha, ka zlərdəwi nda Atiyen. Tsa mnduha ya ná, gwal ta nzakway ma həga tagha skwa la Yahuda hən. «Gwal hlap lu ma ga vu'a,» i la Sireŋ, nda la Alegzandri, nda la Silisi, nda la Asiya, hən. ¹⁰ Tsaw laviŋ a hən ta ŋrapta nda gwada wu, kabga vlan̄vla Sulkum nda ghuḅa ta difil ta Atiyen. ¹¹ Ka barəftá hən ta sanlaha ma mnduha, ŋa mnay tan̄ kazlay: Nda sna an̄ni ta razayni ta i Musa nda Lazglafta kə'a. ¹² Mantsa ya, ka sli'anəftá hən ta ghəŋ ta dəmga nda la galata mndu, nda gwal tagha zlahu. Tahula tsa, ka valəftá hən ta Atiyen, ka ksaghatá da vla tska vgha tan̄. ¹³ Ka hlaftá hən ta tsakalawi. Ka hən mantsa: «Had na mndu na ta zlan̄tá raza həga Lazglafta mu nda ghuḅa, nda zlahu Musa tani wa. ¹⁴ Nda sna ŋni ta mnayni kazlay: Dza'a dzaḅin̄dzaḅa tsa Yesu mnda la Nazaret ya ta həga Lazglafta, ka mbədanəftá nzaku ya snu mu mida vlama Musa ya guli kə'a,» ka hən. ¹⁵ Ka pghəftá inda tsa gwal ma tsa həga ya ta iri ta Atiyen, ka nghay. Tata nghaynghay hən,

ka mbədavafá tsi kumani manda ɲa duhwala Lazglafta.

7

Rusay Atiyen ta gwada Lazglafta

¹ Ka mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda tsi mantša: «Tsaw mantša na skwi ta gwadə lu ta kagha na rki na?» ka'a nda tsi. ² Ka Atiyen mantša: «Zwanama da nda dadaha da, maranaɲmara Lazglafta dagala ta ghəɲani ta dzidza mu Abraham ta tsa fitika nzakwani ta hadika Mezaputami ya, ma kdə tsi ka laghwi da nzata ma luwa Haraɲ. ³ Ka'a nda tsi mantša: «Zlanzla ta hadika gha, nda la ghuni tani, ka dza'a ka ta hadik ya dza'a maraghata yu*» ka'a. ⁴ Mantša ya, ka sli'afá tsi ka zlaná hadika Kaldiya ka laghwi da nzata ma luwa Haraɲ. Tahula mtatá dani ka sli'afá tsi ka laghwi da nzata ma na hadik ta nzaku kaghuni mida gitana na. ⁵ Ma tsa fitik ya, had vli vlan Lazglafta ka ɲani dər ka kwitikw wa. Ama ka tanaftá Lazglafta ta imi ta sləməɲ kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta na hadik na, ɲa nzakwani ka ɲa gha, nda ya ɲa zivra gha tani kə'a. Ma tsa fitik ya, ta mutsaf a Abraham ta zwan karaku wa. ⁶ Ka'a nda tsi guli mantša: «Dza'a laghula zivra gha da nzapta ta sana hadik ma mayəm, ɲa dulay lu ta həɲ, ka ga vu'a ɲa taɲ hada ka vaku fwad dərɲək. ⁷ I'i dza'a ganap ta iri ta tsa gwal ta dula həɲ ya guli. Tahula tsa, ɲa sli'afá taɲ ka saghwi da tsəlu ma ghuva da ma na vli na†» ka'a. ⁸ Ka dzraftá Lazglafta ta wi nda Abraham. Tsintá fafad, na ɲizla tsa dzratawi ya. Tsaya kəl Abraham ka tsanatá fafada zwanani Izak badu matghasa fitik manda yagata. Mantša ya Isiyaku, ka tsanatá tsi ta ɲa Yakubu. Yakubu guli, ka

ɗatsanatá tsi ta ɲa zwanani ghwanɲadə his, ta nzakway ka dzidziha mu ya.

⁹ «Ka drə dzidziha mu ta Yusufu, ka skwaptá həɲ. Ka klaghatá lu da ga vu'a ma luwa Masar. Nziya nza tsi, kawadaga Lazglafta nda tsi. ¹⁰ Ka klaptá tsi ma danwani, ka vlaná difil ɲa gwada nda Fir'awna ta nzakway ka mghama Masar. Ka zdəganatá tsi ta tsa mgham ya. Ka fatá mgham ka ɲumna hadika Masar, ka zwirani kə'a fata guli. ¹¹ Ka slatá maya ta inda hadika Masar nda ya ta hadika Kan'ana. Ghuyaɲ ghuya lu katakata. Ka traptá dzidziha mu ta skwi ɲa zaɲta. ¹² Ka snaná Yakubu kazlay, mamu skwa zay ta hadika Masar kə'a. Ka ghunadaptá tsi ta dzidziha mu nda taɲtaɲa səla taɲ. ¹³ Ka ləglap həɲ nda mahisa səla, ka mnanaɲtá Yusufu ta ghəɲani ta zwanamani. Ka snaná Fir'awna ta mndəra taɲ guli. ¹⁴ Ka tsghaftá Yusufu ta lwi, ɲa hlagaghutá i dani Yakubu nda la ga taɲ tani. Ta magay mbsaka taɲ ta ndəfan mbsak hutaf mida. ¹⁵ Ka laha Yakubu da luwa Masar. Hada mtuta tsi. Mantša ya dzidziha mu guli. ¹⁶ Ka hlaftá lu ta mbla taɲ ka hlakta da luwa Sikem. Ka papadamá həɲ hada, ma vli ya skwa Abraham nda tseɗi da zwana Hamur ma luwa Sikem.

¹⁷ «Manda ndusakta tsa fitik ɲa magakwa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta Abraham ya, ka sgavaghatá yavafta mndəra amu ma luwa Masar. ¹⁸ Ka laf sana mgham ta pala ma luwa Masar, sna a tsatsi ta Yusufu wa. ¹⁹ Ka nənəaptá tsi ta mndəra amu. Ka dulu tsi ta dzidziha mu, ɲa vlata taɲ ta zwana taɲ tkwe' ɲa rwanatá həɲ. ²⁰ Ma tsa fitik ya, ka yatá lu ta Musa. Káka nda dínakwani, zdəganazda ta Lazglafta guli. Ka zatá tsi ta tili hkən ta glaku ma həga ga dani. ²¹ Manda kdakwa dadahani ta

* 7:3 Ngha ta Zlrafta 12:1. † 7:7 Ngha ta Zlrafta 15:13-14 nda Sabi 3:12.

klafta ka laghwi difanata, ka slafta makwa Fir'awna tida ka klaftá tsi ka klaghata glanafta ka zwanjani. ²² Mantsta, ka taghanaftá lu ta Musa ta difla la Masar, ka nzaku tsi ka mndu ta laviñtá gwada, nda mbra guli ma slnani. ²³ Ka kumaftá Musa ta dza'a nghanaghatá la tanj la Isra'ila magafar imani ta fwad mbsak. ²⁴ Ka nghanjá tsi ta sana mnda la Masar ta ghuya danjwa na sana mnda la Isra'ila. Ka lagha tsi katanta. Ka dzatá tsi ta tsa mnda la Masar ya na play. ²⁵ Ba dza'a nda sna zwanama da kazlay: 'Ii fa Lazglafta na mbanaftá hən kə'a, ka tsatsi si ta ndanay, tsaw sna a hahən wa. ²⁶ Gamahtsimani, ka lagha Musa guyamtá ma lmu ta lmə gwal his mataba la Isra'ila. Si ka kumə tsi ta dzranaftá hən. Ka'a nda hən mantsta: "Graha da! La zwanama kuni ná, kabgawu ta kəl kuni ka lmu na?" ka'a. ²⁷ Ka tsa mndu ta zbaftá zwanamani nda lmu ya slinwidinjta Musa mantsta: "Wa ta faghamta ka mghama nni na tsa guma ta anni na?" ²⁸ Ari ta kumay ka ta dzihata manda tsa dzata gha ta mnda la Masar dahawu ya a kay na?" ka'a nda tsi. ²⁹ Na snanjta Musa ta tsa gwada ya, ka hwayaftá tsi ka laghwi ta hadika Madiyan. Ka yayatá tsi ta zwana zgwana his hada.

³⁰ «Tahula zatani ta vaku fwad mbsak hada, ka maranantá duhwala Lazglafta ta ghəjani ma vu ta mubuk ma mtak tavata ghwá Sinay. ³¹ Ka tsutá Musa ka nghanay, nghan tsi ta tsa skwi ya. Ka gavadaghatá tsi na tsəmanavata. Ta gavadaghatá tsi, ka snanjta tsi ta lwa Mgham Lazglafta. Ka'a mantsta: ³² "Ti Lazglafta dzidziha gha, ta nzakway ka Lazglafta Abraham, nda Izak, nda Yakubu ya, ka'a. Ka ghudzaku Musa ta ghudzaku da zlanj, Walglanj a ta

nghanay wa. ³³ Ka Mgham Lazglafta nda tsi mantsta: Hlaphla ta ba6ah ma səla gha, kabga na vli slada ka na ná, hadik nda ghu6a ya. ³⁴ Nghanap nghan ya ta ghuya danjwa na mnduha da ta ghuyə lu ma hadika Masar. Snidigha sna nada ghəja tanj, kəl yu ka saha da hlaptá hən mida. Ndanana na, sawi ka ghuna yu ta kagha da luwa Masar,†" ka'a nda tsi.

³⁵ «Va tsa Musa si vzinj la Isra'ila kazlay, wa ta famtá kagha ka mgham, na tsa guma ta ghəja anni na? kə'a ya kay, va tsa tsatsi ya ghunaf Lazglafta na nzakay ka mgham, na mbanaftá mnduhani. Nda ma wa duhwala Lazglafta nghanj Musa ma vu ta mubuk ya, mnanata Lazglafta ta tsa gwada ya ta Musa. ³⁶ Tsa Musa ya ta hlagaptá zwana la Isra'ila, nda maga mazənzəm nda skwa ndərmimay ma hadika Masar, nda ya ma drəfa Dva, nda ya ma mtak, ka zatá hən ta vaku fwad mbsak ta tvi ma mtak. ³⁷ Tsa Musa ya ta mnay nda zwana la Isra'ila guli kazlay: Dza'a ghangaghunaghuna Lazglafta ta sana anabi manda va ii ta nzakway mataba mndəra ghuni§ ya kə'a. ³⁸ Ma fitika tskavata zwana la Isra'ila ma zivak, tsa Musa ya ta nzakway ma takataka dzidziha mu, nda duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi, ta ghwá Sinay ya. Hada tsu'amafta tsi ta gwada hafu ka klamakta. ³⁹ Ka kwalaghutá dzidziha mu ta snanata, ka vzinjta hən, ka kuma vru da Masar. ⁴⁰ "Maganafimaga ta Lazglafta na mba6a ta kəma nni, kabga sna a nni ta skwi ta slanaghatá* nana Musa ta hlaganapta ma Masar na wu," ka hən nda Haruna. ⁴¹ Mantsta fitik ya, ka tsaftá hən ta skwi manda zwanja sla ka pla ghəjani, ka skalu na skwi ya tsaf hahən nda dzva tanj.

† 7:34 Aya 27-34: Ngha ta Sabi 2:14—3:10. Ngha ta Sabi 32:1, 23.

§ 7:37 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 18:15. * 7:40

42 Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta həŋ, ka zliŋtá həŋ ŋa tsəlbu ŋa tekwatsaha ta luwa manda ya nda vinda ma deftera la anabi ta mnay kazlay:

Ari la Isra'ila, ŋa da plihata kuni ta ghəŋ
ma zata ghuni ta vaku fwaɸ mbsak
ma mtak ya ra?

43 Ŋa da a wa. Ŋa həga tumpula
Mulku, nda fwata tekwatsa Refar
hlaɸ
kuni ka pghata ka Lazglafta ghuni
a tsi kay ra.

Tsaya dza'a kəl yu ka hlaftá
kaghuni
ka tsughwadaghunaptá hadika Ba-
bila†, ka'a.

44 «Ma nzakwa dzidziha mu ma mtak ná, mamu si həga tumpul pgham lu ta huzla dzratawi nda Lazglafta mida, da həŋ. Manda va ya mnanaf Lazglafta ta Musa ŋa magaftani ya, ka magaftá tsi manda va ya nghanj tsi. 45 Tahula tsa, ka zlghaftá dzidziha mu guli da dadaha taŋ. Ka pghaftá Dze-suwa ta həŋ ka hładamta da tsa hadik ghzlaɸ Lazglafta ta mnduha mida ta kəma taŋ ya, kawadaga nda tsa həga tumpul ya. Ka nzaku tsi ha ka sagha ta fitika Dawuda. 46 Tsatsi zdananj Lazglafta ta hudí, ka dawantá da Lazglafta ŋa vlanjtá tvi, ŋa banaftá həga nda ghuɸa, ta tsatsi Lazglafta Yakubu. 47 Nziya nza tsi tama, Salumuŋ ta baftá tsa həga ya. 48 Tsaw had Lazglafta ta luwa ta nzaku ma həga baf mnda səla manda va ya mna Anabi ka-zlay:

49 Ta luwa vla nzakwa da,
vla fa səla da ya guli ná, hadik ya.
Mndəra wati həga ya dza'a kuni
bidifta na?

Wati vli ya prək ka lama da dida na?
50 I'i a ta magaftá tsa skwiha ya ra
kə'a ya‡.»

51 Ka Atiyen guli mantša:
«Kaghuni ná, təŋtəŋa ghəŋa ghuni.
Ta hgə Lazglafta ta kaghuni ná,
duduzla ka kuni nzata, va a kuni
ta sna gwada da Sulkum nda ghuɸa
manda va tsa nzakwa dzidziha
ghuni ya wa. 52 Wati ma anabi ya
kul ganaptá dzidziha ghuni ta iri
na? Ta pslapsla həŋ ta gwal ya ta
mna gwada ta ghəŋa mndu ta nza-
kway tɸukwa. Ta na fitik na guli,
ka skwaptá kaghuni ta tsa mndu
tɸukwa ya ka dzata. 53 Kaghuni
ka ghəŋa ghuni ta tsu'aftá zlahu
nda ma dzva duhwala Lazglafta,
ka kwalaghutá kuni ta snatá tsa
zlahu ya guli,» ka'a.

Mtakwa Atiyen

54 Na snay taŋ ta tsa gwada ya,
ka sli'avaftá həŋ manda binzaun
ta ghəŋa Atiyen, ka hi'idə həŋ ta
dzvu ka wuslikay. 55 Ama ka
nghadaftá Atiyen, mndu ya nda
ndəgha nda Sulkum nda ghuɸa,
ta luwa. Ka nghanjtá tsi ta glakwa
Lazglafta nda Yesu ta sladu nda ga
zəghwa Lazglafta. 56 Ka'a nda həŋ
kay guli mantša: «Wana nda ngha
yu ta gunatá luwa. Wa'a Zwanja
mndu ta sladu nda ga zəghwa
Lazglafta,» ka'a. 57 Ka hlaftá həŋ
ta wi katakata, ka dzadzamtá
dzvu ma sləməŋ, ka vavalaftá
həŋ tida. 58 Ka tsəhaftá həŋ ka
klaghata tahula luwa, ka zlertsay
nda pala ŋa dzata. Ka pghatá la ka
masləmtsəka tsa skwi ya ta lguta
taŋ da sana galaɸay, Sawulu hgani.
59 Ta zlertsə həŋ ta Atiyen nda
pala ya, ta magə tsatsi ta du'a da
Lazglafta. Ka'a mantša: «Mgham
Yesu, tsu'a ta hafa da,» ka'a. 60 Ka
tsəlbatá tsi, ka gwadata nda lwi
dagala. Ka'a mantša: «Mghama
da, ma mbədanaf ka ta həŋ ta na
dmaku na,» ka'a. Tahula mnatani
ta tsaya, ka sabə hafu sref mida.

† 7:43 Ngha ta Amus 5:25-27. ‡ 7:50 Ngha ta Isaya 66:1-2.

8

¹ Ka zdəganatá tsa dzatá Atiyen ya ta Sawulu.

Zraftá ghuya danwa ɲa gwal zlgħay nda ɲuduf

Bađu tsa fitik ya zrafta ghuya danwa katakata ta slanagħatá gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Ursalima. Ka gazlagħutá inda gwal zlgħay nda ɲuduf da sana vliha ta hadíka Zudiya, nda ya ta hadíka Samari. Gwal ghunay yeya ta pďata hada. ² Mamu sana mnduha ta zləɲa Lazglafta, ka padamtá həɲ ta Atiyen, ka tawamtá həɲ katakata.

³ Ɗa Sawulu ya tani, kuma zadanatá gwal zlgħay nda ɲuduf ɲani. Ka dza'a tsi da həga da həga kasa zgwana nda mi'aha, ka pgha həɲ da gamak.

Mnay Filip ta Lfida Gwada ma luwa Samari

⁴ Tsa gwal ta gazlagħuta ya ná, ra luwa ɲa tan ɲa magay ka mna gwada ta ghəɲa Lfida Gwada. ⁵ Ka laha Filip da luwa Samari, ka mnə tsi ta gwada ta Kristi ɲa mnduha hada. ⁶ Zdəganazda tsa gwada ta mnə Filip ya ta həɲ. Tets ka skwa turtuk ndəghata dəmgá ta sna tsa gwada ta mnə tsi ya, nda ya ta ngha tsa mazəməzəmhá ta maga tsi ya guli, ⁷ kabga ta sli'agapsli'a ghwadaka sulkumha nda dza lili ma ndəghata mnduha. Nda ndəgha gwal nda ragħwa, nda gwal matavagħu səla tan ɲa mbambaftha. ⁸ Tsaya tama, ma rfu tsa luwa ya katakata.

⁹ Tsaw mamu sana mndu ta hgu lu ka Simuɲ ma tsa luwa ya. Nda kda fitikani ma tsa luwa ya ta ksa slna nda zava. Ta zləɲ nda zləɲa mnduha ma luwa Samari. Ka mndu dagala klafta tsi ta ghəɲani. ¹⁰ Nda zwani tani, nda galata mnduha tani demdem, zdəganazda tsa mndu ya ta həɲ. «Nana mndu na ná, mbrakwa Lazglafta ya ta hgə lu “ka

mbraku dagala yeya,”» ka həɲ ta-zlay. ¹¹ Zdəganazda tsa mndu ya ta həɲ, kabga nda kda fitikani ta maganatá slna ta həɲ nda tsa zavani ya. ¹² Tahula zlgħafta tan ɲa tsa gwada Filip ta mnay ɲa tan ta ghəɲa Mgham Lazglafta, nda ya ta ghəɲa hga Yesu Kristi ya, ka maganaftá lu ta batem ta həɲ, nda zgwana tani, nda mi'aha tani. ¹³ Va tsa Simuɲ ya guli, ka zlgħaftá tsatsi, ka maganaftá lu ta batem. Ka ndi'anavatá tsi ta vgha ta Filip, ka nghə tsi ta mandərmimiha nda mazəməzəmhá ta magə Filip ya, ka ndərmim tsi.

¹⁴ Snaɲta gwal ghunay ta nzakway ma Ursalima kazlay: Zlgħafzlgħa gwal ma luwa Samari ta gwada Lazglafta kə'a, ka ghunadaptá həɲ ta i Piyer nda Yuhwana, da həɲ. ¹⁵ Lagħa tsahaya da həɲ, ka magə həɲ ta du'a ta ghəɲa tan, kada mutsafta həɲ ta Sulkum nda għuḅa. ¹⁶ Tsaw si ta sa a Sulkum nda għuḅa ta ghəɲa ya dər ka turtuk ma həɲ wa. Batem kwenkwen yeya maganafta lu ta həɲ ma hga Mgham Yesu. ¹⁷ Lagħa i Piyer nda Yuhwana ka fanagħatá dzvu ta həɲ, ka mutsaftá həɲ ta Sulkum nda għuḅa. ¹⁸ Na nghay Simuɲ ta tsa vla Sulkum nda għuḅa ɲa mnduha ma fanagħata gwal ghunay ta dzvu ta həɲ ya, ka klaftá tsi ta tseɲi ka vlay ɲa tan. ¹⁹ Ka'a mantsa: «Vlihawavla ta tsa mbraku ya ta i'i guli, ɲa mutsafta mndu dza'a fanagħata i'i guli ta dzvu, ta Sulkum nda għuḅa,» ka'a nda həɲ. ²⁰ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ka zada tseɲa għa nda kagħa tani, ka si nda tseɲi ta mutsa lu ta skwa mbalay da Lazglafta ka ka ta gray ya. ²¹ Had ɲa għa ma na skwi na wu, had ima għa mida guli wu, kabga slada a ɲudufa għa dar ta kəma Lazglafta wa. ²² Vzinqza ta tsa ghwadaka ndana għa ya, ka dawa ka da Mgham ta plighistani ta dmakwa tsa ndanagħa ya, ka dza'a magaku tsi. ²³ Ta ngħadaptá yu ná, ksuxsa ghwadaka skwi ta kagħa,

ma gamaka dmaku ka,» ka'a nda tsi. ²⁴ Ka tsa Simun ya nda hən̄ mantsa: «Kdəkwaḱdək, magawa vərḱa kaghuni ta du'a ta ghəḅa ḱa, kada kwala tsa skwiha mna kuni ya da slidighata,» ka'a.

²⁵ Tahula mnan̄ta tan̄ ta gwada ta ghəḅa Yesu Kristi nda gwadani tani, ka vraghatá hən̄ da luwa Ursalima ka dza'a nda mna gwada ma ndəghata sana luwaha ta hadika Samari.

Filip nda mnda luwa Itiyupi

²⁶ Ka duhwala Lazglafta nda Filip mantsa: «Sli'afslia ka dza'a ka nda Sud, ka dza'a ka da tsa vli ta saha ma Ursalima ḅa dza'a da luwa Gaza ya, ya ka mtak tsa vli ya,» ka'a. ²⁷ Ka sli'afstá tsi ka laghwi. Tsaw mamu sana mnda la Itiyupi si ta laghwi da maga du'a da Lazglafta ma luwa Ursalima. Tsa mndu ya ná, ka kuḱititk nzakwani. Mndu dagala ya ma slna, ma dzvani inda gadghəla sana marakw, Kandes hga tsa marakw ya ta nzakway ka Mghama la Itiyupi. ²⁸ Ta vru tsi dzaghani, ka nzamtá tsi ma mwata plisani, ka dza'a nda dzaḅa deftera anabi Isaya. ²⁹ «Gavadaghagava tavata ya mwata plis ya,» ka Sulkum nda Filip. ³⁰ Ka ndadaghatá Filip. Ta snə tsi ná, ta dzaḅa deftera anabi Isaya tsa mnda la Itiyupi ya. Ka'a nda tsi mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta dzaḅ ka na ra?» ka'a. ³¹ Ka tsa mndu ya mantsa: «Waka yu dza'a snan̄ta ka mndif a mndu na?» ka'a zlgħaftá wani. Ka hgadaftá tsi ta Filip nzanavata. ³² Wya tsa vli ta dzaḅ tsi ya:

«Manda kla tuwak da vla hnay klaghata lu.

Manda nzatá nzakwa zwaḅa tuwak kul had ta gwadafta ta kwitsə lu ta swidani ya

kə'a nzata, pslaf a ta wani wa.

³³ Ma hanaganatani ta ghəḅani, ka tsanaghatá lu ta guma, ka dzata. Had mndu dza'a kulan̄tá mndəra tan̄ wu, kabga zadanazadá ta hafani ta ghəḅa hadik*,» ka'a.

³⁴ Ka tsa mnda la Itiyupi ya dawanta da Filip mantsa: «Kdəkḱdək, mnihamna ka ta ghəḅa wa ta gwada na anabi na ta na gwada na! Ta ghəḅa ghəḅani re, ari ta ghəḅa sana mnda a na?» ka'a.

³⁵ Ka zlfraftá Filip ta gwada ta ghəḅa tsa vli dzaḅaf tsi ya, ka mnanan̄tá tsi ta Lfida Gwada ta ghəḅa Yesu.

³⁶ Tata mbada hən̄ ta tvi, ka lagha hən̄ slafta ta imi ma ghwa. Ka tsa mnda la Itiyupi ya nda tsi mantsa: «Ya wana imi na ní, nu dza'a pyafta magadiftá batem na?» ka'a. [³⁷ «Ka zlgħafzlgħa ka nda ḅudufa gha, ta magaku,» ka Filip.

«Mantsa nzakwani, zlgħafzlgħa yu nda ḅudufa ḱa kazlay: Yesu Kristi ná, Zwaḅa Lazglafta ya kə'a,» ka tsa mndu ya nda tsi.] ³⁸ Ka sladanatá tsi ta tsa mwata plisani ya.

Ka saha hən̄ nda Filip mida ka lamə hən̄ da imi, ka maganaftá Filip ta batem. ³⁹ Manda kdakwa tan̄ ta sabi ma tsa imi ya, ka klaghatá Sulkuma Mgham Lazglafta ta filip, gi kudatan̄ nghəḅla a tsa mnda la Itiyupi ya wa. Ka kdə tsatsi ta ksa tvani, ka dza'a nda rfu. ⁴⁰ Ka zlagaptá Filip ma luwa Azutu. Ka rə tsi ta luwaha ka dza'a nda mna Lfida Gwada, ka laghwi trezekw da luwa Sezare.

9

Hgafsta Yesu ta Sawulu

¹ Ma tsa fitik ya, zlanava a Sawulu ta ghuyanaptá dan̄wa nda rwanatá duhwalha Mgham Yesu wa. Ka sli'afstá tsi ka lagha slanaghatá la mali ta ghəḅa gwal dra skwi ḅa Lazglafta, ² ḅa dawaftá delewer ḅa dza'ani vlan̄tá la maliha

* 8:33 Aya 32-33: Ngha ta Isaya 53:7-8.

ma hæga tagha skwa la Yahuda ma luwa Damas. Tsa delewer ya dza'a vlanjá tvi, ka slanaghasla tsi ta gwal zlgHay nda nduf hada, na kasaftani ta hæj ka hlakta da luwa Ursalima. ³ Tata mbaða hæj ta tvi, ndusadagha ndusa hæj nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadak wanaftá Sawulu. ⁴ Ka zlámbagatá tsi ta hadik, ka snæ tsi ta sana lwi ta hgay, ka'a mantsa: «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kæl ka ka giri na da na?» ka'a. ⁵ «Wa kagha ní Mghama da?» Ka Sawulu nda tsi. «Íi Yesu ta gæ ka tiri na da yeya, ⁶ Sli'afslí'a gha, ka dza'a ka da huða luwa Damas. Hada dza'a mnaghata lu ta skwi na magay gha,» ka'a nda tsi. ⁷ Ndandrakawa, ka tsa gwal ta pgha Sawulu ya nzata. Nda sna hæj ta lwi mindani, ama ngha a hæj ta tsa mndu ta gwada ya wa. ⁸ Ka sli'afsta Sawulu ta hadik. Kæ'a ka ngha yu ta vli kæ'a, ngha a ta vli wa. Ka ksafta lu ta dzvu ka klaghata da luwa Damas. ⁹ Ka zata tsi ta fitik hkæn, ngha a ta vli wu, zañ a ta skwi wu, sañ a ta imi guli wa.

¹⁰ Tsaw ma tsa Damas ya, mamu sana mndu zlgHay nda nduf ta hgæ lu ka Hananiya. Ka Mgham Yesu nda tsi manda skwi ma suni mantsa: «Hananiya!» ka'a. «Wana yu Mghama da,» ka Hananiya. ¹¹ «Sli'afslí'a ka dza'a ka ta tvi, ta tsa tvi ta hgæ lu ka tvi nda ga zeghwi ya, ka dawanja ka ta sana mnda la Tarsus, ta hgæ lu ka Sawulu, wa'a ma hæga ga Yuda ya. ¹² Ya wa'a ta maga du'a ndanana. Ka nghanjá tsi manda skwi ma suni ta sana mndu ta hgæ lu ka Hananiya ta lami ka fa dzvu ta ghæjani, kada nghælanja tsi ta vli,» ka'a nda tsi. ¹³ Ka Hananiya mantsa: «Mghama da, nda ndægha mnduha ta mnihatá gwada ta ghæja tsa mndu ya, ka rusiftá hæj ta inda ghwadaka skwi magana tsi ta mnduha gha ma Ursalima. ¹⁴ Ka

sagha tsi da hadna nda mbraku ya mutsaf tsi da maliha ta ghæja gwal dra skwi na Lazglafta, na kasa inda gwal ta hganjá hga gha,» ka'a. ¹⁵ Ka Mgham Yesu nda tsi mantsa: «La! Íi ta zbaptá tsa mndu ya na ghunay da, na mnananjá hga da ta sanlaha ma mnduha, nda ya na mghamha, mantsa ya guli na mnduha la Isra'ila. ¹⁶ Dza'a marananmara íi ka ghæja da, ta inda ghuya danwa ya tkwe' dza'a tsi ghuyay ta ghæja hga da,» ka'a. ¹⁷ Ka sli'afstá Hananiya tama ka laghwi. Ka lamæ tsi da tsa hæga ya. Ka fanaghatá tsi ta dzvu ta Sawulu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sawulu! Zwanjama da ka. Tsa Mgham Yesu ta maraghanjá ghæjani ta tvi ya, ta ghunidikta na nghæglanjta gha ta vli, nda ya na ndæghaghafta nda Sulkum nda ghuða,» ka'a. ¹⁸ Ka gi sli'agata skwiha manda njulan manda njulan ta ira Sawulu, ka nghæglanjá tsi ta vli. Ka sli'afstá tsi, ka maganaftá lu ta batem. ¹⁹ Ka zutá tsi ta skwa zay, ka vravaktá mbrakwani.

Zlafta Sawulu ta mna Lfida Gwada ma luwa Damas

Ka nzdavatá tsi tsæbakw fitik kawadaga nda gwal zlgHay nda nduf ma Damas. ²⁰ Ka gi sli'afstá tsi ka mnay ma hæga tagha skwa la Yahuda, ka'a mantsa: «Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya,» ka'a. ²¹ Ka ndærmim inda gwal ta snay nda ndærmima. Ka hæj mantsa: «Nana mndu na a ta ganaptá iri katakata ta gwal ta hga hga Yesu ma luwa Ursalima kay ra? Sagha da kasa hæj na hlanjá la mali ta ghæja gwal dra skwi na Lazglafta a tsi kay ra?» ka hæj. ²² Ka gdavatá Sawulu ka mnay: «Yesu ná, Kristi ya,» ka'a. Ka kbanaftá tsi ta la Yahuda ta nzakway ma luwa Damas. Sna a hæj ta skwi na zlgHanafstawi wa.

²³ Labla fitik mida tama, ka dzraftá la Yahuda ta wi na zba dzatá Sawulu. ²⁴ Ka nzatá hæj ta

watgha luwa nda rvidik tani, nda fitik tani ka dakwatsay na dzata. Ka slramtá tsa skwi dzraf hən ya da sləmənə Sawulu. ²⁵ Ta sana rvidik tama, ka famtá gwal zlgħay nda n̄uduf ta Sawulu ma gwadzegwer ka tsghiginjta nda ta ghurum ta muhula luwa.

Nzakwa Sawulu ma luwa Ursalima

²⁶ Bhadaghatani da luwa Ursalima, ka zbə tsi ta guyaftá vgha nda gwal zlgħay nda n̄uduf. Ka zlənə hən nda zlənə, kabga graf a hən kazlay, vərda mnda zlgħay nda n̄uduf ya kə'a wa. ²⁷ Ama ka klaftá Barnabas, ka pghadaghata slanaghatá gwal ghunay. Ka rusanaftá Barnabas ta hən ka Sawulu nghanjta Mgham Yesu ma tvi, nda ya ka Mgham Yesu gwadganata. Rusanafha ta hən guli, kinawu ka Sawulu fatá ghənani ka mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma luwa Damas. ²⁸ Daga badu tsa ya, ka ksafatá tsi ta nzaku nda hən. Ta labla hən, ta vrakvra hən ta mna Lfida Gwada nda hga Mgham Yesu ma Ursalima. ²⁹ Ta gwadgana gwada ta la Yahuda nda sna ta gwada Grek, ta zlerday ta gwadaha nda hən. Na tanj tani, zba ht-sinjani na dzata na tanj. ³⁰ Snanjta zwanama, ka pghaghatá hən da luwa Sezare. Hada, ka ghunaghatá hən da luwa Tarsus.

³¹ Ma tsa fitik ya, lefdekwnzata nzakwa guyatá ghənə gwal zlgħay nda n̄uduf ta hadika Zudiya, nda ya ta hadika Galili, nda ya ta hadika Samari. Ta mbray hən ta vgha ka nzaku nda hanatá ghən mista Mgham Yesu. Ta sgaku nda sga hən nda zdakatahuda Sulkum nda ghufa.

Mbanafta Piyer ta Ayniya

³² Piyer ya ná, ra inda vli ka naghanaghatá gwal zlgħay nda n̄uduf nani. Ma sana fitik, ka laha tsi nghanaghatá gwal zlgħay nda

n̄uduf ma luwa Lida. ³³ Ka slaftá tsi sana mndu ta hgə lu ka Ayniya ta hani ta ghzlən. Ma tghasa vakwani tsa manda raghwatani. ³⁴ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Ayniya! Yesu Kristi ta mba kagha. Sli'afslí'a ka payanata ka ta ghzlənə gha,» ka'a. Ka gi sli'aftá Ayniya. ³⁵ Nghanjta inda gwal ma luwa Lida, nda gwal ma dabi ma luwa Siruj ta tsa mndu ya ná, ka zlgħaftá hən ta Mgham Yesu.

Vranamta Piyer ta hafu ma Tabita

³⁶ Mamu sana marakw ma luwa Yafa ta hgə lu ka Tabita mataba gwal zlgħay nda n̄uduf. Tsaya «Durkas» nda gwada Grek, manda mnay kazlay: Madva kə'a ya. Dagala n̄erma skwi maga tsi, ta katay ta gwal ka pdu. ³⁷ Ma tsa fitikha ya, ka ksafatá danjwa ka mtutá tsi. Tahula mbazata, ka klaftá lu ka famta ma dzuguvi ta ghənə sana həga. ³⁸ Tsaw ndusa tsa luwa Yafa ya nda luwa Lida. Ka snanjta tsa gwal zlgħay nda n̄uduf ma Yafa ya kazlay, wa'a Piyer ma luwa Lida kə'a. Ka ghunadaptá hən ta mnduha his da tsi. Ka hən nda Piyer mantsa: «Kdækkdæk sawi misimmisim da anjni,» ka hən. ³⁹ Ka sli'aftá Piyer ka labə kawadaga nda tsa mnduha ya. Manda bhadaghatani, ka kladaftá lu da tsa dzuguvi ta ghənə sana həga ya. Ka sli'aftá inda mi'a wadgu wamta ka taw, ka maray nani ta lgut nda dzampa ya maganaf Tabita ta hən ma nzakwani ta nda iri. ⁴⁰ Ka Piyer nda inda mndu ma həga mantsa: «Labwala la dzibil,» ka'a. Ka saghu hən. Tahula tsa, ka tsəlbatá Piyer ka maga du'a. Ka mbədavata tsi tvə mbli. Ka'a mantsa: «Tabita, Sli'afslí'a!» ka'a. Ka gunanjta Tabita ta iri. Nghanjani ta Piyer, ka sli'avatá tsi ka nzata nda nza. ⁴¹ Ka nanatá Piyer ta dzvu, ka sli'anafta ka sladata. Ka hgadamta tsi ta gwal zlgħay nda

ñuduf, nda tsa la wadguha ya, ka maranañtá hən̄j ta nzakwani nda hafu. ⁴² Ka snanaghatá tsi ta inda gwal ma Yafa. Ka zlghaftá ndəghata mnduha ta Mgham Yesu. ⁴³ Ka nzatá Piyer ka nzđavata ma Yafa ga sana mnda k6a huta, Simun̄ hgani.

10

Maravata duhwala Lazglafta da Kwarney

¹ Mamu sana mndu ta hgə lu ka Kwarney ma luwa Sezare. Tsatsi mali ta ghəñja sana ghu6a la sludza la Ruma ta hgə lu ka «ghu6a la Italiya.» ² Nəmma mndu tsa mndu ya nda gwal ga tan̄j tani. Ta zləñay ta Lazglafta, dagala mnduha la Yahuda mbaha tsi. Ta magay ta du'a da Lazglafta inda fitik. ³ Ma sana fitik ta nzemndi hkən̄ tama, ka slanaghatá sana mazəmzəm. Ka nghan̄tá tsi ta duhwala Lazglafta ta lamə da həga ga tan̄j ka hgan̄ta. «Kwarney!» ka'a nda tsi. ⁴ Ka nghə tsi ta tsa duhwala Lazglafta ya nda zlən̄j nda zlən̄j. Ka'a mantša: «Nya ní Mghama dā!» ka'a. «Bhadaffbha tsa maga du'a ta magə ka ya, nda tsa mbaha mnduha ta mbah ka ya da Lazglafta, kəl tsi ka havapta ka kagha. ⁵ Ghuna nda va nana ta mnduha da luwa Yafa da mnanatá Simun̄ ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi. ⁶ Ya wa'a ga sana mnda k6a huta Simun̄ hgani tawa drəf hga tan̄j ya,» ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsi. ⁷ Na gi laghwa tsa duhwala Lazglafta ta gwada nda tsi ya, ka hgaftá tsi ta kwalvahani his nda nərma sludzani turtuk ta ksanatá slna manda ghalya. ⁸ Tahula rusanaftani ta hən̄j ta inda tsa skwi ta luta ya, ka ghunaghatá tsi ta hən̄j da luwa Yafa.

Mnanan̄ta Sulkum nda ghu6a ta gwada ta Piyer

⁹ Gamahtsimani ta labə tsa mnduha ya ta tvi, ndusa hən̄j ka lamə

da tsa luwa Yafa ya, ka laf Piyer ta dədəmatá ghəñja həga da maga du'a. Ta ghwan̄j a fitik ma ghəñj nda tsaya wa. ¹⁰ Ka kuzlanafá maya ta Piyer, ta kumay ma ta skwi n̄ja zay. Tata də nda da lu ta skwi zay n̄jani. Ka slanaghatá sana mazəmzəm. ¹¹ Ka nghə tsi ta gunata luwa, ka saha sana skwi manda gatá gwada habun̄j lu ta wani ta wani, ka saha ta hadik. ¹² Inda nimitak fwad̄ səla mistani, nda skwiha ta mbada nda hud̄i ta hadik, nda zarakha tani mida. ¹³ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka,» ka sana lwi gwadganata. ¹⁴ Ka Piyer mantša: «Va a yu Mghama dā wa. Had̄ skwa mbida nda skwi kul raku ka zay ta kdə walan̄ta lami da wa dā wu,» ka'a. ¹⁵ «Ka nda ra tsa skwi ya ka zay ka Lazglafta ya ná, ma nghə kagha ka skwi kul raku ka zay,» ka tsa lwi ya ka mahis nda tsi. ¹⁶ Hkən̄ vranafani mantša ya, ka vrintá tsi ta tsa skwi ya ta luwa.

¹⁷ «Nu mndəra tsaya ma skwi tama,» ka Piyer ta ndana klatá ghəñja tsa mazəmzəm ta slanaghatata ya, nda 6hadaghata tsa gwal ghunaf Kwarney ya ta watgha manda kdakwa tan̄j ta dawantá vla həga la Simun̄. ¹⁸ «Hadna ta nzakwa Simun̄ ta hgə lu ka Piyer ya ra?» Ka hən̄j gwadata nda lwi kuzlahkuzlah. ¹⁹ Tata ndana skwi ta ghəñja tsa mazəmzəm ya Piyer kay ná, «Wya mnduha hkən̄ ta psa kagha, ²⁰ sli'afslí'a ka laha ka, n̄ja dza'a gha kawadaga nda hən̄j. Yaha ka da dga ghəñj, kabga i'i ta ghunagaghatá hən̄j,» ka Sulkum nda ghu6a nda tsi. ²¹ Ka sli'afstá Piyer ka saha slanaghatá tsa mnduha ya. «Wana yu, i'i tsa mndu ta psə kuni ya. Nya ta klagaghunaghatata na?» ka'a nda hən̄j. ²² «Kwarney ka mali ta ghəñja ghu6a sludzi, ta nzakway ka nərma mndu, ta zlən̄ja Lazglafta, ta ghubu inda la Yahuda ya ta ghunan̄nakta. Duhwala Lazglafta ta mnanata n̄ja hgadaptá kagha da tan̄j n̄ja sna skwi

dza'a ka mnanata,» ka həŋ nda tsi.
 23 Ka hladamta Piyer ta həŋ, ka hanə həŋ hada.

Sli'afra Piyer ka laghwi da Kwarney

Gamahtsimani, ka sli'afra tsi ka laghu mista taŋ. Ka sli'afra sanlaha ma zwanama ma luwa Yafa ka pghaghatá həŋ. 24 Ka bhadaghatá həŋ da luwa Sezare. Gamahtsimani, ta kzlakzlay Kwarney nda la ga taŋ tani, nda hduhuda grahani gwal hagaf tsi ya, ta həŋ. 25 Manda bhadaghatá Piyer, ka lagha Kwarney da guyay, ka zlambatá tsi ma ghuvani ka ga zgu ŋani. 26 «Sli'afra, mndu i'i guli,» ka Piyer ka sli'afra. 27 Tata dza'a nda ghwa yiva həŋ nda Kwarney, ka lamə tsi da həga. Ka slanaghatá tsi ta hiбатá mnduha hada. 28 Ka'a nda həŋ mantša: «Nda sna kuni ná, pyafpya lu ta guyay mnda la Zudiya ta vgha nda la mayəm, balavakata lamə da həga ga taŋ. Tsaw had mnda səla ya ŋa mnay kazlay: Nda ghuḅa yeya, ghuḅa a yeya ka guya vgha nda tsi wu kə'a wu, ka Lazglafta marihata. 29 Tsaya kwal yu kul dganá ghəŋ ka sagha hganər ka ta i'i. Ta kumay yu tama ta saná ghəŋa skwi kəl kuni ka hgaktá i'i,» ka'a. 30 Ka Kwarney mantša: Ma fwaḅa fitik na, manda va na luwa, ta maga du'a yu ma həga da ta nzəmndi hkən, ka gi sagha sana mndu nda sudatá lguta ŋusliŋ tilil ta vghani ta kəma da. 31 Ka'a nda i'i mantša: «Kwarney, snasna Lazglafta ta du'a gha, havaphava guli ka mbaha mnduha ta mbah ka. 32 Ghuna tama ta mnduha da luwa Yafa da hgaghaktá Simuŋ ta hgə lu ka Piyer ta nzaku ga sana mndu, Simuŋ hgani, mnda kḅa huta, ta wa drəf hgani ya,» ka'a. 33 «Gi kəl yu ka ghunadaptá mnduha da kagha. Dina na sagha sagha ka na. Ndanana, wana aŋni demdem ta

kəma gha ŋa sna skwi ya mnagha Mgham ŋa mnanata,» ka'a.

Piyer ta gwada ga Kwarney

34 Mbada Piyer ka zraftá gwada. Wya ka'a: «Kahwathwata, ndanana grafta yu kazlay: Had Lazglafta ta gala mndu wu kə'a. 35 Inda mndu dər má ma mndəra la wa tsi ta zlaŋa hgani, ka maga skwi tdukwa ná, zdəganazda. 36 Ghunafghuna Lazglafta ta gwadani ŋa zwana la Isra'ila ma mnananá Lfida Gwada ta nzaku nda ma Yesu Kristi, ta nzakway ka Mghama inda mnduha, ta həŋ. 37 Nda sna kuni ta skwi ta zrafta ta hadika Galili, ka zlu'utá tsi ta vli ta hadika Zudiya demdem, tahula kdakwa Yuhwana ta mna gwada, nda ya ta maga batem. 38 Nda sna kuni ka Lazglafta pghəganaghatá mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ta Yesu Kristi mnda la Nazaret. Nda sna kuni guli ka Yesu ranaftá inda vli ka maga zdaku, ka mbamba gwal ghurgana halaway ta həŋ, kabga kawadaga Lazglafta nda tsi. 39 Aŋi, nda nza aŋni ka masləmtsəka inda skwi maga tsi ta hadika la Yahuda nda Ursalima. Ka dzatá lu nda ma zlaŋafta ta udzu. 40 Ka sli'aganaptá Lazglafta nda hafu baḅu mahkən. Ka vlaná tsi ta tva maraná ghəŋani. 41 Ŋa tsa aŋni tinlaghu Lazglafta ta zbapta ŋa nzakway ka masləmtsəkani ya. Ŋa tsa aŋni si ta za skwi, ka sa skwi kawadaga nda tsi ya maraná tsi ta ghəŋani, tahula sli'agaptani ma taba gwal nda rwa ya. Ŋa inda mnduha demdem a maraná tsi ta ghəŋani wa. 42 Tsatsi ta mnanata, ka mna kuni ŋa mnduha, ka sladanafta kuni kazlay: Tsatsi sladana Lazglafta ka mnda tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu, nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa kə'a. 43 Inda la anabi ná, mnamna həŋ ta ghəŋani kazlay: Dər wati ma mndu ta zlgħafta dza'a mutsay

ta planatá dmakwani, nda ma mbrakwa hgani,» ka'a.

Saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəṅa gwal kul nzakway ka la Yahuda

⁴⁴ Tata mna tsa gwadaha ya Piyer, ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəṅa inda tsa gwal ta sna tsa gwada ya. ⁴⁵ Ka ndərmim inda tsa gwal zlgəy nda nɔdɔf nda tsa fafada taŋ ta labə mista Piyer ya kay, ta vlagata Lazglafta ta Sulkum nda ghuḅa ta ghəṅa inda tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ⁴⁶ Ka snə həŋ ta gwaday tsa mnduha ya ta gwada nda sanlaha ma gwada. Ka zləzlvu həŋ ta glakwa Lazglafta. Ka Piyer mantša: ⁴⁷ «Dza'a pyafpya lu ta maganaftá batem nda imi ta na mnduha na, ya wana mutsafmutsa həŋ ta Sulkum nda ghuḅa manda va amu na ra?» ka'a. ⁴⁸ Ka Piyer guli mantša: «Maganafá batem ta həŋ nda hga Mgham Yesu Kristi,» ka'a. Tahula tsa, ka ndəbanata həŋ ta dzvu ŋa nzəvatani tsəbakw fitik da həŋ.

11

Rusay Piyer ta skwi ta maguta ma Ursalima

¹ Ka snantá gwal ghunay nda zwanama ta nzakway ma hadika Zudiya kazlay: Zlgəfzlgə gwal kul nzakway ka la Yahuda ta gwada Lazglafta guli kə'a. ² Manda vradaghata Piyer da luwa Ursalima, tus gwal zlgəy nda nɔdɔf nda datsa fafada taŋ nda gwada nda Piyer. ³ «Lamla ka da həga ga gwal kul datsaku fafada taŋ, ka za skwa zay kawadaga nda həŋ,» ka həŋ nda tsi. ⁴ Ka zlrəftá Piyer ta rusay ŋa taŋ turtuk turtuk ka tsa skwi ya luta. ⁵ Ka'a mantša: «Ma nzakwa da ma luwa Yafa, ta maga du'a yu tama, ka sladighatá sana mazəməm. Ka nghaná yu ta sana skwi dagala manda gatá gwada nzakwani ŋanana

lu ta wa kuzibidimani ta wa kuzibidimani ta saha daga ta luwa, ka ndusadivata. ⁶ Ka faftá yu ta iri tida ka vitsay, ka nghaná yu ta skwiha fwaɔ fwaɔ səla mista taŋ, nda nimtak, nda skwiha ta mbada nda huɔi, nda zarakha mida. ⁷ «Sli'afslí'a gha Piyer ka hana ka, ka za ka ta həŋ,» ka sana lwi gwadgihata. ⁸ «Va a yu Mghama da wa, had skwa mbida na skwi kul raku ta kdə lami da wa da wu,» ka yu. ⁹ «Ka nda ra, ka Lazglafta ya ná, ma nghanə ka ka skwi kul raku,» ka tsa lwi ya gwadglagata ta luwa ka mahis. ¹⁰ Hkən kə'a vrəglanafta manda va tsaya. Ka vrintá lu ta tsa skwi ya ta luwa. ¹¹ Ta va tsa luwa ya, nda ḅhadaghata sana mnduha hkən ghunaf lu ta həŋ daga ma luwa Sezare, ŋa slidighata ma tsa həga ta nzaku yu ya. ¹² «Ka dza'a ka mista taŋ, yaha ka da dga ghəŋ,» ka Sulkum nda ghuḅa nda i'i. Ka pghaftá na mnduha wana həŋ hadna na ta i'i da luwa Sezare, ka lamə ŋni demdem da həga ga Kwarney. ¹³ Ka rusanəftá tsa mndu ya kə'a nghaná duhwala Lazglafta ta sladu ma həga ga taŋ. Ka'a nda tsi mantša: «Ghuna ta mndu da luwa Yafa ŋa hgaktá Simuŋ, ta hgə lu ka Piyer ya ka sagha tsi, ¹⁴ ŋa mnaghunatani ta gwadaha ya dza'a klaghaktá mbaku, ŋa kagha nda həga gha tani demdem,» ka'a. ¹⁵ Ta zlrəy zlrəy yu ta gwada tama ná, ka saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəṅa taŋ manda va ya ta magaku nda amu taŋtaŋ ya. ¹⁶ Ka havaktá yu ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Yuhwana ná, nda imi maga tsatsi ta batem, kaghuni ya, nda Sulkum nda ghuḅa dza'a magaghunafta lu ta batem kə'a ya. ¹⁷ Ka si Lazglafta ta vlaná tsa Sulkum nda ghuḅa ya ta tsa mnduha ya, manda va ya vlama lu ta amu ma zlgəfta mu ta Mgham Yesu Kristi ya ní, wa i'i tama ŋa dzanamtá wi ta Lazglafta?» ka'a.

18 Tahula snan̄ta tan̄ ta tsa gwada ya, ka lbatá hən̄ demdem, ka zləzlvu hən̄ ta Lazglafta «ta vlan̄tá tva mbədanaf̄ta nzakwa tan̄ ta gwal kul nzakway ka la Yahuda kada mutsafta hən̄ ta vərda hafu tama,» ka hən̄.

19 Tsa ghuya đan̄wa ta slata ma kdə fitika dzatá Atiyen sagha ya, ta wutsanatá gwal zlḡhay nda n̄duf. Ka sli'af̄ta sanlaha ka laghwi dikw da luwa Finisi, ta laghu sanlaha da Kiprus, ta laghu sanlaha da Antakiya. Ka mnə hən̄ ta gwada Lazglafta n̄a la Yahuda ka zlan̄tá mnay n̄a sanlaha ma mnduha. 20 Mbadá sanlaha ma gwal zlḡhay nda n̄duf ta nzakway ka mnduha la Kiprus nda la Siren, ka sli'af̄ta ka laghu da luwa Antakiya, tvə la Grek. Ka mnə hən̄ guli ta Lfida Gwada Mgham Yesu n̄a tan̄. 21 Kawadaga mbrakwa Mgham Yesu nda hən̄, kəl ndəghata mnduha ka zlḡhafta, ka mbədafghutá vgha tvə Mgham Yesu. 22 Ka snanaghatá tsi ta Igliz ma luwa Ursalima. Ka ghunaftá hən̄ ta Barnabas da luwa Antakiya. 23 Manda ǧhadaghatani, ka nḡhan̄tá tsi ta zďakatahuda Lazglafta, ka rfu tsi ta rfu. Ka vlan̄tá tsi ta mbraku ta hən̄ n̄a gďavata tan̄ nda fatá n̄dufa tan̄ ta Mgham Yesu. 24 Tsaw tsa Barnabas ya ná, n̄erma mndu ya, mnda zlḡhay nda n̄duf ya ndəghu ndəgha nda Sulkum nda ghuḅa. Ka sgavaghatá ndəghata mnduha ta zlḡhaftá Mgham Yesu.

25 Ka sli'af̄ta Barnabas ka laghwi da luwa Tarsus, da zba Sawulu. 26 Manda slaftani tida, ka kla-gaghatá tsi da luwa Antakiya. Tən̄ vakwa tan̄ hada kawadaga ta ksa slna ma Igliz. Ka taghə hən̄ ta skwi n̄a ndəghata mnduha guli. Ma luwa Antakiya zrafta lu ta hga gwal zlḡhay nda n̄duf, ka la krista. 27 Ma tsa fitik ya, ka sli'af̄ta la anabi ma luwa Ursalima ka laha da luwa Antakiya. 28 Mamu sani

mataba tan̄ ta hgə lu ka Agabus. Ka'a mantsa: «Dza'a slaku maya ta ghən̄a hadik demdem,» ka'a manda ya mnana Sulkum nda ghuḅa. Ka slatá tsi tama ma fitika gay Klawdi ta mgham. 29 Ka gwal zlḡhay nda n̄duf sladanata mantsa: «Inda mndu, ka vla tsi ta skwi ya laviñ tsi ta vlay n̄a tsəghay n̄a kata zwanama ta nzaku ma hadika Zudiya,» ka hən̄. 30 Ka tskaftá hən̄, ka vlan̄tá i Barnabas nda Sawulu, n̄a klan̄tá la galata mnduha ma hadika Zudiya.

12

1 Ma va tsa fitik ya, ka zraftá mgham Hiridus ta ghuya đan̄wa n̄a Igliz. 2 Ka dzatá tsi nda kafay ta Yakubu, zwan̄amani ma Yuhwana. 3 Ta nghə tsi ná, zďəganazďa tsa skwi ya ta la Yahuda. Ka ksaf̄ta tsi ta Piyer guli ma fitika skala buradi kul had is mida ya. 4 Tahula ksaf̄tani, ka tsamtá tsi ma gamak. Ka pghatá tsi ta ghuḅa sludzi fwad fwad n̄a mbaday tan̄ ta vgha ta nḡhay. Tahula kd̄ata ma skala Pak ta ndana tsi ta tsanaghatá guma ban̄luwa. 5 Ma tsa n̄atá Piyer ma gamak ya tama, ka n̄avata Igliz ka maga du'a ka n̄dan̄da ta ghən̄ani.

Zliñtá Piyer

6 Ta tsa rvidik n̄a tsad̄akwa vlani ya ta ndana Hiridus ta tsanaghatá guma. Ta hani Piyer nda tsatani ma tsuhwalha his ma takataka sludziha his. Ta nzaku gwal ngha watgha guli nda tvə watgha. 7 Gi ka zlagaptá duhwala Lazglafta ka tsuwadakanaftá vli ma tsa dzuguvi ya. Ka nduhdan̄tá tsi ta Piyer ma n̄wazliḅ. «Sli'af̄sli'a misimmisim,» ka'a nda tsi. Gi stak saha tsa tsuhwalha ya tsa ta dzvani. 8 «Hbana ǧanava gha ka sudamta ka ta ǧaḅaha gha,» ka duhwala Lazglafta nda tsi. Ka magatá tsi mantsa. «Fava lguta gha, sawi mista da,» ka'a nda tsi. 9 Ka saghu Piyer ma gamak mista

tsa duhwala Lazglafta ya. Zban a tsatsi kazlay: Kahwathwata na skwi ta magə duhwala Lazglafta na re ari ki na kə'a wa. Zlah suni na skwi na ta fidaghata, ka tsatsi ta ndanay.¹⁰ Ka tsughwadagaptá hən ta tan̄ta ghuḅa tsa gwal ta ngha mnduha ya, tsughwadapha hən ta mahisani. Ka lagha hən tavata sana watgha haf lu nda kufur ta tva lami da huḁa luwa. Ka gunutá tsa watgha ya ka ghəjani ta wa ira tan̄. Ka sabə hən, ka ksafatá hən ta tvi, gi ka zlanatá duhwala Lazglafta hada.

¹¹ Ma tsa fitik ya zrafta Piyer ta snan̄tá skwi ta magaku. «Ndanana, grafta yu dar kazlay: Mgham Yesu ta ghunagatá duhwalani klapatá i'i ma dzva Hiridus nda ya ma inda ghwadaka skwi si ta kumə la Yahuda ta sladighatani,» ka'a.

¹² Na snan̄tani kazlay: Manda va tsaya nzakwani kə'a, ka sli'afatá tsi ka laghwi da Mari mani ma Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya. Hada, nda hiḁa tskatá vgha mnduha ta maga du'a.¹³ Ka lagha Piyer dzan̄tá watgha lamə da həga. Ka gavadaghatá sana marakw ka kwalva, ta hgə lu ka Ruda, da sna lwani.¹⁴ Ka tsatsafatá tsi ta lwa Piyer, ka rfu tsi ta rfu. Ma ḡa gunatani ta tsa watgha ya ná, ka hwayaghatá tsi da huḁa həga da mnay kazlay: Wa'a Piyer ma bli kə'a.¹⁵ «Nda ksa ka da skwi ra!» ka hən nda tsi. «Kahwathwata ta mna yu,» ka'a ta ghəjani. «Ba sulkumani ya,» ka hən.¹⁶ Mbadá Piyer ka gḁavata ta dza watgha. Manda gunata tan̄ ta watgha ka nghan̄tá hən ta Piyer. Ka ndərmim hən.¹⁷ Kḁkəḁkḁ, ka Piyer nda dzvu ka lḁanatá hən. Ka rusanafatá tsi ta hən ka Mgham Yesu kligin̄ta ma gamak. «Ka dza'a kuni da rusanafatá i Yakubu nda sanlaha ma zwanama,» ka'a nda hən guli. Ka gi sabə tsi ka laghwi da sana vli.¹⁸ Tsadakwa vlani,

ka kḁutá la sludzi katakata. «Ka wu nuta na Piyer na tama?» ka hən.¹⁹ «Psawa manda va psay,» ka Hiridus. Lay, ngha a wa. Laghani ka ḁadawanaptá vli ta tsa gwal si ta nghay ya. Ka vlatá tsi ta tvi, ḡa pslatá hən. Tahula tsa, ka sli'afatá Hiridus ma Zudiya ka laha da luwa Sezare, ḡa nzḁavata ka fitik tsəḁakw hada.

²⁰ Ka ḁasafatá mgham Hiridus ta ḡuduf katakata ta ghəjə gwal ma luwa Tir nda Sidun̄. Ka dzraftá tsahaya ta wi ka skwa turtuk ḡa lagha ta kəmani. Ka sutá hən ta ghəjə Blastus ta nzakway ka zwira mgham ya. Ka lagha hən ḁawa dzrafta nda mgham, kabga ma hadika tsa mgham ya ta saba skwi ḡa zay tan̄.²¹ Badu tsa fitik tsaf hən ya, ka sudavatá Hiridus ta lguta ma mgham mghamani, ka nzafta ta dughurukwani, ka ḡəzlatá tsi ban̄luwa.²² «Lazglafta ta gwada, mndu a wu,» ka mnduha hlaftá wi.²³ Gi hadahada, ka dzun̄tá duhwala Lazglafta ta Hiridus, kabga kwalani kul vlan̄tá glaku ta Lazglafta. Ka dughwadutá mtarak, ka mtutá tsi.

²⁴ Mbadá gwada Lazglafta ka ta vgha, ka sgaku mbsaka gwal zlgḡay nda ḡuduf nda sga.²⁵ Manda kḁin̄ta i Barnabas nda Sawulu ta slna ya ghunaf lu ta hən da Ursalima, ka vraghutá hən. Ka klin̄tá hən ta Yuhwana, ta hgə lu ka Markus ya, mista tan̄.

13

Zabaptá i Barnabas nda Pwal ḡa dza'a mna Lfida Gwada

¹ Ma Igliza luwa An̄takiya ná, mamu la anabiha nda gwal ta tagha skwiha ḡa mnduha. Hahən na i Barnabas, nda Simeyuna ta hgu lu ka mnda ḡra ya, nda Lukiyus mnda la Sirej, nda Manahən ta glafta kawadaga nda Hiridus, ya si ta ga mgham ta hadika Galili

ya, nda Sawulu. ² Ma sana fitik, ka tskavatá hən̄j ka maga du'a nda sumay. «Hlapwa i Barnabas nda Sawulu ya mataba ghuni, ɲa maga slna ya hɔn̄j yu ta hən̄j,» ka Sulkum nda ghuḅa, nda hən̄j. ³ Tahula kđiŋta taŋ ta tsa suma nda maga du'a ya, ka fanaghatá hən̄j ta dzvu ta hən̄j ka zliŋtá hən̄j.

I Barnabas nda Pwal ma luwa Kiprus

⁴ Ka sli'áftá i Barnabas nda Sawulu, ghunafər Sulkum nda ghuḅa ta hən̄j, ka laghu hən̄j da luwa Selusi. Hada ɲlafta hən̄j ta kwambalu, ka laghwi ta hadika Kiprus, ta tsavata ma drəf. ⁵ Manda ḅhadaghata taŋ da luwa Salamina, ka mnə hən̄j ta gwaḁa Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Kawadaga Yuhwana Markus nda hən̄j ɲa zlgħaŋtá hən̄j. ⁶ Ka tadaptá hən̄j ta tsa hadik ya ka ḅhadaghata da luwa Pafus. Ka slanaghatá hən̄j ta sana dəgha, ta hgu lu ka Baryusuwa, sana mnda la Yahuda ya ta niŋtá ghəŋani ka anabi. ⁷ Tavata ɲumna tsa hadik ta tsavata ma drəf ya ta nzakwa tsi. Tsa ɲumna ya ná, Sergiyus Palus, mndu nda ghunizlak ma ghəŋani ya. Ka hgáftá tsi ta i Barnabas nda Sawulu, kabga ta kumay ta snanatá gwaḁa Lazglafta. ⁸ Lagha tsa dəgha ta hgu lu ka Alimas nda gwaḁa Grek ya, ka dzadza wa taŋ ka zba mbəđiŋtá zlgħay nda ɲuḁufa tsa ɲumna ya. ⁹ Mbaḁa Sawulu, ta hgu lu ka Pwal ya, nda ndəghatani nda Sulkum nda ghuḅa, ka vazlaftá iri tida. ¹⁰ «Kuslembembera magakwa gha, dagala nana mnda gha, zwan̄ja hal-away ka, ghuma inda skwi tđukwa ka. Yawu dza'a zlan̄ta kagha ta mbəđiŋtá tva Lazglafta ta nzakway ka tđukwani na? ¹¹ Kzla tama, wya Mgham dza'a dzughusta, ɲa ghulpəta gha. Dza'a nzđavanzda ka, had'ka dza'a ngħaŋtá fitik wu,»

ka'a. Gi hadahada tđik vli ta wa ira Alimas manda vli girvidik. Ka tatam tsi ta tatamaku ka zba mndu ɲa ksay ta dzvu. ¹² Nghanata ɲumna ta tsa skwi ta maguta ya ná, ka zlgħaftá tsi nda ɲuḁufani. Lanafla tsa skwi ta taghə lu ta ghəŋa Mgham Yesu ya katakata.

I Pwal nda Barnabas ma luwa An̄takiya

¹³ Ka sli'áftá i Pwal nda grahani ka lami da kwambalu ma luwa Pafus, ka laghwi da Perge ta hadika Pamfali. Ka dgatá Yuhwana Markus ta vgha nda hən̄j, ka vraghuta da luwa Ursalima. ¹⁴ Ka sli'iglaftá hən̄j ma luwa Perge, ka laghwi da luwa An̄takiya ta hadika Pisidi. Baḁu Sabat, ka lamə hən̄j nzata ma həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁵ Tahula dzadzan̄afta lu ta vli ma deftera zlahə Musa, nda ya ma deftera anabiha, ka maliha ma tsa həga tagha skwa la Yahuda ya nda hən̄j mantsa: «Zwanama ḁa, ka mamu gwaḁa da kaghuni ɲa vlan̄tá mbraku ta mnduha, lavin̄lava kuni ta gwaḁay ndana,» ka hən̄j. ¹⁶ Ka sli'áftá Pwal, ka'a nda dzvu nda dzvu mantsa: Snawasna la Isra'ila nda inda gwal ta tsəlḅu ta kəma Lazglafta! ¹⁷ Lazglafta mnduha la Isra'ila ta zbaptá dzidziha mu ɲa ɲlan̄aftá hən̄j, ma fitika nzakwa taŋ ta hadika Masar. Ka hliŋiŋtá tsi ta hən̄j ma tsa hadik ya nda mbrakwani. ¹⁸ Ta klay ta vaku fwaḁ mbsak maga tsi ta su'a nzaku nda hən̄j ma mtak. ¹⁹ Tahula tsa, ka zaḁanatá tsi ta mndəra mnduha ndəfəŋ ta hadika Kan'ana, ka vlan̄tá tsi ta tsa hadik ya ta hən̄j, ɲa ɲatan̄. ²⁰ Inda tsa nzakwagapta taŋ ya ná, ta klay ta vaku fwaḁ dərmək nda hutafmbsak.

«Ka vlan̄tá tsi ta gwal ɲa tsanatá guma ta hən̄j, ha ka sagha ta fitika anabi Samuyel. ²¹ Ka ḁawu hən̄j ta fanamtá mghama taŋ ta hən̄j. Ka fanamtá Lazglafta ta hən̄j ta Sawulu zwan̄ja Kis, ta sabi ma mndəra la

Benzamenj. Fwad mbsak vakwani ta ga mgham ta ghəŋa taŋ.

²² «Ka mbədanatá Lazglafta ta hul ta Sawulu, ka mbədanamtá ga mgham ta Dawuda ta ghəŋa taŋ. “Slafsla yu ta Dawuda, zwanja Yesay. Zdəgihazda, dza'a magay ta inda skwi ya ta kumə yu,” ka'a. ²³ Nda ma zivra Dawuda kləganaghata Lazglafta ta la Isra'ila, ta mnda mba mndu, ta nzakway ka Yesu, manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməŋ ya. ²⁴ Ma kdaku Yesu ka saha, mnanamna Yuhwana ta inda la Isra'ila kazlay: Mbədanafwambəda ta nzakwa ghuni, ka magaghunafu lu ta batem guli kə'a. ²⁵ Ndusakwa fitika kdayni ta slnani, ka'a mantsa: “Dunwa wa ya ka kaghuni nda i'i na? Ya tsa mndu ta kzlə kaghuni ya a i'i wa. Wa a tsatsi ta sagha nda hula da, slaghwa a yu dər ka plaptá zu'a 6a6ah ma səlani wa,”» ka'a.

²⁶ «Zwanama da, kaghuni ta nzakway ka zivra Abraham, nda kaghuni ta zləŋa Lazglafta tani, ŋa amu tsghəgamaghata lu ta na gwađa ta mbaku na. ²⁷ Tsaw tama, tsatsaf a mnduha ma Ursalima nda mghamha tani ta Yesu wa. Sna a həŋ ta tsa gwađa la anabi ta dzanə lu inda sabat ya guli wa. Ka dzanaghatá həŋ ta ghəŋa skwi mna la anabi, nda ma dzata taŋ ta Yesu. ²⁸ Dər ma slanagha a həŋ ta skwi prək ka dzata ma mndani wu, dzadza ta na mndu na, ka həŋ nda Pilat. ²⁹ Tahula kdīŋta magatá skwi manda ya nda vinda ta ghəŋani ma deftera Lazglafta, ka klaghatá həŋ dzata ta udza zləŋay. Ka klagatá həŋ ka famta ma kulu. ³⁰ Ama ka sli'aganaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa. ³¹ Nda ndəgha fitikani ta mara vgha ŋa gwal ta sli'afta ma Galili kawadaga nda tsi, ka lafi da Ursalima. Tsa mnduha ya ta nzakway ndanana,

ka masləmstəkani da mnduha la Isra'ila. ³² Vərda aŋni, tsa Lfida Gwađa ya ta mnaghunata aŋni. Tsa ta ta imi tanaf Lazglafta ta zləməŋ ta dzidziha mu ya ná, ³³ magama ta amu, ta nzakway ka zivra taŋ ya Lazglafta, ma sli'aganaptani ta Yesu ma mtaku. Wya skwi nda vinda ma Zabura his:

“Zwanja da ka,

gita yata yu ta kagha,”* ka'a.

³⁴ Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Yesu ma mtaku, walgaŋta a ta mtuta ŋa fəgladamtá mblani da kulu ŋa rwutani wa.

“Tsaya kəl Lazglafta ka mnay ka-zlay:

Dza'a vlaghunavla yu ta tfawi nda ghuḅa,

nda fa ghəŋ tida,

ya tanaf yu ta imi ta sləməŋ ta Dawuda† kə'a ya.”

³⁵ Ka'a ma sana vli guli na:

“Had ka dza'a zlanatá mnda gha

ŋa rwutani ma kulu wu,”‡ ka'a.

³⁶ Ma fitika nzakwa Dawuda nda hafu ná, mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya. Maganamaga ta skwi ta kumə tsi. Ka mtutá tsi, ka lamtá lu tavata dzidzihani, ka rwuta tsi. ³⁷ Ama tsa mndu sli'aganap Lazglafta nda hafu ya, walaŋ a rwaku ta ksanťa tsatsi wa.

³⁸ Mantsa tama zwanama, dina ka snanťa ghuni kazlay: Əŋka'a ka tsa Yesu ya kəl lu ka mnaghunanťa nda pla dmakwa ghuni kə'a. Traptra zlahu Musa ta klaptá kaghuni ma tsa dmakwa ghuni ya. ³⁹ Ama inda mndu ta zlghaftá Yesu ná, falau' vghani. ⁴⁰ Daswa ka kuni tama, da slaghunaghatá skwi mnə la anabi kazlay:

⁴¹ “Kaghuni gwal ta mna mbrəs nda Lazglafta,

nghawangha, ndərmima wa ndərmima,

ka zwađutá kuni, kabga dza'a magay yu

* 13:33 Ngha ta Zabura 2:7. † 13:34 Ngha ta Isaya 55:3. ‡ 13:35 Ngha ta Zabura 16:10.

ta fitika ghuni ta mandærmimi,
ya dær ma kinawu rusaghunafta lu
ná,

grafta a kuni dekddek wu kə'a ya Š».

⁴² Manda saba i Pwal nda Barnabas ma hæga tagha skwi, «Kdækwakdæk, ka vrakta kuni badu sana Sabat da mnæglaŋnatá na gwaða na,» ka lu nda hæŋ.

⁴³ Tahula gazlata mnduha, ka sli'aftá ndægghata la Yahuda nda gwal ta lami nda la da dina la Yahuda mista i Pwal nda Barnabas. Ka ghu hæŋ ta yiva. Ka vlæ i Pwal nda Barnabas ta mbraku ŋa taŋ. «Dihavawa diha ma zdakatahuda Lazglafta,» ka hæŋ nda hæŋ.

⁴⁴ Sagha tsa sana Sabat ya, ka ts kavatá wær mnduha ma tsa luwa ya demdem ŋa sna gwaða Lazglafta. ⁴⁵ Nghay la Yahuda ta tsa tskata mnduha ya, ka lamæ hæŋ nda draku, ka dzadzæ hæŋ ta wa i Pwal, ka raraza hæŋ. ⁴⁶ Zlæŋaŋæ a i Pwal nda Barnabas ta hæŋ wa. Ka hæŋ mantsa: «Nda ra má ka tinlaghutá mna gwaða Lazglafta ŋa kaghuni mazlay, ka kwalaghutá kaghuni. Ra a aŋni ka mutsa hafu ŋa kdækedzeŋ wu ka kuni ya, dza'a mbædaghutá vgha ŋni nda tvæ gwal kul nzakway ka la Yahuda ndana tama. ⁴⁷ Wya skwi mnaŋna Mgham Lazglafta:

“Fafa yu ta kagha ka tsuwadaka
gwal kul nzakway ka la
Yahuda,

ŋa mnay gha ta gwaða ta mbaku*
ta ghæŋa hadik tender,» ka'a.

⁴⁸ Snay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa gwaða ya ná, ka rfu hæŋ ta rfu, ka zlæzlvu hæŋ ta Lazglafta. Ka zlghaftá inda gwal thanaf lu ta hafu ŋa kdækedzeŋ, ta hæŋ.

⁴⁹ Ka tutá gwaða Mgham Lazglafta ma tsa luwa ya demdem. ⁵⁰ Ka sli'amtá la Yahuda da gagaftá gwal dagaladagala ta zlæŋa Lazglafta, nda gwal dagaladagala

ma luwa tani. Ka ganaktá hæŋ ta giri ŋa i Pwal nda Barnabas, ŋa ŋawaftá hæŋ ma hadika taŋ. ⁵¹ Ka tukwanatá i Pwal nda Barnabas ta rgitika sála taŋ ta hæŋ, ka laghwa taŋ da luwa Ikwaniya. ⁵² Ta ndaghutá ŋudufa gwal zlghay nda ŋuduf ma luwa Aŋtakiya da rfu, nda ya nda Sulkum nda ghuða tani guli.

14

I Pwal nda Barnabas ma Ikwaniya

¹ Manda 6hadaghata i Pwal nda Barnabas da luwa Ikwaniya, ka lamæ hæŋ da hæga tagha skwa la Yahuda, ka mnæ hæŋ ta gwaða Lazglafta. Ma tsa mnay taŋ ya, ndaða a ndægghatá la Yahuda nda la Grek ta zlghafta nda ŋuduf wa. ² Ama mbada tsa la Yahuda kul zlghafta nda ŋuduf ya, ka gagaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa gwaftawi nda hæŋ ka zba gwaða da zwanama. ³ Kulam nda tsa, ka nzdavata i Pwal nda Barnabas ma tsa luwa Ikwaniya ya. Ka mnæ hæŋ ta gwaða Lazglafta ka ŋdanða nda fatá ghæŋ dar ta Mgham Lazglafta. Værda gwaða tsa gwaða ya, ka Mgham Lazglafta nda hæŋ nda ma vlanŋtani ta mbrakwa maga mazæmzæm, nda mandærmimi ta hæŋ. ⁴ Ka dgavaptá mnduha his gamndær ma tsa luwa ya. Gæts ya laha mista la Yahuda, gæts ya laha mista gwal ghunay. ⁵ Ka dzraftá la Yahuda, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda, nda maliha taŋ ta wi, ŋa liŋtá i Pwal nda Barnabas nda pala ŋa psalatá hæŋ. ⁶ Ka snanaghatá tsi ta i Pwal nda Barnabas. Ka laghu hæŋ da didifa vgha ma luwa Listra, nda ya ma luwa Derba ta hadika Ikwaniya, nda ya ma luwaha ta wanafta. ⁷ Ka mnæ hæŋ ta Lfida Gwaða ma tsa vliha ya guli.

I Pwal nda Barnabas ma Listra

⁸ Ma tsa Listra ya guli, mamu sana mndu nda rwa səlani ta kul walaŋta mbađanťa mbađa daga yagata, ta nzakwani hada. ⁹ Ka fatá tsi ta sləmənġ ka sna tsa gwađa ta mnə Pwal ya. Ka faftá Pwal ta iri tida. Ta nghə tsi ná, mamu zlgħay nda ŋuđuf da tsi prək ka mbanafťa. ¹⁰ Ka Pwal nda tsi mantsa: «Sli'afslí'a ka sladaťa ka nda sala għa,» ka'a nda tsi nda lwi dagala dagala. Gi vđuk kə'a valavata, ka mbađə tsi ta mbađa. ¹¹ Nghanata tsa tskata mnduha ya ta tsa skwi maga Pwal ya, ka hlaftá hənġ ta wi nda gwađa Ikwaniya ta nzakway ka gwađa taŋ. «Wana sli'agata lazglaftaha manda mnda səla tsakwam tsakwam da slamaghata*,» ka hənġ. ¹² «Zeyus» nana, ka hənġ nda Barnabas. «Hesmes» nana, ka hənġ guli nda Pwal, kabga tsatsi ta gwađa. ¹³ Ka ksagagħatá mndu ta pla tsa Zeyus banaf lu ta həgani ta tva lami da tsa luwa ya ta lghəŋha rkanaf tsi ta rka ta watgha tsa həga ya. Ta kumay tsatsi nda tsa tskata mnduha ya tani, ta planatá ghəŋ ta i Barnabas nda Pwal. ¹⁴ Snaŋta tsa gwal ghunay ta nzakway ka i Barnabas nda Pwal ya ta tsa skwi ya, ka kwahinťa hənġ ta lgut ta vgha taŋ, ka ndadamta da taba tsa tskata mnduha. Ka hənġ mantsa: ¹⁵ «Nawawanawa zwanama, nahgani na dza'a kuni magay na? Mndu aŋni manda va kaghuni tane. Lfida Gwađa ŋa aŋni ta kləgaghunaghata, ka zlaŋta kuni ta skwa wuyayha ka mbəđakta kuni ta vgha tvə Lazglafta ya nda hafu mida, ya ta magaftá luwa nda hadik, nda inda skwiha mida tani. ¹⁶ Ghalya ná, zliniszla ta tvi ta mnduha ŋa ksa tvi ya ta kumə hənġ. ¹⁷ Aŋ mndani, ta kwalaghu a Lazglafta ta maraŋťa ghəŋani nda maga zđaku wa. Ta nzəgaghunanza ta imi daga ta luwa, ta magaku skwi ma vwaha

ghuni, ta hasl nda hasla kuni ta skwa zay, ta taku ŋuđufa ghuni da rfu,» ka hənġ. ¹⁸ Kulam nda va tsa mnay taŋ mantsa ŋa taŋ ya, zlahzlah ka hənġ pyaftá hənġ ta dza'a pla ghəŋ ŋa taŋ.

¹⁹ Ta ma tsa gwađa ya hənġ, ka sli'adagħatá la Yahuda ma luwa Aŋtakiya nda gwal ma luwa Ikwaniya, da baraftá tsa tskata mnduha ya. Ka zləzłertsə lu ta Pwal ma ŋa dzata. Zlah nda mta tama ka lu ka tsəhidinťa tahula luwa ta wa mazawa. ²⁰ Ama ka lagħa gwal zlgħay nda ŋuđuf wanagħatá vgha, ka sli'aftá tsi ka lami da huđa luwa.

Gamahtsimani, ka sli'aftá tsi kawadaga nda Barnabas ka lagħwi da luwa Derba.

Vragħata da Aŋtakiya ta hadika Siri

²¹ Ka mnə hənġ ta Lfida Gwađa ma tsa luwa ya. Ka mutsaftá hənġ ta ndəghata gwal ta zlgħaťa nda ŋuđuf. Tahula tsa, ka vragħatá hənġ da luwa Listra, nda ya da luwa Ikwaniya, nda ya da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika Pisidi ya. ²² Ka vlanťa hənġ ta mbraku ta tsa gwal zlgħay nda ŋuđuf ya, ŋa dihavata taŋ ma zlgħay nda ŋuđufa taŋ. «Nda ma ghuya đanwa kavghakavgha dza'a lama lu da ga mghama Lazglafta,» ka hənġ, nda hənġ. ²³ Ka pagħanamťa hənġ ta gwal ŋa ngha mnduha ta hənġ ma inda vla guya ta ghəŋa mnduha Lazglafta. Tahula ndəbata taŋ ta dzvu kawadaga nda suma, ka fanamťa hənġ ta tsa mnduha ya ma dzvu ta Lazglafta, ya zlgħaf hənġ.

²⁴ Ka sli'aftá hənġ ka lagħwi nda ta hadika Pisidi, ka ǧhadagħatá hənġ ta hadika Pamfali. ²⁵ Ka mnə hənġ ta gwađa Lazglafta ma luwa Perge. Ka sli'aftá hənġ ka laha da luwa Atali. ²⁶ Ka sli'aftá hənġ nda kwambalu hada guli, ka lagħwi da luwa Aŋtakiya ta nzakway ta hadika

* 14:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 28:6.

Siri ya. Ma tsa luwa ya mutsafta hən ta zdakatahuda Lazglafta na maganata slna ya kda hən ta magay. ²⁷ Manda bhadaghata tan, ka tskanata hən ta Igliz, ka rusu hən na tan ta inda skwi ya magə Lazglafta nda hən, nda ya kə'a guninistá tva zlgħay nda nɔdɔf ta gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²⁸ Ka hanavata i Pwal nda Barnabas katakata ma luwa Anṭakiya kawadaga nda gwal zlgħay nda nɔdɔf.

15

Tskata vgha ma Ursalima

¹ Mamu sana mnduha ta sli'afta ta hadika Zudiya, ka lagha da Anṭakiya da taghay na zwanama kazlay: «Ka tsa a kuni ta fafađa ghuni manda ya mna zlahá Musa wu katsi ná, mbaf a kuni wa» kə'a. ² Zdəgana a tsa tagha skwa tan ya ta i Pwal nda Branabas wa. Ka zlərdə hən ta wi nda hən ta ghəjani ka nɔdanɔ. Ka lu tama mantša: Ka la i Pwal nda Barnabas nda sanlaha mataba mu da Ursalima slanaghatá gwal ghunay, nda la galata mndu, ka tsinta hən ta gwada ta ghəjani, ka hən. ³ Ka klaftá gwal zlgħay nda nɔdɔf ta skwi na mbada tan. Ka ksafatá hən ta tvi nda ma Finisi nda ya nda ma hadika Samari, ka dza'a nda rusay, ka gwal kul nzakway ka la Yahuda zlgħaftá Mgham Yesu. Ka rfu inda zwanama ta rfu katakata ta ghəjani. ⁴ Bhadaghata tan da Ursalima, ka tsu'aftá Igliz, nda gwal ghunay, nda la galata mndu, ta hən. Ka rusu hən na tan ta skwi magə Lazglafta nda hən. ⁵ Mbada sanlaha mataba la Farisa ta zlgħaftá Yesu, ka sli'avafat. «Datsay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta fafađ, ka maga hən ta skwi ya mna zlahá Musa guli,» ka hən. ⁶ Ka ts kavatá gwal ghunay nda la galata mndu, na ngha gwada ta ghəjani. ⁷ Ka gwadananaghatá hən ta gwada

katakata ta ghəjani. Ka sli'aftá Piyer, ka'a mantša: «Zwanama, nda sna kuni manda ghalya kazlay: Mataba ghuni zbapta Lazglafta ta i'i na mnanantá Lfida Gwada ta gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada snanta hən na zlgħafta tan kə'a. ⁸ Ka marantá Lazglafta ya nda sna ta nɔdɔfa inda mndu, ka tsu'aftá hən nda ma vlantani ta Sulkum nda ghuđa ta hən manda ya vlama tsi ta amu ya guli. ⁹ Had sana skwi dgana Lazglafta ta amu nda hahən manda ghuđintani ta nɔdɔfa tan, ma zlgħafta tan wa. ¹⁰ Ndanana tama ní, kabgawu ta kəl kuni ka zlurga Lazglafta nda fanaghatá gwal zlgħay nda nɔdɔf ta ndəgaku ya trap dzidziha mu nda amu tani guli ta kərtay na? ¹¹ Nda ma zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi fatá ghəja amu ta mbaku manda va hahən guli,» ka'a.

¹² Sew, ka tsa tskatá vgha ya nzata. Ka zlraftá i Barnabas nda Pwal ta rusa mazəmzəmha nda skwa mandərmimi maga Lazglafta nda ma hahən mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. ¹³ Kđakwa tan ta gwada ta gwada, ka zlraftá Yakubu ta gwada, ka'a mantša: «Zwanama, swidwa! ¹⁴ Rusamaf rusa Simun ká Lazglafta zlraftá ngħapta ka gwal kul nzakway ka la Yahuda, ka zabaptá tsi mataba tan ta gwal na nzata ka jani. ¹⁵ Ka guram nda tsaya gwadata la anabi ta gwada tan, manda ya nda vinda kazlay:

¹⁶ «Tahula tsaya dza'a vragavra yu, na bəglafta da ta həga Dawuda ta zluta ya. Na payafta da ta tsa badzatani ya,

ka sladanafat.*

¹⁷ Mantša ya dza'a kəl hamata mnduha,

ka tsa gwal kul nzakway ka la Yahuda hagaf yu na nzakway ka na da ya ka psa i'i,

* 15:16 Ngha ta Amus 9:11-12.

ka Mgham Lazglafta ta maga tsa skwiha ya

¹⁸ mnata daga manda ghalya.”

¹⁹ Ka kdə Yakubu ta mna gwadani. Ma vlan̄ lu ta ghuya dan̄wa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta mbədfaktá vgha da Lazglafta, ka i'i nda ɲa da. ²⁰ Skwi ɲa vindanaftá hən̄ na: Zlan̄ta tan̄ ta wuya skwi, nda hliri, nda za skwi bərtá lu nda bərtá†, nda za us, kabga ²¹ daga ma nzakwagaptá, mamu mnduha ta mna gwada Musa ma inda luwa. Ta dzadzanzay lu guli inda fitika Sabat ma həga tagha skwa la Yahuda,» ka'a.

Tsgha ta lwi ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda

²² Mantsa tama, ka ndanata gwal ghunay nda la galata mndu, nda gwal zlgħay nda ɲuduf, ta pasaptá mnduha mataba tan̄ ɲa ghunay da An̄takiya kawadaga nda i Pwal nda Barnabas. Ka psaptá hən̄ ta i Yuda ta hgu lu ka Barsaba ya, nda Silas. Nda sgit ta hən̄ his his mataba zwanama. ²³ Wya ka hən̄ vindanamtá delewer ta hən̄ ma dzvu:

«An̄ni gwal ghunay nda la galata mndu ya ta ga zgu ɲa ghuni zwanama ta nzakway mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda ma luwa la An̄takiya, ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²⁴ Snaɲnagħa sna gwada ta ghəɲa sanlaha ma mndu ta sli'af ta aɲni, ka lafi da kbəghunafta kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁵ Ka nzanagħatá ɲni demdem ta ghəɲani, ka dgaptá hya mida. Ka zabaptá ɲni ta mnduha ɲa ghundaghunafta kawadaga nda graha ɲni i Barnabas nda Pwal. ²⁶ Hahən̄ gwal ta vlatá hafa tan̄ ɲa maganata slna ta Mghama mu Yesu Kristi. ²⁷ I Yuda nda Silas ta ghunədagħunafta ɲni mista tan̄, ɲa

rusaghunafta tan̄ nda wubisima tan̄ ta va na skwi vindaghunaf ɲni na. ²⁸ Skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuḅa nda aɲni tani ná, va a ɲni ta faghunagħatá ndəgaku, ka malagħutá ya ta raku tkwe' ka magay wa. Wya skwi ɲa magay ghuni: ²⁹ Yaha kuni za slu'a skwa wuyay, yaha kuni za us, yaha kuni da za slu'a skwi bərtá lu nda bərtá, yaha kuni hliri‡. Ka zlan̄zla kuni ta maga tsa skwiha ya katsi ná, magamaga kuni ta skwi dina. Lan̄lən̄ ka kuni nzata,» ka hən̄.

³⁰ Ka zlan̄tá i Pwal nda Barnabas nda Yuda nda Silas ta hən̄ ka lagħwi da An̄takiya. Ka tskanata hən̄ ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka vlan̄tá hən̄ ta tsa skwi vindanaf lu ya ta hən̄. ³¹ Tahula dzan̄afta, ka rfu hən̄ demdem ta rfu nda mbraku ya vlan̄ lu ta hən̄. ³² I Yuda nda Silas ta nzakway ka la anabi ya, ka nzdavata hən̄ ta mna gwada ɲa tan̄ ɲa ləa ɲuduf ɲa tan̄, ka mbra hən̄ ma zlgħay nda ɲuduf. ³³ Tahula nzdavata tan̄ tsəbakw fitik hada, «ka bħata kuni dughwana tama zwanama!» ka gwal zlgħay nda ɲuduf nda hən̄, ɲa vra tan̄ slanagħatá gwal ta ghunaftá hən̄. [³⁴ Sli'af a yu wu, ka Silas ka nzaghuta hada.] ³⁵ Ka nzatá i Pwal nda Barnabas ma luwa An̄takiya. Ka tagħə hən̄ ta skwi ɲa mnduha, ka mnə hən̄ ta gwada Mgham Lazglafta kawadaga nda sanlaha ma mnduha.

Dga vgha i Pwal nda Barnabas

³⁶ Tsəbakw fitik tahula tsa, «vru u vra da inda vli mana u ta gwada Mgham Lazglafta, ka dza'a u naghanagħatá zwanama, ka kinawu nzakwa tan̄,» ka Pwal nda Barnabas. ³⁷ Si ta kumay Barnabas ta klintá Yuhwana ta hgu lu ka Markus ya, mista tan̄. ³⁸ Lanaf a tsa dza'ani mista tan̄ ya ta Pwal wu, kabga daga ta hadika Pamfali ta

tsaghutá tsi ta vgha ka kwalaghutá kda dza'a maga slna kawadaga nda hən. ³⁹ Ka zlerdanafatá hən katakata, ka dगतá hən ta vgha. Ka klaghatá Barnabas ta Markus mistani, ka nlaftá hən ta kwambalu ka laghwi ta hadika Kiprus. ⁴⁰ Ta zba'atá Pwal ta Silas. «Mista gha ka Lazglafta!» ka zwanama nda Pwal, ka sli'afatá tsi ka laghwi. ⁴¹ Ka rə tsi ta hadika Siri nda hadika Silisi, ka vla mbraku ŋa Igliz.

16

Pghafta Timute ta i Pwal nda Silas

¹ Ka bhadaghatá Pwal da luwa Derba, nda ya da luwa Listra guli. Mamu sana mnda Zlghay nda nɔdɔf hada, Timute hgani. Makwa la Yahuda ta nuta ka mnda zlghay nda nɔdɔf ta yata. Mndəra la Grek dani. ² Ta ghubay tsa zwanama ta nzakway ma luwa Listra nda ya ma luwa Ikwaniya ya ta Timute. ³ Ka kumafatá Pwal ta klay ta səlani, ka klə tsi. Ka tsanatá tsi ta fafad, yaha gwada da la Yahuda ta nzakway ma tsa vli ya, kabga nda sna hən demdem kazlay: Mndəra la Grek dani kə'a. ⁴ Ma inda luwa ta bhadaghata hən, ta mnay hən ŋa inda gwal zlghay nda nɔdɔf ta skwi ya tsin gwal zlghay nda nɔdɔf nda la galata mndu ta ghəŋani ma Ursalima. Tsaya skwi ŋa snata ghuni ka hən ta mnay ŋa tan. ⁵ Ka mbrə Igliz ta vgha ma zlghay nda nɔdɔf, ka sgaku mbsaka tan inda fitik.

Fanaghata suni ta Pwal ma Truwas

⁶ Ka pyafatá Sulkum nda ghu6a ta i Pwal nda Silas, ka mna gwada Lazglafta ta hadika Asiya. Ka sli'afatá hən ka laghwi nda ta hadika Frizi nda ya ta hadika Galat. ⁷ Ndu sadaghata tan ta hadika Misiya, ka kumə hən ta dza'a ta hadika Bitani, ama vlanj a

Sulkuma Yesu ta tvi ta hən wa. ⁸ Ka kdanatá hən ta dza'a nda ta hadika Misiya, ka bhadaghatá hən da luwa Truwas. ⁹ Hada, ka nghanatá Pwal ta sana mnda la Mekaduniya ta sladu ta kəmani ma suni, ta mnay ŋani kazlay: «Sawi da Mekaduniya da kata anŋi kə'a.» ¹⁰ Tahula fanaghata tsa suni ya ta Pwal, ka gi psə ŋni ta tva dza'a da Mekaduniya, kabga grafgra ŋni kazlay: Ta hga anŋi Lazglafta ŋa kla Lfida Gwada da hada kə'a.

Zlghafta Lidiya ta Yesu ma luwa Filipiya

¹¹ Ka lamə ŋni da kwambalu ma luwa Truwas, ka ksafatá ŋni ta tva dza'a da luwa Samutra ta tsavata ma drəf ya. Gamahtsimani, ka laghu ŋni da luwa Nyapulis. ¹² Ka sli'afatá ŋni hada ka laghu ŋni da luwa Filipiya. Tsaya luwa dagala ta tsa hadika Mekaduniya ta nzakway ma dzva la Ruma ya. Tsəbakw fitika ŋni gerger ma tsa luwa ya. ¹³ Badu fitika Sabat, ka saghu ŋni ma huda luwa ka laghwi tawa ghwa, dza'a slafsla ŋni ta vla ndə6a dzva la Yahuda hada ka ŋni sizlay. Ka slafatá ŋni ta tskata mi'aha. Ka mnə ŋni ta gwada ŋa tan. ¹⁴ Lidiya hga sana marakw mataba tan, makwa luwa Tiyatir ya. Lguta dva ya nda bla nda bla dzvani ta dzawə tsi. Ta zləŋay ta Lazglafta guli. Ka fatá tsi ta sləmən ka sna gwada ŋni. Ka gunanantá Lazglafta ta nɔdɔfani, ŋa tsu'a tsa gwada ta gwadə Pwal ya. ¹⁵ Ka maganafta lu ta batem nduk nda la ga tan tani. «Ka grafgra kuni kazlay: Zlghafzlgaha yu ta Mgham Yesu kə'a, sawa da ini» ka'a ka mbladaghatá anŋi da tan.

Nzaku ma gamak ma luwa Filip

¹⁶ Ta dza'a ŋni da vla maga du'a ma sana fitik, ka gəmatá ŋni nda sana makwa ka kwalva ksu ghwadaka sulkum ta vlanatá mna skwi dza'a magaku ta

kəma. Dagala tsemi ta tsanakta tsi ta danahəgani, nda tsa ma slayanşlayanani ya. ¹⁷ Ka gi mbađə tsi mista ŋni nda i Pwal. «Nana mnduha na ná, gwal ksanatá slna ta Lazglafta ta luwa ya, tva mbaku ta mnaghunata həŋ!» ka'a ta dza'a nda guguday. ¹⁸ Nda za fitikhani ta mna tsa gwada ya tama, ka psanaghatá tsi ta Pwal. «Nda hga Yesu Kristi, sabsa ma na makwa na,» ka'a nda tsa ghwadaka sulkum mida ya. Ka gi sabə tsi mida hadahada. ¹⁹ Nghay la danahəgani ma tsa makwa ya ta kwala tan kul fəglaftá ghəŋ ta mutsa tsemi, ka hlaftá həŋ ta i Pwal nda Silas, ka hlaghatá ta dawadawa ta kəma gwal dagala dagala. ²⁰ Ka hladaghatá həŋ ta həŋ da mnda tsa guma la Ruma. Ka həŋ mantsa: «Gwada ŋa kətsida mnduha klamak nana mnduha la Yahuda na. ²¹ Ka taghamatá nzaku kul nghamata, kul ramata tsu'ay mu, kul ramata ksay mu ta slna nda tsi, na amu ta nzakway ka la Ruma na,» ka həŋ.

²² Ka pghaftá dəmgə ta vgha ta həŋ. Ka susudaghutá gwal guma ta lguta i Pwal nda Silas. «Sləvawa həŋ nda krupi,» ka həŋ. ²³ Tahula sləvaptá həŋ, ka hlaghatá lu ta həŋ da gamak. «Ka ngha ka ta həŋ dīna,» ka lu nda mnda ngha gamak. ²⁴ Na mnanata lu ta tsa gwada ya ta mnda ngha gamak, ka hlaghatá tsi ta həŋ da huda həga. Ka tsatsamtá tsi ta səlaha tan ma udzu. ²⁵ Ma takala tama, ka magə i Pwal nda Silas ta du'a, ka falaha nda zləzlva Lazglafta. Ta snaysnay hamata la vu'a. ²⁶ Gi ka ghudzavafatá hadik, ka gigdavafatá tughwa tsa gamak ya. Gi ka gwanutá inda watgha tida, ka pwalutá zida ta inda la vu'a. ²⁷ Ka sli'avatá tsa mndu ta ngha həŋ ya. Kə'a kə'a ná, nda gwana tsa gamak ya. Ka tsəhagaptá tsi ta budgwani ŋa dzuvtá vghani, ba

sli'aghuslia inda la vu'a kə'a sizlay. ²⁸ «Ma dzuv ka ta vgha gha, wana ŋni demdem hadna,» ka Pwal gugudata. ²⁹ «Pinifwa vu ya,» ka tsa mnda ngha vu'a ya, ka ndadamtá tsi zləmbatá ta kəma i Pwal nda Silas, ta ghudzaku vghani da zləŋ. ³⁰ Tahula tsa ka hlingintá tsi ta həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: «Mghamha da, nu dza'a yu magata ka da mbafta yu na?» ka'a. ³¹ Ka Pwal nda Silas mantsa: «Zlghafzlgħa ta Mgham Yesu Kristi, ka mbafta ka, kagha nda la ga ghuni tani,» ka həŋ. ³² Ka mnanatá həŋ ta gwada Mgham Lazglafta, ŋa tsatsi nda la ga tan tani demdem. ³³ Ka hlaghatá tsi ta həŋ ta va tsa rvidik ya ka laghwi ghuŋinistá lkuha tan. Ka gi maganaftá lu ta batem ta tsa mndu ya nda la ga tan tani demdem. ³⁴ Ka klaghatá tsi ta i Pwal nda Silas da tan, ka zunustá skwi ta həŋ. Ka rfu tsa mndu ya nda la ga tan tani ta rfu, kabga zlghafta tan ta Lazglafta.

³⁵ Tsadakwa vli, ka ghunaftá gwal tsa guma ta mnduha da tsa mnda ngha vu'a ya kazlay: Zliŋzla ta həŋ kə'a. ³⁶ Ka mnda ngha vu'a lami mnanatá Pwal mantsa: «Zliŋzla ta həŋ, ka gwal tsa guma tsghadiktá lwi, sabwasa, ka dza'a kuni nda zdaku,» ka'a. ³⁷ Ka Pwal nda tsa gwal ghunadagha lu ya mantsa: «Tsaŋnagha a lu ta guma wu, ka gi slvaptá lu ta aŋni ta kəma mnduha, ka pghamtá aŋni ma gamak, ta aŋni ta nzakway ka mnduha la Ruma ná, gi ndanana ná, sabwa sa kdekdkdek ka lu nda aŋni ra? Magava a tsaya mantsa wa! Sagha hahəŋ kaghəŋa tan zliŋnista,» ka'a. ³⁸ Ka sli'afat tsa gwal ghunadagha lu ya rusanaftá gwal tsa guma. Ka ksafatá zləŋ ta həŋ, snəŋəŋ həŋ kazlay: Mnduha la Ruma i Pwal nda Silas kə'a. ³⁹ Ka lagha həŋ da ndəba dzvu, ka həŋ mantsa: «Ga ghunaga ŋni ta dmaku,» ka həŋ. Ka hlingintá həŋ

ta hən ma gamak. Ka ndəbanatá hən ta dzvu ta hən ɲa sli'apta taŋ ma tsa luwa ya. ⁴⁰ Saba i Pwal nda Silas ma gamak, ka laghu hən da Lidiya. Tahula nghanaghata taŋ ta zwanama, ka vlanťá mbraku ta hən ka sli'aftá hən ka laghwi.

17

I Pwal nda Silas ma luwa Tesalunik

¹ Ka ksaghatá hən ta tvi nda ma luwa Amfipulis ka zlagaghata nda ma luwa Apuliniya, ka ɓhaghata hən da luwa Tesalunik. Hada, mamu həga tagha skwa la Yahuda. ² Hkən Sabata Pwal ta lami ta ghən ta ghən manda ya snu tsi. Ka zlerdə tsi nda hən ta skwi nda vinda ma deftera Lazglafta. ³ Ka paslay ɲa taŋ, ka mnay kazlay: Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta danwa, dza'a sli'agapsli'a nda hafu mataba gwal nda rwa kə'a. «Tsəna Yesu ta mnə yu ɲa ghuni na ná, tsaya tsa Kristi ya,» ka'a. ⁴ Ka tdaghata tsa gwada ya ta ghunisla sanlaha ma la Yahuda ta snay, ka laghu hən mista i Pwal nda Silas. Mantsa ya ndəghata la Grek ta zləŋa Lazglafta, nda ndəghata sanlaha ma mi'aha dagaladagala guli. ⁵ Ka ndəghanaftá draku ta ɲudufa sanlaha ma la Yahuda, ka hlafta hən ta la tanda ma luwa, ka sli'anafta hən ta ɲudufa mnduha. Ka sli'adaghata hən da Yasuŋ, ka zbə hən ta i Pwal nda Silas ɲa hla hən ta kəma mnduha, ⁶ slanagha a hən ta hən wa. Ka ksaghatá hən ta Yasuŋ nda sanlaha ma zwanama ta kəma gwal ta tsa guma ma luwa. Ka hən mantsa: «Nana mnduha na ta kətsidanaftá mnduha ta ghəŋa hadik, ka sagha hən da amu ndanana, ⁷ ka tsu'afta Yasuŋ ta hən ga taŋ. Had hən ta sna zlahu ya ta fata mgham Sezar wa. Mamu sana Mgham ta hgə lu ka Yesu, ka hən ta mnay,» ka hən. ⁸ Snaŋta mnduha ma tsa luwa ya nda gwal ta tsa

guma ta tsa gwada ya, ka sli'avaftá hən. ⁹ Ka platá i Yasuŋ nda tsa sanlaha ma zwanama ya ta bika kada zliŋta gwal ta tsa guma ta hən.

I Pwal nda Silas ma luwa Bere

¹⁰ Girvidik tama, ka kdikiŋťá gwal zlgħay nda ɲuduf ta i Pwal nda Silas da luwa Bere. Bhadaghata taŋ da hada, ka lamə hən da həga tagha skwa la Yahuda. ¹¹ Mal la Yahuda ma Bere zdakwa ghəŋa taŋ ka gwal ma luwa Tesalunik, kabga fafa hahən ta ghəŋa taŋ kah-wathwata ka sna gwada Lazglafta. Inda fitik hən ta vitsa vindatá skwi ma deftera Lazglafta ɲa nghanay ka manda va tsaya tsi re, ka manda va tsaya a wa a tsa skwi ta mnə Pwal ɲa taŋ ya. ¹² Nda ndəgha la Yahuda ta zlgħafta nda ɲudufa taŋ. Mantsa ya ndəghata mi'aha dagaladagala mataba la Grek nda zgwana taŋ tani. ¹³ Snaŋta tsa la Yahuda ma luwa Tesalunik ya kazlay: Wa'a Pwal ta mna gwada Lazglafta ma luwa Bere kay guli kə'a, ka sli'adaghata hən da tsa luwa ya sli'anaftá ɲudufa mnduha. ¹⁴ Ka gi kdikiŋťá zwanama ta Pwal nda ta wa drəf, ta nzaghuta i Silas nda Timute ma luwa Bere. ¹⁵ Ka klaghatá gwal pghay ta Pwal, tep da luwa Atina. Ma sli'a taŋ ka vru, ka mnanatá Pwal ta hən kazlay: Ka sagha i Silas nda Timute slidighata misimmisim ya kə'a.

Pwal ma luwa Atina

¹⁶ Ma tsa znakwa Pwal ta kzla i Silas nda Timute ma luwa Atina ya, ka nanaghanťá tsi ta skwa wuyayha ma tsa luwa ya, ka kuzlanaftá tsi ta ɲuduf katakata. ¹⁷ Mantsa tama, ka ghu tsi ta yiva nda la Yahuda, nda ya nda gwal ta zləŋa Lazglafta ma həga tagha skwa la Yahuda. Mantsa ya guli nda inda mndu ta guyatá tsi nda hən ta dawadawa vli inda fitik. ¹⁸ Mamu gwal ta tagha dzaŋa tva mbaďa gwada ta hgə lu ka la

Ipikuri, nda Situyikiya ta mbaða gwada nda tsi guli. «Nu ta yə na mndu na katak na?» ka sanlaha. «Gwada ta sana Lazglafta kul had hadna ta gwadə tsi.» Ka sanlaha, kabga snay tanj ta mnay Pwal ta gwada ta Yesu nda sli'agapta ya sli'agap tsi mataba gwal nda rwa. ¹⁹ Ka klaghatá hən ta Pwal mista tanj, ka kladaghata ta kəma gwal dzra gwada ta sana kudunur ta hgə lu ka Ariyupas. «Dza'a snəjnamsna ka ta na lfida skwi ta taghə ka na rki na?» ²⁰ Nana gwada ta mnə ka na ná, ka lfidani nzakwani da anj. Ta kumay nni ta snənta klatá ghənjani,» ka hən nda tsi. ²¹ Inda la Atina nda la matbayha ma tsa luwa ya, tsa lfida skwi yeya ta gwagwadu lu, ta snə lu kwenkwenj. ²² Ka sladatá Pwal ta kəma tsa gwal dzra gwada ya, ka'a mantsa: «Kaghuni mnduha la Atina, ta nghadaptá yu dər ndigandiga ná, njanaŋa kuni ta dina. ²³ Ma fitika ranafata da ta vliha ma na luwa ghuni na ná, ka slaslanaghatá yu ta skwiha ta ndəbu kuni ta dzvu ŋa tanj. Ka slaftá yu ta gwir vindaf lu ta skwi tida kazlay: Ŋa Lazglafta kul snənta lu kə'a. Mantsa nzakwani, tsa skwi ta ndəbu kuni ta dzvu ŋani kul snənta kuni ya ná, tsaya sagha yu da mnaghunata. ²⁴ Tsaya Lazglafta ta magaftá hadik nda inda skwi tida tani. Tsatsi Mgham ta ghəŋa luwa nda hadik. Had ta walaŋta nzaku ma həga ya baf mndu nda dzvani wa. ²⁵ Psaŋ a ta katu da mnda səla ŋa vlanťá skwi wa. Had skwi pda tsatsi guli wa. Tsatsi ta famta hafu ma inda mndu ta kəl mndu ka hafu. Tsatsi guli ta vlata inda hamata skwi. ²⁶ Nda ma mndu turtuk zlagaginťa tsi ta inda mnduha, ka pghata hən təbsa' ta ghəŋa hadik demdem. Ka daganatá fitika inda skwi, kwakwaranaha ta inda tanj ta hadik ŋa nzakwa tanj. ²⁷ Mantsa ya kə'a magafta, kabga ŋa zbay tanj ta Mgham Lazglafta, ma tatamay

tanj ta zbay. Anj mndani, di'inghu a nda amu wa. ²⁸ Əŋka'a ka tsatsi ta kəl mu ka nzaku nda hafu, dər ta kəl mu ka gıgdavata, dər ta kəl mu ka nzaku.

Mantsa ya mnata gwal fa laha mataba ghuni guli: «Kahwathwata mndəra tanj amu guli,» ka hən.

²⁹ Ka si mndəra tanj ma Lazglafta amu ya, ra a ka ndanay mu ta granafťá Lazglafta nda tsa skwa wuyayha tsatsaf lu nda dasu, nda ya nda kufur, nda ya nda pala tsana a mnda səla ka ghənjani ta magafta ya wa. ³⁰ Ŋaw lu 6a, ka Lazglafta nda mnduha daga manda ghalya, kabga kwala tanj kul snənta. Ndanana tama, ta hga mnduha Lazglafta ma inda vli ka mbədanafata hən ta nzakwa tanj, ³¹ kabga fafa ta fitik ŋa tsanaghata guma nda tvani ta inda ghəŋa hadik. Zbapzba Lazglafta ta mndu ŋa maga tsaya ka sli'aganafťá tsi mataba gwal nda rwa. Manda tsaya marananta Lazglafta ta inda mndu kazlay: Tsatsi vərda mnda tsa guma zbap yu,» ka'a.

³² Na tsa snənta tanj ta mnay Pwal ta gwada ta sli'agapta mataba gwal nda rwa ya, ka ghuḅasu sanlaha nda ghuḅasa ta Pwal. «Ŋa snəglanavata nni badu ma sani ta tsa gwada ta mnə ka ya,» ka sanlaha.

³³ Ka sli'afata Pwal mataba tanj ka laghwi. ³⁴ Mataba va tsaya ná, mamu sanlaha ta zlghafta, ka laghu hən mistani. Mataba tanj, mamu Deniz, ta nzakway tekw tsatsi mataba gwal ta dzra gwada ma Ariyupas, nda sana marakw Damaris hgani, nda sanlaha guli kawadaga nda hən.

18

Pwal ma luwa la Kwareŋt

¹ Tahula tsa, ka sli'afťá Pwal ma luwa Atina, ka laghwi da luwa Kwareŋt. ² Hada, ka guyatá tsi nda sana mnda la Yahuda ta

hgu lu ka Akilas, ya lu ta hadika Punj. Sli'aftani yeya ta hadika Italiya kawadaga nda markwa tanj Priskila, kabga ka sli'apsli'a inda la Yahuda ta hadika Ruma ka mgham Klawdi mnata. Ka guyaftá Pwal ta vgha nda hən. ³ Ka skwa turtuk slna ta magə hən. Həga tumpul ta dadah hən. Tsaya kəl Pwal ka gwaftá vgha nda hən. ⁴ Inda fitika Sabat Pwal ta zlərdá gwada ma həga tagha skwa la Yahuda, nda la Yahuda nda ya nda la Grek, kabga ta kumay ta tđaktá hən nja zlgħaftá gwada Lazglafta.

⁵ Manda zlanja i Silas nda Timute ta hadika Mekaduniya, ka lagha slanaghatá Pwal, ka vzatá Pwal ta ghənjani ka mna gwada. Ka paslə tsi nja la Yahuda kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a. ⁶ Ka grunjtá la Yahuda ka rarazay. Mbadá Pwal ka tukwanatá rgitika lgutani ta hən. Ka'a nda hən mantša: «Ta ghənja ghuni ka skwa ghuni, daga ndana nda sli'a yu tvə gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a. ⁷ Ka sli'aftá tsi hada ka lagha da sana mndu, Tirtiyus Yustus hgani. Ta zlənjay tsa mndu ya ta Lazglafta. Tavata həga tagha skwa la Yahuda həga tanj. ⁸ Ka zlgħaftá Krispus ta nzakway ka mgham ta ghənja həga tagha skwa la Yahuda ta Mgham Yesu, mantša ya la ga tanj guli. Nda ndəgha gwal ma Kwarenjt guli ta snanjá gwada Pwal, ka zlgħaftá hən, ka maganaftá lu ta batem ta hən.

⁹ Ta sana rvidik, ka gwadganatá Lazglafta ta Pwal nda ma suni. Ka'a mantša: «Yaha zlənj da ksafatá kagha da haftá ka ta wi Pwal, kdənj gwaday. ¹⁰ Kawadaga yu nda kagha, had mndu dza'a walənja faftá dzvu ta kagha nja ghuya dənwa nja gha wa. Nda ndəgha mnduha da ta ma na luwa na,» ka'a. ¹¹ Ka zata pwal ta vaku nda tili mku' ma tsa luwa ya, ta taghanaftá mnduha ta gwada Lazglafta.

¹² Ma fitika nzakwa Galiyuna ka njumna ta hadika Akaya tama, ka gwaftá la Yahuda ta wi ka grunjtá Pwal. Ka kladaptá hən da vla tsa guma. ¹³ Ka hən mantša: «Nana mndu na ta bara mnduha nja tsəlbu ta kəma Lazglafta, ka zljunjtá skwi mna zlahu,» ka hən. ¹⁴ Ta dza'a dza'a Pwal da gwada mantša, ama ka gi tsu'aftá Galiyuna ta gwada nda la Yahuda. Ka'a mantša: «Ka had mndu dza lu wu katsi, hadsana dmaku ta bluta wu katsi, had yu ta snaghunata, a la Yahuda wa. ¹⁵ Ka si ta ghənja zwana gwadaha, nda ya ta ghənja hgu, nda ya ta ghənja zlahu ghuni ta zlərdá kuni ya, dzik nda kaghuni tsa. Va a yu ta tsa guma ta ghənja tsa skwiha ya wu,» ka'a. ¹⁶ Ka ghzlaftá tsi ta hən ma vla tsa guma. ¹⁷ Ka gwaftá hən ta wi ta Sustene, ta nzakway ka mgham ta ghənja tsa həga tagha skwa la Yahuda ya, ka ksafatá, ka dgapta ta wa tsa vla tsa guma ya, gvalənj a Galiyuna wa.

Vraghata Pwal da luwa Anjakiya

¹⁸ Ka nzdəglavatá Pwal tsəbakw fitik ma Kwarenjt. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi kawadaga nda i Priskila nda Akilas, ka zlanjtá zwanama, ka lami da kwambalu, ka laghwi ta hadika Siri. Ma kdə tsi ka lami da kwambalu, ka htsatá tsi ta ghənjani ma luwa Sanjre, si wadana tsi ta Lazglafta. ¹⁹ Ka bhadaghatá hən da luwa Afisus, ka zlanatá Pwal ta i Priskila nda Akilas. Ka sli'aftá tsi ka lami da həga tagha skwa la Yahuda, ka ghwa yiva nda la Yahuda hada. ²⁰ Ka ndəbə hən ta dzvu da tsi, má nja nzđavatani da hən, ama đvaf a Pwal wa. ²¹ «Ta dza'a vragaghavra yu ka ta đvay Lazglafta,» ka'a nda hən.

Ka njlaftá tsi ta kwambalu ma Afisus ka laghwi. ²² Ka bhadaghatá tsi da luwa Sezare. Ka sli'aftá tsi hada guli ka laghwi da luwa Ursalima da ganaghatá

zgu ta Igliz karaku, ma kdaku tsi ka laghwi da luwa Anṭakiya. ²³ Tahula nzdavatani gerger ma luwa Anṭakiya ta hadika Siri, ka sli'aftá tsi ka laghwi da ranaftá hadika Galat, nda hadika Frizi, ka vla mbraku ṅa inda gwal zlgḥay nda ṅuduf.

Apwalus ma luwa Afisus nda ya ma Kwareṅt

²⁴ Mamu sana mnda la Yahuda, Apwalus hgani, ma luwa Alegzandri yata lu. Ka lagha tsi da luwa Afisus. Mnda gwada ya, nda sna ta vindata skwiha ma defteri. ²⁵ Taghaf tagha ta skwi ta tva Mgham Yesu. Ká ka nda warakatani. Ta taghay ta skwi ta ghəṅa Yesu nda tvani ṅa mnduha. Anṅ mndani, maga batema Yuhwana yeya snan tsi. ²⁶ Ka mnə tsi ta gwada nda tsafaratá vgha ma həga tagha skwa la Yahuda. Snay i Priskila nda Akilas ta skwi ta mnə tsi, ka hgaghatá hən ṅa sganaghata taghanaftá skwi nda tvani ta ghəṅa gwada Lazglafta. ²⁷ Tahula tsa, ka kumaftá Apwalus ta dza'a ta hadika Akaya*. Ka sganaghatá zwanama ta mbraku, ka vindanaftá hən ta delewer ta gwal ta tsa hadik ya ṅa tsu'afta tanṅ nda rfu. Bhadaghatani da hada, ka katanṅá tsi nda zdaku ya vlanṅ Lazglafta ta gwal ta ghadatá zlgḥafta. ²⁸ Ka gwadə tsi ta gwada banluwa nda la Yahuda, ka traptá hən ta skwi ṅa ṅrapta. Ka marananṅá tsi ta hən ta skwi nda vinda ma defteri kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a.

19

Pwal ma luwa Afisus

¹ Ma fitika nzakwa Apwalus ma luwa Kwareṅt, ka ranaftá Pwal ta vli ta ghwáha ta hadika Asiya, ka ḡhadaghatá tsi da luwa Afisus ka slaftá tsi ta sanlaha ma gwal zlgḥay

nda ṅuduf hada. ² Ka'a mantsa: «Mutsafmutsa kuni ta Sulkum nda ghuḡa ma zlgḥafta ghuni ra?» ka'a dawanta da hən. Ka hən nda tsi mantsa: «Ta sna a ṅni ta skwi ta hgə lu ka Sulkum nda ghuḡa wa,» ka hən. ³ «Mndərga wati batem magaghunaf lu na?» ka'a nda hən. «Mndərga ṅa Yuhwana maganṅaf lu,» ka hən nda tsi. ⁴ Ka Pwal mantsa: «Gwal ta tsu'afta ka mbədanaftá nzakwa tanṅ, maganaf Yuhwana ta batem ta hən. Ka Yuhwana nda hən na: Zlgḥafwazlgḥa ta tsa mndu ta sagha nda hula da ta nzakway ka Yesu ya,» ka'a. ⁵ Tahula snanṅa tanṅ ta tsa gwada ya, ka maganaftá lu ta batem ta hən nda hga Mgham Yesu. ⁶ Ka fanaghatá Pwal ta dzvu ta hən, ka saha Sulkum nda ghuḡa ta ghəṅa tanṅ. Ka gwadə hən ta gwada nda sanlaha ma gwada, ka klə hən ta lwa Lazglafta guli. ⁷ Ta magay gwagwa ta tsa mnduha ya ta ghwanṅpdə his.

⁸ Tahula tsa, ka gdatá Pwal ta dza'a da həga tagha skwa la Yahuda. Hkən tilani ta mna gwada ta ga mghama Lazglafta, ka ṅavata ṅa tdaktá ghəṅa gwal ta sna skwi ta mnə tsi. ⁹ Ka tənanaftá sanlaha mataba tanṅ ta ghən, ka kwalaghutá hən ta zlgḥafta, ka ghuḡasə hən ta tsa tagha skwi ta ghəṅa tva Yesu ya ta kəma tskata mnduha. Tsaya tama, ka sli'aftá Pwal ka zlanṅá hən, ka hlaghatá gwal zlgḥay nda ṅuduf, ka laghu hən da həga dzanṅa Tiranus, ka taghə tsi ta skwi ṅa tanṅ inda fitik hada. ¹⁰ His vakwa tanṅ ta taghay. Ma tsaya snanṅa inda gwal ta nzakway ta hadika Asiya, daga la Yahuda, nda la Grek tani ta gwada Mgham Lazglafta.

Zwana Seva

¹¹ Ka magə Lazglafta ta mazənzəṅ ṅa ndərmimay nda ma Pwal. ¹² Tsaya ta kəl lu ka klaftá

* 18:27 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

lgut nda salawar ya ta ksantá vgha Pwal tazlay, ka klanjá gwal kul dughwanaku ña ksantá hən, ña saghwa tsa ðanwa nda ghwadaka sulkum ya tani ma hən. ¹³ Mamu sanlaha ma la Yahuda guli ta ra luwa, ña ghazliginjá ghwadaka sulkum ma mnduha. Ka dzəghanjá hahən guli ta ghzla ghwadaka sulkum nda həga Mgham Yesu ma gwal nda kasa da halaway. Ka hən mantša: «Nda hga tsa Yesu ta mnə Pwal ya ta mnaghunata ñni: Sabwasa,» ka hən. ¹⁴ Ndəfán zwana sana mndu ta hğə lu ka Seva ta nzakway tek w mataba la mali ta ghənə gwal ta dra skwi ña Lazglafta la Zudiya, ta maga mndərga tsa skwi ya mantša. ¹⁵ Ma sana fitik, ka tsa ghwadaka sulkum ya nda hən mantša: «Wya nda sna yu ta Yesu, nda sna yu ta Pwal guli, wa kaghuni tama?» ka'a nda hən. ¹⁶ Ka valaftá tsa mndu ksu halaway ya ta hən ka mbranaghatá hən demdem. Ka ndandagaptá hən ma tsa həga ya nda hwaya ka fərdi'u, nda babalatá vgha. ¹⁷ Ka snanaghatá tsa skwi ya ta inda la Yahuda nda la Grek tani ma luwa Afisus. Ka ksafá zləŋ ta hən demdem, ka vlə hən ta glaku ña Mgham Yesu. ¹⁸ Ta traku gwal si ta zlglafta, ka sagha hən da mnay nda wa tan ta ghwadaka skwi ya mamaga hən. ¹⁹ Nda ndəgha gwal si ta mbaðaku ta hlaktá defteriha tan ka ðarinja ta kəma mnduha demdem. Ka mbaðaftá lu ta tseda tsa defteriha ya ná, ta klay ta tsedi ka dəmbu' hutaf ²⁰ Mantša ya kəl gwada Mgham Yesu ka ñluta, ka zuta vli nda mbrakwa Mgham Lazglafta.

Gigdavafta vli ma Afisus

²¹ Tahula tsa, ka Pwal ndanata mantša: Ka ranafra yu ta vli ta hadika Mekaduniya, nda vli ta

hadika Akaya* katsi, ta dza'a da luwa Ursalima yu.

«Ka 6hadagha6ha yu da hada katsi guli, nda nza tkwe' ka 6hadaghata ða da luwa Ruma guli,» ka'a. ²² Ka ghunaghatá tsi ta i Timute nda Irasta, his mataba gwal ta katanja ta hadika Mekaduniya. Ta nzatá vərðá tsatsi ka nzdavata ta hadika Asiya. ²³ Ma tsa fitik ya, ka sli'avaftá gwada katakata ta ghənə Mgham Yesu. ²⁴ Tsaw mamu sana ðəgha ta slru ta hgu lu ka Dametriyus, ta slara zwana həga ka kufur, ña wuyay, ta hgu lu ka Deyes Artimis. Kad ka skwi ta planata tsi ta gwal ta maganatá slna. ²⁵ Ka tskanatá tsi ta tsa mnduhani ya, kawadaga nda sanlaha ta maga mndərga tsa slnahani ya guli. Ka'a nda hən mantša: «Graha! Nda sna kuni kazlay: Ta na skwi ta tsatsafta mu na nzafta mu kə'a. ²⁶ Nda ngha kuni, nda sna kuni guli ta skwi ta mnə Pwal. Ka'a na: Nza a skwi ta tsatsafta mnduha nda dzva tan ka Lazglafta wu, ka'a. Ka tðaghatá tsi ta ndəghata mnduha. Ma na luwa Afisus na kwenkwen yeya a wu, nduk ma inda vli ta hadika Asiya tani. ²⁷ Wana na skwi na dza'a dzatá slna mu. Tsaya ya a wu, dza'a zləmbaku gwada ta ghənə həga skwa wuyay mu dagala ta nzakway ka Deyes Artimis. Vləgəltə a mnduha ta glaku ña Deyes ka tsəlbə ma ghuvani manda ya ta magə lu ma inda vli ta hadika Asiya nda ya ta ghən hadik demdem ya wu,» ka'a. ²⁸ Snaŋa tan ta tsa gwada ya, ka gufaftá ñudufa tan ka gugud hən ta gugudaku. «Ya dagala gwada ta Deyes Artimis la Afisus,» ka hən. ²⁹ Ka sli'avaftá vli kuðukuts ma luwa demdem, ka hwaya da vla katskatsu, ka ksəðanaghatá hən ta graha Pwal ta nzakway ka i Gayus nda Aristarkus, tsa

* 19:21 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:12.

hahəŋ his ta nzakway ka mnduha la Mekaduniya ya. ³⁰ Si ka kumə Pwal ta dza'a slanaghatá həŋ, ama ka pyaftá gwal zlgħay nda ŋuduf. ³¹ Mamu sanlaha ma gwal ksa slna ŋumna ta hadika Asiya ta nzakway ka graha Pwal. «Yaha ka da dza'a da tsa vla katskatsu ya,» ka həŋ tsghadanaghatá lwi ta Pwal. ³² Ta tsa luwa ya, nda ghuya ghəŋa mnduha. Ka nu ŋa ya laha ta gugúday, ka nu ŋa ya laha ta gugúday. Mal gwal mataba taŋ kul snaŋtá skwi ta tskanatá həŋ. ³³ Ka snanamtá sana mnduha ta tsa gwada ya ta sana mndu ta hgu lu ka Alegzandra ta klə la Yahuda ta kəma. Ka Alegzandra tama mantša: «Swidwa! Swidwa!» kə'a kapantá dzvu, ka kuma gwada ŋa mnanantá mnduha. ³⁴ Manda snaŋta taŋ kazlay: Mnda la Yahuda na mndu na kə'a, ka hlaftá həŋ ta wi ka skwa turtuk ka zatá awa his. Ka həŋ mantša: «Dagala gwada ta Dayes Artimis la Afisus!» ka həŋ hlaftá wi.

³⁵ Ka ləbanatá mnda vindi ma tsa luwa ya ta mnduha zlahzlah. Ka'a mantša: «Ari wa la Afisus, wa ya kul snaŋta kazlay: Luwa Afisus ta ŋanatá tsa həga Dayes Artimis dagala ya, nda tsa tsatani ta saha ta luwa ya kə'a na? ³⁶ Had mndu dza'a zlərdəy wa. Ləbanatá ŋuduf ka dzatá ghəŋ skwi ŋa magay. ³⁷ Na mnduha hlagagha kuni da hadna na ná, had sana rutsak vzaf həŋ ta həga skwa wuyay, ka razatá Diyesa mu wa. ³⁸ Ka mamu skwi mataba Dematriyus kawadaga nda gwal ksanatá slna nda sana mndu katsi, mamu vla tsa guma, ka kla həŋ da gwal tsa guma, ka dza'a həŋ dganata hada. ³⁹ Ka mamu sna gwada ta kumə kuni ta mnay katsi guli, dza'a dzray mu ta tsaya ma vla dzrəka mu. ⁴⁰ Ta ghəŋa na skwi ta magaku gita na ná, lavinlawa lu ta tsaftá badza ta amu ka gwal zlərdəwi,

kabga had skwi prək ka tskamata mandana ná, ŋa mnay mu kazlay: Ta ghəŋa ya skwi ya ts kavata mu kə'a wa,» ka'a. Kdawkani ta gwada, «gazlawagazla,» ka'a nda mnduha.

20

Sli'a Pwal ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya

¹ Tahula ləbatá tsa sli'avaf ta sli'avaf lu ya, ka tskanatá Pwal ta gwal zlgħay nda ŋuduf, ka vlanťá mbraku ta həŋ. Ka dġatá tsi ta vgha nda həŋ, ka laghwi ta hadika Mekaduniya. ² Tahula ranaftani ta tsa hadika ya, ka valantá tsi ta mbraku katakata ta gwal zlgħay nda ŋuduf, ka 6hadaghatá tsi ta hadika Gres. ³ Ka zatá tsi ta tili hkən hada. Ta dza'a dza'a lami da kwambalu ŋa dza'a ta hadika Siri tama, ka snaŋtá tsi ta dzray ta dzrə la Yahuda ta wi ta ghəŋani ŋa pghanatá budukwa. Ka ksəglaghatá tsi ta tvi nda ta hadika Mekaduniya. ⁴ Ka sli'afťá i Supater zwaŋa Pirhus mnda luwa Beriya, nda Aristarkus nda Sekundus mnda la Tesalunik, nda Gayus mnda luwa Derba, nda Timute, nda Tisik, nda Trufim mnduha hadika Asiya, mistani. ⁵ Ka laghu tsahaya ta kəma kzla aŋni ma luwa Truwas. ⁶ Aŋni ya, ka lamə ŋni da kwambalu ma luwa Filipiya, tahula zutá skala buradi kul had is mida ya. Ta mahutafa fitik, ka lagha ŋni slanaghatá həŋ ma luwa Truwas, ka zatá ŋni ta luma hada.

Kwanaha lagha Pwal da luwa Truwas

⁷ Gahawu bađu luma gwasi, ka ts kavatá ŋni ŋa za skwa zaya* Mgham Yesu, ka zlaftá Pwal ta gwada ta kəma gwal zlgħay nda ŋuduf, ka nzđavatá tsi ta gwada ha ka lami da takala, kabga dza'a nda sli'a tsadəkwər vli. ⁸ Ma dzuguvi ma həga ta ghəŋa həga ts kavata ŋni. Mamu ndəghata pitirlaha ma tsa

* 20:7 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

dzuguvu ta ghəŋa həga tskava ŋni ya. ⁹ Tsaw mamu sana zwanj ta hgu lu ka Fewtikus ta nzuŋta tawa finitir. Ka dzintá hani ma tsa nzdavata Pwal ta mna gwada ya. Na tsa ghəbanafta hani ya, ka dədagatá tsi ta tsa mahkəna həga ta ghəŋa həga ya ta hadik. Kə'a ka lu ka sli'ay ná, nda mta. ¹⁰ Ka saha Pwal, ka ndadaghata tsukwafta. «Ma td ŋudufa ghuni, ta teke'a hafu mida,» ka'a. ¹¹ Ka vradafá Pwal ka 6la'atá tsi ta buradi ka zay. Ka kdə tsi ta gwada petsuwed vli. Tahula tsa, ka sli'afá tsi ka laghwi. ¹² Nda hafu ma tsa galaḅay ya ta klaghatá lu dzagha. Ka rfu həŋ ta rfu katakata.

Sli'a Pwal da luwa Truwas nda ya da luwa Mitelej

¹³ Ka sli'afá ŋni ka laghwi ta kəma ta kəma da ŋlaftá kwambalu ŋa kla aŋni da luwa Asus. Ŋa dza'a ŋni kla Pwal hada, kabga ta dza'a nda səla i'i, ka'a. ¹⁴ Manda laghani slanŋaghatá ma Asus, ka klamtá ŋni da kwambalu, ka laghu ŋni da luwa Mitelej. ¹⁵ Ka sli'afá ŋni hada nda kwambalu, ka 6hadaghatá ŋni gamahtsimani mbəŋ nda luwa Kiyus. Gamahtsimani, ka 6hadaghatá ŋni da luwa Samus, gamahtsima tsaya guli, ka 6hadaghatá ŋni da luwa Miletus. ¹⁶ Ka Pwal mnuta na: «Had' yu dza'a sladavata ma luwa Afisus wu, da zutá lu ta fitik ma hadika Asiya, ka má ta magaku tsi katsi ná, misimmisim ta kuma yu ta 6hadaghata da Ursalima, ka ma kdə fitika skala Pentakwat† ka sagha a tsi,» ka'a.

Gwada Pwal nda la galata mndu ma Afisus

¹⁷ Ma tsa Miletus ya tama, ka ghunaftá Pwal ta mnduha da Afisus ŋa hgaktá gwal ngha Igliz. ¹⁸ Manda 6hadaghata tanj

da slanaghata, ka Pwal nda həŋ mantša: «Daga badu lagha da ta hadika Asiya ná, nda sna kuni ka yu nzata kawadaga nda kaghuni. ¹⁹ Nda leftekwa ta ghəŋ mataba ghuya danjwa da sanlaha ma la Yahuda ta pghihatá budukwa, ksanata yu ta slna ta Mgham Yesu. ²⁰ Nda sna kuni guli kazlay: Had' sana skwi prək ka katá kaghuni difaghuna yu wu kə'a. Mnaghunamna yu ta indani, ka taghaghunafta banluwa nda ya dzagha dzagha. ²¹ Ka gvalanťa yu ta la Yahuda nda la Grek, ŋa mbədavata tvə Lazglafta ŋa zlghafta tanj ta Mghama mu Yesu Kristi. ²² Ndanana, nda sli'a yu da Ursalima. Sulkum nda ghuḅa ta tiŋwa i'i ŋa dza'a. Sna a yu ta skwi dza'a slidighata hada wa. ²³ Skwi ya ta mnidintá Sulkum nda ghuḅa kwenkwen ná, dza'a sladighasla ghuya danjwa, dza'a vzidimvza lu da gamak. ²⁴ I'i ná, ndana a yu ta gwada ta hafa da, dər má kinawu dinutani ka ŋa da wa. Dza'a kdanaktá tsa ŋərma slna vliha Mgham Yesu ŋa magay, ta nzakway ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa zdakatahuda Lazglafta ya skwi ta zdəghata.

²⁵ «Ndanana ná, nda sna yu kazlay: Nghəlanťa a inda na kaghuni raghunaf yu, ka mnaghunatá gwada ta ga mghama Lazglafta ná, ta həga kuma da dekdek wa. ²⁶ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata dar gita kazlay: Magaghunamaga yu ta inda skwi ya laviŋ yu ta magay nda inda kdavakta mbrakwa da. Ka dza'a zluŋzla kuni ta skwi ya taghaghunaf yu, ta had' i'i mida wu, ²⁷ kabga mnaghunamna yu ta inda skwi mna Lazglafta, had' ya difanaghu yu wa. ²⁸ Nghawangha ta ghəŋa ghuni, nghawa ta inda bra

† 20:16 Pentakwat: Tsaya fitika skalu dagala ta fitika tska skwi ta vwah da la Yahuda. Ma tsa fitik ya saha Sulkum nda ghuḅa ta ghəŋa duhwalha Yesu ta ma hutafimbsaka fitik tahula Pak. Ngha Zlahu 23:16.

ya vlaghuna Sulkum nda ghuḅa ṅa nghay guli. Nghawangha ta Igliza Lazglafta ya mutsanak tsi ta ghəṅjani nda usa zwanani. ²⁹ Tahula laghwa ḁa ná, nda sna yu kazlay: Dza'a sli'adamsli'a mnduha ta sidi manda mandundiha da taba ghuni, had həṅ dza'a zlanťá tsa bra ya wu kə'a. ³⁰ Dər mataba kaghuni guli ná, dza'a sli'afsl'i'a sanlaha da tsakalawi, ṅa baraghata taṅ ta sanlaha ma duhwalha mista taṅ. ³¹ Ka nzata kuni hzlenja. Havapwahava kazlay: Hkən vakwa ḁa ta ṅavata nda ima taw ta iri, nda rvidik tani, nda fitik tani, ta vla hidaku ṅa inda kaghuni kə'a.

³² «Ndana tama, ma dzva Lazglafta nda gwada ta zdakatahudani tani ta famta yu ta kaghuni. Tsa gwada ya dza'a ṅla kaghuni, ṅa zay ghuni ta həga kawadaga nda inda gwal nda ghuḅa. ³³ Ma nzakwa ḁa ná, gvalaṅ a yu ta dər tseda mndu, dər dzindara mndu, dər lguta mndu wa. ³⁴ Nda sna vərḁa kaghuni kazlay: Nda dzva ḁa si ta maga yu ta slna ṅa kata ghəṅja ḁa, nda ya ṅa kata gwal ta dza'a mista ḁa tani kə'a. ³⁵ Inda tsa slnaha magə yu mantša ya ná, ṅa maraghunata kazlay: Mantša ya ta maga lu ta slna ṅa katanťá gwal ka pḁu kə'a. ṅa havaghunakta guli ta gwada Mgham Yesu ta mnay kazlay: Mal mndu ta vlay ta rfu, ka mndu ta zlghay kə'a ya,» ka'a.

³⁶ Ta kdaku Pwal ta mna tsa gwada ya, ka tsəlbata tsi ka maga du'a nda hahəṅ tani demdem. ³⁷ Rəḅ həṅ demdem nda taw, ka lagha tekweš' ta Pwal. ³⁸ Tsa mnayni kazlay: Nghəḅlanťa a kuni ta həga kuma ḁa wu kə'a ya na skwi ta ganaťá taw ta həṅ. Ka sli'afťá həṅ ka pghaghatá Pwal da vla kwambalu.

21

Lagha Pwal da luwa Ursalima

¹ Tahula dgata ṅni ta vgha nda həṅ, ka lamə ṅni da kwambalu. Ka sli'afťa ṅni ka laghwi tur da luwa Kus. Gamahtsimani, ka sli'afťa ṅni ka laghwi da luwa Rudes. Ka gi sli'afťa ṅni hada guli ka laghwi da luwa Patara. ² Hada, ka slafta ṅni ta sana kwambalu ta sli'i da luwa Finisi, ka lamə ṅni dida, ka laghu ṅni. ³ Nghay ṅni ta luwa Kiprus manda a, hadik ya ta tsavata ma drəf, ka zluṅťá ṅni nda ga zlaḅa ṅni ka laghu ṅni nda tvə hadika Siri. Ka ḅhadaghatá ṅni da luwa Tir ma vla pghay kwambalu ta huzla. ⁴ Hada, ka slanaghatá ṅni ta gwal zlghay nda ṅuduf, ka zata ṅni ta fitik ndəfəṅ da həṅ. «Ma laf ka da luwa Ursalima,» ka həṅ nda Pwal, manda kdakwa Sulkum nda ghuḅa ta mnananťá həṅ. ⁵ Ma kdavakta tsa mandəfəṅa fitik ya, ka sli'afťa ṅni ka sli'i. Ka pghafta həṅ demdem ta aṅni, nda mi'a taṅ, nda zwana taṅ tani, ha ka zluṅťá huda luwa. ḅhadaghata ṅni ta wa ghwa, ka tsəlbata ṅni, ka magatá du'a. ⁶ Manda dgata ṅni ta vgha nda həṅ, ka ṅlaťá aṅni ta kwambalu, ta vraghuta hahəṅ dzagha taṅ.

⁷ Ka kdintá ṅni ta mbada ṅni nda kwambalu. Sli'afťa ma luwa Tir ka ḅhadaghata da luwa Tulemayis. Hada, ka guguvta ṅni ta zgu nda zwanama. Ka zata ṅni ta fitik turtuk kawadaga nda həṅ. ⁸ Ka sli'afťa ṅni gamahtsimani ka dza'a, ka ḅhadaghata ṅni da luwa Sezare. Ka sli'afťa ṅni guli ka lagha da Filip ta hgə lu ka mnda mna gwada Lazglafta, ta nzakway ka mndu ya tekwa mataba tsa gwal ndəfəṅ ya kay*. Ka lamə ṅni da həga ga taṅ ka hanay ga taṅ. ⁹ Mamu kwaghani fwaḁ ka daghali ka daghali ta klaktá lwa Lazglafta. ¹⁰ Nda za fitika ṅni ṅulum hada tama, ka sli'afťá sana anabi ta hgə lu ka Agabus daga

* 21:8 Ngha ta Slna gwal ghunay 6:5. Nda 8:5-40.

ta hadika Zudiya, ¹¹ ka sagha da slanaghata. Ka klafta tsi ta banava Pwal, ka habanata tsi ta salahani nda dzvuhani. Ka'a mantasa: «Wya skwi mna Sulkum nda ghu6a: Ka ɲa wa nana banava na na, manda va yeya dza'a habafta la Yahuda ta tsa mndu ya ma Ursalima, ɲa klafta tan ka fanamta gwal kul nzakway ka la Yahuda ma dzva tan,» ka'a.

¹² Na snanɲa ɲni ta tsa gwaɗa ya, nda anɲi tani, nda gwal ma tsa vli ya tani, ka nd66e ɲni ta dzvu ɲa Pwal ɲa kwalani kul lafi da Ursalima. ¹³ Ka Pwal nda anɲi mantasa: «Ta ghɛɲa wu ta tawa kuni ta taw. Ta kumay kuni ta gidifta zɛɲ ra? I'i ta da na, ɲa habafta i'i yeya a wu, dɛr ma ɲa dza ta i'i ma Ursalima ta ghɛɲa hga Mgham Yesu tsi, nda fa vgha da,» ka'a. ¹⁴ Na tsa trapta ɲni mida ya na, ɲɔvɛɛɲa a anɲi guli wa. «Ka maga Mgham Yesu ta skwi ya kumanɲ tsi,» ka anɲi ta ghɛɲani.

¹⁵ Tahula luta tsa fitik ya tama, ka hbafta ɲni ta vgha, ka ɲlaghata da luwa Ursalima. ¹⁶ Ka sli'afta sanlaha ma gwal zlgħay nda ɲuduf ma luwa Sezare guli mista ɲni. Ka pghadaghata hɛɲ ta anɲi da vli ya dza'a hani ɲni ta hani ga sana mndu ta hgɛ lu ka Menasun, mnda sana luwa ta tsavata ma drɛf, ta hgɛ lu ka Kiprus. Nda kɗa fitika tsa mndu ya ma zlgħay nda ɲuduf.

Nghanaghata Pwal ta Yakubu

¹⁷ Bhadaghata ɲni da Ursalima, ka tsu'afta zwanama ta anɲi nda rfu. ¹⁸ Ga mahtsimani, ka sli'afta Pwal kawadaga nda anɲi ka lagha da Yakubu. Ka lagha gwal Igliz tskavata demdem hada. ¹⁹ Tahula ganaghata Pwal ta zgu ta hɛɲ, ka rusu tsi turtuk turtuk ta skwi maga Lazglafta mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma slnani. ²⁰ Snanata tan ta tsa skwi rusanaf Pwal ta hɛɲ ya, ka zlɛzlvu hɛɲ ta Lazglafta. Ka hɛɲ nda tsi mantasa:

«Zwanjama, nda ngha ka ta dɛmbu' a ta la Yahuda ta zlgħafta ya ki'e, ta ɲavanɲa hɛɲ ka sna zlaha Musa. ²¹ Ka lu nda hɛɲ nda gwaɗa ta kagha na, ma snɛ kuni ta zlaha Musa, ma datsɛ kuni ta fafada zwana ghuni, ma taghɛ kuni ta nza-kwa la Yahuda, ka ka ta taghay ɲa inda la Yahuda ta nzaku ma sɛla hamata sanlaha ma mnduha, ka lu ta mnay. ²² Waka lu dza'a magay? Ya wya dza'a nda sna hɛɲ kahwath-wata kazlay: Hadna ka kɛ'a, dza'a sli'agaghastli'a hɛɲ. ²³ Ka si mantasa tsi, ka maga ka ta na skwi dza'a ɲni mnaghata na. Mamu sana mnduha fwaɗ mataba mu ta wadana ta wadu ta Lazglafta. ²⁴ Hla ta hɛɲ ka dza'a ka da tsalapta ghɛɲa gha kawadaga nda hɛɲ. Ka plata ka ta skwi ma dza'a hahɛɲ da play. Tahula tsa, ɲa htsinɲa tan ta ghɛɲa tan. Ka magamaga lu mantasa katsi, dza'a nda sna inda mnduha kazlay, tsa skwi ta snɛ mu ta mnay ta Pwal ya kay na, tsakala wi ya kɛ'a. Ma tsaya dza'a kɛl lu ka snanɲa kazlay: Ta snay kagha ta zlahu guli kɛ'a. ²⁵ ɲa gwal kul had ka la Yahuda ya, tsinɲa mu ta ghɛɲani ka vindanafa mu ta hɛɲ kazlay: Yaha hɛɲ da za slu'a skwa wuyay, yaha hɛɲ da za us, yaha hɛɲ da za skwi 6arta lu nda 6arta, yaha hɛɲ da maga sli'inɲi'ɲi'ɲi' kɛ'a,» ka hɛɲ.

²⁶ Mantasa tama, ka sli'afta Pwal kawadaga nda tsa mnduha fwaɗ ya ka tsalapta tsi ta ghɛɲani. Gamahtsimani, ka lamɛ tsi da hɛga Lazglafta, ɲa mnata fitika dzata ghɛɲa tsa tsalatɛ ghɛɲ, nda vlata skwa pla ghɛɲ dza'a vlɛ lu ta hɛɲ ta hɛɲ ya.

Ksafta Pwal ma hɛga Lazglafta

²⁷ Baɗu kɗavakta tsa mandɛfɛna fitik ya, ka ngħantɛ la Yahuda ta sagha ta hadika Asiya ta Pwal ma hɛga Lazglafta. Ka gagafta hɛɲ ta dɛmga, ka ksafta hɛɲ ta Pwal. ²⁸ Ka

† 21:25 Ngha ta Slna gwal ghunay 15:20.

dzata hɛj ta lawlaw: «Ari mnduha la Isra'ila! Kudidwa! Ya wana tsa mndu ta ra inda vli ka raraza mnduha mu, nda zlahu Musa, nda na hɛga Lazglafta na tani ya kay. Laghani guli ná, ka hładamtá la Grek da na hɛga Lazglafta na, ka nriŋtá na vli nda ghuɓa na,» ka hɛj. ²⁹ Tsaw si nghiŋŋha hɛj ta sana mndu ta hgɛ lu ka Trufim, mnda la Afisus kawadaga nda tsi ma luwa. Zlah si kladamkla Pwal ta tsa mndu ya da hɛga Lazglafta ka hɛj si ta gray.

³⁰ Kɔdukuts sli'avafli'a vli ma luwa, ka gazladaghatá mnduha ma inda vli. Ka ksafatá hɛj ta Pwal ma hɛga Lazglafta, ka ksigiŋta dzibil, ka gi hahuntá tghaha. ³¹ Ta naghay naghay hɛj ta tva dzatá Pwal ta lagha lu da mnay ŋa mghama sludzi kazlay: ya nda ɓadza vli ma luwa Ursalima kɛ'a. ³² Ka gi hlaftá tsi ta sludziha nda maliha ta ghɛja la sludziha, ka sli'afatá hɛj ka ndadaghata slanaghata hɛj. Nghay tan ta mghama la sludzi nda la sludzi tani, ka gi zlanɓa hɛj ta dza Pwal. ³³ Ka gavadaghatá mghama la sludzi ka ŋanatá Pwal, ka tsatsanaftá zidaha his. «Wa va kagha, nahgani maga ka?» ka'a nda tsi. ³⁴ Ka nu ŋa ya ta gwaday, ka nu ŋa ya ta gwaday, ka tsa tskata ghɛja mnduha ya. Trid, trap ta mghama sludzi ta ksafatá ghɛja gwada, ka'a mantsa: «Klawakla ta ŋa Pwal na da vla nzakwa la sludzi,» ka'a. ³⁵ Ndu sadaghata Pwal tavata dzatá tva ŋlu da hɛga, ka gi tsukwaghatá la sludzi, kabga nda ga sida mnduha. ³⁶ «Dzata! Dzata, dzata!» ka tsa ŋɛddama ta mnduha ta mbaɗa mistani ya, ka dza'a nda hla wi.

Waday Pwal ta ghɛjani

³⁷ Ta ghwan a lu ka kladamta Pwal da vla nzakwa la sludzi tama wu, «dza'a tsu'ay ka, ka mnaghanɓa ya ta gwada da ra?» Ka Pwal nda tsa mghama sludzi ya. «Nda sna ka ta gwada la Grek ra?» ³⁸ Ka gha

a na mnda la Masar ta sli'anafatá zlerɗawi ka ma tan, ka hlaghatá gɛndaha dɛmbu' fwad da mtak ya wu ra?» ka'a nda Pwal. ³⁹ Ka Pwal mantsa: «Mnda la Yahuda i'i, ya lu ma luwa Tarsus ta hadika Silisi, zwanɓa sana luwa ta klu lu ya yu. Kɔɔkkɔk, vlihavla ta tvi ka gwadganata yu ta mnduha,» ka'a. ⁴⁰ Ka vlanɓa tsa mghama la sludzi ya ta tvi. Ka sladatá Pwal ta tsa dzatá tva dza'a da hɛga ya. Ma hlɛ kuni ta wi, ka'a nda dzvu nda mnduha. Sriw, nzanza mnduha. Ka zraftá Pwal ta gwada nda hɛj nda gwada Hebru.

22

¹ «Zwanama nda dadaha, snawasna ka mnaghunata yu ndanana ta skwi ta magaku, ŋa wadapɓa ghɛja da,» ka'a. ² Na tsa snay tan ta zraftani ta gwada nda gwada Hebru ya, ka sganaghata hɛj ta nzata sriw. Ka Pwal mantsa: ³ «I'i ná, la Yahuda yu, ya ma luwa Tarsus ta hadika Silisi lu ta i'i, ama ma na luwa na glafta yu. Gamaliyel ta dzanadiftá ta dzanɓa, ka taghadifta snanɓa zlahu dzidziha mu nda tvani manda ya ta raku. Nawanɓa i'i guli ka sna ŋa Lazglafta manda va na ta magɛ kaghuni demdem gita na. ⁴ Ganap ga yu ta iri ta gwal ta ksa na tvi na ha ka psalatá hɛj. Hahabaf hahaba yu ta zgwana nda mi'aha tani ka pghamtá hɛj da gamak. ⁵ Maslɛmɓa da na la mali ta ghɛja gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu na guli. Da hahɛj zlgħafta yu ta ɗelewer ŋa klanɓa zwanama mu la Yahuda ma luwa Damas, ŋa dza'a da kasa gwal zlgħay nda ŋuɗuf ma tsa luwa ya, ŋa hlaktá hɛj da luwa Ursalima, ŋa tsanaghata guma ta hɛj.»

Mnay Pwal ta tva zlgħaftani ta Yesu
Slg 9:1-19, 26:12-18

6 «Tata mbaða yu ta tvi, wur ma ghəŋ fitik, ndusa yu nda luwa Damas tama, ka saha tsuwadək katakata daga ta luwa ka tsuwadəkanaftá vli ta widifita. 7 Ka zləmbadata yu ta hadik. «Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ŋa da na?» ka sana lwi nda i'i ta snə yu. 8 «Wa kagha ní Mghama da!» ka yu nda tsi. «Ti Yesu mnda la Nazaret, ta gə ka ta iri ŋani ya yu,» ka'a nda i'i. 9 Nda ngha gwal kawadaga nda i'i ta tsa tsuwadək ya, ama sna a hahəŋ ta lwa tsa mndu ta gwada nda i'i ya wa. 10 «Nu skwi ŋa magay da ní Mghama da?» ka yu nda tsi. «Sli'afslí'a, la da tsa luwa Damas ya, dza'a mnagha mna lu ta inda skwi ŋa magay gha hada,» ka Mgham Yesu nda i'i. 11 Ghulpidghulpa wudakwa tsa tsuwadək ya kay, nghəgla a yu ta vli wa. Ka ksə tsa gwal kawadaga nda i'i ya ta i'i ta dzvu, ka ǂhididighata da luwa Damas.

12 «Hada, mamu sana mndu ta hgə lu ka Hananiya. Ta zləŋay ta Lazglafta, ta snay guli ta zlahu Musa. Ta ghubay inda mnduha la Yahuda ma tsa luwa Damas ya. 13 Ka sagha tsi slidighata, ka'a nda i'i mantsa: «Zwanama da Sawulu, nghəglanŋha ta vli,» ka'a. Gi hada-hada, gi ka gwanatá iriha da, ka ng-haŋta yu ta vli. 14 Ka Hananiya nda i'i guli mantsa: «Zbuzba Lazglafta dzidziha mu ta kagha daga ghalya ŋa snaŋta skwi ta kumə tsi, ŋa ng-haŋta gha ta tsa tdukwa mndu ya, ŋa snaŋta gha ta gwada vərda tsatsi nda wani. 15 Kagha dza'a nza-kway ka masləmstsəkani da inda mnduha ta ghəŋa skwiha ya snaŋ ka da tsi. 16 Ndanana, haď sana skwi ŋa kzləgəлта gha wa. Sli'afslí'a, sawi ka magaghafta lu ta batem, ka ghubata dmakwa gha nda ma hganŋta gha ta Mgham Yesu,» ka'a.

Ya ka lu ghunaftá Pwal da sana mnduha

17 «Tahula tsa, ka vraghutá yu da Ursalima. Ma sana fitik ta maga du'a yu ma həga Lazglafta, ka maridifntá Mgham Yesu ta ghəŋani. 18 Na tsa nghanŋta da ya, ka'a nda i'i mantsa: «Sli'apsli'a misimmisim ma luwa Ursalima, kabga tsu'afta a həŋ ta skwi dza'a ka mnay ta i'i wu,» ka'a. 19 «Mghama da, nda sna vərda hahəŋ kazlay: Si ta ray yu ta həga tagha skwa la Yahuda ka hla gwal ta zlglaftá kagha, ka hla həŋ da gamak, ka sləva həŋ nda krupi kə'a. 20 Ta dzatá lu ta Atiyen ta nzakway ka masləmstsəka gha ya ná, hada vərda i'i. Zdigihazda tsa dzata dza həŋ ya. I'i ta ŋanatá lguta tsa gwal ta dzata ya,» ka yu nda tsi. 21 «Sli'afslí'a, la! Ta ghunə da vli di'ŋ yu ta kagha da gwal kul nzakway ka la Yahuda,» ka'a.

Pwal nda mali ta ghəŋa sludza la Ruma

22 Ka fata həŋ ta sləməŋ ka sna gwada ta gwadagapta Pwal ha ka mnagaptani ta tsa gwadaha ya. Na gi snaŋta taŋ ta tsa gwadaha ya, «zadifntá mndərga nana ma mndu ta ghəŋa hadik, dzawa dza! Ra a ka zlanŋta nda hafu wu!» ka həŋ hlaftá wi. 23 Ka kwahu həŋ ta wi ka vaza lguta taŋ nda ta luwa, ka tsada hadik nda ta luwa. 24 Tsaya kəl mghama sludzi ka mnay kazlay: Klaghawakla ta Pwal da həga, ka dawanaпта kuni ta vli nda sləvu, kada snaŋta lu ta skwi ta kəl na mnduha na ka hla wi mandana na ta ghəŋani na, ka'a. 25 Manda habafta lu ŋa sləvay tama, ka Pwal nda mali ta ghəŋa la sludzi ta sladu hada mantsa: «Vlaghunavla lu ta tvi ŋa sləva mnda la Ruma nda krupi ta kul tsanaghata lu ta guma katək ra?» ka'a nda tsi. 26 Snaŋta tsa la mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa gwada ya, ka sli'afta tsi ka laghwi da mnanata mghama taŋ. «Waka ka dza'a magay? Nana mndu na ná, mnda la Ruma ya,» ka'a nda

tsi. ²⁷ Ka gi sli'áftá tsa mghama la sludzi ya ka lami slanaghatá Pwal. «Mnihamna, mnda la Ruma ka kah-wathwata ra?» ka'a nda tsi. «Anji!» ka Pwal nda tsi. ²⁸ «I'i ná, nda tse di dagala skwata yu ta nzakwa dá, kada nzata yu ka mnda la Ruma,» ka tsa mghama la sludzi ya nda tsi. «I'i na, ka mnda la Ruma yata lu ta i'i búzul,» ka Pwal nda tsi.

²⁹ Damkwál vraghuvra tsa gwal si dza'a sláva Pwal ya nda hul, ña sagha nda sa dawanaptá vli. Na tsa snanjta tsa mghama la sludzi ya kazlay: Mnda la Ruma Pwal ká'a ya, ka ksuta tsa habafta habaf tsi ya ka zlanj.

Pwal ta kəma gwal guma

³⁰ Gamahtsimani, ka zbə tsa mghama la sludzi ya ta vərđaka skwi kəl la Yahuda ka ksaftá Pwal. Ka palinjá tsi ta tsa habafta habaf tsi ta Pwal ya. Ka hagaktá tsi ta la mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal ta tsa guma, ña tskavata. Ka kladaghata tsi ta Pwal ka sladanata ta kəma tanj.

23

Pwal ta kəma ñumna Festus

¹ Ka vazlanamtá Pwal ta iri ta gwal tsa guma. Ka'a mantša: «Zwanama dá, hađ sana skwi dəmanaf yu ta Lazglafta ha gita wa. Hađ sana skwi guli ña tsadıvata wu,» ka'a. ² «Dzuñwadza ta wubisim,» ka mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ta nzakway ka Hananiya ya, nda gwal ndusa nda Pwal. ³ «Dza'a dzay Lazglafta ta kagha ghwadaka vata həga 6ap lu nda 6a* na. Nza ña tsa guma ta ghəña i'i manda ya ta mnə zlahu kagha, ama ka zluñtá ka ta zlahu, ka laghi da mnay kazlay: Dzuñwa dza kə'a,» ka Pwal nda tsi. ⁴ «Waka ka ta raza mali ta ghəña gwal dra skwi ta nzakway ka mnda Lazglafta na?» ka tsa gwal ndusa

nda tsi ya. ⁵ «Sna a yu kazlay: Mali ta ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta ya kə'a zwanama wu, kabga nda vinda guli kazlay: Hađu ka dza'a raza mgham ta ghəña mnduha gha wu† kə'a,» ka Pwal.

⁶ Tsaw nda sna kazlay: Nana gwal tsa guma na ná, labatani nda la Sadukiya, nda la Farisa ya kə'a, kəl tsi ka gwadata nda lwi dagala dagala. Ka'a mantša: «Zwanama dá, i'i ná, mnda la Farisa i'i, zwanja mnda la Farisa yu guli. Ta ghəña fafta dá ta ghəña dá, nda ya ta ghəña sli'agapta dza'a sli'agapta gwal nda rwa ma mtaku, ta kəl lu ka tsa guma ta ghəñ i'i,» ka Pwal. ⁷ Na tsa mnatani ta tsaya, ka zraftá zlardutawi mataba la Farisa nda la Sadukiya. Ka dgavaptá tsa tskata vgha ya his. ⁸ Hađ gwal nda rwa dza'a walanja sli'agapta wu, hađ duhwaha Lazglafta wu, hađ Sulkum guli wu, ka la Sadukiya nda ña tanj. Mamu tsahaya demdem, ka la Farisa nda ña tanj. ⁹ Ka sli'áftá inda mnduha nda gugudaku. Ka sli'avata sanlaha mataba gwal ta tagha zlahu ña mnduha ta nzakway mataba la Farisa gwadata nda lwi dagala dagala: «Mutsaf a anji ta sana ghwadaka skwi maga na mndu na wa. Ka sana Sulkum tsi, ka sana duhwala Lazglafta tsi, ka kitsi ta gwadganata,» ka hən. ¹⁰ Ka sgavaghata zlarduta wi katakata. Duñwa hən da datsanaptá Pwal na! ka mghama sludzi zlanjta zlanj kəl tsi ka ghunaftá la sludzi ña klaptá Pwal mataba tanj, ka klaghata da həga la sludzi. ¹¹ Girvidikani, ka Mgham Yesu maravata da Pwal mantša: «Tatá us ta iri! Manda va tsa ga masləmtsək gə ka ta ghəña i'i ma luwa Ursalima ya ná, manda va tsaya guli dza'a ga ka ta tsa masləmtsək ya ma luwa Ruma,» ka'a nda tsi.

* 23:3 Ngha ta Mata 23:27. † 23:5 Ngha ta Sabi 22:27.

Dzrawi ta ghəŋa Pwal

¹² Gamahtsimani, ka dzraftá sanlaha ma la Yahuda ta wi ŋa dza'a dzatá Pwal. Ka wadatá hən̄ ka mnay kazlay: Had̄ mu dza'a zanj́ta skwi nda za, nda sanj́ta skwi nda sa, ka ta dza a mu ta Pwal wu, ka hən̄. ¹³ Ta malay gwal ta dzraftá tsa wi ya ta fwađ mbsak. ¹⁴ Ka sli'aftá hən̄ ka laghwi da slanaghatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu. Ka hən̄ mantša: «Wadawada ŋni kahwathwata ta kəma Lazglafta kazlay: Had̄ ŋni dza'a walaŋta zanj́ta skwi nda za, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu. ¹⁵ Ndanana tama, gwafwagwa kaghuni ta wi nda gwal ta tsa guma. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma na gwađa na kahwathwata, ka kuni dazlay nda mghama sludzi ya ná, ŋa klaghunakta lu ta Pwal ta kəma ghuni. Ta sagha tsi ya, nda paya vgha aŋni ŋa gi dzata,» ka hən̄.

¹⁶ Snaŋta zwaŋa mukumani ma Pwal ta tsa pghanatá buđukwa dza'a pghanata lu ta Pwal ya, ka sli'aftá tsi ka laghwi mnanatá Pwal ma həga la sludzi. ¹⁷ Ka hgaftá Pwal ta sana mali ma la sludzi. «Kla ta na duhwal na da mghama la sludzi, ya mamu gwađa dza'a mnanata tsi,» ka'a nda tsi.

¹⁸ Ka klaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta tsa duhwal ya, ka klaghata da tsa mghama la sludzi ya. Ka'a mantša: «Tsa Pwal tsam lu ma gamak ya ta hgaftá i'i. Kdəkkdək, kla ta na duhwal na da tsi, mamu gwađa dza'a tsi mnanata, ka'a nda i'i, kəl yu ka klakta,» ka'a nda tsi. ¹⁹ Ka ksaftá tsa mghama sludzi ya ta tsa duhwal ya ta dzvu, ka laghwi ta slərpa vli. «Nu ta kuməka ta mnihata ná?» ka'a nda tsi. ²⁰ Ka'a nda tsi mantša: «Dzrafđzra sanlaha ma la Yahuda ta sagha da ndəbaghatá dzvu, ŋa kladaghatá Pwal ta kəma gwal ta tsa guma mahtsim. Ta kumay ŋni ta dagapta hya ma tsa gwađa ya

kahwathwata ka hən̄ dza'azlay nda kagha. Tsaw mantša ya nzakwani wa. ²¹ Yaha ka da snana ta hən̄. Ya mamu gwal ta malay ta fwađ mbsak dza'a pghatá buđukwa. Wada nda wada hən̄ kazlay: Had̄ ŋni dza'a walaŋta zanj́ta skwi nda za, had̄ ŋni dza'a sanj́ta skwi nda sa, ka ta dza a ŋni ta Pwal wu kə'a. Ndanana, nda paya vgha taŋ, ya gwađa da kagha kwenjkwəŋ ta kzlə hən̄,» ka'a nda tsi. ²² Ka tsa mghama sludzi ya mantša: «Nana gwađa mnidŋ ka na ná, yaha ka walaŋta mnananŋta sana mndu,» ka'a, ka ghuniŋtá tsa duhwal ya.

Ghunaftá Pwal da ŋumna Feliks

²³ Tahula tsa, ka hgaftá mghama la sludzi ta maliha his ta ghəŋa sludziha. Ka'a nda hən̄ mantša: «Hbawa vgha, dza'a nda sli'a kuni da luwa Sezare ta nzemndi təmbay girvidik, kawadaga nda sludziha his dərmaq, nda sludziha ndəfəŋ mbsak ta ŋla plis, nda sludziha his dərmaq nda huzla vulu da hən̄. ²⁴ Mutsaf kuni guli ta plis ŋa kla Pwal, ŋa ɬhadanaghata đughwana da ŋumna ta nzakway ka Feliks,» ka'a. ²⁵ Wya ka tsa mghama sludzi ya vindanaftá delewer guli:

²⁶ «I'i Klawdi Lisiyas, ta ga zgu ŋa mghamani ŋumna ta nzakway ka Feliks. ²⁷ Ya mndu ta ghunədaghapta yu ya ná, la Yahuda ta ksafta ka dza'a dzata. Ka lagha yu nda la sludza da ka zlu'agapta ma dzva taŋ snaŋər yu kazlay: Mnda la Ruma ya kə'a. ²⁸ ŋa zba snaŋtá ghəŋa skwi ya kəl hən̄ ka razay ná, ka kladaghatá yu ta kəma gwal ta tsanatá guma ta hən̄. ²⁹ Ka slanaghatá yu ná, ta razu ta ghəŋ skwi ta ksanj́ta zlahatəŋ hən̄. Ama had̄ skwi ga tsi prək ka dzata, dər prək ka hbamta ma gamak wa. ³⁰ Ka sagha lu snadimta kazlay: Ta pgha buđukwa hən̄ ŋani kə'a, kəl yu ka ghunədaghapta tsa

mndu ya ɲa lagha hahəŋ ka ghəŋa taŋ da mna dmakuha ya maga tsa mndu ya ta kəma gha. Ləŋləŋ ká ka nzata mghama da,» ka'a.

³¹ Ka klaftá tsa la sludzi ya ta Pwal girvidik manda va ya mnanaf lu ta həŋ, ka klaghata da luwa Aŋtipatris. ³² Gamahtsimani, ka vragaghutá hamata la sludzi da vla nzakwa taŋ, ka kdə gwal nda plis nda plis ta kla Pwal da luwa Kaysariya. ³³ Bhadaghata tsa la sludziha ta plis ya da luwa Sezare, ka klaftá həŋ ta tsa delewer ya ka vlaŋtá ɲumna, zlanəŋha həŋ guli ta Pwal ma dzvani. ³⁴ Tahula dzaŋaftá ɲumna ta tsa delewer ya, ka'a mantsa: «Ta wati hadik kagha na?» ka'a dawəŋta da Pwal. Snaŋtani kazlay: Mnda hadika Silisi ya kə'a, ³⁵ «ɲa sna yu ta gwada gha saghər tsa mnduha ta raza kagha ya,» ka'a nda tsi. Klaghawakla, ka dza'a kuni da nghanay ma tsa həga baf Hiridus ya, ka tsa ɲumna ya nda mnduha.

24

Tsanavatá gwada ta Pwal

¹ Tahula luta fitik hutaf, ka ɓhadaghata i mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta nzakway ka Hananiya, nda la galata mndu, nda sana mndu ta hgə lu ka Tertulus ya, nda vida ma gwada. Ka lagha həŋ da wlatá Pwal da ɲumna. ² Ka hɓadaghata lu ta Pwal. Ka zlaftá Tertulus ta rusa skwi ya maga Pwal, kəl həŋ ka wlata. Ka'a mantsa: «Mghama da, əŋka'a ka kagha kəl ɲni ka nzata nda zdaku. Snaŋta gha ta dzra nzaku kəl mnduha ɲni ka nzakway dughwana. ³ Ta rfay mnduha ɲni dər ndigandiga ta kagha katakata Feliks. ⁴ Mghama da! Yaha ɲni da ɓardaghata. Kdəkkdək, kabga zdakwa gha, faŋna fa ta zləməŋ ka sna ka ta zwaŋa gwada ɲni dza'a

mɓaghata ɲni. ⁵ Nana mndu na ná, ghwadaka mndu ya slanagha ɲni ta hwada ghəŋa la Yahuda dər ndigandiga ta ghəŋa hadik. Tsatsi mghama dina la Nazaret* ta nzakway ka gwal ta dza'a mista Yesu ya. ⁶ Ka kumə tsi ta maga sana skwiha dza'a kwal kul vlaŋtá sgit ta həga Lazglafta ɲni, kəl ɲni ka ksafita. [Ka kumə ɲni ta tsanaghatá guma manda ya ta mnə zlahə ɲni. ⁷ Ama ka lagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas da zlu'aghuta ma dzva ɲni nda mbraku, ⁸ ɲa sagha ɲni da kuma gha da wlata, ka Lisiyas nda aŋni.] Ka dawəŋdawa vərda kagha da tsi, dza'a nda sna ka kazlay: Tsakalawi a na skwi ta mnə ɲni tida na wu kə'a,» ka'a. ⁹ «Manda va tsaya nzakwani,» ka la Yahuda ta ghəŋani.

Waday Pwal ta ghəŋani ta kəma Feliks

¹⁰ Manda mnanata ɲumna nda dzvu ta Pwal kazlay: Gwada ta gwada kə'a. Ka Pwal mantsa: «Nda sna yu kazlay: Gitagita a vakwa kagha ta tsa guma ta ghəŋa mnduha ɲni wu kə'a. Nda rfu dza'a wada yu ta ghəŋa da ta kəma gha. ¹¹ Ka psanpsa ka katsi ná, malapə a fitik ghwanpdə his manda lafa da da luwa Ursalima da tsələu ta kəma Lazglafta wa. ¹² Had mndu ta slidighata ta zlərdawi nda mndu, ta hwazlaɓa ghəŋa mnduha, dər ma həga Lazglafta, dər ma həga tagha skwa la Yahuda, dər ma luwa wa. ¹³ Nana skwi mnə hahəŋ ta i'i ndanana ná, graghafita a vərda hahəŋ wa. ¹⁴ Skwi ya graf i'i ná, ta maganata slna yu ta Lazglafta dzidziha ɲni nda ta tsa tvi mnə hahəŋ kazlay: Dina ghwadaka tvi ya kə'a ya. Zlghafzlgħa yu ta inda skwi ya nda vinda ma zlahə Musa, nda ya ma deftera la anabi. ¹⁵ Faffa i'i guli ta ghəŋ ta Lazglafta manda va ɲa hahəŋ ta mnay kazlay: Dza'a

* 24:5 Ngha ta Mata 2:23.

sli'aganapsli'a Lazglafta ta tdukwa mnduha nda ghwadaka mnduha tani kə'a ya. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ŋavata ka nzaku manda ya ta raku ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma mnduha.

¹⁷ «Nda kdā fitika dā manda dgata dā ta vgha nda Ursalima, kəl yu ka vradaghata, ka kladanaghata nda tsemi ŋa katanjā mnduha dā, nda ya ŋa planatā ghəŋ ta Lazglafta. ¹⁸ Tsaya skwi ta magə yu ta sladiġhatā sanlaha ma la Yahuda si ta hadika Asiya. Kdakwa dā ta tsala ghəŋa dā tsa, ta had tskata mnduha hada wu, hwazlaḡanaf a yu ta ghəŋa mnduha guli wa. ¹⁹ Ka má mamu sana skwi gana yu ta həŋ katsi ná, má vərda la Yahuda ta hadika Asiya ta sagha wlatā i'i dā kagha tama. ²⁰ Ka mantša a tsi wu, ma mnaŋmna nana mnduha na ta dmaku ya ksaf həŋ ta i'i nda tsi ma fitika lagha dā ta kəma gwal ta tsa guma. ²¹ Ta kəma gwal ta tsa guma, gwadagwada yu nda mbraku kazlay: Grafra yu, "dza'a sli'aganapsli'a Lazglafta ta gwal nda rwa kə'a. Ta ghəŋa tsaya ta tsa lu ta guma ta ghəŋa dā gita,"» ka'a.

²² Feliks ná, nda sna tsatsi ta skwiha katakata ta ghəŋa tva Kristi kəl tsi ka dzanamtā wi ta həŋ. Ka'a mantša: «Sagha mghama la sludzi ta nzakway ka Lisiyas ya ná, nġhay dā ta na gwada ghuni na tsa,» ka'a nda həŋ. ²³ Ka mnanata tsi guli ta mali ta ghəŋa la sludzi kazlay: Hamha ta Pwal ma gamak, yaha ka da hbanata nda hba. Ka ta saghasa grahani dā katanjā katsi, yaha da pya həŋ, ka'a.

Pwal ta kəma i Feliks nda Drusil

²⁴ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka sagha Feliks kawadaga nda markwa tanj Drusil, ta nzakway ka makwa la Yahuda. Ka hgagaptā tsi ta Pwal, ka snə tsi ta gwada ta ghəŋa zlġhaftā Yesu Kristi dā tsi. ²⁵ Ka zraftā Pwal ta zwa gwada

ta ghəŋa nzaku ya ta zdəganatā Lazglafta, nda gwada ta nġhuta mndu ta ghəŋani, nda gwada ta ghəŋa ya ka Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha. Ka Feliks ksur tsi ka zləŋ mantša: «La tama, badu mutsafər yu ta fitik ya guli ná, hgəgelta dā ta kagha tsa,» ka'a. ²⁶ Dza'a mutsay yu kasi'i ta tsemi dā Pwal ka ŋumna Filiks sizlay, ta kəl tsi gdata ta hgagaptā Pwal tazlay ka ghwa yiva nda tsi.

²⁷ Səf səf his ka vaku luta ta magay mantša. Tahula tsa vaku his ya, ka mbəadapta Purkiyus Festus ta Filiks. Kambəl zdəganata tsi ta la Yahuda ka Feliks ná, ka zlanjā tsi ta Pwal ma gamak.

25

Lagha Pwal ta kəma Festus

¹ Tahula fitik hkən manda klafta Festus ta slna nzanaghatā hadikani, ka sli'afta tsi ma luwa Sezare ka lafi dā luwa Ursalima. ² Ka sli'adaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la mali ta ghəŋa la Yahuda slanaghata hada. Ka wlatā həŋ ta Pwal dā tsi. ³ «Kdakkdək, kləŋaŋnagha kla ta Pwal dā na luwa Ursalima na,» ka həŋ ndi'ata ka ŋdanjā nda tsi. Mataba tsaya ná, nda dzra wa tanj ŋa pghata budukwa ŋa dzata ma tvi ta laf tsi. ⁴ Ama ka Festus nda həŋ mantša: «Wa a Pwal ma gamak ma luwa Sezare. Vərda i'i guli ná, nzdavata a yu wa, dza'a gi vru yu. ⁵ Ka sli'afslī'a sanlaha mataba la maliha ghuni mista dā ka dza'a ŋni dā slanaghata hada ma luwa Kaysariya. Ka mamu skwi maga tsi kul dīnaku katsi, ŋa wlatā tanj,» ka Festus nda həŋ.

⁶ Ka tghas tsi, ka ghwanj a fitik za Festus ma luwa Ursalima, ka laha tsi dā luwa Sezare. Gamahtsimani, ka sli'aftā tsi, ka lagha dā vla tsa guma. «Klagapwakla ta Pwal ya,» ka'a. ⁷ Ka lagha Pwal. Ka sli'adaghatā tsa la maliha la

Yahuda ta sli'adata ma Ursalima ya dlivis da wamtá Pwal. Ka mnə həj ta gwadaha ta kuzlaku ta kuzlaku, ka tsatsanavatá Pwal, ama had'hya gwada kligin həj wa. ⁸ Ka Pwal mantsa: «Had' sana dmaku maga yu wu, dər tvə zlahə la Yahuda, dər tvə həga Lazglafta, dər tvə mgham Sezar wu,» ka'a wadap'tá ghəjani.

⁹ «Ta đvay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsatá na guma na ta kəma tan ra?» Ka Festus nda Pwal nja zđanafta nđuf'ta la maliha ta ghəja la Yahuda. ¹⁰ Ka Pwal mantsa: «Wana yu ma vla tsa guma mgham Sezar. Hadna guli rakwa tsad'ghatá guma. Had' dmaku gana yu ta la Yahuda wu, nda sna vərđa kagha ka ghəja gha. ¹¹ Ka mamu dmaku gə yu, magamaga yu ta skwi prək ka dzata i'i katsi, ma dza lu ta i'i a ka yu wa. Ama ka had'hyahya skwi ma na gwadaha ta mnə həj ta i'i na wu katsi, laviŋ a mndu ta vlan'tá i'i ta həj wa. Ta ndəba dzvu yu da kagha, ka la na guma na ta kəma mghama Ruma,» ka'a. ¹² «Manda tsa zban'ta gha ta dza'a na guma na ta kəma mgham ya, dza'a dza'a ka ta kəma mgham Sezar,» ka Festus nda Pwal tahula gwaduvustani nda gwal ta vlan'tá hid'aku.

Lagha Pwal ta kəma i Agripa nda Beranis

¹³ Tsəbakw fitik tahula tsa, ka lagha mgham Agripa nda Beranis da luwa Sezare da nghanaghata nɔmna Festus. ¹⁴ Ka zata həj ta fitik tsəbakw hada. Ka rusanaftá nɔmna Festus ta gwada ta ghəja Pwal ta tsa mgham ya. Ka'a mantsa: «Mamu sana mndu zlid'ŋ Feliks hadna ma gamak. ¹⁵ Ma fitika laha đa da luwa Ursalima, ka sli'adaghatá maliha ta ghəja gwal ta dra skwi nja Lazglafta, nda la galata mndu mataba la Yahuda slid'ghata. Ka wlata həj. Kdək'kdək, tsəjna tsa ta guma ta na mndu na, ka həj nda i'i. ¹⁶ Ta

snu a an'ni la Ruma ta gi tsanaghata guma ta mndu mantsa ya wa. Tin'əl ta guyanata nda guya lu ta tsa mndu ya nda tsa gwal ta wlata ya, nja zlan'anta tvi nja wad'ayni ta ghəjani ta kəma tsa gwal ta wlata ya karaku, ka yu nda həj. ¹⁷ Ka saha həj da hadna mista đa. Gərdava a yu guli wu, ka gi nzata n'ni ma vla tsa guma gamahtsimani. Hgagaghawa hga ta tsa mndu ya ka yu, ka hgaktá lu. ¹⁸ Ba va wana na mnduha ta wlata na dza'a mna ghwadaka skwi maga tsi, ka yu ná, sew had' tđukwa skwi mna həj wa. ¹⁹ Ta ghəja zlərdá gwada ta dina tan nda gwada ta sana mndu ta hgə lu ka Yesu ta mtuta, ama ta nda hafu ka Pwal nda nani ta mnay yeya. ²⁰ Trapta đa ta tsa ghəja mndərga skwi mantsa ya, ka yu nda Pwal mantsa: Ta kumay ka ta dza'a da Ursalima ka dza'a lu tsa na guma gha na hada ra? ka yu nda tsi. ²¹ Ama ka đawan'ta Pwal ta tsanata mgham Sezar ta gumani, kəl yu ka njanata ma gamak đasudasu ma kdə yu ka ghunay da mgham Sezar,» ka'a. ²² Ka mgham Agripa nda nɔmna Festus mantsa: «Ta kumay i'i ka ghəja đa ta snanatá gwada ma wa tsa mndu ya guli,» ka'a. Ka nɔmna Festus mantsa: «Dza'a nda sna ka mahtsim,» ka'a nda tsi.

²³ Gamahtsimani tama, ka lagha i mgham Agripa nda Beranis nda hbatá vgha má mgham mgham ka lamə həj da həga tsa guma kawadaga nda mghamha la sludzi, nda gwal dagaladagala ma tsa luwa ya. «Klagaghawakla ta Pwal,» ka nɔmna Festus. Ka kladaghatá lu. ²⁴ Ka nɔmna Festus mantsa: «Mgham Agripa, nda inda gwal ta ts kavata hadna ma na vlə na kawadaga nda an'ni. Wana na mndu sli'adagha inda la Yahuda da wlata da i'i ma luwa Ursalima, nduk hadna tani ya kay: «Ra a ka zlan'tá na mndu na nda hafu

wu,” ka hən hlaftá wi. ²⁵ Ama i'i, ngha a yu ta skwi prək ka dzata wa. Ka si klawakla ta guma dá ta kəma Sezar ka'a ya, tsaya dza'a kəl yu ka ghunay. ²⁶ Nziya nza tsi ná, mutsaf a yu ta vərda gwada ya ɲa vindanaftá mghama Ruma ta ghəɲani wa. Tsaya kəl yu ka klagaghata na mndu na ta kəma ghuni, katkatatani ta kəma gha mgham Agripa, ɲa dawanaftá vli, kada sɲaɲta yu ta skwi ɲa vinday. ²⁷ Mndu ya tsam lu ma gamak, ka klafta lu ka ghunay kul sɲaɲtá lu ta vərda skwi kəl lu ka ksafɲa ná, tsabaku tsaya ta nghadapɲa yu,» ka'a.

26

Waday Pwal ta ghəɲani ta kəma Agripa

¹ «ɲagha gwada tama Pwal, gwada ta gwada ɲa wadapɲa gha ta ghəɲa gha,» ka mgham Agripa nda tsi. Ka kapaftá Pwal ta dzvu, ka zɲraftá tsi ta gwada. Ka'a mantsa: ² «Ta rfu yu katakata gita, a mgham Agripa, nda mutsafɲa dá ta tvi ɲa mɲaɲta gwada ta kəma gha ɲa wadapɲa ghəɲa dá ma inda skwiha ya tsatsadiva la Yahuda. ³ Kəl tsi ka vlihaɲta rfu katakata ná, nda sna kagha tsidid ta nzakwa la Yahuda nda ghəɲa skwi ya ta zɲərdə hən tani. Kdəkkdək, ka ksa ka ta ɲuduf, ɲa fihata gha ta sləmən ɲa sna na gwada dá na.

⁴ «Daga ma ga zwaɲa dá, nda sna la Yahuda ta nzakwa dá. Nda sna hən ka yu nzakwagapɲa daga taɲtaɲ mataba la ini nda ya ma Ursalima. ⁵ Nda sna hahən ta i'i daga manda ghalya. Ka ta kumay hən katsi, laviɲlava hahən ta mɲaykazlay: Tekw i'i mataba gwal ta fikaghuta si ta ghəɲa dina ɲni ta nzakway ka ɲa la Farisa kə'a. ⁶ Ndanana, wana yu ma guma ta ghəɲa fafta dá ta ghəɲa dá ta tatá imi ta sləmən ɲa tanaf Lazglafta ta

dzidziha mu. ⁷ Tsa mndəra amu ghwanpɲə his ya guli ná, nda fa ghəɲa taɲ ɲa nghanɲa magatá tsa tatá imi ta sləmən ɲa. Tsaya ta kəl hən ka ɲavata nda fitik tani, nda rvidik tani, ka tsəlbu ta kəma Lazglafta ya. Ta ghəɲa tsa fafta dá ta ghəɲa ya tama, ta kəl la Yahuda ka tsatsafta gwada ta i'i, a mgham Agripa. ⁸ Ari la Yahuda, kabgawu ta kəl kaghuni ka nghay manda skwi laviɲ a Lazglafta ta sli'aganapɲa gwal nda rwa wu kə'a na? ⁹ Vərda i'i guli ná, si maganmaga yu kahwathwata ta kdavakta inda skwi ɲa zadanatá na hga Yesu mnda la Nazaret na. ¹⁰ Tsaya skwi magə yu ma Ursalima guli. Da la mali ta ghəɲa gwal ta gra skwi ɲa Lazglafta mutsafɲa yu ta mbraku, kəl yu ka hla ndəghata gwal zɲghay nda ɲuduf ka pghay da gamak. Tsaya dina, ka i'i guli ta psu lu ta hən. ¹¹ Ma fitika ray dá ta həga tagha skwa la Yahuda tazlay, si ta gay yu tiri ɲa gwal zɲghay nda ɲuduf katakata ka mbəl raza hən ta hga Yesu. Tsa gatá sida dá ya ná, nda nza ɲa zbiɲta hən nduk ma sana luwaha ta sana hadik sizlay.»

Gwadata zɲghafta Pwal ta Yesu Slg 9:1-19, 22:6-16

¹² «Tsaya tama, kəl yu ka sli'afɲa ma sana fitik ka dza'a da luwa Damas nda tsa mbraku vliha gwal dra skwi ɲa Lazglafta ɲa dza'a kasa gwal zɲghay nda ɲuduf ya. ¹³ Ta labla yu ta tvi, wər dək fitik ma ghəɲa tama a mgham Agripa, ka nghanɲa yu ta saha tsuwadək daga ta luwa wamtá i'i, nda gwal ta dza'a mista dá tani. Malaghumala wudakwa tsa tsuwadək ya katakata ka ɲa fitik. ¹⁴ Ka zɲambutá ɲni demdem ta hadik. Ka sɲaɲtá yu ta sana lwi ta gwadgihata nda gwada Hebru: “Sawulu! Sawulu! Kabgawu ta kəl ka ka giri ɲa dá na? Ghuya daɲwa ɲa ghəɲa gha na pgha ghəɲa ta pghə ka nda i'i na,» ka'a. ¹⁵ “Wa

kagha ní mghama dá,” ka yu nda tsi. Ka Mgham Yesu nda i'i mantsa: “Ti tsa Yesu ta gə ka ta iri nani ya. ¹⁶ Sli'afli'a ka sladata ka. Kəl yu ka maraghan̄ta ghə̄na dá ná, zbapzba yu ta kagha n̄a magihata slna dá, n̄a nzakwa gha ka masləmtsəka dá, n̄a mnay gha kinawu ká ka nghan̄tá i'i gita, n̄a mnay gha ta skwi dza'a maraghan̄ta yu dza'azlay guli. ¹⁷ Da la ghuni nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda ta ghuna yu ta kagha, dza'a katay yu ta kagha guli. ¹⁸ N̄a gwananata gha ta iri ta hə̄n, N̄a sli'agapta tan̄ ma grusl ka lamə da tsuwadak, n̄a kwala halaway ka gəgəlta mgham ta ghə̄na tan̄. Lazglafta ta dza'a ga mgham ta ghə̄na tan̄. Mantsa ya dza'a kəl hə̄n ka mutsafta planata dmakwa tan̄, n̄a mutsafta tan̄ ta vla nzaku kawadaga nda gwal ta zlgħaftá Lazglafta,” ka'a.

Mnay Pwal ta slnani

¹⁹ «Mantsa ya tama a mgham Agripa, kwalaghu a yu ta sna gwada tsa mndu nghan̄ i'i ta saha daga da Lazglafta ya wa. ²⁰ Katək ná, “mbədanaf wa mbəda ta nza-kwa ghuni, ka mbədakta kuni ta vgha da Lazglafta. Magawamaga ta n̄ərma slna n̄a maran̄ta tsa mbədata nzakwa ghuni ya,” ka yu zrafta mnay karku ma luwa Damas, nda ya ma luwa Ursalima. Tahula tsa, ka mnanata yu ta inda gwal ta hadika Zudiya, nda ya da gwal kul nzakway ka la Yahuda guli. ²¹ Ta ghə̄na tsaya kəl la Yahuda ka ksafatá i'i ma nzakwa dá ma həga Lazglafta má n̄a dzihata. ²² Ama ka katagadiptá Lazglafta. Ha gita, tata kdə̄nkda yu ta nzakw ka masləmtsəkani ta kəma inda mnduha, nda zwan̄ tani, nda glata mndu tani. Had skwi dza'a mnəglata i'i ka malaghuta ya mnə la anabi, nda i Musa ta ghə̄na skwi dza'a magaku, mna hə̄n kazlay: ²³ Dza'a ghuyə ghuya Kristi ta

də̄nwa, tsatsi ta nzakway ka tan̄tan̄a mndu ta dza'a sli'agapta mataba gwal nda rwa n̄a mnanan̄tani ta tsuwadak ta mnduha mu, nda gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.»

Zlgħafzlgħa ta Yesu ka Pwal nda Agripa

²⁴ Tata mna tsa gwada n̄a wadapta ghə̄nani ya Pwal, ka Festus nda tsi nda lwi dagaladagala mantsa: «Pwal! Halaway ka ra? Tsaghis ka halaway na dzan̄a ta dzan̄a gha na ra?» ka'a nda tsi. ²⁵ Ka Pwal mantsa: «Mghama dá, halaway a i'i wa. Vərdaka gwada n̄a ndanay ta gwadə yu. ²⁶ Nda ghada snan̄ta mgham Agripa ta inda tsa skwiha ya. Tsaya ta kəl yu ka gwada na gwada na kul had dzudzukway ta kəmani. Grafgra yu kazlay: Nda sna tsatsi ta inda tsa skwiha ya kə'a, kabga had ya magə lu ma difa ma difa wa. ²⁷ Mgham Agripa, grafgra ka kazlay: Mantsa ya tsa gwada mana la anabi ya kə'a ra? Nda sna yu kazlay: Na, grafgra ka kə'a,» ka Pwal ²⁸ Ka mgham Agripa nda Pwal mantsa: «Va gi ndukud dza'a nidista ka, ka krista ka kagha ra?» ka'a. ²⁹ Ka Pwal mantsa: «Dər ma ndukud fitikani, dər ma di'in̄ tsi, manda ya kuman̄ Lazglafta, kagha nda ghə̄na gha yeya a wu, n̄a inda na kaghuni demdem hadna na nzakwani, ka nuta kuni manda va i'i. Ama má ma tsam lu nda tsa ta kaghuni tani,» ka Pwal.

³⁰ Ka sli'afta i mgham Agripa nda n̄umna Festus, nda Beranis, nda gwal kawadaga nda hə̄n. ³¹ Tahula saghwa tan̄ ma vla tsa guma, ka hə̄n mantsa: «Had sana skwi maga na mndu na prək ka dzata, dər ka tsamta ma gamak wu,» ka hə̄n. ³² Ka mgham Agripa nda n̄umna Festus guli mantsa: «Ka má zban̄ a na mndu na ta kla na gumani na ta kəma mgham Sezar wu katsi ná,

ma dza'a zlinzla lu ta na mndu na,» ka'a.

27

Klaghatá Pwal da luwa Ruma

¹ Ka mnaftá lu kazlay: Dza'a sli'i mu ña dza'a ta hadika Italiya kə'a. Ka klaftá lu ta i Pwal, nda sanlaha ma vu'aha, ka fanamta ma dzvu ta sana mali ta ghəña la sludzi ta hgə lu ka Zuliyus. «Tekw tsatsi mataba maliha ta ghəña la sludza Agustus.» ² Ka lamə ñni da kwambala luwa Adramit ta sli'i ka dza'a da sana luwaha nda ma slərpha hadika Asiya. Ta sli'aftá ñni, kawadaga Aristarkus, sana mnda la Tesalunik ta nzakway ta hadika Mekaduniya nda añni. ³ Gamahtsimani, ka ɓhadaghata ñni da luwa Siduñ. Ka maganatá Zuliyus ta zdaku ta Pwal. Ka sliñtá tsi ña dza'a naghanaghatá grahani, ña katanǝtá həñ. ⁴ Tahula tsa, ka sli'aftá ñni hada nda kwambalu, ka vru falak ta añni. Ka mbədaghatá ñni ta vgha nda tahula Kiprus. ⁵ Manda tsughwadapta ñni ta drəf ta nzakway ndusa nda hadika Silisi, nda ya nda hadika Pamfali, ka ɓhadaghata ñni da luwa Mira ta hadika Likiya. ⁶ Ka mutsaftá tsa mghama sludzi ya ta kwambala luwa Alegzandri ta sli'i ka dza'a nda ta hadika Italiya. Ka pghamta tsi ta añni mida. ⁷ Tsəbakw fitika ñni ta ndəru dasuwa. Zlahzlah ka ñni ɓhadaghata ndusa nda luwa Snida. Kulam nda tsa, ka pyaftá falak ta añni hada ta dza'a nda ta tsa, ka mbədaghatá ñni ta vgha nda ma sana vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kret ndusa nda luwa Salmune. ⁸ Zlahzlah ka ñni labə hada, ka ɓhadaghata ñni da sana vli ta hgə lu ka Nərma vla slada kwambalu ndusa nda luwa Laziya. ⁹ Zuza mu ta fitik katakata kay guli, his nda htsinj na mbađa na guli, lula fitika suma guli. Tsaya tama kəl Pwal ka mnay ña tan;

¹⁰ Ka'a mantsa: «Zwana amu, ta ng-hadaptá yu ná, his nda htsinj na mbađa mu na, dagala skwi dza'a zlamaghata. Dza'a ɓadzaku hu-zlaha mu nda kwambalu tani. Tsa-haya yeya a wu, nda htsinja mu tani,» ka'a. ¹¹ Ka kwalaghutá tsa mali ta ghəña la sludzi ya ta sna tsa gwada Pwal ya, ka laghwí da sna ña dani ma Kwambalu, nda ña mndu ta sway. ¹² Tsaw hada ya guli ná, dīna a tsa vli ya ka slada kwambalu gufwak wu, kəl ndəghata gwal ma kwambalu ka mnay kazlay: Mbađma, ka wayaka skwi ɓhadaghaha mu da Finiks ma vla slada kwambalu ma luwa Kret, ka dza'a mu za fwak hada, ka həñ. Tsa Finiks ya ná, zur nda zlađa dəďakwa fitik nzakwani.

Mghama falak ta drəf

¹³ Fedfedfed ka falaka Sud vya-vata. «Zlah dza'a mbađaku na mbađa mu na, ka mnduha ma kwambalu.» Ka tsukwaftá həñ ta kufur ta kəl lu ka slada kwambalu ya, ka kladapta həñ vzadata nda tvə Kret, luwa ta tsavata ma drəf ya. ¹⁴ Ta nzđava a lu kay ná, ka vyagaftá falak nda mbraku nda mbraku nda ga «zeghwa safa fitik,» nda ma tsə luwa Kret ta tsavata ma drəf ya. ¹⁵ Ka zlagunǝta tsi ta tsa kwambalu ya, ka trapta tsi ta ñafta, ka nzata añni tama ka kzla skwi dza'a magaku ta tinwu tsa falak ya ta añni. ¹⁶ Ka tinwaghata añni nda tahula sana zwanǝ vli ta tsavata ma drəf ta hgə lu ka Kawda. Ka hlaptá ñni ta hafu hada. Zlahzlah ka ñni katsakta sana zwanǝ kwambalu tavata ña ñni. ¹⁷ Tahula tďakta tan ta tsa zwanǝ kwambalu ya ka famta ma tsa dagala ya, ka habafta həñ nda tǝan ta tsa kwambalu da-gala ya, ña katay yaha hwanzuđta. Ka zlanǝaftá həñ ta traku dza'a trata həñ ta dađa wutak ndusa nda Li-biya. Ka zliñtá həñ ta wupay ta tinwa kwambalu. Ma tsaya tama, ka tinwu falak. ¹⁸ Gamahtsimani,

ka klambarə tsa falak ya ta aŋni katakata. Ka zlraftá ŋni ta hlapta huzla ma tsa kwambalu ya ka pghay da drəf. ¹⁹ Bađu ma hkəna fitik, ka hlaftá hahəŋ nda dzwa taŋ ta huzla ksa slna ma kwambalu ka pghaghata da drəf. ²⁰ Kidaghi fitika ŋni, nghava a fitik wu, nghava a tekwatsa wa. Fərtufərtá tsa falak ya katakata. Ta haď mnay kazlay: Ta dza'a mbaku ŋni kə'a ma ghəŋa ŋni wa.

²¹ Nda kďa fitika ŋni zaŋ a ŋni ta skwa zay wa. Ka sli'aftá Pwal ma takataka taŋ, ka'a nda həŋ mantsa: «Zwana amu, ka má ta snatá kuni ta gwada da ta mnay kazlay: Ma sli'af mu ma Kret kə'a kay ná, ma grumus a na falak na wa. ²² Skwi ta mnaghunata yu ndanana ná, drawa ŋuďuf, haď ya dza'a zadavaghuta dər turtuk mataba ghuni wu, kwambalu yeya dza'a zwaďuta. ²³ Ta na rvidik gita ná, ghunigiha ghuna Lazglafta ta duhwalhani. Tsa Lazglafta nza yu ka ŋani, nda ya ta maganata yu ta slna ya. ²⁴ Ka'a nda i'i ná, «ma zləŋ ka ta zləŋ Pwal, dza'a laghala ka sladata ta kəma mgham Sezar. Wya guli zdaghanzďa Lazglafta ta huďi, dza'a zlanzla ta na gwal kawadaga nda kagha na nda hafu,» ka'a. ²⁵ Drama ta ŋuďuf zwanama, nda fa ghəŋa da ta Lazglafta. Tsa skwi mniha tsi ya, grafgra yu kazlay: Dza'a magaku manda va tsaya kə'a. ²⁶ Nziya nza tsi ná, dza'a zləmbatá nazata sana haďik ta tsavata ma drəf mu,» ka'a.

²⁷ Ta ma ghwanpďə fwada rvidik, ka va klambar tsa falak ya ta aŋni ta ghəŋa drəfa Madeterane. «Zlah ndusa mu nda haďik tama,» ka tsa gwal ta swa kwambalu ya lamər vli da takala. ²⁸ Ka hbafta həŋ ta skwi ta ndəgaku ta zu'i ka vzadata da tsa drəf ya ŋa dzəgha latani. Ka graftá həŋ ka mitir hkənmbsak ndəfəŋ mida. Zadapta

lu dau' guli, ka vzəgladata həŋ, ka grəglaftá həŋ ka mitir hisamsak tghas mida. ²⁹ Yaha kwambalu da grunťa palaha ka həŋ zləŋaftá zləŋ, ka vazadatá həŋ ta skwa sladanatá kwambalu fwaď nda ga mahulhulani ŋa sladanatá tsa kwambalu ya. Ka kzlə həŋ ta tsadakwa vli nda mndər. ³⁰ Ka zbə tsa gwal swa kwambalu ya ta tva hwayaghuta, ka fagata həŋ ta tsa zwanə kwambalu ya, manda gwal ta zba dza'a pghadata skwa slada kwambalu nda ta kəma kwambalu, ka həŋ magay. ³¹ Ka Pwal nda tsa mali ta ghəŋa la sludzi, nda tsa la sludzi ya tani mantsa: «Ka nzamə a na mnduha na ma na kwambalu na wu katsi ná, katafta a kuni ta vgha wu,» ka'a. ³² Na tsa snanťa taŋ mantsa ya ná, ka ratsinťa həŋ ta tsa tbanha tsa zwanə kwambalu ya ka zlidinťa ta drəf.

³³ Ta ghwan a vli ka tsadaku tama wu, ka Pwal mantsa: «Kďakwakďak, tsuwatsa ta skwa zay, ma ghwanpďə fwada fitika ghuni na ta fa ghəŋ mazlay, ta dər a kuni ta skwa zay wa. ³⁴ Kďakwakďak, tsuwatsa ta skwa zay ŋa ŋaghunatá ta ŋuďuf. Haď ya ma kaghuni dza'a dədavaghuta swidani dər ka turtuk wu,» ka'a. ³⁵ Kďakwani ta tsa gwada ya, ka klafta tsi ta buradi, ka rfanaghatá Lazglafta ta ghəŋani ta kəma taŋ demdem, ka 6alanaptá tsi*, ka zay. ³⁶ Ka draftá sanlaha ta ŋuďuf, ka zə hahəŋ guli. ³⁷ His dərmeak nda ndəfəŋ mbsak mku' mida ŋni ma tsa kwambalu ya. ³⁸ Manda baghafta taŋ, ka hlaftá həŋ ta alkama ka pghaghata da drəf ŋa htanaghutá ndəgaku ma kwambalu.

Badzuta kwambalu

³⁹ Tsadakwa vli, sew tsatsafa a gwal swa kwambalu ta vli ka ga həŋ wu, ama ka nghanťa həŋ ta

* 27:35 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:42.

sana maslirnjitsa vli ka wutak. Ka ma da magaku tsi ná, ka hən̄ ka kla tsa kwambalu ya nda ta tsa wutak ya. ⁴⁰ Ka ratsidiŋtá hən̄ da drəf ta tsa skwiha ta kəl lu ka sladanatá kwambalu ya. Ma va tsaya guli, ka palidiŋtá hən̄ ta zu'a skwa swa kwambalu. Ka sli'anaftá hən̄ ta wupay nda ta kəma kwambalu nda ta tvi ŋa tiŋway falak, ka kla hən̄ nda tvə sgam ya. ⁴¹ Ka lagha hən̄ grun̄tá dvrühwa ta wutak. Ka laghu ghəŋa tsa kwambalu ya tes dida, lavgliŋ a ta gigdavata ŋa sabə wa. Ka lagha gamtsa'uwakwa drəf 6lidiŋtá tsa kwambalu ya nda tvə mndərani. ⁴² Ka kumə la sludzi ta pslidiŋta la vu'a, kabga yaha ya dər turtuk da ndapta mataba taŋ nda bibiŋa. ⁴³ Ka pyaftá tsa mali ta ghəŋa la sludzi ya ta hən̄ ta dza'a magay, kabga va a ta slanaghata skwi ta Pwal wa. Ka'a mnata mantsa: «Inda gwal nda sna ta hlimi ya ná, ka vala hən̄ ta drəf, ka dza'a hən̄ ta 6lu. ⁴⁴ Sanlaha ya, ka la hən̄ ta kataku, ka ta na sləahwa na kwambalu na a tsi,» ka'a. Mantsa ya magata hən̄, kəl hahən̄ ka katagaptá vgha demdem ka labə ta 6la ghwa.

28

Pwal ma Malta

¹ Tahula katagapta ŋni ta vgha, Malta hga tsa vli ta tsavata ma drəf ya, ka ŋni zlrə snəŋta. ² Mnduha ma tsa luwa ya ná, ŋerma mnduha hən̄, ka tsu'aftá hən̄ ta aŋni. Ka vaŋnaghata hən̄ ta vu gik, kabga ta nzaku imi, káka nda mtasl guli. ³ Ka hlafta Pwal ta nivi ka pghay ta ghəŋa tsa vu ya, tsaw mamu mupuha mida. Snayni ta hurfukwa vu, gi takwatsak lafi ta dzva Pwal. ⁴ Nghay gwal ma tsa luwa ya ta tsa mupuha ya kzəghəla ta dzva Pwal, ka hən̄ mataba taŋ mantsa: «Ta psła mndu na mndu na kah-wathwata. Zlahzlah katagapta tsi ta vgha ma drəf kay guli ná, ta

zlighisa a yu wu, ba va ta dza-ghata dā ka guma Lazglafta nda tsi,» ka hən̄. ⁵ Ka wuslikidiŋtá Pwal ta tsa mupuha ya da vu. Had sana skwi ta ghunəŋta dekdek wa. ⁶ Kzla ghuyanaftani ta Pwal ka gi zləmbatani ka mtutani a tsi, ŋa lamndu si ta kzlay. Ka nzakw hən̄ ná, had sana skwi magana tsi wa. «Sana Lazglafta na mndu ná,» ka hən̄ mbədglaavata.

⁷ Ndusa nda tsa vli ya, mamu vla sana mali ta ghəŋa tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. Publiyus hga tsa mndu ya. Tsatsi ta tsu'aftá aŋni, ka payaŋnatá vli dīna, ka zatá ŋni ta fitik hkən ga taŋ. ⁸ Tsaw ta hani dani ma Publiyus ta ghzləŋ ta 6asa ŋudidar nda klu tani. Ka lagha Pwal da nghanaghata, ka fanaghatá tsi ta dzvu, ka maga du'a da Lazglafta ta ghəŋani, ka mbanaftá tsi. ⁹ Manda mbanafta Pwal ta tsa mndu ya, ka sli'adaghatá gwal kul dughwanaku ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya slanaghata, ka mbambanaftá tsi ta hən̄. ¹⁰ Ka va vlə hən̄ ta skwi kavghakavgha ŋa ŋni. Ta sli'i ŋni ka dza'a da kwambalu guli, ka tsakanafata hən̄ ta inda skwi dza'a kata aŋni ma mbađa ŋni.

Bhadaghata Pwal da luwa Ruma

¹¹ Tahula tili hkən, ka sli'aftá ŋni ka lami da kwambala luwa Alegzandri, ta hgə lu ka «lazglafta la mbuhwali,» ta zagaptá vyani ta tsa hadik ta tsavata ma drəf ya. ¹² Bhadaghata ŋni da luwa Sirikuz, ka zata ŋni ta fitik hkən hada. ¹³ Ka sli'aftá ŋni hada ka 6hadaghata da luwa Regiyu. Gamahtsimani, ka saf falaka Sud, ka 6hadaghata ŋni da luwa Puzul badu mahis. ¹⁴ Hada, ka slafta ŋni ta zwanama ma zlghay nda ŋuduf. Ka hən̄ mantsa: «Kdəkkwəkdək, zawaza ta luma kawadaga nda aŋni,» ka hən̄ nda aŋni. Mantsa ya ka ŋni 6hadaghata da luwa Ruma. ¹⁵ Ka

snaŋta zwanama ma zlgħay nda ŋuduf ta nzakway ma luwa Ruma kazlay: Wa'a hən ta sabi kə'a, ka sli'aftá hən ka sagħa da guya aŋni ha ta luma Apyus nda ya ma sana vli ta hgə lu ka vla hani hkən ya. Nghay Pwal ta hən, ka rfu tsi ta Lazglafta, ka ufəglavafta vghani. ¹⁶ Bħadaghata ŋni da luwa Ruma, ka zlanəntá lu ta tvi ta Pwal ŋa dza'ani nzaku ma ŋani dzuguvi nda ghəŋani, kawadaga nda sludzi ta nghay.

Mna gwada Pwal ma luwa Ruma

¹⁷ Bađu mahkəna fitik, ka ha-gaftá Pwal ta gwal dagaladagala mataba la Yahuda. Ka'a nda hən tskavar hən mantsa: «Zwanama da, hađ sana skwi magana yu ta la amu wa. Dmanaf a yu ta tva nzakwa dzidziha mu wu, ama ka ksaftá lu ta i'i ka vu'a ma luwa Ursalima. Daga hada, ka lamə yu da dzva la Ruma. ¹⁸ Dawadipta tsahaya ta vli, ka kumə hən ta zlidista, kabga hađ sana skwi ksidif hən nda tsi prək ka dzatá i'i wa. ¹⁹ Tsaw va a aŋni ta zliŋta wu, ka la Yahuda. Ka si mantsa tsi ná, nda nza tkwe' tama ka kla na guma da na ta kəma mgham Sezar, ka yu. Aŋ mndani, ka wla yu ta la'ini a ka yu wa. ²⁰ Tsaya tama kəl yu ka zba ngħaŋta kaghuni ka gwadaŋta mu ta tsa gwada ya. Ta ghəŋa tsa skwi fafa la Isra'ila ta ghəŋ tida ya tsamta lu ta i'i ma zida,» ka'a. ²¹ Ka hən nda tsi mantsa: «Hađ sana delewer vindaf lu ta kagħa mutsaf aŋni da la Zudiya wa. Hađ ya dər turtuk mataba zwana amu ta sagħa da mnaftá gwada ta kagħa dər ka vzaftá rutsak ta kagħa wa. ²² Ta kumay aŋni ta snaŋtá skwi ta ndanu kagħa ka ghəŋa għa nda ma wa għa. Skwi ya snaŋ aŋni ná, nda ndəgha gwal ta pgha rutsak ta na lfida dina ghuni na,» ka hən.

²³ Ka tsaftá hən ta sana fitik tama ŋa gwayavata taŋ. Bađu tsa fitik ya, ka sli'aftá ndəghata hən ka lagħa slanagħatá Pwal ma vla nza-kwani. Ka zbraftá Pwal ta paslay, ka mnay ŋa taŋ ta gwada ta ga mgham Lazglafta, daga gasərdək, ha tekulemes fitik, ŋa tdakta ghunislaka taŋ ta ghəŋa gwada ta Yesu. Ka mnə tsi ta gwada ma deftera zlahá Musa, nda ya ma deftera la anabi, ŋa taŋ. ²⁴ Ka ksaftá fəlma sanlaha ta tsa gwada ta mnə tsi ya, ta kwalagħutá sanlaha ta tsu'afta dekdek. ²⁵ Ka traptá hən ta dzraftawi ka skwa turtuk, ka gazlə hən. Ka Pwal nda hən mantsa: «A ta ŋa Sulkum nda ghuba ta mnay ŋa dzidziha ghuni nda ma wa anabi Isaya kazlay:

²⁶ «La da slanagħatá na mnduha na, ka ka nda hən na:

Dza'a nda sna kuni nda sləməŋa ghuni, ama tsatsafta a kuni dekdek wa.

Dza'a nda ngha kuni nda ira ghuni, ama tsəmafta a kuni dekdek guli wa.

²⁷ Nana mnduha na ná, taŋtəŋa ghəŋa taŋ.

Dərzliŋdərzla hən ta sləməŋa taŋ, hahafhaha hən ta ira taŋ, kabga va'a hən ta ngħaŋta nda ira taŋ wu,

va a hən ta snaŋta nda sləməŋa taŋ guli wu,

da lamə tsi da ŋudufa taŋ, da mbədaktá hən ta vgha tvə i'i, da mbanafat* yu ta hən kə'a ya kay.»

²⁸ Ala wya tsi tama, ghunafghuna Lazglafta ta na Lfida Gwada na da gwal kul nzakway ka la Yahuda. Hahən, dza'a snay hən,» ka'a.

[²⁹ Kđakwa Pwal ta mnatá tsa gwada ya, ka gazlagħutá la Yahuda nda zlərday mataba taŋ.]

³⁰ Ka zatá Pwal ta vaku rəŋ rəŋ his ma tsa həga ta plə tsi nda pla ya. Ta tsu'ay ta inda mndu ta lagħa

* 28:27 Ngha ta Isaya 6:9-10.

slanaghata hada guli. ³¹ Pyaf a lu wu, ka mnə tsi ta gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta. Ka taghə tsi ta skwi ta ghəŋa Mgham Yesu Kristi, had sana skwi ta gurtsan̄ta wa.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Ruma

Gazgwa Pwal

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi ta vindaftá na delewer na. Lazglafta ta hgaftá i'i ŋa nza-kwa dá ka mnda ghunayni. Tsatsi ta zbaptá i'i ŋa dza'a dá mna Lfida Gwadani ŋa mnduha.

² Tsa Lfida Gwada ya ná, nda kda fitika tamafta Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta ghəŋani tvə la anabi ghalya, ka vindaftá həŋ ta gwada ta ghəŋani ma deftera Lazglafta.

³ Ta ghəŋa zwanjani ya ka mnda səla yaga lu ma zivra mgham Dawuda tsa gwada ya. ⁴ Ma sli'agaptani ma mtaku, ka kligiŋtá Lazglafta ta ghəŋa nzakwani ka zwanjani nda mbrakwani ta tsa Yesu Kristi Mghama mu ya. Ka mutsaftá tsi ta inda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa.

⁵ Nda ma Yesu Kristi zdidiŋta Lazglafta ta hudí, ka nidifta ka mnda ghunay ŋa dza'a dá mna gwadani ŋa inda mndəra mnduha kavghakavgha, ŋa zlghafta tanj ka snata tanj. Mantsa dza'a kəl həŋ ka vlanjta glaku ta Yesu Kristi.

⁶ Kaghuni guli ná, tekw kuni mataba tsa mnduha ya, kabga hagafhaga Yesu Kristi ta kaghuni ŋa nzakway ka ŋani.

⁷ Inda kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma, dvuḍva Lazglafta ta kaghuni, ka hgaftá tsi ta kaghuni ŋa nzakway ka ŋani. Ka nza zdakatahuda Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəŋa ghuni.

Mamay Pwal ta nghanaghatá gwal zlghay nda ŋuḍuf ma luwa Ruma

⁸ Karaku ná, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta dá nda ma Yesu Kristi ta ghəŋa kaghuni demdem, kabga ta kulay lu ta zlghay nda ŋuḍufa

ghuni ma inda vli ta ghəŋa hadík. ⁹ Nda sna Lazglafta ya ta maganata yu ta slna nda ŋuḍufa dá turtuk ma mnay dá ta Lfida Gwada ta ghəŋa Zwanjani, ta skwi dza'a yu mnay. Nda sna kazlay: Ma inda fitika ndəḅay dá ta dzvu ná, ta kulay yu ta kaghuni kə'a. ¹⁰ Inda fitik yu ta maga du'a da Lazglafta ŋa gi vlihatani ta tvi ka ta kumay tsi ŋa ḅhadaghata dá da kaghuni sizlay, ¹¹ kabga ta mamay yu katakata ta nghanjta kaghuni. Ta kumay yu ta dguvusta mu ta skwi ya vliha Sulkum ŋa sgaghunaghatá mbraku ta tva Lazglafta. ¹² Skwi ta ndanu yu ná, ta kumay yu ta vluvusta mu ta mbraku, ta vlaghunatá i'i ta mbraku nda ŋa dá ma zlghay nda ŋuḍuf, ta vlihatá kaghuni ta mbraku nda ŋa ghuni ma zlghay nda ŋuḍuf.

¹³ Zwanama dá, ta kumay yu ta snanja ghuni kazlay: Nda kda fitika dá ta zba ḅhadaghata da kaghuni kə'a, ama kulam gita ta mutsaf a yu ta fitik wa. Ta kumay yu ta ḅhadaghata dá ŋa maga slna mataba ghuni, ya dza'a kla kaghuni ta kəma ta kəma manda ya ta magə yu mataba sanlaha ma mnduha ta sana hadíkha ya. ¹⁴ Dguvta ghəŋa dá ka mnanata dá ta Lfida Gwada ta inda mnduha, ŋa la Grek, ŋa gwal nda hida nda ya ŋa gwal kul hidaku tani. ŋa gwal nda guna sləməŋa tanj nda ya ŋa gwal kul gunaku sləməŋa tanj tani. ¹⁵ Tsaya tama ta kəl yu ka kuma ḅhadaghata dá da kaghuni ta nzakway ma luwa Ruma guli ŋa mnaghunatá Lfida Gwada.

Mbrakwa Lfida Gwada

¹⁶ Ksa a hula ta i'i ka mna Lfida Gwada ŋa mnduha wa. Tsa Lfida Gwada ya ná, mamu mbrakwa Lazglafta mida ŋa mba inda mndu ta zlghafta. ŋa zlrafta nda la Yahuda karaku, tahula tsa ŋa kdəy nda la Grek. ¹⁷ Tsa Lfida Gwada

ya ta maray kinawu ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tdukwa tawa irani zlgħafər həj. Had sana tvi wu, ta ghəja tsa zlgħay nda nɗufuf ya kwenkwenj. Nda nza manda ya nda vinda ma deftera kazlay: Mndu ta zlgħafta Lazglafta ná, tsaya mndu tdukwa tawa ira Lazglafta, tsa mndu ya guli dza'a nzata nda hafu* kə'a.

Gwal dmaku mnduha ta ghəja hadik demdem

¹⁸ Daga ta luwa ta margamata Lazglafta kazlay: Nda ɓasa nɗufufani ta ghəja inda dmakuha ta magə mnduha, nda kwala tanj kul had ta vla glaku nani kə'a. Dza'a tsanaghatsa ta guma ta hən, kabga ghwadaka skwi ya ta magə hən ná, ta hawuha ta kahwathwata. ¹⁹ Skwi má njanja ta ghəja Lazglafta ná, difaghu a wu, dəday ta daɓi nzakwani, kabga maranənjmara Lazglafta ta hən. ²⁰ Nzakwa Lazglafta kaghəjani nda mbrakwani ya njanja kdekedenj ná, skwi ya kul lavinjta lu ta njanja ya. Ama daga ka yawu zrafta ghəja hadik, lavinjla lu ta njanja nda ta tva skwiha ya maga tsi. Ta had mndu nda psiaftawi da tsi wa. ²¹ Anj mndani, nda sna mnduha kazlay: Mamu Lazglafta kə'a kulam nda tsa, had hən ta vla glaku nani wu, had hən ta rfanaghata guli wa. Katək ná, zwaduta zwadu hən ma ndanu. Ka nzamtá hən ma grusl, sna a hən ta skwi tdukwa wa. ²² Gwal nda hida anj ka hahən ta gray, tsaw ka rgha hən. ²³ Má njanja tsəlbay tanj ta tsəlbəu ka vla glaku njanja Lazglafta ya ta nzaku nda hafu njanja kdekedenj ya ná, ka laghu hən da tsəlbəu njanja skwa wuyay tsaf lu manda mndu kul had hafu mida. Sanlaha ma tsa skwa wuyay ya ná, manda tsatá zarak hən, manda nimitak fwaɗsəla

mista tanj tsatá sanlaha, manda tsatá nahadik sanlaha.

²⁴ Tsaya kəl Lazglafta ka zlijntá mnduha njanja maga skwi ya kumanj maya tanj. Mantasa tama ka magə hən ta skwa hula nda vgha tanj mataba tanj. ²⁵ Ka zlijntá hən ta kahwathwata Lazglafta ka laghwi sna tsakalawi. Ka laghwi hən da tsəlbəu njanja skwiha ya tsatsaf Lazglafta, ka maga slna njanja tanj, ka kwalaghutá tsəlbəu njanja Lazglafta ta tsatsaftá inda skwi. Tsatsi ya ranj zləzlvay njanja kdekedenj. Amin.

²⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka zlijntá hən njanja maga skwa hula. Zlanjla mi'aha ta guya vgha nda zgwana, ka laghwi da guya vgha nda mi'aha manda hahən, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenj. ²⁷ Manda tsaya zgwana guli, zlanjla hən ta guya vgha nda mi'aha, ka kakə hara'uwa sani nda sani ta hən, ka laghwi hən guya vgha zgun nda zgun, skwi ya kul raku magay kadzenkadzenj. Ka tɗanaktá hən ta ghəja tanj ta guma ya prək nda ghwadaka skwi ya maga hən.

²⁸ Manda va ya kwalaghu hən ta snanata Lazglafta ya, ka zlijntá Lazglafta guli ta hən mista tsa ghwadaka ndana tanj ya. Ka magə hən ta skwi kul raku. ²⁹ Ndəghundəgha ghwadaka skwiha kavghakavgha ta magə hən: Ta njanja hən, ta tsagana hən, ta sidi hən, ta draku hən, ta psia mndu hən, ta zlərdawi hən, ta tsaghutá mndu hən, ka matsanwaslay hən, ta tsa mndəra mndu hən, ³⁰ ta vza rutsak hən ta mndu, ghuma Lazglafta hən, ta ghazenjenj hən, ta gla ghən hən, ta gharbaku hən. Me' ka hən ta dzatá vgha njanja maga ghwadaka skwi. Sna a hən ta gwada da dadaha tanj wa. ³¹ Had ghən da hən wu, maga a hən ta skwi ta mnata hən wu, dfa a hən ta mndu wu, tawa a hən ta hidahida

* 1:17 Nghan ta Habakuk 2:4.

ta mndu wa. ³² Mataba tsa guli ná, ta nda sna hən kazlay: Inda gwal ta nzakwa mndərga tsa nzakuha ya ná, mtaku skwi ta ran̄tá hən kə'a. Magay ta magə hən ta tsa skwiha ya kwen̄kwen̄ yeya a wu, ta ghubay hən ta gwal ta maga tsa skwiha ya guli.

2

Guma Lazglafta

¹ Kagha mndu ya ta nzakway ta tha mndu, dər wa ka, had ka nda psłaftawi bađu guma wu, kabga ma tsa tsay ta tsə kagha ta guma ta sanlaha ya ná, ta tsə ta ghəŋa gha ka. Tsa kagha ta tsanaghatá guma ta mndu ya ná, ta magay kagha ta va tsa skwiha ya. ² Nda sna amu kazlay: Ta tvani tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghəŋa gwal ta maga skwiha mantsa ya kə'a. ³ Kagha mndu ya ta tsanaghatá guma ta ghəŋa gwal ta maga skwiha mantsaya, wya ta magaymagay kagha kay guli. Ta grə ka ná, dza'a ndapnda ka ma guma Lazglafta rki na? ⁴ Lazglafta ná, dagala zdaku da tsi, dagala ksa ŋuduf da tsi, ghudza a nda ghudza ta skwi wa. Ta gagə nda gaga kagha tama rki? Ari sna a wa kagha kazlay: Tsa zdakwa Lazglafta ya ta tin̄wa kagha ŋa mbədanafta gha ta nzakwa gha kə'a ka na? ⁵ Ma tsa tən̄atá ghəŋa gha ya, ka kwalaghutá ka ta mbədanaftá nzakwa gha ya ná, guma basatá ŋudufa Lazglafta ta tđanakta ka ta ghəŋa gha. Dza'a ksafksa guma ta kagha, bađu basafta Lazglafta ta ŋuduf ta ghəŋa mnduha, ŋa tsanaghatani ta guma nda tvani ta inda mndu. ⁶ «Ŋa vlan̄tani ta nisəla inda mndu tađta slani maga* tsi.» ⁷ Ŋa gwal ta gdata ta maga skwiha dínadína ŋa mutsa glaku nda sgit, nda hafu ŋa kđekedzen̄ ya, dza'a vlan̄vla Lazglafta ta nzaku

nda hafu ŋa kđekedzen̄ ta hən. ⁸ Ŋa gwal ta ga sisi nda Lazglafta, ka kwalaghutá sna kahwathwata ka laghwí da maga ghwadaka skwiha ya ná, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri ta hən. ⁹ Inda mndu ta maga ghwadaka skwi, dza'a ghuzlananghuzla Lazglafta tiri. Ŋa złrafta ta la Yahuda karaku, ka da sagha ta la Grek. ¹⁰ Ama ŋa gwal ta maga skwiha dínadína ya, dza'a vlan̄vla Lazglafta ta glaku nda sgit nda zdaku ta hən. Ŋa złrafta ta la Yahuda karaku, kada sagha ta la Grek guli. ¹¹ Mantsa ya ná, had Lazglafta ta gala mndu wa.

¹² Inda gwal ta maga dmaku kul had złaha Musa da hən, dza'a rwaku hən dər má had tsa złahu ya da hən. Inda gwal ta maga dmaku, mamu tsa złahu ya da hən guli, nda tsa złahu ya dza'a tsanaghata lu ta guma ta hən. ¹³ Gwal ta snatá tsa złaha Musa ya a gwal ta nzakway tđukwa da Lazglafta wu, ama gwal ta nzakway ta ksa slna manda ya kumə tsa złahu ya gwal ta nzakway tđukwa da Lazglafta. ¹⁴ Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, sna a hən ta złaha Musa wu, tsaw bađu sani, ta magay hən ta skwi manda ya ta kumə tsa złahu ya. Had złahu da hən wu, vərđa hahən ta nzakway ka tsa złahu ya. ¹⁵ Tsaya tama ná, slna tan̄ ta maran̄ta kazlay: Tsa skwi ta kumə złahu ta magay lu ya ná, nda vinda ma ŋudufa tan̄ guli manda tsaya ŋa tan̄. Ta ndanay hən bađu masani kazlay: Skwi dína maga yu, skwi dína a maga yu wu kə'a. ¹⁶ Tsaya tama, mandana Lfida Gwada ta mnə yu na, manda tsaya dza'a nzakwa tsi bađu dza'a ghunagata Lazglafta ta Yesu Kristi ŋa tsanaghatá guma ta ghəŋa inda skwi nda dīfa ma ŋudufa mnduha ya.

Kwalaghuta la Yahuda ta snatá złahu

* 2:6 Ngha ta Zabura 62:13, nda Mahdihdi 24:12.

17 Kagha ta mnay kazlay: La Yahuda i'i kə'a ta dihaftá vgha ta zlahá Musa, ta ghərbaku ta Lazglafta, 18 nda sna yu ta skwi ta kumə Lazglafta ka ka, nda sna yu ta skwi dina ma snan̄ta da ta zlahá Musa ka ka, 19 nda fa ghəŋa gha kazlay: Prək i'i ka dzugwa gwal nda ghulpa kə'a. Tsuwadaka gwal ma grusl yu ka ka ta ndanay, 20 mnda tagha skwi ŋa gwal kul snan̄tá skwi yu ka ka, mnda taghanaftá skwi ta zwani yu, kabga taghadif tagha Zlahá Musa ta inda skwi nda kahwathwata tani ka ka. 21 Mantsa nzakwani, ta tagha skwi yu ŋa sanlaha ka ka, tagha a ka ŋa ghəŋa gha rki? Dina a ghali wu ka kagha ta mnay, tata ghali kagha kay guli. 22 Dina a hliri wu ka kagha ta mnay, tata hliri kagha kay guli. Husihahusa skwa wuyay ka ka, tata ghalay kagha ta skwi ma həga skwa wuyay. 23 Ta ghərbaku kagha ta nzakwa zlahá Musa mamu da kagha, ta maga a kagha ta tsa skwi ta kumə zlahu ya kay guli wa. Razanaf a ka ta Lazglafta nda tsa ra? 24 Tsaya kəl lu ka vindaf ta ma deftera Lazglafta kazlay: Ta gwada ta kaghuni ta kəl gwal kul nzakway ka la Yahuda ka raza Lazglafta kə'a†.

25 Mantsa nzakwani, ka ta magay kuni ta skwi ta kumə zlahu katsi, ta tvani tsa tsatá fafadá ghuni ya. Ala ka si nda tsa fafadá gha, ta maga a ka ta skwi ta kumə zlahu wu katsi, nda nza ka manda mndu kul tsaku fafadani. 26 Lagha mndu kul tsaku fafadani ka maga skwi ta kumə zlahá Lazglafta ní, had Lazglafta dza'a n̄gha tsa mndu ya manda mndu nda tsa fafadani ra? 27 Ya wya tsa mndu ya ná, had lu ta tsa fafadá ma nzakwa mndəra tan̄ wu, ama ta magay ta skwi ta kumə zlahu. Had tsa mndu ya dza'a tsaghaghatá guma ta kagha

mndu ta kwalaghutá maga skwi ta kumə zlahu ya ra? Ta wya kay guli, mamu vindatá zlahá Musa da kagha, nda tsa fafadá gha guli. 28 Vərda mnda la Yahuda ná, tsa ta n̄ghaku tsakwam ya a wa. Vərda tsatá fafadá guli ná, tsa tsa lu ta n̄ghaku mividani ya a wa. 29 Vərda mnda la Yahuda ná, ma ŋuduf nza-kwani. Vərda tsatá fafadá guli ná, ma ŋuduf. Skwi ta vlata Sulkum ná, zlahu ya vindaf lu nda vinda a wa. Vərda mnda la Yahuda ná, da Lazglafta ta mutsa tsatsi ta ghubaku, da mndu a wa.

3

Had mndu ta nzakway tdukwa wa

1 Ndaw malaghuta la Yahuda ka lamndu? Nu hayhaya tsatá fafadá na? 2 Ndada a nzakwani ta n̄ghadaptá lu ta n̄ghayn̄ghay wu, kabga tin̄əl ŋa tan̄ vlagata Lazglafta ta gwadani. 3 Ka si kwalaghuk-wala sanlaha ma həŋ ta zlglafta ná, dza'a pyafpya tsa slna palama-palama tan̄ ya ta nzakwa Lazglafta ka ŋərma ra? 4 Pyaf a wu! Dər má ta tsakalawi inda mnduha ná, kahwathwata ŋa Lazglafta ta mnay, manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«kagha Lazglafta,

ka gwadagwada ka ta gwada ná, nda sna lu kazlay:

tdukwa tsa gwada gha ya kə'a.

Dər má tsafha lu ta rutsak ta kagha, fləwəd dza'a saba ka ma gumani.»*

5 Ka si tsa ghwadaka skwi ta magə amu ya dza'a maran̄tá nzakwa Lazglafta tdukwa katsi ná, nu ka mu dza'a mnay tama? Dza'a mnay mu kazlay: Tudukwa a Lazglafta wu kə'a tsamaghar tsi ta guma rki? Ma tsa vli ya ná, manda va ya gwadə lamndu gwadata yu ta tsa gwada ya. 6 Mantsa a wu! Ka tdukwa a Lazglafta wu katsi ná,

† 2:24 N̄gha ta Izekiyel 36:20, Isaya 52:5. * 3:4 N̄gha ta Zabura 51:6.

wa ka'a dza'a tsa guma ta ghəŋa mnduha na?

⁷ Ka si tsa tsakalawa da ya ta malaghutá kligin̄ta kahwathwata Lazglafta, ka nzaku tsi ŋa vlan̄tá glaku katsi, kabgawu dza'a kəl lu ka tsadighatá guma kazlay: Mnda dmaku ka kə'a tama? ⁸ Ka si mant̄sa ya tsi ní, nu kwal lu kul mnay kazlay: Magama dmaku kada saba skwi dīna kə'a? Nu kul magə lu manda ya ta tsan̄navata sanlaha ta gwađa kazlay: Mant̄sa ya ta mna həŋ kə'a nda an̄ni ya na? Nda ra ka tsanaghata Lazglafta ta guma ta tsa mnduha ya.

Gaga inda mnduha ta dmaku

⁹ Kinawu nzakwani tama! Malaghumala amu la Yahuda ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda rki? Malaghumala a amu wa. Ka yu mnata kay ná, nda la Yahuda tani, nda la Grek tani, hahəŋ demdem nzanaghanza dmaku ta həŋ. ¹⁰ Nda nza manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

«had' mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wu, dər turtuk had' wa.

¹¹ Had' mndu nda sna ta skwi wu, had' ya ta psa Lazglafta wa.

¹² Inda tan̄j mbədanambəđa həŋ ta hul ta Lazglafta, nda zadá həŋ demdem. Had' ya dər turtuk ta maga skwi dīna wu,

dər turtuk had' wa.

¹³ Wa tan̄j ná, manda gunatá kulu nzakwani.

Nda ghanika tan̄j ta nana həŋ ta mnduha.

Ghwana mupuhwa ma huta ta wa tan̄j.

¹⁴ Dagala ksi'i nda ŋaslu ma wa tan̄j.

¹⁵ Nda tsəra səla tan̄j ŋa dza'a dzata mndu.

¹⁶ Inda tvi labə hahəŋ ná, nda hwanzađa inda vli,

ta wahu inda mnduha.

¹⁷ Sna a həŋ ta tva zdaku wa.

¹⁸ Had' zləŋa Lazglafta† da həŋ dekdek wa.»

¹⁹ An̄j mndani, nda sna amu ka kazlay: Inda skwi ta gwadə zlahu ná, ŋa gwal vla Lazglafta ta tsa zlahu ya ŋa tan̄j ta gwadá tsi kə'a. Tsaya tama ná, had' mndu nda pslaftawi ta kəma Lazglafta wu, kada snan̄ta inda mndu kazlay: Gaga həŋ ta dmaku ta kəmani kə'a. ²⁰ Tsaya tama, had' mndu dza'a nza-kway ka mndu tdukwa ta kəma Lazglafta ta ghəŋa vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu wa. Zlahu ná, nda nza ŋa snanamtá mnduha kazlay: Gaga kuni ta dmaku kə'a.

Zlghay nda ŋuduf ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa

²¹ Ndana tama, maran̄jmarā Lazglafta ta tvi ta mnduha dza'a kəl həŋ ka nzakway ka tdukwa mnduha ta kəmani. Tsa nzaku tdukwa ya ná, nda ma zlahu a ta nzakwa lu wa. Mnəŋmna zlahu Musa nda la anabi guli ta gwadá ta ghəŋani. ²² Tsaya tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta kəmani ya nda nza nda ma zlghafta dər wa ta Yesu Kristi. Had' ya galap Lazglafta, dər la Yahuda dər gwal kul nzakway ka la Yahuda wa. ²³ Inda tan̄j gaga həŋ ta dmaku traptra həŋ ma snan̄tá sgita Lazglafta. ²⁴ Ka zdanan̄ta Lazglafta ta hudí ta həŋ ka mbalay, ka nanaftá həŋ ka gwal tdukwa ta kəmani nda ma Yesu Kristi ta pligin̄tá həŋ ma dmaku. ²⁵ Tsa Yesu Kristi ya vla Lazglafta ŋa mtutani ta ghəŋa inda mnduha ka planatá dmakwa tan̄j nda usani nda ma zlghafta tan̄j ta Yesu Kristi ŋa maran̄ta kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a. Tsa dmaku si ta magə mnduha ghalya ya ná, ka nzata Lazglafta manda skwi kul nghan̄ta, ²⁶ ksana ksa ta ŋudufani. Manda va tsaya ta mara Lazglafta ndana guli kazlay: Tudukwa tsatsi kə'a.

† 3:18 Ngha ta Zabura 14:1-3 nda 53:2-4 nda 5:10 nda 140:4 nda 10:7 nda Isaya 59:8 nda Zabura 36 2.

Tsatsi, tđukwa tsatsi. Ta kumay guli ta nanafta ka gwal tđukwa ta gwal ta zlgħafta Yesu.

²⁷ Ka si mantša tsi tama ní, ta mamu skwa ghuba ghəŋ nda tsa tama rki? Hađ wa. Kabgawu? Kabga zlgħay nda ŋuđuf ŋərma skwi, snanatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁸ Nda sna amu kazlay: Nda ma zlgħay nda ŋuđuf mutsafta mnduha ta nzata ka gwal tđukwa ta kəma Lazglafta kə'a, nda ma snatá skwi ta kumə zlahu a wa. ²⁹ Lazglafta ná, ŋa la Yahuda nda ghəŋa taŋ ra? Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda a guli ra? Mantša nzakwani, Lazglafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ya guli, ³⁰ kabga turtuktuk Lazglafta. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tđukwa ta gwal nda tsa fafađa taŋ nda ma zlgħay nda ŋuđufa taŋ. Tsatsi dza'a nanafta ka gwal tđukwa ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda ma zlgħay nda ŋuđufa taŋ guli. ³¹ Ma tsa zlgħafta zlgħaf mu ya tama guli ná, hərđiŋhərđa mu ta zlahu ra? Hərđiŋ amu wu, katek ná, ŋlanaf ta ŋlanaf mu ta zlahu.

4

Grafta nda nzakwa Abraham

¹ Ndana tama, nu dza'a mu mnay taghəŋa Abraham ta nzakway ka dzidza mu? Nahgani mutsaf tsi ma nzakwani? ² Ka si má ma slnani maga tsi mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta katsi ná, ma raŋra ghubayni ta ghəŋani, ama ta wa ira Lazglafta a tama wa. ³ Waka deftera Lazglafta ta mnay na? Ka lu ta mnay ma deftera Lazglafta na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta, tsaya* kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tđukwa ta wa irani» kə'a.

⁴ Ka magamaga mndu ta slna ná, ta planapla lu ta nisəlani. Tsa skwi

plana lu ya ná, mbəhay a mbəha lu wu, skwi ta raŋta ya. ⁵ Ama ka lagha mndu ka zlgħaftá Lazglafta nda ŋuđufani klaf a ta ghəŋani ka mndu tđukwa ta kəma Lazglafta ta ghəŋa tsa slnani ta mağə tsi ya wu katsi, dza'a klafkla Lazglafta ta tsa mndu ya ka mndu tđukwa ta wa irani. Mndərga tsa mndu ya guli ná, nda sna kazlay: Mamu tvi dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá gwal dmaku ka gwal tđukwa ta wa irani kə'a. ⁶ Manda va tsaya ka mgham Dawuda guli ta fay ma lahani ta ghəŋa gwal ya klaf Lazglafta ka gwal tđukwa ta wa irani dər má maga a həŋ ta skwi đina. Tsa mnduha ya ná, mamu rfu da həŋ, ka'a.

⁷ «Rfu da gwal plana Lazglafta ta dmakuha taŋ, ga həŋ.

Rfu da gwal hərđiŋ Lazglafta ta dmakuha taŋ

⁸ Rfu da mndu kul hađ Mgham Lazglafta ta mbəđa dmakwani†.»

⁹ Tsa rfu mnə mgham Dawuda ya ná, ta ghəŋa gwal nda đatsa fafađa taŋ re, ari nda gwal kul đatsaku fafađa taŋ guli a na? Ka mu kay na: «Zlgħafzlgħa Abraham ta Lazglafta kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tđukwa ta wa irani, ka mu.» ¹⁰ Yawu mutsafta Abraham ta nzakway ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta na? Daga ta kul tsaku fafađani re, ari tahula tsanatá fafađ a na? Daga ta kul tsaku fafađani. ¹¹ Ma fitika nzakwani ta kul tsaku fafađani, ka klaftá Lazglafta ka mndu tđukwa ta wa irani, kabga vəl zlgħaftani. Tahula tsa ka tsatá tsi ta fafađ. Ka nzaku tsa tsatá fafađani ya, ka ŋizla maraŋtá nzakwani tđukwa ta wa ira Lazglafta. Abraham ná, dani ma inda gwal kul tsaku fafađani ya, ama ka zlgħaftá həŋ ta Lazglafta, ka klaftá Lazglafta ta həŋ ka gwal tđukwa ta wa irani, manda ŋa Abraham

* 4:3 Ngha ta Zlrafta 15:6. † 4:8 Ngha ta Zabura 32:1-2.

ya. ¹² Nda nza ka dani ma gwal nda tsa fafada tanj guli, ka ksafksa hən̄j ta sada zlḡhay nda ɲuɖufa da mu Abraham ta zlḡhafta Lazglafta daga ta kul tsaku fafaɖani ya.

Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄j ta gwal ta zlḡhafta

¹³ Tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄j ta Abraham nda zivrani tani kazlay: Dza'a vlaghavla yu ta ghə̄ɲa hadik† kə'a. Tanaf a Lazglafta ta imi ta sləmən̄j kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu, ama kabga vəl klafta Lazglafta ka mndu tɖukwa ma zlḡhaftani. ¹⁴ Ka si gwal ta maga skwi ta kumə zlahu dza'a mutsa tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄j ta mndu ya katsi ná, bə̄tbət tsa zlḡhafta zlḡhaf lu ya, had hayhaya tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmən̄j ta mndu ya nda tsa tama wa. ¹⁵ Zlahu ná, ta klakkla ta ɓasa ɲuɖufa Lazglafta, ama ka had zlahu wu katsi, had sana skwi ɲa ɓlanapta wa.

¹⁶ Tsaya tama ná, ma zlḡhafta nda ɲuɖuf kəl Lazglafta ka vlatá tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləmən̄j ta mndu ya. Ka mbalay vlatá tsi guli. Nda nza tsa skwi taf tsi ta imi ta sləmən̄j ya ɲa inda zivra Abraham. Nza a ka ɲa gwal ta sna skwi ta kumə zlahu kwen̄kwen̄ wu. Nda nza guli ka ɲa inda gwal ta zlḡhafta nda ɲuɖuf manda ɲa Abraham ta nzakway ka Da mu demdem ya. ¹⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Fafa yu ta kagha ka dani ma inda mndəra mndu§ kə'a. Nda nza Abraham ka Da mu da Lazglafta ya zlḡhaf tsi nda ɲuɖuf. Tsa Lazglafta ya ta vranamtá hafu ma gwal nda rwa. Tsatsi nda mbrakwa hga-gaptá skwi kul had ɲa nzakwani mamu. ¹⁸ Fə̄glaf a lu ta ghə̄ɲ si-zlay wu, tsaw mataba tsaya ná, nda fa ghə̄ɲa Abraham, zlḡhafzlḡha ta

Lazglafta kəl tsi ka nzata ka dani ma inda mndəra mnduha*, manda ya mnana Lazglafta kazlay: Dza'a nda ndəgha zivra gha kə'a ya. ¹⁹ Ta mnanatá Lazglafta ta tsa gwada ya ta Abraham ná, ta ghwan̄j a imani ka hda dər̄mæk wa. Nda sna guli kazlay: Nda ghada halata i'i kə'a. Guli ná, lula fitika yay markwa tanj ta nzakway ka Sara ta zwan̄j. ²⁰ Dgan̄j a ta ghə̄ɲ dekdek ta ghə̄ɲa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄j wu. Katək ná, zlḡhay nda ɲuɖufani ta vlan̄tá mbraku, ka zləzlvu tsi ta Lazglafta. ²¹ Grafgra guli kazlay: Tsa skwi tidif Lazglafta ta imi ta sləmən̄j ya ná, mamu nda mbraku ɲa magata guli kə'a. ²² Tsaya tama kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tɖukwa† tawa irani. ²³ Ka klafkla Lazglafta ka mndu tɖukwa ta wa irani ka deftera Lazglafta mnata ya ná, ta ghə̄ɲa Abraham ndaghə̄ɲani a nzakwa tsa gwada ya wu, ²⁴ nda nza guli ta ghə̄ɲa amu, ka zlḡhafzlḡha mu ta Lazglafta ta sli'aganaptá mghama mu Yesu ma mtaku ya. Dza'a klafkla ta amu guli ka gwal tɖukwa ta wa irani. ²⁵ Lazglafta ta vlatá tsa Yesu ya ma dzva mnduha ɲa dzata ta ghə̄ɲa dmakwa mu. Ka sli'aganaptá tsi guli ma mtaku ɲa nzakwa mu ka gwal tɖukwa ta wa irani.

5

Slər̄baptá ta zughu nda Lazglafta

¹ Ndana tama, nda nza mu ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta ma zlḡhafta mu nda ɲuɖuf. Mamu zɖaku mataba mu nda tsi nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ² Nda ma tsa Yesu Kristi ya mutsafta mu ta zɖakatahuda Lazglafta nda ma zlḡhafta mu nda ɲuɖuf. Ta tsa zɖakatahudi ya sladafta amu ka rfu, kabga nda fa ghə̄ɲa mu

† 4:13 Ngha ta Zlrafta 12:2-3, 17:4-6, 22:15-18.

† 4:22 Ngha ta Zlrafta 15:6.

§ 4:17 Zlrafta 17:5. * 4:18 Zlrafta 15:5.

ta gwata Lazglafta nda amu ma glakwani. ³ Ta ghəŋa tsaya guli ná, ta rfu mu nda ghuya danwa ta ghuyə mu, kabga nda sna amu kazlay: Ta taghay ghuya danwa ta ksa ŋuduf kə'a. ⁴ Ksa ŋuduf ta klaktá ghuḅasaptá ghuya danwa. Tsa ghuḅasaptá ghuya danwa ya guli ta klaktá faftá ghəŋ ta Lazglafta. ⁵ Ka faffa mu ta ghəŋ ta Lazglafta ná, nzata a ka bətbət wu, kabga maramanmara Lazglafta ma ŋudufa mu kə'a dʋutá amu nda ma Sulkumani ya vlama tsi.

⁶ Mantsa nzakwani, ta ma fitika nzakwa mu kul haɗ mbrakwa mu ná, ka saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa gwal dmaku ma fitik ya kumaŋ Lazglafta. ⁷ Nda bla ka fata mndu ta ghəŋani ŋa mtuta ta ghəŋa mndu ta nzakway tɗukwa. Ka waya ka skwi ba dza'a laviŋlava ta fata ghəŋani ŋa mtuta ta ghəŋa mndu ta maga skwi ya dina. ⁸ Ka Lazglafta maramanṭá dʋutani ta amu na: Ta ma fitika nzakwa mu ta ma dmaku ta saha Yesu Kristi mtuta ta ghəŋa amu. ⁹ Ma tsa mtuta mtu Yesu Kristi ta ghəŋa amu ya, ka klaftá Lazglafta ta amu ka gwal tɗukwa ta wa irani. Mantsa tama ná, nda fa ghəŋa amu kazlay: Dza'a mbamafmba Yesu Kristi ma ɓasa ŋudufa Lazglafta kə'a. ¹⁰ Ma fitika nzakwa mu ka ghuma Lazglafta ná, ka slərɓaptá tsi ta zughu mataba mu nda tsi nda ma mtuta mtu zwanani. Mantsa tama guli ná, ya nda slərɓa zughu mataba mu nda tsi ya, nda fa ghəŋa mu guli kazlay: Dza'a mbamafmba nda ma hafa zwanani kə'a. ¹¹ Tsaya kwenkwen yeya a wu, ta għərɓaku mu ta Lazglafta nda ma Yesu Kristi ta slərɓaptá zughu ndanana mataba mu nda Lazglafta ya.

Gwada ta ghəŋa i Adamu nda Kristi

¹² Samsa dmaku da ghəŋa haɗik nda ma mndu turtuk ta nzakway

ka Adamu. Ka klaktá dmaku ta mtaku, kəl mtaku ka lanaghatá inda mndu, kabga gaga inda mndu ta dmaku. ¹³ Ma kdaku Lazglafta ka vlanṭá zlahu ta Musa ná, mamu dmaku ma ghəŋa haɗik. Ma fitika nzakwani ta kul haɗ zlahu ná, haɗ lu ta kulaftá dmaku wa. ¹⁴ Kulam nda tsa, daga ta Adamu ka sagha ta Musa ná, ta ga mghamani mtaku ta ghəŋa mndu, nduk ta ghəŋa gwal kul gatá dmaku manda ŋa Adamu.

Adamu ná, ta grə nda tsa mndu dza'a sagha nda sa ya lu. ¹⁵ Nda dga katakata na nzakwa mbalay vla Lazglafta nda nzakwa Adamu. Mantsa nzakwani, ta ghəŋa dmakwa mndu turtuk ta nzakway ka Adamu ná, dagala mnduha ta rwuta. Ama malaghumala tsa mbalaya Lazglafta ta vlata ya. Tsa mbalayani vla tsi nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi ya ná, klanakkla ta zdaku ta ndəghata mnduha katakata guli. ¹⁶ Tsa mbalay vla Lazglafta ya ná, skwi dina ŋani ta magata ka ŋa tsa mndu turtuk ta gatá dmaku ya. Manda gatá tsa mndu turtuk ya ta dmaku ná, ka ksutá guma Lazglafta ta inda mnda səla. Ama tahula vlanṭa Lazglafta ta zdakatahudani ta mnduha dər má dagala dmaku maga hən mndani, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tɗukwa ta wa irani. ¹⁷ Nda ma dmaku ga mndu turtuk lanaghata mtaku ta inda mndu. Ama nda ma mndu turtuk ta nzakway ka Yesu Kristi mutsafta mnduha ta zdakatahudi katakata da Lazglafta. Ka mbalay vlanṭa tsi ta tsa zdakatahudani ya ta hən, ka klaftá tsi ta hən ka gwal tɗukwa ta wa irani nda ma Yesu Kristi, ŋa mutsafta tan ta hafu ŋa kdekeden, ŋa zay tan ta mgham kawadaga nda tsi guli.

¹⁸ Mantsa tama, manda va nzakwa dmakwa mndu turtuk ta klakta kəl guma ka hbutá inda mndu ya, manda va tsaya guli ná, slna tɗukwa maga mndu

turtuk ta nanaftá inda mndu ka gwal tdukwa guli, ka plintá tsi ta inda mndu ma guma, ka mutsaftá hən̄ ta hafu ɲa kdekeden̄. ¹⁹ Manda va nzakwa mndu turtuk ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nuta ka gwal dmaku ya, manda va tsaya guli ná, mndu turtuk ta snanatá gwada Lazglafta kəl ndəghata mnduha ka nzakway ka tdukwa mnduha ta wa ira Lazglafta.

²⁰ Ma sagha zlahu Musa, ka sgavaghata saba dmaku ta dabi. Ma vli sgavagha dmaku ya ná, malaghumala sgəglavaghata zdakatahuda Lazglafta guli. ²¹ Manda va nzakwa gay dmaku ta mgham nda ma mtaku ya ná, manda va tsaya ta ga zdakatahuda Lazglafta ta mgham nda ma nzaku tdukwa ɲa mutsa hafu ɲa kdekeden̄ nda ma Yesu Kristi Mghama mu.

6

Gwal nda ndi'a vgha tar̄ nda Yesu ná, mamu hafu da hən̄

¹ Nu ka mu dza'a magay tama ndana? Ka gdavata mu ma dmaku kada sgavaghata zdakatahuda Lazglafta re, ari ki? ² Mantsa a dekdek wa! Mtugudun̄ mta amu ta dmaku, wa ka amu dza'a gdəglamta ma dmaku na? ³ Sna a kuni kazlay: Ma magamatá batem ná, nda ndi'a mu nda Yesu Kristi, mtumta mu kawadaga nda tsi nda tsa kə'a ra? ⁴ Ma magamatá batem ná, nda gwa mu nda tsi ma mtakwani, padampada lu ta amu kawadaga nda tsi. Ka sli'aganaptá mbrakwa glakwa Da ta Yesu Kristi ɲa nzakwa amu guli nda lfida hafu.

⁵ An̄i, nda ndi'a amu kahwathwata nda tsi ma fitika mtuta mtu mu kawadaga nda tsi. Manda va tsaya guli ná, sli'agapsli'a mu ma mtaku manda va ya sli'agap tsatsi ɲa nzakwa mu nda lfida

hafu. ⁶ Dina ka snan̄ta mu kazlay: Tsa nzaku si ta nzaku mu ghalya ya ná, zləɲaf zləɲa lu ta udza zləɲay kawadaga nda Kristi kə'a, kabga ɲa zadanatá tsa mbrakwa dmaku ma vgha mu ya. Yaha mu kdantá nzaku ka vu'a dmaku ka lu, kəl lu ka magata manda tsaya. ⁷ Mndu ya ta mtuta ná, falau' vghani da dmaku. ⁸ Ka lagha mu ka mtuta kawadaga nda Kristi katsi ná, nda fa ghəɲa mu guli kazlay: Dza'a nzaku mu nda hafu kawadaga nda tsi kə'a. ⁹ Nda sna amu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi ma mtaku, mtugelta a guli wu kə'a. Ta had̄ mtaku nda mbraku ta ghəɲani wa. ¹⁰ Tsa mtuta mtu tsi ya ná, turtuk mtuta tsi ta ghəɲa dmakwa mnduha. Ndanana ná, nda hafu tsatsi. Ka ɲa Lazglafta ta nzakwa tsi ta nzakwani. ¹¹ Manda tsaya kaghuni guli, dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Nda mta kuni, nda dga vgha ghuni nda dmaku kə'a. Ta nzaku kuni nda hafu ɲa Lazglafta, kabga nda ndi'a vgha ghuni nda Yesu Kristi.

¹² Mantsa tama, yaha dmaku gəgəltá mgham ta ghəɲa na slu'uvgha ghuni ta mtaku na. Yaha kuni snanatá skwi ya ta kumə tsi. ¹³ Ma zlanəɲ kuni ta dmaku ta fawayha ghuni ɲa maga dmaku. Katək ná, vlan̄wawla ta ghəɲa ghuni ta Lazglafta, kabga nda nza kuni ka gwal nda hafu ta sli'agapta ma mtaku. Zlanəɲwa fawayha ghuni ta Lazglafta, ka maga tsi ta skwiha ya tdukwa nda hən̄. ¹⁴ Mantsa tama, ta had̄ dmaku nda ga mgham ta ghəɲa kaghuni wu, kabga ta mista zlahu a kuni wu, mista zdakatahuda Lazglafta kuni.

Vu'a dmaku mu re, vu'a Lazglafta a mu na?

¹⁵ Kinawu nzakwani tama! Ka maga mu ta dmaku kabga kwala mu ta kul had̄ mista zlahu, laghula mu dista zdakatahuda

Lazglafta rki? Mantsa a dekdek wa! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Ka fafa kuni ta ghəŋa ghuni manda vu'a mndu ka snanata gwadani na, nda nza kuni ka vu'a tsa mndu ta snu kuni ta gwadani ya kə'a ra? Lavinlava ka ta nzakway ka vu'a dmaku, ŋa klay dmaku ta kagha da mtaku. Lavinlava ka ta snanata ŋa Lazglafta, ŋa naghaftha Lazglafta ka mndu tdukwa ta ghəŋa vəl snanata gha ta gwadani. ¹⁷ Rfama ta Lazglafta! Ghalya si nda nza kuni ka vu'a dmaku. Ndanana, snasna kuni nda inda ŋudufa ghuni ta dughwanə skwi ya ta taghu lu ŋa inda mnduha demdem, ka taghafta kuni. ¹⁸ Manda pligighunista ma dmaku, ka nuta kuni ka vu'a maga skwi tdukwa. ¹⁹ Manda va ya ta gwada mnda sala ta gwadaghunata yu ta na gwada na, kabga pardaf a kuni ta sanja wa. Ghalya na, si zlinzla kuni ta fawayha ghuni ka vu'a maga ŋadaka skwiha, nda dmakuha ŋa kwal kul sna gwada da Lazglafta. Ndanana tama na, zlanwazla ta fawayha ghuni ka vu'a maga skwi tdukwa ŋa nzakway ka gwal ta snanata ŋa Lazglafta.

²⁰ Ma nzakwa ghuni ka vu'a dmaku na, Zdagaghuna a maga skwi tdukwa wa. ²¹ Slənwu tsa maga kuni tama? Wya ka skwa hula tsa skwiha ya ndana, kabga mtaku kdavakta tsa skwiha ya. ²² Ndana tama guli na, pligighunispla lu ma dmaku ka nuta kuni ka kwalva Lazglafta ka mutsafta kuni ta nzata nda ghuša ma nzakwa ghuni, ŋa mutsay ghuni ta hafu ŋa kdekedzen ma kdavaktani. ²³ Manda va tsaya na, ka ta ga dmaku mndu, nisəlani na mtaku ya. Ama skwi ka mbalay ta mutsu lu da Lazglafta na, hafu ŋa kdekedzen ya ma ndi'ata vgha mu nda Yesu Kristi Mghama mu.

7

Grafta nda nzakwa i marakw nda zə'al

¹ Zwanama da, nda sna kaghuni ta zlahu. Ŋa kaghuni nda sna ta zlahu ya, ta mna yu ta na gwada na kazlay: Ta ma nzakwa mndu ta ndiri ta ga zlahu ta mgham ta ghəŋa mndu kə'a. ² Ka graghunaf gra yu 6a! Marakw ga mndu na, hbaŋhba zlahu ta zə'ala taŋ ka ta ndiri zə'ala taŋ. Ala, ka mtumta zə'ala taŋ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ta hbafta ta zə'ala taŋ ya. ³ Ka ta ndiri zə'ala taŋ, ka sli'aftha tsi ka laghwi da sana mndu katsi, hliri ta magə tsa marakw ya nda tsa. Ala ka mtumta zə'ala taŋ katsi, falau' vghani ma tsa zlahu ya, dər sli'afha tsi ka laghu wuma ta sana mndu na, hla a ta iri nda tsa wa. ⁴ Manda va tsaya nzakwani nda kaghuni guli zwanama. Ma mtuta Kristi ta udza zlanjay na, mtumta kaghuni guli kawadaga nda tsi, nda dga vgha ghuni nda zlahu. Nda nza kuni ka ŋa sana mndu, ka ŋa tsa mndu ta sli'agapta ma mtaku ya, ŋa magay mu ta skwi dina ŋa Lazglafta. ⁵ Ghalya, ma fitika nzakwa mu ta maga skwi ta kumə maya mu na, dmaku tsa skwi ya ka zlahu ta mnay ŋa mu. Na tsa sanja mu mantsaya, ka ma-mafta mu ta maga tsa skwi lmaf lu ya. Ka ksə tsa ghwadaka skwiha ya ta slna ma amu, ka kla amu da mtaku. ⁶ Ndanana tama na, falau' vgha mu da zlahu, mtuguduŋmta mu ta tsa zlahu ya si ta hbamata ya. Lavinlava mu ta maganata slna ta Lazglafta ma lfida nzaku ta mara-manja Sulkum. Manda tsa vindaf lu ma zlahu ghalya ya a ta magəgəta mu wa.

Nzakwa zlahu nda dmaku

⁷ Nu ŋa mnay tama? Zlahu na, dmaku ya ra? Dmaku a wa. Ama ka ma had ka zlahu wu na, ma sna a yu ta dmaku wa. Ka ma

mniha a zlahu kazlay: Ma hara'u ka ta iri ta skwa mndu kə'a ná, ma sna a yu kazlay: Dmaku* ya kə'a wa. ⁸ Mantsa ya tama, ka mutsaftá dmaku ta gaganaftá inda hara'uwa skwiha ma i'i nda ma zlahu. Ka má had ka zlahu wu ná, gratá skwi nda mta na dmaku. ⁹ Ghalya, ma kwala dá ta kul snantá zlahu ná, ta nzutá nzakwa dá yu. Manda snantá dá ta zlahu, ka nzatá dmaku nda hafu, ¹⁰ ta mtutá i'i. Lazglafta ná, vlavla tsatsi ta zlahu na mutsa hafu, ama ka klaghatá tsi ta i'i da dmaku. ¹¹ Mutsafmutsa dmaku ta tvi, ka klaftá tsi ta zlahu na nana i'i ka ga dmaku, ka dzihatá.

¹² Tsaw zlahu ná, sagha daga da Lazglafta. Inda gwađa ya mna tsi ná, nda ghuđa, tdukwa nzakwani, dina guli. ¹³ Tsaya tama ní, laviŋlava skwi dina ta dzihata ra? Laviŋ a wu, dmaku katək ta dzihata. Tsa dmaku ya ta klaftá tsa nərma skwi ya, ka dzihata nda tsi, kabga na snantá kdavakta nza-kwa dmaku. Nda ma zlahu saba dmaku dəđay ta dađi, nda kdavakta 6adzatani tani.

Mnda səla ná, nurdika dmaku ya

¹⁴ Nda sna amu kazlay: Sagha daga da Lazglafta na zlahu kə'a. Tsaw i'i ná, mnda səla ya habu dmaku. ¹⁵ Kahwathwata ná, sna a yu ta skwi ta magə yu wu, had yu ta maga skwi ta kumə yu wu, tsa skwi ta husihata ya katək ta magə yu. ¹⁶ Tsaw ka tsa skwi kul kumə yu ya ta magə yu katsi, tsaya kəl yu ka grafta kazlay: Skwi dina zlahu kə'a. ¹⁷ Tsa ghwadaka skwi ta magə yu ya ná, i'i a ta gay wa, tsa dmaku ma i'i ya ta gay. ¹⁸ Nda sna yu kazlay: Had skwi dina ma i'i, ma na slu'uvgha i'i na wu kə'a, na skwi ta kumə yu ta mnay. Ta kumay yu má ta maga skwi dina, trid'lavin a yu wa. ¹⁹ Had yu ta maga skwi dina má ta kumə yu wu, skwi kul dinaku kul kumə

yu, ta magə yu. ²⁰ Ka ta magay yu ta skwi kul kumə yu katsi ná, i'i a ta gay wu, tsa dmaku ma i'i ya ta gay.

²¹ Wya skwi ta tapafta yu tazlay ma vgha dá: Ka maga yu ta skwi dina ka yu ya ná, gi ka ghwadaka skwi kə'a ta nuta. ²² Ma hyahya nɔdufa dá ya ná, zdigihazdá zlahu Lazglafta. ²³ Ama ma vgha dá, ta tapaf tapa yu ta sana ghwadaka skwi ta lmu nda vərda skwi dina ya ta ndanu yu. Tsa ghwadaka skwi ma i'i ya, ta na i'i ka vu'a dmaku. ²⁴ Daŋwa dá na dá gra! Wa dza'a dgihata nda na vgha ta kla i'i da dmaku na na? ²⁵ Ta rfay yu katakata ta Lazglafta ta mbidifta nda ma Yesu Kristi.

Tsaya tama ná, ma ghəna dá ya ná, ta kumay yu ta sna zlahu Lazglafta, ama ma vgha dá ya, zlahu dmaku ta laghu yu da snay.

8

Nzakway nda mbrakwa Sulkum nda ghuđa

¹ Ndanana tama, tsanaghata a Lazglafta ta guma ta gwal nda ndi'a vgha tan nda Yesu Kristi wu, ² kabga mbrakwa Sulkum nda ghuđa ta vlamatá hafu nda ma Yesu Kristi ta ga mgham ta ghəna i'i. Mbrakwa tsa Sulkum nda ghuđa ya ta klaptá i'i ma mbrakwa dmaku nda na mtaku tani. ³ Traptra zlahu Musa ta maga tsa slna ya, kabga hta ta mbrakwa mnda səla ta pyafta ka magata. Ama ka magatá Lazglafta ma ghunagatani ta zwanjani turtuktuk ma slu'uvgha manda na gwal dmaku, na klagamapta ma dmaku. Nda tsaya tsanaghata Lazglafta ta guma ta dmaku ta magə mnda səla. ⁴ Kada laviŋta mu ta nzaku manda ya ta kumə zlahu kə'a kəl tsi ka magata mantsa ya, na nzay mu ta nzaku manda ya ta kumay Sulkum, manda ya ta kumə slu'uvgha a

* 7:7 Ngha ta Sabi 20:17 nda Vrafta ta Zlahu 5:21.

wa. ⁵ Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ná, tsa ɲa slu'uvgha ya ta laghu həɲ da snay. Gwal ta nzaku manda ya ta zdəganatá Sulkum nda ghuḅa ya guli, tsa ɲa Sulkum nda ghuḅa ya ta laghu hahəɲ da snay. ⁶ Ka laghula lu da snanatá ta ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha katsi ná, kla ghəɲ da mtaku tsa. Ka laghula lu da sna skwi ta zdəganatá Sulkum nda ghuḅa katsi guli ná, kla ghəɲ da hafu nda ya da zdaku tsa guli. ⁷ Gwal ta laghwi da snanatá ɲa skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, ghuma Lazglafta həɲ, kabga had həɲ ta sna zlaha Lazglafta wu, traptra həɲ ta snata. ⁸ Gwal ta maga skwi ta zdəganatá slu'uvgha ná, laviɲ a həɲ ta maga skwi ta zdəganatá Lazglafta wa.

⁹ Ama kaghuni, had kuni ta maga skwi manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa, manda ya ta zdəganatá Sulkuma Lazglafta ta nzaku ma kaghuni ta nzakwa kuni ta nzaku. Ka had Sulkuma Kristi ma mndu wu ná, ɲa Kristi a tsa mndu ya wa. ¹⁰ Ka si mamu Kristi ma kaghuni katsi, ta vlaghunavla Sulkumani ta hafu, kabga naghunafna Lazglafta ka gwal tdukwa ta wa irani. Aɲ mndani dza'a mtumta kuni ta ghəɲa vəl magata ghuni ta dmaku. ¹¹ Ka si ta nzaku Sulkuma tsa mndu ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya ma kaghuni katsi, va tsa mndu ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku ya, dza'a vhanamtá hafu ma tsa slu'uvgha ghuni ta mtuta nda ma tsa Sulkumani ta nzaku ma kaghuni ya.

¹² Ka si mantse tsi tama zwanama, ka dməɲ tsa nzaku ya ta amu. Dəməɲa nzaku manda ya ta zdəganatá slu'uvgha a wa. Had amu ta nzay manda ya ta zdəganatá slu'uvgha wa. ¹³ Ka manda ya ta zdəganatá slu'uvgha ka kuni nzaku katsi ná, dza'a

mtaku kuni. Ala, ka zlanəɲzla kuni ta ghəɲa ghuni ta Sulkum ka dzata tsi ta skwiha ta zdəganatá slu'uvgha ghuni katsi, dza'a nzakway kuni nda hafu. ¹⁴ Inda gwal ta pghə Sulkuma Lazglafta ná, nda nza həɲ ka zwana Lazglafta. ¹⁵ Tsa Sulkum vlaghuna Lazglafta ya ná, had ta nighunista ka vu'a ɲa zləɲɲay ghuni ta zləɲ wa. Tsa Sulkum ya ná, naghunafna ka zwana Lazglafta. Nda ma tsa Sulkum ya ta hga mu ta Lazglafta ka «Aba, Da!» kə'a. ¹⁶ Tsa Sulkuma Lazglafta ya ta mɲay ɲa sulkuma vgha mu kazlay: Zwana Lazglafta amu kə'a. ¹⁷ Ka si nda nza mu ka zwanani, dza'a mutsay mu ta skwi ya payamaf tsi. Nda amu tani, nda Yesu Kristi tani, kawadaga mu dza'a mutsa tsa skwi payamaf tsi ya, kabga kawadaga mu ta ghuya dāɲwa, kawadaga mu guli nda tsi dza'a mutsa tsa glaku ya.

Nərma skwi ya faf mu ta ghəɲ tida

¹⁸ Grafgra yu kazlay: Nana ghuya dāɲwa ta ghuyə mu na ná, had lu dza'a walaɲta gray nda tsa glaku dza'a maramaɲta Lazglafta ya wu kə'a. ¹⁹ Inda skwi zlagəɲɲ Lazglafta ná, nda mndər ta kzla həɲ ta tsa fitik dza'a maraɲta Lazglafta ta zwanani ya. ²⁰ Tsaw tsa skwiha zlagəɲɲ Lazglafta ya ná, nuna həɲ ka skwa bətbət, nda dɲay taɲ a nuta həɲ mantsaya guli wu, Lazglafta ta dɲaftá nzata taɲ mantsa* ya. Tsaw ta nda fa ghəɲani ta skwi dza'a tsi magay dazlay, ²¹ kabga mamu fitik ya dza'a plinɲta tsi ta inda skwi ya zlagigɲ tsi, ma ga vu'a rwaku. ɲa mutsay taɲ ta glaku manda ɲa zwana Lazglafta, ɲa nzakwa taɲ flau' vgha taɲ. ²² Nda sna amu kulam gwatna, ta ɲizi inda skwiha zlagigɲ Lazglafta, ta ɲasa vgha həɲ manda marakw ta ɲasa yaku. ²³ Hahəɲ ndaghəɲa

* 8:20 Ngha ta Zlrafta 3:17.

tan yeya a wu, nda amu tinlaghu Lazglafta ta vlamatá Sulkumani ya tani, ta basay basay amu guli ma vgha mu, ka kzla fitika vərda nzakwa mu ka zwana Lazglafta, ɲa nzata mu nda vərɗaka falau'wa ta vgha mu. ²⁴ Ma fatá ghəɲa mu mbamafta Lazglafta. Ka nda ghada nghanɲa skwi ya faf lu ta ghəɲ tida ná, fəɲla a lu ta ghəɲ tida wa. Tata fay lu ta ghəɲ ta skwi ya ghada lu ta nghanɲa ra? ²⁵ Ala, ka nda fa ghəɲa mu ta skwi ta kul nghanɲa mu katsi ná, nda ksata ɲuduf ta kzla mu ta tsa skwi ya.

²⁶ Manda tsaya guli ná, ta katay Sulkum nda ghuɓa ta amu guli ma hta ta mbrakwa mu. Sna a amu ta maga du'a manda ya ta raku wu, ama ka ndəbu Sulkum kaghəɲani ta dzvu da Lazglafta da manaka amu nda ɲizi, kul lavinɲá lu ta mnay nda wi. ²⁷ Lazglafta ná, nda sna tsatsi ta kdavakta skwi ma ɲudufa mndu. Nda sna ta skwi ta kumə Sulkum ta daway, kabga manda ya ta kumə Lazglafta ta dawa Sulkum da tsi ta skwi ɲa gwal ta nzakway ka ɲani.

²⁸ Nda sna amu guli kazlay: ɲa dinakwa tan mida ta maga Lazglafta ta inda skwi ɲa gwal ta dɗvuta, tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga tanɲan ya. ²⁹ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta daga tanɲan ya, ghadughada ta nanaftá həɲ ɲa gara vgha nda zwanɲani, ɲa nzakwa tsa zwanɲani ya ka zumali mataba ndəghata zwanama. ³⁰ Tsa gwal ghadu tsi ta zabuta ya, tsa hahəɲ ya hagaf tsi guli. Tsa gwal hagaf tsi ya guli, hahəɲ nanaf tsi ka gwal tɗukwa ta wa irani. Tsa hahəɲ nanaf tsi ka gwal tɗukwa ta wa irani ya, tsa hahəɲ ya vlanɲ tsi ta glaku ta həɲ.

Dvuɗva Lazglafta ta amu

³¹ Ka si mantsa tsi, nu ta ɲa mnay mu ta ghəɲa tsaya tama? Ka si ɲa mu Lazglafta ya ní,

wa dza'a dzanɲá kəma nda amu na? ³² Lazglafta ná, pyaghu a ta zwanɲani wa. Vlagavla ka mtuta tsi da manaka amu demdem. Wa kə'a dza'a kwal kul vlamatá inda skwi kawadaga nda tsatsi tama?

³³ Wa dza'a tsaftá skwi ta gwal zabap Lazglafta na? Had' mndu wa. Lazglafta ta hlaftá həɲ ka gwal tɗukwa ta wa irani. ³⁴ Wa ya dza'a lavinɲa ksutá həɲ ma guma na? Yesu Kristi ná, mtumta. Ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta, ta maga du'a da manaka amu.

³⁵ Wa dza'a dgamata nda dɗvuta ya dɗu Kristi ta amu na? Ghuya dɲanwa re, skwi ta malaghutá mbrakwa mu re, giri re, maya re, pɗa lgut re, nzaku ta wa hdak re, budugwa a dza'a dgamata na? ³⁶ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ta ghəɲa gwada ta kagha ta kəl ɲni ka nzakway ta wa hdak inda fitik.

«Ta kəl lu ka ngha aɲni manda tuwakha ta klə lu ta tumbal† kə'a.»

³⁷ Ma inda tsa skwiha ya ná, fərtapfərtá amu ma zatá ghwa, nda ma mndu ya ta dɗvutá amu.

³⁸ Manda va tsaya nzakwani, nda sna yu kazlay: Dər má mtaku tsi, dər má nzata nda hafu tsi, dər má duhwalha Lazglafta tsi, dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta luwa tsi, dər má nzaku ndanana tsi, dər má nzaku ta kəma a tsi, ³⁹ dər má sana skwiha nda mbra nda mbra ta ghəɲa hadik a tsi, dər má skwi kighkigh zaghutani ta ghudzifa luwa tsi, dər ma skwi kighkigh zaghutani da ghuvata hadik tsi, had' sana skwi zlaganap Lazglafta nda zlaga dza'a dgamata nda tsa dɗu ya dɗu Lazglafta ta amu, maramanɲ tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu ya wu kə'a.

9

Lazglafta ta zbaptá la Isra'ila

† 8:36 Ngha ta Zabura 44:23.

¹ Kahwathwata na gwada dza'a yu mnay na, ma hga Yesu Kristi, tsakalawa da a wa. Manda tsaya ka nzakwani ka ndana da guli ta mni-hata Sulkum nda ghuba. ² Ta kuzliha kuzla ta nudufa da katakata, nda nra nudufa da inda fitik, ³ ta ghana zwanama da ta nzakway ka mndera ini. Ta der ma Ksi'afra Lazglafta ta i'i, ka dgihata nda Kristi, ta mbanafra tsi ta hahaj, ka yu. ⁴ La Isra'ila haj. Hahaj nanaf Lazglafta ka zwanani, hahaj maranaj tsi ta sgitani, nda hahaj dzrafta tsi ta wi, hahaj vlanj tsi ta zlahu, hahaj maranaj tsi ta tvi ka haj da tselbu ta kamani, hahaj tanaf lu ta imi ta slamaj, ⁵ dzidzihaj tanaj gwal kulaj lu, nda tvi slu'uvgha guli na, ma mndera tanaj saba Kristi. Tsatsi ta hemanata inda skwi demdem. Zlazlvama na dekdak ta Lazglafta. Ka nza tsi mantsa.

⁶ Vraghu nda wani a tsa gwada Lazglafta ta mnata ya wu, kabga inda gwal ta nzakway yagap lu ma la Isra'ila a ta nzakway ka varda la Isra'ila wa. ⁷ Guli na, inda gwal ta nzakway yagap lu ma mndera Abraham a ta nzakway ka varda zivirha Abraham wa. Ka Lazglafta nda Abraham na: «Nda ma Izak* dza'a yagapta zivra gha,» ka'a. ⁸ Ghana tsa gwada ya na: Zivir ya yagap lu nda ma slu'uvgha a gwal ta nzakway ka zwana Lazglafta wa. Ama zwani ya yagap lu nda ta tva dzratawa Lazglafta nda Abraham, zwana zivir. ⁹ Wya tsa gwada ta ta ta imi ta slamaj mnaj Lazglafta ya: «Ta vrakta yu kdaghalam mandana luwa na, nda zwanaj† ta ghuvu Sara,» ka'a.

¹⁰ Manda va tsaya luta tsi nda Rabika markwa dzidza mu Izak, ka yanata tsi ta mbuhwali. ¹¹⁻¹² Ma kda lu ka yata tsa zwaniha ya,

ka Lazglafta nda Rabika mantsa: «Mali dza'a ndaba dzvu da sagaj,» ka'a. Ta la a tsa zwaniha ya saha ta hadik, ka sanaj tanaj ta skwi dina nda ya kul dinaku nda tsa ta luta tsa gwada ya wa. Nzanza tsa skwi ya mantsa kada nzakwa skwi ta kumaj Lazglafta manda ya tha tsi. Tsa zbaft lu ya na, na nzakwani manda ya ta kumaj Lazglafta hgafta lu, ta vel magatani ta slana a wa. ¹³ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Zbuzba yu ta Yakubu ka zlanaj Isuwa‡,» ka'a

¹⁴ Kinawu ka mu dza'a mnay tama? Tudukwa a Lazglafta nda tsa tama wu rki na? Mantsa ya a dekdak wa. ¹⁵ Ka Lazglafta nda Musa na: «Ta maganamaga yu ta skwi dina ta mndu ya ta kumaj yu ta maganata skwi dina. Ta taway yu ta hidahida ta mndu ya ta kumaj yu ta tawata hidahida tida§ guli,» ka'a. ¹⁶ Tsaya tama, ka zbaft zba Lazglafta ta mndu na, ta vel kumafra maya tsa mndu ya a wu, ta vel magatani ta slana a guli wa. Lazglafta tani ta drafra maganata skwi dina, ka'a. ¹⁷ Wya ka Lazglafta mnana Fir'awna, ka vindafta lu ma defteri: «Fafa yu ta kagha ka mgham na maravata mbrakwa da ta kagha, nda ya na tinaj hga da ta ghana hadik* demdem.» ¹⁸ Mantsa ya tama na, ta magaj Lazglafta ta skwi dina na mndu ya kumaj tsi, ta tanaj ta nudufa mndu ya kumaj tsi guli.

Manda ya kumaj tsi ta magaj Lazglafta ta slani

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka na da kazlay: Ka si mantsa ya tsi, kabgawu ta kul Lazglafta ka mnay, magamaga kuni ta dmaku ka'a nda mnduha tama ba? Tsaw waya dza'a lavinaj kwalaghutaj skwi ya kumaj Lazglafta na? ²⁰ Kagha

* 9:7 Ngha ta Zlrafta 21:12. † 9:9 Ngha ta Zlrafta 18:10-14. ‡ 9:13 Ngha ta Zlrafta 25:23, nda Malatsi 1:2-3. § 9:15 Ngha ta Sabi 33:19. * 9:17 Ngha ta Sabi 9:16.

mnda sála, wa hga gha ɲa zlərdá ya kumaɲ Lazglafta na? Ta mnay skwi tsaf lu nda r̄bisl ɲa mndu ya ta tsafta kazlay: Kabgawu kəl ka ka tsaftá i'i mandana na kə'a ra? ²¹ Tsa mnda tsafta huzla ya a ta laviɲta maga skwi ya kumaɲ tsi nda tsa r̄bisl ya ra? Nda va tsa r̄bisl turtuk ya, laviɲlava ta tsatsaftá huzla ya ɲa maga slna nda tsi bađu gwada, nda ya ɲa maga slnaha bađu walaya fitikha.

²² Ka manda tsaya kumaɲta Lazglafta ta maraɲtá ɓasata ɲuɖufani, nda maraɲtani ta mbrakwani ma su'ayni nda ksatá ɲuɖuf katakata ta ghəɲa gwal nda fa ɲa zwaduta ma ɓasata ɲuɖufani ya ni, nu ɲa gha mida tama na? ²³ Mantsa ya kumaɲta Lazglafta ta snaɲta mnduha ta glakwa sgitani ɲa gwal tawa tsi ta hidahida ta həɲ, tsa gwal ya thanaf tsi ɲa lami da sgitani ya. ²⁴ Ama tsa gwal hagaf tsi ya, mataba la Yahuda yeya a wu, kulam mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda tani.

²⁵ Tsaya skwi ya mna tsi ma deftera Huseya:
«Mnduha dá kuni,
ka yu dza'a hga gwal kul had ka mnduha dá.

Gwal ɖvu yu kuni,
dza'a hga yu ta gwal si kul ɖvuta yu.

²⁶ Ma vli ya mnana lu ta həɲ,
“mnduha dá a kuni wu” kə'a ya,
ma tsa vli ya dza'a hga lu ta həɲ ka Zwana Lazglafta nda hafu†.»

²⁷ Ka Isaya nda ɲani klanɲtá lwi nda zwana la Isra'ila guli na: «Dər manda wutak ta wa ghwa yatá zwana la Isra'ila ná, mtsel yeya gwal dza'a mba'ata mataba taɲ.

²⁸ Dza'a sasa Mgham Lazglafta tsanaghatá guma ta ghəɲa hadik demdem, had dza'a laghwi da gərdaku wu‡,» ka'a. ²⁹ Manda ya mna Isaya ghalya guli na:

«Ka má pɖama a Lazglafta ta Mbruta ta zivir wu katsi ná, má nda nza mu manda luwa Suduma, má nuna mu manda luwa GwamuraŠ guli,» ka'a.

La Isra'ila nda tva mbaku ma zlgħay nda ɲuɖuf

³⁰ Kinawu tsa tama? Gwal kul nzakway ka la Yahuda ná, zbaɲ a hahəɲ ta nzakway ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta wu, ka mutsaftá həɲ ta nzakway ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlgħay nda ɲuɖuf. ³¹ La Isra'ila ya guli ná, zbaɲzba hahəɲ ta magatá skwi ta kumə zlahu, ɲa nzakway ka gwal tɖukwa ta wa ira Lazglafta, trid traptra həɲ ta magatá tsa skwi kumaɲ zlahu ya. ³² Kabgawu kəl la Isra'ila ka trapta na? Kabga zbaɲ a həɲ nda ma zlgħay nda ɲuɖuf wu, nda ma magatá skwi kumaɲ zlahu dza'a mutsakwa tsi ka hahəɲ. Ka dzunɲtá tuthun ta həɲ «ta palaka tuthun.» ³³ Manda ya nda vinda ma defteri kazlay:

Wana yu ta fatá palaka tuthun ma luwa Siyuna,
pala ya dza'a zlambanaptá mnduha.

Mndu dza'a zlgħafta ná,
had dza'a pghanaghatá hula wu*
kə'a ya.

10

Turtuktuk Lazglafta ɲa inda mndu

¹ Zwanama dá, skwi ta kumə yu ma ɲuɖufa dá ná, ta kumay yu ta mutsafta la Isra'ila ta mbaku. Tsaya skwi ta magə yu ta du'a ta ghəɲa taɲ da Lazglafta. ² Nda sna yu kazlay: Ta zbay həɲ ta Lazglafta nda ɲuɖufa taɲ kə'a, ama sna a həɲ ta vərda tvi wa. ³ Sna a həɲ ta tvi ká Lazglafta ta nanaftá mnduha ka gwal tɖukwa ta wa irani wa. ɲa taɲ ɲa taɲ ma zba tva nzaku tɖukwa

† 9:26 Ngha ta Huseya 2:1-3 nda 2:25. ‡ 9:28 Ngha ta Isaya 10:22-23. Š 9:29 Ngha ta Isaya 1:9 nda 19:23-28. * 9:33 Ngha ta Isaya 28:16.

ta wa ira Lazglafta ta magə həŋ, ka kwalaghutá həŋ ta tsu'áftá tsa tvi ta kəl Lazglafta ka nanaftá mnduha ka gwal tdukwa ta wa irani ya. ⁴ Tsaya tama ná, kđanakkđa Kristi ta zlahu. Inda gwal ta zlglaftá Yesu Kristi ná, nanaf na Lazglafta ta həŋ ka gwal tdukwa ta wa irani.

Inda mndu ta zlglafta nda mba

⁵ Ka vərđa Musa vindafta ta ghəŋa tva nzaku ka mndu tdukwa nda ma zlahu na: «Inda mndu ta kđanaktá inda skwi manda ya ta kumə zlahu* ná, dza'a mbaku nda mida» ka'a. ⁶ Ama wya ka gwada Lazglafta ta mnay ta ghəŋa tva nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlglafta nda nđuf: «Wa dza'a lafi ta luwa da klagatá Kristi na?» ka ka mndu ná, ghadaghada Kristi ta saha! ⁷ Ma mnə ka guli kazlay: «Wa dza'a laha da ghuvata hadik da klagatá Kristi na kə'a guli,» ghadaghada Kristi ta sli'agapta. ⁸ Tsaw wya ka Musa mnata ma deftera Lazglafta ta ghəŋa tva nzakw tdukwa ta wa ira Lazglafta: Tavata kagha gwada Lazglafta, ma wubisima gha nzakwani, nda ya ma nđufa gha† guli. Tsa gwada ya ná, gwada ta zlglafta nda nđuf ya ta mnə ŋni ŋa mnduha. ⁹ Ka mnəŋma ka nda wa gha kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a, zlglafta zlglafta ka guli ma nđufa gha kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ma mtaku kə'a, dza'a mbaku ka. ¹⁰ Ma zlglafta nda nđuf ta nuta lu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta. Ma mniginta nda ma wubisim guli ta mutsafta lu ta mbaku. ¹¹ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Inda mndu ta zlglafta ná, ta had hula ta ghəŋani wu†» ka'a. ¹² Tsaya tama ná, ta had dgəvgha mndu kazlay: La Yahuda yeya, la Grek

yeya kə'a wa. Inda taŋ demdem, Mgham turtuk Mghama taŋ, ta vla zdaku katakata ŋa inda gwal ta hwayanavata. ¹³ Nda vinda guli ma deftera Lazglafta kazlay: Inda mndu ta hwayanavatá Mgham ná, dza'a mbaku§ kə'a.

¹⁴ Ka zlglafta həŋ wu, kinawu ka həŋ dza'a hwayanavata tama, kinawu ka həŋ dza'a zlglaftá mndu kul snəŋta həŋ ta gwada ta ghəŋani? Kinawu ka həŋ dza'a snəŋtá gwada ta ghəŋani guli ka had mndu ta mnəŋtá həŋ? ¹⁵ Kinawu ka gwal ta mnay dza'a mnəŋta ka ghunaf a lu ta həŋ guli? Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Ngha 6a ta wadəhata vgha mndu ta ghəŋa gwal ta klədanaghatá Lfida Gwada* ta həŋ kə'a. ¹⁶ Tsaw inda taŋ a ta snatá tsa Lfida Gwada ya wa. Ka Isaya mnata guli na: Mghama dá! Wa ta zlglaftá tsa gwada mna ŋni† ya? ka'a. ¹⁷ Mantsa ya ná, ma snəŋtá gwada ta kəl lu ka nuta ka mnda zlglafta nda nđuf. Tsa gwada snəŋ lu ya guli ná, gwada Kristi ya.

¹⁸ Tsaw snəŋ a tama rki 6a? ka yu. Mantsa ya a guli wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta guli na:

«Snavasna hga taŋ ta inda ghəŋa hadik, 6ha6ha lwa taŋ guli ta slrəŋa luwa†,» ka'a.

¹⁹ Ta sna a la Isra'ila rki? ka yu guli. Ka Musa ghadata mnata guli na:

«Dza'a famfa yu ta kaghuni da dra gwal kul nzakway ka la Yahuda,

dza'a famfa yu ta kaghuni da 6asa nđuf nda gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snəŋtá sana skwi§ ya,» ka'a.

²⁰ Ka Isaya mnatá sana gwada kul raku ka mnayni guli na:

«Slafsla gwal kul psəŋtá i'i, ta i'i,

* **10:5** Levitik 18:5. † **10:8** Vrafta ta Zlahu 30:12-14. ‡ **10:11** Isaya 28:16. § **10:13** Yuwel 3:5. * **10:15** Isaya 52:7. † **10:16** Isaya 53:1. ‡ **10:18** Zabura 19:5. § **10:19** Vrafta ta Zlahu 32:21. * **10:20** Isaya 65:1.

maravamara yu da gwal kul
dawanɗá i'i guli,

ka Lazglafta*,» ka'a.

²¹ Tsaw ka'a mnata ta ghɛɲa la
Isra'ila guli na:

«Pghapgha yu ta dzwa da ɲa tsu'a
gwal kwisa ghɛɲa tan,

sna a hɛɲ ta gwada da mndu ya
wu†,» ka'a.

11

¹ Vziɲvza Lazglafta ta mnduhani
tama rki na? ka yu guli. Mantsa
ya a guli wa. I'i guli ná, la
Isra'ila yu, zivra Abraham. Sabɛ
nda ma mndɛra la Benzameɲ
yu guli. ² Vziɲ a Lazglafta ta
mnduhani ya zbu tsi daga ghalya
wa. Havakwahava ta skwi ya
vindaf lu ma deftera Lazglafta ta
ghɛɲa Iliya, ma fitika tawayni ta
taw da Lazglafta ta ghɛɲa la Isra'ila,
ka'a na: ³ «Mghama dá! Pslapsla
hɛɲ ta la anabi, ka zlazliɲtá hɛɲ
ta gwirha gha. I'i turtukwa dá
ta pɗata, ta psa i'i hɛɲ guli ɲa
dzata*,» ka'a ya. ⁴ Ama waka
Lazglafta zlgšanaftawani? «Ta
teke'a mnduha dá dɛmbu' ndɛfáɲ
pghaghu yu, gwal kul walanɗa
tsɛlɔata ta kɛma ba'al†,» ka'a.
⁵ Ndanana guli ná, teke'a pɗakwa
mnduha hutsekw zabap Lazglafta
ma zɗakatahudani. ⁶ Ka si nda ma
zɗakatahudi tsi, nda ma magatá
slɛa a tsa tama wa. Ka má mantsa
a tsi wu, ma nza a tsa zɗakatahudi
ya, ka zɗakatahudi wa.

⁷ Nu klatá ghɛɲa tsa gwada ya
tama? Tsa ta psɛ la Isra'ila ya ná,
mutsaf a hɛɲ wu, ama gwal ɗagap
Lazglafta ná, mutsafmutsa hahɛɲ.
Tɛɲanaftɛɲa sanlaha ta ghɛɲa tan.
⁸ Nda vinda ma deftera Lazglafta
kazlay: Niɲna Lazglafta ta hɛɲ dlu-
fur, ka razliɲtá ira tan, ka dɛrzliɲtá

slɛmɛɲa† tan kulam gitana kɛ'a.

⁹ Ka mgham Dawuda guli mantsa:

«Ka nza skwa zaya magwalgwalaya
tan ka dɛlɔla tan,

ka kadɛɲ ɲa tan,

ka tuthun ɲa tan nda ya ɲa ghuzla
iri ɲa tan.

¹⁰ Ka ghulpghulpa ira tan ɲa kwala
tan nghanɗá vli,

ka gɗavata hɛɲ nda ɲatá hulſ!»
ka'a.

¹¹ ɲa dɛkɛk zlambuta hɛɲ tama
rki? ka yu guli. Mantsa ya a wa.
Ma tsa zlambuta zlambu hɛɲ ya kɛl
gwal kul nzakway ka la Yahuda ka
mutsaftá mbaku, ɲa gagaftá hɛɲ da
draku. ¹² Ka si klanakkla tsa zlam-
bakwa tan ya ta skwi ɗina ta ghɛɲa
hadik, klanakkla tsa hta ta hɛɲ ya
guli ta skwi ɗina ta gwal kul nza-
kway ka la Yahuda katsi, kighkigh
dza'a nzakwa tsi baɗu vravakɛr
inda la Isra'ila tama?

*Tva mbakwa gwal kul had ka la
Yahuda*

¹³ Ndanana, nda kaghuni gwal
kul nzakway ka la Yahuda ta gwada
yu. Lazglafta ta ghunaftá i'i da
kaghuni gwal kul nzakway ka la
Yahuda. Ta ghɛrɔaku yu ta tsa
slna da ya, ¹⁴ ɲa sli'anaftá ɲuɗufa
zwanama dá ɲa draku ka má ta
magaku tsi ɲa mbanaftá sanlaha
mataba tan. ¹⁵ Ma tsa wuɗiɲta
Lazglafta ta hɛɲ ya, slɛrɔapta
Lazglafta ta zughu matabani nda
hamata mnduha ta ghɛɲa hadik.
Ka si mantsa ya tsi, kinawu kɛ'a
dza'a magaku baɗu tsu'uglafta
Lazglafta ta hɛɲ? Sabɛ ma mtaku
ka nzata nda hafu a tsa ra?

¹⁶ Ka tanɗa tsa'atá skwa zay,
vlanɗá Lazglafta lu ná, pɗakwani
guli* ná, ɲani ya. Ka ɲa Lazglafta
slrɛɲa fu ná, ɲani zligimaha tsa fu
ya guli. ¹⁷ Ka ɗatsanaghutá lu ta
zligimaha fwa zaytuɲ ya ta hvɛ lu
nda hva, ka tsaktá ya ma mtak

† **10:21** Isaya 65:2. * **11:3** 1 Mghamha 19:10, 14. † **11:4** Aya 3-4: Ngha ta 1 Mghamha 19:10,
18. † **11:8** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:3 nda Isaya 6:10. § **11:10** Zabura 69:23-24. * **11:16**
Ngha ta Mbsak 15:19-21.

ndi'afu tida. Kagha mndu kul nza-kway ka la Yahuda ná, manda fwa zaytuŋ ma mtak ka. Kagha tsa ndi'af lu ta dughwanjani ta nzakway ka la Yahuda ya. Ndanana tama ná, ima slrɛŋa tsa fu ya ta mutsə kagha. ¹⁸ Ka si mantsa tsi tama, ma ghərɔ́bə kagha ta ghərɔ́baku ta ghɛŋa tsa zligimaha ya. Ka ta ghərɔ́baku ka katsi, dina ka snaŋta gha ta kagha a slrɛŋani wu, ta tsa slrɛŋ ya nzafta kagha kə'a.

¹⁹ Ka waya ka skwi dza'a mnay ka kazlay: Datsiŋ nda datsa a lu ta zligimahani, ka ndi'afu i'i ra kə'a? ²⁰ Aŋ mndani, manda tsaya nzakwani. Ta ghɛŋa kwala taŋ kul zlgħafta nda ŋuduf, datsiŋta lu ta hahɛŋ, ama kagha, ma zlgħay nda ŋuduf gha nzafta kagha nda ndi'atá vgha tida. Ma laghu ka da ghərɔ́baku, zlɛŋa ta Lazglafta. ²¹ Ka si zlana a Lazglafta ta zligimaha fu ya ta hvə lu nda hva ya wu katsi ní, kagha yeya dza'a zlgħata tsi ka zlgħaf a ka rki? ²² Hada tama ná, grafgra kazlay: Dagala zdaku da Lazglafta, dagala sidi da tsi guli kə'a. Ta sidi nda gwal ta zlambuta, ama nda kagha ná, mamu zdakwani ka dihavadiha ka ma tsa zdakwani ya. Ka mantsa ya a tsi wu, dza'a tsiŋtsa lu ta kagha guli.

²³ Manda va tsaya hahɛŋ guli, ka gdava a hɛŋ ma tsa kwala taŋ kul zlgħafta nda ŋuduf ya wu ná, mamu Lazglafta nda mbrakwa ndi'iglanafu hɛŋ ta vla taŋ. ²⁴ Ka si kagha, nzakwa fwa zaytuŋ ma mtak ta tsagaghata lu ka ndi'anafu ta fwa zaytuŋ ya ta hvə lu nda hva ka katsi ya ní, hahɛŋ ta nzakway ka fwa zaytuŋ ta hvə lu nda hva nzakwa taŋ yeya, dza'a kwal lu kul ndi'iglanafu ta va tsa dughwanjani ya rki?

Dza'a mbaku inda la Isra'ila

† 11:27 Isaya 59:20-21.

²⁵ Zwanama da, va a yu ta nzakwa ghuni kul snaŋta difatá skwa Lazglafta wu, da klaftá kuni ta ghɛŋa ghuni ka gwal nda difil ma ghɛŋa taŋ. Gdavagda sanlaha ma la Isra'ila nda taŋatá ghɛŋ, ha ka sli'adaghata nekwata gwal kul nzakway ka la Yahuda da Lazglafta. ²⁶ Manda va tsaya ná, dza'a mbanafmba lu ta inda la Isra'ila. Manda ya nda vinda na:

«Dza'a saghasa mnda mba mndu daga ma Siyuna,

ŋa hliŋtani ta kwal kul sna gwada ma ŋudufa mndəra la Yakubu.

²⁷ Dza'a klagħukla yu ta dmakwa taŋ,

tsaya dza'a nzakway ka dzratawa da nda hɛŋ†,» ka'a.

²⁸ Ta ghɛŋa skwi ta nghanata Lfida Gwada, nda nza hɛŋ ka ghuma ta gwada ta kaghuni. Ama ta ghɛŋa gwada ta zabatani, dvudva lu ta hɛŋ ta gwada ta dzidziha taŋ. ²⁹ Skwi ya vla Lazglafta, nda hgu ya hgaf tsi ná, had ta mbədglanafu wa. ³⁰ Ghalya ná, manda va tsaya kaghuni guli. Si kwalaghukwala kuni ta sna gwada da Lazglafta. Ndana ná, tawa tawa Lazglafta ta hidahida ta kaghuni nda ma kwalaghuta taŋ ta snatá gwada Lazglafta. ³¹ Manda va tsaya ndana ná, kwalaghukwala hahɛŋ ta snatá gwada, ka nzaku tsi ka skwi ŋa mutsafta taŋ ta tawa hidahida nda ma tsa tawa hidahida Lazglafta ta tawata ta kaghuni ya. ³² Hamha Lazglafta ta inda mnduha ma kwal kul sna gwada, kada tawata tsi ta hidahida ta hɛŋ demdem.

Di'iy gwada ta Lazglafta

³³ Di'iy gwada ta Lazglafta! La ta difilani nda snaŋta skwani ná, laviŋ a lu ta sliŋta wa. Wa dza'a laviŋtá tsiŋlaptá skwi ya kura Lazglafta na? Malagħumala skwi

ya ta magə tsi ta mbraku. Ka deftera Lazglafta ta mnay na:

³⁴ «Wa ya ta laviŋta snaŋtá ndana Lazglafta na?

Wati ma mndu ya ta vla hidaku ŋani na‡?

³⁵ Wati ma mndu ya ta vlanťá skwi ta Lazglafta, ŋa faftani ta ghəŋ ta vranamta naŤ?» ka'a.

³⁶ Sagha da tsatsi inda skwi, nda ma tsatsi nzata inda skwi, ka ŋani inda skwi. Ŋa Lazglafta glaku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

12

Lfida hafu ma Kristi

¹ Zwanama da, dagala tawa hidahida Lazglafta ta amu. Tsaya tama ta kəl yu ka ndəba ghunata dzvu. Vlanŋwawla ta ghəŋa ghuni tsuhtsuh ta Lazglafta manda skwa pla ghəŋ nda hafu mida, nda ghuəba ta zdəganata. Tsaya vərđaka tva tsələay ghuni ta tsələu ŋani. ² Ma ksə kuni ta saďa mnduha ma na ghəŋa hadik na, zlanŋwa Lazglafta ka mbəđaghunafta tsi ta ndana ghuni ka lfid, kada laviŋta kuni ta tsatsaftá skwi ta kumə Lazglafta, skwi ya ta dīnuta, ta zdəganata, ta payuta.

³ Nda ma tsa zdakatahudi zdīdīŋ Lazglafta ka fimta ma slnani ya, ka yu ta mnay ŋa inda kaghuni ná, ma klaf dər wa ta ghəŋani ka sana skwi. Manda ya ta raku, ka dər wa ka klafkla tsi ta ghəŋani, ka gray nda slna zlgħay nda ŋuduf ya vlanŋ Lazglafta. ⁴ Inda mndu ná, tsuhmbura vgha turtuk nza-kwani, tsa vgha ya guli ná, nda ndəgha fawayha tida. Ka skwa turtuk a slna tsa fawayha ya guli wa. ⁵ Manda tsaya guli ná, nana ndəghata amu na ná, tsuhmbura vgha turtuk mu ma Kristi. Ka faway ka faway nzakwa inda na amu na guli. ⁶ Zďazďa Lazglafta ta

hudi ka dagamaftá slna ŋa magay mu manda ya kumanŋ tsi. Ka kla lwa gwada Lazglafta vlanŋ Lazglafta ta mndu ya, ka kla tsi ta tsa lwi ya manda ya vlanŋ Lazglafta ta mbrakwa magay. ⁷ Ka hgaf ŋa maganatá slna ta mndu Lazglafta ta mndu ya, ka ndi'andi'a tsi ka magay. Ka tagha skwi ŋa mndu vlanŋ Lazglafta ta mbrakwa magay ta mndu ya, ka tagha tsi ŋa taŋ. ⁸ Ka vla mbraku ŋa mnduha vlanŋ Lazglafta ta mbrakwani ta sani ya, ka vla tsi ta tsa mbraku ya ŋa taŋ. Ka muvla vlanŋ Lazglafta ta mndu ya, ka vla tsi nda kwal kul tha madər mistani. Ka nzaku ka mali ta ghəŋa sanlaha vlanŋ Lazglafta ta mndu ya, ka nza tsi kwatskwats ma slnani. Ka tawa hidahida ta mndu vlanŋ Lazglafta ta sani ya, ka maga tsi nda rfu.

⁹ Hmətət ka kuni đvuvustá vgha ghuni, ma magə kuni ta madgwirmadgwir. Ka husaghu-nahusa inda ghwadaka skwi. Ŋafwa vgha ta skwi dīna. ¹⁰ Manda zwanama ka kuni đvuvustá vgha ghuni mataba ghuni. Ŋavawaŋa ta tinlghuta vlanťá glaku ta sani ta ghəŋa ghuni. ¹¹ Kwatskwats ka kuni, ma yađi kuni ta yađi, ufa ka vgha ghuni ka maga slna Mgham Yesu. ¹² Nzawanza nda rfu ma fata ghəŋa ghuni. Ksawaksa ta ŋuduf ma ghuya đanŋwa. Ndi'awandi'a ka maga du'a ma zlanŋ kuni. ¹³ Dguvuswa dga ta skwa ghuni nda gwal zlgħay nda ŋuduf ta pďay. Tsu'awatsu'a ta matbay.

¹⁴ Dawawa tfawi ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. Dawawa tfawi ta ghəŋa taŋ, ma ksi'i kuni ta həŋ. ¹⁵ Rfawarfa ta rfu kawadaga nda gwal ta rfu. Tawawatawa ta taw kawadaga nda gwal ta taw guli. ¹⁶ Hmətət ka kuni nzaku mataba ghuni sani nda sani. Ma zbə kuni ta gla ghəŋ. Magawamaga ta skwi ya ta nghə lu kul had hayhayani. Ma

‡ 11:34 Isaya 40:13. § 11:35 Ngha ta Ayuba 41:3.

klaf kuni ta ghəŋa ghuni ka gwal nda sna ta inda skwi.

¹⁷ Ma vranam kuni ta ŋaslu nda ŋaslu ta mndu. Zbawa maga skwi dina ta wa ira inda mnduha. ¹⁸ Ka ta magaku tsi ŋa nzata nda zdaku nda inda mndu ná, magawamaga ta kdavakta mbrakwa ghuni. ¹⁹ Zwanama dá, ma planam kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ŋasla mndu, zlanəŋwazla ta basa ŋudufa Lazglafta. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «l'i dza'a planamtá mndu, i'i dza'a vranamta*,» ka Mgham Lazglafta mnata. ²⁰ Katək na, «ka ta kuzlanəkuzla maya ta ghuma gha katsi, vlanəvla ta skwi ŋa zay, vlanəvla ta imi ŋa say. Ma tsa maganata gha mantsa ya ná, nda nza manda skwi ta hanzanaghatá lanzəŋa vu ka ta bđəmani†.» ²¹ Ma zлана ka ta ghəŋa gha ka gay ŋaslu ta mgham ta ghəŋani. Katək ná, maga kagha ta skwi dina ŋa ŋraptá ŋaslu.

13

Sna gwada da ŋumna

¹ Ka haninhanana inda mndu ta ghəŋ mista ŋumna, kabga inda mndu ta ga mgham ná, Lazglafta ta vlanətá həŋ, Lazglafta ta fata ŋumna. ² Tsaya tama, mndu ta pgha ghəŋ nda ŋumna ná, təŋanaftəŋa ta ghəŋ ta ghəŋa zlahu ya fa Lazglafta. Mndu ta təŋanaftá ghəŋani guli ná, dza'a klanakkla ta dənwa ta ghəŋani. ³ Had gwal ta maga skwi dina ta zləŋa ŋumna wu, gwal ta maga ghwadaka skwi yeya ta zləŋay. Ta kumay ka ta kwal kul zləŋa ŋumna ki'e? Ala maga ta skwi dina, dza'a rfaghagha rfa. ⁴ Nda nza mnda ŋumna ka mnda maganata slna ta Lazglafta ŋa kata kagha. Ala, ka ghwadaka skwi ta magə ka katsi, zləŋa, kabga ka bətbət a ta kla tsi ta budgwani wa.

Ma tsa nzakwani ka mnda ksanatá slna ta Lazglafta ya ná, nda nza tsatsi ŋa maranətá basa ŋudufa Lazglafta ŋa planamtá inda gwal ta maga ghwadaka skwi. ⁵ Tsaya tama ná, nda ra ka hanaganatá ghəŋ mistani. Ta ghəŋa zləŋa ghuya dənwa yeya a wu, ta daslay dər amu ma ghəŋa mu.

⁶ Tsaya ta kəl dər kaghuni ka pla dzumna. Tsa gwal ta tskay ya guli ná, Lazglafta ta pghatá həŋ ŋa magay tanj ta tsa slna ya dina. ⁷ Vlanəwavlá ta inda tsa mnduha ya ta skwi ta ranəta həŋ: Plawa dzumna ŋa gwal ta tska dzumna, plawa dzumna huzla ŋa gwal ta tska dzumna huzla. Zləŋawazləŋa ta gwal ta raku ka zləŋay ghuni, vlanəwavlá ta glaku ta gwal ta raku ka vlanəta ghuni ta glaku ta həŋ.

Dva mnda səla

⁸ Ma nzaf dməŋa mndu ta kaghuni. Ba dməŋa dʋutá sani nda sani yeya katsi gđavata. Mndu ta dʋutá mnduha ná, snasna ta inda zlahu. ⁹ Tsa zlahuha ya na: Yaha da hliri, yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da ghali, yaha ka da hara'utiri, nda inda pđakwa sanlaha ya ná, nda gwagwa həŋ ma tsa gwada ta mnay kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ghəŋa gha* kə'a ya. ¹⁰ Had dʋu ta maga ghwadaka skwi ŋa mndu wa. Dvu ta dzanaghata ghəŋa zlahu.

Nzata hzleŋa ka kzla sagha Kristi

¹¹ Ŋavawaŋa, kabga nda sna kaghuni ta na fitik mida lu gitana na. Fitika sli'afəta ghuni ta hani nana. Kəl yu ka mnay mantsa ya na: Mal ndanana ndusavamata mbaku, ka ya ma fitika zlgħafta mu. ¹² Nda dga rvidik, ndusa tsadakwa vli. Slurtiŋmaslurta ta slna grusl, ka pghavata mu ta huzla vulu ta nghanatá tsuwadək.

* 12:19 Vrafta ta Zlahu 32:35. † 12:20 Ngha ta Mahdihi 25:21-22. * 13:9 Ngha ta Saba 20:13-17 nda Vrafta ta Zlahu 5:17-21 nda Zlahu 19:18.

13 Nzamanza ta nzaku ya ta raku manda skwi gifik. Zluṅmazla ta mblitá skwi nda ghuyaku. Zluṅmazla ta sli'ṅsli'ṅ nda hliri. Zluṅmazla ta zlerdawí nda draku. 14 Sudavawa suda ta Mgham Yesu Kristi. Ma laghu kuni hamta ghəṅ ka maga skwi ta zdəganata slu'uvgha.

14

Malaghu kuni tsa guma ta mndu

1 Tsu'awatsu'a ta mndu ya nda hta mbrakwani ma zlgħay nda ṅuḍuf, ma vzə kuni ta rutsak ta skwi ya ta ndanu tsi. 2 Inda skwi, ta zay yu, ka sani ma ṅani ma zlgħay nda ṅuḍuf. Ama mndu ya nda hta zlgħay nda ṅuḍufani ya guli ná, masu'ata yeya ṅani ta zay. 3 Ma thə mndu ta za inda skwi kazlay: Wa kagha na kə'a nda mndu kul haḍ ta zay. Ma tsə mndu kul zay ta guma ta ghəṅa mndu ta zay guli, kabga tsu'aftsu'a Lazglafta. 4 Wa kagha ṅa tsay kagha ta guma ta kwalva sana mndu? Ka nda slada tsa mndu ya, ka nda zləmba a tsi, nghanatá danəhəgani tsaya. Zləmbuta a wu, kabga mamu Mgham Yesu nda mbrakwa hinistá dzvu.

5 Mal ya fitik ya ka hamata sana fitikha, ka sani ta ndanay. Ka skwa turtuk həṅ, ka sani nda ṅani. Dina ka snəṅta dər wa ta graftá skwi ya ta ndanu tsi. 6 Ma tsa mndu ta daganaptá ya má, ṅa Mgham Yesu ta maga tsi. Tsa mndu ta za inda skwi ya, ṅa Mgham Yesu ta maga tsi, kabga ta rfanagharfa ta Lazglafta ta ghəṅani. Mndu kul za inda tsa skwiha ya, ṅa Mgham Yesu ta maga tsatsi guli, ta rfay tsatsi guli ta Lazglafta. 7 Haḍ mndu mataba amu ta nzaku nda hafu ka ṅa ghəṅani wa, haḍ mndu ta mtaku ka ṅa ghəṅani guli wa. 8 Ka ta nzaku mu nda hafu ná, ka ṅa Mgham Yesu ta nzakwa mu. Ka ta mtaku mu, ka ṅa Mgham Yesu ta mtakwa

mu. Dər tata nzaku mu nda hafu, dər mtumta mu, ṅa Mgham Yesu mu. 9 Kristi ná, mtumta ka vragaptá tsi nda hafu ṅa nzanaghata ta ghəṅa gwal nda rwa nda gwal nda hafu tani. 10 Kagha tama, kabgawu ta kəl kagha ka tsa guma ta ghəṅa zwanəma gha? Kagha guli! Kabgawu ta kəl kagha ka mnay i wa kagha na, ka'a nda zwanəma gha na? Wya dza'a laghala inda amu demdem ta kəma Lazglafta ṅa tsamaghatani ta guma. 11 Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na:

«Ka i'i Lazglafta hafu ta mnaghunata,

dza'a saghasa inda mndu tsələbata ta kəma da.

Inda taṅ dza'a mnay həṅ nda wa taṅ kazlay: I'i Lazglafta* ka'a.»

12 Mantsa ya tama ná, inda amu dza'a mnay mu nda wa mu ta skwi ya maga mu ṅa Lazglafta.

Dina a zləmbiṅtá zwanəma wa

13 Ma tsəglə mu ta guma ta ghəṅa sani nda sani mataba mu. Katək ná, dina ka ndanay dər wa kazlay: Yaha yu da nzakway ka skwa tuthun da zləmbiṅtá yu ta zwanəma da kə'a. 14 Ma ndi'atá vgha da nda Yesu Kristi ná, nda sna yu tsidid kazlay: Haḍ sana skwi kul ghuḅaku wu kə'a. Ama nda nza tsa skwi ya kul ghuḅaku ka ṅa mndu ta klafta ka skwi kul ghuḅaku. 15 Ala, ka ma skwa zay ta zə ka dəmanaftha ka ta ṅuḍufa zwanəma gha katsi, dvu a ka nda tsa wa. Ma zləmbiṅ ka ta zwanəma gha nda ma skwa zay ya ta zə ka, kabga mtumta Kristi ta ghəṅa tsatsi guli. 16 Yaha tsa skwi klaf kagha ka skwi dina da kagha ya da nzakway ka skwi ṅa raza kagha. 17 Tsaya ná, nza a ga mghama Lazglafta ka gwada ta skwi ṅa zay nda za, nda gwada ta skwi ṅa say nda sa wa. Nda nza ṅa gwada ta nzaku

* 14:11 Ngha ta Isaya 45:23.

tđukwa, nda zdaku, nda ya nda nzaku nda rfu nda ma Sulkum nda ghuba. ¹⁸ Ka mantsa ya ka mndu maga slna Yesu Kristi katsi ná, dza'a zdəganazda ta Lazglafta, dza'a rfay mnduha guli.

¹⁹ Mantse ya tama ná, ŋavamaŋa ka zba skwi ya dza'a klaktá zdaku nda ya ŋa ŋla guyatá ghəŋa mu. ²⁰ Ma badziŋ ka ta magatá slna Lazglafta nda gwađa ta skwa zay. Kahwathwatani ná, haď sana skwi ŋa zay nda za kul ghubaku wa. Ala, ka si dza'a zləmbiŋzləmba tsa skwa zay ya ta zwanama gha katsi, Zlanzla, ma zə ka. ²¹ Skwi ta raku ná, zlanzla ta maga skwi ya dza'a zləmbiŋtá zwanama gha. Dər za slu'i tsi, dər sa ima inabi tsi, ka dər nahgani tsi. ²² Inda skwi ya graf kagha, ŋamŋa gha ma ghəŋa gha, mataba kagha nda Lazglafta gha tsa. Mndu ya ta kuratá maga skwi đina kul dganťá ghəŋ ta ghəŋani ná, rfu da tsa mndu ya. ²³ Ama mndu ta dga ghəŋ ta ghəŋa skwi ya ta zə tsi ná, ksuxsa guma Lazglafta ta tsa mndu ya, kabga sladaf a ta skwi ya snəŋ tsi wa. Inda skwi ya ta magə lu nda dga ghəŋ ná, dmaku ta magə lu.

15

Ksa sada Kristi

¹ Na amu nda mbra ma zlghay nda ŋuduf na ná, katanma kata ta gwal nda hta mbrakwa taŋ. Ma laghu mu da zba skwi ta zdəgamata. ² Magamamaga ta skwi ta zdəganatá mnda səla ŋa katanťá həŋ ŋa ŋlakwa taŋ ma zlghay nda ŋuduf. ³ Kristi ná, zbaŋ a tsatsi ta skwi ya ta zdəganata wa. Ama manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Tsa razu ta razu mnduha ta kagha ya ná, ta i'i dəďafta tsi*,» ka'a. ⁴ Tsawinda skwi ya vindaf lu ma deftera Lazglafta

manda ghalya ná, vindafvinda lu ŋa gunamatá sləməŋ, kada nzakwa mu nda fata ghəŋ ta Lazglafta, ma ləa ŋuduf nda ksa ŋuduf ya ta mnamata gwađa Lazglafta. ⁵ Ka vlaghunavla Lazglafta ləa ŋuduf ŋa mndu nda ksa ŋuduf ŋa mndu ta nzaku nda dzratawi mataba ghuni nda ma ksay ghuni ta sada Yesu Kristi. ⁶ Mantse ya, ŋa zləzlvay ghuni nda ŋuduf turtuk, nda lwi turtuk guli, ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi.

Ŋa inda mndu na Lfida Gwađa

⁷ Kasuvuswakasa ta vgha tama sani nda sani, ŋa vlanťá glaku ta Lazglafta, manda ya kasuvə Kristi ta vgha nda kaghuni ya. ⁸ Ka yu ta mnaghunata ná, sasa Yesu Kristi maganatá slna ta la Yahuda ŋa maranəŋťá həŋ kazlay: Tđukwa Lazglafta kə'a, ŋa dzanaghatá ghəŋa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməŋ ta dzidziha taŋ. ⁹ Sasa guli ŋa zləzlvay gwal kul nzakway ka la Yahuda ta Lazglafta ta ghəŋa tawa hidahidani manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: tsaya dza'a kəl yu ka zləzlvə hga gha mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda, ŋa fay da ta laha vla glaku ŋa hga gha† kə'a ya.

¹⁰ Ka gwađa Lazglafta mnata guli na: «Kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda,

gwafwagwa ta rfu kawadaga nda mnduha Lazglafta‡,» ka'a.

¹¹ Ka'a mnata guli na:

«Inda kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda, zləzlvawa Mgham Lazglafta.

Ka zləzlvə inda mndəra mndu ta Lazglafta§,» ka'a.

¹² Ka anabi Isaya nda ŋani guli na:

«Dza'a sabsa zivir ma mndəra Yesay,

* 15:3 Ngha ta Zabura 69:10. † 15:9 Ngha ta 2 Samuyel 22:50 nda Zabura 18:50. ‡ 15:10 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 32:43. § 15:11 Ngha ta Zabura 117:1.

ŋa gayni ta Mgham ta ghəŋa la Grek,
ŋa nzakwa la Grek nda fatá ghəŋ tida*,» ka'a.

¹³ Lazglafta ná, Lazglafta ta vla faftá ghəŋ ya. Ka vlaghunavla tsi ta rfu nda zdáku ma zlgħayghuni nda ŋuduf, kada nzata kuni nda fata ghəŋ nda ma mbrakwa Sulkum nda ghu6a.

Pwal ná, kwalva Kristi ya

¹⁴ Zwanama dá, grafgra i'i kaghəŋa dá kazlay: Nda fa vgha ghuni ŋa maga skwi dīna, nda sna kuni ta inda skwi ya nda ra ka snaŋta, nda sna kuni ta tva vluvtá hidaku kə'a. ¹⁵ Aŋ mndani, ma na defteri vindaghunaf yu na ná, dvaghunagha dva yu ma sana vliha taghəŋa sana skwiha ŋa havakta ghuni. Kəl yu ka mnaghunata mantša ya ná, kabga zdīdīŋzda Lazglafta ta hudī, ¹⁶ ka faftá i'i ka kwalva Yesu Kristi mataba gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka faghutá tsi ta i'i ŋa mna Lfida Gwadani, ŋa nuta gwal kul nzakway ka la Yahuda ka skwi vlanŋ lu ta zdəganatá Lazglafta. Sulkum nda ghu6a ta nanaftá tsa skwi ya vla lu ya ka skwi ta ranŋa Lazglafta. ¹⁷ Tsaya tama ná, ta ghubay yu ta ghəŋa dá ma Yesu Kristi, ta ghəŋa slna Lazglafta ya maga yu. ¹⁸ Had yu ta walaŋtá mna sana skwi, ka ya maga Kristi nda ma i'i a tsi wa. Nda ma i'i hlakta tsi ta gwal kul nzakway ka la Yahuda ŋa nzakwa taŋ ka gwal snanatá gwada ta Lazglafta. Nda nza nda ma gwada dá, nda nza nda ma slnaha dá. ¹⁹ Nda ya nda ma mazəzməzma nda mandərmimiha, nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta magata tsi. Zlraf ma luwa Ursalima yu ta tuza tsa Lfida Gwada ta Kristi ya ka lagħwi dikw ta hadika Iliri. ²⁰ Ma vli ya ta kul snaŋtá mnduha ta

gwada ta Kristi yeya kumta maya dá ta mna Lfida Gwada kada kwala yu ta magay ta thatá ŋa sana mndu ta magata. ²¹ Mantša ya vindafta lu ma deftera Lazglafta kazlay:

«Dza'a nghanŋgha gwal ta kul walaŋta lu ta mnananŋtá gwada tida ta həŋ.

Dza'a snaŋsna gwal ta kul walaŋta lu ta snanamtá† həŋ guli kə'a.»

Gwada Pwal ta ghəŋa sli'ani da Ruma

²² Tsaya skwi ta pyaftá i'i ka labə da kaghuni. ²³ Ndanana tama ná, kdīŋkda yu ta slna dá ma tsa luwaha ya. Nda kda fitika dvafta dá ta lagħa da kaghuni. ²⁴ Ta labə yu ka dza'a ta hadika Ispay ya ná, dza'a lagħala ya da nzdavata da kaghuni, ŋa sli'aftha dá hada ka dza'a, ŋa katihata ghuni. ²⁵ Ndanana karaku ná, nda sli'a yu da luwa Ursalima. Ta klanŋtá katu ya katanŋ lu ta mnduha Lazglafta hada yu, ²⁶ kabga gwal zlgħay nda ŋuduf ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya ná, kurakura hahəŋ kaghəŋa taŋ ta tskaftá skwi ŋa katanŋtá gwal ka pdu mataba mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima. ²⁷ Hahəŋ kaghəŋa taŋ ta kurata katanŋtá həŋ. Aŋ mndani, ka dməŋ nzakwani má ta həŋ kabga katanŋkata la Yahuda ta gwal kul nzakway ka la Yahuda nda mutsaftá tfawi ma Sulkuma Lazglafta. Mantša ya guli ná, nda ra ka katanŋta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta hahəŋ nda skwiha ma ghəŋa hadik ta htagħuta da həŋ. ²⁸ Dgata dá ta vgha nda tsa skwi ya, grafgra yu kazlay: Lamla tsa skwi tsghanaf lu ta həŋ ya da dzva taŋ kə'a ya, sli'aftha dá tsa ka dza'a ta hadika Ispay, ŋa lagħa dá nda da kaghuni. ²⁹ Nda sna yu kazlay: Ma tsa lagħa dza'a lagħa yu da kaghuni

* 15:12 Ngha ta Isaya 11:10. † 15:21 Ngha ta Isaya 52:15.

ya ná, dza'a lagha nda tfatawa Kristi katakata yu da kaghuni kə'a.

³⁰ Zwanama da, ma nzakwa ndi'atá vgha mu ma Yesu Kristi nda ya ma d̄vu ya ta vlamata Sulkum ná, ta ndə́a dzvu yu da kaghuni ṅavawa ṅa kawadaga nda i'i ma maga du'a da Lazglafta ṅa katihata. ³¹ Magawa du'a da Lazglafta kada ndapta yu ma dzva gwal kul sñantá Yesu ta hadika Zudiya, nda ya ṅa tsu'afta mnduha ma Ursalima nda rfu ta na katu ta klə́ yu ṅa taṅ na. ³² Mantsa ya tama, kata kumay Lazglafta, dza'a ḡhadaghaḡha yu nda rfu da kaghuni, ṅa mbi'apta da ta vgha da kaghuni. ³³ Ka nza Lazglafta ta vla z̄faku kawadaga nda kaghuni demdem. Ka nza tsi mantsa ya.

16

Ga zgwa Pwal

¹ Ta kumay yu ta sñanta ghuni ta mukuma mu Fabe. Slna Lazglafta ta magə́ tsi ma luwa Saṅkre. ² Ka ḡhadaghaḡha tsi da kaghuni, ka tsu'afta kuni manda ya ta ranṅa mnduha Lazglafta. Ka katanṅa kuni ma skwi ya zbaṅ tsi ta katanṅa ghuni. Tsatsi guli ná, dagala mnduha katana tsi, katihakata ta vərda i'i kaghə́ṅa da guli.

³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Priskila nda Akilas ta nzakway ka gwal ta ksə́ ṅni ta slna Yesu Kristi kawadaga nda hə́ṅ ya. ⁴ Kərdakərdə́ htsiṅa taṅ mista da, ṅa mbaḡiftá i'i. I'i nda ghə́ṅa da yeya a ta rfa hə́ṅ wu, nduk nda inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ta nzakway ka Igliz ta rfa hə́ṅ. ⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Igliz ta tska vgha ga taṅ ka maga du'a ya. Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ipayneta gra da tegeḡ tegeḡ. Tsatsi taṅtaṅa mndu ta zlghaftá Kristi ta hadika Asiya. ⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Mari ta dzata vghani ka maga slna ṅa

ghuni ya. ⁷ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Adranikus nda Zuniyas, ta nzakway ka la ini. Si kawadaga ṅni nda hə́ṅ na gamak. Mal tsa hahə́ṅ ya sñan lu mataba gwal ghunay. Tiṅəl hahə́ṅ ta zlghaftá Kristi ka i'i.

⁸ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Ampliyas, gra da tegeḡtegeḡ ma ndi'atá vgha nda Mghama mu.

⁹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Urbenṅ gratá ksa slna mu ma Kristi nda Stasis gra da tegeḡtegeḡ guli.

¹⁰ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Apeles ta maranṅá ndi'ata vghani ta Kristi. Ka ganaghata kuni ta zgu ta gwal ma hə́ga ga Aristabul.

¹¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Hirudiyən la ini, ganagha kuni guli ta zgu ta mnduha Lazglafta ga Narsis.

¹² Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Trifene nda Trifwaz, ta fata ghə́ṅa taṅ tərdehw ka maga slna Lazglafta ya. Ka ganaghata

kuni ta zgu ta Persida magra da tegeḡ tegeḡ, ta ṅavata tərdehw ka maga slna Lazglafta guli ya.

¹³ Ka ganaghata kuni ta zgu ta Rufus ta nzakway ka mndu snava hgani ma gwada Lazglafta ya. Ganagha kuni guli ta zgu ta mani ta klaftá i'i manda zwanani ya.

¹⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Asinṅkriṅa nda Fligwana, nda Hermes, nda Patrubas, nda Hermas, nda p̄dakwa zwanama kawadaga nda hə́ṅ ya. ¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta i Falulukana nda Zuliya, nda i Nere nda mukumani, nda Ulimpa, nda inda mnduha Lazglafta kawadaga nda hə́ṅ ya.

¹⁶ Ka gaguvta kuni ta zgu va huḡfukhuḡuk ta hə́ṅ. Ta ga zgu inda Igliz ma Kristi ṅa ghuni guli.

Dasuwa ka kuni, ka Pwal

¹⁷ Zwanama da, wyawa dzvu, daswa ka kuni nda gwal ta kladamtá daga vgha da taba ghuni ya, nda nza hə́ṅ ka tuthun, ta irna hə́ṅ nda tsa tagha skwi taghaf kuni ya, tsaghwa vgha nda hə́ṅ.

18 Mndərga tsa mnduha ya ná, maganató slna ta Kristi Mghama mu a ta magə həŋ dekdek wu, ɲa huda taŋ ta maga həŋ ta slna. Hlemem ka həŋ ta magaku. Ta gatutawi, ka nana gwal kul snanťá dgata skwi dına nda ya kul dınaku həŋ. 19 Kaghuni ná, nda sna inda gwal zlgħay nda ɲuduf ya ka kuni snatá gwada Mghama mu. Ta rfu yu katakata ta ghəŋa kaghuni nda tsaya. Ta kumay yu ta nzakwa ghuni nda difla maga skwi dına. Ka nzata kuni sudek kul maga ghwadaka skwi. 20 Lazglafta ná, tsatsi ta vla zdaku, dza'a gi hu'anaphu'a ta halaway, ɲa vlaghunatani ta mbraku ta ghəŋani. Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu kawadaga nda kaghuni.

21 Ta ga zgu Timute gra ta ksa slna da guli ɲa ghuni. Ta ga zgu la ini, i Lukiyus nda Yasuŋ nda Susipata guli ɲa ghuni.

22 Ta ga zgu i'i Tirtiyus ta vindafťá na defteri na guli ɲa ghuni ma hga Mghama mu.

23 Ta ga zgu Gayus ta nzaku yu ga taŋ ya ɲa ghuni. Ta tskə ga taŋ inda Igliz guli ta vgha. Ta ga zgu Irasta mnda ɲanatá tseda luwa ɲa ghuni. Ta gay zwanama mu Kartus guli ta zgu ɲa ghuni.

[24 Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda inda kaghuni demdem.]

Na Lazglafta turtukwani glaku

25 Na Lazglafta glaku! Lavinlava ta dihaghunata manda va ya ta mnə Lfida Gwada, ya ta mnə yu ta ghəŋa Yesu Kristi ya. Tsa Lfida Gwada ya ná, skwi si nda difa ya daga ghalya, zlagigin lu. 26 Ndanana ná, sabsa ta dafi nda ma vindi ya vindaf la anabi, manda va ya mna Lazglafta ɲa kdekedzen guli, ka snanamťá lu ta inda mndəra mndu ɲa snata taŋ ta gwadani ma zlgħafta taŋ.

27 Na Lazglafta glaku! Da tsatsi turtukwani difil nda ma Yesu Kristi, ɲa kdekedzen! Amin.

Taŋtaŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 La Kwareŋt

Gazgu

¹ I'i Pwal, hgaf Lazglafta manda ya kumaf tsi ŋa nzakway ka mnda ghunay Yesu Kristi. Kawadaga ŋni nda zwanama mu Sustene, ² ta vindi yu ta na delewer na ŋa mnduha Lazglafta ma luwa Kwareŋt, kaghuni ta nzakway ka ŋa Lazglafta nda zdakatahuda Yesu Kristi, hagafhaga ta kaghuni ŋa nzakwa ghuni ka ŋani. Hagafhaga guli ta inda gwal ta nzakway ma sana vliha kavghakavgha ta maga du'a da Mghama mu Yesu Kristi. Tsatsi ná, Mghama mu ya demdem. ³ Ka nza zdakatahuda i Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. Mista ghuni ka zdakwa taŋ guli.

Vlamavla Lazglafta ta zdakwani nda ma Yesu Kristi

⁴ Ta va rfay yu ta Lazglafta da ta ghəŋa kaghuni ma vəl zdan̄tani ta huđi ma guyaghunaftani nda Yesu Kristi, Zwanə Lazglafta. ⁵ Manda va tsaya nzakwani. Ma tsa guyatá vgha ghuni nda tsi ya ná, vlaghunaavla ta inda skwiha. Tsaya kəl kuni ka laviŋtá gwada nda snaŋta mnigintá vərda skwiha guli. ⁶ Ma mnaghunata ŋni ta gwada Yesu Kristi ná, ka dihavatá tsa gwada ya ma ŋudufa ghuni. ⁷ Tsaya kwal kuni pdatá inda skwiha ta vlə Lazglafta ŋa mnduhani, na tsa kaghuni ta kzla fitika nghəlan̄ta mu ta Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁸ Lazglafta dza'a vla mbraku ŋa ghuni ha ka sagha tsa fitik ya, ŋa kwala lu vzafta rutsak ta kaghuni bađu tsa sagha Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa Lazglafta

ta hagaftá kaghuni ka guyaghunafta nda Yesu Kristi ta nzakway ka Mghama mu ya ná, had' ta tsakalawi wa.

Daga vgha ma Igliz ma Kwareŋt

¹⁰ Zwanama da! Kdəkwađək, ta ndəbay yu ta dzvu ŋa ghuni nda hga Mghama mu Yesu Kristi. Dzərawadzəra ta wi, ma dagə kuni ta vgha ghuni, ka skwa turtuk ka kuni nzaku. ¹¹ Kəl yu ka mnay mantsa zwanama da ná, sli'afsi'a gwal ga Kluwe ka sagha da mnihata kazlay: Ta zlərdawi kuni ma vgha ghuni kə'a. ¹² Dagavapdaga kuni mataba ghuni. Wya tsa skwi ta mnə kuni ya: «ŋa Pwal aŋni» ka sanlaha, «ŋa Apwalus aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kefas aŋni» ka sanlaha, «ŋa Kristi aŋni,» ka sanlaha guli, na skwi ta mnə kuni. ¹³ Kidaghi gamndər daga ta Kristi na? Pwal ta mtuta ta udza zləŋay ta ghəŋa kaghuni ra? Ari nda hga Pwal a magaghunafta lu ta batem na? ¹⁴ Ta rfay yu ta Lazglafta da kabga had' ya maganaf yu ta batem mataba ghuni, ka nza a tsi ka i Krispus nda Gayus wa. ¹⁵ Mantsa tama, had' ya dza'a mnay kazlay: Nda hga Pwal magidifta lu ta batem kə'a wa. ¹⁶ Aya! Si zanapta da tsa: Maganafmaga yu ta batem ta la ga Stefanas. Ta graftá yu ná, had' sana mndu magəglanaf yu ta batem ta ghəŋa tsaha ya wa. ¹⁷ La ka dza'a ka maga batem ŋa mnduha a ka Kristi nda i'i wu, la ka dza'a ka da mna Lfida Gwada ŋa mnduha, ka'a nda i'i. Ka dza'a ka kla'atá difla ghəŋa gha ka mnay a ka'a nda i'i guli wa. Ka má si skwi ma ghəŋa da ka yu kla'ata ka mnay katsi ná, má dza'a nzakway mtatá Kristi ta udza zləŋay ka skwa bətbət.

Yesu Kristi ná, mbraku nda difla Lazglafta ya

¹⁸ Aŋ mndani, gwada ta mtatá Kristi ta udza zləŋay ná, nda nza ka

tsaɓaku da gwal ta zaɗaku. Tsaw da amu gwal ta tva mbaku ya, nda sna amu kazlay: Mamu mbrakwa Lazglafta mida kə'a.

19 Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Dza'a zaɗanazaɗa yu ta difla ghəŋa mnda səla, dza'a hərdiŋhərɗa yu ta mahizla ghəŋa mnda səla,» ka'a.

20 Ka si mantša ka Lazglafta mnata ya ní, ga gwada ta difla mnda səla tama? Ga gwada ta gwal ta mnay kazlay: Nda sna aŋni ta zlahu kə'a tama? Ga gwada ta gwal ta zlərdutawi ma na ghəŋa hadik na guli? Had gwada ta hən dekdek wa. Niŋna Lazglafta ta difla mnduha ma na ghəŋa hadik ná, ka skwi ka bətbət.

21 Nda ŋa taŋ ma difil ná, traptra mnduha ma ghəŋa hadik ta tsatsaftá skwi maga Lazglafta nda ŋani ma difil. Ka klaftá Lazglafta ta tsa gwada ta mnə mu, niŋ hahəŋ ka gwada tsaɓaku ya, ŋa mbanaftá mnduha ta zlglafta. 22 Má maraŋnamara lu ta skwi ka mazəmzəm, kada grafta ŋni ka la Yahuda nda ŋa taŋ. Tsa skwi mnaŋna difla ŋni ya ŋa aŋni ta snay, ka la Grek nda ŋa taŋ. 23 Aŋni, gwada ta zləŋay ŋa aŋni ta mnay. Ka zaɗiŋtá tsa gwada ya ta la Yahuda. Tsaɓaku tsa gwada ya ka hamata gwal kul nzakway ka la Yahuda guli ta mnay. 24 Ka gwal hagaf Lazglafta ŋa nzakway ka ŋani, dər má la Yahuda tsi, dər má hamata Grek a tsi ta mnay na: Kristi mbrakwa Lazglafta nda difla Lazglafta ya, ka hahəŋ. 25 Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ta nghə mnduha manda tsaɓaku ya ná, malaghumala ta difla mnduha. Ka ka mbegi Lazglafta ká mnduha ta gray ya guli ná, tsa nzakwani ka

mbegi ta grə mnduha ya guli ná, malaghumala ta mbrakwa taŋ.

26 Zwanama ɗa ɗaslawá nza-kwa ghuni na tsa kaghuni hagaf Lazglafta ya, ka mndəra wati ma mnduha kuni? Sira a gwal nda sna ta skwi mataba ghuni ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik wa. Sira a gwal dagaladagala mataba ghuni wa. Sira a gwal ta za mgham mataba ghuni guli wa.

27 Lazglafta ka ghəŋani ta zabaftá tsa gwal ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ka rgha ya, ŋa pghanaghatá hula ta tsa gwal nda difla ghəŋa hadik ma ghəŋa taŋ ya. Tsatsi ta zabaftá gwal ka mbegi ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya ŋa pghanaghatá hula ta gwal nda mbra. 28 Tsatsi ta zabaptá gwal ta nghə lu ka mnduha tsa lu, htuhtha hən katakata ta nghə mnduha ma ghəŋa hadik ya, ŋa ŋwisaganatá deghre' ta gwal dagala dagala. 29 Zabapzaba Lazglafta ta mnduha mantša ya, kada kwala mndu ta ghərɓaku ta kəmani. 30 Lazglafta ta ndi'aghunaftá nda Yesu Kristi, ka famatá tsi ta Yesu Kristi ka mnda vlamatá difil. Nda ma Yesu namafta Lazglafta ka mndu tɗukwa ta wa irani, ka fatá amu ka mnduhani, ka varagaptá tsi ta amu ma dmaku. 31 Tsaya tama, «ka ta kumay mndu ta ghərɓaku katsi, ka ghərɓa tsi ta ghəŋa skwi kdiŋ Mgham* ta magata,» manda ya nda vinda ma defteri.

2

Mnay Pwal ta gwada ta zləŋatá Kristi ta udza zləŋgay

1 Vərɗa i'i ná, ma fitika lagha ɗa da kaghuni da mna difatá skwa Lazglafta ta zlagamapta ná, had gwada nda la mnaghuna yu wa, nda sna yu ta skwi a ka yu guli wa. 2 Ta sli'aftá yu ka lagha da kaghuni ná, had sana

* 1:31 Ngha ta Irmiya 9:22-23.

skwi ta ndanə yu ma ghəŋa da ɲa mnaghunata ka ta ghəŋa Yesu Kristi, tsa Yesu zləŋaf lu ta udza zləŋay ya tsi wa. ³ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya ná, kulembet nzakwa da, ta zləŋ yu, ta ghudzaku yu. ⁴ Ma tsa fitika mnay da ta gwada Lazglafta ka tagha skwi ɲa ghuni ya ná, maraghunanɲa hidaku ka ghuɓaptá kaghuni a si ta magə yu wa. Sulkuma Lazglafta nda mbrakwani ta maraghunata kazlay: Kahwathwata tsa gwada mnə yu ya kə'a. ⁵ Tsaya tama, ta mbrakwa Lazglafta dihafta kaghuni ta zlgħay nda ɲudufa ghuni ta hidakwa mnduha a wa.

Difila Lazglafta

⁶ Ta mnə ɲni ta gwada ɲa gwal nda sifa ma zlgħay nda ɲuduf ná, vərda difil taghə ɲni, hidakwa gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik ta dza'a zwaduta na a wa. ⁷ Tsa difil mnə yu ya ná, difla Lazglafta ya ta nzakway ka skwi si nda difa kul nghanɲá mnduha si ghalya ya. Ma kdaku lu ka zlagəŋɲá ghəŋa hadik ná, fafa Lazglafta ɲa mba amu, ɲa ɲlamafta. ⁸ Had' ya dər turtuk ma gwal dagaladagala ma na ghəŋa hadik na, nda sna ta tsa difil ya wa. Ka má nda sna həŋ katsi, má zləŋaf a həŋ ka dzata ta udza zləŋay ta Mghama glaku wa. ⁹ Tsaw tsa skwi maga Lazglafta ya ná, nda nza manda ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Skwi ya ta kul nghanɲá ira mnduha,
nda ya ta kul snanɲá mnduha nda sləməŋa tan,
nda ya ta kul ndanənɲá mnduha ma ghəŋa tan ya,
skwi payaf Lazglafta ɲa gwal ta dʋuta* kə'a.

¹⁰ ɲa aŋni maranɲanɲa Lazglafta ta tsa skwi ya nda ma Sulkumani. Sulkum ná, nda sna ta inda skwi, nduk nda kdavakta skwi ma

ndana Lazglafta. ¹¹ Mnda səla ná, sulkumani yeya nda sna ta kdavakta skwi ma tsatsi. Manda tsaya Sulkuma Lazglafta guli ná, tsatsi yeya nda sna ta kdavakta skwi ta nghanatá Lazglafta. ¹² Amu ná, Sulkuma na ghəŋa hadik na a mutsaf amu wu, Sulkum daga da Lazglafta ɲa amu ta mutsafta. Vlamavla Lazglafta ɲa snanɲa mu ta inda skwiha vlama tsi nda zdakatahudani. ¹³ Ta mnə aŋni ta tsa skwiha ya ɲa mnduha ná, nda difla mnduha ma ghəŋa hadik a wu, nda difil ya ta taghə Sulkuma Lazglafta ta tagha aŋni. Mantsa ya kəl ɲni ka tsislanaptá inda skwiha ta sagha da Sulkum ɲa gwal nda tsa Sulkum ya.

¹⁴ Mndu ya kul had' Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, tsu'a a ta skwiha ya ta taghə tsa Sulkum ya wa. Manda tsəbaku ta sna tsatsi ta tsaha ya, laviŋ a vani ta snanɲa wu kabga nda Sulkuma Lazglafta ta laviŋta lu ta galay. ¹⁵ Mndu nda Sulkuma Lazglafta ma tsatsi ná, laviŋlava ta gala inda skwi. Tsatsi ya tama, had' sana mnduha dza'a laviŋta galaptá tsatsi wa. ¹⁶ Manda va ya nda vinda ma defteri ta mnay kazlay:

Wayə nda sna ta ndana Mgham na?

Wayə ta laviŋta vlanɲá hidaku† na kə'a ya.

Ama aŋni, ndanu manda ɲa Kristi ɲa aŋni ta ndanay.

3

Kwalva Lazglafta aŋni

¹ Ka vərđani ka lu mnay katsi zwanama da ná, ma tsa fitika nza-kwa da da kaghuni ya ná, manda mna gwada ɲa gwal nda Sulkuma Lazglafta ma həŋ a mna yu ta gwada ɲa ghuni wu, manda mna gwada ɲa mnduha ma ghəŋa hadik mna yu, kabga si ta ka zwani kuni

* 2:9 Ngha ta Isaya 64:3. † 2:16 Ngha ta Isaya 40:13.

ma zlgħafta ghuni ta Kristi nda ɲuduf. ² U'a ya vlagħuna yu, dafa a wu, kabga laviŋa a kuni ta ɲafta wa. Dər ndanana na ná, laviŋa a kuni ta ɲafta wu, ³ kabga manda nzakwa mnduha ma ghəŋa hađik tata nzakwa kuni ta nzaku. Ka si tata draku kuni, tata zlərdawi kuni mataba ghuni kati ya ní, nzaku manda ɲa mnduha ma ghəŋa hađik a ta nzaku kuni nda tsa ra? Manda ɲa taŋ tata nzakwa kuni. ⁴ Ka si «ɲa Pwal aŋni,» ka sanlaha, «ɲa Apwalus aŋni,» ka sanlaha ka kuni ta mnay mataba ghuni ya ní, ta manda nzakwa hamata mnduha a kuni nda tsa ra?

⁵ Wa Apwalus, wa Pwal na? gwal ksanatá slna ta Lazglafta ɲni his his, ghunaf tsi ɲa mnaghunatá gwada ɲa zlgħafta ghuni ta Kristi. Ta magay dər wati ma aŋni ta slna Mgham Yesu manda ya vlagħna tsi. ⁶ Sləgafsləga i'i, ka tiŋtá Apwalus ta imi distani. Lazglafta ta dƳay ka gəlay. ⁷ Daga mndu ta sləgay tani, daga mndu ta ta imi distani tani, sana skwi a hahəŋ wa. Lazglafta turtukwani ta dƳay ka gəlay. ⁸ Ka skwa turtuk mndu ta sləglafta nda mndu ta tatiŋtá imi. Dər wa dza'a mutsay ta nisəlani tađta slna ya maga tsi da Lazglafta. ⁹ Nda gwa aŋni ma slna Lazglafta. Nda nza kaghuni manda vwaha Lazglafta.

Manda həga Lazglafta nzakwa ghuni guli. ¹⁰ Zđidŋzđa Lazglafta ta huđi ka thatá yu ta tughwani manda vərđa mnda ba həga, ka lagħa sani bay ta ghəŋani. Daswa ka mndu dza'a bay ta ghəŋani tama. ¹¹ Ya nda ghada thatá tughwani ya. Tsa dughwanani ya ná, Yesu Kristi ya, hađ sana tughwa həga dza'a thəglafta lu wa. ¹² Ta tsa tughwa həga ya ná, ta bə nda dzindar sanlaha, nda kufur ɲa sanlaha, nda pala ɲa sanlaha, nda udzu ɲa sanlaha, nda sləka ɲa sanlaha, nda dzuma ɲa sanlaha. ¹³ Bađu tsay

Lazglafta ta guma dza'a saba dər wa ta dađi kabga vu dza'a galay. ¹⁴ Ka driŋ a vu ta slna tsa mndu ta tughwani ya wu kati, dza'a mutsay ta nisəlani. ¹⁵ Ka driŋdra vu ta slna tsa mndu ya, mutsafta a ta nisəla wa. Tsatsi, dza'a mbafimba ɲa nzakwani manda sumbun.

¹⁶ Sna a kuni ka mnay kazlay: Həga Lazglafta ta nzaku Sulkuma Lazglafta mida kuni ka'a ra? ¹⁷ Ka bađziŋbađza mndu ta həga Lazglafta ná, dza'a bađziŋ bađza Lazglafta ta tsatsi guli, kabga nda ghuđa həga Lazglafta. Tsa həga ya ná, kaghuni ya.

¹⁸ Ma nanə mndu ta ghəŋani. Ka mamu dífil ma ghəŋa dā manda đaslakwa ɲa ghəŋa hađik ka mndu, ka niŋna tsi ta ghəŋani ka rgha kada nzata tsi ka vərđa mndu nda dífla daga da Lazglafta. ¹⁹ Kəl yu ka mna tsaya ná, na dífla mnduha ma ghəŋa hađik na ná, ga rgha ya ta kəma Lazglafta. Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda tsa ɲa taŋ ma hiđaku* ya ta ksa Lazglafta ta həŋ, ²⁰ Ka'a guli na: «Nda sna Mgham Lazglafta ta ndana gwal nda hiđa, nda sna kazlay: Hađ hayhayani wu» ka'a†. ²¹ Mantsa ya, ma ghubu kuni ta mnduha. Indani demdem ka ɲa ghuni nzakwani. ²² Dər Pwal, dər Apwalus, dər Kefas, dər ghəŋa hađik, dər hafu, dər mtaku, dər skwiha ndanana, dər skwiha dza'a sagħa nda sa, ka ɲa ghuni nzakwani. ²³ Kaghuni ya, ka ɲa Kristi kuni, Kristi guli, ɲa Lazglafta ya.

4

Għunata mnduha Kristi aŋni

¹ Mantsa tama, nghawa aŋni ka gwal ksanatá slna ta Kristi. Nghawa aŋni guli ka gwal fanam Lazglafta ta dífatá skwani ma dzvu. ² Vərđa skwi ya ta psə lu da mndu ya fanam lu ta skwi ma dzvu ná,

* 3:19 Ayuba 5:23, 13. † 3:20 Zabura 94:11.

nzakwani ka n̄ərma mndu. ³ Da i'i tada, d̄ər má ta tsa mnd̄era dá kuni, d̄ər má tsad̄ighaha mnda s̄ela ta guma, had̄ gwada da wa. I'i ná, tsa a yu ta guma ta gh̄əŋa da wa. ⁴ Had̄ sana skwi maga yu ta gr̄ə yu wa. N̄ərma mndu yu a ka yu guli wu, Mgham Lazglafta dza'a tsad̄ighatá guma, mndu a wa. ⁵ Tsa tama ná, ma gi tsə kuni ta guma ta gh̄əŋa mndu ta kul sagha fitikani. Kzlawá, ta hway da wa kuni na! Bađu sagha Mgham ná, dza'a kligin̄kla ta daði ta skwi nda difa. N̄a kligin̄tani duway ta daði ta skwi ta ndan̄ə mnduha. Bađu tsa tama, d̄ər wa dza'a mutsa rfani da Lazglafta manda ya ta ran̄ta.

⁶ Zwanama dá, tsa skwiha garaghunaf yu ta gh̄əŋa an̄ni nda Apwalus ya ná, ka tagha kuni ta skwi mida nzakwani: «Da zwađutá kuni ma tvi ka zluñtá skwi nda vinda.» Da laghu kuni da gh̄ər̄baku kazlay: Mal tsa n̄a dá mndu ya ka n̄a sani kə'a. ⁷ Wa ta mnay n̄a gha kazlay: Mal kagha ka sanlaha kə'a na? Lazglafta a ta vlaghatá inda skwi ra? Ka si Lazglafta ta vlaghata ya ní, kabgawu ta kəl ka ka gh̄ər̄baku manda skwi vlagha nda vla a lu wu 6a?

⁸ Mantsa a nzakwani wu ki! Nya pda kuni na? Wya nda na kuni ka gadghəl katək, ta za mghama ghuni kaghuni, ta ghuya dan̄wa n̄ni an̄ni. Ta kumay yu má ta zay ghuni ta tsa mgham ya katək, má ka gwa mu ta vgha ka skwa turtuk nda kaghuni. ⁹ Ta gr̄ə yu ná, nana an̄ni gwal ghunay na ná, nda hul faghuta Lazglafta ta an̄ni. Manda gwal tsanagha lu ta guma, pgha lu n̄a pslatá h̄əŋ ya an̄ni. Nda nza n̄ni ka skwa katskatsu, n̄a nghan̄ mnduha ma gh̄əŋa had̄ik nda duhwalha Lazglafta tani. ¹⁰ Nda nza an̄ni ka rgha, ta gh̄əŋa gwada ta Kristi. Kaghuni ya, nda hid̄a an̄ni ka kaghuni, kabga nzugwatá kaghuni

nda Kristi. Kaghuni yeya nda mbra, mbra a an̄ni wa. Kaghuni yeya gwal ka mndu, had̄ mndu ta kulaftá an̄ni ka mndu wa. ¹¹ D̄ər nda va nana ná, ta dzay dzay maya nda ndala tani ta an̄ni. Lgut t̄dukwa a ta vgha n̄ni wu, ta gdata ta dga an̄ni lu. Ta tvi ta tvi s̄ela n̄ni. ¹² An̄ni ta h̄ərfaku ka maga* skwi n̄a fadamta n̄ni da wa n̄ni. Razañnafha mndu, má tahula gha ka Lazglafta, ka n̄ni. D̄ər ki lu ta dula an̄ni ya ná, m̄ərsu' ká n̄ni ta su'ay guli. ¹³ D̄ər kinawu ká mnduha ta raraza an̄ni ya ná, sleded̄a ka an̄ni ta gwada nda h̄əŋ. Ka maghdzəka tan̄ ká mnduha ma na gh̄əŋa had̄ik na fatá an̄ni. Manda n̄ədək ká h̄əŋ ta ngha an̄ni.

Zwana da ta đvu yu katakata kaghuni

¹⁴ N̄a pghaghunaghatá hula a ta vindaghunafta yu ta na skwi na wu, n̄a hurzlaghunaptá sləm̄əŋ ta vindaghunafta yu, kabga zwana ta đvu yu kuni. ¹⁵ D̄ər má d̄əmbu' kidaghi mnduha ta tagha skwi ta gh̄əŋa Yesu Kristi n̄a ghuni, turtuk-tuk da ghuni. I'i tsa da ghuni ya kabga tin̄əl i'i ta mnaghunatá Lfid̄a Gwada, ka zlghaftá kuni ta Yesu Kristi. ¹⁶ Kdəkwađdək! Ksawaksa ta gh̄əzama dá. ¹⁷ Tsaya tama, ghunafghuna yu ta Timute ta nzakway ka zwan̄a da ya đvu yu. N̄ərma mndu ya ta tva Mgham Yesu. Ta tvi s̄elani n̄a lagha havglaghunaktá tva nzakwa dá ma Yesu Kristi, nda ya ka yu ta taghay n̄a Iglizha ma inda vli.

¹⁸ Səglaghata a Pwal wu ka sanlaha ta gray mataba ghuni, ka gh̄ər̄baku. ¹⁹ Ka ta đvay Lazglafta katsi ná, ndusa yu ka labə da kaghuni. Ka mamu sana skwi laviñ tsa gwal ta gh̄ər̄baku ya ta magatá tsi, ka gwad̄inta nda wi a tsi ya, dza'a snay yu bađu tsa. ²⁰ Gwada ta ga mghama Lazglafta ná, gwad̄inta nda wi yeya a wu,

* 4:12 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:3.

ta maravamara mbrakwani. ²¹ Ka lagha yu slaghunaghata nda sarak re, ari ka lagha yu slaghunaghata nda zdakwa ghəņa da, nda ya nda dva kaghuni a na? Zba a wa zba ta ya ta kumə kuni mida.

5

Dər nu tsi ka gwal zlgħay nda ɲuduf ta magay nda vgha tan

¹ Ka lu ta mnay ta snə yu ma luwa ná, mamu hliri mataba ghuni. Dər gwal kul snanťá Lazglafta ná, had həŋ ta nzaku manda tsaya wa. Ta hani sana mndu nda markwa dani, ka lu. ² Ma ɲa dzata ghuni ta ghəŋ ka taw, ka ghzliŋťá tsa mndu ya mataba ghuni ná, ghərǎaku ɲa ghuni ta ghərǎay ta ghəņa tsa. ³ Dər má di'ɲ nzatanzakwa da nda kaghuni ná, kawadaga yu nda kaghuni ma sulkuma vgha da. Nda ghada tsanaghata da ta guma ta mndərga mndu ta magatá skwi manda tsaya, manda skwi hada yu kawadaga nda kaghuni. ⁴ Tsatsa yu ta tsa guma ya nda hga Mghama mu Yesu. Skwi ta mnaghunata yu ná, ts kavawatska. Ka ts kavatska kuni katsi, ya kawadaga sulkuma vgha da nda kaghuni. Kawadaga mbrakwa Mghama mu Yesu guli nda kaghuni. ⁵ Ka vlanťa kuni ta tsa mndu ya ta halaway, ɲa ǎadziŋťá slu'uvghani, kada mbanafťa Lazglafta ta hafani bađu vragata Mghama mu Yesu.

⁶ Ngha a i'i ta skwi ɲa ghərǎay kaghuni ta ghərǎaku wa. Sna a kuni kazlay: Kuseta ta is ná, ta ɲlanafŋla ta inda hwadatá hupa buradi kə'a ra? ⁷ Klin'wa kla ta tsa dmaku ta nzakway manda is ya mataba ghuni, dza'a kəl kuni ka nzata hezle' manda hwadatá hupa buradi kul had is mida. An mndani, nda sna yu kazlay: Ghuǎighunis ghuǎa Lazglafta hezle' nda ma mta ta Yesu Kristi kə'a. Tsatsi ná, nda

nza manda Zwanja Tuwak ta hnə lu ɲa za skala Pak* ya. ⁸ Ma zə mu ta tsa skala Pak nda buradi nda is ɲa ghalya mida ya. Tsa is ya ná, maga ghwadaka skwi ya. Zama za nda buradi kul had is mida ta nzakway ka vərđani dze'dze' ya. Nda ɲuduf ya nda ghuǎa, tđukwa†.

⁹ Ma tsa delewera da vindaghu-naf yu ghalya ya ná, mnaghu-namna yu kazlay: Yaha kuni da ksa nzaku nda gwal ta hliri kə'a. ¹⁰ Tsa mnay mnə yu ya ná, ta mnə ta ghəņa gwal ma ghəņa hadik, ta hliri, ta tsagana, ta ghali, ta wuya skwi a yu wa. Ka má mantsa tsi katsi ná, má sli'agapsli'a kuni tkwe' ma ghəņa hadik. ¹¹ Skwi mnə yu ɲa ghuni ná, ma ksə kuni ta nzaku nda mndu ta mnay kazlay: Krista i'i kə'a ta mataba tsa ná, ta hliri, ta tsagana, ta wuya skwi, ta kuslemberaku, ta ghuyaku, ta ghali. Yaha kuni walanťá tsghə da hliba turtuk kawadaga nda mndərga tsa mndu ya.

¹²⁻¹³ Nu gwada i'i nda gwal kul sagma zlgħaftá Kristi ná, Lazglafta a dza'a tsa guma ta ghəņa tsaha ya ra. Gwal mataba kaghuni ɲa ghuni dza'a tsa guma ta ghəņa tan. Ka defteri na: «Ghzlapwaghzlap ta mndu ta maga ghwadaka skwi mataba ghuni‡,» ka'a.

6

Tsapťa guma mataba gwal zlgħay nda ɲuduf

¹ Ka sli'afslia skwi mataba sani nda sani mataba ghuni katsi, waka sani dza'a walanťá dza'a kla tsa gwada ya da gwal guma kul snanťá Lazglafta, ka zluŋťá mnduha Lazglafta na? ² Sna a kaghuni kazlay: Mnduha Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəņa mnduha ghəņa hadik kə'a ra? Ka si kaghuni dza'a tsa guma ta ghəņa mnduha ghəņa

* 5:7 Ngha ta Sabi 13:7, 12:21. † 5:8 Ngha ta Sabi 12:15-20, Vrafta ta zlahu 16:3. ‡ 5:12-13 Vrafta ta zlahu 17:7.

hadik ya ní, slaghu a kaghuni ka tsatá guma zwana skwiha ki'a ki'a ra? ³ Sna a kaghuni kazlay: Amu dza'a tsa guma ta ghə̀ja duhwalha Lazglafta kə'a ra? Skwi mataba nzakwa mu yeya dza'a trapta mu tama rki! ⁴ Ka mamu skwiha mantsa ya ta slata mataba ghuni katsi, ka klafta kuni ka klaghata da gwal guma kul had ghzliwa tan da Igliza Lazglafta ná, ⁵ aya hula! Ka i'i nda kaghuni. Nwaya ki mndu dər turtuk nda difil ma ghə̀jani prək ka dzraghunaftá skwi mataba ghuni na? ⁶ Ra a ka klay ghuni ta gwada mataba kaghuni gwal zlgay nda nɗufuf ha ka klay ghuni da gwal guma kul snantá Lazglafta wa.

⁷ Nda nza tsa wluvusta ta wluvusta kuni ta vgha mataba ghuni ya ka badzaku. Ka gagha ga mndu ta gwada, ksay gha ta nɗufuf. Ka ghala ghala mndu ta kagha, zlanata gha. ⁸ Nda va tsaya ya ná, tsa kaghuni ya ta ganatá sani. Va tsa kaghuni ya ta ghwalguduntá skwa sani, kulam nda va tsa nzakwa ghuni ka zwanama ya. ⁹ Sna a kaghuni kazlay: Had vla gwal ta ga dmaku ma ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? Ma nanə kuni ta ghə̀ja ghuni. Dina ka snantá ghuni kazlay: Gwal ta ga sli'insli'inj, nda gwal ta wuya skwi, nda gwal ta hliri, nda gwal ta hani zgun nda zgun, marakw nda marakw, ¹⁰ Nda gwal ta ghali, nda gwal ta hara'u ta iri nda gwal ghuyaku, nda gwal ta kusleberaku, nda gwal ta zla'uwa mndu ná, had hə̀j dza'a lami da ga mghama Lazglafta wu kə'a ra? ¹¹ Manda tsaya si nzatá nzakwa sanlaha mataba ghuni ghalya. Ndana tama, Sulkuma Lazglafta mu ta ghuḅaghunata, ka nzatá kuni hezle', ka naghunafta ka nərma mndu kabga zlgahfta ghuni ta Mghama mu Yesu Kristi.

Vlanwa glaku ta Lazglafta nda

vgha ghuni

¹² «Had skwi piydif lu ta ghə̀jani wu,» ka sanlaha mataba ghuni ta ndanay. Tsaw inda skwi a nda ra wu. «Lavinjlava yu ta maga inda skwi guli,» ka sanlaha. Tsaw had i'i dza'a ga vu'a sana skwi wa. ¹³ «Skwa zay ná, nja hudi a ra? Hudi guli ná, nja skwa zay a ra?» ka kuni ta mney guli. Tsaw nda skwa zay tani, nda hudi tani, dza'a badzinḅadza Lazglafta ta hə̀j his his. Slu'uvgha ná, magaf a Lazglafta nja maga sli'insli'inj nda tsi wa. Nda nza slu'uvgha nja Mgham Yesu, ta nzata Mgham Yesu ka nja slu'uvgha. ¹⁴ Ma mtuta Mghama mu Yesu ná, Lazglafta ta sli'aganapta ma mtaku. Tsatsi dza'a sli'agamapta ma mtaku nda mbrakwani guli.

¹⁵ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, fawaya vgha Kristi ya kə'a ra? Dza'a nda ra ka klafta da ta fawaya vgha Kristi ka ndi'anafta nda slu'uvgha karwa rki? Magava a wu! ¹⁶ Sna a kuni kazlay: Mndu ta ndi'aftá vghani nda karwa ná, ka skwa turtuk vgha tan nda tsi kə'a ra? Tsa mnduha his ya dza'a nzata ka slu'uvgha turtuk*, ka defteri ta ghə̀jani. ¹⁷ Mndu ta zlanantá ghə̀jani ta Mgham Yesu ná, ka skwa turtuk ndana tan nda Mgham Yesu.

¹⁸ Tsaya tama, zlanwa sli'insli'inj. Hamata dmakuha ta magə lu ná, ta 6la vgha ta maga'ata lu. Mndu ta fatá sli'insli'inj ka slnani, nja vərda slu'uvghani ta ga tsi ta dmaku. ¹⁹ Sna a kuni kazlay: Slu'uvgha ghuni ná, hə̀ga Sulkum nda ghuḅa ya kə'a ra? Lazglafta ta vlaghunata nja nzaku ma kaghuni, ta ka nja ghuni a vgha ghuni tama wa. ²⁰ Vara vara Lazglafta ta kaghuni nda skwi nda bla. Tsaya tama, vlanwa glaku ta Lazglafta ma skwi ta magə kuni nda slu'uvgha ghuni.

* 6:16 Ngha ta Zlrafta 2:24.

7

Zlgha wa Pwal ta ghəŋa gwada ta kluvustá vgha

¹ Ndanana tama, wana yu ta zlghaghunaftá wa skwiha ya vindidif kuni: Dina ka nzata mndu kul kla marakw. ² Tsaw tama ná, ŋa wara hliri ná, dina ka klafta mndu ta marakw, ta dza'a marakw guli da zə'al. ³ Ka vla zə'al ta vghani ŋa markwa taŋ. Ka vla marakw guli ta vghani ŋa zə'ala taŋ. ⁴ Vgha marakw ná, ŋani a wu ŋa zə'ala taŋ ya. Vgha zə'al guli ná, ŋani a wu ŋa markwa taŋ ya. ⁵ Ka dzraf nda dzra a kuni ŋa fitik rets kabga ŋa maga du'a wu katsi ná, yaha sani da kwalaghutá vla vghani ŋa sani. Tahula tsaya, ka vraglanafta kuni ta guya vgha ghuni manda va ya snu kuni, da traptá kuni ta ŋafta ghudzaku ma vgha ghuni, da mutsaftá halaway ta ghurum ŋa ŋraptá kaghuni.

⁶ Hidaku ŋa i'i ta vlaghunata, ka nzata tsi ka tkwe'a ka yu nda kaghuni wa. ⁷ Ka má manda ndana i'i tsi ná, má manda ŋa da ka mnduha nzata, ka i'i. Tsaw dər wa nda ŋani ma zďakatahudi vlaŋ Lazglafta. Yeya ŋa gha, ka'a nda ya, yeya ŋa gha ka'a nda sani.

⁸ Skwi mnə i'i ná, ta mnay yu ŋa gwal kul had markwa taŋ nda mi'a wadguha ná, dina ka kday ghuni ta nzakwa ghuni turtukwa ghuni manda i'i na. ⁹ Ala ka si laviŋ a kuni ta ŋafta wu katsi, kluvwaka ta vgha. Dər kluvtá vgha ka nzata ka su'ay.

¹⁰ Wya zlahu ta mnanata yu ta gwal ta kluvtá vgha taŋ, i'i a ta mnay guli wu, mgham ta mnata kazlay: Yaha marakw da dgata vgha nda zə'ala taŋ kə'a. ¹¹ Ala ka dgadga tsi ta vgha nda zə'ala taŋ ya, nzatani mantša, yaha tsi kləgəltá sana zə'al. Ka mantša a tsi wu dzraglaftani nda zə'ala taŋ. Yaha zə'al da ghziŋtá markwa taŋ guli.

¹² Wya skwi ta mnə i'i ka ghəŋa da ŋa sanlaha, Mgham a ta mnay wa. Ka mamu mnda zlghay nda ŋuduf kul zlghaftá markwa taŋ ta Yesu Kristi katsi, tsaw ta kumay tsa marakw ya ta kda nzakwani nda tsa zə'ala taŋ ya katsi, yaha tsa mndu ya da ghziŋtá tsa markwa ya. ¹³ Manda va tsaya guli, ka mamu marakw ta zlghaftá Yesu Kristi nda zə'ala taŋ kul zlghaftá Yesu katsi, tsaw ta kumay tsa mndu ya ta kda nzakwani nda tsa marakw ya katsi, yaha tsa marakw ya laghu ga taŋ. ¹⁴ Kəl yu ka mnay manda tsaya ná, kabga nda ghu6a tsa guyatá vgha tsa mndu kul zlghaftá Kristi ya nda markwa taŋ ta zlghafta ya. Mantša ya guli, nda ghu6a tsa guyata vgha marakw kul zlghaftá Kristi nda zə'ala taŋ ta zlghafta ya. Ka má nza a tsi mantša ná, má dza'a nzaku zwana taŋ manda zwana gwal kul snanťá Lazglafta. Wya kahwathwata guli ná, nda ghu6a nzakwa taŋ da Lazglafta. ¹⁵ Ka ta had yu nda kagha wu, ka tsa kul zlghafta Kristi ya ná, dgaghutani ta vghani. Ma tsaya tama, dər zə'al tsi, ka dər marakw a tsi ma zlghay nda ŋuduf, flau' nzakwani kabga hgaŋ hga Lazglafta ta kaghuni ŋa nzaku nda zďaku. ¹⁶ Kagha marakw ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta zə'ala ini kə'a ra? Kagha zə'al ta zlghaftá Yesu, nda sna kagha kazlay: Dza'a mbanafmba yu ta markwa ini kə'a guli ra?

Mndərga nzaku ta zďaganatá Lazglafta

¹⁷ Ka mantša a tsi wu ná, ka nza dər wa ta nzaku manda ya vlaŋ Lazglafta. Ka nza dər wa ta nzaku manda ya hgaŋ Lazglafta guli. Tsaya ta mnə yu ŋa inda Igliz. ¹⁸ Ka nda tsa fafaďa mndu ta hgafta Lazglafta katsi, ma thəgal tsi kazlay: Madər teke'a fafaďa da

kə'a. Ka ta nda fafađani mndu ta hgafta Lazglafta guli, ma thə tsi guli kazlay: Ka tsiņtsa yu kə'a. ¹⁹ Dər tsanaghuha lu, hađ skwi tsanagha tsi wu, dər tsanaghu a lu wu, hađ skwi tsanagha tsi wu, snata zlahā Lazglafta malani. ²⁰ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta Lazglafta ya ná, nzakwani manda va tsaya. ²¹ Ka si ka vu'a ka ta hgafta Lazglafta ta kagha, ma ndanu ka. Ala ka mamu tva mutsafta gha ta nzaku falau' vgha katsi ya, mutsumutsa katək. ²² Ka dər ka vu'a mndu ta hgafta mgham Lazglafta katsi, nda pla vgha tsa mndu ya da Mgham Lazglafta. Manda tsaya, mndu kul hađ ka vu'a ta hgafta Lazglafta ná, ka vu'a Kristi tsatsi guli. ²³ Nda bla varata lu ta kaghuni, ma niņ kuni ta ghəņa ghuni ka vu'a mnda səla. ²⁴ Ka kinawu nzakwa mndu ta hgafta lu ya zwanama, nzakwani mantsa ta kəma Lazglafta.

Gwađa ta ghəņa gwal ta kul klaftá marakw

²⁵ Ta ghəņa gwal kul kluvta vgha taņ ya, skwi ta ndanu yu dza'a yu mnay, ya snay yu da Mgham Yesu a wa. Dza'a snay kuni ta gwađa đā kabga mndu ta fə lu ta ghəņ tida yu.

²⁶ Ta ghəņa na blakwa nzaku na ná, wya skwi ta ndanu yu: Dina ka nzakwa mndu mantsa. ²⁷ Ka klaflka ka ta marakw katsi, ma zbəgəl ka ta dgatá vgha nda tsi. Ka klafl a ka ta marakw wu, ma zbə ka ta marakw. ²⁸ Ka klaflka ka ta marakw, ga a ka ta dmaku wa. Ka laghula makwa da mndu guli, ga a ta dmaku wa. Nziya nza tsi ná, dza'a ghuyay ta đāņwa ma slu'uvgha. Ta kumay yu ta klaghu- napta ma tsa ghuya đāņwa ya.

²⁹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay zwanama: Ta sira a fitik wu, daga ndanana, ka nza gwal nda marakw mista taņ, manda gwal kul hađ nda marakw. ³⁰ Ka nza gwal ta taw, manda gwal kul hađ ta taw. Gwal

ta rfu guli, manda gwal kul hađ ta rfu. Gwal ta dzawatá skwiha guli, manda gwal kul hađ skwi da həņ. ³¹ Ka nza gwal ta za mgham ma ghəņa hađik, manda gwal kul hađ ta za mgham, kabga ndusa na ghəņa hađik na ka kdaku.

³² Ta kumay yu ta nzakwa ghuni kul hađ ma ndanu. Mndu kul klafta marakw ná, ta ghəņa tva skwiha ta zdəganata Lazglafta yeya ta ndanə tsi. ³³ Ama mndu ta klaftá marakw, ta ndanay ta skwiha ma ghəņa hađik ņa zba tva zdəganatani ta markwa taņ. ³⁴ Tsaya tama, his skwi ta ndanə tsi. Mantsa marakw kul hađ zə'alani nda makwa ta həga guli. Ta ghəņa tva skwiha ta zdəganata Mgham Yesu yeya ta ndanə həņ. Tva skwiha ta zdəganatá Mgham Yesu yeya ta ndanə həņ, kabga fafa həņ ta ņudufa taņ, nda ghəņa taņ tani, ņa Lazglafta. Marakw ga zə'al ná, ta ndanay ta skwiha ma ghəņa hađik ņa zba tva zdəganatani ta zə'ala taņ.

³⁵ ņa kata kaghuni tsa skwi ta mnə yu ya, ņa tsaghunamtá mat-savađa a wa. Ta kumay yu ta magay ghuni ta skwiha ta raku, ka ndi'aftha kuni ta vgha nda Mgham Yesu kul hađ sana ndanu.

³⁶ Ka lagha duhwal nda maku- midzani mantsa: Kla a yu ta kagha wu ka'a, tahula tsa, ka ndanuglaptá tsi kazlay: Dmaku tsa skwi ya magana yu kə'a, tsaw tata tđu ņudufani tida ta kumay ta klay katsi, ka kla tsi. Maga a ta dmaku wa. ³⁷ Ka lagha duhwal ka kurata kazlay: Kla a yu ta marakw wu kə'a, grafgra guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a ma ņudufani mndu a ta pyafta wu kə'a katsi, đina tsaya. ³⁸ Tsaya tama, ka klaflka mndu ta marakw ná, đina tsaya. Ka kla a yu ta marakw wu, ka mndu guli ná, mal tsaya đinakwani.

³⁹ Ka ta ndiri zə'ala marakw katsi ná, yaha walaņta dza'a mista sana zə'al. Ala ka nda mta zə'ala

taŋ katsi, laviŋlava ta dza'a mista sana zə'al ta kumə tsi. Nziya nza tsi, mista mnda zlgħay nda ɲuɖuf katsi. ⁴⁰ Ka má manda ndana i'i tsi, mal ma nzatani mantsa ya dza'a mutsafta tsi ta rfu, ka ya dza'a laghu tsi mista sana zə'al. Nda sna yu guli kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta da i'i kə'a.

8

Za slu'a skwa wuyay

¹ Skwi ya dza'a yu gwaɖay ndana, dza'a gwaɖay yu ta ghəŋa slu'a skwa wuyay. Manda va ya mnə kuni kazlay: Nda sna mu ta inda skwi kə'a ya ná, manda va tsaya nzakwani. Ama tsa snaŋta skwa mu ya ná, ta vlamata gla ghəŋ. Dvuvusta vgha skwi dza'a kla amu ta kəma ta kəma. ² Ka nda sna i'i ta skwi ka mndu ta ndanay katsi ná, ta sna a tsa mndu ya ta skwi manda ya ta raku ka snaŋtani wa. ³ Ka ɖvuɖva mndu ta Lazglafta katsi, tsa mndu ya ná, nda sna Lazglafta ta tsatsi.

⁴ Taghəŋa skwi ta nghanatá za slu'a skwa wuyay, wya tsi: nda sna amu skwi ka bətbət na skwa wuyay ma ghəŋa hadik kə'a. Turtuktuk Lazglafta guli. ⁵ An mndani, mamu skwiha ta garə mnduha nda Lazglafta. Manda va tsaya ná, nda ndəgha «lazglaftaha» nda ndəgha «mghamha» guli. ⁶ Dər ma mantsa tsi, ŋa amu ná, turtuktuk Lazglafta n zakway ka Da mu, ta zlaganapta inda skwi ma ghəŋa hadik. Nani amu guli. Turtuktuk mghama mu guli, tsaya Yesu Kristi zlaganap Lazglafta ta inda skwiha nda ma tsatsi ya, ma tsatsi nzata amu nda hafu guli.

⁷ Dər nda sna amu kazlay: Had hafu ma skwa wuyay wu kə'a ná, sna a sanlaha mantsa ya wa. Ta zə həŋ ta slu'a skwa wuyay ná, manda va skwi mamu hafu ma tsa skwa wuyay ya ka həŋ ta ndanay, kabga snusna həŋ nda skwa wuyay. Ta

mutsa a mbrakwa taŋ ma zlgħay nda ɲuɖuf wu, ɲriŋnisŋra na slu'i zu ŋni na ka həŋ ta ndanay. ⁸ Skwa zay a dza'a kladamaghata da Lazglafta wa. Dər má ta zay mu, dər má za a mu wu, had skwi tsamagha tsi wu, had skwi htamaghu tsi guli wa.

⁹ An mndani, laviŋlava kuni ta za inda skwi ta kumə kuni, ama ɖasuwa ka kuni da nzaku kuni ka skwa tuthun da gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlgħay nda ɲuɖuf nghər həŋ ta kaghuni. ¹⁰ Tsa lagha mndu kul mbraku ma zlgħay nda ɲuɖuf ka nghanatá kagha nda «sna ta skwi» ya kay, ta nzaku ma həga skwa wuyay ta za slu'a skwa wuyay katsi ní, had tsatsi dza'a mnay: Ka za i'i guli kə'a ra? ¹¹ Tsaya tama, tsa skwi maga kagha ta mnay kazlay: Nda «sna i'i ta skwi» kə'a ya ta zadɪŋtá tsa zwanama kul had mbrakwani mtu Kristi ta ghəŋa tsatsi ya guli. ¹² Ma tsa magay ghuni ta dmaku ka zlabiŋtá zwanama ma ndanu kul had mbrakwa taŋ ya, maganatá vərɖa Kristi kaghuni ta tsa dmaku ya. ¹³ Tsaya tama, ka si skwa zay dza'a zləmbiŋta zwanama ɖa katsi ná, had yu dza'a walglaŋta za slu'i dekdek wu, kada kwala yu zləmbiŋtá zwanama ɖa.

9

Mnay Pwal ta Lfida Gwada

¹ Laviŋ a yu ta maga inda skwi wu ra? Ghunata mnda Yesu Kristi a yu wu ra? Ngha a yu ta Mgham Yesu nda ira ɖa wu ra? Pəghatá ghəŋa slna ɖa ma Mgham Yesu a kaghuni ra? ² Dər má fa a sanlaha ta i'i ka ghunatá mnda Mgham Yesu wu ná, ka ŋa kaghuni ná, nda nza yu kabga i'i ta mnaghunata Lfida Gwada kəl kuni ka nzakway ka gwal zlgħay nda ɲuɖuf.

³ Wya skwi ta kəl yu ka huzla gwada da gwal ta mana i'i: ⁴ Má ra a ka mutsay ŋni ta skwi ŋa zay,

nda ya ŋa say ŋni ma slna ta maga ŋni ra? ⁵ Laviŋ a aŋni guli má ta klinťá mukuma ma zlgħay nda ŋuduf ta nzakway ka markwa ŋni manda ŋa sanlaha ma gwal ghunay, nda i zwanamani ma Mgham Yesu, nda Kefas wu ra? ⁶ Ari aŋni nda Barnabas yeya a ŋa maga slna ka mbalay na? ⁷ Ta kdá sŋaŋta kaghuni ta sludzi ta maga slna, tsatsi guli ta zunťá ghəŋani ra? Mamu mndu ta ŋəbata fu ná, kul za yakwani ra? Ari mamu a mndu ta ngha rini ná, kul sa u'a tsa rini ya na?

⁸ Mnda səla yeya ta ndana tsa skwiha mnə yu ya ra? Dər zlahā Lazglafta guli ná, ta mnay mantša. ⁹ Wya ka Musa vindafta ma zlahā Lazglafta: «Ma fanam ka ta budzaŋ ma wi ta sla. Ta dgə tsi ta hya*,» ka'a. Ta ghəŋa sla yeya ta ndana Lazglafta ta tsaya ra? ¹⁰ Ari ta ghəŋa amu a ta gwada Lazglafta kahwathwata katək na? Mantša ya nzakwani, ta ghəŋa amu vindafta tsi ta tsa mnay kazlay: Ta hvə mndu ta hva ná, nda fata ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi, ta dgə mndu ta hya guli ná, nda fa ta ghəŋani ŋa mutsa nisəlani katsi kə'a ya. ¹¹ Ka si aŋni ta sləgamťá hulfa Sulkum ma kaghuni ya ní, ra a ka tsu'ay ŋni ta skwa wa dzvu da kaghuni guli ra? ¹² Ka ta zayzay sanlaha ta kaghuni ya ní, mal aŋni a má dza'a zay katək wu ra?

Ta dawəŋ a aŋni ta skwi da kaghuni wa. Ta su'ay aŋni ta inda ghuya daŋwa ta slanaghata, kabga yaha ŋni nzata ka gwal ta pyaftá sli'a gwada ta ghəŋa Kristi ta kəma ta kəma. ¹³ Sna a kuni kazlay: Gwal ta ksa slna ma hāga Lazglafta ná, hada ta za həŋ ta skwa zaya taŋ kə'a ra? Gwal ta vla skwi ta gwir guli ná, mida ta mutsa hahəŋ ta ŋa taŋ guli kə'a ra? ¹⁴ Ta ghəŋa gwal ta mna Lfida Gwada guli ná, mnamna

Mgham Yesu kazlay: Ma tsa mna Lfida Gwada ya dza'a za hahəŋ ta ŋa taŋ guli† kə'a.

¹⁵ I'i ná, dawəŋ a yu ta skwi da kaghuni wa. Ka vlihata kuni a ka yu kəl yu ka vindaghunafta guli wa. Ta dər mtakwa dá, ka ya dza'a kləgədədušta lu ta skwa ghərbakwa dá. ¹⁶ Tsa mna Lfida Gwada ta mnə yu ya guli ná, nza a ka skwa ghərbay dá ta ghərbaku nda tsi wu, kabga tkwe' fidaghata lu ta mnay. Ka mnaŋ a yu wu ná, daŋwa ŋa dá. ¹⁷ Ka má i'i ta kuratá magay katsi ná, ma dza'a play lu ŋa dá. Tsaw i'i a ta kurata wu, ta magay yu kabga tkwe' fidaghata lu ta magay. ¹⁸ Nu ta mutsə yu mida tama? Skwi ta mutsə yu mida ná, mnay dá ka mbalay ta Lfida Gwada kul dáwa nisəla vəl mnay dá ta tsa Lfida Gwada yeya.

¹⁹ I'i ta kwara ghəŋa dá, tsaw ka niŋťá yu ta ghəŋa dá ka vu'a inda mnduha ŋa katanťá inda mnduha kada mutsanakta yu ta Mgham Yesu ta ndəghata mnduha. ²⁰ Ka mataba la Yahuda yu, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ. Ka mataba gwal ta ksa zlahā Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mutsakta yu ta həŋ, dər má nghadigha a gwada ta zlahu. ²¹ Ka mataba gwal kul sŋaŋťá zlahā Musa yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku kada mutsanakta yu ta həŋ. Va a tsaya ta mnay kazlay: Sna a yu ta zlahā Lazglafta wu kə'a wu, ta snay yu ta zlahā Kristi. ²² Ka mataba gwal nda hta mbrakwa taŋ ma zlgħay nda ŋuduf yu ya, manda hahəŋ ka yu ta nzaku, kada mbranafta yu ta həŋ. Mantša ya fata i'i ta ghəŋa dá, ka nzaku tavata dər wati ma mndu tsi ka maga inda kdavakta hidakwa dá ŋa mba'atá sanlaha. ²³ Kada dza'a Lfida Gwada ta kəma ta kəma, nda ya ŋa nzakwa

* 9:9 Vrafta ta zlahu. 25:4. † 9:14 Ngha ta Mata 10:10, Lukwa 10:7.

i'i tekw mida guli, ka yu ta kəl yu ka maga tsa skwiha ya.

Dzəgha vgha nda hwaya

²⁴ Sna a kuni kazlay: pda' pghatá vgha mnduha ta hwaya ta dabi ná, turtuk ya dza'a zata kə'a ra? Hwayawahwaya ta vərda hwaya kada zata kuni. ²⁵ Inda mndu ta tsa hwaya ya ná, ta zlahafzlahaha ta vghani ma taghayni, ŋa zatani. Tsa skwi dza'a zata tsi ya ná, dza'a ɓwadzu ɓwadza misimmisim. Ŋa amu ya, had ta ɓadzaku dekdek wa. ²⁶ Hwayiŋtahwaya ka bətbət a ta hway yu wa. Dzidiŋtá dembi ka dakwal a ta dzə yu guli wa. ²⁷ Ta zlahay yu ta ghəŋa da ka ghuya daŋwa ŋani, kada kwala vərda i'i ta dədaŋhuta nda hul tahula mnanata i'i ta Lfida Gwada ta sanlaha.

10

Yaha kuni nda skwa wuyay

¹ Zwanama da, ta kumay yu ta havaghunaktá skwi ta slanaghata dzidziha mu ta fitika Musa. Demdem həŋ nda bukwa ma ghwayak. Demdem həŋ ta tsughwadaptá drəfa dva*. ² Demdem həŋ ta magaftá batem ma drəf ma nzakwa taŋ ma ghwayak ma guyatá vgha taŋ nda Musa. ³ Demdem həŋ ta zutá skwa zay ta saha daga ta luwa. ⁴ Demdem həŋ ta sutá imi ta sabi ma kutumba. Lazglafta ta vlaŋtá tsa kutumba ya ta həŋ. Tsa kutumba ya ná, Kristi ya ta mbada† kawadaga nda həŋ. ⁵ Tsaw tama ná, mal gwal ta maga skwi kul zdəganatá Lazglafta ndəghatani mataba taŋ kəl həŋ ka rwuta ma mtak‡.

⁶ Tsa skwiha ta luta ya ná, nda nza ŋa snamamta ŋa kwala amu kul maga ghwadaka skwiha manda tsa maga hahəŋ§ ya. ⁷ Ma

nza kuni ka gwal ta wuya skwi manda sanlaha mataba taŋ, vindaf lu ta ghəŋa taŋ kazlay: Ka nzatá mnduha ka za skwi ka sa skwi, ka sli'aftha həŋ ka gatsuwa* kə'a ya. ⁸ Ma hlə kuni tiri manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl həŋ ka rwuta dəmbu' hisambsak hkən mida ta fitika turtuk† ya. ⁹ Ma dzəghə mu ta Kristi manda ya dzəghəŋ sanlaha mataba taŋ, kəl nahadikha ka zadanatá həŋ ya. ¹⁰ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku manda ya magə sanlaha mataba taŋ, kəl duhwalha Lazglafta ya ta rwa mndu ka zadanatá həŋ ya.

¹¹ Magumaga tsa skwiha ya nda həŋ ŋa snanamta sanlaha. Ka vindaftá lu ma defteri ŋa gunamanjá sləməŋ ta amu gwal ta ndusakta nda kdakwa na ghəŋa hadik na. ¹² Tsaya tama, ka nda sladaaslada da, ka mndu ná, daswa katsi tama da zləmbutá tsi. ¹³ Inda tsa dzəghuha ta grughunusta ya ná, dzəghuha ta ranjá mnda səla ya. Lazglafta ná, ŋərma mndu ya. Had dza'a zlanjá dzəghə ŋa dzəghaghunata ka malaghutá mbrakwa ghuni, da traptá kuni ta spafta wa.

Ma lə kuni da vla skala vla glaku ŋa skwa wuyay

¹⁴ Zwanama da gwal ta dvu yu, ka si mantsa tsi, dgaghwa vgha nda skwa wuyay. ¹⁵ Nda sna yu kazlay: Ta mnə ŋa kaghuni nda guna ghəŋa ghuni ya yu kə'a. Ka gala kaghuni ka ghəŋa ghuni ta na skwi ta mnə yu na. ¹⁶ Tsa leghwa tfawi ta sə mu, ka rfa Lazglafta ta ghəŋani ya ní, nza a ka guyatá amu nda Kristi nda ma usani ra? Tsa buradi ta dguvusta‡ mu ya guli ní, nza'a ka guyatá amu nda Kristi nda ma slu'uvghani guli ra? ¹⁷ Turtuktuk buradi mndani, ama nda ndəgha

* **10:1** Ngha ta Sabi 13:21-22, 14:22-29. † **10:4** Ngha ta Sabi 16:4-35, Vrafta ta Zlahu 8:3, Mbsak 20:8-11. ‡ **10:5** Mbsak 14:16, 23, 29-30. § **10:6** Mbsak 11:4, 34. * **10:7** Sabi 32:6. † **10:8** Mbsak 25:1-9. ‡ **10:16** Ngha ta Lukwa 22:19, nda 1 La Kwareŋt 11:23-26.

amu ta zay. Tsaya a ta maran̄ta kazlay: Nda guya mu ma slu'uvgha turtuk nda ma dguvusta mu ta tsa buradi turtuk ya kə'a ra?

¹⁸ Ngha wa zwana la Isra'ila 6a. Tsa gwal ta za skwi vla lu ɲa pla ghəj ta gwir ya ní, guya a həj nda Lazglafta mida ra? ¹⁹ Nu ta kumə yu ta mnay? Ta kumay yu ta mnay sana skwi tsa slu'i plana lu ta ghəj ta skwa wuyay ya kə'a ra? Ari sana skwi a na tsa skwa wuyay ya na? Sana skwi a dekdek wa. ²⁰ Skwi kumə yu ta mnay ná, pla ghəj ta plə gwal kul snan̄ta Lazglafta ná, ɲa duhwalha halaway ta planata həj ta ghəj, ɲa Lazglafta a wa. Va a yu ta guyatá vgha ghuni nda duhwalha halaway wa. ²¹ Lavin̄lava kuni ta sa skwi ta leghwa Mgham Yesu, ta saysay kuni ta leghwa duhwalha halaway wa. Lavin̄lava kuni ta za skwa Mgham Yesu, ta zayzay kuni guli ta ɲa duhwalha halaway wa. ²² Ta kumay mu ta ganaftá sidi ta Mgham Yesu ra? Ari mal amu a mbratani ka tsatsi na?

Magawa inda skwi ɲa vla glaku ɲa Lazglafta

²³ Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» ka kuni. Manda tsaya nzakwani, tsaw inda skwi a dína wa. Lavin̄lava mndu ta «maga inda skwi,» tsaw inda skwi a ta ɲla mndu guli wa. ²⁴ Ma laghu kuni ngha skwi ta dza'a kata kaghuni, nghawa skwi ta dza'a katan̄tá sana mndu.

²⁵ Zawaza ta inda skwi ta skwapta lu ta luma, ma dawu kuni ta vli ta ghəjani, ma lagha sana ndanu ta wa ghəjə ghuni, ²⁶ kabga ka gwađa Lazglafta na: «ɲa Mgham Lazglafta hadik nda inda skwi mida§ demdem,» ka'a.

²⁷ Ka hgaghunahga mndu kul snan̄tá Lazglafta ɲa za skwi, ka snata kuni katsi, zawaza ta inda skwi dza'a vlaghunata tsi,

ma walaɲ kuni ta dawutá vli ta ghəjani, ma ndananagha kuni ta sana ndanu ta ghəjani. ²⁸ Ka «slu'a pla ghəj ɲa skwa wuyay ya,» ka ka mndu nda kaghuni katsi, yaha kuni da zay da famta kuni ta tsa mndu ta mnaghunata ya ma ndanu. ²⁹ Ndana kaghuni a mnə yu wu, ndana tsa sana mndu ya.

I'i ná, lavin̄lava yu ta za inda skwiha. «Kabgawu tama ɲa mnay kazlay: Ma zə ka, yaha ka famtá sana mndu ma ndanu kə'a?» ³⁰ Ka si rfanagharfa yu ta Lazglafta ta ghəjə skwi zu yu ya ní, nu dza'a kəl lu ka mana i'i ta ghəjə skwa zay rfanagha yu ta Lazglafta ta ghəjani na?

³¹ Dər nu ta zə kuni, dər nu ta sə kuni, dər nu sana skwi ta magə kuni, magawa indani ɲa vlan̄tá glaku ta Lazglafta. ³² Ma nza kuni ka tuthun dər ka ɲa la Yahuda, dər ka ɲa la Grek, dər ka ɲa Igliza Lazglafta. ³³ Magawamaga manda ɲa da ta maga inda skwi ɲa zdəganatá inda mndu ya. Zba a i'i ta maga skwiha dza'a katihatá wu, skwiha ya dza'a katan̄tá ndəghata sanlaha ta magə yu, ɲa mutsafta taɲ ta mbaku.

11

¹ Ksawaksa ta sadá dā, manda ya ta ksə i'i ta sadá Kristi ya.

Nzakwazgwana nda mi'aha, ma həga Lazglafta

² Ta rfay yu ta kaghuni nda havapta ta havapta kuni ka i'i ma inda skwi, nda ya ka kuni ta ɲanatá skwiha ta taghaghunafta yu ya. ³ Ndana tama, ta kumay yu ta snan̄ta ghuni kazlay: Ghəj ta ghəjə inda zgun ná, Kristi ya. Ghəj ta ghəjə inda marakw ná, zgun ya. Ghəj ta ghəjə Kristi guli ná, Lazglafta ya kə'a. ⁴ Ka ta maga du'a inda zgun da Lazglafta nda ya ka ta mna gwađa snan̄ tsi da

Lazglafta a tsi katsi nda bukwatá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa Mghamani. ⁵ Ka ta maga du'a inda marakw da Lazglafta nda ya ka ta mna gwada snaj tsi da Lazglafta a tsi katsi kul bukwatá ghəŋ ná, tsatsa ta ghəŋa mghamani. Nda nza manda skwi nda htsga ghəŋani nda tsa. ⁶ Ka si bukwa a yu ta ghəŋ wu ka marakw ya ná, htshintani guli 6a! Ala ka si nda nza tsi ka skwa hula da marakw na gatsatani ta ghəŋani, ka htshintani a tsi ya, bukwatani tama!

⁷ Ma bukw zgun ta ghəŋ, kabga tsatsi ta gara vgha nda Lazglafta nda glakwani tani. Marakw ya ná, maravata glakwa zgun tsatsi, ⁸ kabga zgun ná, tsagap ma marakw a lu wu, marakw ya tsagap lu ma zgun. ⁹ Zlaganap a lu ta zgun ta ghəŋa marakw wu, marakw yeya zlaganap lu na zgun. ¹⁰ Tsaya dza'a kəl marakw ka kla ŋizla mghamani ta ghəŋani, kabga gwada ta duhwalha Lazglafta. ¹¹ Dər má mantsa nzakwani ma guyatá vgha nda Mgham Yesu ná, lava a ma marakw ka had zgun wu, lava a ma zgun guli ka had marakw wa. ¹² Manda va ya tsagap lu ta marakw ma zgun ya, marakw ta ya zgun guli. Da Lazglafta sagha indani*.

¹³ Galawa kaghuni 6a! Nda ra ka ndəbay marakw ta dzvu da Lazglafta kul bukwatá tsi ta ghəŋani ra? ¹⁴ Daga nzakwagapta ná, nda sna mnduha kazlay: Skwa hula zlanja zgun ta swida ghəŋani zəmbək kə'a. ¹⁵ Marakw ya ná, ka skwa rka nzakwani da tsatsi, kabga vlanvla lu ta swidi zəmbək manda skwi na bukwa ghəŋani ta tsatsi. ¹⁶ Ka mamu mndu dza'a zlarday katsi, dina ka snantani kazlay: Snəgla a anjani, nda Iglizha Lazglafta ta sana tva nzaku ta ghəŋa tsaya wa kə'a.

* **11:12** Ngha ta Zlrafta 1:26-27 nda 2:18-23. nda 1 La Kwareŋt 10:16.

Guya vgha na zay nda sa usa Mgham Yesu

Mat 26:26-29, Mak 14:22-25, Luk 22:15-20

¹⁷ Wya sana skwi ta magaku da kaghuni kul had yu ta rfa kaghuni. Ta tskavatá kuni má na magay ghuni ta skwi na dza'a ta kəma ta kəma ya ná, vər nda hul na kaghuni. ¹⁸ Karku ná, ta tskavata kuni, kaghuni gwal zlgay nda nuduf tazlay ná, mamu daga vgha mataba ghuni ka lu ta snə yu. Zlah mantsa ya nzakwani ka yu ta gray. ¹⁹ Dina va tsa daga vgha ya mantsa mataba ghuni katək, kada grafta lu ta vərda nərma mnduha mataba ghuni. ²⁰ Tsa tskavata ta tskavata kuni ya ná, na za skwa zaya Mgham† Yesu a ta tskavata kuni wa. ²¹ Ta tskavata kuni ka za skwa zay ná, dər wa ta njavata ka za nani, ka kuni ta magay. Ta dzə maya ta sanlaha, nda ghwaya nda ghwaya sanlaha. ²² Ari had wa a həga ghuni, na zay ghuni nda ya na say ghuni ta skwa ghuni na? Ta kumay kuni ta ghuḅasa Igliza Lazglafta ra? Ari hula a ta pghə kuni na gwal kul had skwa tan na? Nu dza'a yu mnay na ghuni? Dza'a rfay yu ta kaghuni ka kaghuni ra? Ta ghəŋa tsaya ná, rfa a yu ta kaghuni wa.

²³ Wya skwi tsu'af yu da Mgham Yesu, ka taghaghunafta yu: Ta tsa rvidik kəl lu ka vlatá Mgham Yesu ya ná, ka klaftá tsi ta buradi, ²⁴ ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəŋani, ka ɓlanaptá tsi, ka'a mantsa: «Nanana ná, slu'uvgha da ya na ghuni, ka maga kuni ta na skwi na na havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁵ Mantsa guli kdakwa tan ta zutá skwa zay, ka klaftá tsi ta leghwa, ka'a mantsa: «Nana leghwa na ná, lfida slərba ta zughu ya zlərɓap Lazglafta nda usa da. Inda say dza'a sə kuni dazlay ya ná, ka maga

† **11:20** Skwa zaya Mgham: Ngha ta aya 23-26

kuni ɲa havay ghuni ta i'i,» ka'a. ²⁶ Tsaya tama, inda nzata ghuni ka za na buradi na, ka sa skwi ma na leghwa na ná, mna nzakwa Mgham Yesu ha ka saghani ta mnə kuni nda tsa.

²⁷ Mantša ya, ta zə mndu ta na buradi ná, ta sə mndu ta skwi ma na leghwa ná, ngha a ka sana skwi wu katsi, gaga ta dmaku, kabga ngha a ta slu'uvgha Mgham Yesu ka sana skwi wa. ²⁸ Ka gala mndu ma ghanjani ta nzakwani karaku ma kɔ́ɔ tsi ka za na buradi na, nda ya ma kɔ́ɔ tsi ka sa skwi ma na laghwa na. ²⁹ Mndu ta zay, ta say kul snan̄tá guyata vgha tan̄ nda Mgham Yesu ná, tɔ́anaktá ta ghənjani ta guma Lazglafta, ma tsa zay ta zə tsi nda tsa say ta sə tsi ya. ³⁰ Tsaya kəl ndəghata sanlaha ka nzata kul dughwanaku mataba ghuni, nda raghwa sanlaha, ta rwutá sanlaha. ³¹ Ka si amu kaghəja mu ta galaptá nza-kwa mu katsi ná, haɔ́ Lazglafta dza'a tsa guma ta ghəja amu wa. ³² Ala ka tsamagha tsa Lazglafta ta guma ka zlahá amu nda tsi ya, nda nza ɲa kwalani kul tsamaghatá guma kawadaga nda gwal ma ghəja haɔ́k.

³³ Tsaya tama zwanama, ka tsakavatsaka kuni ka za skwi katsi, kazlafwa vgha ghuni karaku. ³⁴ Ka si maya ta kuzlan̄tá mndu katsi, zutani ta skwa zayni mintghani, da nzaku tsa tska vgha ghuni ya ka kla ghəja ghuni da guma Lazglafta. Pɔ́akwa hamata skwiha ya ná, dza'a payafta baɔ́u laba ɔ́a da kaghuni yu.

12

Skwi ta vlə Sulkum nda ghuɔ́a

¹ Zwanama ɔ́a, ta ghəja mbraku ta vlə Sulkum nda ghuɔ́a ná, va a yu ta nzakwa ghuni kul tsalaku mida wa.

² Nda sna kuni kazlay: Ma fitika nzakwa ghuni ta kul snan̄ta kuni

ta gwaɔ́a Lazglafta ná, ta tsəlɔ́u ta kəma skwa wuyayha ta nzaku duduguma kuni ta tsəlɔ́u, hahəj ta tin̄wa kaghuni guli. ³ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Haɔ́ mndu ta mna gwaɔ́a nda mbrakwa Sulkuma Lazglafta kazlay: Nda ksi'a Yesu kə'a wa. Ka nda mbrakwa Sulkum nda ghuɔ́a a tsi wu katsi, haɔ́ mndu dza'a laviñtá mnay kazlay: Yesu ná, Mgham ya kə'a guli wa.

⁴ Ta traku mbaku kavghakavgha ta dgə Sulkum, ama va tsa Sulkum turtuk ya ta dgay. ⁵ Ta traku slnaha kavghakavgha ta magə lu, ama ɲa va tsa mgham turtuk ya ta maga lu. ⁶ Ta traku tva magay mnduha ta slnaha kavghakavgha, ama va tsa Lazglafta turtuk ta maga indani ma inda mndu. ⁷ Nda tvi kavghakavgha ta mara Lazglafta ta mbrakwa Sulkumani nda ghuɔ́a ma inda mndani, ɲa katuvtá vgha nda tsi. ⁸ Mbrakwa gwaɔ́a nda ɔ́ifil vlan̄ Sulkum ta sani. Mi-dala gwaɔ́a vlan̄ va tsa Sulkum ya ta sani. ⁹ Mbrakwa zlgay nda ɲuɔ́uf vlan̄ tsa Sulkum ya ta sani. Mbrakwa mbamba mnduha vlan̄ va tsa Sulkum ya ta sani. ¹⁰ Mbrakwa maga mazəmzəmha vlan̄ tsi ta sani. Mbrakwa kla lwa Lazglafta vlan̄ tsi ta sani. Mbrakwa galaptá sulkumha vlan̄ tsi ta sani. Mbrakwa laviñtá gwaɔ́a nda sana gwaɔ́aha vlan̄ tsi ta sani. Mbrakwa snan̄tá tva mbəɔ́igin̄tá tsa gwaɔ́aha ya vlan̄ tsi ta sani. ¹¹ Indani ná, tsa Sulkum turtuk ya ta magay. Tsatsi turtukwani ta dgay ɲa inda mndu manda ya ta kumə tsi.

Gwata kaghuni demdem, vgha Kristi kuni

¹² Nghama tsatá vgha mu ya 6a: Manda nzakwa tsuhmbura vgha mndu nda ndəgha fawayha tida ɔ́ar ma kinawu ndəghatani ya, vgha turtuk ya, mantša ya nzakwa Kristi guli. ¹³ Amu demdem, ɔ́ar la Yahuda tsi, ɔ́ar la Grek a tsi, ɔ́ar

mndu ka vu'a tsi, dər mndu kul had ka vu'a a tsi, magamafmaga lu ta batem ɲa nzaku ka slu'uvgha turtuk ma Sulkum turtuk. Ka mutsaftá mu demdem ta va tsa Sulkum turtuk ya, manda skwi sava mu nda sa.

¹⁴ Tsaya tama ná, nza a tsuhmbura vgha ka faway turtuk wu, gwagwatá fawayha ya. ¹⁵ Ka «dzvu a i'i wu, nza a yu ka faway vgha wu,» ka ka sɛla katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁶ «Iri a i'i wu, nza a yu ka vgha wu,» ka ka sləməŋ katsi ná, dza'a pyafpya ta nzatani ka faway vgha ra? ¹⁷ Ka má iri vgha demdem katsi, ma ndaw dza'a snanɲa lu ta sləməŋ? Ka má sləməŋ tsi demdem, ma ndaw dza'a zi'a lu ta skwi? ¹⁸ Tsatsaf tsatsa Lazglafta ta inda fawayha ta vgha, ka fafata ma vlani ma vlani manda ya ta kumə tsi. ¹⁹ Ka má faway turtuk yeya vgha katsi ná, ma mamu vgha ra? ²⁰ Tsaw nda ndəgha fawayha ta vgha ta gwaftá vgha ka vgha turtuk.

²¹ Laviŋ a iri ta mnay ɲa dzvu kazlay: Had gwaɗa da nda kagha wu kə'a wa. Mna a ghəŋ guli ɲa sɛlaha kazlay: Had gwaɗa da nda kaghuni wu kə'a wa. ²² Katək na: Tsa fawayha má ta nghə lu kul had rga taŋ ya ná, tsahaya ɲərmani. ²³ Tsaha má ta ndanu amu kazlay: Had ghzliwa taŋ wu kə'a ya ná, tsahaya ta vlə mu ta glaku ɲa taŋ. Tsa fawayha kul dínaku nghay ya, mal tsaha ya ta laghu mu da payay. ²⁴ Tsaha dínadína ngha ya katək na, had lu ta payay wa. Magafmaga Lazglafta ta vgha ka nanaftá tsa fawayha kul had ghzliwa taŋ ya, ka ɲərmani, ²⁵ kada kwala daga vgha kul had ma vgha, ɲa nghapta fawayha ka skwa turtuk ka sani nda sani. ²⁶ Ka ta ghuya danwa faway turtuk ná, inda fawayha ta ghuyay kawadaga nda tsi. Ka ta rfu faway turtuk ná, inda fawayha ta

rfu kawadaga nda tsi.

²⁷ Kaghuni ná, vgha Kristi kuni, ka fawayhani nzakwa ghuni turtuk turtuk. ²⁸ Mataba guyatá ghəŋa gwal zlg hay nda ɲuduf ná, taŋ gwal ghunay pgha Lazglafta, ka fiŋtá la anabi kamahis, ka fiŋtá gwal tagha gwaɗani ka mahkən. Tahula tsa ka pghatá tsi ta gwal valaŋ lu ta mbrakwa maga mazəmzəm, nda gwal nda mbrakwa mbamba mnduha, nda gwal katá mnduha, nda gwal ta nghapta ka slna mnduha, nda gwal ta gwaɗa sanlaha ma gwaɗa. ²⁹ Ka gwal ghunay həŋ demdem ra? Ka la anabi həŋ demdem ra? Ka gwal ta tagha gwaɗani həŋ demdem ra? Inda taŋ demdem ta maga mazəmzəm ra? ³⁰ Inda taŋ demdem ta mbamba mnduha ra? Inda taŋ demdem ta gwaɗa sanlaha ma gwaɗaha ra? Inda taŋ demdem ta mbədiŋtá gwaɗa ra? ³¹ Hmətət ka kuni dʋuta mbrakuha ya ta vlata lu ta malaghuta.

Wana yu dza'a maraghunata guli ta tvi ya ta hemanata.

13

Dvu ta hemanatá inda skwi

¹ Dər má nda sna yu ta gwaɗa inda gwaɗa sanlaha ma gwaɗa ta gwaɗə mnduha nda duhwalha Lazglafta tani, ka had yu ta dʋutá mndu wu katsi, nda nza yu manda ghudzaga gwanɲwan, ka manda ghudzaga hutsaŋ a tsi. ² Dər má mutsafmutsa yu ta mbrakwa kla lwa Lazglafta, dər má nda sna yu ta inda skwi nda dífatá skwa Lazglafta tani, dər má mamu zlg hay nda ɲuduf da i'i ɲa sli'anafatá ghwáha, ka had yu ta dʋutá mndu wu katsi, skwi bətbət yu. ³ Dər má hlaɲha yu ta inda skwa da ka daganafatá gwal ka pɗu, dər má vlaha yu ta ghəŋa da ɲa pla ghəŋ, ka had yu ta dʋutá mndu wu katsi, had sana skwi dza'a kataɗifta tsaya wa.

⁴ Mamu ksa ɲuɖuf da mndu ta ɖvutá mndu, dagala zɔaku da tsi. Had mndu ta ɖvutá mndu ta draku wu, had mndu ta ɖvutá mndu ta ghərɔaku wu, had ta gla ghəŋ wa. ⁵ Had ta maga skwa hula wu, had ta tsagana wa. Had ta ɓasa ɲuɖuf wu, had ta zlaŋtá dugun ma ɲuɖufani wa. ⁶ Had ta rfu ta ghəŋa magatá ghwadaka skwi wu, ta ghəŋa magatá vərɗa skwi ta rfa tsi ta rfu. ⁷ Ɗaw lu, ka'a nda inda skwi. Ta Lazglafta fatá ghəŋani ma inda skwi. Nda fa ɲuɖufani ta payakwa inda skwi. Ta su'ay ta inda skwi.

⁸ Had ɖvutá mndu ta kɗaghuta ɗekɗek wa. Dza'a kɗaghukɗa kla lwa Lazglafta, dza'a kɗaghukɗa gwada sanlaha ma gwada, dza'a kɗaghukɗa snaŋtá skwi guli. ⁹ Ki'a nda ki'a skwi snaŋ mu, ki'a nda ki'a lwa Lazglafta mna a mu. ¹⁰ Ama baɗu zlagapta tsa vərɗani ya ná, dza'a kɗaghukɗa tsaha kul kɗaku ya.

¹¹ Ma ga zwanja ɗa ná, ka zwanzwani ka yu ta gwada, ka zwanzwani ka yu ta ndanu, ka zwanzwani ka yu ta magaku. Ma glata i'i, ka pghinɗá yu ta má zwanzwani. ¹² Ndanana ná, manda ngha vli ma dalagar zwətzwət ya ta ngha mu, ta kəma dazlay, mbəŋ ya mbəŋ ya dza'a nghanɗa mu. Ndanana ná, ki'aki'a snaŋta yu ta skwi, ta kəma dazlay, dza'a nda sna yu ta inda skwi nekwnekw manda snaŋta Lazglafta ta i'i ya.

¹³ Ndanana ná, mamu skwiha hkən ta gɗavata: Mamu zlg hay nda ɲuɖuf, nda faftá ghəŋ, nda ɖvu, ama ya ta hemanatá tsa skwiha ya ná, ɖvu ya.

14

Ɗa dgay nda inda mndu, skwi ta vlə Sulkum

¹ Navawanja ka zba ɖvutá mndu, mamawa mbraku ya ta vlə Sulkum guli. Katkatani ta ghəŋa kla lwa

Lazglafta. ² Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ɲa mnduha a ta mna tsi wu, ɲa Lazglafta. Had mndu nda sna wu, kabga nda mbrakwa Sulkum ta mna tsi ta tsa ɗifatá skwiha Lazglafta ya. ³ Mndu ya ta kla lwa Lazglafta ná, nda mnduha ta gwada tsatsi, ka vla mbraku ɲa taŋ, ka ksa ɲuɖuf ɲa taŋ, ka ɲla həŋ. ⁴ Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ɲla ghəŋani ta ɲlə tsatsi, ama mndu ta kla lwa Lazglafta, Igliz ɲani ta ɲlay.

⁵ Ta kumay i'i ta gwaday kaghuni demdem ta sanlaha ma gwadaha, ama malaghumala kumay ɗa ta klay ghuni ta lwa Lazglafta. Malaghumala mndu ta kla lwa Lazglafta ka mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha, ka mantsa a tsi wu, ba mamu ka mndu ta mbəɗay dza'a kəl Igliz ka mutsaftá ɲlaku. ⁶ Zwanama ɗa, ka sna a kuni ta skwi snaghunam yu, ka sna a kuni ka lwa Lazglafta klədaghunagha yu, ka sna a kuni ta skwi taghaghunaf yu wu, nu dza'a kataghunaf ta lagha ɗa da kaghuni, ka mnay ɗa ta gwada nda kaghuni nda sanlaha ma gwadaha, ka sna a kuni ta kliginɗa ɗa ta ɗifatá skwa Lazglafta na?

⁷ Ka gagra nzakwani nda hamata skwiha ta kəl lu ka skalu: Manda sinlak nda htimbil. Ka sabə a lwani nda tvani ná, waka lu dza'a snaŋta kazlay: Mndərga ya skwi ya tsa vyagap lu, ka dzagap lu a tsi kə'a na? ⁸ Ka vya a mndu ta duli ɲa dza'a da vla vulu nda tvani ná, wa dza'a sli'afɗa na? ⁹ Manda tsaya kaghuni guli, ka nda sana gwada kul snaŋtá lu ka kuni gwada katsi, waka lu dza'a snaŋtá skwi ta mnə kuni na? Walaya gwada tsa gwadiŋ kuni. ¹⁰ Ta traku gwadaha kavghakavgha ma ghəŋa hadik, inda taŋ ná, mamu klatá ghəŋani. ¹¹ Ama, ka sna a yu ta tsa gwada ta gwadə lu ya wu katsi, ka matbay yu

ma tsa mndu ta gwada tsa gwada ya, ka matbay tsa mndu ta gwada tsa gwada ya ma i'i guli. ¹² Kaghuni, ya ta mama mutsafta mbraku ta vlə Sulkum kuni ya, n̄avawaŋa ka zba mutsafta ya dza'a malaghuta n̄lanaf̄ta Igliz.

¹³ Tsaya tama, mndu ya ta gwada nda sana gwada ná, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta n̄a mutsanafta mbrakwa mbədigint̄a. ¹⁴ Ka ta magay yu ta du'a nda sanlaha ma gwadaha kul snant̄a lu katsi, ta magə ma sulkuma vgha da yu ma ghunislaka da a wa. ¹⁵ Kinawu ka yu dza'a magay tama? Dza'a magay yu ta du'a ma sulkuma vgha da, dza'a ndəbay yu nduk ma ghunislaka da guli. Dza'a fay yu ta laha ma sulkuma da, dza'a fay yu nduk ma sulkuma da guli. ¹⁶ Ka mant̄sa a tsi wu, ka ta rfay ka ta Lazglafta ma sulkuma gha kwen̄kwen̄, waka hamata mndu ta snay kul snant̄a tsa gwada ya, dza'a mna «amin» ta ghəŋa tsa rfu rfa ka ya, ka sna a tsi ta tsa skwi mna ka ya na? ¹⁷ An̄ mndani rfanagharfa kagha ta Lazglafta kahwathwata, ama n̄lanaf a ta tsa mndu ta snay ya wa.

¹⁸ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga mal i'i ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ka kaghuni demdem. ¹⁹ Ama malaghumala d̄vaf̄ta da ta mnat̄a gwada hutaf ma ghunislaka da mataba Igliz n̄a n̄lanaf̄ta sanlaha, ka ya da mnata yu ta gwada d̄ambu' ghwan̄ nda sanlaha ma gwadaha kul snant̄a lu.

²⁰ Zwanama da, ma nza ndana ghuni manda n̄a zwani. Ka tvə ghwadaka skwi tsi katsi, manda zwani kwitikkwitikw ka kuni nzata, ama ndana mndərha ka kuni ndanay. ²¹ Wya skwi nda vinda ma deftera Lazglafta:

«Nda ma mndəra sana mnduha ta gwada sana gwada, nda ya nda ma huta wa la mayəm

dza'a gwadganata yu ta na mnduha na, tsaw kulam nda tsa snant̄a a həŋ ta gwada* da wu,» ka Mgham Lazglafta.

²² Mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, n̄izla guma ya n̄a gwal kul zlgħafta, mant̄sa ya a da gwal zlgħay nda n̄uduf wa. Kla lwa Lazglafta ná, n̄izla zdaku ya n̄a gwal zlgħay nda n̄uduf, mant̄sa ya a da gwal kul zlgħafta wa.

²³ Ka lagha Iglizha ka tskavata demdem ka mna gwadaha, ta gwadə ya ta n̄ani, ta gwadə ya ta n̄ani, ka həŋ nda sanlaha ma gwada katsi, ka sli'af̄ta hamata mnduha, ka gwal kul zlgħafta a tsi, ka lami da taba tan̄, had həŋ dza'a mnay kazlay: Nda ksa kuni da halaway kə'a ra? ²⁴ Ala ka lagha tan̄ demdem ka kla lwa Lazglafta katsi, ka sli'af̄ta mndu kul zlgħafta, ka hamata mndu a tsi ka lami da taba tan̄, had tsa gwada ya dza'a ksan̄ta n̄a zbayni ta pla dmaku ra? ²⁵ Dza'a sabsa skwi ma n̄udufani ta dabi n̄a zləmbatani zlumbruha ka tsəl̄bu ta kəma Lazglafta n̄a mnayni kazlay: Mataba ghuni Lazglafta kahwathwata kə'a.

Gwada ta ghəŋa tska vgha ma guyata ghəŋ

²⁶ Zwanama da, nu ta raku n̄a magay tama? Ka ta tska vgha kuni, ta falaha sanlaha, ta tagha skwi n̄a mndu sanlaha, kligint̄a difata skwa Lazglafta n̄a sanlaha, mna gwada nda sanlaha ma gwadaha n̄a sanlaha, mbədigint̄a n̄a sanlaha, n̄a n̄laku ká indani demdem. ²⁷ Ka mamu mndu ta mna gwadaha nda sanlaha ma gwadaha katsi, ma malaghumala həŋ ta mndu his ka hkən a tsi ta gwada, mnaha ya ta n̄ani, mnaha ya ta n̄ani ka həŋ da gwad̄ay, mamu ka mndu n̄a mbəday katsi guli. ²⁸ Ka had mndu n̄a mbəday wu katsi, haft̄a

* 14:21 Ngha ta Isaya 28:11-12.

tsa ya ta wani mataba Igliz, ka gwadayni maghəŋmaghəŋ nda ya ŋa Lazglafta. ²⁹ Ŋa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, his nda hkən ka mndu ŋa gwada. Psaptá tsa gwada ya ŋa sanlaha. ³⁰ Ka vlanjvla Lazglafta ta sana mndu ta nzaku ta kligintá difatá skwa Lazglafta katsi, nzaghuta tsa mndu tanjan ya tsərid. ³¹ Inda kaghuni, turtukturtuk ná, lavinlava kuni ta kla lwa Lazglafta, ŋa taghafta inda kaghuni ta skwi, ŋa mutsafta inda kaghuni ta mbraku. ³² Tsa gwal ta kla lwa Lazglafta ya ná, ma dzva tan tsa mbraku vlanj Lazglafta ta hən ya. ³³ Nza a Lazglafta ka Lazglafta hwazlaɓaku wa, Lazglafta zdaku ya.

Manda va ya ta magə mi'aha ma Igliz nda ghuɓa ya, ³⁴ Seftekw ka mi'a ghuni nzata ma tsakatá vgha, kabga vlanj a lu ta tvi ta hən ŋa gwada wa. Nda hanatá ghəŋ ka hən nzata manda ya ta mnə deftera Lazglafta guli. ³⁵ Ka mamu sana skwi ta kumə hən ta snan̄ta katsi, daway tan da zə'alha tan mintgha tan. Ka skwa hula gwaday marakw ta gwada mataba Igliz†.

³⁶ Da kaghuni saba gwada Lazglafta re, ari ŋa ghuni ndaghəŋa ghuni a vlaghunata lu katək na? ³⁷ I'i ná, anabi yu, mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i ka ka mndu katsi, dina ka snan̄tani kazlay: Nana skwi vindaghunaf yu na ná, Mgham Lazglafta ta mnata kə'a. ³⁸ Ka sna a yu ta tsa skwi ya wu, ka mndu katsi, sna a Lazglafta ta tsatsi guli wa.

³⁹ Mantsa ya tama zwanama, ŋavawa ŋa ka zba mbrakwa kla lwa Lazglafta. Mndu ta mna gwada nda sanlaha ma gwadaha ná, ma pyu kuni. ⁴⁰ Manda ya ta raku ka kuni maga inda skwi, nda tvani katsi guli.

15

Sli'agapta Kristi ma mtaku

¹ Zwanama da, ka havaghu-nak hava yu ta tsa Lfida Gwada mnaghuna yu, ka tsu'aftá kuni, ka ŋavatá kuni mida ya. ² Tsa Lfida Gwada ya ta mbaghunafta, ka ŋanaŋa kuni manda va ya mnaghuna yu. Ka mantsa a tsi wu, ka bətbət tsa zlghafta zlghaf kuni ya.

³ Tsa ŋərma skwi tinlaghu yu ta taghaghunafta ya, tsaya zlghaf i'i kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa dmakwa mu kə'a, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁴ Ka padamtá lu, ka sli'agaptá tsi nda hafu baɗu mahkən, manda ya mnə deftera Lazglafta. ⁵ Ka maranan̄ta tsi ta ghəŋani ta Kefas, tahula tsa ka maranan̄ta tsi ta ghəŋani ta gwal ghwan̄pdə his. ⁶ Tahula tsa guli, ka maranan̄ta tsi ta ghəŋani ta zwanama ta malaghutá hutaf dərmaɓ ta fitik turtuk. Ta mal gwal ta ndiri ndanana mataba tan, rwavaghu rwa sanlaha. ⁷ Maranan̄mara guli ta ghəŋani ta Yakubu, maranan̄ha ta inda gwal ghunay.

⁸ Tahula maranan̄tani ta ghəŋani ta tsaha ya demdem, ka maridin̄ta tsi ta ghəŋani ta i'i guli, i'i ta nza-kway manda ɓazaku ma tsa fitik ya. ⁹ Manda va tsaya ná, i'i sagəŋ gudzekw mataba gwal ghunay. Ra a yu má ka hgay ka mnda ghunay wu, kabga ganapga yu tiri ta mnduha ta zlghaftá Lazglafta. ¹⁰ Nda zdakatahuda Lazglafta ná, nda nza yu manda va na nzakwa da na. Nza a tsa zdakatahudani ŋa da ya ka skwi bətbət wa. Katək ná, mal i'i ta magatá slna ka hahəŋ demdem. Nziya nza tsi, i'i a ta magata wu, tsa zdakatahuda Lazglafta ma i'i ya ta magata. ¹¹ Tsaya tama, dər má i'i tsi, dər má hahəŋ a tsi ná, tsaya

† 14:35 Ngha ta 1 La Kwareŋt 11:5.

skwi ta mnə ɲni, tsaya skwi zlgħaf kaghuni guli.

Dza'a sli'agap sli'a Kristi ma mtaku

¹² Ka si ta mnay lu kazlay: Sli'agapsli'a Kristi kə'a ya ní, kabgawu ta kəl sanlaha mataba ghuni ka mnay kazlay: Had sli'agapta ma mtaku wu kə'a na? ¹³ Ka si had sli'agapta ma mtaku ya ná, ba va sli'agap a Kristi guli wa. ¹⁴ Ka si sli'agap a Kristi ya guli wu, ka bətbət na gwada ta mnə ɲni na nda tsa tama, ba ka bətbət zlgħay nda ɲudufa kaghuni guli. ¹⁵ Ta tsakalawi kuni ta Lazglafta ka lu nda aɲni nda tsa mnay ɲni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Kristi ma mtaku kə'a ya. Ka si had sli'agapta mnduha ma mtaku ya wu, walaɲ a ta sli'agapta nda tsaya wa. ¹⁶ Ka si walaɲta a gwal nda rwa ta sli'agapta wu katsi, ba sli'agap a Kristi nda tsa guli wa. ¹⁷ Ka si sli'agap a Kristi ya wu, ka bətbət tsa sləghafta zlgħaf kuni ya. Ta ma dmakwa ghuni kaghuni ha gita. ¹⁸ Ka mantsa ya tsi guli, gwal ta rwuta ma Kristi ná, nda zada həɲ. ¹⁹ Ka ɲa na nzakwa amu ndanana kwenkwen fata mu ta ghəɲ ma Kristi katsi ná, nda nza mu ka gwal ta ksaku ka hidahida katakata mataba nda mnduha.

²⁰ Na ɲa kahwathwata ná, sli'agapsli'a Kristi mataba gwal nda rwa, tsatsi taɲtaɲa mndu ta sli'agapta. Tsaya ta maraɲta kazlay: Dza'a sli'agapsli'a gwal nda rwa guli kə'a. ²¹ Manda ya sagha mtaku nda ma mndu turtuk ya, manda tsaya guli ná, nda ma mndu turtuk sagha sli'agapta ma mtaku. ²² Ta mtay inda mndu ta mtaku, kabga sabə ma zivra Adamu həɲ. Manda tsaya guli ná, dza'a vramvra hafu da inda gwal ta ndi'aftá vgha nda Kristi. ²³ Nda fitikani nda fitikani ta magakwa

tsa fitika sli'agapta ya. Kristi taɲtaɲani, ɲa sagha fitika ɲa gwal ta nzakway ka ɲa Kristi badu sagha dza'a sagha tsi. ²⁴ ɲa zadanata Kristi ta mbrakwa inda ghwadaka sulkumha nda mghamha taɲ tani, nda ɲa inda gwal dagaladagala ma ghəɲa hadik. Tahula kdɲɲtani ta zadanata, ɲa vranavatani ta ga mgham ta Lazglafta ta nzakway ka Da. ²⁵ Nda nza tkwe' ka gay Kristi ta mgham ha ka sagha fitik dza'a kəl Lazglafta ka nanaftá ghumahani ka skwa ta diɲlay səlani. ²⁶ Ghuma dza'a lu zadanata ɲa dza ghəɲani ná, mtaku ya. ²⁷ Wya ka lu vindafta ma deftera Lazglafta: «Dza'a niɲna Lazglafta ta inda skwi ka skwa ta diɲlay səlani*.» Tsa mnay mnə lu kazlay: Dza'a niɲna ta «inda skwi» ka skwa ta diɲlay səlani kə'a ya ná, nda tsala. Had tsa mndu ta vlaɲta mbraku ta ghəɲa inda skwi ya mida wa. ²⁸ Tahula niɲta Lazglafta Da ta inda skwi ka skwa ta diɲlay səlani, hanaganata zwaɲ ta ghəɲ mista tsa mndu ta vlaɲta tsa mbraku ta ghəɲa inda skwi ya, kada nzakwa Lazglafta Da ta ghəɲa inda skwi nekwnekw, nda mndu tani.

²⁹ Ka mantsa a tsi wu, nu ta psə gwal ta magaftá batem da mnaka gwal nda rwa na? Ka si walaɲta a gwal nda rwa ta sli'agapta ya wu katsi, ɲaw ta maga həɲ ta batem da mnaka taɲ na? ³⁰ Ka sli'agapta a mnduha ma mtaku wu katsi ní, ɲaw ta dza'a aɲni tawa hdak inda fitik? ³¹ Gita re mahtsim a na, mtaku ta kzla i'i. Kahwathwata ta mnaghunata yu zwanama, ta ghəɲbaku yu ta kaghuni ta ghəɲa slna maga mghama mu Yesu Kristi. ³² Ka tsa wudawudə yu nda nimitakha ma luwa Afisus ya, ka ngəhanatá mnda səla tsi kwenkwen katsi ní, nahgani kataf tsi ta i'i na? Ka si had sli'agapta ma mtaku wu katsi, manda va ya ta mnə sanlaha

* 15:27 Ngha ta Zabura 110:1. † 15:32 Ngha ta Isaya 22:13.

ná, «zamaza, samasa, ya wya dza'a rwurwa† mu mahtsim ya,» ka həŋ. ³³ Dasuwa ka kuni, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni, ya «ksa nzaku nda ghwadaka mnduha ná, ta badzay ta mndu.» ³⁴ Vraganaghawa vra ta ghəŋa ghuni manda ya ta raku. Ma walaŋ kuni ta maga dmaku, ya sna a sanlaha mataba ghuni ta Lazglafta wa. Aya hula ka i'i tada!

Kinawu ka gwal nda rwa dza'a sli'agapta?

³⁵ «Ka waya ka skwi dza'a daway sani ma mndu kazlay: Waka gwal ta rwuta dza'a sli'agapta na? Nda wani ma slu'uvgha dza'a sli'agapta həŋ na kə'a?» ³⁶ Rghargha vgha na! Sna a ka kazlay: Had skwi ta sləgadata ka ta dyafta ka ta rwa a tsi wu kə'a ra? ³⁷ Skwi ta slgadata ka ná, kuzuŋani a wa, hyani ya, dər má hya tsi dər má sana hulfa a tsi. ³⁸ Na vlaŋta Lazglafta manda ya ta kumay tsi ta kuzuŋ ŋa dər wati ma skwi sləgada ka. Kuzuŋ ya ta ksanavata ta vlaŋta tsi.

³⁹ Inda skwi ta hafu ná, ndaghəŋani ndaghəŋani slu'u vgha taŋ: Ndaghəŋani slu'u vgha mndu, ndaghəŋani slu'u vgha skwiha fwaď fwaď səla mista taŋ. Ndaghəŋani ŋa zarakha, ndaghəŋani ŋa klipiha.

⁴⁰ Ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta luwa, ndaghəŋani tsatsatá skwiha ta hadik. Ndaghəŋani wdakwa skwiha ta luwa, ndaghəŋani wdakwa skwiha ta hadik. ⁴¹ Ndaghəŋani wdakwa fitik, ndaghəŋani wdakwa tili. Ndaghəŋani wdakwa tekwatsa. Ta dgavadga wdakwa sana tekwatsa nda sani guli.

⁴² Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi nda gwal dza'a sli'agapta ma mtaku guli. Slu'uvgha lamə lu da hadik ná, ŋa rwutani. Slu'uvgha dza'a sli'agapta ná rwavata a wa. ⁴³ Ka ghwadaka skwi vzadata lu da hadik, sli'agaptani ya ná, nda

glaku tida. Nda raghwa ta vzadatá lu, ta sli'agaptá tsi ná, mbrumbra katakata. ⁴⁴ Ka slu'uvgha mnda səla nzakwani ta lamtá lu, ma sli'agaptani mbədanafmbəda Sulkum ta vghani. Ka si mamu slu'uvgha mnda səla ya ná, mamu slu'uvgha ta vlə Sulkum ya guli. ⁴⁵ Manda ya nda vinda ma deftera Lazglafta na: «Adamu taŋtaŋa mnda səla vuslanam Lazglafta ta hafu». Mahisa Adamu ta nzakway ka Kristi ya ná, ta luwa saha tsatsi, tsatsi ta vla hafu† ŋa mnduha. ⁴⁶ Tsa ka Sulkum ya a taŋtaŋani wu, tsa ka mnda səla yeya, kada saha tsa ka Sulkum ya. ⁴⁷ Tsa taŋtaŋa mndu tsagap lu ma hadik ya ná, ŋa hadik tsa, sa ta luwa tsa ka mahis ya. ⁴⁸ Manda nzakwa tsaya ka hadik ya ná, ŋa hadik tsaha ya guli. Manda nzakwa tsaya ka ŋa luwa ya ná, ŋa luwa tsaha ya guli. ⁴⁹ Manda tsa klafta mu ta yakwa tsa ŋa hadik ya ná, manda va tsaya dza'a klafta mu ta yakwa tsa ta luwa ya guli.

⁵⁰ Zwanama da, nana skwi ta mnə yu na ná, had slu'uvgha nda us dza'a laviŋtá lami da ga Mgham Lazglafta wa. Had ya ta rwuta dza'a za haga ya kul rwuta guli wa.

⁵¹ Wana yu dza'a maraghunatá dífatá skwi maridiŋ Lazglafta. Demdem a mu dza'a rwuta wu, ama demdem mu dza'a mbədavafu. ⁵² Gi hadahada dza'a mbədavafu mu manda kulitsa iri vyar lu ta kdavakta vyatá duli. Vyata lu ta tsa duli ya ná, gi sli'agapta gwal nda rwa tsa nda slu'uvgha ya kul rwavata, ta mbədavafu amu guli. ⁵³ Manda va tsaya ná, nda nza tkwe' ka mbədapta na slu'uvgha mu ta rwaku na, nda ya kul rwavata, ŋa mbədapta na ta mtaku na, nda ya kul mtavata. ⁵⁴ Tahula mbədapta lu ta na vgha ta rwaku na nda ya kul rwavata, mbədapha lu ta na ta mtaku na nda ya kul mtavata

† 15:45 Ngha ta Zlrafta 2:7.

ya, tsaya dzatá ghəŋa skwi nda vinda ma gwada Lazglafta ta mnay kazlay: Ndunda lu ta mtaku, zaza lu ta ghwa tida kə'a ya.

⁵⁵ «Wura! Ga zatá ghwa gha kay tama mtaku? Wura!

Ga gurma gha kay tama mtaku?»

⁵⁶ Dmaku ná, gurma mtaku ya. Fatá zlahu ta vlantá mbraku ta dmaku. ⁵⁷ Rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá za ghwa nda ma Mghama mu Yesu Kristi!

⁵⁸ Mantsa tama zwanama dá gwal ta dvu yu, dihavawa diha, ma gigdava kuni, lawala ta kəma ta kəma nda slna Mgham Lazglafta, ya had visa ghuni dza'a nzata ka mbalay da Mgham Lazglafta wa.

16

Tskaftá tsemi na zwanama ma Ursalima

¹ Taghəŋa skwi ta nghaghanaghata tska skwi na vlay na mnduha Lazglafta ma luwa Ursalima ya, magawamaga kaghuni guli manda va ya mnanaf yu ta Igliz ta hadika Galat. ² Inda dəmas, ka faghuta inda kaghuni ta tsemi mintgha ghuni tabta skwi ya ta mutsafta kuni, da laghu lu kzla i'i kada tsKay. ³ Lagha da dazlay ya, na vivindafta da ta delewer na ghunafta da ta mnduha dza'a zabapta kaghuni na kla tsa skwi dza'a tskafta kuni ya da luwa Ursalima. ⁴ Ala ka nda nza tsi na dza'a vərda i'i katək má, gway tanj ta vgha tsa kawadaga nda i'i.

Skwi ta kumə Pwal ta magay

⁵ Dza'a labla yu ta hadika Mekaduniya, hada dza'a sli'aftha yu ka labə da nghaghunaghata. ⁶ Kawaka skwi ná, dza'a hanavahana yu da kaghuni, ka dza'a zə hada a yu ta fwak, na pghay ghuni ta i'i da inda vli ta dza'a yu. ⁷ Va a yu ta nghadaghata zekw da kaghuni dazlay wa. Ta kumay yu ta hanavata tsəbakw da kaghuni

ta graftá yu, ka nda dvyay Mgham Lazglafta tsi.

⁸ Ama dza'a nzata hadna yu ma luwa Afisus har ka sagha fitika Pentekwat*, ⁹ kabga gunihaguna Lazglafta ta watgha buwanj na magatá nərma slna, anj mndani nda ndəgha ghumaha ta lmu nda i'i.

¹⁰ Ka bhadagha6ha Timute da kaghuni katsi, ka tsafaranafta kuni ta vgha yaha nzata nda zləŋ mataba ghuni, kabga ta magay ta slna Mgham Lazglafta manda na da. ¹¹ Yaha dər wa da hertətata, ka pghafta kuni nda zdaku ka sagha tsi da i'i, kabga ta kzlaykzlay nni hadna nda zwanama.

¹² Ya manda zwanama mu Apwalus ya ná, ndəbanandə6a yu ta dzvu katakata má na laba tanj nda zwanama da nghaghunaghata, ama ndanana a kumafta maya tsatsi ta labə wu, dza'a labla ma fitik ya da mutsafta tsi.

Vlatá hidaku nda ga zgu

¹³ Nzawanza hzlenja, ka dihavata kuni ma zlghay nda nuduf, yaha kuni da zləŋ, ka mbra kuni ta vgha. ¹⁴ Ma inda skwi ta maga kuni, ka maga kuni nda dvtutá mndu.

¹⁵ Zwanama da, nda sna kaghuni ta Stefanus nda gwal ga tanj tani, hahəŋ tanjana gwal ta zlghaftá Yesu Kristi ta hadika Akaya, ka fata həŋ ta ghəŋa tanj na maganatá slna ta mnduha Lazglafta. Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: ¹⁶ Snawasna ta gwada da mndərga tsa mnduha ya, nda ya da inda gwal ta maga mndərga tsa nani slna ya kə'a.

¹⁷ Ta rfu yu katakata nda sagha i Stefanus nda Fwartunatus nda Akaykus da nghadighata. Nghay da ta həŋ ná, manda skwi kaghuni demdem ya ka yu ta nghay, ¹⁸ kabga ləihal6a həŋ ta nudufa da nda na ghuni tani. Mndərga

tsahaya ma mnduha ná, dína vla glaku ɲa taɲ.

¹⁹ Ta ga zgu Igliz ta hadika Asiya ɲa ghuni. Ta ga zgu i Akilas nda Priskila nda Igliz ma hɛga ga taɲ tani ɲa ghuni katakata, ma hga Mgham Yesu. ²⁰ Ta ga zgu inda zwanama ɲa ghuni.

Ka gaguvta kuni ta zgu hmətət mataba ghuni sani nda sani.

²¹ I'i Pwal ta vindaghunaftá na ga zgu na nda dzva da.

²² Inda mndu kul dɛva Mgham Yesu ná, ka nza tsi ka mndu nda ksi'a.

Maranata!† (Mghama ɲni ta sagha!)

²³ Ka nza zɛakatahuɛa Mgham Yesu nda kaghuni.

²⁴ Dvuɛva yu ta kaghuni demdem nda ɲuɛɛfa da ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi.

---

† **16:22** Maranata: Manda mnay kazlay: Mghama ɲni ta sagha kə'a ya, nda gwadɛ Grek.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ŋa 2 La Kwareŋt

Ga zgu

¹ Ii Pwal zbp Lazglafta ŋa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi ta vindaghunaftá na délewer na. Kawadaga ŋni nda zwanama Timute. Ta ga zgu ŋni ŋa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Kwareŋt, nda ya ŋa inda gwal zlgħay nda ŋuđuf ta kuraghuta kwakwara hadika Akaya tani.

² Ka vlaghunavla Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Rfamarfa ta Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Dagala tawa hidahida da tsa Lazglafta ya. Tsa Lazglafta ta gdata* ta l6a ŋuđuf ŋa mu ya. ⁴ Tsatsi ta l6a ŋuđuf ŋaŋni ma inda ghuya ɔaŋwa ŋni. Nda tsa l6a ŋuđuf ta vlaŋnata tsi ya, ta laviŋta aŋni ta l6anata ŋuđuf ta sanlaha ta ghuya ɔaŋwa guli.

⁵ Manda va tsa ghuyta Kristi ta ɔaŋwa katakata ya ta ghuya aŋni guli. Lazglafta guli ná, ta l6aŋna l6a ta ŋuđuf katakata nda ma Kristi. ⁶ Ka ta ghuyay aŋni ta ɔaŋwa katsi ná, ŋa l6aghunata ŋuđuf, nda ya ŋa mbakwa ghuni nzakwani. Ka si vlaŋnavla Lazglafta ta l6a ŋuđuf ta aŋni ná, nda nza ŋa l6aghunata ŋuđuf ta kaghuni guli, dza'a kəl kuni ka mutsaftá mbrakwa su'a ghuya ɔaŋwa mndərga va tsa ŋa aŋni ta ghuyay ya ⁷ Grafgra aŋni kazlay: Nda diha kuni ta tva Lazglafta kə'a. Nda gwa mu ma ghuya ɔaŋwaha. Ka l6aghuna l6a Lazglafta ta ŋuđuf manda ya ta l6aŋnata tsi ta ŋa aŋni ya guli.

⁸ Aŋi zwanama, va a aŋni ta kwalaghuni kul snaŋta ghuya ɔaŋwa ghuyə ŋni katakata ta hadika Asiya wa. Fərtufərtə tsa ghuya ɔaŋwa ya ka malaghuta mbrakwa ŋni. Graf a aŋni kazlay: Si ta dza'a nzanza ŋni da hafu kə'a wa.† ⁹ Manda va tsaya ná, nda fa aŋni ŋa rwiŋta ka aŋni sizlay. Tsaw Lazglafta ta fata mantša ŋa maraŋta kazlay: Ta mbrakwa ŋni a fafta ŋni ta ghəŋa ŋni wu kə'a. Ta Lazglafta ta sli'aganaptá mndu ma mtaku fafta ŋni ta ghəŋ. ¹⁰ Tsatsi ta klaptá aŋni ma mndərga tsa ghwadaka mtaku ya. Tsatsi dza'a klaŋnaptə mida guli. Ta tsatsi fatá ghəŋa ŋni ŋa klaptá aŋni dazlay guli. ¹¹ Ka kata kuni ta aŋni nda maga du'a. Ka nda ndəgha gwal ta maga du'a da Lazglafta ta ghəŋa aŋni katsi ná, dza'a nda ndəgha gwal dza'a rfu ta ghəŋani guli tsu'afər Lazglafta ta tsa du'a taŋ ya.

Mbəɔapta Pwal ta vli si dza'a sli'i tsi

¹² Skwi ya ta vlaŋnatá tsafara vgha ná, nzuvusnza ŋni ta nzaku ɔina nda inda mnduha ka ŋni ta ɔaslay ma ghəŋa ŋni. Katkatani mataba nzaku ya nzuvus mu nda kaghuni. Nzunza ŋni ta tsa nzaku ya ndə'ets nda hanatá ghəŋ manda ya vlaŋna Lazglafta. Manda ya ta kumə ɔifla slu'uvgha a nza ŋni ta tsa nzaku ya wu, ama Lazglafta ta katanata nda zdakatahudani. ¹³⁻¹⁴ Skwi ta vindaghunafta aŋni ná, skwi ya ŋa dzaŋafta ghuni ŋa snaŋta ghuni ya. Ki'a nda ki'a yeya skwi snaŋ kuni ndanana mndani, ta graftá ŋni ná, dza'a nda sna kuni ta inda skwi dazlay. Skwa tsafarakwa ghuni aŋni, manda ya dza'a nzaku kaghuni ka skwa tsafarakwa aŋni bađu vragata dza'a vragata Mgham Yesu.

* 1:3 Isaya 40:1 nda Zabura 94:19. † 1:8 Gray nda 1 La Kwareŋt 15:32.

¹⁵ Grafgra yu mantša ya nzakwani kə'a, kəl yu ka kuma si lagha da kaghuni karaku, ɲa mutsaghunaftá zdaku his sala. ¹⁶ Nda da kaghuni má dza'a laba yu ta sli'i yu ka dza'a ta hadika Mekaduniya, má ɲa vragapta da nda da kaghuni guli ta sabə yu†. Má ɲa katihata nda dza'a ta hadika Zudiya, sew labə a yu wa. ¹⁷ Mataba tsaya ná, sna a yu ta skwi ta ndanu yu wu ka kaghuni ra? Ari tsa ndanə ndana yu ya ná, ndana slu'uvgha ya a ka kaghuni ta gray, ɲa mnay da kazlay: Anji, a' mantša a kay guli wu kə'a nda va tsa skwa turtuk ya na? ¹⁸ Manda va tsa nzakwa Lazglafta ka mndu tdukwa ya ná, manda va tsaya tsa gwada mnaghuna aɲni ya. Nza a tsa gwada mna ghuna aɲni ya ka «aɲi,» a' «mantša a kay guli wu» kə'a ta va tsa skwa turtuk ya wu, ¹⁹ kabga ma mnaghunata ɲni, i Silas nda Timute nda vərda i'i ta gwada ta Yesu Kristi Zwanja Lazglafta ná, mnay kazlay: Anji, a' mantša a kay guli wu kə'a ta va tsa skwa turtuk ya a mnə aɲni wa. Anji, ɲa tsatsi ta mnay inda fitik. ²⁰ Nda ma tsatsi ta mna Lazglafta ta «aɲi» nda inda skwi tamaf tsi ta imi ta sləməɲ. Tsaya ta kəl amu ka mnay nda ma Yesu Kristi kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a, ɲa vlanťá glaku ta Lazglafta. ²¹ Tsatsi ta dihanjata nda kaghuni tani ma Yesu Kristi, tsatsi ta zabaptá amu, ²² ka tahamaftá tsi ta ɲizla ɲa maranťá kazlay: ɲani amu kə'a. Tsaya ta nzakway ka Sulkum nda ghuḁa famam tsi ma ɲudufa mu ɲa gramaftá skwiha dinadina dza'a tsi magay ɲa mu dazlay.

²³ Takma Lazglafta ta mnaghunata yu. Yaha yu da gurdaghunaftá ɲudufa ghuni ka yu kwal yu kul vrəgladapta da luwa Kwareñt. ²⁴ Kumay ɲni ta faghunaghatá zlabak ta ghəɲa zlgħay nda

ɲudufa ghuni a wu, ta maga slna mu ka skwa turtuk, ɲa zdavafta ɲudufa ghuni, kabga nda diha kuni ma zlgħay nda ɲuduf.

2

¹ Skwi kura yu ná, had' yu dza'a vrəgladapta da kaghuni, da gurdəglaghunaftá yu ta ɲudufa ghuni wa. ² Ka gurdaghunafurda yu ta ɲudufa ghuni ya ni, wa dza'a zdiđiftá ɲuduf ta i'i tama, tsa kaghuni má dza'a ɲraghunafta yu ta ɲuduf ya a wu ra? ³ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá tsa delewer ya ná, va a yu ta laba da slanaghatá mnduha má dza'a zdiđiftá ɲuduf mazlay ná, ɲa ɲəridiftá ɲuduf wa. Grafgra yu kazlay: Ka ta rfu yu ná, dza'a rfu inda kaghuni guli kə'a. ⁴ Ta vində yu ta tsa delewer ya ɲa ghuni ná, nda ghuya ghəɲa da, gurdə gurda ɲudufa da katakata, ima taw ta ira da. ɲa ɲraghunaftá ɲudufa ghuni a vindaghunafta yu wa. Dina ka snaɲta ghuni ta dva kaghuni ya dvaf yu kahwathwata.

Plinista Pwal ta dmakwa mndu ya ta razanafta

⁵ ɲranafta mndu ta ɲuduf ta mnduha ná, i'i a ɲridif tsi wu, kaghuni demdem ya, dər má kaghuni demdem a tsi. Tsaw va a yu ta fərtiŋťá gwada ta ghəɲani wa. ⁶ Tsa dvanaghata dvanagħa ndəghata sanlaha mataba ghuni ta tsa mndu ya ná, prək tsaya. ⁷ Ndanana, pliniswapla ta dmakwani, ka vla kuni ta mbraku ɲani, yaha ɲudufani da ɲruta ka malagħutá mbrakwani. ⁸ Wyawa dzvu maranəwamara ta dvu kahwathwata. ⁹ ɲa dzəgha kaghuni vindaghunafta yu ta na delewer na guli, kabga ta kumay yu ta snaɲta, ka ta snərsna a kuni ta inda skwi ta mnaghunata yu. ¹⁰ Ka plinispla kuni ta dmakwa mndu ná, i'i guli ná, plinispla yu. Dəmakwa mndu ya plinis yu, ka si

† 1:16 Ngha ta Slna gwalgħunay 19:21.

mamu dmaku ŋa play ná, plinispla yu kabga kaghuni, nda ngha Kristi guli, ¹¹ kada kwala halaway zata ghwa ta amu, kabga nda sna amu dínadína ta híđákwaní.

Nzakwa Pwal ma luwa Truwas

¹² Sli'afslí'a yu ka laghwi da luwa Truwas da mna Lfíđá Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi. Manda bhadaghata dá, kə'a ka yu ná, məd tadípta Mgham Yesu ta tvi dínadína ŋa mna gwada hada. ¹³ Nziya nza tsi, tsə'amma ghəŋa dá, kabga slanagha a yu ta zwanama dá Titus hada wu, kəl yu ka mnay ka nzata kuni dughwana kə'a nda həŋ, ka sli'afsta ka zlanťa gwal ma luwa Truwas ka laghu yu ta hadíka Mekaduniya.

Zatá ghwa Yesu Kristi

¹⁴ Rfu da Lazglafta! Tsatsi ta vlanťatá za ghwa inda fitik ma Kristi. Klafkla ta aŋni ŋa mnanťa Kristi ma inda vli. Nda nza aŋni manda urdi zďa vėrtiktika ta pusata lu. ¹⁵ Manda va tsaya, nda nza aŋni manda urdi zďa vėrtikatani klaf Kristi ka vlanťa Lazglafta. Tsa urdi ya ná, nda nza ka ŋa gwal ta mutsa mbaku, nda gwal ta zadíntá ghəŋa tanť tani. ¹⁶ Ka ŋa gwal ta mutsa mbaku ná, zďa tsa vėrtikatani ya, ta vlanťva Lazglafta ta hafu ta həŋ. Ka ŋa gwal ta zadíntá ghəŋa tanť guli ná, zďa a tsa vėrtikatani ya wu, ta klanakkla ta mtaku ta həŋ. Wa ya prək ka magaftá tsa slna ya tama? ¹⁷ Aŋni ná, nza a aŋni manda hamata sanlaha ta za hudá tanť ta gwada Lazglafta wa. Lazglafta ta ghunaftá aŋni, kahwathwata ta mnə aŋni ma Kristi ta kəma Lazglafta.

3

Gwal maga slna ma lfíđa dzratawi

¹ Ta dza'a zlrə nda zlra ŋni ta ghuba ghəŋa ŋni ra? Delewera lagha maranťa ghəŋa ŋni da kaghuni ta zbə ŋni re, ari mamu a delewer ta zbə ŋni da kaghuni ŋa mara ghəŋa ŋni manda ya ta magə sanlaha na? ² Vėrdá kaghuni tsa delewer maranťa ghəŋa ŋni ya vindam Kristi ma ŋudufa ŋni, snan lu, ta dzanə inda mnduha. ³ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni tsa delewer vindam Kristi ka tsghafta nda ma dzva ŋni ya. Nda ima vindi a vindafta tsi wu, nda Sulkuma Lazglafta nda hafu mida vindafta tsi. Ta klam* a vindafta tsi guli wu, ma ŋudufa mnda səla vindamta tsi.

⁴ Kəl ŋni ka mnay kazlay: Vindata delewera Kristi kuni kə'a ná, kabga Yesu Kristi ta gramafta manta ya nzakwani kə'a ta kəma Lazglafta. ⁵ Nda sna aŋni kazlay: Slaghu a aŋni ka ghəŋa ŋni ka maga tsa slna ya wu kə'a. Lazglafta ta vlanťatá mbrakwa magay. ⁶ Tsatsi ta vlanťatá mbrakwa nzaku ka gwal maganató slna ŋa mnay ŋa mnduha ta Lfíđa dzratawi dzraf tsi. Tsa lfíđa dzratawi ya ná, sladaf a ta zlahu vindaf lu ghalya ya wa. Ta Sulkum nda ghuđa sladafta tsi. Tsa vindata zlahu ghalya ya ná, ta hla mnduha da mtaku. Sulkum nda ghuđa ya ná, ta hla mnduha da hafu.

⁷ Ghalya, ta klam vindafta lu ta tsa zlahu ya, ka magə Musa ta slna tsa zlahu ta kla mndu da mtaku ya. Kulam nda tsaya ná, ta vlanťva tsa slna ya ta glaku. Lavinť a la Isra'íla ta nghu† da kumani wu, kabga ta wudaku kumani katakata. Tsaw, ŋa nzďavata a tsa wudakwani ya wa. ⁸ Had slna Sulkum nda ghuđa dza'a malaghutá glaku ka tsaya tama rki? ⁹ Ka si tsa slna zlahu ta hla mnduha da mtaku ya, mamu glakwani ya ní, tsa slna Sulkum ta nanafťa mndu tďukwa ya guli,

* 3:3 Ngha ta Sabi 24:12. Ngha ta Irmíya 31:33, nda Izekiyel 11:19, 36:26-27. † 3:7 Ngha ta Sabi 34:29-35.

malaghumala ɲani glaku piyw!
 10 Tsaya tama ná, da na glaku ta malaghuta piyw ndanana ná, haɗ tsa glaku ghalya ya ta mnaku wa. 11 Ka si tsa dza'a kwal kul nzɗavata ya mamu glakwani ya, malaghumala ɲa na dza'a nzaku ɲa kɗekedzeɲ na tama.

12 Haɗ sana skwi dza'a ɲni difay ma tsa gwadaɗa ya wu, kabga nda sna aɲni kazlay: Manda tsaya nzakwa tsa skwiha ya kə'a. 13 Manda Musa ta bukwanaghutá kuma nda lgut yaha la Isra'ila nghanɗá htakwa tsa glaku ya ma kumani ya a aɲni wa. 14 Tuɲtuɲwa ghəɲa la Isra'ila. Ha gita, laviɲ a həɲ ta snaɲta tsa kahwathwata ya ta dzaɲə həɲ ta tsa dzratawi ɲa ghalya ya wa. Ta klin a lu ta tsa lgut ya wu kabga laviɲ a lu wu, ba mndu nda ndi'atá vghani nda Kristi kweɲkweɲ. 15 Kulam gita, ta dzaɲə həɲ ta tsa zlahá Musa ya ná, manda skwi bukwanaf tsa lgut ya ta ɲuɗuf ta həɲ ya həɲ. 16 Ama manda skwi ya nda vinda: «Inda mbəɗaghuta mndu ta vgha tvə Mgham Yesu ya ná, dəɗaghuta tsa lgut‡ ya.»

17 Mgham Yesu ná, Sulkum ya. Ma vəl hada Sulkuma Mgham Yesu guli ná, nda pla vgha mnduha. 18 Amu demdem, bukwa a kuma mu wa. Manda dalagar ya ta wuɗakwa glakwa Mgham Yesu ta amu. Mgham Yesu ta nzakway ka Sulkum ya ta mbəɗanafta ka nanafta manda va tsatsi, ka kla amu ta kəma ta kəma ma tsa glakwani ta malaghuta ya.

4

Ghuyama ɗaɲwa kawadaga nda Kristi

1 Lazglafta ta faɲnamtá tsa slna ya ma zɗakwani, tsaya ta kwal ɲni kul rwa malandugu. 2 Haɗ ta ɲana vgha nda ghwaɗaka skwiha

ta magə lu ma difa ma difa, ta pgha hula ɲa mndu wa. Nana a aɲni ta mndu wu, haɗ aɲni ta mbadanaftá gwada Lazglafta wa. Katak ná, kahwathwatani ɲa aɲni ta mnigɲta baɲluwa. Mantsa ya dza'a kəl inda mndu ka ɗasla kahwathwata ɲni ma ɲuɗufani ta kəma Lazglafta. 3 Ka nda difa na Lfida Gwada ta mnə ɲni na katsi ná, da gwal ta zaɗɲtá ghəɲa taɲ nzakwa tsi nda difa. 4 Sna a həɲ ta na Lfida Gwada ta mnə aɲni na wu, kabga hanafha Lazglafta na ghəɲa haɗik na ta ɲuɗufa taɲ, ɲa kwala taɲ kul nghanɗá tsa tsuwadaɗa ta tsuwadaɗa həɲ, ta sabi ma Lfida Gwada ta ghəɲa glakwa Yesu Kristi ya. Tsa Yesu Kristi ya ná, ka guram nda Lazglafta. 5 Ta mnə aɲni ta tsa Lfida Gwada ya ná, gwada ta ghəɲa aɲni a ta mnə ɲni wa. Gwada ta Kristi ta nzakway ka Mgham ɲa aɲni ta mnay. Aɲni, gwal ksaghunatá slna aɲni, kabga nzakwa ɲni mista Yesu. 6 Ka Lazglafta mnata ma fitika zlaganaptani ta ghəɲa haɗik na: «Ka tsuwadaɗa tsuwadaɗa ta vli ma grusl*,» ka'a. Va tsa Lazglafta ya ta tsuwadaɗanaftá vli ma ɲuɗufa ɲni ɲa tsuwadaɗa mnduha, ɲa snaɲta taɲ ta glakwa Lazglafta nda ma kuma Yesu Kristi.

7 Bəzleghwa tsaf lu nda rɓisl aɲni, ta kla tsa ɲəma skwa gadghəl ya. Kəl tsi ka nzakway mantsa ya ná, Lazglafta ta mbranaghatá maga inda skwi, aɲni a wa. 8 Dagala ɗaɲwa ta ghuyaɲnaptá lu, kulam nda tsaya, kɗaɲna a wa. Dəgaɲha ɲni ta ghəɲ baɗu masani, ta hla a ghəɲa ɲni tida wa. 9 Gaɲnapha lu ta iri, ta zlaɲna a Lazglafta wa. ɲuɲnusha lu ta ima zgi, ta klap a lu ta hafu ma aɲni wa. 10 Ta wa haɗak ɲni inda fitik manda va tsa maganata Yesu ya, kada maravata nza-kwa Yesu guli ma vgha ɲni. 11 Ma inda ɲa aɲni ma nzaku ná, ta wa

‡ 3:16 Ngha ta Sabi 34:34. * 4:6 Zlrafta 1:3.

hdak rni ta ghəŋa gwada ta Yesu, kada maravata nzakwa Yesu ma na rnarŋni ma slu'uvgha ta mtaku na. ¹² Mantsa ya ná, nzaku ta wa hdak rna rŋni, nzakwa ghuni nda hafu rna kaghuni.

¹³ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Zlghafzlgħa yu ta gwada ta ghəŋa Lazglafta kəl yu ka gwaday†.» Rŋni guli na, zlghafzlgħa rŋni ta Lazglafta manda va tsaya, ta kəl rŋni guli ka mna gwadani. ¹⁴ Nda sna rŋni kazlay: Sli'aganapsli'a Lazglafta ta Mgham Yesu ma mtaku kə'a. Tsatsi guli dza'a sli'aganapta ma mtaku, kabga nda ndi'a vgha rni nda Yesu. Rna hladamaghatani demdem ta kəmani. ¹⁵ Inda tsa skwiha ta magaku ya ná, rna kata kaghuni nzakwani, rna sga sli'adamta mnduha mutsaftá zdakatahuda Lazglafta. Mantsa tama, dza'a nda ndəgha mnduha rna rfa Lazglafta nda ya rna zləzlvay guli.

Faftá ghəŋ yeya skwi ma ghəŋa mu

¹⁶ Tsaya ta kwal malandugwa rni rwavata. Dər má ta htaku nda hta vgha mu ma ki'a ma ki'a mndani ná, ta lfidaku nda lfiđa vgha mu inda fitik ma Sulkum. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, ki'a yeya na ghuya đarwa ta ghuyə mu ndanana ka tsa glaku dagala rna kđekedzen ta payamata tsa ghuya đarwa ya ta tvi rna mutsay ya. ¹⁸ Fafta skwi kul nghanťá iri amu ta ghəŋ, ta skwi ya nghanj iri a wu. Skwi ya ta nghanj iri ná, had ta gđavata wu, skwi kul nghanťá iri yeya ta gđavata rna kđekedzen.

5

¹ Nda sna mu kazlay: Ka zlinzla lu ta na dumbi ta nzaku mu mida na katsi ná, dza'a bamaf ba Lazglafta ta sana həga ta luwa kə'a. Ta ghəŋa vgha mu dza'a vlamata Lazglafta

na kđekedzen ta luwa ya ta gwada yu ta tsa gwada ya. ² Ta na ghəŋa hadik ná, ta ksamata ka mamay katakata na tsa həga mu ta luwa, ka vgha mu dza'a nzakway ka lfid ya. Ta gama ta rnađa ghəŋ nda taw nda taw. Ta dər má sudidiva Lazglafta ba, ka mu ta mnay. ³ Ka sudavamasuda lu katsi ná, had sulkuma vgha mu dza'a nzaku manda skwi ka fərđi'u wa. ⁴ Ka tata nzaku mu ma na dumbi mida mu ta na ghəŋa hadik na katsi ná, tata rnađa ghəŋ mu manda skwi famagha lu ta skwa ndəgaku. Kumay mu ta dgamata nda na vgha mu ta ghəŋa hadik na a wu, ama ka sudavamata lu nda tsa ta luwa ya, ka bukwamta tsa nda hafu rna kđekedzen ya ta tsa ta mtaku ya. ⁵ Lazglafta kaghəŋani ta payaftá amu rna mbadamafta mantsa ya. Vlamavla ta Sulkumani guli rna gramaftá skwiha dza'a tsi magay ta kəma.

⁶ Tsaya tama, ta kəl mu ka nzata nda fata ghəŋ inda fitik. Rŋ mndani nda sna mu kazlay: Ka ta ma na vgha mu ta na ghəŋa hadik na mu katsi ná, ta di'ir mu nda həga mu ya da Mgham Yesu kə'a. ⁷ Ta nghanj a mu nda iri karaku wa, nzakwa zlghay nda rnuđuf ta nzə mu. ⁸ Manda va tsaya ná, nda fa ghəŋa mu dar. Ta kumay mu ta sli'apta ma na slu'uvgha na ka nzata kawadaga nda Mgham Yesu. ⁹ Dər má tata ghəŋa hadik mu, dər má ta luwa a mu ná, zdəganata mu skwi kumaf maya amu. ¹⁰ Inda amu demdem ná, dza'a laghala mu ta kəma Kristi rna tsamaghatá guma, rna zlghay inda mndu ta nisəla slnani ya maga tsi ma nzakwani ta ghəŋa hadik. Ka đina slnani maga tsi, dza'a zlghay ta nisəlani, ka đina a slnani maga tsi wu dza'a zlghay ta nisəlani guli.

Nda ma Kristi slərbapta Lazglafta ta zughu nda amu

† 4:13 Nghanj ta Zabura 116:10.

11 Ya wya nda sna amu ta skwi ta hgə lu ka zləŋa Mgham Yesu ya, tsaya ta kəl aŋni ka ŋavata ka kasaktá ghəŋa mnduha. Nda sna Lazglafta ta aŋni dar, ta grafta aŋni guli ná, nda sna kaghuni ma ŋudufa ghuni ta aŋni.

12 Ghubargəltá ghəŋa ŋni a ŋa aŋni ta ghubargəлта da kaghuni wa. Maraghunata tvi dza'a kəl kuni ka ghuba aŋni ŋa aŋni ta maraghunata, ŋa sŋaŋta ghuni ta hanaftawi ta gwal ghubaku nda skwa wa iri, ka zlaŋta ya ma ŋuduf.

13 Rgha həŋ ka kaghuni mantsa ta mnə sanlaha ya ra? Dər má mantsa tsi, ŋa vla glaku ŋa Lazglafta nzakwani. Ka mantsa a tsi katak wu má, ŋa kata kaghuni nzakwani.

14 Inda skwi ta magə aŋni ná, ta magay aŋni kabga nda sna aŋni ta dvu ya dvu Kristi ta aŋni. Tsaya ta tiŋwa aŋni guli ta kəma ta kəma. Grafgra aŋni guli kazlay: Mtumta Kristi ta ghəŋa inda mndu kə'a. Inda mndu guli mtumta kawadaga nda tsatsi. 15 Mtumta ta ghəŋa inda mndu, kabga yaha gwal ta nda hafu da nzaku gaghəŋgaghəŋa taŋ, ŋa nzay taŋ ta nzaku ya ta zdəganata. Ka ŋa taŋ mtuta tsi, ka sli'aganaptá Lazglafta.

16 Ndanana tama ná, nghəgla a amu ta mndu manda hamata mnda səla wa. Dər má manda hamata mnda səla si ta ngha mu ta Kristi mndani ná, ndanana tama, nghəgla a amu manda tsaya wa. 17 Tsaya tama, ka si nda ndi'a vgha mndu nda Kristi katsi, nda nza ka lfida mndu. Lula tva nzaku ya si ta nzaku tsi ghalya, mbədavafmbəda ka lfidani. 18 Inda tsahaya ná, Lazglafta ta magata. Ka ghunagatá tsi ta Kristi mtuta ŋa slərbaptá zughu mataba mu nda tsatsi. Ka vlaŋnatá tsi ta slna dza'a mnanatá mnduha ŋa sagha taŋ slərbaptá zughu mataba taŋ nda tsatsi. 19 Skwi ta mnə aŋni

ná, Lazglafta ta magatá slnani nda ma Kristi ŋa slərbaptá zughu matabani nda inda mndu. Nəvgla a ta dmakwa mnduha wa. Kəl tsi ka ghunaftá aŋni ŋa dza'a mnay ŋa mnduha kazlay: Ta kumay yu ta slərbapta da ta zughu nda həŋ kə'a.

20 Kristi ta ghunaftá aŋni ŋa kla lwa gwađani. Lazglafta kaghəŋani ta haga mnduha nda ma wa ŋni. Ma hga Kristi, ta ndəba dzvu yu ŋni ŋa ghuni, slərbapwa slərbə ta zughu nda Lazglafta. 21 Walaŋ a Yesu Kristi ta gatá dmaku wu, ka nanaftá Lazglafta ka dmaku ta ghəŋa gwađata amu, ŋa nzakwa mu ma ndi'atá vgha mu nda tsi, ka gwal tdukwa ta wa irani.

6

1 Ndanana ná, ta ksa slna aŋni nda Lazglafta. Kdəkwakdək ta ndəba dzvu ŋni ŋa ghuni, ma ganava kuni ta masfa ta zdakatahuda Lazglafta ya zlgħaf kuni. 2 Ka Lazglafta nda mnduhani na:

«Ma fitikani snaghata yu ta tawa gha.

Ma fitik ŋa mbagħafta, kataghakata yu*,» ka'a.

Wana tsa fitik ya tama ndanana, wana tsa fitika mbaku ya tama guli ndanana.

3 Va a ŋni ta ksaftha mndu ta aŋni nda dmaku ma slna ta magə ŋni wu, tsaya ta kəl ŋni ka ŋavata ka maga skwi ŋa kwal kul zləmbiŋtá mndu. 4 Katak ná, ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal maganata slna ta Lazglafta ma inda skwi ta magə ŋni. Dər ta gay lu ta iri ŋaŋni, dər ta ghuyay lu ta daŋwa ŋaŋni, dər ta gigray lu ta aŋni, ta ksay ŋni ta ŋuduf mida. 5 Ta dğay lu ta aŋni, ta pğhay lu ta aŋni da gamak, ta sli'anafsl'i'a lu ta zlərdawi ka gi dza aŋni, ta ghuyay ŋni ta daŋwa ta maga slna, had ŋni ta faftá hani ta iri bađu ma sani wu, had ŋni

* 6:2 Isaya 49:8.

ta dan̄tá skwa zay guli wa. ⁶ Ta maray ŋni ta nzakwa ŋni ka gwal kul had̄ sana skwi ŋa tsanavata, ka gwal nda sna ta skwa Lazglafta, ka gwal ksa ŋuduf, ka gwal maga zd̄aku, ka gwal nda Sulkum nda ghuḅa ma h̄əŋ, ka gwal ta d̄vutá mndu nda ŋuduf turtuk. ⁷ Ka gwal ta mna v̄ərdá gwada, ka gwal nda mbakwa Lazglafta ma h̄əŋ. Hu-zla vula ŋni ma zlaḅa nda zeghwi ná, tsaya kahwathwata. ⁸ Vlaŋnatá glaku ŋa sanlaha, h̄ərtətátá aŋni ŋa sanlaha. Zl̄əzl̄əva aŋni ŋa sanlaha, raza aŋni ŋa sanlaha. Ka gwal tsakalawi ta fata mnduha ta aŋni, tsaw kahwathwata ŋa aŋni ta mna. ⁹ Manda gwal kul san̄tá lu ta h̄əŋ ka lu ta ngha aŋni, tsaw va nda sna lu ta aŋni d̄inaḁina. Mbli a yaha ya ra, ka lu ta ngha aŋni, tsaw ta ndiri aŋni d̄inaḁina. Gaŋnapha lu tiri, klap a lu nda kla ta hafu ma aŋni wa. ¹⁰ Ma skwi má ŋa ḅasay ŋni ta ŋuduf ya ná, rfu ŋa aŋni ta rfay. Ka p̄d̄u h̄əŋ, ka lu nda aŋni, tsaw nda nd̄əgha mnduha ta nanaftá aŋni ka gadgh̄əl. Mamu skwa taŋ ra, ka lu nda aŋni, tsaw ŋa ŋni inda skwi demdem.

¹¹ Kaghuni gwal ma Kwareŋt, had̄ sana skwi d̄ifaghuna aŋni wa, d̄vud̄va aŋni ta kaghuni katakata. ¹² Aŋni a ta kwal kul d̄vaftá kaghuni wu, kaghuni ta tsukwaghutá vgha ghuni tavata aŋni. ¹³ Manda gwada da ŋa zwan̄ani ya gwada yu ta na gwada na ŋa ghuni, maraŋnawamara ta d̄vafta kaghuni ta aŋni ma ŋudufa ghuni guli.

Had̄ skwi ta guyanaftá tsuwad̄ak nda gurusl wa

¹⁴ Ma guyə kuni ta gh̄əŋ kawadaga nda gwal kul zlglaftá Lazglafta. Nu ta guyanafta mndu t̄dukwa nda mndu ta maga ghwad̄aka skwi na? Nu ta guyanaftá tsuwad̄ak nda gursl

na? ¹⁵ Ta gh̄əŋa wu dza'a dzrafta i Kristi nda Halaway na? Nu ta guyanafta mnda zlglafta nda ŋuduf nda mndu kul zlglafta na? ¹⁶ Nu ta guyanaftá h̄əga Lazglafta nda h̄əga skwa wuyay na? Amu ná, h̄əga Lazglafta nda hafu amu, manda ya mna tsi kazlay:

Mataba taŋ dza'a nzamta yu ka wawaku kawadaga nda h̄əŋ. Ka Lazglafta taŋ ta dza'a nzata yu, ka mnduha da hah̄əŋ guli k̄a'a.

¹⁷ Tsaya k̄əl Lazglafta ka mna y ŋa mnduhani kazlay:

Sli'apwa sli'a mataba taŋ, ka dgaghuta kuni ta vgha nda h̄əŋ,

ma ksaŋ kuni ta skwi kul raku, tsaya dza'a k̄əl yu ka dzrafta nda kaghuni.

¹⁸ Dza'a nzakway yu ka Da ghuni, ŋa nzakwa kaghuni ka zwana da nda kwagha d̄a† guli,

ka Mgham Lazglafta nda mbra k̄a'a ya.

7

¹ Zwanama da, ya mantsa ya ka lu tamaftá imi ta sl̄məŋ ya ná, sud̄apma gh̄əŋa mu ma skwi dza'a ŋr̄intá vgha mu nda ŋudufa mu. Ka k̄danakta mu ta nzakwa mu hezle' ma zl̄əŋa Lazglafta.

Rfay Pwal ta rfu

² Gunar̄nawa guna ta ŋudufa ghuni. Had̄ ya mataba ghuni magana ŋni ta ghwad̄aka skwi wu, had̄ ya hlaghu ŋni ta s̄əlani wu, had̄ ya tsaghu ŋni guli wa.

³ Tsaghunaghatá guma a ta tsaghu-naghata ŋni wa. Manda va tsa m̄nə ŋni ya ná, d̄vud̄va aŋni ta kaghuni. D̄ər má ŋa mtuta tsi, d̄ər má ŋa nzaku nda hafu a tsi ná, had̄ skwi dza'a dgamata wa. ⁴ Had̄ yu nda mahulhula ndanu ta gh̄əŋa

† 6:18 Ngha ta Zlahu 26:12, nda Izekiyel 37:27, Isaya 52:11, Irmiya 31:9 nda Izekiyel 20:34, 2 Samuyel 7:14, Isaya 43:6 nda Huseya 2:1.

kaghuni wa. Ta ghərǎaku yu ta kaghuni. Dər má ghuyghuya yu ta dāņwa ná, nda lǎa ņudufa dá, ta rfu yu.

⁵ Dər ma fitika ǎhadaghata ņni da luwa Mekaduniya ná, had vgha mbi'arņi wa. Ghuya dāņwa dər ndiga ndiga yeya ta slaņnaghata. Gruņnus gra mnduha, ta zlǎj ņni ma ņuduf. ⁶ Mbada Lazglafta ya ta lǎa ņudufa gwal nda kǎa ka lǎaņnatá ņudufa ņni ma ǎhadaghata Titus. ⁷ Tsa ǎhakta Titus yeya a ta lǎaņnatá ņudufa ņni wu, mnaņnamna guli ká kuni lǎanata ņudufani. Rusaņnaf rusa ká kuni ta kuma nghǎlaņtá i'i, ká kuni ta haga madər, ká kuni ta lmiha ta lmu kǎl yu ka va rfu katakata.

⁸ Nda sna yu kazlay: Nda gurda ņudufa ghuni ta ghǎņa tsa ǎlewer vindaghunaf yu ya kǎ'a mndani, haga a yu ta madər ta ghǎņani wa*. Aņ mndani, haganhaga yu ta madər ma fitik rets, nghadapər yu ta gurdatá ņudufa ghuni ta ghǎņa tsa ǎlewer ya. ⁹ Ndanana ná, ta rfu yu ta ghǎņa tsa ǎlewer vindaghunaf yu ya. Taghǎņa vǎl gurdaghunaftá ņuduf a ta rfa yu ta rfu wa. Ta rfu yu, kabga tsa gurdatá ņudufa ghuni ya ta klaghunaktá mbǎdanaf ņudufa ghuni ka paya tva ghuni. Har tsa gurdatá ņudufa ghuni ya ma ghǎņa Lazglafta. Tsaya tama, had sana dmaku magaghuna ņni ǎekǎek wa. ¹⁰ Gurdatá ņuduf manda ya ta kumǎ Lazglafta ná, ta mbǎdanafmbǎda ta ņuduf ņa mbafta, ņa kwala lu kul haga madər. Gurdatá ņuduf manda ņa gwal ma ghǎņa hadik ná, mtaku ta klakta tsi. ¹¹ Nghawangha ta skwi klaghunak tsa gurdatá ņuduf manda ya ta zdǎganatá Lazglafta ya ǎa, nghawangha ká kuni ta ņavata ka payanata nzaku, ka tsalapta ghǎņa ghuni mida kǎ'a ta

husaghunata, ká kuni ta zlǎj, ká kuni ta mama nghanťa i'i, ká kuni ta kuma maga skwi ta zdǎganatá Lazglafta, ká kuni ta fata ghǎņa ghuni ka zlaha mnda dmaku. Ma maga inda tsa skwiha ya maraņta kuni kazlay: Ta had kuni ma tsa skwiha ya wu kǎ'a.

¹² Tsa ǎlewer vindaghunaf yu ya ná, vindaghunaf a yu ta ghǎņa mndu ta gatá dmaku dər ta ghǎņa ya gana lu ta dmaku wa. Kǎl yu ka vindaghunafta ná, vindaghunafvinda yu, kabga ņa maraņta ghuni kahwathwata ta kǎma Lazglafta kazlay: Nda fa vgha ghuni ka ņaņni kǎ'a. Tsaya skwi ta ksaņnamťa ņuduf. ¹³ Ta ghǎņa tsa skwi ta lǎaņnatá ņuduf ya guli ná, ta rfu ņni katakata nghan ņni ta rfa Titus, kabga zdanafta kaghuni demdem ta ņuduf. ¹⁴ Ghubanghuba yu ta ghubakwa dá ta kaghuni ta kǎmani. Ndanana tama ná, sabsa yu ma hula má dza'a ksutá i'i. Gwada ta gdata aņni ta mnaghunata ná, kahwathwata nzakwani. Manda va tsaya guli ná, tsa ghubay ghubu ņni ta kaghuni ta kǎma Titus ya guli ná, kahwathwata nzakwani. ¹⁵ Havaptani ka tsa zlǎjata zlǎja kuni, ka slavapta kuni ka tsu'afťa nda ya ka kuni fata ghǎņa ghuni ka snanata gwadani ya ná, ta sganaghasga ta yifatá kaghuni ma ņudufani. ¹⁶ Ta rfu yu, nda fa ghǎņa dá ta kaghuni ma inda skwi.

8

Kaťaťa gwal zlgħay nda ņuduf ma Ursalima

¹ Zwanama dá, ta kumay ņni ta mnaghunata skwi maga zdakatahuda Lazglafta mataba Igliz ta hadika Mekaduniya.

² Ma ghuya dāņwa ya ta ghuyǎ hǎj katakata, ka rfu hǎj ta rfu katakata, kulam nda nzakwa taņ

* 7:8 Ngha ta 2 La Kwareņt 2:3.

dgər ka pđu, ka vlatá hən ta skwi dagala ņa katanťá sanlaha. ³ Ka i'i ta mnaghunata ná, vlavla hən ka ghəŋa tan ta skwi manda ya klaf mbrakwa tan. Ka vlatá hən ha ka malaghuta. Ka ghəŋa tan sagha hən ⁴ da đaway da aņni ka ņđanđa kazlay: Ta kumay aņni ta nzakway tekw mataba gwal ta katanťá gwal zlgħay nda ņuđuf ta hadika Yahuda kə'a. ⁵ Tsa skwi vla hən ya ná, vlavla hən ka malagħutá skwi ya má si ta ndanu aņni. Tiņəl ghəŋa tan vlan hən ta Mgham Yesu karaku, tahula tsa guli ka tsu'aftá hən ta maga skwi ya ta mnanata ņni ta hən, manda ya ta kumə Lazglafta. ⁶ Tsaya kəl ņni ka ndəbanatá dzvu ta Titus ņa labə da kdĩntá tska tsa skwi ya da kaghuni kabga tsatsi ta zrafta. ⁷ Ma inda skwi ná, galipi kaghuni ka sanlaha. Galipi kuni ma zlgħay nda ņuđuf, ma mna gwada Lazglafta nda tvani, ma snaťá kahwathwata, ma ņavata ghuni ka maga slna Lazglafta, ma đvutá ya đvu kuni ta aņni. Ya mantsa ya tsi ya tama, magawamaga ta tsa ņərma slna ya nda ņuđuf turtuk.

⁸ Mbla kaghuni a ta mbli yu wu, snaghunamta snaghunam yu ya ka sanlaha ta ņavata ka vlay. Ma tsaya guli dza'a kəl kaghuni ka maranťa kazlay: Đvuđva kaghuni kahwathwata guli ta katanťá sanlaha kə'a. ⁹ Nda sna kaghuni ta zdakatahuda Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ná, galipi ya, ka niťá tsi ta ghəŋani ka pđu ņa naghunaftá kaghuni ka gadghəl nda ma tsa pđani ya.

¹⁰ Wya skwi ta ragħunata ta ndanu yu: Kđa ná, tiņəl kaghuni ta kuratá katanťá gwal zlgħay nda ņuđuf ta hadika Yahuda, gi ka vlatá kuni. ¹¹ Ndanana guli ná, đina ka kdĩnta ghuni ta tsa zdakwa ghuni ya kura kuni ta vlay daga tanťan ya. Ka vla kuni manda ya

klaf mbrakwa ghuni. ¹² Ka nda ņuđuf turtuk klafta ka ta skwi klaf mbrakwa gha ka vlata katsi ná, zdəganazđa ta Lazglafta. Đawa a ta skwi kul had da kagha wa.

¹³ Nza a kazlay: Ka klaghuta kaghuni ta ndəgaku ta ghəŋa sanlaha, ta ghuyə kaghuni ta đanwa kə'a wa. Ka guram ka lu, ka i'i. ¹⁴ Ndanana ná, ta mamu skwi ma dzvu da kaghuni, đina ka katanťa ghuni ta gwal kul had skwi ma dzvu da hən. Bađu pđay kaghuni ya guli, ka mamu tsi da hahən ya, ņa katay tan ta kaghuni. Mantsa tama, ka guram kuni. ¹⁵ Ka gwada Lazglafta na:

«Fərtu a ņa mndu ta tskanata dagala wu, htu a ņa mndu ta tskanata kwitikw guli wu*,» ka'a.

I Titus nda grahani

¹⁶ Ta rfay ņni ta Lazglafta ta vlanťá ndanu ta Titus, ka fatá tsi ta ghəŋani ņa kataghunata manda va ņaņni. ¹⁷ Tsu'afťsu'a Titus ta ndəba dzva ņni ya ndəbana ņni ņa labə da kaghuni. Makđaku aņni ka gwadganata ná, fufa tsatsi ta ghəŋani, yifuyifa ma ņuđufani, kabga đvuđva ta kataghunata. ¹⁸ Wya ņni ta ghunadaptá sana zwanama kawadaga nda tsi. Tsa mndu ya ná, ta ghubay inda Igliz, kabga snaťani ta mnyay nda tvani ta Lfida Gwada. ¹⁹ Tsaya yeya a ta kəl ņni ka ghunay wu, ghunafghuna Igliz guli mista ņni, ņa magəganťatá na slna ņa kata mnduha Lazglafta na. Tsəna slna ná, ta vlay ta glaku ņa Mghama mu Yesu. Ta maray guli kazlay: Ta kumay ņni ta katanťá mnduha kə'a.

²⁰ Nana katu dagala ta vlata mnduha na ná, ta kumay ņni ta ņanata đina ņa wara hlawa mnduha ta ghəŋa aņni ta ksa slna nda tsi. ²¹ Skwi đina ta kumə aņni ta magay. Ta wa ira Mgham Yesu yeya a wu,

* 8:15 Ngha ta: Sabi 16:18.

nduk nda ya ta wa ira mnduha tani.

²² Wana ñni ta ghunaftá sana zwanama guli kawadaga nda hæñ. Nda kda fitika ñni ta dzəghañta ma slnaha kavghakavgha. Ka nghadaptá ñni ná nda fa ghəñani ña maga slna. Ndanana manda sñañtani ta ghuba kaghuni ta ghubu lu ná, ka fəglatá tsi ta ghəñani. ²³ Titus ná, gratá ksa slna da ya. Kawadaga nda tsi ta maga ñni ta slna kata kaghuni. Yeya zwanamaha his kawadaga nda Titus ya guli, Igliz ta zabaptá hæñ, ka ghunaftá hæñ da kaghuni. Ta vlay slna tañ ta glaku ña Kristi. ²⁴ Maraññwa mara ta hæñ ká kuni dvtutá hæñ kahwathwata, ña snanaghatani ta inda Igliz, dza'a kəl hæñ ka sñañta kazlay: Kahwathwata tsa ghubay ta ghubu ñni ta kaghuni ya kə'a.

9

Ta dṽay Lazglafta ta mndu ta vla skwi nda rfu

¹ Ta ghəña gwada ta katu ña gwal zlgħay nda ñuduf ná, ² Dər má vindaghunaf a yu wu ná, nda sna yu nda fa ghəña ghuni kə'a. «Daga kda ta fata gwal zlgħay nda ñuduf ta hadika Akaya* ta vgha tañ ka vla tsa katu ya,» ka i'i ghubutá ghubakwa da ta kaghuni da gwal ta hadika Mekaduniya. Na tsa kulanja da mantisa ta gwada ta kaghuni ya ná, ka sli'anaftá tsi ta wər inda tañ, ka vlay. ³ Dər má mantisa tsi, wya yu ta ghunadaptá tsa zwanamaha ya ña kataghunata. Ka tskanata kuni ta tsa ña ghuni katu ya manda ya mna yu, yaha tsa ghubughuba ñni ta kaghuni ta ghəñani ya da nzata ka bətbət. ⁴ Ka waya ka skwi ka bhadaghata ñni da kaghuni kawadaga nda la Mekaduniya, ta tska a ña ghuni wu katsi, dza'a

ksuksa ta añni ka hula, kabga nda ghada mnanata ñni ta hæñ kazlay: Nda fa vgha kaghuni kə'a. Mal kaghuni dza'a bəsa hulani guli. ⁵ Tsaya kəl yu ka ndanapta kazlay: dina ka ghunadaptá da ta tsa zwanamaha ya ta kəma ta kəma da kaghuni makdaku yu labə kə'a, ña kataghunata ka tsakanatá tsa ña ghuni katu ghada kuni ta taftá imi ta sləməñ ya, ña slanaghata da ta tskatani. Tsaya dza'a marañta kazlay: Nda ñuduf turtuk vlata kuni, mblaf nda mbla a lu ta kaghuni wu kə'a.

⁶ Wya skwi ña havapta ghuni: Ka sira a pghamta mndu ta hulfa ma vwah wu ná, sira a dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli wa. Ka dagala pghamta mndu ta hulfa ma vwah ná, dagala dza'a tskata tsi ta skwi ma tsa vwah ya guli. ⁷ Tsa katu ya ná, ka vla mndu manda ya ndanap tsi ma ñudufani. Nda mtsiriu' a wu, tkwe' a guli wa. Lazglafta ná, ta dṽay ta mndu ta vlay nda rfu. ⁸ Mamu Lazglafta nda mbrakwa faghunaghatá gasifa ña gdata ghuni ta mutsa inda skwiha ña maga ña ghuni ma slna, ña pdakwani ña maga inda nərma slnaha guli nda tsi. ⁹ Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: «Ta vliđinj vla ta skwiha ña gwal ka pdu,

ta gdavagda zdakwani† kə'a.»

¹⁰ Lazglafta ta vlanťá hulfa ta mndu ña sləgay, tsatsi guli ta vlanťá skwi ña zay. Tsatsi guli dza'a vlaghunatá inda hulfa ta kumə kuni, ña tfaghunaghatani ta wi ta ghəñani ña sgakwa dza'a ghuni ta kəma ta kəma ma maga zdaku. ¹¹ Ña gdātani ta mfaghunaghatawi ma inda skwi, ña nzakwa ghuni ka gwal ta muvla inda fitik. Ña rfay ndəghata mnduha ta Lazglafta ta ghəña katuha ya ta vlata hæñ nda ma dzva ñni. ¹² Tsəna katu ta vlata

* 9:2 Ngha ta 2 La Kwareñt 1:1. † 9:9 Ngha ta Zabura 112:9.

kuni na ná, katanťá gwal zlgħay nda ŋuđuf yeya a ta magu tsi wu, ta sli'anafslí'a ta mnduha ŋa va rfay taŋ ta Lazglafta. ¹³ Tsa slna dza'a kuni magata ya dza'a maranťá nzakwa ghuni, ŋa zləzlvay taŋ ta Lazglafta ta ghəŋa snata ghuni ta Lfida Gwada Kristi. Dza'a zləzlvay həŋ guli kabga vəl dgay ghuni ta skwa ghuni nda həŋ, ta vlay kuni guli ŋa sanlaha. ¹⁴ Dza'a magay həŋ ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni, ŋa mamay taŋ ta kaghuni kabga tsa zđaku ta malagħutá mbraku magaghuna Lazglafta ya. ¹⁵ Rfamarfa ta Lazglafta ta ghəŋa mbəhu ya mbəhama tsi kul mnavata nda wi ya.

10

Katay Pwal ta ghəŋani da gwal ta tsaftá gwada tida

¹ I'i Pwal kaghəŋa da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, nda hanatá ghəŋ nda zđaku manda ŋa Kristi. Ka lu ta mnay ta i'i ná, ka mataba ghuni yu ya ná, leštekwā yu, ka had yu mataba ghuni ya guli ná, ta sidi yu, ka lu. ² Ta ndəbagħunandəba yu ta dzvu, yaha kuni gidiftá sidi bhadagħar yu da kaghuni, kabga dza'a gay yu kahwathwata ta sidi nda tsa gwal ta ŋgha aŋni kazlay: Slna slu 'uvgha ta magə həŋ kə'a ya.

³ Aŋ mndani, mnda səla aŋni, tsaw vulu manda ŋa mnda səla a ta vulu aŋni wa. ⁴ Huzla ta kəl aŋni ka vula tsa vulu ya ná, huzla ta kəl mnda səla ka vulu a wa. Lazglafta ta vlayŋnatá tsa ŋaŋni huzla nda mbra ta zadānatá vla difa ghumaha Lazglafta ya. Ta zadānazada ŋni ta ghwadaka ndanu ta ndanu mnduha. ⁵ Ta ŋarapŋara ŋni ta inda ghwadaka ndanuha ta ndanata gwal ta gla ghəŋ ta pya snaŋťá Lazglafta. Ta gwaday aŋni ta gwada ŋa ksanaktá ndana mnduha ŋa sna gwada

Kristi. ⁶ Ka snasna kaghuni katsi ná, nda fa vgha aŋni ŋa dvanagħatá gwal kul snay mataba ghuni.

⁷ Nghawangħa ta skwi ta magaku ba! I'i ná, ŋa Kristi yu, ka ká mndu, ka vriŋvra tsi ta ndanu katsi ná, dza'a nda ŋgha kazlay: ŋa Kristi aŋni guli kə'a. ⁸ Vlihavla Mgham Yesu ta glaku ŋa sladagħunafta, ŋa zləmbighunista a wa. Ghuban ghuba yu ta ghubakwa da nda tsaya, had tsaya dza'a ksa i'i ka hula wa. ⁹ Ma ndana da ná, zba gagaghunaftá zləŋ a ta zbu yu nda tsa delewera da ya wa. ¹⁰ Aŋ mndani, ka sanlaha ta mnay na: «Vinday Pwal ta delewer ŋa mu ya ná, tsəna skwi nda bla magay na kə'a ta vinday, nda sidi nda sidi kay guli. Sagħani da taba mu kay guli ná, had ta gwada nda mbraku wu, had hayhaya gwada ta gwadata tsi kay guli wu,» ka həŋ. ¹¹ Dina ka snaŋta tsa mndu ta mnay mantša ya kazlay: Ka nu vindam ŋni ma delewer ŋni ma nzakwa ŋni di'ŋ nda kaghuni ya ná, manda va tsaya dza'a maga ŋni ta slna ŋni lagħar ŋni da kaghuni kə'a.

¹² Blubla aŋni ka hahəŋ! Si wa aŋni ŋa gara vgha nda həŋ na! Hahəŋ ka ghəŋa taŋ ta klaftá ghəŋa taŋ ka gara ghəŋa taŋ. La rghaha! ¹³ Ghuba a aŋni ta ghəŋa ŋni ka malagħutá ya ta raku wa. Ma kuraghuta vli graŋnaf Lazglafta ta maga aŋni ta slna ŋni. Kuraghwa tsa vli graŋnaf Lazglafta ya tsa kəl aŋni ka labə da kaghuni ya. ¹⁴ Ma laba ŋni da kaghuni ná, tsughwadagħu a ŋni ta kuraghuta tsa vliha kuraŋna tsi ya wa. Tinəl aŋni ta klədaghunagħatá gwada Kristi. ¹⁵ Had aŋni ta Pak kuraghuta vli vlayna lu, ka ghərbaku ta ghəŋa magatá slna sanlaha wa. Skwi faf aŋni ta ghəŋ tida ná, má ka sgavagħasga zlgħay nda ŋuđufa ghuni, ka sgavaghata slna ŋni

* 10:15 ŋgha ta Ruma 15:17-21.

mataba ghuni manda ya kuraŋna* Lazglafta, ¹⁶ ɲa dza'a ɲni mna Lfida Gwada ma sana hadikha di'ij nda kaghuni. Va a ɲni ta dza'a maga slna ma vla ksa slna sanlaha, ɲa ghərɔay ɲni ta ghərɔaku ta ghəɲa slnaha ghada hahəɲ ta magata wa.

¹⁷ «Ka ta kumay mndu ta ghərɔaku katsi ná, ka ghərɔa tsi ta ghərɔakwani ta Mgham Yesu†» ka lu ta mnay. ¹⁸ Mndu ta ghuba ghəɲani a ta rfu lu wa, mndu ta ghubu Lazglafta ya.

11

I Pwal nda ghwadaka gwal ghunay

¹ Ka ksa kuni ta ɲuɖuf nda i'i, wana yu dza'a gwada ka rghargha. Manda va tsaya ná, ka ksa kuni ta ɲuɖuf. ² Ta draku yu ta ghəɲa kaghuni manda ɲa Lazglafta. Kristi zə'ala dzugwa ghuni, ka yu ka vlaghunata. Ta kumay yu tama ta nzata ghuni nda ghuɔa, ɲa vlata da ta kaghuni manda ya ta vlə lu ta makwata patsapatsa ɲa zə'al dzugwani ya. ³ Skwi ta zləɲ yu kwenkwen ná, duɲwa lu da baraghatá kaghuni, da tsaghutá kuni ta tsa vərda ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya, da nzaku tsi manda ɲa Hawa lagha nahadik da barafata nda hidakwani ya na, ka yu. ⁴ Zləɲa da guli ná, kabga dər wati ma mndu ta lagha tagha skwi ta ghəɲa Yesu tskəm nda tsa ɲaɲni taghaghunaf ɲni ya ná, gi ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada ta ghəɲa Sulkum tskəm nda ya zlghaf kuni, ta tsu'ay kuni. Mnaghunaha ta gwada tskəm nda Lfida Gwada ya zlghaf kuni guli, ta tsu'ay kuni.

⁵ Ka mghama gwal ghunay ta ngha kaghuni ta tsa mnduha ya, ama grafgra i'i kazlay: Walaɲ a həɲ ta malaghutá i'i wu kə'a. ⁶ Aɲ mndani, pərɖaf a yu ta snaɲtá gwada

wu, ama nda sna yu ta skwi ta gwadə yu. Ma inda skwi magə ɲni ná, maraghunamara ɲni dər nda ta tva wati ma skwi tsi.

⁷ Ma fitika mnay da ta Lfida Gwada Lazglafta ɲa ghuni ná, ka mbalay si ta mnaghunata yu. Ka vraganata yu ta ghəɲ, kabga ɲa ɲlaghunafta. Nda nza tsa ka dmaku ra? ⁸ Ma tsa fitika magay da ta slna ɲa ghuni ya ná, sanlaha ma Igliz si ta nghapta ka i'i. ɲa taɲ ma skwi tskəgudunus yu ta həɲ ka maga slna ɲa ghuni. ⁹ Ma tsa nzakwa da da kaghuni ya, ta pɖatá yu ta skwi ná, haɖ yu ta daway da kaghuni wa. Zwanama ta sabi ta hadika Mekaduniya ta klidikta skwi ta pɖata yu. Ma tsa fitik ya, faghunagha a yu ta ndəgaku wa. Manda va tsaya guli dza'a kdəɲta yu ta kwal kul dawutá vli da kaghuni. ¹⁰ Ta ghubakwa da yu nda tsaya, haɖ mndu ta inda hadika Akaya* dza'a pyaftá i'i wa. Na skwi ta mnə yu na ná, kahwathwata da ta mna yu ma hga Kristi ta nzakway ma i'i. ¹¹ Kabgawu kəl yu ka mnay mantsa na? Kwala da kul ɖvutá kaghuni ra? Nda sna Lazglafta kazlay: Dvuɖva yu ta kaghuni kə'a.

¹² Manda va na kwala da kul tsu'aftá skwi da kaghuni na ná, manda va tsaya dza'a kdəɲta yu, kabga yaha tsa ghwadaka gwal ghunay ya da mutsaftá ghurum ɲa ghərɔaku kazlay: Manda va ɲaɲni ta maga tsi ta slna kə'a. ¹³ Vərda gwal ghunay a tsa mnduha ya wa. Slna nana mndu ta magə həɲ. Manda gwal ghunay Kristi ka həɲ ta klaftá ghəɲa taɲ. ¹⁴ Skwa ndərmimay a tsaya wa! Halaway ka ghəɲani guli ná, ta klafta ta ghəɲani ka niɲta manda duhwala Lazglafta ta wuɖaku. ¹⁵ Skwa ndərmimay a klafta tsa gwal ta maganatá slna ya ta ghəɲa taɲ ka niɲta

† 10:17 Ngha ta Irmiya 9:23, 1 La Kwareŋt. 1:31.

* 11:10 Akaya: Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:1.

manda gwal ta tagha vərda skwi ña mnduha wa. Ma kdavaktani ná, dza'a mutsay hən ta nisəla tan ja gragra nda slna tan ja maga hən.

Ghuya ðanwa Pwal

¹⁶ Ka yu ta vrəgliñtá mnay ná, ma fa kuni ta i'i manda rgha. Ka si fafa kuni ta i'i manda tsaya, ka nza yu ka tsa rgha ya, ña lavința i'i ta ghərbañta ghərbaƙwa da guli. ¹⁷ Na gwada dza'a yu mnay na ná, dza'a gwada manda ya ta zdəganatá Mgham Yesu a yu wu, manda va ña mndu ka rgha dza'a gwada yu. Grafra yu ta skwi dza'a ghərba yu ta ghərbaƙu tida guli. ¹⁸ Tsəhala nda ndəgha mnduha ta ghərbaƙu manda ña slu'uvgha ya ní, i'i guli ná, dza'a ghərba yu mantsa ya. ¹⁹ Nda hidá kaghuni kahwata, ta ksanatá ñuduf ka tsu'aftá la ka rgha nda rfu. ²⁰ Ta rfu kuni nda fata mndu ta kaghuni ka vu'a tan. Ta rfu kuni nda zata mndu ta kaghuni. Ta rfu kuni nda ksamta tan ta kaghuni ma dzva tan. Ta rfu kuni nda nzaghunaghata tan. Ta rfu kuni nda dzuəbagnunata tan. Ta ksay kuni ta ñuduf ta ghəña indani. ²¹ Ta ksə ka hula mnay ta añni, traptra añni ta magay manda tsaya. Ndanana ná, dza'a gwada yu ta gwada manda ña rgha.

Ka si ta ghərbaƙu sanlaha ya ná, dza'a ghərba yu ta guli ta ghərbaƙu. ²² Ka la Hebru hahən, mantsa ya i'i guli. Ka la Isra'ila hahən, mantsa ya i'i guli. Ka zivra Abraham hahən, mantsa ya i'i guli. ²³ Ka gwal ksanatá slna ta Kristi hahən, wana yu dza'a gwada manda mndu nda ksa da halaway: Malaghumala yu ta hahən dəkdək. Ma vəl hərfaku tsi, ndada a hərfuta yu wa. Ma lamə da gamak tsi, ndada a lama yu wa. Ma mutsaftá dzu tsi, malghumala ña da ka ña tan. Lagha ta wa hək tsi, mbədava a ña da

wa. ²⁴ Hutaf səla da ta mutsaftá sləvu† fwadmbəsak had turtuk wu, da la Yahuda. ²⁵ Hkən səla lu ta dgaptá i'i, turtuk səla lu ta zləzłartsatá i'i, hkən dədəghata da drəf nda kwambalu. Vagha vagha yu turtuk nda hani tani ta mghama drəf. ²⁶ Ma wawakwa da nda səla tazlay ná, dagala ghuya ðanwa su'u yu ma zalaha, dagala ghuya ðanwa su'u yu da la gənda, dagala ghuya ðanwa su'u yu da la ini, dagala ghuya ðanwa su'u yu da gwal kul snantá Lazglafta. Dagala ghuya ðanwa su'u yu ma luwaha nda ya tahula luwaha. Dagala ghuya ðanwa su'u yu, ta drəf. Dagala ghuya ðanwa su'u yu da zwanamaha ka ghwadak. ²⁷ Tazlay ná, ta hərfuhərfa yu, ta duda vgha da ta maga slna, had yu ta faftá hani ta iri bađu ma sani wu, bađu ma sani ta dzay maya nda ndala ta i'i, had yu ta mutsaftá skwa zay bađu ma sani wu, ta dzay mtasl ta i'i, ta pəpəda yu ta lgut ña fafta ta vgha. ²⁸ Zlanha lu ta hamatani, mala skwi ma ghəña da ná, ta ndanay yu ta inda Igliz inda fitik. ²⁹ Htuta mbrakwa mndu ya ná, manda skwi i'i ya kaghəña da. Zləmbamtá mndu ma dmaku, ndada a kə'a ta dra i'i ta wa ñuduf wa.

³⁰ Ka skwi ña ghərba yu tsi katsi ná, hta ta mbrakwa da skwi ña ghərba yu da. ³¹ Nda sna Lazglafta Dani ma Mghama mu Yesu ta zləzlvu lu ña kdəkədzən ya kazlay: Tsakala a yu ta wi wu kə'a. ³² Ma fitika nzakwa da ma luwa Damas ná, mbadaka ñumna ya ta ksa slna mista mgham dagala ta hgu lu ka Aritas, ka pghatá mnduha ta watgha luwa Damas ña dəkwa tsa i'i. ³³ Ama, ka habaftá lu ta təñ ta tughuba ka famta i'i mida, ka fagihata nda ta sana ghurum ta muhula luwa. Mantsa ya ndapta‡ yu ma dzvani.

12

Ta rfu Pwal nda ghuyayni ta danɗwa ta ghəŋa Kristi

¹ Nda nza tkwe' ka ghərɓay da ta ghərɓaku dər ra a tsi. Ndanana tama, dza'a gwada yu ta ghəŋa skwi maridinɗ Mgham ka snadimta.

² Mamu sana mnda zlgħay nda ɗuduf klagħa Lazglafta ta mahkəna luwa. Ta magay na ta ghwanɗɗə fwada vakwani. Ka va klagħa tsakwam tsi tama, sna a yu wa. Ka va maranaj nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna.

³ Manda va tsaya ná, klagħakla Lazglafta ta tsa mndu ya da luwani. Ka va klagħa tsakwam tsi tama sna a yu wu, ka va maranaj nda mara tsi, sna a yu wu, Lazglafta yeya nda sna. ⁴ Ma tsa lafani da hada ya, ka snanɗá tsi ta gwadaha ya kul lavinɗá lu ta rusay. Vlan a lu ta tvi ta mnda səla ɗa vrinɗa mnay guli wa. ⁵ Tsa mndu ya ɗa da má dza'a ghubay. I'i tada, htatá i'i ɗa ta dza'a ghubay kwenɗkwenɗ. ⁶ Ka má ta kumay yu ta ghuba ghəŋa da ná, ma nza a yu ka rgha wu, kahwathwata má dza'a yu mnay. Ta warə nda wara yu ta ghuba ghəŋa da kabga yaha lu da klaftá i'i ka malaghuta ka skwi ya ta nghanɗa lu ta i'i ta magay, ka skwi ta snanɗa lu ta sabi ma wa da a tsi.

⁷ Kada kwala yu ta ghərɓaku ta ghəŋa tsa skwa ndərmimay katakata mariha Lazglafta ya ná, ka fadimɗá lu ta mbraz ma vgha ta nzakway manda duhwala halaway ghunaf lu ɗa dzadzudusta, ɗa pyaftá i'i ka ghərɓaku. ⁸ Hkən səla da ta maga du'a má ɗa klinɗa Lazglafta ta tsa danɗwa ya. ⁹ «Vlagħavla yu ta zɗakatahuda da, prək ka nda tsa, ma hta ta ɗa għa ma mbraku ta maravata ɗa da ma mbraku,» ka'a nda i'i. Mantsa tama, mal ghərɓay da ta ghərɓaku ta ghəŋa hta ta mbrakwa da kada

bukwamta mbrakwa Kristi ta i'i. ¹⁰ Tsaya tama ta kəl yu ka rfu nda hta ta mbrakwa da, nda raraza i'i ta rarazə lu, nda giri ta gə lu ɗa da, nda ghuya danɗwa ta ghuyə lu ɗa da, nda skwiha ya ta dza i'i ma vgha ta gwada ta Kristi. Ma tsa hta ta i'i ya ta mutsafta yu ta mbraku.

Ndana Pwal ta ghəŋa gwal zlgħay nda ɗuduf ma Kwarenjt

¹¹ Manda mndu nda ksa da halaway gwadata yu ta tsa gwada ya. Kaghuni ta mblaftá i'i guli. Kaghuni a ma dza'a ghuba i'i ra? Had skwi htap i'i ka tsa gwal ghunay ghuni dagaladagala ma kaghuni ya, dər má had hayhaya da wa. ¹² Nizla ta maranɗá nzakwa da ka mnda ghunay ná, nda ngha kuni ta ksa ɗuduf kəə yu, nda ngha kuni ta mandərmimi nda mazəmzəm nda ndəghata sanlaha ma skwi ma fitika nzakwa da da kaghuni. ¹³ Nahgani laghu yu maganata sanlaha ma Igliz, kul magaghunata yu ta kaghuni na? Aya! Mamu skwi kul magaghunata yu, dawaj a yu ta katihata ghuni wa. Plihawapla ta dmakwa da ta ghəŋa tsaya.

¹⁴ Nda fa vgha da ɗa labə da kaghuni ɗa mahkəna səla. Ka labla yu, skwa ghuni a ta psə yu wa, vərda kaghuni ta psə yu. Tazlay ná, zwani a ta tskanata skwi ta dadaha wu, dadaha ta tskanata zwani. ¹⁵ I'i ná, nda rfu dza'a vlagħunata yu ta inda skwa da nda ghəŋa da tani ɗa kata kaghuni. Dza'a htanaghuta nda hta kaghuni ta dɗutá i'i kabga dɗuta da ta kaghuni ra?

¹⁶ Nda sna kaghuni kazlay: Dawa a yu ta katihata ghuni wu kə'a. Ama ka sanlaha mataba ghuni ta mnay ná, hiduhida Pwal, nənɓapnənɓa ta amu, ka hənɗ. ¹⁷ Kinawu nənɓapta yu ta kaghuni tama? Ari mamu ya mataba tsa mnduha ghunadap yu da kaghuni ya, ta gataftá skwa ghuni ka kladikta na? ¹⁸ Ndəɓana ndəɓa yu

ta dzvu ta Titus ka labə da kaghuni, ka ghunaftá yu ta sana zwanjama guli mistani*. Ma tsa laba Titus da kaghuni ya ná, mamu skwa ghuni gatugadughunus tsi ra? Ta tva turtuk a mbada ŋni ta mbada nda Titus ra?

¹⁹ Ka waya ka skwi nda kda fitika ghuni ta ndanay kazlay: Ta zba wadapta ghəŋa ŋni da kaghuni ŋni kə'a. Mantsa a wu! Ta kəma Lazglafta ta gwada ŋni ta gwada manda ya ta kumə Kristi. Graha da ya ta dvu yu, inda tsa skwiha ta magə ŋni ya ná, ŋa ŋla kaghuni ta kəma ta kəma, ta maga ŋni. ²⁰ Skwi ta zləŋ yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ná, duŋwa yu da kwal kul slafta ta kaghuni mantsa ta kumə yu ya, ta slaftá kaghuni ta i'i mantsa kul kumə kaghuni ya ná, ka yu. Ta zləŋ yu ta slanaghata da mataba ghuni ta zlərdá wi, nda draku, nda gufwatá ŋuduf, nda dvtutá ghəŋ, nda tsanavatá gwada ta mndu, nda tsa mndəra mndu, nda gla ghəŋ, nda hwazlabaku. ²¹ Sana skwi ta zləŋə yu ma tsa labə dza'a labə yu da kaghuni ya guli ná, duŋwa yu da nzata ma hula ta kaghuni, ta kəma Lazglafta da ná, ka yu. Zləŋa da ná, da slanaghata yu ta gwal ta maga dmaku manda va ya snu həŋ ta kwalaghutá paya tva taŋ ta ghəŋa hliri ta hlə həŋ, nda maga sli'insli'iŋ ta magə həŋ, nda sanlaha ma mndərga tsa ghwadaka skwiha ya.

13

Kdávakta vlata Pwal ta hidaku

¹ Mahkana sála da na ta dza'a labə yu da kaghuni na. Ka labla yu, dza'a tsanaghatsa mu ta guma ta gwal ta magata ghwadaka skwi. «Kada laba skwi nda tvani, mamu ka masləmtsəkha his ka hkən* a tsi,» manda ya nda vinda. ² Ma mahisa sála da ta labə da kaghuni,

zlahanaghazlaha yu ta gwal ta magatá dmaku nda pdakwa inda sanlaha. Ndanana, dər má di'ŋ yu nda kaghuni ná, ta vrafvra yu ta va tsa gwada da mnə yu ma tsa fitik ya kazlay: Ka vradapvra yu da kaghuni, had'ya dza'a zlanja yu dər turtuk wa. ³ Tsəhala ta kuma graftá skwi kuni kazlay: Ta gwada Kristi nda ma wa da kuni ya, dza'a nda sna kuni. Hətu a mbrakwa Kristi mataba ghuni wa, ta maraŋmara ta mbrakwani mataba ghuni. ⁴ Aŋ mndani, ma fitika zləŋaftá Kristi ta udza zləŋay, htu hta mbrakwani, ama ka nzatá tsi nda hafu nda mbrakwa Lazglafta. Aŋni guli, nda hta mbrakwa aŋni ma guyata vgha ŋni nda tsatsi. Ama dza'a maraghu- naŋ mara ŋni kazlay: Nda hafu ŋni kawadaga nda tsatsi ma mbrakwa Lazglafta kə'a.

⁵ Ndanawandana kaghuni ka ghəŋa ghuni ta ghəŋa ghuni, ŋa grafta ghuni ka ma zlgəhay nda ŋuduf kuni tsi, ka kitsi. Ndanawandana kaghuni ba ka ghəŋa ghuni, tsatsaf a kuni kazlay: Mamu Yesu Kristi ma kaghuni kə'a ra? Ba tsatsaf a kuni tdukwa kasi'i wa. ⁶ Aŋni tani, tsatsaf tsatsa aŋni, ta graftá ŋni guli ná, dza'a nda sna kaghuni. ⁷ Ta maga du'a ŋni da Lazglafta yaha kuni magəgəltá ghwadaka skwi. Va a ŋni ta mnay kazlay, kdanakkda aŋni ta inda skwi kə'a wa. Skwi dina kwenkwenj maga kuni, ka aŋni nda kaghuni dər má nda hta aŋni ká mnduha ta nghay. ⁸ Had' sana skwi lavin aŋni ta maganavatá kahwathwata wu, slna tsa kahwathwata ya ŋa aŋni ta magay. ⁹ Ka nda mbra kaghuni ta tva Lazglafta dər nda hta mbrakwa aŋni, ta rfu aŋni. Du'a aŋni da Lazglafta ná, má tsidid ká kuni nzatá, ŋa aŋni. ¹⁰ Skwi kəl yu ka vindaghunaftá na delewer na, ta di'ŋ yu nda kaghuni na na,

* **12:18** Ngha ta 2 La Kwareŋt 8:22. * **13:1** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15, Mata 18:16, 1 Timute 5:19, Hebru 10:28.

kabga va a yu ta dava kaghuni
 ʃhadaghar yu da kaghuni wa.
 Vlihavla Mgham ta mbraku ɲa
 ɲla kaghuni ta kəma ta kəma, ɲa
 ʃadzighunista a wa.

¹¹ Zwanama ɗa, ɗughwana ka
 kuni nzata, ka nzata kuni nda
 rfu, zbawazba ta nzata tsidid,
 brusuvuswa vgha ghuni, nda
 dzratawi ka kuni nzata, nzawanza
 nda ɗɗaku mataba ghuni. Mantsa
 ya ná, dza'a nzanza Lazglafta ya
 ta ɗvutá mnduha, ta vla ɗɗaku ɲa
 mnduha nda kaghuni.

¹² Gaguvuswa zgu nda brusa
 vgha.

Ta ga zgu inda gwal zlg hay nda
 ɲuduf ɲa ghuni.

¹³ Ka nza ɗɗakatahuda Mgham
 Yesu Kristi, nda ɗvutá mnda
 Lazglafta, nda guyata vgha ma
 Sulkum nda ghuɓa nda kaghuni
 demdem.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Galat

Gazgu

¹ Nana délewer na ná, i'i Pwal ta nzakway ka mnda ghunay ta vindaghunafta. Daga da mnduha a sagha tsa nzakwa dá ka mnda ghunay ya wu, sana mndu a guli ta kladíktá lwani wa. I Yesu Kristi nda Lazglafta Da ta sli'aganaptá Yesu ma mtaku ya, ta ghunaftá i'i. ² Ta ga zgu inda zwanama ta nzaku kawadaga nda i'i hadna, ŋa inda kaghuni gwal zlgHay nda ŋuduf ta hadíka Galat*. ³ Ka nza zđakatahudi nda zđakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni. ⁴ Vərđa Yesu kaghəjani ta vlatá ghəjani ŋa mbamafta ma dmakwa mu. Ka hlagamaptá ma na ghwadaka nzaku ta na zamana ná, manda ya kumaŋ Da mu Lazglafta. ⁵ Ŋa Lazglafta glaku ŋa kđekedzeŋ. Amin.

Turtuktuk Lfida Gwada

⁶ Ta ndərmim nda ndərmima yu, ka kuni gi mbədanatá hul ta Lazglafta ya ta hgaŋtá kaghuni ma zđakatahuda Yesu Kristi, ka laghwi da sna sana gwada. ⁷ Ka kahwathwatani ka lu gwaday na, had sana Lfida Gwada wa. Kəl yu ka mna tsaya ná, mamu sanlaha ma mnduha ta mbada ghəj ghuni, ta kuma mbədanaftá Lfida Gwada† Kristi. ⁸ Ka i'i nda kaghuni wa! Ka lagha sana mndu, dər va na aŋni na tsi, dər duhwala Lazglafta ta luwa tsi, ka mna sana gwada tskəm nda ya mnaghuna aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a. ⁹ Mnumna yu má mndani, wana yu ta vrəglíntá mnəglaghunata

ndanana. Ka mnaghunamna sana mndu ta sana gwada tskəm nda ya snaŋ kuni da aŋni katsi ná, ka nza tsa mndu ya nda ksi'a.

¹⁰ Vani tama ná, ka zđəganata yu ta mnduha ka yu ta kəl yu ka mny manda nana re, ari ka zđəganata yu ta Lazglafta a na? Zđəganata dá ta mnduha ta psə yu ra? Ka zđəganata dá ta mnduha ta psə yu katsi ná, nza a yu ka mnda ksanatá slna ta Kristi nda tsa wa.

Zbapzba Lazglafta ta Pwal ka mnda ghunay

¹¹ Zwanama dá, ta snaghunam-sna yu kazlay: Nana Lfida Gwada ta mnaghunata yu na ná, sabi da mnda səla a wu kə'a. ¹² Manda va tsaya ná, snaŋ da mndu a yu wu, mndu a guli ta taghadífta wa. Yesu Kristi ka ghəjani ta gunidíŋta.

¹³ Nda sna kaghuni ta nzakwa dá ghalya ma nzakwa dá ma dina la Yahuda. Ma tsa fitik ya ná, si ta gay yu tiri ŋa Igliza Lazglafta, si ta kumay yu ta zadənanatá həŋ. ¹⁴ Mataba kamtaghuha dá ná, mal i'i si ta ŋavata ka ksa dina la Yahuda. Hamha yu ta ghəŋa dá ka ksa dina dzidzíha† dá.

¹⁵ Kulam nda tsa, zbuzba Lazglafta ta i'i daga ma nzakwa dá ma huda ma dá. Ka zđidíntá tsi ta hudi ka hgaftá i'i, ŋa ksa slnani. ¹⁶ Ka snidímtá tsi ta zwanani ŋa dza'a dá mna gwada ta ghəjani ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma tsa fitika snidímtani ya, gi sli'af a yu ka laghwi dawəntá hidaku da mndu§ wa. ¹⁷ Sli'af a yu guli ka lafi da luwa Ursalima da guyaftá vgha nda gwal ta tinlaghutá nzakway ka gwal ghunay, ka i'i wa. Ka sli'afta yu ka laghwi ta hadíka Arabiya. Tahula tsa, ka vragaptá yu ka laghwi da luwa Damas. ¹⁸ Tahula vaku hkən tama, ka sli'aftá yu ka

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:6. † 1:7 Ngha ta 2:3-5, aya 12-14. ‡ 1:14 Slna gwal ghunay 8:3, 22:3-5, 26:9-11. § 1:16 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18. Aya 15: gray nda Isaya 49:1, Irmiya 1:5. * 1:18 Ngha ta Slna gwal ghunay 9:26-30, nda Yuhwana 1:42.

lafi da Ursalima ɗa sɗanɗá Kefas, ka magatá yu ta fitik ghwɗanɗɗa hutaf* ga taɗ. ¹⁹ Had sanlaha ma gwal ghunay guyaf yu ta vgha nda hɗɗ wu, ta ghɗɗa Yakubu zwanɗamani ma Mgham† Yesu yeya guyaf ɗni ta vgha nda tsi. ²⁰ Nana skwi ta vindi yu ɗa ghuni ná, tsakalawi a wu, kahwathwata ya, ta kɗma Lazglafta ta gwada yu.

²¹ Manda sli'afɗa da ma luwa Ursalima, ka laghu yu ta hadika Siri nda ya ta hadika Silisi. ²² Ma tsa fitik ya, had ya nda sna ta i'i mataba Igliz ta hadika Zudiya wa. ²³ Gwada ta mnɗ lu ta ghɗɗa da yeya sɗan hɗɗ kazlay: Tsa mndu si ta giri ɗa amu ghalya ya kay ta mbɗɗafɗa ndana, ka mna gwada ta ghɗɗa tsa Lfida Gwada si ta kumɗ tsi ta zadanata ya, ka hɗɗ. ²⁴ Manda sɗanɗa taɗ kazlay: Nda mbɗɗa nza-kwa da kɗ'a, ka zlazlvu hɗɗ ta Lazglafta ta ghɗɗa da.

2

Pwal ma Ursalima

¹ Vaku ghwɗanɗɗa fwad tahula tsa, ka vrɗgladaftá yu da luwa Ursalima kawadaga nda Barnabas, ka kladanaftá Titus ta sɗla da*. ² Kɗ lu ya ka vrɗgladafta ná, Lazglafta ta gunidɗntá tvi kazlay: La kɗ'a. Manda lafa da, ka nzata yu kawadaga nda gwal ta nghɗ lu ka la mali ta ghɗɗa gwal zlgɗay nda ɗuduf. Ka mnananɗá yu ta hɗɗ ta gwada ta ghɗɗa Lfida Gwada ya ta mnɗ yu ɗa gwal kul nzakway ka la Yahuda, kada kwala tsafaratá vgha da, nda ɗavata ya ta ɗavata yu ma tsa slna ya nzata ka bɗtbɗ. ³ Titus gratá wawakwa da ná, mnda la Grek ya. Had mndu ta walanɗá mnanata kazlay: Ba tsaghatá fafad kɗ'a nda tsi wa. ⁴ Sabsa gwada ta tsa fafad kabga mamu sanlaha

ma zwanama† ka ghwadak ta kɗikadamta nzamta mataba ɗni, ɗa bɗza tsa fala'uwata vgha ɗni ma Yesu Kristi ya. Ta kumay hɗɗ ta niɗnista ka vu'a zlaha Musa. ⁵ Walaɗ a ɗni ta zlananɗá tvi dɗr ka ki'a ta hɗɗ wu, kada ɗaghunata ɗni ta kahwathwata Lfida Gwada.

⁶ Ama tsa gwal ta nghɗ lu ka la mali ta ghɗɗa gwal zlgɗay nda ɗuduf ya ná, had sana skwi sganagha hɗɗ ta ghɗɗa tsa skwi ta taghu yu ya wa. Da i'i tada, dɗr má wa hɗɗ, kaskwa turtuk hɗɗ da i'i, kabga had Lazglafta ta gala mndu† wa. ⁷ Nziya nza tsi ná, grafgra hahɗ kazlay: Vlihavla Lazglafta ta slna dza'a mna Lfida Gwada ɗa gwal kul nzakway ka la Yahuda, manda va ya mnana tsi ta Piyer ɗa dza'a da mnay ɗa la Yahuda ya kɗ'a. ⁸ Tsa Lazglafta ta ksa slna ma Piyer ta ghunafta da la Yahuda ya ná, va tsa Lazglafta ya ta ksa slna ma i'i, ta ghunaftá i'i guli da gwal kul nzakway ka la Yahuda. ⁹ Grafta i Yakubu nda Kefas nda Yuhwana ta nzakway ka gugudɗ mataba Igliz ta tsa zɗakatahudi zɗidɗɗ Lazglafta ya, ka zganɗnatá hɗɗ nda Barnabas ɗa maranɗá guyatá wa taɗ nda anɗi. ɗa dza'a anɗi tvɗ la Grek, ta dza'a hahɗ tvɗ la Yahuda. ¹⁰ Ka havapta kuni ka gwal ka pɗu, ka hɗɗ yeya skwi mnanɗna hɗɗ. Ka magɗ§ yu guli ta tsa slna ya.

Dvanaghata Pwal ta Kefas

¹¹ Manda lagha Kefas da luwa Anɗakiya*, ka dvanaghatá yu ta kɗma mnduha ta ghɗɗa bɗdzaku ya maga tsi. ¹² Skwi ta magay ná, ta taɗtaɗ, ta zay Piyer ta skwi kawadaga nda gwal zlgɗay nda ɗuduf ka gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ma sana fitik tama, ka

† 1:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 2:9, nda 15:13. * 2:1 Slna gwal ghunay 11:30, 15:2. † 2:4 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:7. Gray nda 1:6. ‡ 2:6 Gray nda Vrafta ta Zlahu 10:17. § 2:10 Slna gwal ghunay 11:29-30. * 2:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 11:19-26.

ghunadaptá Yakubu ta sana mnduha da aṅni. Manda ɓhadaghata tsa mnduha ya, ka tsaghutá Piyer ta vgha, kabga zlɛɓa gwada da la Yahuda. ¹³ Ka tsaghutá sanlaha ma la Yahuda ta nzakway ka gwal zlg hay nda ṅuduf ta vgha guli manda tsa ṅa Piyer ya. Ka dɔdamtá Barnabas guli da tsa ghwadaka ndana tan ya. ¹⁴ Nghan da ná, had tsa magakwa tan ya ta gra vgha nda Lfida Gwada wu, kɛl yu ka dvanaghatá Kefas ta kɛma mnduha kazlay: Ka si kagha ta nzakway ka la Yahuda, manda ṅa gwal kul nzakway ka la Yahuda ka ka ta nzaku, nzakwa a ka manda ṅa la Yahuda wu, kabgawu ta kɛl ka ka mbla gwal kul nzakway ka la Yahuda ṅa nzaku manda ṅa la Yahuda na? ka yu.

Nda mba dɛr wa ta zlg hafta

¹⁵ Aṅni ná, la Yahuda ɓuzul ṅni. Nza a aṅni ka gwal kul nzakway ka la Yahuda kul snanṅtá Lazglafta wa. ¹⁶ Dɛr má mantsa tsi, nda sna amu kazlay: Mndu ya ta nzakway tɔukwa ta wa ira Lazglafta ná, tsaya mndu ta zlg haftá Yesu Kristi, mndu ta maga skwi ta kumɛ zlahu Musa a wu kɛ'a. Tsaya tama kɛl aṅni ka zlg haftá Yesu Kristi ṅa nzakwa ṅni ka gwal tɔukwa ta wa ira Lazglafta†. Taghɛɓa vɛl magay ṅni ta skwi ta kumɛ zlahu Musa a wu, kabga had mndu dza'a nzata ka mndu tɔukwa ta wa ira Lazglafta ma magayni ta skwi ta kumɛ zlahu Musa wa. ¹⁷ Aṅni ta nzakway ka la Yahuda, ta zbay ṅni ta nzakway ka gwal tɔukwa ta ira Lazglafta nda ma zlg hafta ṅni ta Kristi. Tsa slanṅa lu ka gwal dmaku ní, nu ká lu dza'a mnay? Dza'a maray tsaya kazlay: Ta vla mbraku ṅa dmaku Kristi nda tsa kɛ'a ra? Dɛr nekw, had tsaya mantsa wa. ¹⁸ Wya tsi, ka mbɛdglavambɛda yu ka vrafta ta zlahuha ya si zlanava yu ghalya

katsi ná, ksuxsa yu ta ghɛɓa da nda tsa. ¹⁹ Zlahu ta dzatá i'i, kɛl yu ka zlanṅtá zlahu ṅa nzakwa da nda hafu da Lazglafta. Ma zlanṅaftá Kristi ta udza zlanṅay ná, kawadaga mtuta yu nda tsi. ²⁰ I'i, kata hafay yu ta hafu katsi, i'i a ta hafay wa. Tsa Kristi ta nzakway ma i'i yeya. Ka ta nzaku yu nda hafu ma slu'uvgha da ndanana guli katsi, ta nzaku yu nda hafu ma zlg hay nda ṅuduf ma Zwanṅa Lazglafta ta dɔvutá i'i ka vlatá tsi ta ghɛɓani ta gwada ta i'i. ²¹ Va a yu ta vzinṅtá dzakatahuda Lazglafta wa. Ala ka lavinṅlava lu ta nzakway ka mndu tɔukwa tawa ira Lazglafta nda ma maga skwi ta kumɛ zlahu Musa ya katsi, had hayhaya mtuta mtu Kristi nda tsa tama wa.

3

Ka maga skwi ta kumɛ zlahu tsi, ka zlg hafta nda ṅuduf a tsi

¹ Aya la Galat ksu skwi! Nya sughunus lu na? Ya wya maraghu-namara yu tsidid ta Yesu Kristi ta mtuta ta udza zlanṅay. ² Ndanana ná, turtuk skwi ta dawarṅta yu da kaghuni: Nda ma magata ghuni ta skwi ta kumɛ zlahu Musa mutsafa kuni ta Sulkum nda ghuba re, ari ma snanṅta ghuni, ka zlg haftá kuni ta Lfida Gwada ta mnɛ lu a na? ³ Nu ta ksutá kaghuni! Wya tinṅɛl nda Sulkum nda ghuba zlafta kuni, ndanana tama ná, ta kumay kuni ta kdinṅta nda slna slu'uvgha rki? ⁴ Tsaw inda tsa skwiha ta slaghunaghata ya ná, ka bɛtbɛt nzakwa tsi ra? Graf a yu kazlay: Ka bɛtbɛt nzakwani kɛ'a wa. ⁵ Tsa Lazglafta ta vlaghunatá Sulkum ta maga mazɛmzɛmha mataba ghuni ya ná, vɛl magata ghuni ta skwi ta kumɛ zlahu Musa kɛl tsi ka magaghunata re, ari vɛl snanṅta ghuni ka zlg haftá kuni ta Lfida Gwada a na?

† 2:16 Nghan ta Ruma 1:17, Zabura 143:2, Ruma 3:20, 22.

Abraham ná, mndu ta zlgħafta nda ḡudufya

⁶ Havakwahava ta nzakwa Abraham 6a! Nda vinda ma gwada Lazglafta kazlay: Ta Lazglafta fafta Abraham ta ghəḡ kəl tsi ka nzakw ka mndu tđukwa ta kəma Lazglafta kə'a. ⁷ Nda tsaya tama na, đina ka snəḡta ghuni kazlay: Tsa gwal ta zlgħaftá Lazglafta kahwathwata ya ta nzakway ka zwana Abraham kə'a. ⁸ Ka gwada Lazglafta ghada ta mnata ná, Lazglafta dza'a nanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda ka gwal tđukwa ta wa irani ma zlgħafta taḡ nda ḡuduf, ka'a. Ka Lazglafta ghada ta mnanatá Abraham guli na: «Dza'a tfanaghatfa yu ta wi ta inda mndəra mndu nda ma kagha*,» ka'a. ⁹ Mantsa tama, tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta gwal ta zlgħaftá Lazglafta manda Abraham ta zlgħafta ya.

¹⁰ Inda gwal ta faftá ghəḡa taḡ ta maga skwi mna zlahu ná, nda ksi'a həḡ. Mantsa ya ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Nda ksi'a inda mndu kul kđanaftá inda skwiha ya nda vinda ma deftera zlahu kə'a. ¹¹ Nda tsala kazlay: Had mndu dza'a nzata ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta kabga vəl magayni ta skwi ta kumə zlahu wu kə'a. Mantsa ya guli ná, nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Mndu ta nzakway ka mndu tđukwa ma zlgħay nda ḡudufani, dza'a nzata nda hafu kə'a. ¹² Had skwi ta guyanaftá zlahu nda zlgħay nda ḡuduf wa. Ka zlahu katək na: «Inda mndu ta ksatá inda tsa zlahuha ya ná, nda tsi dza'a nzata tsi nda hafu†» ka'a.

¹³ Kristi ta varagamapta ma tsa ksi'a zlahu ya, kabga niḡna lu ka ksi'atá mndu ḡa da manaka amu. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Inda mndu zləḡaf lu ta udzu‡

ná, nda ksi'a,» ka'a. ¹⁴ Mantsa ya maguta tsi, kada mutsafta gwal kul nzakway ka la Yahuda ta tsa tfawi tfanava lu ta Abraham ya nda ma Yesu Kristi. Tsaya tama dza'a kəl amu ka mutsafta nda ma zlgħay nda ḡuduf ta Sulkum tanaf Lazglafta ta imi ta sləməḡ ya.

Ta ta imi ta sləməḡ nda zlahu

¹⁵ Zwanama đa, ka graghunaf gra yu nda va skwi ta magaku da mnduha 6a: Ka lagha mnduha his ka dzraftawi ka thaftá dzvu taḡ tida katsi ná, had wa sana mndu ka 6adziḡta dər ka sganaghata ta ghəḡa tsa dzratawa taḡ ya guli wa. ¹⁶ Manda va tsaya nzakwani da Lazglafta guli. ḡa Abraham nda zivrani tanaf Lazglafta ta imi ta sləməḡ. Vindaf a lu kazlay: ḡa Abraham nda zivirhani§ kə'a manda skwi nda ndəgha həḡ wa. «Nda zivrani ka lu,» tsaya ta nzakway turtuk, ka Kristi. ¹⁷ Skwi ta kumə yu ta mnay ná, dzraftdzra Lazglafta ta wi nda Abraham. Ka zatá lu ta vaku fwad dər mək nda hkən mb-sak. Tahula* tsa kada sabi gwada ta zlahu. Tsaya tama na, laviḡ a tsa zlahu ya ta 6adziḡtá tsa dzratawi dzraf Lazglafta nda Abraham ya wa. Laviḡ a ta 6adziḡtá tsa imi tanaf Lazglafta ta sləməḡ ya guli wa. ¹⁸ Ka si dza'a vlay Lazglafta ta za həḡa ḡa mndu, kabga vəl magatani ta skwi ta kumə zlahu katsi ná, mutsuglavata a ma ta ta imi ta sləməḡ ḡa mndu wa. Tsaw tama ná, ma tsa tanaf Lazglafta ta imi ta sləməḡ ta Abraham ya mutsafta tsi ta tfa wi.

¹⁹ Ka si mantsa tsi tama, kabgawu kəl Lazglafta ka vlatá zlahu? Vlanavla, kabga ḡa snəḡta ḡni ta skwiha ya kul zđaganata. ḡa fitik kwitikw vlanvata tsi ha ka sagha

* 3:8 Ngha ta Zrafta 15:6, Ruma 4:3, aya 7: Ruma 4:16, aya 8: Zrafta 12:3. † 3:12 Ngha ta Vrafta ta zlahu 27:26, Habakuk 2:4, gray nda Ruma 1:17, aya 12: ngha ta Zlahu 18:5, Ruma 10:5.

‡ 3:13 Ngha ta vrafta ta Zlahu 21:23. § 3:16 Ngha ta Zrafta 12:7. * 3:17 Ngha ta Sabi 12:40.

tša fitik dza'a kəl tša zivir dza'a sabi ma Abraham, tanaf tsi ta imi ta sləmən̄ ya ka sagha. Duhwalha Lazglafta ta klaktá tša zlahuha ya nda ma sana mndu ta nzakway mataba† mnduha nda Lazglafta. ²⁰ Mataba mnduha his ta nzakwa mndu matabu tazlay, ama had mndu ta nzakway matabu ma fitika tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən̄‡ ta Abraham wa.

Nu ta magə lu nda zlahu

²¹ Tša ta ta imi tanaf Lazglafta ta sləmən̄ ya ná, zđəgana a ta zlahu nda tša tama rki na? Mantsa ya a dekdek wa! Ka si má mamu zlahu ta laviŋta vlan̄tá hafu ta mnduha katsi ná, ma laviŋlava ta nanaftá mnduha ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta guli. ²² Má ŋa nzakwani mantsaya na: «ksamksa dmaku ta inda mnduha ma dzvani,» ka lu vindafta ma gwada Lazglafta. Nda nza mantsa ya, kada vlata Lazglafta ta tša ta ta imi ta sləmən̄ taf tsi ta sləmən̄ ya ŋa gwal ta zlglaftá Yesu Kristi. Ta ghəŋa vəl zlglafta tan̄ kwen̄kwen̄ dza'a kəl tsi ka vlan̄tá hən̄.

²³ Ta kul sagha gwada ta zlglafta nda ŋuduf ná, nda nza zlahuha manda gwal ta ngha aŋni tsam tsi. Zlahu ta ngha aŋni ha ka sagha fitika gunan̄nan̄ta Lazglafta ta tva gwadata zlglafta nda ŋuduf. ²⁴ Mantsa ya ná, zlahu ta nzakway ta ngha aŋni ha ka sagha Kristi, kada nzakwa ŋni ka gwal tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlglafta nda ŋuduf. ²⁵ Ndanana manda sagha gwada ta zlglafta nda ŋuduf, ta had walglan̄ta ŋni ta nzata mista zlahu wa.

²⁶ Kaghuni demdem, nda nza kuni ka zwana Lazglafta ma zlglafta ghuni ta Yesu Kristi.

²⁷ Kaghuni demdem, magaghunaf-maga lu ta batem ma ndi'atá vgha ghuni nda Kristi, kada klaftá kuni ta sadani. ²⁸ Ma tsaya tama, ta had skwi ta dganatá la Yahuda nda la Grek wu, had skwi ta dganatá vu'a nda mndu kul nzakway ka vu'a wu, had skwi ta dganatá zgun nda marakw wa. Kaghuni demdem, kaskwa turtuk kuni ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi. ²⁹ Kaghuni, ka si nda ndi'a vgha ghuni nda Kristi, nda nza kuni ka zivra Abraham nda tša, mutsafmutsa kuni ta za həga ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄§.

4

Vu'a a wu, Zwan̄a Lazglafta ya

¹ Wya skwi ta kumə yu ta mnay: Ka ta ka zwan̄ mndu dza'a za tša həga ya, had skwi ta dganata nda vu'a dər má ŋani inda skwi wa. ² Ma tša nzakwani ta ka zwan̄ ya ná, ta snanasna ta ŋa gwal ta nghapta ka tsatsi, nda ŋa gwal ta nghapta ka tša huzlahani ya tani, ha ka lagha ta tša fitik tsaf dani ya. ³ Manda va tsaya nzakwani da amu guli. Ma fitika nzakwa amu ka zwani ta kul sagha gwada ta Kristi ná, ta ga vu'a skwiha ta ga mgham ma na ghəŋa hadik* na amu. ⁴ Ama magatá tša fitik ya, ka ghunagata Lazglafta ta zwan̄ani. Marakw ta yagata ma saghani, ka nzin̄tá tsi mista zlahu Musa, ⁵ kada varagapta tsi ta gwal ta ga vu'a mista tša zlahu ya, kada nuta ŋni ka zwana Lazglafta.

⁶ ŋa maran̄ta kazlay: Zwanani kuni kə'a, ka ghunagatá Lazglafta ta Sulkuma zwan̄ani da ŋudufa mu. Tša Sulkum ya ta mnay kazlay: Aba! Da†! kə'a. ⁷ Tsaya tama ná, nza a ka ka vu'a wu, zwan̄ani ka. Ka nda nza ka ka zwan̄ani, nda nza ka

† 3:19 Ngha ta Silna gwal ghunay 7:53. ‡ 3:20 Gray nda Vrafta ta Zlahu 6:4. § 3:29 Gray nda Ruma 4:13. * 4:3 Ngha ta 4:9, Kwalasuha 2:8, 20. † 4:6 Ngha ta Markus 14:36, Ruma 8:15, gray nda aya 5-7 Ruma 8:15-17.

ka mnda za hōga ma zđakatahuda Lazglafta.

Dasuwa ka la Galat da nzaglaku hōj ka vu'a

⁸ Ghalya ma fitika kwala ghuni kul snanťa Lazglafta, vu'a skwa wuyay kul nzakway ka vōrdá† Lazglafta si ta gō kuni. ⁹ Ndanana tama, manda snanťa ghuni ta Lazglafta, ta snanťa Lazglafta ta kaghuni ná, waka kuni ta vrēglaghuta mista sana skwiha kul had mbrakwa§ tan, kul had rēga tan, kul had hayhaya ta na? ¹⁰ Ta fafa kuni ta ghōja ghuni ka wara sana vaghuha, nda sana tiliha, nda sana fitikha, nda sana vakuha*! ¹¹ Ta vlihatá zlēj skwi ta magō kuni. Manda skwi ka bōtōt tsa slna da magaghuna yu ya, ka yu.

¹² Zwanama da, wyawa dzvu, nzawanza manda i'i, manda ya nza i'i manda kaghuni ya. Had dmaku giha kuni wa. ¹³ Nda sna kaghuni, ma zrafta da ta mnaghunata Lfida Gwada ná, ma daŋwa yu. ¹⁴ An mndani, tsa daŋwa da ya ná, ghwadaka daŋwa ya. Nduk nda tsa, mbida a kuni ta i'i wu, vziđ a kuni wa. Katak ná, manda tsu'a duhwala Lazglafta tsu'afta kuni ta i'i, manda tsu'a Yesu Kristi ka kuni tsu'aftá i'i. ¹⁵ Ga tsa rfu si ta rfu kuni ghalya ya? Nu ta magay ndanana kul had kuni ta rfu? Grafgra yu kazlay: Ma tsa fitik ya, ka má si ta magaku tsi ná, má tsatsakwaslap tsakwasla kuni ta ira ghuni ka vlihata kō'a. ¹⁶ Nda nza yu ka ghuma ghuni ndana, kabga val mnaghunata da ta kahwathwata rki?

¹⁷ Tsa mnduha ya ná, ta ŋavanja hōj ka ŋaghunata, ama nda tvani a wa. Ta kumay hōj ta dgaghunata nda i'i, kabga ŋa ŋavata ghuni mista tan. ¹⁸ Dina ŋavata, ka nda tvani tsi. Inda fitik katsi tama guli, ma kzlō

lu ta nzakwa da mataba ghuni kada magay.

¹⁹ Zwana da, ta basēgaltá vgha yu ta ghōja kaghuni manda marakw ta basa yaku, ha ka nghavata Kristi dar ma kaghuni. ²⁰ Ndanana ná, ta kumay yu ta nzavaghunata kada snanťa yu ta skwi ŋa mnaghunata, kabga kōidifkōa kuni katakata.

Nzakwa i Hadzara nda Sara

²¹ Na kaghuni ta kuma nzaku mista zlahu ná, mnihawa mna, sna a kuni ta skwi ta mnō tsa deftera zlahu ya rki na? ²² Ká lu vindafta ta ghōja Abraham na: Mutsafmutsa ta zwani his, pal nda marakw ka vu'a, pal nda marakw kul had ka vu'a. ²³ Tsa zwanja tsa marakw ka vu'a ya ná, nda ndana slu'uvgha tsaya. Tsa zwanja tsa marakw kul had ka vu'a ya guli ná, manda ya tanaf Lazglafta† ta imi ta slēmōj tsaya. ²⁴ Ma tsa skwi ta luta ya ná, mamu klatá ghōja skwiha his mida, kabga tsa mi'aha his ya ná, dzratawi his ya. Tanťanja dzratawi ná, ta ghwá Sinay. Ka vu'a ta ya tsatsi ta zwani. Tsaya ta nzakway ka Hadzara. ²⁵ Tsa Hadzara ya ta nzakway ka ghwá Sinay ta hadika Arabiya. Nda luwa Ursalima† gitana ta gra lu, kabga tsatsi nda zwanani tani vu'a hōj. ²⁶ Ursalima ya ta luwa ná, nza a ka vu'a wu, tsaya ta nzakway ka mamu ta amu. ²⁷ Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay:

Rfa ta rfu, kagha dzēghōj ta kul yanaghutá zwanj!

Rfa ta rfu, ka hayaya ka ta hayayō, kagha ta kul walanťa basa yaku ya,

kabga mal ndēghata zwana marakw vziŋ zō'ala§ tan,

ka ŋa marakw ya ta nzaku nda zō'ala tan kō'a ya.

† 4:8 Ngha ta 1 La Kwarent 8:4-6. § 4:9 Ngha ta 4:3. * 4:10 Ruma 14:5, Kwalaŋsuha 2:16-23.

† 4:23 Zrafta 16:15, 21:2. Aya 23: Zrafta 17:16, Ruma 9:7-9. † 4:25 Gray nda Mata 23:37,

Lukwa 13:34. § 4:27 Isaya 54:1.

²⁸ Zwanama dá, kaghuni zwana ta ta imi ta sləmənəŋ manda nzakwa Izak ya. ²⁹ Ma tsa fitik ya, tsa zwanə ya lu ma ndana slu'uvgha ya si ta giri ŋa tsa zwanə ya lu manda ya kumaf Sulkum ya. Ta manda tsaya nzakwani kulam gita. ³⁰ Tsaw ká lu vindafta ma deftera Lazglafta na: Ghzlinghzla ta tsa marakw ka vu'a ya nda zwanəni tani, kabga had zwanə marakw ka vu'a dza'a za həga nda zwanə marakw kul nza-kway ka vu'a* wu kə'a. ³¹ Mantša tama zwanama, nza a amu ka zwana marakw ka vu'a wu, zwana marakw kul nzakway ka vu'a amu.

5

Plimispla Kristi

¹ Plimispla Kristi, ŋa kwala mu nzəglaku ka vu'a mista zlahu Musa. Mantša tama, dihavawadiha, yaha lu nglighunista ka vu'a. ² Ka i'i Pwal ta mnaghunata ná, ka tsanətá fafad' ta kumə ŋni ka kuni katsi ná, had' sana skwi ghzlaghuna Kristi nda tsaya tama wa. ³ Ka yu tata mnəgəlta ŋa inda mndu ta kuma tsanata lu ná, nda fa vghani ŋa maga inda skwi ta kumə zlahu guli nda tsa. ⁴ Inda tsa kaghuni ta zba nzaku tdukwa ta wa ira Lazglafta nda ma zlahu ya, tsaghu tsa kuni ta vgha nda Kristi, bəghapbəgha kuni ma zđakatahuda Lazglafta. ⁵ Anji ná, nda fa ghəŋa anji kazlay: Namafna Lazglafta ka mndu tdukwa ta wa irani, kabga vəl zlgħafta mu ta Kristi nda ŋuduf kə'a. Tsaya skwi ta kzlə amu nda ma mbrakwa Sulkum. ⁶ Ka nda ndi'a mndu nda Yesu Kristi katsi, dər nda tsa fafadani, dər tsa a tsi wu, had' ghzliwani wa. Zlgħafta nda ŋuduf, ka mara tsa zlgħay ya nda ma đvutá sanlaha vərda skwi.

⁷ Ya si ta dza'a ta kəma ta kəma kuni ní, wa ta pyaftá kaghuni ka

snatá ŋa kahwathwata na? ⁸ Tsa nana kaghuni nanaf lu ya ná, da Lazglafta ta hgaftá kaghuni a sagha tsi wa. ⁹ «Ksita ta is ta ŋlanaftá hupu* demdem.» ¹⁰ Nda sna yu kazlay: Had' fitik dza'a dganata kaghuni ta ŋa ghuni ndanu nda ŋa dá wu kə'a, kabga nda guya mu ma Kristi. Nda sna yu guli kazlay: Tsa mndu ta kladamtá hwazlaḅaku da taba ghuni ya, dər má kinawu nzakwa tsa mndu ya, dza'a tsanaghatsa Lazglafta ta guma kə'a.

¹¹ Zwanama dá, i'i, ka si tata gdata ta mnay kazlay: dina tsatá fafad' kə'a yu katsi ya ní, kabgawu ta kəl mnduha ka giri ŋa dá tama? Had' tsa mtuta mtu Kristi ta udza zləŋay ya dza'a nzakway ka tuthun wa. ¹² Inda tsa gwal ta hwazlaḅa kaghuni ya ná, ka hərdiŋhərdá həŋ ta vgha taŋ, ka nzakwa həŋ daghəra'!

¹³ Zwanama dá, hgaghunahga Lazglafta ŋa kwala ghuni nzakway ka vu'a zlahu. Ala ka si mantša tsi, ma klaf kuni ta tsa plata vgha ghuni ya ka skwi ŋa dza'a ghuni maga skwi ta kumə slu'uvgha. Katək ná, đvuvuswadva ta vgha ghuni, ka katuvusta kuni ta vgha ghuni mataba ghuni. ¹⁴ Inda zlahu ná, ma gwada turtuk gwamta tsi ta vgha, ta mnə lu kazlay: Dvudva ta mnda səla manda va ya ta đvuta ka ta ghəŋa għa†kə'a ya. ¹⁵ Ama ka si ta hihi'iduvtá vgha, ka kwahuvustá vgha kuni mataba ghuni manda ŋa nimitak katsi ná, daswa ká kuni da zadanata kuni ta ghəŋa ghuni.

Zlanawa Sulkum ka pgha tsi ta kaghuni ma nzakwa ghuni

¹⁶ Skwi ta mnaghunata yu ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta kumə Sulkum. Ka mantša ka kuni nzaku, had' kuni dza'a walglanəta laghu maga skwi ta

* 4:30 Aya 29: gray nda Zlrafta 21:9, aya 30: Ngha ta Zlrafta 21:10. * 5:9 Gray nda 1 La Kwarent 5:6. † 5:14 Zlahu 19:18.

kumə slu'uvgha wu, ¹⁷ kagba va a slu'uvgha ta skwi ta kumə Sulkum ta magay wu, va a Sulkum ta skwi ta kumə slu'uvgha ta magay guli wa. Ta zlardawi hən ma vgha tan. Tsaya kwal kuni kul lavinjá maga skwi ya ta kumə† kuni ta magay. ¹⁸ Ka Sulkum ta pgha kaghuni katsi, ta had kuni mista zlahá Musa wa.

¹⁹ Ma difa a skwiha zdəgana magay ta slu'uvgha wu, wya hən; Maga sli'injli'in, hliri, maga skwa hula, ²⁰ wuya skwi, maga mndu nda ghwani, nzaku ka ghuma, zlardawi, draku, basá njuduf, dva ghən, daga vgha, kwal kul guya ghən, ²¹ hara'utiri, ghuyaku, nda hambala vgha nja ghuyaku ka maga sli'injli'in, nda pdakwa sanlaha ma skwiha manda tsaha ya. Ka yu ta mnəglaghunata manda va ya ghada yu ta mnuta ná, had mndərga gwal ta maga tsa skwiha ya dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa.

²² Ama, wya skwiha ta ya-ganapta Sulkum nda ghu6a: Dvutá mndu, nzata nda rfu, nzata nda zdaku, nzata nda ksa njuduf, nzaku ka nərma mndu, maga skwi dina, nzaku tdukwa, ²³ nzaku le6tekwa, wara ghən. Had zlahu nda gwada ta ghəna tsaha ya wa. ²⁴ Gwal ta nzakway ka nja Yesu Kristi ná, dzadza hahən ta udza zlənjay ta skwiha ta kumə slu'uvgha, nda ghwadaka skwiha kavghakavgha ta mamə hən. ²⁵ Ka si Sulkum ta vlamata hafu katsi, zlanama Sulkum ka pgha tsi ta amu guli. ²⁶ Ma glə mu ta ghən! Ma zbə mu ta gwada da mndu, ma drə mu ta draku guli.

6

Skwi sləgafmndu, tsaya dza'a tsi tskay ta vwah

† 5:17 Gray nda Ruma 7:14-23. * 6:7 Ngha ta Ayuba 4:8, Mahdihi 22:8, Huseya 8:7.

¹ Zwanama dá, ka nda ngha kuni ta mndu ta maga skwi kul dinaku katsi, kaghuni ta pghu Sulkum ya, vranakwavra ta vərda tvi, ama dasuwa ka kuni magay. Dasuwa ka vərda kagha guli da ksutá tsi ta kagha. ² Katuvuswa vgha ma kərta ndəgaku sani nda sani. Ma magay ghuni mantša ya, dza'a nzakwa kuni ka gwal snatá zlahá Kristi. ³ Ka had mndu ta6ta i'i wu, ka mndu tsaw ta slaf a ka sana skwi kay guli wu ná, nana ghəjani ta nanə tsi. ⁴ Kinawu nzakwa nja da ma slna ná, ká inda mndu ngha slnani. Tsaya dza'a kəl tsa mndu ya ka rfa ghəjani, nda sanlaha a dza'a laghwa tsi gray wa. ⁵ Nja ghəjani ta maga mndu ta inda skwi.

⁶ Ka kla a kla mndu ta taghanata lu ta gwada Lazglafta, ta skwi mataba inda skwihani, ka vlay nja mndu ta taghanata.

⁷ Yaha kuni nanətá ghəna ghuni. Had Lazglafta ta zlanjta mndu ta nən6ay wa. Ka nu sləga* mndu ya ná, tsaya dza'a tsi tskay guli. ⁸ Ka nja slu'uvgha sləga mndu katsi, nja slu'uvgha dza'a tskə tsi, nja zadamtani mida. Ala ka nja Sulkum sləga mndu, nja Sulkum dza'a tsi tskay, ta nzakway ka hafu nja kdekedzer. ⁹ Ma zlanj mu ta maga skwi dina, ma rwu mu ta vgha, kabga dza'a tskay mu saghar fitikani. ¹⁰ Mantša tama, ta tseke'luwa ná, magama maga ta skwi dinadina nja inda mndu. Katkatatani nja zwanama mu ma zlgħay nda njuduf.

Gazgu

¹¹ Nghawa ndandaghula'atá na vindi na 6a! Nda dzva dá vin-dafta yu. ¹² Tsa mnduha ta kuma mblaftá kaghuni ka tsa fafad ya ná, ta kumay hən ta ghubay mnduha ta hən. Skwi kəl hən ka magay mantša ya ná, wara ghuyay tan ta danwa

ta gwada ta udza zlayay Kristi ya.
¹³ Varda tsa gwal nda datsa fafada
 tan ya na, had han ta maga skwi
 ta kuma zlahu wa. Ta kumay
 han ta datsata ghuni ta fafad, na
 ghubay tan ta ghubakwa tan ta
 ghan datsata fafada ghuni. ¹⁴ Ii
 tada, ta ghan mtuta mtu Mgham
 Yesu Kristi ta udza zlayay yeya ta
 ghuba yu ta ghubakwa da. Ma tsa
 mtutani ta udza zlayay ya, mtuta
 skwi ta kuma slu'uvgha ma ii, ta
 mtugudunta ii guli ta skwi ta kuma
 slu'uvgha. ¹⁵ Tsata fafad na, sana
 skwi a wu, kwal kul tsata guli na,
 sana skwi a wa. Nzata mndu nda
 hafu vlama Lazglafu, na mali ma
 skwi. ¹⁶ Ka nza zdakwa Lazglafu
 nda tawa hidahidani ta ghan inda
 gwal ta snata na skwi ta tagha
 yu na. Mantsa ya guli ta ghan
 gwal ta nzakway ka varda Isra'ila
 Lazglafu.

¹⁷ Ta hula tsa tama, yaha mndu
 walglanta didipta vgha, kabga
 mivid ya ta vgha da ta maray
 kazlay: Na Yesu Kristi yu ka'a.

¹⁸ Zwanama da, ka nza
 zdakatahuda Mghama mu Yesu
 Kristi kawadaga nda kaghuni!
 Amin.

Tsgha ta Iwa Pwal ɲa La Afisus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, zbap Lazglafta ɲa nzaku ka mnda ghunay Yesu Kristi, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni gwal ma luwa Afisus ta nzakway ka ɲa Lazglafta, ɲa kaghuni ta zlglaftá Yesu Kristi ka nzaku kuni ka ɲani ya, ta vindaghunafta yu.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zɔakatahudani nda zɔakwani tani.

Vlamavla Lazglafta ta zɔakwani ma Yesu Kristi

³ Zlɔzlvama Lazglafta ta nza-kway ka Dani ma Mgham Yesu Kristi. Tsatsi ta tfamaghatawi ma vlamatani ta inda skwi ɔinaɔina daga ta luwa ɲa katanɔta sulkuma mu. Nda ma ndi'atá vgha mu nda Yesu Kristi magamata tsi. ⁴ Ma kɔaku Lazglafta zlaganaptá ghɔɲa hadik, zabapzaba ta amu ɲa nzaku ka mnduhani, ka guyamafta nda Yesu, kada nzakwa mu hezle' ɲa nzakwa mu kul had' ghwadaka skwi ta amu. ⁵ Dvuɔva ta amu daga manda ghalya, ka psaptá tsi ta amu ka nimista ka zwanani nda ma Yesu Kristi. Manda tsaya ɔvuta tsi ma zɔakwani. ⁶ Manda tsaya magata tsi ɲa zlɔzlvay mu ta glakwa zɔakatahudani. Katakata vlamata tsi ta zɔakatahudani ya nda ma slna Zwanani ɔvu tsi.

⁷ Nda usani varata tsi ta amu, amu gwal nda ndi'a nda tsi, ka plimistá* tsi ta dmakuha mu. Mantsa ya maramanɔta Lazglafta ta glakwa zɔakatahudani. ⁸ Ka ndəghamaftá tsi nda tsa zɔakatahudani ya, ka vlamatá inda ɔifil nda mahizl ya ta ramata. ⁹ Ka maramanɔta tsi ta skwi

ɲa magay ya nda ɔifa daga manda ghalya si kul snanɔta mnduha. Tsa skwi kumaf tsi ta magay ya ná, nda nza nda ma slna Yesu Kristi. ¹⁰ Wya tsa skwi ya: Ka nda maga fitik, dza'a tskanatska ta inda skwiha nda ya ta luwa tani, nda ya ta hadik tani, ɲa nzanaghata Yesu Kristi ka mgham ta ghɔɲa tan demdem.

¹¹ Zabapzaba Lazglafta ta amu ɲa nzakway ka mnduhani ma guyamaftani nda Kristi. Magamaga manda tsaya, kabga tamafta ta imi ta sləmənɲ† daga manda ghalya. Ka mnaftá tsi ta magakwa inda skwi manda ya kumanɲ tsi, ¹² kada zlɔzlvama mnduha ta glakwani ma anɲi ta faftá ghɔɲa ɲni ta Yesu Kristi daga tanɔta ya.

¹³ Mantsa ya kaghuni guli nda ndi'a kuni nda tsi ma snanɔta ghuni ta vɔɔda gwada ya kəl Lazglafta ka mbaghunafta, ma vlata ghuni ta ghɔɲa ghuni ɲa Yesu Kristi. Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, ka vlaghunatá Lazglafta ta Sulkum nda ghuɔa ya tamaf tsi ta imi ta sləmənɲ ya. Tsa Sulkum ya ná, ɲizla nzakwa mu ka mnduha Lazglafta ya. ¹⁴ Na ɔasudasu vlamata tsi ta tsa Sulkum ya, ɲa maranɔta ká Lazglafta dza'a vlamatá inda pɔakwa skwiha ɔinaɔina dazlay, manda ya mna tsi. Ma tsa fitik dza'a mbamafta Lazglafta ɲa dekdək ya dza'a tsu'a mu. Zlɔzlvama glakwa Lazglafta.

Ndəba dzva Pwal ta ghɔɲa gwal zlglafta nda ɲuɔf ma Afisus

¹⁵ Tsaya ta kəl yu ka rfa Lazglafta ta ghɔɲa kaghuni. Manda snanɔta ɔa kazlay: Zlglafta kuni ta Yesu Kristi, ɔvuɔva kuni ta mnduha Lazglafta guli kə'a, ¹⁶ had' yu ta zlanatá maga du'a ta ghɔɲa kaghuni wu, ta rfanagharfa yu ta Lazglafta. ¹⁷ Tsatsi ná, Da dagala ya. ɲani ta maganata Mghama mu

* 1:7 Gra nda vli ma Kwalasuha 1:14. † 1:11 Ngha ta Yesuwa 13:19.

Yesu Kristi ta slna. Da tsi ta ndəba yu ta dzvu ka vlaghunata tsi ta difil dza'a kəl kuni ka laviŋtá sŋaŋtá vərda tsatsi. ¹⁸ Ta ndəbay yu ta dzvu da tsi guli ka tsalaghunapta tsi ta ndana ghuni dina, kada sŋaŋta kuni ta tsa nərma skwi kəl tsi ka hgaghunata kazlay: Dza'a mutsay kuni kə'a ya. Ta ndəbay yu ta dzvu guli dza'a kəl kuni ka sŋaŋtá glakwa tsa skwa za həga faghuna tsi nda inda gwal ta nzakway ka ŋani ya tani. ¹⁹ Ta kumay yu ta sŋaŋta ghuni kazlay: Malaghumala mbrakwani ta inda skwi, nda ya kə'a ta kata amu gwal ta zlghafta kə'a. Katakata tsa mbrakwani ya. ²⁰ Nda tsa mbrakwani ya sli'aganapta tsi ta Kristi ma mtaku ka nzanata nda ga zeghwani ta luwa† ŋa vlanťá glaku. ²¹ Hada ta ga Kristi ta mgham ta ghəŋa inda sulkumha dagaladagala, kabga malaghumala ta mbrakwa taŋ. Malaghumala mbrakwani ta inda mbraku ya vlanť lu ta mndu ŋa ga mgham§. Ta ghəŋa gwal vlanť lu ta ga mgham ndanana yeya a wu, nda gwal dza'a gay ta kəma tani. ²² Ka vlanťá* Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi. Ma tsa nzakwani ka mali ta ghəŋa inda skwiha ya, ka fata tsi guli ŋa nzaku ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz. ²³ Kristi ná, ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya, ta nzakway ka vghani. Ma tsa guyatá vgha mnduhani ya nzamta Kristi. Ma tsatsi nzatá nzakwa Lazglafta ka mara vgha nda ma tsatsi guli.

2

Sli'agamapsli'a Lazglafta ma mtaku kawadaga nda Yesu Kristi

¹ Ghalya si nda rwa kaghuni ta wa ira Lazglafta, kabga ghwadaka skwiha si ta magə kuni. ² Si ta gdata ta ksa sada mnduha ma na ghəŋa hadik na kuni. Gwadá halaway

ta ga mgham ta ghəŋa ghwadaka sulkumha, ta nzaku ma ghuvanata luwa si sna kuni. Kulam ndana tsa ghwadaka sulkum ya ta gdata ta ksa slna ma ŋudufa mnduha ta kwalaghuta sna gwadá Lazglafta. ³ Amu demdem guli, manda tsa nzakwa hahəŋ ya si amu ghalya. Ghwadaka skwiha ta kumə ŋudufa mu, nda ghwadaka ndanuha ta ndanu mu, si ta magə mu. Ma tsa nzatá nzakwa mu manda tsaya ná, ma dza'a dədamdədə amu guli da basa ŋudufa Lazglafta, ka guram nda va ŋa tsa mnduha ta maga ghwadaka skwiha ya.

⁴ Tsaw Lazglafta ná, dagala tawa hidahidani, dvuđva ta amu. ⁵ Kulam nda va tsa rwatá amu, kabga vəl magata mu ta ghwadaka skwiha ya ná, ka dvaftá tsi ta amu ka vramamta nda hafu kawadaga nda Kristi. Zdakatahuda Lazglafta kəl kuni ka mbafta. ⁶ Ma tsa ndi'atá amu nda Kristi ya, ka sli'agamaptá Lazglafta mataba gwal nda rwa kawadaga nda Yesu Kristi ka pghatá amu ta luwa, ka nzamata ka ga mgham kawadaga nda Yesu Kristi. ⁷ Mantsa ya maramanťa tsi ta zdakatahudani nda ma Yesu Kristi, ŋa nghanťa mnduha dza'a yayə lu ta kəma ta nzakwa glakwa tsa zdakatahudani ta malaghutá inda skwi ya. ⁸ Zdakatahudani tani kəl Lazglafta ka mbaghunafta nda ma zlghafta ghuni ta Kristi. Mbaghunaf a ta ghəŋa vəl magata ghuni ta skwiha dinadina wu, ka mbalay mbaghunafta tsi. ⁹ Mbaghunaf a Lazglafta ta ghəŋa vəl magata ghuni ta sana slna wu, da ghərəbə mndu ta ghərəbaku. ¹⁰ Magatá slna Lazglafta na amu na. Vlamavla ta hafu ka lfiđ ma ndi'atá amu nda Yesu Kristi ŋa gdata mu ta maga slnaha dinadina. Nda ghada payafta Lazglafta manda tsaya, ŋa magay mu.

† 1:20 Ngha ta Zabura 110:1. § 1:21 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindinj lu mistani ŋa ŋanata. * 1:22 Ngha ta Zabura 8:7.

Ka mndu turtuk lu ma Kristi

¹¹ Ka yu ta mnaghunata wa, mndəra la Yahuda a kaghuni wa. Havakwahava 6a ta nzakwa ghuni ghalya ta kul zlgħaftá kuni ta Kristi. Gwal kul tsaku fafada taŋ ka həŋ ta hga kaghuni. Kəl həŋ ka hga kaghuni manda tsaya na: Mnduha Lazglafta aŋni ka hahəŋ, kabga datsatá fafada taŋ. Tsaw tsa tsatá fafada taŋ ya ná, skwi ta nghananťá slu'uvgha ya datsa mnduha nda dzva taŋ. ¹² Havakwahava kazlay: Ma tsa fitik ya ná, sna a kuni ta Kristi wu kə'a. Nza a kuni tekw mataba mnduha ta hadika Isra'ila wa. Tekw a kaghuni mataba gwal dzraf Lazglafta ta wi nda həŋ ka tanaftá imi ta sləməŋ ta həŋ ya wa. Ma nzakwa ghuni ma na ghəŋa hadik na ná, had skwi faf kuni ta ghəŋ tida wu, sna a kuni ta Lazglafta guli wa. ¹³ Ghalya, si di'in kuni nda Lazglafta. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Yesu Kristi ma pghinťani ta usani ta gwada ta kaghuni ma mtutani. Tsaya ta ndusaghunakta nda Lazglafta. ¹⁴ Manda bata dzugur si nzatá nzakwa ghuma mataba mu, ka sagha tsi pslinťa, ka namafta ka mndəra mndu turtuk. Əŋka'a ka tsatsi ta famta zdaku mataba mu. ¹⁵ Ka hlinťá tsi ta inda tsa zlahuha ta mnə la Yahuda ya nda ma mtutani, kabga ŋa gyanafťá mndəra la Yahuda nda sanlaha ma mndəra mndu ŋa nzakwa taŋ ka sana lfida mndəra mndu turtuk. Ma tsa magatani mantsa ya famta tsi ta zdaku mataba taŋ. ¹⁶ Ma tsa mtutani ta udza zləŋay ya gyanafťa tsi ta tsa mndəra mnduha his ya ka mndəra mndu turtuk, ka slər6aptá zughu mataba taŋ nda Lazglafta. Ma tsa mtutani ya kwala sani kul husanťá sani nda sani mataba taŋ. ¹⁷ Sasa Kristi ta ghəŋa hadik da mna lfida Gwada ta ghəŋa zdaku ŋa kaghuni gwal si

di'in nda Lazglafta, nda ya ŋa aŋni gwal si ta ndusanavatá* Lazglafta ya. ¹⁸ Əŋka'a ka Kristi kəl amu demdem, kaghuni nda aŋni tani, ka lavinťa ndusanavatá Lazglafta ta nzakway ka Da, nda ma tsa Sulkum nda ghu6a turtuk ya.

¹⁹ Tsaya tama ná, nza a kuni ka mayəm wu, nza a kuni ka matbay guli tama wa. Nda nza kuni ndanana tama ka mnda luwa kawadaga nda sanlaha ma mnduha Lazglafta. Nda nza kuni ka mnda hu6a həga. ²⁰ Nda nza kuni manda palaha ta bə lu ta həga nda tsi. Gwal ghunay nda la anabi na tughwa tsa həga ya. Yesu Kristi tsa pala dihaf tsa həga ya ta vgha tida ya. ²¹ Əŋka'a ka tsatsi kəl tsa həga ya ka sladata, ka ŋlaku, ka nuta ka həga nda ghu6a ka ŋa Lazglafta ya. ²² Ma tsa ndi'atá kaghuni nda Kristi ya, guyaghunafguya nda sanlaha ma gwal zlgħay nda ŋuduf guli, kada nuta mu ka tsa həga ta nzaku Lazglafta nda ma Sulkum ya.

3

Mnay Pwal ta difatá skwa Lazglafta

¹ Tsaya kəl i'i Pwal hbam lu ma gamak ka maga du'a ta ghəŋa kaghuni. Hbamhba lu ta i'i ta ghəŋa vəl maganata da ta slna ta Yesu Kristi ŋa kata kaghuni gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. ² Nda sna kuni kahwathwata kazlay: Zdazda Lazglafta ta hu6i ka vlihatá slna ŋa magay da ŋa ghuni kə'a. ³ Tsatsi ta gunidinťá ghunis-laka da, kəl yu ka snanťá difata skwani manda ya vindaghunaf yu ne6 ya kay. ⁴ Ka dzanafdzana kuni katsi ná, dza'a nda sna kuni kazlay: Nda sna yu ta difatá skwa Lazglafta ta nzakway ka Kristi kə'a. ⁵ Tsa difatá skwani ya ná, maranan a Lazglafta ta mnduha ghalya wa. Ndanana tama, ka mariginťá tsi

* 2:17 Gray nda Isaya 57:19.

nda ma Sulkum nda ghuḅa, ka maranantá tsi ta mnduhani zabap tsi ḅa nzakway ka gwal ghunay nda la anabi. ⁶ Wya tsa skwa Lazglafta ta dífanata ya: Dza'a zay gwal kul had ka mndəra la Yahuda ta zlgħafta ta za mgham ta vəl Lazglafta kawadaga nda mndəra la Yahuda gwal ta zlgħafta. Nda kaghuni tani, nda vərda la Yahuda tani, nda na kuni ka mndəra mndu turtuk. Tsa imi tanaf Lazglafta ta sləmən ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi ya ná, dza'a vlamavla, ka Lfida Gwada ta mnay.

⁷ Zdíđinjzda Lazglafta ta hudí ka nidífta ka Kwalvani ḅa mna tsa Lfida Gwada ya ḅa mnduha nda ma mbrakwani ya vliha tsi. ⁸ Mali'íhta tani mataba mnduha* Lazglafta mndani, kulam nda va tsa, ka zdantá tsi ta hudí ka vlihatá tsa slna mnanantá gwal kul nzakway ka la Yahuda ya, ta tsa zdaku ta mutsu lu da Kristi ya. Tsa zdaku ya ná, dagala katakata, lavinj ḅa mnduha ta kdanaktá snanṅta wa. ⁹ Ka zdíđintá Lazglafta ta hudí guli ḅa tsislanapta da ta inda mndu, ká Lazglafta fata daga manda ghalya ta tsa dífatá skwi dza'a tsi magay ya. Tzaganap-zlaga Lazglafta ta inda skwiha. Si nda dífa da Lazglafta ta wa ira mnduha daga ghalya†. Ndana tama, ka kligintá tsi ta daḅi. ¹⁰ Ndanana ka zlaganaptá Lazglafta nda ma mnduhani ḅa nghanṅta gwal dagaladagala nda gwal nda mbra nda mbra‡ ta luwa ta guyatá vgha mnduhani, ḅa snanṅta tanṅ ta nza-kwa dífla Lazglafta kavghakavgha. ¹¹ Nda kda fitika fata Lazglafta daga ta kul magaftá tsi ta ghəḅa hadik. Ndanana ka magatá tsi nda ma Yesu Kristi Mghama mu. ¹² Nda ma zlgħafta mu ta Yesu Kristi ka ndi'áftá vgha nda tsi, kəl mu ka ndusanavata Lazglafta kul

had zləḅ. ¹³ Tsaya tama ta kəl yu ka ndəḅa dzvu ḅa ghuni, ma rwaghuna tsi ta vgha, kabga snanṅta ghuni ta ghuya danṅa da ta ghəḅa vəl mnaghunata da ta Lfida Gwada. Ka ufa tsa ghuya danṅa da ta ghəḅa ghuni ya, ta vgha ḅa ghuni.

Dva mnda Kristi

¹⁴ Ta ghəḅa tsaya ta kəl yu ka tsəlbata ka maga du'a ta ghəḅa kaghuni da Lazglafta ta nzakway ka Da. ¹⁵ Tsatsi vərda ka Da ta tsaftá hgu ta mndəra gwal ta hadik nda gwal ta luwa tani. ¹⁶ Tsaya ta kəl yu ka ndəḅa dzvu da tsi ka ksa tsi ta slna nda tsa mbrakwani dagala ya ma ḅudufa ghuni, ka vlaghunata tsi ta mbraku kahwathwata nda ma Sulkumani. ¹⁷ Ta daway yu da tsi guli ta gdavata Kristi ma ḅudufa ghuni ma zlgħafta ya zlgħaf kuni. Ta ndəḅay yu ta dzvu da tsi guli, ka ḅavata kuni ka dvuvustá vgha ghuni sani nda sani. Ka ta dvuvusdva kuni ta vgha ghuni kahwathwata katsi ná, dza'a nzakway kuni manda dihatá fu laghu slrəḅhani da ghuvata hadik. Dza'a nzakway kuni guli manda dihata həga thaf lu ta mndərani ta vəl tanṅəḅa. ¹⁸ Ma tsaya dza'a kəl kaghuni nda inda sanlaha ma mnduha Lazglafta ka snanṅta kdavakta dvu ya dvu Kristi ta amu. Had vərvera kdavakta dvuta ta dvuta tsi ta amu wa. ¹⁹ Anṅ mndani, had mndu ta lavinjta snanṅta vərvera dvuta dvu Kristi ta amu mndani wu, dər má mantsa tsi, ta daway yu da Lazglafta ḅa lavinjta ghuni ta snanṅta, kada ksafṅta nzakway ghuni ta sada Lazglafta.

²⁰ Lazglafta ta lavinjta maga inda skwi demdem. Nda tsa mbrakwani ta maga slna ma amu ya, ta lavinjta tsi ta maga inda skwiha ka malaghutá skwiha ya ta dawu mu nda skwiha ta ndanu mu tani. ²¹ Zləzlvama Lazglafta ta ghəḅa

* 3:8 Gray nda 1 La Kwarentj 15:9. † 3:9 Gray nda Ruma 16:25. 26. ‡ 3:10 Ngha ta Kwalasuha 1:16 nda skwi ya vindinj lu mistani ḅa ḅanata.

ņerma skwiha maga tsi nda ma mnduha ta zlgħafta, nda ya nda ma Yesu Kristi. Zlǝzlvama zlǝzlvā ņa kdekedzerj! Mantsa ya katsi.

4

Nzaku turtuk ma Kristi

¹ Ta ghǝņa tsaya tama ta kǝl i'i tsam lu ma gamak ta ghǝņa vǝl maganata dā ta slna ta Mgham Yesu Kristi, ka ndǝǝa dzvu da kaghuni kazlay: Nzawanza ta nzaku tǝdukwa manda ya ta ranjā mnduha Lazglafta, kabga hgaghunahga Lazglafta ņa nzaku ka ņani kǝ'a ya. ² Ma inda skwi ta magǝ kuni, nda hana ka ghǝņa ghuni, lefǝtekwa ka nzakwa ghuni, ta ksay ka kuni ta ņuduf. Su'uwawa ta skwi ta magaghunata sanlaha, ka dǝvuta kuni ta hǝņj. ³ Sulkum nda ghuǝa ta guyaghunata, ņavawāņa ka nzakwa kuni ta nzaku nda zdaku, kada nza-kwa kuni ka gwal nda guya ghǝņa tanj. ⁴ Gwal zlgħay nda ņuduf nā, manda slu'uvgha* Kristi turtuktuk ya nzakwani. Turtuktuk Sulkum nda ghuǝa guli, turtuktuk skwi ya faf kuni ta ghǝņj tida hga ghuna Lazglafta ņa zlgħay. ⁵ Turtuktuk Mghama mu, turtuktuk tva zlgħay nda ņudufa mu, nda hga mndu turtuktuk magamafta lu ta batem. ⁶ Turtuktuk Lazglafta ta nzakway ka dani ma inda mndu, ta ga mgham ta ghǝņa inda mndu, ta ksa slna nda inda mndu, ta nzaku ma inda mndu.

⁷ Inda amu dagamaft daga Kristi ta zdakatahudani prǝk nda amu ņa maga slnani, kabga mantsa ya kumafta tsi ta dagamafta. ⁸ Wya ka deftera Lazglafta mnata:

«Tahula ghuǝasaptani ta ghumahani, ka ņlagħatā tsi ta luwa, ka hliņtā tsi ta kasatā vu'ahani,» ka'a.

Ka daganafatā tsi ta slna kavghakavgha† ta mnduha ta ghǝņa hadik.

⁹ «Ka ņlagħatā tsi ta luwa,» ka defteri ya nī, nu klatā ghǝņa tsa gwada ya na? Kǝl tsi ka mna tsaya nā, kabga tinǝl ta na ghǝņa hadik na saha tsi karaku. ¹⁰ Tsa mndu ta saha ta ghǝņa hadik ya nā, va tsa mndu ya tsa ta ņlagħatā ta luwa ka zagħuta trezekw, ņa gaini ta mgham ta ghǝņa inda skwi nda Sulkumani. ¹¹ Tsatsi ta daganafatā slnaha kavghakavgha ta mnduha. Ka gwal ghunay sanlaha, ka la anabi sanlaha, Ka gwal mna Lfida Gwada sanlaha, Ka gwal ngha gwal zlgħay nda ņuduf ka tagħa skwiha‡ ņa tanj sanlaha. ¹² Manda tsaya kǝ'a daganata ņa katay tanj ta mnduha Lazglafta ņa maganatā slnani, kada mutsafta mnduha Lazglafta ta nzakway ka slu'uvgha Kristi ta ņlaku ta kǝma ta kǝma. ¹³ Manda tsaya dza'a nzagwafta mu demdem ta vgha ņa nzaku ka mndu turtuk nda ma fafta mu ta ghǝņj ta Zwanā Lazglafta, ņa snanja mu, ņa nzakwa mu ka gwal nda ndǝha manda Kristi kul had' sana skwi tida ya. ¹⁴ Nda tsaya tama nā, nzata a mu manda zwani wa. Nanglafta a gwal tsakalawi ta amu nda tsa ghwadaka skwa tanj ta tagħǝ hǝņj ya ņa zadimista ma tvi, manda kwambalu ta klambaraku ta ghǝņa drǝf wa. ¹⁵ Nzata a mantsa ya wu, kahwathwata skwi ta nghanatā Lazglafta dza'a mnuvusta mu ma dǝvuvusta mu ta vgha mu, ņa glakwa mu ma inda skwi ma ndi'atā amu nda Kristi ta nzakway ka ghǝņj ta ghǝņa gwal zlgħay nda ņuduf ya. ¹⁶ Manda mala ta nzagwanatā vgha mndu ya nā, manda tsaya nzagwanata Kristi ta mnduhani. Ka ta ksa slna inda fawayha ta vgha mndu manda ya ta raku katsi, dīna ta

* 4:4 Slu'uvgha turtuk: Gray nda sura 2:16, Ruma 12:5, 1 La Kwareņj 12:12. † 4:8 Ngha ta Zabura 68:19. ‡ 4:11 Gray nda 1 La Kwareņj 12:28.

glakwa tsa mndu ya ta glaku. Manda tsaya nzakwa gwal zlg hay nda n̄d̄uf guli. Ka ta d̄vuvusd̄va mnduha Lazglafta ta vgha tan̄, ta magay d̄ar wa ta slnani ya vlan̄ lu katsi, dza'a glaku h̄əŋ ta k̄əma ta k̄əma nda mbrakwa Kristi.

Nzawanza ta nzaku ka lfid̄ ma Kristi

¹⁷ Wya skwi ta mnaghunata yu. Ka n̄d̄an̄d̄a ta mnaghunata yu guli ma h̄ga Mgham. Yaha kuni nza-kugəltá nzaku manda gwal kul snan̄tá Lazglafta, ta ndana skwi dza'a kwal kul katan̄tá h̄əŋ ya. ¹⁸ Nda d̄ərzla sləmən̄a tan̄, had̄ lfid̄a hafu ta vl̄ Lazglafta ya da h̄əŋ wu, kabga tan̄tən̄a gh̄ən̄a tan̄, sna a h̄əŋ ta Lazglafta wa. ¹⁹ Ksa a hula ta h̄əŋ d̄ər kinawu magata h̄əŋ ta ghwadaka skwi wa. Skwi ta kumə slu'uvgha ta magay fa hah̄əŋ ta gh̄ən̄a tan̄ n̄a magay. Sli'insli'ij̄ yeya n̄a tan̄ ta magay, zla a h̄əŋ guli wa.

²⁰ Kaghuni, manda zlghafta ghuni ta Kristi ná, manda tsaya a taghaghunaf lu ta tva nzaku wa. ²¹ Grafgra yu kazlay: Nda sna kuni ta gwadani ka zlghaftá kuni k̄ə'a. Ma ndi'af̄ta ghuni ta vgha nda tsi, taghaghunaf tagha lu ta kahwathwata ma Yesu. ²² Skwi taghaghunaf lu ná, zlan̄ta ghuni ta tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya. Tsa tva nzaku si ta nzaku kuni ghalya ya si ta b̄adza kaghuni, kabga si ta hara'ūway kuni ta inda ghwadaka skwi ta nana kaghuni. ²³ Zlan̄an̄wa tvi ta Lazglafta ka mb̄ədan̄aftá tsi ta n̄d̄ufa ghuni, ka ndana kuni ta v̄ərd̄a ndanu. ²⁴ Vlaghunavla Lazglafta ta lfid̄a nzaku ta gara vgha nda n̄aniš̄. Favawa fa tama ta tsa lfid̄a nzaku ta zd̄əganata ya. Tud̄ukwa tsa tva nzaku ta zd̄əganata ya, nda ghūba n̄zakwani

guli manda ya ta tagh̄ə kahwathwata Lazglafta.

²⁵ Mantsa tama, yaha kuni tsakalgəltawi, mnuvuswa kahwathwata mataba ghuni*, kabga nda guya mu demdem ma slu'uvgha turtuk. ²⁶ Ka gafga kuni ta sidi, dasuwa ká kuni da magata kuni ta ghwadaka skwi†. Ma d̄ədaghunagha fitik nda b̄asatá n̄d̄uf, ²⁷ da mutsiftá halaway ta tvi n̄a klamtá kaghuni da ga dmaku. ²⁸ Ka si ta ghali mndu katsi, yaha tsi da ghalgəltá ghali, ka maga tsi ta slna nda dzvani n̄a kata gh̄ən̄ani, nda ya n̄a mutsiftani ta skwi n̄a katan̄tá la ka p̄d̄u. ²⁹ Yaha n̄aslu da sabi ma wa ghuni. Gwada v̄la mbraku ma zlg hay nda n̄d̄uf n̄a sanlaha katsi sabi ma wa ghuni. Gwada ksay sləmən̄ ka kuni gwaday, n̄a katan̄tá sanlaha. ³⁰ Yaha kuni n̄ran̄aftá n̄d̄uf ta Sulkum‡ nda ghūba ya vlaghuna Lazglafta. Tsa Sulkum nda ghūba ya ná, n̄izla n̄zakwa ghuni ka n̄a Lazglafta ya. Ta nzata tavata kaghuni tsa Sulkum ya ha ka sagha tsa fitik dza'a kəl Lazglafta ka varatá kaghuni d̄ekd̄ek ya. ³¹ Hlin̄wa dgun ma n̄d̄ufa ghuni, zlan̄wa b̄asa n̄d̄uf, zlan̄wa sidi, ma zl̄ərd̄ə kuni ta wi nda mndu, ma razə kuni ta mndu, yaha kuni da maga d̄ər mnd̄əra wati ma ghwadaka skwi. ³² N̄ərma skwi ká kuni magay mataba ghuni, nzawanza nda tawa hidahida, pluvuswa dmakuha ghuni, manda va ya plaghuna Lazglafta ta dmakuha ghuni nda ma Kristi§ ya.

5

Nzaku ma tsuwadak

§ 4:24 Gray nda Zlrafta 1:26. 27. * 4:25 Ngha ta Zakari 8:16. † 4:26 Ta gra vgha nda Zabura 4:5 ka ta n̄ghay lu ta gwada Grek n̄a ghalya. ‡ 4:30 Gray nda Isaya 63:10. § 4:32 Gray nda Mata 6:12, 14. Ka plaghunatá tsi, ma sanlaha ná, ka plamatá h̄əŋ.

¹ Ndana tama, zwana Lazglafta ya d̄vu tsi katakata kuni, ksawaksa ta sadani*. ² Ma sl̄naha ghuni ta magə kuni inda fitik, maraṅwamara ta d̄vu ṅa sanlaha. Mantsa ya d̄vuta Kristi ta amu ma mtutani ṅa mba-mafta. Tsa skwi maga tsi ya ná, zdəganazda ta Lazglafta† manda skwa pla ghəṅ ta v̄lan̄ta lu.

³ Ya nda nza kuni ka ṅa Lazglafta ya, yaha kuni walan̄tá hliri, yaha kuni maga skwa hula, yaha kuni tsagana, yaha mndu da razaghu-nafta ta ghəṅa tsa skwiha ya. ⁴ Ra a guli ka saba skwa hula, nda tsabaku, nda 6la vgha ma wa ghuni wa. Skwi ta raku ka sabi ma wa ghuni ná, rfay ghuni ta Lazglafta ta ghəṅa inda skwiha magaghuna tsi. ⁵ Wya skwi ṅa snan̄ta ghuni: Had̄ gwal ta hliri, nda gwal ta maga skwa hula, nda gwal ta tsagana, dza'a mutsaftá skwa za mgham ma luwa ga mghama i Lazglafta nda Kristi wa. Tsa gwal malaghumala d̄vafta tan̄ ta tsagana ka Lazglafta ya ná, ka guram nda wuya skwi tsaya.

⁶ Yaha mnduha da nanaghatá kaghuni nda tsakalawa tan̄. Ta ghəṅa tsa ghwadaka skwiha ya ta basa Lazglafta ta ṅuduf dza'a kəl tsi ka tsanaghatá guma ta gwal ta maga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁷ Ma guyə kuni ta vgha nda tsa gwal ta maga mndərga tsa ghwadaka skwiha ya. ⁸ Si ma grusl nzatá nzakwa ghuni ghalya. Ndana tama, nda ndi'a kuni nda Mgham Yesu, ma tsuwadək† nzatá nzakwa ghuni, nzawanza tama ta nzakwa ghuni manda gwal ta nzaku ma tsuwadək. ⁹ Kəl yu ka mnay mantsa ya ná, ta sli'agapta ma tsuwadək§ na skwiha dinadina, nda skwiha t̄fukwatd̄ukwa, nda kahwathwata. ¹⁰ ṅavawaja ka tsəmaptá skwi ta

zdəganatá Mgham, ka maga kuni. ¹¹ Ma fam kuni ta ghəṅa ghuni da ghwadaka skwiha ta magə gwal ma grusl*, had̄ hayhayani wa. «Na skwi ta magə kuni na ná,» d̄ina a wu, ka kuni mnanan̄tá hən̄ ban̄luwa katak. ¹² Ta ksaku ka hula dər gwad̄ay ma wi ta tsa skwi ta magə hən̄ ma d̄ifa mad̄ifa ya. ¹³ Ka kligin̄kla lu ta ghəṅa tsa skwiha ya ta daḅi katsi ná, dza'a nzakway tsuwadaka. ¹⁴ Ka nda ghada saba skwi ta daḅi katsi ná, gi tsuwadək nzakwani. Tsaya ta kəl lu ka mnay kazlay:

«Kagha mndu ta hani, sli'afsl̄i'a ta hani.

Sli'afsl̄i'a mataba gwal nda rwa, ka tsuwadəkaghafta Kristi» kə'a ya.

¹⁵ Mantsa tama, d̄asuwa ka kuni nda nzaku ta nzaku kuni. Ma nzaku kuni manda la rgha, nzawanza manda gwal nda mahizl ma ghəṅa tan̄. ¹⁶ Inda fitika mutsafta ghuni ta maga skwi d̄ina ya ná, gi magawamaga, kabga ndada a ghwadaka skwiha ta magə mnduha ta na fitik na wa. ¹⁷ Tsaya tama ná, ma nza kuni manda la rgha, ṅavawaja ka sna skwi ta mnaghunata Mgham ṅa magay ghuni.

¹⁸ Ma ghuyaf kuni nda ima in-abi, ya ta bad̄zay ta nzakwa mndu, Sulkum nda ghuḅa katsi mbutá kaghuni. ¹⁹ Wadahanafwa vgha sani nda sani mataba ghuni, nda inda mndəra lahaha ya ta vlaghunata Sulkum. Zləzlvawa Lazglafta ma hyahya ṅudufa† ghuni nda lahaha. ²⁰ Rfawarfa ta Lazglafta ta nzakway ka Da inda fitik ta ghəṅa inda skwi ta maga ghunata tsi nda ma Yesu Kristi.

Nzakwa i zə'al nda marakw

* 5:1 Gray nda Levitik 19:2, Mata 5:48. † 5:2 Gray nda Sabi 29:18. Ta d̄vaftá amu: Ta d̄vaftá kaghuni, ka sanlaha. ‡ 5:8 Gray nda Isaya 60:1. 3. § 5:9 Tsuwadək: Sulkum, ka sanlaha (gray nda Galat. 5:22). * 5:11 Gray nda Ruma. 13:12. † 5:19 Gray nda Zabura 33:1. 3.

²¹ Hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista sani nda sani, kabga ta zləŋay kaghuni ta Kristi.

²² Kaghuni mi'aha, ka hanaganahana dər wati ma marakw ta ghəŋ mista zə'ala tanj. Manda tsaya dza'a maran̄ta kuni ta hanatá ghəŋa ghuni mista Mgham Yesu. ²³ Zə'al ná, ghəŋa markwa tanj ya, manda nzakwa Kristi ka ghəŋ ta ghəŋa Igliz ya. Kristi ta mba tsa gwal zlgħay nda ŋuduf ta nzakway ka slu'uvghani ya guli. ²⁴ Mantša ya guli, inda mi'aha, ka hanaganahana dər wati ta ghəŋani mista zə'ala tanj ma inda skwi, manda ya ta hanaganata Igliz ta ghəŋ mista Kristi ya.

²⁵ Kaghuni zə'alha, ka đvuta dər wati ma zgun ta markwa tanj manda ya ta đvu Kristi ta Igliz, ka mtutá tsi kabgani ya. ²⁶ Mtumta ta ghəŋani, ka ghuđintá tsi nda imi† nda ma gwadani kada nzakwa tsi hezle'. ²⁷ Ta kumay ta fatá Igliz ka makwatarka ta wa irani. Va a ta nzatani nda rdak wu, va a ta razu tida wu, va a ta dər wati ma bədzaku tida wa. Ta kumay ta nzakwani dina kul had sana skwi tida. ²⁸ Manda tsaya guli, ka đvuta zə'al ta markwa tanj, manda va ya ta đvuta tsi ta slu'uvghani. Mndu ta đva markwa tanj ná, ghəŋani ta đvu tsi. ²⁹ Had mndu ta husan̄ta slu'uvghani wu, ta zun̄ za ta skwa zay, kelkelkel kə'a ta nghan̄, manda ya ta zə Kristi ta skwi ŋa Igliz, ka nghan̄ kelkelkel ya, ³⁰ kabga inda amu slu'uvghani mu. ³¹ «Tsaya ta kəl zgun ka zlan̄tá dani nda mani, ka lagħwi ndi'afatá vgha nda markwa tanj, ka nzakwa tanj ka slu'uvgha turtuktukš,» ka defteri mnata. ³² Tsa gwada ya ná, nda la skwi mida. Ka i'i ta mnaghunata ná, ta ghəŋa i Kristi nda Igliz ta mna tsi ta tsa gwada ya. ³³ Tsaw

nghaghunagha nghan̄ tsa gwada ya ta kaghuni guli. Inda mndu ka đvuta tsi ta markwa tanj manda ya ta đvuta tsi ta ghəŋani. Inda marakw guli, ka sna tsi ta gwada da zə'ala tanj.

6

Nzakwa zwani nda dadaha tanj

¹ Kaghuni zwani, snawasna ta gwada da dadaha ghuni, kabga tsaya skwi ta zdəganatá Mghama mu, tsaya skwi tđukwa guli. ² «Sna ta gwada da i da gha nda ma gha,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta. Tsaya tan̄tan̄a zlahu fanava Lazglafta nda tatá imi ta sləmən̄ tavatani. ³ Wya tsa tatá imi ta sləmən̄ ya: Ka ta snay ka ta gwada da dadaha gha, «dza'a zda nzakwa gha, dza'a slraku hafa gha ta ghəŋa hadik*,» ka'a.

⁴ Kaghuni dadaha, ma ganaf kuni ta basa ŋuduf ta zwana ghuni. Galawagala ta hən̄, taghawatagha ta skwiha ŋa tanj, zlahawazlaha ta hən̄ manda ya ta kumə Mghama mu.

Nzakwa kwalvaha nda danjahəga tanj

⁵ Kaghuni la kwalva, snawasna ta gwada da danjahəga ghuni ma na ghəŋa hadik na. Zləŋawa zləŋa ta hən̄, ka vla kuni ta glaku ŋa tanj nda ŋudufa ghuni turtuk, manda skwi ŋa Kristi ta maga kuni. ⁶ Ta wa ira tanj kwen̄kwen̄ yeya a dza'a maga kuni manda gwal ta zba rfanaghata mnduha ta hən̄ wa. Magawamaga ta inda slna ghuni nda ŋuduf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta, kabga kwalva Kristi kaghuni. ⁷ Maganawamaga ta slna ta hən̄ nda zdakwa ŋudufa ghuni manda skwi ta magə kuni ŋa Kristi, ŋa mnduha yeya a wa. ⁸ Dər má ka Kwalva ka, dər má ka kwalva a ka wu, ka magamaga ka

† 5:26 Nda imi: Tsaya ima batem (Gray nda Titus 3:5). § 5:31 Zlrafta 2:24. * 6:3 Aya 2:3. Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16.

ta slna dina, dza'a mutsay ka ta nisela gha da Mgham.

⁹ Kaghuni danjahəgaha guli, manda tsaya ka kaghuni magay na kwalvaha ghuni. Ma nruhə kuni ta həŋ. Dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Nda kaghuni tani nda hahəŋ tani, danjahəga turtuk ta nzakway ta luwa danjahəga ghuni kə'a. Had tsatsi ta gala mndu† wa.

Huzla vulu ya ta vlə Lazglafta

¹⁰ Wya kdavakta gwada da ta mnaghunata yu: Mbrawa vgha ma guyatə vgha ghuni nda Kristi, nda tsa mbrakwani dagala ya. ¹¹ Vlaghunavla Lazglafta ta inda huzla vulu na vulu nda halaway. Hlawahla demdem, na dihavata ghuni ta lagha halaway da dzəgha kaghuni. ¹² Ta vulu nda mnda səla a amu ta vulu wa. Ta vulu nda ghwadaka sulkumha nda mghamha tan̄ ta ga mgham ta maga ghwadaka skwi ta na ghəŋa hadik na amu, nda ya nda ghwadaka sulkumha nda mbra nda mbra ma ghuvan̄ata luwa mu guli. ¹³ Tsaya tama, hlawahla ta inda tsa huzla vulu ta vlaghunata Lazglafta ya, da hwayaftə kuni saghar ghuya dan̄wa, na dihavata ghuni ka ndan̄da ka ghzlafta, ta darra kaghuni.

¹⁴ Hbafwa vgha! Ka nza kah-wathwata da kaghuni manda hbatə huđi nda banava. Magawa tdukwa skwi, kabga maga skwi tdukwa na, manda suda ta gudum na kata vgha ya nzakwani. ¹⁵ Dza'a da mna Lfida Gwada ta vlə zdaku na, nda nza manda sudatə baəbah ma səla na dza'a da vulu. ¹⁶ Ma inda skwi demdem ta magə kuni na, fafwa ghəŋa ghuni ta Yesu Kristi. Zlgħay nda nuđufa ghuni na, nda nza manda zalam na

huzla hava ka vu ghandand ta pghu halaway ta kaghuni. ¹⁷ Grafwa gra kazlay: Mbaghunaf mba Lazglafta kə'a, tsaya dza'a nzakway manda takazak ta famta kuni ma ghəŋ na kata ghəŋa ghuni ya. Nanawan̄a ta gwada Lazglafta, tsaya ta nzakway manda budugwa faghunam Sulkum nda ghuəa† ma dzvu. ¹⁸ Ma inda tsa skwiha ta magə kuni ya, magawamaga ta du'a da Lazglafta, dawawadawa ta kataghunatani inda fitik manda ya dza'a pghə Sulkum nda ghuəa ta kaghuni. Nzawan̄a ndiri, yaha kuni walan̄ta zlan̄ta maga du'a. Magawa du'a inda fitik ta ghəŋa mnduha Lazglafta. ¹⁹ Magawa du'a ta ghəŋa i'i guli, ka saba gwada tdukwa ma wa da ta gunaftə yu ta wi ka mna gwada Kristi, kada nzata yu wadah na tsislanaptə mnduha ta skwi nda difa ma Lfida Gwada. ²⁰ Yesu Kristi ta zbaptə i'i na ghunayni da mna Lfida Gwada. Ta ghəŋa tsaya kəl lu ka tsamtə i'i ma gamak ndanan̄a. Magawa du'a da Lazglafta ta ghəŋa i'i ka nzata yu wahwah ka mna ghwadani manda ya ta raku.

Gazgu

²¹ Ta kumay yu guli ta snan̄ta kaghuni ta nzakwa da nda skwi ta magə yu tani. Dza'a mnaghunamna Tisik§ ta inda skwi ta ghəŋa da. Tsatsi na, zwan̄ama mu ma zlgħay nda nuđuf ya ta dvu mu ta maganatani ta slna ta Mghama mu ya. ²² Wya yu ta ghunadapta da kaghuni na mnaghunan̄ta nzakwa ŋni, na ksaghunamtə nuđuf.

²³ Inda kaghuni zwanama, ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdaku, nda tva dvuvustə vgha sani nda sani, ka dza'a kuni ta

† 6:9 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. † 6:17 Vliha na gra aya 14 ka labə ta 17: Aya 14: na gray nda Isaya 11:5, 59:17. Aya 15: Na gray nda Isaya 52:7. Aya 16: Ghwadak tsaya nzakw ka mnda maga ghwadaka skwi, (Mata 6:13, Yuhwana 17:15). Aya 17: Gray nda Isaya 59:17, 49:2. § 6:21 Tisik: gha ta Slna gwəl ghunay 20:4.

kəma ta kəma nda zlgħay ya zlgħaf kuni ta Kristi. ²⁴ Ka vlanvla Lazglafta ta zɗakatahudani ta inda gwal ta ɗvutá Mghama mu Yesu Kristi nda ɗvu ya kul haɗ ta kɗaku.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Filipiya

Ga zgu

¹ I'i Pwal kawadaga nda Timute, kwalva Yesu Kristi ŋni. Ta ga zgu ŋni ŋa ghuni inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi, ma luwa Filipiya. Nda gwal ta ngha kaghuni, nda gwal ta ksaghunatá slna sani.

² Ka vlaghunavla Da mu Lazglafta nda Mghama mu Yesu Kristi ta zdakatahudani nda zdakwani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Inda fitika ndananŋa da ta kaghuni ya ná, ta rfanagharfa yu ta Da da Lazglafta. ⁴ Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa kaghuni ya ná, wadāh ŋudufa da. ⁵ Ta rfay yu ta Lazglafta, kabga daga ma fitika zrafta* ghuni ta nzaku ka gwal ta zlghaftá Yesu Kristi nda ŋuduf, ha ka sagha ta gita, nda guya kuni kawadaga nda i'i ma slna mna gwađa Lazglafta. ⁶ Grafgra yu kazlay: Zlrafzla Lazglafta ta maga ŋərma slna ma ŋudufa ghuni kə'a. Dza'a kdəŋkda ta magay ŋa kdɪŋtani bađu vragata Yesu Kristi†. ⁷ Tsa ndanu ta ndanu yu ta ghəŋa ghuni ya ná, tdukwa nzakwani, grafgra yu, kabga laghula kuni da ŋudufa da. Kaghuni demdem kawadaga kuni nda i'i. Nda guya mu ma zdakatahuda Lazglafta, ma na nzakwa da ma gamak ná, nda ya ma ŋavata ta ŋavata yu ka mnigintá gwađa Lazglafta kahwathwata ka dihavata ka zlərdatá Lfida Gwađa. ⁸ Nda sna Lazglafta kazlay: Ta đvudva yu ta kaghuni katakata kə'a. Đvudva yu ta kaghuni ma

kdavakta hyahya ŋudufa da ma Yesu Kristi.

⁹ Wya skwi ta magə yu ta du'a da Lazglafta ta ghəŋa ghuni: Ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda đvutá sani nda sani. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋtá skwi đina, ŋa snaŋta ghuni ta dganatá ŋərma skwi nda skwi kul đinaku, ¹⁰ ŋa snaŋta ghuni ta zbaptá skwi đina ŋa magay ghuni ta slna nda tsi. Kada nzakwa kuni ka gwal tdukwa kul hađ rutsak ta kaghuni ha bađu vragata Kristi. ¹¹ ŋa nzakwa ghuni ka gwal maga skwi tdukwa nda mbrakwa Yesu Kristi. Na ŋhanŋta mnduha ta tsa ŋərma skwi ta magə kuni ya, ŋa zləzlvay taŋ ta Lazglafta, ŋa vlay taŋ ta glaku ŋani guli.

Takwa Lfida gwađa ma luwaha

¹² Zwanama da, wya skwi ta kumə yu ta snaŋta ghuni: Nana ghuya đanwa ta slidighata hadna na ná, hlana a ta mna gwađa Lazglafta wa. Katək ná, ta kəma ta kəma ta kla tsi. ¹³ Skwi kəl yu ka mnay mantsa na: Inda gwal ta ngha həga ŋumna la Ruma, nda inda hamata sanlaha ma mnduha ná, nda sna həŋ kazlay: Nda tsa yu ma gamak kə'a ta ghəŋa magay da ta slna ŋa Kristi‡. ¹⁴ Sana skwi guli ná, nana nzakwa tsatá i'i ma gamak na ná, zəghər gwal sganagha tsi ta mbrakwa faftá ghəŋ ta Mgham Yesu na həŋ mataba gwal zlghay nda ŋuduf. Nda ta us tira taŋ ka dza'a ta kəma ta kəma ma mna gwađa Lazglafta ŋa mnduha.

¹⁵ Aŋ mndani! Ka draku ta mna sanlaha ta gwađa ta Kristi. Sanlaha ya, nda ŋuduf turtuk ta mna hahəŋ. ¹⁶ Tsa hahəŋ ya, ta mnay həŋ kabga đvudva həŋ ta i'i. Nda sna hahəŋ kazlay: Lazglafta ta ghunaktá i'i da hadna ŋa dihavata da ka zlərdatá

* 1:5 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:13-15. † 1:6 Gray nda 1:10, 1 La Kwareŋt 1:8. ‡ 1:13 Gray nda Slna gwal ghunay 28:30, Afisus 3:1, 4:1.

Lfida Gwada ŋa mnduha kə'a. ¹⁷Tsa gwal draku ya ná, ta mnay hahəŋ ta gwada ta Kristi, kabga ta kumay hahəŋ ta malaghuta ka i'i. Nda ŋudufa taŋ a ta mna həŋ ta tsa gwada ya wa. Ta kumay həŋ ta sgidighatá ghuya danwa ma na gamak na.

¹⁸ Kuzliha a tsaya ta i'i wa! Dər makləwmakləw ta mna həŋ, mnamna həŋ ta gwada Kristi, ta rfu yu ta ghəŋani tada. Manda va tsaya, ta kəma ta kəma ta dza'a i'i nda rfay. ¹⁹ Nda sna i'i kazlay: Dza'a mbaku yu ma tsa ghuya danwaha ya, kabga du'a ghuni. Ta katay Sulkum nda ghuḅa ma Yesu Kristi ya ta i'i guli kə'a. ²⁰ Skwi ya ma ŋudufa da faf i'i ta ghəŋa da tida ná, haḍ yu dza'a walaŋta magatá skwi dza'a pghidaghatá hula wa. Má vlihata skwi ta mbrakwa su'ay yeya katsi. Skwi kumaf maya da ndanana, dər má yawu tsi, ka dər ta ndiri yu, ka dər mtaku a ta slidighata, ka zləzlvá mnduha ta Yesu Kristi nda ma nzakwa da, ŋa da. ²¹ Ŋa i'i tada, ka tata hafu yu ná, Yesu Kristi na nərma skwa da. Ala ka nda mta yu ya guli, ndela da tsa. ²² Ka tata nzaku yu nda hafu katsi, dza'a magay yu ta slna ŋa katanjá mnduha. Ka mantsa tsi katsi tama ná, sna a yu ta skwi ŋa psa'ata da wa. ²³ Ta tada i'i tsa skwiha ya his his. Mtuta da má si ta zdigihata ŋa dza'a da nghanjá Yesu Kristi, si má mal tsaya yu. ²⁴ Ŋa kataghnata guli ya, dina nzata da nda hafu. ²⁵ Mantsa ya nzakwani grafgra yu. Ta dza'a nzanza yu nda hafu, ŋa nzata da kawadaga nda inda kaghuni, ŋa kataghnata ma dza'a ta kəma ta kəma nda rfu ta tva Lazglafta ma zlgħay ghuni nda ŋuduf. ²⁶ Mantsa, dza'a sgavaghasga ghubaray ghuni ta Yesu Kristi, kabga nghanja ghuni ta i'i, vrəgladagħar yu da kaghuni

dza'azlay.

Navata ka ŋa Lfida gwada

²⁷ Skwi ná, nzawanza ta nzaku ya ta raku ŋa nghanja mnduha kazlay: Gwal ta maga skwi manda ya ta mnə gwada Kristi kuni kə'a. Skwi ta kumə yu ta snaŋta ná, ta nzaku ka kuni manda ya ta raku. Dər má labla yu da kaghuni, dər má labə a yu da kaghuni wu, nda guya ka ghəŋa ghuni. Ta ŋavaŋa ka kuni nda ŋuduf turtuk ka dza'a ta kəma ta kəma nda mna gwada Lazglafta. ²⁸ Yaha kuni zləŋa ghumaha ghuni. Ka zləŋaf a kuni ta həŋ wu katsi, tsaya dza'a kəl həŋ ka snaŋta kazlay: Dza'a tsanagħatsa Lazglafta ta guma ta həŋ kə'a, ta mbaghunaftá tsi ta kaghuni. Da Lazglafta tsaya. ²⁹ Zdaghunanjda Lazglafta ta huḍi nda ma Yesu Kristi kəl kuni ka zlghafta. Zlghafta ghuni kwenkweŋ yeya a wu, ta ghuyay kuni ta danwa ka ŋani guli. ³⁰ Nda nghanja kuni ta wdawdəš yu. Ndanana, nda sna kuni kazlay: Tata wdaywday yu kə'a, ka lamə kaghuni guli dida.

2

Nzaku nda dzratawi

¹ Tsa ndi'atá vgha ghuni nda Kristi ya a ta vlaghnatá dra ŋuduf ra? Tsa dvuḍvaf tsi ta kaghuni ya a ta mbra kaghuni ra? Nda sulkum nda ghuḅa a guyatá vgha ghuni ra? Ta dvuḅustá vgha a kuni sani nda sani mataba ghuni ra? Ta tawa hidahida a kuni sani nda sani mataba ghuni guli ra? ² Ka si mantsa tsi, kada zdidifta kuni ta ŋudufa da ná, nzawanza nda dzratawi. Ka dva kuni ta sani nda sani. Ka skwa turtuk ka ŋudufa ghuni, ka ndana turtuk ka ndana ghuni guli. ³ Ma dagə kuni ta vgha ka gla ghəŋ, leḅtekwa ka kuni nzata. Ka mali ta ghəŋa kaghuni ka kuni nghanja mnduha. ⁴ Inda

kaghuni, ma laghu kuni nghutá ghəŋa ghuni, nghapwa ngha ka sanlaha. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka zdidiftá ŋudufa da.

Nzakwa Yesu ka kwalva

⁵ Magawamaga ta skwi ya nda ra, ma ndi'atá vgha ghuni nda Yesu Kristi.

⁶ Kulam nda nzakwa tsatsi ka mnda turtuk nda Lazglafta, zban a ta nzaku ka guram nda Lazglafta* wa.

⁷ Ka zlanťá tsi ta tsa vli ya ka niŋťá ghəŋani ka kwalva†, ka nzaku tsi manda mndu. Ma tsa nzakwani manda mndu ya,

⁸ ka hanaganatá tsi ta ghəŋani, ka snatá tsi ta ŋa Lazglafta, ka mtutá tsi. Tsa mtakwani ya ná, ta udza zləŋay mtakwa tsi.

⁹ Tsaya kəl Lazglafta ka kapanafta ka vlanťá glaku, ka vlanťá hgu ya ta malaghutá hga inda skwi demdem. ¹⁰ Na hganťá hga Yesu ya, inda gwal ta luwa, nda gwal ta hadik, nda gwal ma hadik, ta tsəlbu ta kəmani.

¹¹ Inda mndu dza'a mnay nda wani kazlay: Yesu Kristi Mgham‡ kə'a, ŋa zləzlvay tan ta Lazglafta ta nzakway ka Da.

Nzakway ka tsuwadak ma ghəŋa hadik

¹² Zwanama da gwal ta dvu ya nda ŋudufa da, ya wya nda sna kuni ka Yesu hanaganatá ghəŋani mista Lazglafta ya, hanaganawahana kaghuni guli ta ghəŋa ghuni mistani. Ma fitika nzakwa mu kawadaga ná, si ta snay kuni ta gwadani. Magawamaga manda va tsaya daga ndanana dər had yu kawadaga nda kaghuni. Kawadaga nda zləŋa Lazglafta,

magawamaga kaghuni guli ta slna nda tsa mbaku vlaghuna lu ya. ¹³ Lazglafta kaghəŋani ta maga slnani ma kaghuni, dza'a kəl kuni ka dvaftá skwi ya ta zdəganata ŋa magay ghuni ta slna nda tsi guli.

¹⁴ Ma inda skwi ta maga kuni ya, ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku, ma zlərdə kuni ta wi. ¹⁵ Kada nzakwa kuni kul had rutsak ta kaghuni, nda ghuəa. Kada nzakwa kuni ka vərda zwana Lazglafta kul had maslvinza ta kaghuni mataba mnduha nda badza ta maga bədzaku ta na ghəŋa hadik§ na. Nzawanza ta wdaku mataba tan manda gumbəzla, ¹⁶ ka vlanťa kuni ta gwada hafu ta həŋ. Ka magamaga kuni mantsa, dza'a rfu yu badu vragata Yesu Kristi, kabga nzata a tsa slna ŋava yu ta magata ya ka bətbət wa.

¹⁷ Tsa zlgħay zlgħaf kuni ta Yesu ya ná, nda nza manda planatá ghəŋ ta Lazglafta*. Ka waya ka skwi dza'a dzadza həŋ ta i'i, dza'a nzakway usa da ka skwi dza'a tđanaghata yu ta ghəŋa ŋa ghuni. Ka mantsa tsi katsi, dza'a mamu yu nda rfu, dza'a rfay yu ta rfu kawadaga nda kaghuni. ¹⁸ Kaghuni guli ka nzata kuni nda rfu. Ka rfa kuni ta rfu kawadaga nda i'i.

I Timute nda Ipafrudita

¹⁹ Nda mbrakwa Mghama mu Yesu, nda fa ghəŋa da ta ghunadaptá Timute da kaghuni dazlay ŋa vlaghunatá mbraku, ŋa vragaptani da rusidiftá tva nzakwa ghuni, ŋa vlihatá mbraku ta i'i guli.

²⁰ Tsatsi yeya nda ndanu manda ŋa da mana vəl na, Ndađa a ta ndana tsi ta kaghuni wa. ²¹ Inda hamata sanlaha ná, skwi ta zdəganatá ghəŋa tan yeya ta ndanu həŋ, had həŋ ta ndana skwi ta zdəganatá

* 2:6 Gray nda Zlrafta 3:5. † 2:7 Gray nda Isaya 52:13-53, Mata 20:28. ‡ 2:11 Aya 10-11: Ta gray ta vgha nda Isaya 45:23. § 2:15 Ta gra vgha nda Vrafta ta zlahu 32:5, ka ta nghay lu ta gwada Grek ŋa ghalya. * 2:17 Gray nda Timute 4:6.

Yesu Kristi wa. ²² Kaghuni, nda sna kuni kazlay: Njərma mndu Timute kə'a, ksagapksa nni ta slna mna gwada Lazglafta kawadaga nda tsi. Katihakata ma slna manda zwan ta kata dani ma slna. ²³ Tama ná, kdĩnta tan ta dgiñtá gwada ta i'i ya, dza'a gi ghunadapghuna yu da kaghuni. ²⁴ I'i guli nda fa ghəŋa da ta Mghama mu, dza'a gi labla yu da kaghuni dazlay.

²⁵ Dina ka ghunadaghunapta da ta zwanama da Ipafrudita†, gra ta ksa slna da ta wudə nni ta slna kawadaga nda tsi. Tsatsi mndu ya si ghunagap kuni nda skwi nja katihata. ²⁶ Si ta ndanay ta labə da nghaghunaghata manda snantani kazlay: Snaghunaghasna si kwalani kul dughwanaku kə'a. Nda sli'a ghəŋani nja labə. ²⁷ Kahwathwata, si nda ksa da tsa danwa ya, wər ghatalakw ta psaghutá hadik ta ghəŋani, əŋka'a ka Lazglafta ta tawatá hidahida tida. Tsatsi nda ghəŋani yeya a tawa tsi ta hidahida tida wu, nda i'i tani. Yaha nɔduf dzaghata kə'a nda i'i kəl tsi ka mbanafuta. ²⁸ Zdigihazda tsa ghanədaghunapta da ya, nja nghanja kaghuni nda ira ghuni, nja rfay ghuni ta rfu, wutsan ndana i'i dza'azlay guli. ²⁹ Ka bhadapbha tsi ya, ka zlglafta kuni dina, ka rfa kuni ta rfu, kabga zwanama kuni ta tva Mghama mu Yesu. Vlanwa glaku ta mndərga tsaha ya ma mndu. ³⁰ Pərdá ka mtuta ta ghəŋa slna Kristi, fafa ta ghəŋani nja kata i'i da manaka kaghuni.

3

Fafta Pwal ta ghəŋani ta Yesu

¹ Kdavakta gwada da zwanama ná, rfawarfa ta rfu kabga ndi'atá vgha ghuni nda Mgham Yesu. Va tsa gwada si vindaghunaf yu ya tata vrafta yu tida, hərfava

a yu ma vəl vindgəlta wu, dina tsaya nja haghunamta ma ghəŋ nja kata kaghuni. ² Mantsa tama, dasuwa ka kuni nda gwal ta maga ghwadaka slna, tsa la kriha* ta ndana datsiñtá fafad ya. ³ Katək ná, amu vərda gwal ta tsa fafad, ta maga du'a da Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa, ta ghərḅaku ta Yesu Kristi. Had amu ta walanja faftá ghəŋa mu ta skwi ta maga'ata mnda səla wa.

⁴ Ka si njərma skwi, skwi ta maga'ata mnda səla katsi ná, ma dihafdiha i'i guli ta vgha da tida. Ka si mamu mndu ta mnay kazlay: Ta skwi ta maga'ata mnda səla ta fafta yu ta ghəŋa da kə'a katsi ná, má mal i'i tama. ⁵ Kəl yu ka mnay mantsa na: Buzula la Hebru i'i, zivra la Isra'ila, mndəra la Benzamen. Ta má tghasa fitik manda yata lu ta i'i tsihata lu ta fafada da. Tvə zlaha la Yahuda guli ná, tekw i'i mataba la Farisa. ⁶ His his dzvu njanata yu ta tva nzakwa la Yahuda ha ka ghuyay da ta danwa nja gwal zlglay nda nɔduf†. Had zlaha la Yahuda zlanaghu yu dər turtuk wa. Had sana skwi dza'a tsadivata lu wa. ⁷ Mamu ndela da mida ka yu si-zlay, tsaw nda nza tsa skwiha ya ka skwi bətbət, kada njaštafta yu ta Kristi katək. ⁸ Mantsa ya nzakwani, ka skwi bətbət inda tsa skwiha ya da i'i, kabga nda sna yu ta Yesu Kristi Mghama da. Malaghumala tsatsi ta ghəŋa inda skwi, kəl yu ka pghĩntá inda hamata skwi. Manda nədak ta ngha yu ta tsa skwiha ya, kada ndi'afuta yu ta vgha nda Yesu Kristi, ⁹ nja nzakwa da dekdek ka nani. Walganja a i'i ta mnay kazlay: Tudukwa mndu yu kə'a ta kəma Lazglafta, kabga snata da ta zlaha la Yahuda wa. Skwi ta nidifta ka mndu tdukwa ta kəmani ná, vəl zlglafta da ta Yesu Kristi ya. Lazglafta ta nidifta ka mndu

† 2:25 Ngha ta 4:18. * 3:2 Ngha ta Mata 7:6. † 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 8:3, 22:4, 26:9-11.

tđukwa, kabga zlgħafta đá. ¹⁰ Skwi turtuk ta kumə i'i ná, snaŋta đá ta Kristi nda mbrakwani ya kəl tsi ka sli'agapta ma mtaku. Ta kumay i'i guli ta ghuzlanŋa đá ta iri manda ŋani, ŋa nuta đá manda tsatsi ma fitika mtakwani ya, ¹¹ ŋa lavinŋa i'i guli ta sli'agapta ma mtaku manda ŋani.

Hwaya ŋa kđanakta

¹² Mna a i'i kazlay: Nda ghada kđanakta đá kə'a wa. Mna a i'i kazlay: Slafsla i'i kə'a guli wa. Ta ghəŋa ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma kada kđanakta yu ta ksamta da dzva đá yeya ŋa đá ta magay, kabga nda na yu ka ŋa Yesu Kristi. ¹³ Mantsa ya nzakwani zwanama, mna a i'i kazlay: Ksamksa yu ta tsa skwiha ya ma dzva đá kə'a wa. Kđavakta skwi ta magə i'i ná, zanaptá skwiha ta luta, ka ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa ksaktá tsa skwi ta kəma ya ŋa đá. ¹⁴ ŋavata ka dza'a ta kəma ta kəma ŋa kđanakta, ŋa mutsa nisəla vəl hgaf ta Lazglafta ta amu, ŋa đá. Tsa nisəla ya ná, nzata đá ta luwa kawadaga nda tsi nda ma Yesu Kristi ya.

¹⁵ Mantsa ya skwi ŋa ndanay amu gwal nda ndəha ta tva Lazglafta. Ka hađ kuni ta nzaku manda tsaya wu, dza'a tsalaghu-naptsala Lazglafta. ¹⁶ Mali ma skwi na kđanŋa mu ta ksa na tvi ksaf mu na nzakwani.

¹⁷ Kaghuni demdem zwanama đá, ksawaksa ta sadá đá, fafwa ira ghuni ta gwal đina mbada taŋ manda ya ta nghə kuni ta mbada aŋni ya. ¹⁸ Nda ndəgha gwal ta nzakway ka ghuma mtatá Kristi ta udza zləŋay, ka yu si ta gđata ta mnay ŋa ghuni. Tata kđanŋkđá yu ta mnay guli ŋa ghuni ta nda va nana nda taw nda taw. ¹⁹ Kđavaktani ná, dza'a zwadu zwada həŋ, kabga

fafa həŋ ta huđa taŋ ka Lazglafta taŋ. Đər skwa hula† ta magə həŋ ná, rfa taŋ ŋa taŋ. Ta ghəŋa skwa ghəŋa hađik yeya ŋa taŋ ta ndanay. ²⁰ Amu ná, ta luwa vla nzakwa mu. Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu dza'a saha ta luwa da slam-aghata ŋa amu ŋa kzlay. ²¹ Sahani dza'azlay ná, ŋa mbədanafani ta na vgha mu kul hađ hayhayani na, ka ŋlanafata manda ŋani, nda mbraku ya kəl tsi ka nzanaghatá inda skwi, dza'a maga tsi.

4

Vla hidaku

¹ Zwanama đá gwal đvu yu nda ŋudufa đá, mamaya ghuni ta ksi-hata, ta kumay yu ta nghəlanŋá kaghuni. Ta kaghuni ta ghərbá yu ta ghərbaku, ta kaghuni ta rka yu ta rka. Ka si mantsa tsi tama zwanama, nzafwanza ta Mgham manda va ya taghaghunaf yu.

² I Ivudi nda Siŋtika, wyawa dzvu, nzawanza nda dzratá ghəŋ, kabga nda guya kuni ta Mgham turtuk. ³ Ka yu ta mnaghatá kagha guli gra ta ksa slna đá ná, wya dzvu, katanŋkata ta tsa mi'aha ya. Nda tsa mi'aha ya, nda Klimanŋ, nda hamata gwal ta ksa slna kawadaga nda i'i, dagala slna maga həŋ kawadaga nda i'i, ghuyghuya ŋni ta daŋwa nda həŋ ta mna gwađa Lazglafta ŋa mnduha. Hahəŋ ná, vindafvinda Lazglafta ta hga taŋ ma defteri ta vindi tsi ta hga gwal ta mutsa hafu*.

⁴ Rfawa ta rfu ma nzatá nzakwa ghuni ma Mgham Yesu. Rfawa ta rfu ka yu ta vrəglinŋá mnaghunata.

⁵ Nda zđaku ka kuni nzata nda inda mnda səla, ndusa Mgham Yesu ka saha. ⁶ Yaha kuni ndana sana skwi†. Ka mamu skwi ta ndanə kuni ya, dawawadawa da Lazglafta nda maga du'a, nda

† **3:19** Huđa taŋ: (gray nda Ruma 16:18, Kwalasuha 2:16, 20-21.) Pəghanaghatá hula ta həŋ: Nghanaghatá tsa fafad (gray nda Galat 6:13, 15). * **4:3** Gray nda Suna Yuhwana 3:5. † **4:6** Gray nda Mata 6:25-34.

rfanaghata guli. ⁷ Ka mantsa ya ka kuni magay katsi, dza'a vlaghunavla Lazglafta ta zdaku, zdaku ya ta malaghutá mbrakwa mnda sála, ɲa ksaghunamtani ta ɲudufa ghuni nda ndana ghuni guli ma Yesu Kristi.

⁸ Zwanama dá, wya kdavakta gwada dá: Skwi ɲa ɲanata ghuni ná, ɲanawa ɲa ta inda kahwathwata, nda inda skwi dina ta ghubu lu, nda inda skwi tdukwa, nda inda skwi nda tsala, nda inda skwi ta raku ka mamay, nda inda skwi ta raku, nda inda skwi ta dinuta, nda inda skwi ta raku ka zlazlvay. Tsaha ya skwiha ɲa ɲanata ghuni ma ghəɲa ghuni. ⁹ Magawamaga ta skwiha taghaghunaf yu, nda skwiha mutsaf kuni ta snanɲa da i'i, nda skwiha ya nghan kuni ta i'i ta magay guli. Tsaha ya skwi ɲa magay ghuni, dza'a nzanza Lazglafta ta vla zdaku kawadaga nda kaghuni.

Rfanaghatá la Filip ta ghəɲa skwi vla həɲ

¹⁰ Yaw, ta rfu yu katakata da Mgham Yesu kabga ta nghapngaha kuni ka i'i. Kahwathwata ta ndanay kuni ta i'i, fitika ghuni kul had ya kəl tsi ka zagaptá fitik. ¹¹ Htaghuta skwi da i'i a kəl yu ka mnay mantsa guli wa. Dər má kinawu nzakwa dá, mamu skwi da i'i, had skwi da i'i katək wu, taghaftagha yu ta tva nzaku nda rfu. ¹² Ka had skwi ya ná, nda sna yu ka yu ta zay. Badu mutsatani ya guli, nda sna yu ka yu ta zay. Dər nda bagha yu dər nda maya yu, dər mamu skwi, dər had tsi katək wu, taghaf tagha yu, nda sna yu ka yu ta nzaku mida. ¹³ Lavinɲlava yu ta ɲaftá tsa skwiha ya nda mbrakwa Yesu Kristi ta vlihata. ¹⁴ Dər má mantsa ya nzakwani mndani, dina

na skwi maga kuni, ka katihata ma ghuya danwa da na.

¹⁵ Nda sna kaghuni ka ghəɲa ghuni la Filipiya kazlay: Ma fitika zrafta dá ta mna gwada Lazglafta ma hadika Mekaduniya ná, had sana Igliz vluvus† ɲni ta skwi nda həɲ wu kə'a. Kaghuni yeya ta kati-hata ta sli'aftá yu ma Mekaduniya. ¹⁶ Ma fitika nzakwa dá ma Tesalunik guli, si ta taghay kuni ta skwi§ ɲa dá. ¹⁷ Gatá skwa ghuni a ta gatə yu wu, ta rfu yu katək kabga nda sna yu ta dza'a tfaughunaghatfa Lazglafta ta wi ta ghəɲa skwi vla kuni kə'a. ¹⁸ Zlghafzlgaha yu ta tsa zdakatahuda ghuni tsg haf kuni ta Ipafrudita ya. Had skwi ta pədəgəлта yu wu, hwasla hwasla katakata. Tsa skwi vla kuni ya ná, manda skwi dranaf lu ta Lazglafta ta zdəganata* katakata ya nzakwani. ¹⁹ Ma inda skwi htaghu kuni ya ná, Lazglafta da dza'a hdaghunamta, dza'a magay nda glakwa gadghəlani ma Yesu Kristi. ²⁰ ɲa Lazglafta glaku ɲa kdəkedenɲ. Amin!

Gazgu

²¹ Ka ganaghata kuni ta zgu ta inda mnduha Lazglafta ma Yesu Kristi. Ta ga zgu gwal kawadaga nda i'i guli ɲa ghuni. ²² Ta ga zgu pdakwa mnduha Lazglafta ɲa ghuni, katkatatani gwal ma həga ga Sezar† la Ruma.

²³ Ka tfaughunaghatfa Mgham Yesu Kristi ta wi.

† 4:15 Mekaduniya: Ngha ta 2 La Kwareɲt 1:16. § 4:16 Aya 15-16: Ngha ta Slna gwal ghunay 17:1, 2 La Kwareɲt 11:9. * 4:18 Gray nda Sabi 29:18, Afisus 5:2. † 4:22 Gray nda 1:13.

Tsgha ta lwa Pwal ŋa La Kwalus

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ta nzakway ka ghunata mnda Yesu Kristi nda d'vafta Lazglafta, kawadaga ŋni nda Timute zwanjama mu ta vinday ŋa ghuni.

² Mnduha Lazglafta ma luwa Kwalus, ta nzakway ka ŋerma zwanama ŋni ma Kristi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta nzakway ka Da mu ta zdakatahudi nda zdaku.

Rfanaghata Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta nzakway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi, ta magə yu ta du'a da tsi ta ghəŋa kaghuni inda fitik. ⁴ Snaŋnagha sna ya ká kuni zlghafta Yesu Kristi, nda ya ká kuni ta d'vutá inda mnduha Lazglafta. ⁵ Kəl kuni ka maga tsaha ya ná, nda fa ghəŋa ghuni ta ŋerma skwi payaghunaf Lazglafta ta luwa. Tsaya zdakwa gwada ya mna ghuna lu daga tanjan, ta nzakway ka Lfida Gwada kahwathwata snaŋ kuni, ka faftá kuni ta ghəŋ tida*. ⁶ Manda va ya 6hadagha tsa Lfida Gwada ya da kaghuni ya ná, mantsa ya tata tsi ta ghəŋa hadik demdem. Ndada a tfawi ta klakta tsi wa. Mantsa ya nzakwani guli da kaghuni daga badu tsu'aftha ghuni ka snaŋtá kuni ta zdakatahuda Lazglafta kahwathwata. ⁷ Ipafras ta nzakway ka ŋerma gra ta ksa slna ŋni, ta taghaghunaftá tsaya. Tsatsi ná, ŋerma mnda ksanatá slna ta Kristi† ya tavata kaghuni. ⁸ Tsatsi ta mnananŋtá gwada ta d'vu faghunamə Sulkuma Lazglafta ya.

⁹ Tsaya tama, manda kdakwa ŋni ta snaŋtá gwada ta kaghuni, zlana a ŋni ta maga du'a ta ghəŋa kaghuni, ŋa ndəghaghunaftani nda hidaku, nda difil ya ta vlə Sulkum wa. Tsaya dza'a kəl kuni ka snaŋta ta skwi ya ta kumə tsatsi, ¹⁰ ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Mgham Yesu, ka maga skwi ya ta zdəganata, ŋa gdáta ghuni ta maga skwi d'inađina, ŋa sgakwa snaŋta ghuni ta Lazglafta. ¹¹ Dza'a mbray Lazglafta ta kaghuni nda mbrakwani dagala dər ma wati ma skwi, ŋa laviŋta ghuni ta sladata his his səla ka su'a inda skwi nda rfu. ¹² Rfawarfa ta Dada. Tsatsi ta vlaghunatá mbrakwa mutša skwiha d'inađina ya payanaf tsi ta mnduhani ma ga mghama tsuwadak. ¹³ Tsatsi ta hlaptá amu ma dzva mbrakwa grusl†, ka hladamamta da ga mghama zwanjani ya d'vu tsi. ¹⁴ Ma ndi'atá vgha mu nda tsa Zwan ya mutsafta mu ta fala'uwatá vgha, kabga mutsafmutsa mu ta platá dmakwa mu\$.

¹⁵ Tsa Kristi ta maramanŋtá Lazglafta kul nghanŋá lu ya, tsatsi tanŋaŋa yaku ta ghəŋa inda skwi zlaganap* lu. ¹⁶ Ma tsatsi zlaganapta Lazglafta ta inda skwi ta luwa nda ya ta hadik, skwiha nghan lu nda ya kul nghanŋá lu, gwal nda mbra nda mbra nda gwal ga mgham†, nda gwal dagala dagala. Inda tsahaya ná, nda tsatsi tsafta lu, ŋani tsafta lu guli. ¹⁷ Ma kdə inda skwi demdem ná, mamu Kristi. Nda nza inda skwi demdem, nda ma tsatsi. ¹⁸ Tsatsi ghəŋ ta ghəŋa Igliz. Tsatsi zraftani, ta nzakway ka tanŋaŋa sli'agapta ma mtaku, ŋa nzakwani ka tanŋaŋani ma inda skwi demdem, ¹⁹ kabga kurakura Lazglafta ta nzamta

* 1:5 Gray nda 1 La Kwareŋt 13:13. † 1:7 Ipafras: Gray nda 4:12. ŋa ghuni: ŋa amu, ka sanlaha. † 1:13 Mbrakwa grusl: Gray nda Lukwa 22:53. § 1:14 Gray nda Ifesus 1:7. * 1:15 Gray nda Mahdihdi 8:32-36, Yuhwana 1:1-3. † 1:16 Gray nda Galat 4:3.

dar ma tsatsi. ²⁰ Tsatsi ta kuratá slər6aptá zughu nda inda skwi nda usa zwanjani. Ka famtá tsi ta zdaku matabani nda inda skwiha ta hadik, nda ya ta luwa nda ma pghuta usa zwanjani ta udzu.

²¹ Kaghuni ghalya ná, ka mayəm, nda ghuma Lazglafta si nzakwa ghuni, ta tva ndana ghuni, nda ghwadaka slna ta magə kuni.

²² Ndana, slər6apslər6a Lazglafta ta zughu nda kaghuni, nda ma mtakwa zwanjani ya ta ghuyaptá đanjwa ma slu'uvgha. Mantsa ya magata tsi ɲa ghu6aghunata hezle', ɲa hladaghunaghata ta kəma Lazglafta, kul had sana rutsak, nda ghwadaka skwi ta kaghuni.

²³ Gdávawagda ma zlghay nda ɲuduf, dihavawadiha ma gigdava kuni. Ma dgaghu kuni ta vgha nda Lfida Gwada. Tida fatá ghəɲa mu, ka lu mnamata. Tsa Lfida Gwada ya ná, ɲa inda mndu ta ghəɲa hadik ta mna lu. Nana i'i Pwal na ná, mna tsa Lfida Gwada ya slna da.

Ghuya đanjwa Pwal ta ghəɲa slna Lazglafta

²⁴ Ndanana, ta rfu yu nda ghuya đanjwa ta ghuyə yu ta ghəɲa kaghuni. Ghuya đanjwa Kristi ma slu'uvghani ta nzakway ta ghəɲa Igliz ya ta kđanjta yu ta ghuyay ma slu'uvgha da.

²⁵ ɲa Igliz ta ksanata yu ta slna, manda ya fidigha Lazglafta ɲa magaghunata. Fidighafa ta tsa slna ya, ɲa mnaghunata vərda gwada Lazglafta. ²⁶ Tsa gwada ya ná, difatá gwada ya ta difaghuta daga manda ghalya ya. Ndanana tama, ka zlaganaptá Lazglafta ta mnduhani. ²⁷ Ta kumay ta snanjta tanj ta glakwa tsa gadghəlani nda difa ta wudaku, ya payana tsi ɲa inda gwal kul nzakway ka la Yahuda ya. Tsa difatá skwi ya ná, Kristi ya ma ɲudufa ghuni. Nda ma tsatsi fafta kuni ta ghəɲa

nzata kawadaga nda tsi ma glakwa Lazglafta. ²⁸ Tsa Kristi ya ta mnə ɲni ta gwada ta ghəɲani, ka vla hidaku ɲa inda mndu, nda tagha skwi nda difil ya laviɲ lu ya, ɲa nuta inda mndu ka mndəra mnduha ma Kristi. ²⁹ Tsaya ta kəl yu ka wuda maga slna nda mbrakwa Kristi, ya ta maga slna nda mbraku ma i'i ya.

2

¹ Ta kumay yu ta snaghunamta kazlay: Nda bla na slna ta magə yu ɲa ghuni, nda ya ɲa gwal ma luwa Lawdikiya*, nda sanlaha ta kul pghaftá ira tanj ta i'i na kə'a.

² Ta kumay yu ta nzata tanj nda hbatá ɲuduf, ka nzəvuvusta həɲ ta vgha ma đvu, ka ndəghafta həɲ nda vərda hidaku ɲa snanjta difatá skwa Lazglafta, ta nzakway ka snanjta Kristi ya.

³ Inda gadghəla difil nda ghunizlak ná, ma Yesu Kristi difaghuta həɲ. ⁴ Kəl yu ka mna tsaya ná, yaha mndu da nanaghunafu nda gwadaha ka bətbət. ⁵ Dər má di'ɲ yu ma slu'uvgha nda kaghuni má mndani, kawadaga yu nda kaghuni ma ndana da.

⁶ Dəda ɲudufa da ka nda sna yu ta dza'a inda skwi nda tvani da kaghuni, nda diha zlghay nda ɲudufa ghuni ta Kristi kə'a.

Kristi turtukwani ta vla hafu

⁶ Zlghafzlgħa kuni ta Yesu Kristi ka nzakw tsi ka Mghama ghuni. Ndi'anavawandi'a tavatani ndi'ets.

⁷ Dihavawadiha tida manda dihatá fu ta hadik nda slrəɲhani ya. Mbranafwa zlghay nda ɲuduf manda va ya taghaghunaf lu. Ka rfa kuni ta Lazglafta kahwath-wata.

⁸ Daswa ka kuni, da nanaghata mnduha ta kaghuni nda ndana ghəɲa hadik, ka nda baru ta sabi ma ndana ghəɲa mnduha ta sladafta ta mbrakwa ghəɲa hadik†, kul had Kristi ya a tsi. ⁹ Inda

* 2:1 Ngha ta 4:13. † 2:8 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindinɲ lu mistani ɲa ɲanata.

glakwa Lazglafta ná, nzamə ma Kristi. ¹⁰ Nda ndi'a vgha kaghuni guli dardar nda Kristi, tsatsi ta nzakway ka Mghama mbraku ta ghəŋa inda mbrakuha nda gwal ta nzanaghata mnduha ya.

¹¹ Ma tsatsi mutsafta kaghuni ta tsatá fafad. Nda dzva mnda səla a tsata lu wu, Kristi kaghəŋani ta tsata. Nda nza tsa tsatá fafad ya, manda klinṭa dmaku ta ga mgham ta ghəŋa ghuni ya. ¹² Ma magaghu-naftá batem fadata lu ta kaghuni kawadaga nda Kristi da kulu, ka sli'agaptá kuni kawadaga nda tsi guli nda ma zlglafta ghuni ta mbrakwa Lazglafta ta sli'aganaptá Kristi ma mtaku[†]ya. ¹³ Kaghuni, si nda rwa kuni ta kəma Lazglafta, kabga dmakwa ghuni, nda kwala fafaḍa ghuni kul tsaku guli. Ka vraghunamtá Lazglafta nda hafu kawadaga nda tsi, ka plamatá inda dmakwa mu. ¹⁴ Ka hərdiṅtá tsi ta batá dmanṅ ya ta hbutá amu, ta raghwa amu ya. Ka hərdiṅta tsi ma zləŋafta ta udza zləŋay. ¹⁵ Mantsa ya hləgadanaghuta Lazglafta ta mbraku ta ghwadaka sulkum ta nzanaghata mnduha nda ga mgham ta ghəŋa tanṅ. Ka pghanaghata tsi ta hula ta hənṅ ta kəma inda mnduha, ma hlaftá hənṅ ka vu'a zatá ghwa zwanani ta udza zləŋay.

¹⁶ Tsaya tama, yaha mndu da kəba kaghuni ta ghəŋa skwi ŋa zay nda za, nda ya ŋa say nda sa, ka ta ghəŋa sanlaha ma fitika skalu a tsi, nda ya ta ghəŋa nghakwa tili, nda ya ta ghəŋa fitika Sabatš. ¹⁷ Inda tsahaya ná, nda nza ka sulkuma skwi dza'a sagha nda sa. Vərdani tama ná, Kristi ya. ¹⁸ Yaha kuni zlanantá ghəŋa ghuni ta sanlaha ma mnduha, tsa gwal ta tsəlbu ta kəma duhwalha Lazglafta ta mna gwada ta ghəŋa mazəmzəmha ng-

hanṅ hənṅ manda skwi ma suni ya, da ŋraptá hənṅ ta kaghuni. Tsa mnduha ya ná, ndana mnda səla ma ghəŋa tanṅ, ¹⁹ ndi'a a vgha tanṅ nda Kristi ta nzakway ka ghəŋ ya wa. Əŋka'a ka Kristi ta kəl vgha ka baghaku. Tsatsi ta gwayanaftá vla nzugu nda malaha tani ta kəl tsi ka glaku manda ya ta kumə Lazglafta ya.

Mtuta ŋa nzakw kawadaga nda Kristi

²⁰ Wya mtumta kuni kawadaga nda Kristi, ta had mbrakwa na ghəŋa hadik* na ta ga mgham ta ghəŋa kaghuni wa. Kabgawu tama ta kəl kuni ka gdata ta magaku manda ŋa gwal ma ghəŋa hadik na? Kabgawu ta kəl kuni ka sna na zlahuha tanṅ ta mnay kazlay: ²¹ «Ma kapanṅ ka ta yeya, ma tapana ka ta yeya, ma ksanṅ ka ta yeya,» kə'a ya na. ²² Had sana skwi ta magata tsa zlahuha ya ksanṅər lu wa. Mnda səla tani ta tsa'ata fatá tsa zlahuha ya ka taghay mantsa ya. ²³ Ka nda ghada klafta mndu ta tsa zlahuha ya ka sana skwi ná, ta dzadza ta vghani ka tsəlbu ŋa tsa mbrakuha ta nzanaghata ya, ka va magayni ta tsa slnaha ya, ka va zlahafta vghani. Kulam nda tsa, had dza'a katanṅta ŋa dzatá ghudzaku ma vghani wa.

3

¹ Kawadaga nda Kristi sli'agapta kuni ma mtaku. Zabawazaba tama ta skwiha ya ta luwa, ma vli ya nza Kristi nda ga zeghwa Lazglafta* ya. ² Ta luwa ká fatá ghəŋa ghuni, ma nza tsi ta hadik, ³ kabga mtumta kuni, nda nzula hafa ghuni kawadaga nda Kristi da Lazglafta. ⁴ Vərdá hafa ghuni ná, Kristi ya. Badu da zlagapər tsi, dza'a zlagaku kaghuni guli

[†] 2:12 Gray nda Ruma 6:4. § 2:16 Gray nda Ruma 14:1-6. * 2:20 Ngha ta Galat 4:3 nda skwi ya vindinṅ lu mistani ŋa ŋanata. * 3:1 Ngha ta Zabura 110:1.

kawadaga nda tsi. Tekw kaghuni ma glakwani dza'azlay.

Halata hafu nda lfidani

⁵ Zadanawa zada ta na ghəŋa hadik ma kaghuni ta nzakway ka: Sli'insli'ij, ghurduḅaku, hliri, hara'utiri, tsagana, ka guram tsa tsagana ya nda wuya skwi. ⁶ Ta ghəŋa tsa skwiha ya dza'a kəl ɓasa ŋudufa Lazglafta ka lanaghatá gwal ta kwalaghuta snanata gwadani. ⁷ Mantsa ya si nzakwa kaghuni guli si ghalya ma fitika nzakwa ghuni ta ma dmaku.

⁸ Ndanana tama, zlanwazla ta inda tsahaya: Daga dugun, ɓasa ŋuduf, sidi, yaha razu nda ŋruhu tani sabi ma wa ghuni. ⁹ Ma tsanava kuni ta gwada ta mndu, kabga sabsa kaghuni sudek ma halata nzaku, sudinsuda kuni ta ghwadaka nzaku. ¹⁰ Sudava suda kuni ta lfiɗa nzaku, ka nuta kuni ka lfiɗa mndu, ta naku ka lfiɗ ka lfiɗ vgha ghuni ka gra vgha nda mndu ta tsafta†. Mantsa ya dza'a kəl kuni ka snanɗa Lazglafta dardar. ¹¹ Ndanana tama, ta had mnay kazlay: La Grek yehaya, la Yahuda yehaya, gwal nda tsa fafaɗa tan yehaya, gwal kul tsaku fafaɗa tan yehaya, gwal ma mtak yehaya, gwal kul gunaku ghəŋa tan yehaya, la vu'a yeya, gwal falau' vgha tan yehaya ya kə'a wa. Mamu Kristi ta nzakway ka hɗatani ma inda tan.

¹² Mantsa ya tama, Lazglafta ta psapta kaghuni na nzakwa ghuni ka mnduhani, ta ɗvay ta kaghuni. Kaghuni guli, nzawanza nda tawa hidahida ta mndu, nda ɗɗaku, nda hanata ghəŋ, nda nzakw leɓtekwa, nda ksanata ŋuduf. ¹³ Katuvuswa vgha, pluvuswa dmaku ka mamu skwi gana sani ta sani. Manda va ya plighunis‡ Kristi ta dmakuha ghuni ya ná, pluvuswa dmakwa ghuni guli. ¹⁴ Ya ta malapta katak

na, ɗvuvusta ghuni ta vgha ghuni. Tsa ɗvuvusta vgha ya ta nzakway ka tɓanɗ ta ŋəzlaghunata. ¹⁵ Ka pgha ɗɗakwa Kristi ta ŋudufa ghuni. Guyaghuna guya Lazglafta ka vgha turtuk na nzakwa ghuni ma tsa ɗɗaku ya. Rfawarfa. ¹⁶ Ka nzamnza gwada Kristi mataba ghuni gerger. Mnuvuswa mna ta gwada mataba ghuni, vlvuswavla ta hidaku sani na sani nda kdavakta hidaku. Fawa laha na Lazglafta ma hyahya ŋudufa ghuni nda rfu, ka zɓzɓva kuni, ka ghuba kuni nda inda laha ta vlaghunata Sulkum§. ¹⁷ Dər nahgani ta magə kuni, dər nahgani ta mnə kuni, magawamaga ma hga Mghama mu Yesu, ka rfa kuni ta Lazglafta Da mu nda ma tsatsi.

Gwata vgha ma lfiɗa hafu

¹⁸ Mi'aha, hanaganawa hana ta ghəŋa ghuni mista zə'alha ghuni manda ya ta raku ka magay ta kəma Mgham Yesu.

¹⁹ Zgwana, ɗvuwadva ta mi'a ghuni. Ma ŋruhə kuni ta hən.

²⁰ Zwani, snawa gwada da dadaha ghuni ma inda skwi demdem. Tsaya skwi ta ɗɗaganata Mgham Yesu.

²¹ Dadaha, ma ganaf kuni ta ɓasa ŋuduf ta zwana ghuni, da kulista ghəŋa tan.

²² Kwalvaha, snawa gwada ma inda skwi da ɗanahəga ghuni ta na ghəŋa hadik na. Ta wa ira tan yeya a dza'a maga kuni ta skwi dina manda skwi na ɗɗaganata ghuni ta hən wa. Magawamaga na tan nda vərɗa ŋudufa ghuni, kabga zlanɗa ghuni ta Mgham Yesu. ²³ Inda skwi ta magə kuni ná, magawamaga nda vərɗa ŋudufa ghuni manda skwi ta magə kuni na Mgham Yesu, nza a ka na mnduha wa. ²⁴ Dina ka snanɗa ghuni kazlay: Dza'a plaghunapla Mgham Yesu nda

† 3:10 Gray nda Zlrafta 1:26. ‡ 3:13 Gray nda Mata 6:12, 14. § 3:16 Gray nda Ifisuha 5:19-20. * 3:24 Gray nda Galat 4:1-2.

skwi ya payana tsi ta mnduhani* kə'a. Vərda danahəga ná, Kristi ya. Tsatsi mndu ta maganata kuni ta slna. ²⁵ Mndu ta maga ghwadaka skwi ná, va tsa ghwadakani ya nani dza'a mutsay, kabga had Lazglafta ta gala mndu nda gala† wa.

4

¹ Kaghuni danahəgaha, njanawanja ta kwalvaha ghuni ta tdukwani nda rakwani. Dina ka snanja ghuni guli kazlay: Mamu danahəga kaghuni guli ta luwa kə'a.

Vla hidaku

² Gədəwa gda ta maga du'a, mantsa ya dza'a kəl kuni ka nzata hzleja nda rfanaghatá Lazglafta. ³ Magawa du'a guli ta ghəja anji, kada gunanjanja Lazglafta ta watgha njanananja gwadani ta mnduha, mnananja nni ta difata skwa Kristi guli ta həj. Tsa vəl magay da ta difata skwa Kristi ya kəl lu ka hbatá i'i. ⁴ Magawa du'a ta ghəja da njanjanja da ta mnanja gwada ta ghəjani dardar manda ya ta raku.

⁵ Nzawanza nda difil tavata gwal kul zlglafta Kristi. Dər yawu mutsafta kuni ta katsaftá maga nərma skwi ya, ma zlidinj kuni ta tsa fitik ya. ⁶ Ma gwada ta gwada kuni, gwada tdukwa katsi sabi ma wubisima ghuni, hmətət ka tsi nzata. Nda tvani ka kuni zlgħawi njanmdu.

Ga zgu

⁷ Tisik* ta nzakway ka zwanama, hamha ta ghəjani ma slna Kristi. Kawadaga nni nda tsi ta ksa slna Mgham Yesu. Dza'a mnaghunamna ta gwada ta ghəja da. ⁸ Ta ghunadapghuna yu padak da kaghuni njanjanja ghuni ta

nzakwa nni, njan vlaghunatani ta mbraku guli. ⁹ Kawadaga həj ta labə da kaghuni nda Unesima†, ta nzakway ka zwanama mu. Tsatsi guli, nərma mndu ya, zwanja ghuni ya guli. Dza'a mnaghunamna həj ta skwi ta magaku hadna.

¹⁰ Ta ga zgu Aristarkus† njan ghuni hbam lu kawadaga nda i'i. Ta ga zgu Markus ta nzakway ka zbughuma Barnabas ya njan ghuni guli. Ka šhadagħaħa tsi da kaghuni, ka tsu'afata kuni. Nda ghada snanjanja ghuni ta gwada ta ghəjani. ¹¹ Ta ga zgu Yustus, ta hgə lu ka Yestus ya njan ghuni guli. Tsa hahəj yeya la Yahuda ta ksa slna ga mgham Lazglafta kawadaga nda i'i hadna. Ndadá a ksidiḿta həj ta njuduf wa.

¹² Ta ga zgu Ipafras§ ta nzakway ka mnda ghuni ya, njan ghuni guli. Kwalva Yesu Kristi ya. Had ta zlanjá maga du'a da Lazglafta ta ghəja kaghuni wa. Ta magay ta du'a njan dihavata ghuni, njan sifaghu-nafta ta tva Lazglafta. ¹³ Nda ngha yu ka ghəja da kə'a ta va njavata ka ksa slna ta ghəja kaghuni, nda ya ta ghəja gwal ma luwa Lawdikiya, nda luwa Hiyerapulis. ¹⁴ Ta ga zgu Lukwa* vərda mnda mu ta nzakway ka duhtura nni ya guli njan ghuni. Mantsa ya Demaska guli.

¹⁵ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama ta nzakway ma luwa Lawdikiya, nda Nimfa, nda Igliz ta guyavata ga tanja ya. ¹⁶ Manda kdinjta ghuni ta dzanafata na delewer na ná, ka tsghanafata kuni ta Igliz ma luwa Lawdikiya njan dzanafata hahəj guli. Njan dzanafata kaghuni guli ta ya dza'a tsghəgaghunapta gwal ma

† 3:25 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17. * 4:7 Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4 Afisus 6:21-22.

† 4:9 Ngha ta Filimunj 10-15. † 4:10 Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39. Barnabas: Ngha ta Slna gwal ghunay 9:27,

11:22, 30, nda pdakwani. § 4:12 Ipafras: Ngha ta 1:7. * 4:14 Lukwa: Ngha ta 2 Timute 4:11,

Filimunj 24. Demaska: Ngha ta 2 Timute 4:10, Filimunj 24. † 4:17 Artipus: Ngha ta Filimunj 2.

luwa Lawdikiya. ¹⁷Mnanawamna ta Artipus† «ka ηavata tsi ma slna ya vlanj Mgham Yesu Kristi, ηa kdanaftani.»

¹⁸Nda dzva da vindaghunafta yu kazlay: Ta ga zgu i'i Pwal ηa ghuni kə'a. Havapwahava ta hbatá i'i ma gamak. Ka nza zdakatahudi nda kaghuni!

Tanjanja tsghatá lwa Pwal na 1 La Tesalunik

¹ I'i Pwal ta vindaghunafta, kawadaga nni nda i Silas nda Timute, na kaghuni Igliz, mnduha Lazglafta Da nda Mgham Yesu Kristi ma luwa Tesalunik. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudi, nda zdakwani.

Zlghay nda nudufa la Tesalunik

² Ta gdagda nni ta rfa Lazglafta ta ghəna kaghuni demdem. Ta kulay nni ta kaghuni ma du'a nni. ³ Ta gdagda nni guli ta havakta ta kəma Lazglafta Da nni ta slna zlghay nda nudufa ghuni, nda yifata slna ta magə kuni, kabga dvafta ya dvaf kuni nda dihata fatá ghəna ghuni ta Mgham Yesu Kristi. ⁴ Zwanama da, nda sna mu kazlay: Dvudva Lazglafta ta kaghuni ka zbaftá tsi ta kaghuni na nzakway ka nani kə'a. ⁵ Ma mnaghunata nni ta Lfida Gwada ná, gwada nda wubisim kwenkwen yeya a mnaghuna nni wu, nda mbrakwa Sulkum nda ghu6a guli mnaghunata nni. Nda sna anni kazlay: Vərda gwada tsa gwada ta gwada nni ya kə'a. Nda sna kaghuni ka anni nzakwagaptá nzaku da kaghuni na kata kaghuni. ⁶ Kaghuni, ksafksa kaghuni ta sada nni, nda na Mgham Yesu. Dər má ta ghuya danwa kuni katakata, tsu'afstu'a kuni ta gwadani nda rfu ma mbrakwa Sulkum nda ghu6a*. ⁷ Mantša ya marananta kuni ta nermata nzakwa ghuni ta mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya nda ya ta hadika Akaya. ⁸ Ənka'a ka kaghuni kəl ndəghatá mnduha ka snantá gwada Mgham Yesu ma inda vli. Ta hadika Mekaduniya nda Akaya yeya a kuraghuta tsi wu, snanaghasna ta mnduha

dər ndigandiga ká kuni zlghaftá Lazglafta. Had gwada na mnəgəlta nni na tan ja ghəna ghuni wa. ⁹ Nda wa tan ja rusa mnduha na nni, ká kuni tsu'afstá anni ma lagha nni da kaghuni, nda ya ká kuni zlanťá skwa wuyay ka mbədavata tsəlou ta kəma vərda Lazglafta ya ta vla hafu, ¹⁰ na kzla zwanani Yesu, ta saha ta luwa. Tsa zwanani sli'aganap Lazglafta ma mtaku, ta klaptá amu ma guma Lazglafta ta sagha ya.

2

Slna Pwal ma luwa Tesalunik

¹ Zwanama da, nda sna kaghuni kazlay: Nza a tsa lagha lagha nni da kaghuni ya ka bətbət wu kə'a. ² Nda sna kaghuni guli ka nni ghuyə ta danwa ma luwa Filipiya, nda ya ká hən razanata. Ama ka taftá nni ta us tiri nda mbrakwa Lazglafta ka mnaghunatá Lfida Gwada ta sagha da Lazglafta mataba ndəghata ghuya danwa. ³ Gwada ya mnə nni ná, had tsakalawi mida wu, had nən6a kaghuni mida wu, had bara kaghuni mida guli wa. ⁴ Katək ná, manda va ya klaf Lazglafta ta anni kazlay: Nda ra kuni ka mna Lfida Gwada kə'a ka vlananta ya, manda va tsaya ta mna anni. Mna a anni na zdanaftá nuduf ta mnduha wu, na zdanaftá nuduf ta Lazglafta ta mna anni. Nda sna tsatsi ta skwi ma nudufa mu. ⁵ Nda sna kaghuni kazlay: Ta walan a anni ta hihinjantá hihinjaku da mndu wu kə'a. Had gwada na hahatá mndu gwada nni wa. Nda sna Lazglafta kazlay: Mantša ya nzakwani kə'a. ⁶ Nəvan a anni ta rfanaghata mnduha, dər kaghuni, dər sanlaha ma mnduha wa. ⁷ Dər má dza'a maray nni ta glakwa nzakwa nni ka ghunata mnda Kristi mndani ná, maran a anni wa. Katək ná, le6tekw hanaganata nni ta ghəna nni manda

* 1:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-9.

ya ta nghə marakw* ta zwanani ya. ⁸ Ma tsa fatá ghəŋa ŋni ŋaghuni ya ná, mnaghunatá Lfidá Gwada ta sabi da Lazglafta kwenkwen yeya a mnaghuna ŋni wa. Kumanakuma ŋni ta vlaghunata nda hafa ŋni tani, kabga lamla kuni da ŋudufa ŋni kahwathwata. ⁹ Zwanama da, ta havakhava kuni ta datá vgha ŋni ka maga slna da kaghuni. Si ta ksay ŋni ta slna nda rvidik tani, nda fitik tani, kada kwala ŋni da ghuyanaptá danwa ta dər wati mataba ghuni, nda skwi ŋa zay ŋni ta mnə ŋni ta Lfidá Gwada ta sagha da Lazglafta ŋa ghuni.

¹⁰ Nda sna kaghuni kazlay: Nda nza kaghuni ka masləmtsəka ŋni kə'a. Mantsa ya nzakwani da Lazglafta guli. Ka ŋərma mnduha nzata ŋni da kaghuni, ka mnduha Lazglafta, ka gwal tdukwa nzakwa ŋni, had sana skwi ŋa tsanavata wa. ¹¹ Nda sna kaghuni guli kazlay: Manda nzatá nzakwa i da nda zwanani ya nzata ŋni nda inda kaghuni, ¹² ka vla hidaku nda mbraku ŋa ghuni. Vlaghunavla ŋni ta hidaku, ŋa nzay ghuni ta nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ya ta hgaftá kaghuni ŋa lama ghuni da ga Mghamani nda glakwani ya.

¹³ Ta gdagda ŋni ta rfa Lazglafta guli, kabga ma fitika mnaghunata ŋni ta gwada Lazglafta ná, tsu'aftsu'a kuni, ka zlghafta manda va gwada gwadagap Lazglafta, manda ya gwadagap mnduha a wa. Manda va tsaya nzakwani kahwathwata, sagha da Lazglafta tsa gwada ya, ka ksə tsi ta slna ma kaghuni ta zlghafta ya. ¹⁴ Zwanama da, nuna kaghuni manda Igliza Lazglafta ta nzakway ma Yesu Kristi ta hadika Zudiya†

ya. Ghuyə ghuya kaghuni ta danwa da gwal ta hadika ghuni, manda ya ghuyanap la Yahuda ta hahəŋ ya. ¹⁵ Tsa la Yahuda ya ta pslatá la anabi, ka dzatá həŋ ta Mgham Yesu, ka limistá həŋ ka giri‡ ŋa mu guli. Zdəgana a tsa skwi ta magə həŋ ya ta Lazglafta wu, nda nza həŋ ka ghuma inda mnduha. ¹⁶ Ta kumay həŋ ta pyaftá anŋi ta mna gwada Lazglafta ŋa gwal kul nzakway ka la Yahuda, yaha həŋ da mbafta. Ndanana, hđanamhda həŋ ta dmakwa tan, ka kdavakta tsi nda basafta Lazglafta ta ŋuduf ta ghəŋa tan§.

¹⁷ Anŋi zwana ma, tahula dgata mu ta vgha labla fitik mida, kuma mu yeya kul guyafta. Nziya nza tsi ná, kawadaga mu ma ŋuduf. Ta ksanakasa mamaya ghuni katakata. Ta kumay ŋni ta nghaghunaghata. ¹⁸ Mantsa ya ná, kumafkuma ŋni ta vradaghata da kaghuni. Nda kda fitika i'i Pwal ka ghəŋa da ta fatá fitikani, ama ka pyaftá halaway ta anŋi. ¹⁹ Ta wa fatá ghəŋa ŋni, nda haratá ghəŋa ŋni, nda ghərba zewazewa glaku dza'a ŋni mutsay bađu fitik dza'a sagha Mgham Yesu Kristi ya katək na? Ta kaghuni ya a katək tsa wa? ²⁰ Manda va tsaya nzakwani, kaghuni glakwa ŋni, kaghuni haratá ghəŋa ŋni.

3

¹ Sana skwi guli ná, ma trapta ŋni ta kzlay, mal nzaghu mu hadna ma luwa Atina*, ka ŋni ² ka ghunadapta da kaghuni ta Timute ta nzakway ka zwanama ŋni, ta ksa slna Lazglafta ya guli. Kawadaga ŋni nda tsi ta mna Lfidá Gwada ta ghəŋa Yesu Kristi.

* **2:7** Mamu dzəghu ma leštekwaku: Nzanza ŋni leštekw. Ka nzatá ŋni manda zwani kwitikw kwitikw, ka sanlaha ta mnay. † **2:14** Ngha ta Slna gwal ghunay 17:5-6. ‡ **2:15** Ngha ta Slna gwal ghunay 9:23, 29, 13:45, 50, 14:2, 5, 19, 17:5, 13, 18:12. § **2:16** Ta ghəŋa aya 15-16 ná, grawa gra nda Ruma 11, ma vla mnay Pwal ta gwada ta ghəŋa kdanakani kahwathwata ta mna gwada ta mbaku, ŋa la Yahuda. * **3:1** Ngha ta Slna gwal ghunay 17:15-16.

Ghunadap ghuna ηni da kaghuni ηa sgaghunaghatá mbraku, ηa dihayata ghuni ma zlgHay nda ηuduf, ³ kada kwala ηudufa dər wa da tđu ma na ghuya dərwa ndanana, kabga nda sna kaghuni kazlay: Favamafa Lazglafta ta tsaya kə'a. ⁴ Ma fitika nzakwa ηni da kaghuni ná, ghadaghada ηni ta mnaghunata kazlay: Dza'a mamu ghuya dərwa katakata kə'a. Tsaya tama ta slaku manda va ya snaη kuni. ⁵ Ma trapta dá ta hbanatá ηudufa dá, kəl yu ka ghunadaptá Timute da kaghuni, ηa snaηtá nzakwa zlgHay nda ηudufa ghuni. Ta zləηay yu ta baraghata halaway ta kaghuni, da nzatá tsa slna maga ηni ya ka bətbət.

⁶ Ndanana tama, sli'afslí'a Timute da kaghuni† ka vragaghuta da aηni, ka rusanənaftá tsi ta gwada ta zlgHay nda ηudufa ghuni, nda ya ká kuni ta dvtutá mndu. Ka mnaηnaftá tsi guli ya ká kuni ta fantá aηni ma du'a ghuni dardar, nda ya ka kuni ta kuma nghəglantá aηni, manda ya ta kumə aηni ta nghanətá kaghuni ya guli. ⁷ Tsaya tama zwanama, ləaηnaləa zlgHay nda ηudufa ghuni ta ηuduf, ma tsa ghuyata dərwa ηni basu ηni ya. ⁸ Ndanana tama ná, ta hafu ηni, kabga dihatá vgha ghuni ma ndi'atá vgha ghuni ta Mgham Yesu. ⁹ Ndaw dza'a rfa ηni ta Lazglafta ηni ta ghəηa kaghuni ma na zdanənafta zdanənaf kuni ta ηuduf ta kəmani na? ¹⁰ Nda rvidikani tani, nda fitikani tani ηni ta ndi'ata ka maga du'a da tsi, ηa vlanənatani ta tvi, ηa lagha ηni da nghaghunaghata, nda ya ηa kdighunistá skwi ya ta pdaghuta ma zlgHay nda ηudufa ghuni.

¹¹ Má ka 6hadanənagha6ha Lazglafta tsatsi ka ghəηani ta nzakway ka Da mu, nda Mghama mu Yesu, da kaghuni. ¹² Kaghuni

ya guli, má ka sgaghunagha sga Mgham Yesu ta tsa dvu mataba ghuni ya, nda ya ta magə kuni ηa inda sanlaha ma mnduha ya guli, ka nzakwa tsi manda va ya ta dvu aηni ta kaghuni ya. ¹³ Má ka sladanafslada Lazglafta ta ηudufa ghuni ηa nzakwa ghuni nda ghu6a kul had gwada ta ghəηa ghuni ta kəma Lazglafta Da mu, badu sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda inda duhwalhani ya.

4

Nzaku ta zdəganatá Lazglafta

¹ Zwanama dá, nu skwi ta pdaku ηa mnay, ya nda ghada taghaghunafta ηni ka kuni da magay ηa zdəganatá Lazglafta. Ya manda va tsaya ta nzakwa kuni ta tsa nzaku na. Ta ndə6a ghuna ndə6a ηni ta dzvu katakata, ta vlaghunafla ηni ta hidaku manda va tsaya. Ma hga Mghama mu Yesu Kristi, ka kdəηta kuni ta dza'a ta kəma ta kəma. ² Nda sna kuni ta nzaku ya taghaghunaf ηni nda ma mbrakwa Mghama mu Yesu. ³ Skwi ya kumə Lazglafta ná, nzata ghuni hezle' a ta kəmani kul had hliri. ⁴ Snaηta dər wa ta nzaku nda markwa tan, ka vlanətá glaku manda ya ta kumə Lazglafta, ⁵ ηa ghudzaku tida manda ηa gwal kul snaηta Lazglafta ya a guli wa. ⁶ Ma tsa skwiha ya tama ná, ma tsaghu sani ta sani ka nənəapta, kabga dza'a ghuzlanap ghuzla Lazglafta tiri ta gwal ta maga mndərga tsaya, manda ya ghada ηni ta mnuta ya. ⁷ Hgaf a Lazglafta ta amu ηa maga sli'insli'ij wa. Hgaf ηa nzata mu hezle' a ta amu. ⁸ Tsaya tama, ka va a yu ta tsa gwada ya wu ka mndu katsi, mndu a vziη tsi wu, Lazglafta ta vlaghunatá Sulku-mani nda ghu6a ya vziη tsi.

† 3:6 Ngha ta Slna gwal ghunay 18:5.

⁹ Ta ghəŋa dʋuvusta ghuni ta ghəŋa ghuni ná, ta dza'a vindaghunafta nda vinda a lu wu, kabga ghadaghada Lazglafta ka ghəŋani ta taghaghunafta. ¹⁰ Tsaya skwi ta magə kuni ŋa inda* mnduha Lazglafta ta hadika Mekaduniya demdem. Ta ndəba dzva yu da kaghuni zwanama, ka kdənta kuni ta magay ta kəma ta kəma. ¹¹ Nəvawəŋa ka nzata kuni nda zdaku, ma tsatsafaku kuni ta tsatsafaku, magawamaga ta slna nda dzva ghuni ŋa kata ghəŋa ghuni, manda ya ghada ŋni ta mnaghunata ya. ¹² Ka mantša ka kuni magay katsi, dza'a vlay gwal ta kul zlghafta ta glaku ŋa ghuni, had'kuni dza'a slaslamaku guli wa.

Gwada ta sagha Mgham Yesu

¹³ Zwanama da, ta kumay yu ta snənta ghuni ta skwi ta ghəŋa gwal nda rwa, da nzatá kuni sasu'anaka manda gwal ta kul faftá ghəŋa tanj ta Yesu. ¹⁴ Tsəhala grafgra amu kazlay: Mtumta Yesu ka sli'agaptá tsi kə'a ya, mantša ya guli ná, grafma gra guli kazlay: Dza'a sli'aganapsli'a nda ma Yesu ta inda gwal ta rwuta kawadaga nda Yesu ma zlghay nda ŋuduf guli kə'a.

¹⁵ Na gwada dza'a ŋni mnay ndanana ná, gwada ya mna Mgham Yesu ya. Bađu tsa fitik dza'a vragata tsi ya ná, tinlaghuta a amu ta ndiri ya ta gwal nda rwa wa. ¹⁶ Bađu tsaya, dza'a ghudzaga ghudzaga lwa Lazglafta, ŋa kapənta mali ta ghəŋa duhwalhani ta lwi, ka vyatá dula Lazglafta, ŋa saha Mghama mu Yesu ka ghəŋani ta luwa, ŋa sli'agapta gwal nda rwa ma Kristi karaku tanjan, ¹⁷ ŋa hla amu ta ndiri ya kawadaga nda hən ma ghwayak, ŋa dza'a guyaku nda Mgham Yesu ma ghuvanata luwa. Mantša ya tama, ŋa nzakwa mu

ŋa dekdek kawadaga nda Mgham† Lazglafta. ¹⁸ Tsaya tama ləvuvuswa ŋuduf nda tsa gwadaha ya.

5

Sna a lu ta fitik dza'a vragata Yesu wa

¹ Zwanama da, pahəgla a kuni ta vindaghunafta ka ta wati fitik, nda ya ka ta wati luwa dza'a magakwa tsa skwiha ya wa. ² Nda sna kaghuni ka ghəŋa ghuni kazlay: Manda ghali ta sagha girvidik* ya dza'a sagha fitika Mgham Yesu kə'a. ³ Ma fitika mnay mnduha kazlay: Zda nzaku, ta had' hwa-zlaḅaku† wu kə'a ya, gi ma tsaya dza'a slakwa ḅadzaku, manda va ya ta sagha fitika dgakwa marakw nda huđi dluk ya. Had'həŋ dza'a ndapta mida wa. ⁴ Kaghuni zwanama da, ma grum a nzatá nzakwa kaghuni, ŋa sagha tsa fitik ya ksaghunaghata manda ghali wa. ⁵ Kaghuni demdem ná, zwana tsuwadaka fitik kaghuni. Nza a amu manda gwal ma grum girvidik ya wa. ⁶ Ka si mantša tsi katsi, ma ksu hani ta amu manda ŋa sanlaha ya. Katək ná, nzamanza hzleŋa ndiri ka zlahá vgha mu. ⁷ Gwal ta hani ná, girvidik ta hana hən ta hani, girvidik ta ghuyakwa hən ta ghuyaku guli. ⁸ Amu ya, gifitik ta mbada amu ta mbađa. Zlahá ma vgha mu. Klafma zlghay nda ŋuduf nda dʋu ka nzakwa hən manda suđatá lguta kufur ŋa wara nda tsi. Fafma ghəŋa mu ta mbaku manda fatá takazak‡ ma ghəŋ. ⁹ Pəgha a Lazglafta ta amu ŋa ghuzlamap tiri wa. Hgafhga ta amu ŋa mbamafta nda ma Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ghəŋa amu mtuta Yesu, ŋa nzakwa mu kawadaga nda tsi. Dər má ta nda iri mu, dər má nda rwa mu, kawadaga nzatá

* **4:10** Ngha ta 2 La Kwareŋt 1:16. † **4:17** Aya 15-17: Gray nda 1 La Kwareŋt 15:51-52. * **5:2** Gray nda Mata 24:43, Lukwa 12:39, 2 Piyer 3:10. † **5:3** Gray nda Irmiya 6:14, 8:11. ‡ **5:8** Gray nda Isaya 59:17, Afisus 6:11-17.

nzakwa mu nda tsi. ¹¹ Tsaya tama, mbruvuswambra ta vgha ghuni, katuvuswa kata ta vgha ghuni manda ya ta magə kuni ndanana ya.

Dzatá ghəŋa gwada Pwal

¹² Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, vlawa glaku ŋa gwal ta ksa slna Lazglafta mataba ghuni, gwal zbap Lazglafta ka fata ta ghəŋa kaghuni ŋa taghaghunaftá tvani ya. ¹³ Vlawa glaku ŋa taŋ dar ka dvuta kuni ta həŋ katakata ta ghəŋa slna taŋ. Nzuvuswanza nda zdaku mataba ghuni, nda ya nda sanlaha guli.

¹⁴ Zwanama da, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, dvawadva ta gwal ta yadi, tsafarawa gwal hulehuleba, vlawa mbraku ŋa gwal htu mbrakwa taŋ, ka ksa kuni ta ŋuduf nda inda mndu. ¹⁵ Daswa ka kuni, da vranamtá mndu ta ŋaslu ta mndu nda ŋaslu. Nəvawaŋa katak, ka maga skwi ya dina mataba ghuni, nda ya ŋa hamata sanlaha tani.

¹⁶ Nda rfu ka kuni nzakwa ghuni.

¹⁷ Ma zlanap kuni ta maga du'a.

¹⁸ Rfanaghawa Lazglafta dər ta ghəŋa wati ma skwi tsi, kabga tsaya skwi ŋa magay ghuni ta zdəganatá Lazglafta, na tsa kaghuni gwal nda ndi'a nda Yesu Kristi ya.

¹⁹ Ma su'ufiŋ kuni ta Sulkum nda ghuəba, ²⁰ Ma mnə kuni ta mt-siriu' nda gwada la anabi. ²¹ Ama kwatsadapwa inda skwi demdem, ka zbapta kuni ta ya dina, ²² ka tsaghuta kuni ta vgha nda inda bədzaku.

²³ Ka ghuəbaghunaghuəba Lazglafta ya ta vlatá zdaku kaghəŋani, ka naghunaftá tsi ka ŋani dardar. Ka nghan tsatsi ta kaghuni tsuhtuh, nda sulkuma ghuni tani, nda hafa ghuni tani, nda slu'uvgha ghuni tani. Tsaya dza'a kwal rutsak kul nzafta ta kaghuni ma fitika sagha Mghama mu Yesu Kristi. ²⁴ Dza'a magay

tza Lazglafta ta hgaftá kaghuni ya, kabga ta magay ta inda skwi ya mna tsi.

²⁵ Zwanama da, ndəbawa dzvu ta ghəŋa aŋni.

²⁶ Ka ganaghata kuni ta zgu ta zwanama nda dvaftá vgha hmətət.

²⁷ Ta ndəba ghunatá dzvu yu ma hga Mgham Yesu. Ka dzananafta kuni ta na delewer na ta inda zwanama.

²⁸ Ka nza zdakatahuəda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ɲa la 2 La Tesalunik

Ga zgu

¹ I'i Pwal, kawadaga nda i Silas nda Timute, ta vinda na delewer na ɲa kaghuni Igliza Lazglafta ma luwa Tesalunik, kaghuni ta nzakway ka ɲa Da mu Lazglafta, nda Mghama mu Yesu Kristi ya. ² Ka nza zdakatahuɗi nda zdakwa i Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi ta ghɛɲa kaghuni.

Dza'a sasa Yesu da tsa guma

³ Zwanama da, haɗ ɲni ta zlanɲa rfanaghatá Lazglafta ta ghɛɲa kaghuni wa. Nda nza tsaya tɗukwa, kabga ta dza'a ta kɛma ta kɛma zlgħay nda ɲuɗufa ghuni, nda ɗvu ta dza'a ta kɛma ta kɛma ta magɛ inda kaghuni ɲa sanlaha ya. ⁴ Tsaya ta kɛl ɲni ka ghubakwa ɲni ta ghɛɲa kaghuni da sanlaha ma Igliza Lazglafta. Kaghuni ná, ɲanaɲa kuni ta zlgħay nda ɲuɗuf, ka su'a ghuya ɗanɲa nda giri ta gɛ lu ɲa ghuni.

⁵ Tsa ghuya ɗanɲa ya ta maray kazlay: Tuɗukwa guma Lazglafta kɛ'a, ɲa klaftani ta kaghuni ka gwal nda ra ɲa da ga mghama Lazglafta, ya ta ghuyɛ kuni ta ɗanɲa ta ghɛɲani ya. ⁶ Skwi tɗukwa dza'a magata Lazglafta, na tsa ghuyanaptá ɗanɲa dza'a ghuyanapta tsi ta tsa gwal ta ghuyaghunaptá ɗanɲa ya guli. ⁷ Ma zlagapta dza'a zlagapta Mgham Yesu Kristi ná, dza'a vlaghunavla ta mbi'a vgha ta kaghuni ta ghuytá ɗanɲa ya, nda aɲni tani. Ta luwa dza'a saha tsi kawadaga nda duhwalha Lazglafta gwal nda mbra ya. ⁸ Ma takataka vu ta zlgħaku dza'a saha

hɛɲ ɲa ghuzlanaptá iri ta gwal kul snanɲá Lazglafta*, ta kwalagħutá snatá Lfida Gwada Mghama mu Yesu Kristi ya. ⁹ Tsa ghuzla iri dza'a ghuzlanapta lu ta hɛɲ ya ná, tsaya zadánatá hɛɲ dza'a zadánata lu di'ɲ nda wa ira Mgham Yesu, nda glakwa mbrakwani† tani. ¹⁰ Ma sahani dza'a magakwa tsaya, ɲa zləzlvay inda gwal ta zlgħafta, ɲa ndərmimay inda tanɲ nda ndərmima. Tekw kaghuni mataba tanɲ, kabga zlgħafzlgħa kaghuni guli ta gwada ya mnaghuna ɲni.

¹¹ Tsaya ta kɛl ɲni ka gdata ta maga du'a da Lazglafta ta ghɛɲa ghuni, kada nzata kuni ka guram nda skwi ya hgaf tsi ta kaghuni, ka zlgħaftá kuni ya. Ka katá tsi ta kaghuni nda mbrakwani, ɲa magay ghuni ta skwi ɗinaɗina, nda ya ɲa yifanaftani ta zlgħay nda ɲuɗufa ghuni. ¹² Mantsa ya tama, dza'a mutsay hga Mghama mu Yesu Kristi ta glaku nda ma kaghuni, ɲa vlaghunatani guli ta glaku. Nda nza tsaya ka zdakatahuɗa Lazglafta mu nda Mghama mu Yesu Kristi.

2

Skwi dza'a magaku ta saha Yesu

¹ Zwanama da*, ta kumay ɲni ta mnaghunatá gwada ta fitika sagha dza'a sagha Mghama mu Yesu Kristi, nda gwada ta fitika tskavata dza'a tskavata mu ta kɛmani ya. Wya skwi ta ndəbu ɲni ta dzvu da kaghuni: ² Ka mamu mndu ta mnaghunata kazlay: Saghasa fitika sagha Mgham Yesu kɛ'a, yaha kuni da zləɲ ka ghuya ghɛɲa ghuni. Dər má la anabi tsi, dər má snanɲ nda sna a kuni ta gwaday, dər i'i a ta vindaghunafɗa ká lu má mnaghunata. ³ Yahayaha mndu da nanafɗá kaghuni dər nda wati ma tsakalawi. Gi baɲalaɲ a dza'a

* 1:8 Grawa nda Isaya 66:15. † 1:9 Gray nda Isaya 2:10, 19, 21. * 2:1 Gray nda 1 Tesalunik 4:15-17.

sagha tsa fitik ya wa. Makəḏ tsaya ná, nda ndəgha gwal dza'a gafá sidi nda Lazglafta, ɲa saba tsa ghwadaka mndu ya dəday ta daḓi. Tsatsi mndu ta nzakway ka ghuma. ⁴ Dza'a sli'avafli'a ta ghəɲa inda skwi nda ghuḓa, nda ya ta ghəɲa inda skwi ta tsəlbu lu ta tsəlbu ta kəmani. ɲa nzamtani ma həga Lazglafta, ɲa mnayni kazlay: I'i Lazglafta† kə'a. ⁵ Mnaghunamna yu ta inda tsa skwiha ya ma fitika nzakwa da da kaghuni. Zaghunapza ra? ⁶ Ndanana ná, nda sna kuni ta skwi ta ɲaghutá tsa ghwadak ya. Ka saghasa tsa fitikani ya ná, dza'a zlagapzlaga. ⁷ Aɲ mndani, nda ghada ta magakumagaku slnahani. Ma tsanaɲta tsa mndu ta ɲaghuta ya ta tvi dza'azlay ná, kdekkek a dza'a maga tsi ta slnani wa. ⁸ Dza'a sabsa ta daḓi. Ma sagha dza'a sagha‡ Mghama mu Yesu ma glakwani, ɲa zadənatani nda hafu dza'a vuslagapta tsi ma wani. ⁹ Nda mbrakwa halaway dza'a saba tsa ghwadaka mndu ya, ɲa magayni ta inda mazəməzəmhə, nda inda skwi ya ta ndrakawu lu nda ndrakawa, nda inda mandərmimi ɲa nana§ mnduha. ¹⁰ Dza'a magay ta inda ghwadaka skwiha ɲa nanaghatá gwal ta zada ghəɲa taɲ, kabga kwalaghuta taɲ ta tsu'afta, dvaf a həɲ ta kahwathwata má dza'a mbanafá həɲ ya wa. ¹¹ Tsaya kəl Lazglafta ka ghunagatá mbrakwa zadaku ta ghəɲa taɲ ɲa zlglafta taɲ ta tsakalawi, ¹² kada tsanaghata Lazglafta ta guma ta inda tsa gwal ta kwalaghuta zlglaftá kahwathwata, zdəgana maga ghwadaka skwi ta həɲ ya.

Nzaku ka mnda zlglafta nda ɲuduf nda diha

† 2:4 Gray nda Daniyel 11:36, Izekiyel 28:2.

Mata 24:24. * 3:3 Gray nda Mata 6:13, Yuhwana 17:15.

¹³ Aɲni, nda ra ka rfay ɲni ta Lazglafta ta ghəɲa kaghuni zwanama. Dvudva Mgham Yesu ta kaghuni kabga Lazglafta ta zbaptá kaghuni daga ta taɲtaɲ, ɲa mbaughanafta nda ma slna Sulkum, ka faghutá kaghuni nda ghuḓa, ma zlglafta ghuni nda ɲudufa ghuni ta tsa kahwathwata ya. ¹⁴ ɲa tsaya kəl tsi ka hgaftá kaghuni nda ma Lfida Gwada ya mnaghuna ɲni, ɲa mutsafta ghuni guli ta glakwa hga Mghama mu Yesu Kristi. ¹⁵ Tsaya tama zwanama da ná, dihavawa diha, ka ɲanata kuni ta inda tsa skwiha taghaghunaf ɲni ya, dər ya mnaghuna lu nda mna, dər ya vindaghunaf lu nda vinda a tsi.

¹⁶ Ta maga du'a yu da Mghama mu Yesu Kristi tsatsi ka ghəɲani, nda ya da Da mu Lazglafta ya ta dvutá amu, ya ta zdəntá hudí ka ləamatá ɲuduf ɲa kdekeden, nda skwi faf mu ta ghəɲ tida. ¹⁷ Ka ləaghunaf tsi ta ɲuduf, ka vlaghunaf tsi ta mbrakwa gdata ta maga skwi dindina ma slna nda ya ma gwada.

3

Magawa du'a ta ghəɲa aɲni

¹ Skwi ya ta pdaku tama zwanama da, magawa du'a ta ghəɲa aɲni, kada dza'a gwada Mgham Yesu ta kəma ta kəma misimmisim, nda ya ɲa ghubaray mnduha manda ya ta magaku da kaghuni ya. ² Magawa du'a guli ta ghəɲa aɲni ɲa katanatani da mnduha ta sidi, kabga inda mndu a ta tsu'a na gwada ta mnə ɲni na wa.

³ Mgham Yesu ná, vərda mndu ya, dza'a mbraghunafmbra, ɲa nghayni ta kaghuni da halaway*.

⁴ Wya skwi graf ɲni ta ghəɲa kaghuni ma ndi'atá vgha ɲni nda Mgham Yesu: Ta ɲanaya kuni ta

‡ 2:8 Gray nda Isaya 11:4. § 2:9 Gray nda

hidaku ya ta vlaghunata ηni, nda gdata ta gdata kuni ta magay nda ya dza'a kuni magay manda tsaya.

⁵ Ka maraghunamara Mgham Yesu ta tvi ηa dvuta ghuni ta Lazglafta, nda ya ηa hbay ghuni ta ηuduf manda ηa Kristi.

Maga slna manda va ηa Pwal

⁶ Zwanama da, ma hga Mghama mu Yesu Kristi ta mna ηni ta na gwada na ηa ghuni, tsaghwa vgha tavata mnda zlgay nda ηuduf ta yadi, kul had ta maga skwi taghaghunaf ηni. ⁷ Kaghuni, nda sna kaghuni ta skwi ηa magay, ηa ksay ghuni ta sada ηni. Ma nzakwa ηni da kaghuni na, nza a ηni ka gwal ta yadi wa. ⁸ Zan a ηni ta skwa zaya mndu ka mbalay wa. Anni ka ghəηa ηni ta slavapta nda rvidik tani, nda fitik tani ka maga slna ηa zay ηni, kabga va a ηni ta ghuyaghunaptá danwa† ta ghəηa skwa zay ηni wa. ⁹ Nza a vəl magay ηni mantsa ya kazlay, ra a ka mutsay ηni ta skwi da kaghuni wu kə'a wa. Nda nza tsa slna magə ηni ya ηa tagha skwi ηa ghuni. ¹⁰ Ma tsa fitika nzakwa ηni da kaghuni ya na, wya ka ηni si ta mnaghunata: «Ka va a mndu ta maga slna ya wu na, ma vlan kuni ta skwa zay guli,» ka ηni.

¹¹ Tsa nzakwani ya, snanaghassna kazlay mamu sanlaha ta yadi mataba ghuni, kul had ta maga slna kə'a. Ta ghəηa valu da kiwa ghatalakw yeya skwi ta magə həη.

¹² Skwi ta mnə ηni ηa tsa mnduha ya, nda hga Mgham Yesu Kristi na: Magawamaga ta slna nda tvani, ka mutsa kaghuni ka ghəηa ghuni ta skwi ηa zay ghuni, ka ηni.

¹³ Kaghuni ya zwanama na, ma hərfaku kuni ta maga skwi dina.

¹⁴ Ka had yu ta sna tsa gwada vindaf lu ya wu, ka mndu katsi, mnanaηwa mnduha demdem, ka

dgaghuta kuni ta vgha nda tsi, ηa ksaftani ka hula. ¹⁵ Nziya nza tsi, yaha kuni da klafta həη ka ghuma ghuni. Zlahawazlaha nda tvani, kabga zwanama ghuni ya.

¹⁶ Ka vlaghunavla Mgham Yesu tsatsi ka ghəηani ta vla zdaku ya, ta zdaku dər ta wati luwa tsi. Ka nza Mgham Yesu kawadaga nda kaghuni demdem.

¹⁷ I'i Pwal ta vindaghunafta nda dzva da, ta ga zgu yu ηa ghuni. Tsaya thata dzva da ta inda delewerha ta vindafta yu. Mantsa ya ta vinda yu.

¹⁸ Ka nza zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi kawadaga nda kaghuni demdem!

† 3:8 Gray nda Slna gwál ghunay 20:34, 1 Tesalunik 2:9.

Tan̄taŋa tsghatá lwa Pwal ŋa 1 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal, ghunatá mnda Yesu Kristi, manda ya mnaf Lazglafta mnda mba amu nda Yesu Kristi ya faf mu ta ghəŋ tida ta vinda na delewer na.

² Ŋa kagha Timute*, vərda zwan̄a da ma zlḡhay nda ŋuduf ta vinda yu. Ka vlaghavla Lazglafta ta nza-kway ka Da, nda Mghama mu Yesu Kristi ta zďakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zďakwani.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta taghanatá ghwadaka skwi ta mndu

³ Manda ya si ta mnə yu ŋa gha ma sli'a da da luwa Mekaduniya ya kay, ka nzata ka ma luwa Afisus, kabga mamu gwal ta tagha tsakalawi ŋa mnduha. Ka dvanaghata ka ta həŋ ŋa zlan̄ta tan̄. ⁴ Ka mnanata ka ta həŋ, yaha həŋ da laghwi da hamtá ghəŋ ma gwada ta prukutunzum, nda mbəda mndəra mndu kul had lu dza'a kďanakta. Ta klaktá hwa-zlaabaku, ka zlan̄tá ŋlaku ta kəma ta kəma ma slna Lazglafta ma zlḡhay nda ŋuduf tsaha ya. ⁵ Klatá ghəŋa tsa gwada ta mnaghata yu ya ná, tsaya sli'anaftá đvu ya ta sabi ma ŋuduf ya nda ghuəa, nda vərda ndanu kul had sana dga ghəŋ, nda vərda zlḡhay nda ŋuduf. ⁶ Tsughwadaghu tsughwada sanlaha ta tvi, ka laghwi zadamta ma tsa hwazlaabakuha dza'a kwal katanafat həŋ ya. ⁷ Ta kumay həŋ ta nzakway ka gwal ta taghanafatá zlahu Lazglafta ta mnduha, ama sna a vərda hahəŋ ta skwi ta mnə həŋ wa. Sna a həŋ ta vərda skwi ya sladaf həŋ tida guli wa.

⁸ Nda sna amu kazlay: Dina zlahu kə'a, ka nda tvani ksa mndu ta slna nda tsi. ⁹ Nda sna amu guli kazlay: Fa a lu ta zlahu ka ŋa gwal tďukwa wu kə'a, ama fafa lu ta zlahu ŋa gwal kul sna gwada da mndu, nda gwal ta maga mbrəs, nda gwal ta sidi, nda gwal dmaku, nda gwal kul zlan̄a Lazglafta, nda gwal kul snan̄tá dzahay', nda gwal ta pslatá dadaha tan̄, nda gwal ta pslatá mndu, ¹⁰ nda gwal ta hliri, nda gwal ta hahanaku zgun nda zgun, nda gwal ta dzawaptá mndu ka vu'a, nda gwal tsakalawi, nda gwal ta wada a ta wadu ka bətbət, nda ya ŋa gwal ta maga sanlaha ma ghwadaka skwiha, ka zlan̄tá vərđaka tagha skwi. ¹¹ Tsa vərda tagha skwi ya ná, ta slanaghata ma Lfida Gwada fadim lu ŋa mnay ta ghəŋa glakwa Lazglafta lu.

Rfanaghatá Kristi

¹² Ta rfay yu ta Yesu Kristi Mghama mu, ta vlihatá mbraku prək maga slna da. Ta rfay yu ta ghəŋa vəl klaftani ta i'i ka mndu nda ra ŋa faftá ghəŋ tida, ŋa maganata slna. ¹³ An̄ mndani, nda nza yu ka mndu si ta pgha rutsak tida ghalya, ka mnda giri ŋani, ta balanata, ama ka tawatá Lazglafta ta hidahida ta i'i, kabga ma kwala da kul snan̄ta si ta maga† yu ta tsa skwiha ya. Si had zlḡhay nda ŋuduf da i'i wa. ¹⁴ Ka zďidintá Mghama mu ta huďi katakata, ka vlihatá zlḡhay nda ŋuduf, nda đvu ya ta mutsu lu ma guyatá vgha nda Yesu Kristi. ¹⁵ Wya tsa vərda gwada nda ra ka tsu'afat inda mndu ya: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa hadik ŋa mbanafatá gwal dmaku. I'i mali mataba tan̄. ¹⁶ Tsaya kəl Lazglafta ka tawatá hidahida ta i'i. Kuman̄kuma Yesu Kristi ta maravata ma i'i ta nzakway ka mali mataba gwal

* 1:2 Ngha ta slna gwal ghunay 16:1. † 1:13 Ngha ta slna gwal ghunay 8:3, 9:4-5.

dmaku ya, ta glakwa ksa n̄udufani. Nda nza ka gray n̄a gwal dza'a zlgħaftá tsatsi, n̄a nzakwa tan̄ nda rfu n̄a kdekedzeñ. ¹⁷ Ka nza sgit nda glaku n̄a dekdek n̄a Mgham kul had ta mtavata, kul had ta nghavata, tsatsi turtuktuk Lazglafta n̄a kdekedzeñ. Amin!

¹⁸ Timute zwan̄a da, na gwada ta mnaghata yu ná, manda va ya mna la anabi ta gwada ta gh̄n̄a gha ghalya ya, n̄a nzakwa na gwada na n̄a vlagħatá mbraku, kada lavin̄ta ka ta vulaftá v̄erdaka vulu. ¹⁹ N̄anan̄a ta zlgħay nda n̄udufa gha nda fatá ndana gha kul had sana dga gh̄ñ. Vziñvza sanlaha ta tsa fata ndanu kul had dga gh̄ñ ya, ka dzatá zlgħay nda n̄udufa tan̄. ²⁰ Mataba tsa mnduha ya na i Himene nda Alegzandra. Vlan̄v̄la yu ta h̄ñ ta halaway†, kada kwala h̄ñ razəgəltá Lazglafta.

2

Na wa rakwa tsəlbay mu ta tsəlbu na?

¹ Skwi ya vli yu ta mbraku tan̄tan̄ ta gh̄ñani karaku ná, tsaya dawa skwiha da Lazglafta nda maga du'a, nda taw ma ghuvani, nda rfanaghata ta gh̄n̄a inda mnduha. ² Dina ka maga du'a ta gh̄n̄a mghamha nda inda gwal ta n̄anata ga mgham, kada mutsafta mu ta nzaku lebetkw, ma zdaku, ma zl̄n̄a Lazglafta nda tvani, n̄a nzay mu ta nzaku manda ya ta raku d̄r ta wati ma tvi tsi. ³ Tsaya skwi dina ta zdəganatá Lazglafta mnda mba amu. ⁴ Ta kumay tsatsi ta mbafta* inda mndu, ka mutsafta tan̄ ta sn̄antá kahwathwata. ⁵ Na nzakwani ná, turtuktuk Lazglafta. Turtuktuk mndu ta guyanaftá mndu nda Lazglafta guli. Tsa

mndu ya ná, Yesu Kristi ya ⁶ta vlatá gh̄ñani n̄a varatá inda mnduha demdem†. Tsaya skwi ya maga tsi ma fitik ya fa Lazglafta. ⁷ N̄a tsaya k̄l lu ka fatá i'i ka mnda mnay, ka mnda ghunay‡ guli. Nda nza yu ka mnda taghanaftá gwal kul nzakway ka la Yahuda§ ta gwada ta zlgħay nda n̄uduf, nda kahwathwata. Tsakalawa da a wu, kahwathwata ta mn̄e yu.

I mi'aha nda zgwana

⁸ Ta kumay yu tama ta magay zgwana ma inda vli ta du'a nda kapatá dzvu ya nda ghuḅa hezle' nda ta luwa, nda gatá sidi a wu, nda zl̄rd̄awi a guli wa.

⁹ N̄a mi'aha ya guli ná, ka nzakwa hah̄ñ nda hba vgha manda ya ta raku. Ma laghu h̄ñ da rka nda datá gh̄ñ ya nda bla. Ma laghu h̄ñ da rka nda dasu, d̄r nda mizidikw, d̄r nda lgut ya nda bla dzvani* a tsi. ¹⁰ Ka rka h̄ñ ta rka nda n̄armata sl̄naha tan̄, manda ya ta ran̄ta mi'aha ta maran̄tá zl̄ñay tan̄ ta Lazglafta. ¹¹ Ma fitika tagha skwi ya guli, seftekwa ka marakw nzata, nda hanatá gh̄ñ. ¹² Vlan̄ a yu ta tvi ta marakw n̄a taghanaftá skwi, d̄r n̄a ga mgham ta gh̄n̄a zgun wa. Seftekwa katsi nzata. ¹³ Adamu na tan̄tan̄a mndu zlaganap Lazglafta, kada magaftá tsi ta Hawa. ¹⁴ Adamu a nanaf halaway guli wa, marakw ya nanaf tsi, ka kwalaghutá marakw ta snatá gwada Lazglafta†. ¹⁵ D̄r má mant̄sa tsi, dza'a mbanafmba Lazglafta ta marakw nda ma yayni ta zwani, ka gdavagda tsi ta n̄avata ma zlgħay nda n̄udufani, nda dvutá mndu, nda nzaku nda ghuḅa.

3

Gwal ngha Igliz

† 1:20 Gray nda 1 La Kwareñt 5:5, 2 Timute 2:17, 2 Timute 4:14. * 2:4 Gray nda Izekiyel 18:23.

† 2:6 Gray nda Mata 20:28. ‡ 2:7 Gray nda 2 Timute 1:11. § 2:7 Gwal kul sn̄antá Lazglafta

Da mu ta Luwa. * 2:9 Gray nda 1 Piyer 3:3. † 2:14 Aya 13-14: Ngha ta Zlrafta 2:7, 21-22, 3:1-6.

¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada ña faftá ghəj tida ya. Ka dɔvafɔva mndu ta slna nzakw ka mali ta ghəja Igliz katsi ná, ñərma skwi ya dɔvan tsi. ² Dina ka nzakwa mali ta ghəja Igliz, ka mndu kul haɔ rutsak tida, turtuk ka markwani, zlahafzlahu katsi ta ghəjani, ta ndanay katsi ta ndanu tɔkwa, dina ka nzakwani, ta tsu'ay katsi ta matbay ga tan, nda sna katsi ta taghanaftá skwi ta mndu, ³ ma nza tsi ka mndu ta sa ima inabi, ma nza tsi ka mndu ta sidi, ama leɔtekw ka nzakwani. Ma nza tsi ka mndu ta ghazənzen, ma nza tsi ka mndu dɔvutá ta tsemi. ⁴ Nda sna katsi ta ñanatá həgani, nda sna katsi ta zlahu zwanani ña nzakwa tan ka zwani ta sna gwada nda hanata ghəj guli. ⁵ Ka si sna a mndu ta ñanatá həgani wu katsi, wa kə'a dza'a lavintá nghaftá Igliza Lazglafta na? ⁶ Ma nza tsa mndu ya ka lfida mndu ma zlgəhay nda ñuduf, da glə tsi ta ghəj, da zləmbamtá tsi ma mndərga tsa guma tsanagha lu ta halaway ya. ⁷ Dina ka nzakwani ka mndu ya ta ghubu dər gwal kul snantá Lazglafta, kada nzakwa tsi ka mndu kul haɔ lu ta gagay nda gaga, da zləmbamtá tsi da dəbla halaway*.

Gwal ksa slna ma səla mnduha

⁸ Gwal ta ksa slna ma səla mnduha ya guli, dina ka nzakwa tan. Yaha həj pgha wirak his ma vu, yaha həj nzakway ka gwal ta sasaku, ka gwal ta zba tsemi nda ta ghwadaka tvi. ⁹ Dina ka nzakway tan ka gwal ta ñanatá kahwathwata ya marigin lu ma zlgəhay nda ñuduf nda fata ndanu kul haɔ sana dga ghəj. ¹⁰ Dina ka dzəghantá həj karaku. Tahula tsa, ka haɔ sana skwi ña mnafta ta həj wu katsi, lavinlava həj ta nzakway ka gwal dza'a ksa slna ma səla mnduha. ¹¹ Mantsa ya mi'aha ta ksa slna

ma səla mnduha guli. Dina ka nzakwa tan. Haɔ wu ka həj ta kusleberaku, zlahafzlahu ka həj ta ghəja tan, ka ñərmani ka həj nzakway ma inda skwi. ¹² Mndu ta ksa slna ma səla mnduha ná, turtuk ka markwani, pəɔdɔfəpəɔda katsi ta zlahu zwanani nda gwal ga tan tani. ¹³ Ka nda tvani ta ksa gwal ta ksa slna ma səla mnduha ta slna katsi ná, ta vlanvla lu ta glaku ta həj ma inda vli. Lavinlava həj ta gwada tan kul haɔ zləj ma fatá ghəja tan ma zlgəhay nda ñuduf ma Yesu Kristi.

Hya skwi ta vlamata zlgəhay nda ñuduf

¹⁴ Ta vindi yu ta na delewer na ña gha ná, nda fa ñudufa da ta labə da nghaghagata. ¹⁵ Ala, ka gəɔdugəɔda yu katsi, dza'a nda sna ka kaka dza'a nzaku ma həga Lazglafta ta nzakway ka Igliz, hahəj gugudi ta dihanatá kahwathwata. ¹⁶ Manda va tsaya ná, dagala nzakwa skwi ya nda difa payaf Lazglafta, ta nzakway ka Kristi ya zlgəhaf mu. Marigin mara Lazglafta ka mnda səla. Tuɔkwa nzakwani, ka Sulkum nda ghuɔa† maranta. Nda ngha duhwalha Lazglafta, ka mna lu ta gwada tida, ña inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Ka zlgəhaftá mnduha ma inda vli ta ghəja haɔk. Ka klaghatá Lazglafta ta luwa da vla glakwani.

4

Tagha skwa gwal tsakalawi

¹ Tsalinjsala Sulkum nda ghuɔa kazlay: Ma kdavakta fitik ná, dza'a zlanavazla sanlaha ta zlgəhay nda ñudufa tan, ka laghwida sna ña sulkumha ta nana mndu, nda tagha skwi ya ta klagapta ghwadaka sulkumha

* 3:7 Aya 2-7: Gray nda Titus 1:6-9. † 3:16 Gray nda Ruma 1:4.

kə'a. ² Nja nanaghata gwal ta maga madgwirmadgwir, ta mna tsakalawi, ta həŋ. Vli ma ndana tsa mnduha ya ná, manda datá kufur ghandand na vu ya nzakwani. ³ Dza'a lmay həŋ ta kla marakw, dza'a lmay həŋ ta zay lu ta sanlaha ma skwa zay. Wya Lazglafta ta zlagigintá tsa skwiha ya nja zay gwal zlgħay nda njuduf, gwal nda sna ta kahwathwata. Ta zə həŋ ya, nja rfay taŋ ta Lazglafta ta ghəŋani. ⁴ Manda va tsaya, inda skwi zlagigin Lazglafta ná, dina* nzakwani. Ka ta rfanagharfa lu ta Lazglafta ta ghəŋa skwi ta zə lu, had'sana skwi nja wudanaghuta wu, ⁵ kabga ghuḃin ghuḃa Lazglafta nda gwadani nda ya nda ma maga du'a guli.

Nzakway ka vərda mnda maganata slna ta Yesu Kristi

⁶ Ka taghanaftagħa ka ta inda tsa skwiha ya ta zwanama katsi, dza'a nzakway ka ka nərma kwalva Yesu Kristi. Dza'a maranmara ka kazlay: Nda bagħa ka nda gwada zlgħay nda njuduf, nda ya nda vərda ka tagħa skwi ya tagħaf ka kə'a. ⁷ Zlunzla ta gwada prukutunzumha ta gwadə halata mi'aha. Navaŋa kagħa, ka nza ka ta nzaku ma ndi'ata vgha għa nda Lazglafta. ⁸ Skwi dina zavzava nja hwaya us ma vgha, ama sira a katu mida wa. Ndi'atá vgha nda Lazglafta katək na vərda skwi ta kata mndu ma inda skwi, kabga da tsatsi na ta ta imi ta sləməŋ ta ghəŋ nzaku ya ndanana, nda nzaku ya ta kəma. ⁹ Nana gwada na ná, vərda gwada ya, nda ra ka tsu'afta inda mndu kul had'sana dzudzukway. ¹⁰ Tagħəŋa tsaya ta kəl mu ka dzatá vgha ka njavata ka maga slna, kabga nda fa ghəŋa mu ta Lazglafta ya nda hafu mida. Tsatsi ta nzakway ka mnda mba inda

mndu, katkatatani gwal zlgħay nda njuduf. ¹¹ Tsaya skwi dza'a ka sladanata, ka tagħay.

Nzanza ka mndu nja ksa sadani

¹² Yaha mndu da hertətátá nza-kwa għa ta ka zwan. Katək ná, nzanza ka nja gwal zlgħay nda njuduf, ka mndu nja kla sadani ma tva gwada, ma tva nzaku, nda ya ma tva nzaku nda ghuḃa. ¹³ Ma kdaku yu ka labə ya, ka gdata ka ta dzananaftá gwada† Lazglafta ta mnduha, ka vla ka ta mbraku nja taŋ, ka tagħa ka ta skwi nja taŋ. ¹⁴ Yaha ka da ganavatá masfa ta skwi ya vlagħa Sulkum ma kagħa, ya vlagħa lu ma fitika mnata la anabi, ka faghagħatá la galata mndu ta dzvu ya. ¹⁵ Nafŋa ta vgha ta tsa skwiha ya, ka maga ka nda kdavakta njudufa għa, nja nghanja inda mnduha káka ta dza'a ta kama ta kəma. ¹⁶ Dasuwa ka ka nda nza-kwa għa, dasuwa ka ka nda skwi ta tagħa ka guli. Ndi'amndi'a mida. Ma tsa magay għa mantša ya, dza'a mbanaftha ka ta ghəŋa għa, nda gwal ta fata sləməŋ ka snay tani.

5

Vla ta hidaku nja inda gwal zlgħay nda njuduf

¹ Ma davə ka ta glata mndu. Nda dasuwa ká ka gwada nda tsi, manda skwi nda da għa*. Manda mna gwada nja zwanama għa ka ka gwada nda zwana duhwalha. ² Galata mi'aha ya guli ná, manda mamaha għa, káka nghanəŋ. Nghanə ta dagħala mi'aha manda kwagħa ma għa kul had'ndanantá sana skwi nda həŋ.

Mi'a wadgu

³ Vla ta glaku nja vərda mi'aha ka wadgu, ka matunulum. ⁴ Ka si mamu zwana tsa wadgu ya, ka zighihani a tsi katsi, tinəl hahəŋ dza'a zlafta katantá gwal ga taŋ,

* 4:4 Gray nda Zlrafta 1:31. † 4:13 Nghanə ta Lukwa 4:16-21. * 5:1 Gray nda Levitik 19:32.

ña planamta dzva tan. Tsaya skwi ta zdagana Lazglafta. ⁵ Tsa varda wadgu ta nzakway ka matunjulum kul had mndu ña katanja ya na, ta Lazglafta fafta tsatsi ta ghajani. Had ta zlanja maga du'a, ka tawa ghaj da Lazglafta nda fitik tani, nda rvidik tani, ña dawa katu da tsi wa. ⁶ Ama wadgu ya ta nzaku ta daghayakwani na, nda mta tsaya dar ma ta ndiri tsi. ⁷ Tsaya skwi dza'a ka havanakta haj, kada nza-kwa haj kul had rutsak ta haj. ⁸ Ka had mndu ta nghapta ka la tan, katkatani la ma hoga ga tan wu kati, 6lij6la tsa mndu ya ta zghay nda nuduf, mal tsatsi badzatani ka mndu kul zghafta Yesu.

⁹ Marakw ya mtu z'ala tan na, ta magay ka imani ta mku' mbsak, kada mbadamta lu mataba mi'a wadgu. Tsa si turtuktuk yeya ka z'al sanj tsi guli. ¹⁰ Ta ghubay ka lu ma njarma slnahani ta mago tsi. Va galanafgala kati dina ta zwani, ta tsu'ay kati ta matbay ga tan, ta mbazay kati ta sala gwal zghay nda nuduf, ta katay kati ta sa duni, fafa kati ta ghajani ka maga inda njarma slna. ¹¹ Yaha ka mbadamta mi'a wadgu ta ka daghali ma tsa mbsak ya, kabga badu sli'avafta dva zgun ma vgha tan, ka dganata haj nda Kristi na, zbay tan ta dza'agelta da z'al. ¹² Dza'a ksay guma ta haj kabga 6lanap6la haj ta skwi ya si kura haj tanjan. ¹³ Taghaja tsa guli, had sana skwi ta mago tsi ta ghaja sli'ani da ra watgha hoga ga mndu wa. Dza'a ra watgha hoga ga mndu yeya a guli wu, dagala va yawa tan. Gwada kul nghanata haj na, tsaghuzlaram ka haj dida. ¹⁴ Tsaya tama, ta kumay yu ta sli'a mi'a wadgu ta ka daghali ya da z'alha tan, ka yaya haj ta zwani, ka nga haj ta hoga tan, kada kwala ghumaha mu ta mna

gwada kul raku ta amu. ¹⁵ Mamu sanlaha ta gi ghadata mbadaghutá vgha, ka zlanja varda tvi, ka laghwi mista halaway. ¹⁶ Ka mamu sana marakw ta zghafta Yesu, nda mi'a wadgu ma mndara tan kati, ka kata tsi ta haj, yaha tsi zlananta Igliz, kada lavinta Igliz ta katanja varda wadguha ya ta dunlujwaku.

Gwal nga Igliz

¹⁷ La galata mndu ta ksa slna dina mataba Igliz na, dina ka vla glaku dagala ña tan. Katkatani gwal ta mna gwada, nda gwal ta tagha skwi ña mnduha. ¹⁸ Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: «Had kuni dza'a hbunusta budzan ta wi ta sla ta dga hya wu,» ka'a. Mantsa ya ka'a guli na: «Rajra vlanja nisalani† ta mndu ta ksa slna,» ka'a. ¹⁹ Ma gi tsu'af ka ta gwada ta mnafta lu ta sani ma glata mndu ta ksa slna mataba Igliz. Ba mamu ka maslamtsak ta6 his ka hkən a tsi ta snanaghata. ²⁰ Gwal ta ga dmaku ya, dvanaghada ta haj ta kəma inda mnduha, kada ganafta tsi ta zlanja ta sanlaha.

²¹ Ta ndaba dzvu yu ña gha ta kəma Lazglafta, nda Yesu Kristi, nda ya ta kəma duhwalhani zabap Lazglafta. Snasna ta tsa gwada ya, yaha ka da laghwi da dva ghaj. Yaha ka da gala mndu nda gala. ²² Yaha ka da gi hwaya fanaghatá dzvu ta ghaja mndu ña vlanja slna mataba Igliza Lazglafta. Yaha ka da hba huta mista mndu ta gatá dmaku. Nga ta ghaja gha, yaha ka fafta rutsak ta vgha gha.

²³ Yaha ka gdata ta sa imi kwenkwen, ama ka sa ka ki'a ta ima inabi, ña ghzla skwi ma huda gha, nda ya ña ghzla tsa gdata ta gdata ka kul dughwanaku ya.

²⁴ Sanlaha ma mnduha na, ta da6i dmakwa tan, dar ta la a lu tsanaghatá guma ta haj. Ama

† 5:18 Nga ta Vrafta ta zlahu 25:4 nda 1 La Kwarent 9:9, Mata 10:10, Lukwa 10:7.

tahula tsanaghatá guma ta hən̄ ta nghavata ɲa sanlaha. ²⁵ Manda va tsaya guli, ta nghaku ɲərma slna ta daɓi, dər má sabə a tsi ta daɓi gi hadahada wu, difaghuta a wa.

6

La vu'aha

¹ Inda gwal ta ga vu'a, ka vla hən̄ ta glaku ɲa danahəgaha taŋ, kada kwala mnduha ta raza Lazglafta, nda skwiha ya ta taghə mu. ² Ka gwal zlgħay nda ɲuduf na danahəgaha taŋ katsi, yaha hən̄ da kwal kul sna gwada da hən̄, kabga nzakwa taŋ ka zwanama ma zlgħay nda ɲuduf. Ka ɲavanja hən̄ katək ka maganata slna taŋ nda tvani, kabga tsa danahəgaha taŋ ta maganata hən̄ ta slna ya ná, gwal zlgħay nda ɲuduf ta d̄vu Lazglafta hən̄.

Ma tsemi ta saba inda ghwadaka skwi

Tsaya skwiha ɲa tagħay għa ɲa mnduha. Ka vla ka ta mbraku ɲa taŋ. ³ Ka lagħa mndu ka tagħa sana skwi tskəm, ka zluŋtá vərɗaka gwada Mghama mu Yesu Kristi, nda skwi ya ta taghə mu ta ran̄tá zlgħay nda ɲudufa amu katsi, ⁴ tsa mndu ya ná, gla ghən̄ ta glə tsi, had̄ sana skwi snən̄ tsi wa. Dughwana a ma ndanani wa, zlərɗutawi nda mbaɗa gwada yeya snən̄ tsi. Ma tsaya ta saba drakuha, nda zlərɗutawi, nda razuha, nda ghwadaka uwa'uwalakuha ⁵ nda zlərɗutawi kul kdavakta mataba gwal kul had̄ ghunislak ma ghən̄ja taŋ. Snəgla a hən̄ ta kahwathwata wa. Dina ná, skwi ɲa mutsa gadghəl ya ka hahən̄ ta ndanay.

⁶ Manda va tsaya nzakwani, dina ná, mghama gadghəl ya, ka ta rfu mndu nda kuraghuta skwi ya da tsi. ⁷ An̄ mndani, had̄ sana skwi ya klaganam mu da ghən̄ja had̄ik

wa. Manda va tsaya guli ná, had̄ sana skwi ya dza'a klin̄ta mu guli wa. ⁸ Tsaya tama, ka mamu mu nda skwi ɲa zay, nda skwi ɲa suday ta vgha ya ná, prək mu nda tsa. ⁹ Ama gwal ta zba nzaku ka gadghəl ná, ta dəɗamdəɗa hən̄ da skwi ta dzəgha mndu. ɲa dəɗamta taŋ da dəɗla ghwadaka mnduha ta ɓadza mndu, nda ya ta zadanatá mndu ɲa dəkdek. ¹⁰ Dvutá tsemi ná, ta klakkla ta slrən̄ja inda ghwadaka skwi. Ma tsa d̄vuta taŋ ta tsemi ya, ka zlanavata hən̄ ta zlgħay nda ɲudufa taŋ, ka garaɓ tsi ta hən̄ katakata.

Vərɗaka vula zlgħay nda ɲuduf

¹¹ Ama kagħa mnda Lazglafta, wara ta tsa skwiha ya. Ka zba ka ta tva nzaku tɗukwa, nda tva ndi'anavatá vgha ta Lazglafta, nda tva zlgħay nda ɲuduf, nda tva d̄vutá mndu, nda tva ksa ɲuduf, nda tva nzaku leɓtekwa guli. ¹² Lma ta vərɗa lma zlgħay nda ɲuduf. Zak za ta hafu ɲa kdekeden̄, kabga hgafħga Lazglafta ta kagħa ta ghən̄ani ma mnan̄ta għa ta ɲərmata zlgħay nda ɲudufa għa ta kəma ndəghata masləm̄tsəkħa. ¹³ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta ta vla hafu ɲa inda skwi, nda ya ta kəma Yesu Kristi ta mniginjá vərɗa gwada ta kəma Pwan̄əs Pilat* ná, ¹⁴ ka ɲanata ka ta na gwada ta mnaghata yu na. Ka nzata ka kul had̄ sana skwi ta kagħa, kul had̄ rutsak, ha ka sagħa fitik dza'a kəl Mghama mu Yesu Kristi ka maravata. ¹⁵ Dza'a maravamara baɗu fitik ya tsaf Lazglafta. Da tsa Lazglafta ya inda mbraku. Tsatsi Lazglafta turtuktuk. Tsatsi dzuɓaya zɗaku. Tsatsi ta ga Mgham ta ghən̄ja mghamha†. Tsatsi mgham ta malaptá mghamha. ¹⁶ Tsatsi turtukwani kul had̄ ta mtavata, ta nzaku ma tsuwadək kul lavinjá

* 6:13 Ngha ta Yuhwana 18:36-37, 19:11. † 6:15 Gray nda Vrafta ta zlahu 10:17, Zabura 136:3.

‡ 6:16 Gray nda Zabura 104:2, Sabi 33:20, Yuhwana 1:18.

mndu ta 6hanavata. Had mndu ta kdə nghan̄ta wa. Had mndu dza'a lavin̄tá nghan̄ta† guli wa. Nani glaku, nda mbraku, ɲa kdekedzen. Amin!

Vlan̄tá hidaku ta gwal ka gadghəl

¹⁷ Mnanamna ta gwal ka gadghəl ma na ghəɲa hadik na, yaha həɲ da ghər6aku, yaha həɲ da laghwi da faftá ghəɲa tan̄ ta gadghəla§ tan̄ ya dza'a kwal kul nzdavata. Ta Lazglafta ya ta vlamatá inda skwi ka haslay ɲa nzakwa mu nda rfu ka həɲ faftá ghəɲa tan̄. ¹⁸ Mnanamna ta həɲ ka maga həɲ ta zdaku. Ka sganaghata həɲ ta maga skwiha dinadina. Mnanamna ta həɲ ka muvla həɲ ta muvla, ka vla həɲ ta skwi ɲa katan̄tá sanlaha nda tsi. ¹⁹ Ka mantsa ya ka həɲ magay, dza'a tskanatska həɲ ma ɲərma vli ta skwiha tan̄, ɲa slafta tan̄ tida badu mahtsim*, kada mutsafta həɲ ta vərda hafu.

Dzatá ghəɲa gwada

²⁰ Timute da, dasuwa ka ka ɲanatá skwi ya fagham Lazglafta ma dzvu. Ma fam ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul gra vgha nda zlghay nda ɲuduf, nda tagha skwi ya ta mnə lu kazlay: Snan̄tá skwi kə'a ya, tsaw tsakalawi ya. ²¹ Ma famtá ghəɲ ka tagha tsa skwiha ya, kəl sanlaha ka Pak zlghay nda ɲuduf. Ka nza zdakatahuda Lazglafta nda kaghuni!

§ 6:17 Gray nda Lukwa 12:20. * 6:19 Gray nda Mata 6:20.

Mahisa tsghatá lwa Pwal ɲa 2 Timute

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta vindaftá na defteri na. Nda nza yu ka mnda ghunay Yesu Kristi, manda ya kumaf Lazglafta. Nda fa yu ɲa mna gwada ɲa mnduha ta ghəɲa gwada ta hafu, ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməɲ ta gwal ta ndi'áftá vgha nda Yesu Kristi.

² ɲa kagha Timute* zwanja da, ya ta dɖu yu ta vindaghafta yu. Ka vlaghavla Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu ta zdakatahudani, nda tawa hidahidani, nda zdakwani tani.

Rfay Pwal ta Lazglafta

³ Ta rfay yu ta Lazglafta ta ghəɲa kagha. ɲani ta maganata yu ta slna nda ɲudufa da turtuk, manda ya si ta maganata† dzidziha da. Inda fitika magay da ta du'a da Lazglafta nda fitik tani nda rvidik tani ya ná, ta havay yu ta kagha. ⁴ Havakta da ta fitika mbəzay gha ta ima taw ná, ta mamay yu katakata ta nghəglantá kagha, kada ndəghafta ɲudufa da nda rfu. ⁵ Ta havay yu, ya kaka zlglafta kahwathwata nda ɲudufa gha ta Yesu Kristi. Tsa zlglafta nda ɲuduf ya ná, tinəl midza gha Luwis ta zlglafta, ka fiɲtá ma gha Unis. Grafgra yu kazlay: Zlglafta kagha guli kə'a. ⁶ Tsaya ta kəl yu ka havglaghakta, yaha ka da wudinjá skwi ya vlagha Lazglafta, ma fitika faghaghata da ta dzvu ya. ⁷ Sulkum ya vlama Lazglafta ná, ɲa zbukwa vgha a wa. Katək ná, ta mbrə nda mbra ta amu. Ta vlamavla ta dɖu nda ksanatá ghəɲ.

⁸ Yaha ka da hula mna gwada ta Mghama mu. Yaha ka da hula mna gwada ta i'i tsam lu ma gamak ta gwada ta tsatsi ya guli. Katək ná, zlglafta ta ghuya danwa kawadaga nda i'i ta ghəɲa Lfida Gwada, nda fata ghəɲ ta mbraku ya ta vlə Lazglafta. ⁹ Tsatsi ta mba-mafta. Ka hgaftá tsi ta amu ɲa nzakwa mu ka mnduhani. Nza a kabga vlə magata mu ta skwi dina wu, ama mantsa ya kurata tsi nda zdakatahudani. Tsa zdakatahudani ya, vlamavla lu nda ma Yesu Kristi ma kaku lu ka fatá ghəɲa hadik. ¹⁰ Ka maravatá tsi ndana tama nda ma zlagapta Yesu Kristi, mnda mba amu. Tsatsi ta klinjá mbrakwa mtaku, ka maramata nda ma Lfida Gwada ta tva nzaku nda hafu ɲa kdekedzeɲ.

¹¹ ɲa mna tsa Lfida Gwada ya ɲa gwal kul nzakway ka la Yahuda fata Lazglafta ta i'i ka mnda ghunay, ka taghay‡ da ɲa tan. ¹² Ta ghəɲa tsaya ta kəl yu ka ghuya na danwa na. Ama ksa a hulani ta i'i wu, kabga nda sna yu ta mndu ya faf yu ta ghəɲ tida. Grafgra yu guli kazlay: Mamu tsatsi nda mbraku, ɲa ɲanatá tsa Lfida Gwada fadim tsi ma dzvu ya ha ka sagha fitika tsa guma kə'a.

¹³ Ka nza kahwathwata gwada ya snəɲ ka da i'i ka skwi ɲa klay gha ta sadani. Ka nzamta ka ma zlglafta nda ɲuduf, nda ya ma dɖu ya vlama Yesu Kristi. ¹⁴ ɲananja ta ɲərma tagha skwi ya faghama lu ma dzvu, nda mbrakwa Sulkum nda ghuɖa, ya ta nzaku ma amu ya.

¹⁵ Nda sna ka kazlay: Zlidivazla inda gwal ta hadika Asiya kə'a. Tekw i Fizel nda Hermuzena mataba tan. ¹⁶ Ka marananjara Lazglafta ta tawa hidahidani ta ghəɲa həga ga Unesifura, kabga si ta gdagda ta ksidiṁtá ɲuduf. Ksaf a na tsatá i'i ma gamak na ka hula

* 1:2 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1. † 1:3 Ngha ta Filipiya 3:4-5. ‡ 1:11 Gray nda 1 Timute 2:7.

wa. ¹⁷ Katək ná, ma 6hagaghatani da luwa Ruma, ka zbə tsi ta i'i ka nɗaɗa, ka slaftá tsi ta i'i. ¹⁸ Má ka vlaɗvla Mgham Yesu Kristi ta mutsaftani ta tawa hidahida Lazglafta baɗu fitika tsa guma. Mal kagha guli nda sna ta katu ya katiha tsi ma nzakwa ɗa ma luwa Afisus.

2

Nzanza ka vɔrdaka sludza Yesu Kristi

¹ Kagha tama zwaɗa ɗa, mbra ta vgha ma zɗakatahudi vlama lu ma Yesu Kristi. ² Skwi ya snaɗ ka da i'i ta kəma ndəghata maslám-tsəkha ya, taghanaftagha ta nɛrma mnduha ta laviɗtá taghanaftá sanlaha guli.

³ Su'a ta ghuya ɗaɗwa ta slaghaghatani ta ghəɗa gwada ta Yesu Kristi, manda ya ta su'u vɔrdá sludzi. ⁴ Ka ta ga sludzi mndu katsi, haɗ ta laghwi da famtá ghəɗani manda ya ta magə hamata mnduha, ka ta kumay tsi ta zɗanaftá nɗuɗa malani wa. ⁵ Manda tsaya mndu ta hwaya guli. Ka hwaya a tsi ta tsa hwaya ya nda tvani* wu katsi ná, mutsaf a ta nisəlani wa. ⁶ Mndu ta nɗavata ka hva guli ná, tiɗəl tsatsi ta za yakwani. ⁷ Ndana ta skwi ta mnaghata ya. Ka ta ndanay ka katsi, dza'a vlaghavla Lazglafta ta tva snatá inda skwi.

⁸ Havakhava ta Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka zivra Dawuda, tsatsi ta sli'agapta nda hafu mataba gwal nda rwa, manda ya ta taghə na Lfida Gwada ya ta mnə yu na. ⁹ Taghəɗa tsa Lfida Gwada ya ta ghuya yu ta ɗaɗwa ha ka tsamtá i'i ma gamak manda mndu ta mag-atá ghwadaka skwi. Ama ɗər má mantsa tsi, hbam a lu ta gwada Lazglafta wa. ¹⁰ Tsaya ta kəl yu ka su'a inda skwi, nɗa mutsafta

gwal zabap Lazglafta ta ɗakwa taɗ, kada mutsafta hahəɗ guli ta mbaku ta nzakway ma Yesu Kristi, nɗa nzakwa taɗ ma glaku kul haɗ kɗavaktani ya. ¹¹ Nana gwada dza'a yu mnay na ná, gwada nda ra ya.

Ka mtumta mu kawadaga nda tsi, dza'a nzakway mu nda hafu kawadaga nda tsi guli.

¹² Ka ta su'ay mu ta ghuya ɗaɗwa kawadaga nda tsi, dza'a gay mu ta Mgham kawadaga nda tsi guli.

Ka sna a nɗi ta kagha wu ka mu nda tsi, sna a yu ta kaghuni guli wu, ka'a dza'azlay nda amu.

¹³ Ka ɗər nza a mu ka nɛrma mndu tawa irani wu, tsatsi tani, ta nzakwani tsatsi† ka nɛrma mndu,

kabga laviɗ a tsatsi ta mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a nda ghəɗani wa.

Mna ta vɔrdaka gwada Lazglafta

¹⁴ Havanakhava ta tsa skwiha ta mnaghata yu ya ta sanlaha. Mnanamna ta həɗ ta kəma Lazglafta, ka zlaɗta həɗ ta zlərdawi ta ghəɗa gwadaha. Haɗ sana skwi ta katanɗa tsa zlərdawi ya ta mndu wu, ta ghəɗa zadiɗtá gwal ta snay yeya katek ta zadiɗta tsi. ¹⁵ Kagha, nɗavəɗa ka nzakwa ka ta kəma Lazglafta ka mndu nda ndəha, ka mnda maga slna kul haɗ hula ta ksafta ma slnani, ta mna vɔrdá gwada nda tvani. ¹⁶ Ma fə ka ta wa gha da gwadaha ka bətbət kul ksa vgha nda zlgəɗa nda nɗuɗ, kabga gwal ta famtá ghəɗa taɗ da mndərga tsa gwadaha ya ná, ta sgaku nda sga di'inghuta taɗ nda Lazglafta. ¹⁷ Gwada ma wa taɗ guli ná, manda tsakwa gurdza nzakwani. Tekw i Himene‡ nda Fileta mataba tsa mnduha ya. ¹⁸ Zluɗzla həɗ ta tva kahwathwata.

* 2:5 Gray nda 1 La Kwareɗt 9:24-27. † 2:13 Aya 11-13: Gray nda Ruma 6:8, Mata 10:33 nda Lukwa 12:9, Mbsak 23:19. ‡ 2:17 Himene: Ngha ta 1 Timute 1:20.

«Nda ghada luta sli'agapta ma mtaku,» ka hən̄j ta mnay. Mantsa ya ka hən̄j ta zlabiŋtá sanlaha ma zlg̃hay nda ɲudufa tan̄j. ¹⁹ Tsaw tsa dihatá dughwan̄a skwi thaf Lazglafta ya ná, gigidavaf a wa. Wya ka lu vindafta ta tsa dughwan̄j ya: «Nda sna Mgham Lazglafta ta gwal ta nzakway ka ɲaniŋ.» Ka lu guli na: «Inda mndu ta mnay kazlay: Ɗa Mgham Lazglafta yu kə'a ná, ka mbədanambəda tsi ta hul ta maga ghwadaka skwi,» ka'a.

²⁰ Huzla tsatsaf lu nda dasu nda ya nda ghuva tili yeya a ta slanaghata lu ma həga dagala wa. Fidatá fu sanlaha, tsatsaf nda rbiŋl lu ta sanlaha. Ɗa maga slna bađu gwada dagala sanlaha, ɲa maga slna nda hamata fitik sanlaha guli. ²¹ Ka Zlan̄zla mndu ta maga tsa ghwadaka skwiha mnə yu ya katsi, dza'a nzakway tsa mndu ya ka guram nda huzla ta kəl lu ka ksa slna nda tsi bađu gwada dagala, ya faghu lu nda paya ɲa maga inda slna dīnadīna.

Nzanza ka vərda mnda ksa slna Mgham Yesu

²² Tsaghutsa ta vgha nda ghwadaka ndanu ya ta kumə duhwal ta magay. Zba ta tva maga skwi tɔfukwa, nda tva zlg̃hay nda ɲuduf, nda tva đvu, nda tva zɔfaku kawadaga nda gwal nda ghuḃa ɲudufa tan̄j, ta hga hga Mgham Lazglafta. ²³ Ma fam kagha ta wa gha da zlərdutawiha ka bətbət, kul hađ hayhayani, kabga ta sabsa zlərdawi mida. ²⁴ Vani ná, hađ mndu ta ksa slna Mgham Lazglafta ta zlərdawi wa. Katək ná, ta mamay ká inda mnduha ta tsa mndu ya, laviŋlava katsi ta taghanaftá skwi ta mnduha. Ta ksay katsi ta ɲuduf ma skwi ta mnə mnduha tida. ²⁵ Nda hanatá ghən̄j katsi gwada nda gwal ta mbadanaftá gwadani. Ka waya ka skwi dza'a

vlan̄vla Lazglafta ta tvi ta hən̄j ɲa mbədanafta tan̄j ta nzakwa tan̄j, ɲa snan̄ta tan̄j ta kahwathwata. ²⁶ Ɗa vrakta ghən̄ja tan̄j, ɲa ndapta tan̄j ma dəḃla halaway ya si ta ksaghutá hən̄j ɲa snanatá skwi ta kumə tsi.

3

Kdāvakta fitik

¹ Wya skwi ɲa snan̄ta gha: Ma kdāvakta fitik ná, dza'a mamu ghuya đan̄wa, ² kabga dza'a nzakway mnduha ka gwal ta đvutá ghən̄ja tan̄j, ka gwal ta đvutá tseđi, ka gwal ta ghərbaku, ta gla ghən̄j, ka gwal ta kwarakwara ta ghən̄ja Lazglafta, ka gwal kul hađ nzi'inja tan̄j ta dadaha tan̄j, ka gwal kul hađ ta rfa mndu, ka gwal kul hađ ta zləŋa Lazglafta. ³ Dza'a nzakway hən̄j ka gwal tən̄tən̄ja ghən̄ja tan̄j, ka gwal kul hađ ta tawa hiđahida ta mndu, ka gwal ta tsanavatá gwada ta mndu, ka gwal kul zlahavata, ka gwal ta sidi, ka gwal ka ghuma skwi dīna. ⁴ Dza'a nzakway hən̄j ka gwal ta dzawaptá mndu, ka gwal ta valafta ta mndu, ka gwal ta ghərbuta ma vəl gla ghən̄j. Mal skwi ta zɔəganatá hən̄j đvu hən̄j ka Lazglafta. ⁵ Manda va gwal ta tsəlbu ɲa Lazglafta ka hən̄j ta nghə lu, ama va a hən̄j ta snan̄tá mbrakwa Lazglafta wa. Ma guyə ka ta vgha nda mndərga tsa mnduha ya guli. ⁶ Mamu sanlaha mataba tan̄j ta ra watgha, ka dza'a da həga da həga ga mndu da gataftá mi'aha kul hađ mbrakwa tan̄j, hbu dmaku ta hən̄j, ta zawataku hara'utiri kavghakavgha ma ghən̄ja tan̄j. ⁷ Inda fitik hən̄j ta tagha skwi mndani, ama trid, laviŋ a hən̄j ta snan̄tá kahwathwata wa. ⁸ Manda va pghay pghə i Zanes nda Yambres ta ghən̄j ghərn̄aghərn̄a nda Musa ghalya ya ná, manda va tsaya ta pgha sanlaha ma tsa mnduha ya ta ghən̄j ghərn̄aghərn̄a

nda kahwathwata. Gwal nda hwada ghwinzlak tan hən. Had hayhaya zlg hay nda nɔdufa tan wa. ⁹ Ama had hən dza'a zaptá mtak wa. Gi dza'a nda ngha inda mnduha ta tsa tsaɓakwa tan ya, manda va tsa ŋa i Zanes nda Yambres ya.

Vla hidaku

¹⁰ Ama kagha, ksafksa kagha ta skwi ta taghə yu, nda tva nzakwa da, nda klatá ghəŋa slna ta magə yu, nda tva zlg hay nda nɔdufa da, nda ksa nɔduf ta ksə yu, nda ya ka yu ta dɔvutá mnduha, nda ya ka yu ta gdavata. Nda sna kagha guli ¹¹ ta tsa giri ya gidip lu, nda ghuya danwa ya ghuydip lu ma luwa Antakiya, nda ya ma luwa Ikwaniya, nda ya ma luwa Litra ya. Wati ma giri ya kul gidiptá lu na? Nduk nda tsaya ná, Lazglafta ta katagidipta ma indani*. ¹² Nziya nza tsi, inda gwal ta kuma nzaku manda ya ta kumə Lazglafta ma ndi'atá vgha nda Yesu Kristi ná, dza'a ganapga lu ta iri ta hən. ¹³ Ama ghwadaka mnduha nda gwal nənba mnduha ná, ta kəma ta kəma ta badzakwa nzakwa tan. Dza'a nənɓapnənba hən ta sanlaha, dza'a nənɓapnənba hən ta ghəŋa tan guli. ¹⁴ Ama kagha, ma skwi ya taghaf ka, káka gdavata. Ka fafta ka ta ghəŋa gha dar tida, kabga nda sna ka ta mndu ta taghaghaf†. ¹⁵ Daga ma ga zwanja gha, nda sna ka ta skwi ma vindatá gwada nda ghuɓa ta nza-kway ka gwada Lazglafta. Dza'a vlaghavla ta difil ta kla mndu da mbaku nda ma zlg haftá Yesu nda nɔduf. ¹⁶ Inda skwi nda vinda ka gwada Lazglafta ná, Lazglafta ta mnafta. Dina ŋa tagha kahwathwata, ŋa daɣintá krughuvi, ŋa payaftá mndu, ŋa taghanafá nzaku tɔfukwa ta mndu, ¹⁷ kada

nzakwa mnda Lazglafta nda pay-atá vgha prək ŋa maga inda skwi ŋa maga skwi dina.

4

Mna ta gwada Lazglafta

¹ Ka yu ta mnaghata ta kəma Lazglafta nda ya ta kəma Yesu Kristi, ya ta dza'a da tsa guma ta ghəŋa gwal nda hafu nda ya ta ghəŋa gwal nda rwa. Ka yu ta mnaghata nda ma hga sagha ya dza'a sagha Kristi, nda ya nda ma ga mghamani ná, ² mna ta gwada Lazglafta, ka gdata ka ta vrafta tida, dər ma fitikani tsi, dər ma fitikani a tsi wu. Zlaha ta gwal ta maga ghwadaka skwi, dva ta hən, vla ta mbraku ŋa tan, hbatá nɔduf ka tagha ka ta skwi ŋa tan, ³ kabga mamu sana fitik dza'a sagha ŋa kwala mnduha kul snəgəltá vərɔdaka tagha skwi. Ŋa laghwa tan sna skwi ya ta kumə ghəŋ tan. Ŋa laghwa tan da mbala ghwadaka gwal tagha skwi ŋa taghanatá skwi ya ta kumə hən. ⁴ Dza'a nu'afnu'a hən ta sləmənja tan yaha hən snantá kahwathwata, ka mbəɔdaghutá vgha da sna tsakalawi. ⁵ Ama kagha ya, gdavagda gha ma ghunislaka gha, su'a ta ghuya danwa, magatá kahwathwata slna mndu ta mna Lfida Gwada. Kdanafkda ta slna nza-kwa gha ka mnda maganatá slna ta Lazglafta.

⁶ I'i, nda maga fitika da, taghwanja a yu ka mtaku wa. Ndusak ndusa fitika sli'a da. ⁷ Vulavula yu ta vərɔdaka vulu, kdanakkda yu ta vərɔdaka hwaya da, ŋananja yu ta zlg hay nda nɔdufa da. ⁸ Ndanana, ta kzlaykzlay nisəla vəl zaktá da ta ghwa ta i'i. Tsa nisəla ya ná, zewzewa mbaku ya dza'a vlihata mnda tsa guma tɔfukwa, baɔu fitika tsa guma. Ŋa da ndaghəŋa da yeya

* **3:11** Antakiya (ma Pisidi), Ikwaniya, Litra: Ngha ta Slna gwal ghunay 13-14. Mgham ma indani: Gray nda Zabura 34:20. † **3:14** Ngha ta 1:5, 2:2.

a wu, nduk nda inda gwal ta kzla dʋaftá saghani.

Skwi nghadap Pwal kaghəŋani

⁹ Ka ɲavata ka ka sabi slidighata misimmisim. ¹⁰ Wana zlidivazla na Demaska*, kabga laghula dʋutá skwa ghəŋa hadik, ka sli'aftá tsi ka laghwí da luwa Tesalunik. Laghula na Kresenɲ ta hadika Galat, ta laghu Titus ta hadika Dalmatiya guli. ¹¹ Lukwa turtukwani yeya tavatá i'i. Ta sabə ka ya, ka klaganapta ka nda Markus, dza'a katay ta i'i katakata ma slna† dá. ¹² Ghunaghaghuna yu ta Tisik da luwa Afisus‡. ¹³ Ta sabə ka ya, ka laba ka nda ma luwa Truwas, ka klagidipta ka ta lguta ghzla mtasla dá ga Karpus ya. Ka klaganapta ka nda defteriha, katkatatani, tsa ka huta§ ya.

¹⁴ Dagala ghwadaka skwi magiha Alegzandra ta nzakway ka dəgha. Mgham Lazglafta dza'a planamtá skwi maga* tsi. ¹⁵ Kagha guli, dasuwa káka nda tsi, kabga nzanza ghəŋaghəŋa nda skwi ya ta mnə mu.

¹⁶ Badu tanɲaŋa lagha dá da guma da mbədə gwada ta ghəŋa dá ná, had sana mndu ta katihata wu, zlidivazla həŋ demdem. Ma tsunus Lazglafta ta gumani ta həŋ. ¹⁷ Tsaw nzanza Mgham Lazglafta kawadaga nda i'i, ka vlihatá tsi ta mbraku, kəl yu ka kdanaktá mna gwadani, ka snanɲá inda gwal kul nzakway ka la Yahuda. Katigipkata Lazglafta guli ma wa rveri. ¹⁸ Nda sna yu guli ná, dza'a katigipkata Lazglafta ma inda ghwadaka skwi. Dza'a katay

ta i'i ɲa lafa dá ta luwa da vla ga mghamani. ɲani glaku ɲa kdekedzen. Amin!

Gazgu

¹⁹ Ka ganaghata ka ta zgu ta i Priskila, nda Akilas, nda gwal ga Unesifura† tani guli. ²⁰ Ta ma luwa Kwareŋt na Irasta. Ma luwa Miletus zlanata yu ta Trufim kul dughwanaku‡. ²¹ Ka ɲavata ka, ka sabi misimmisim ma kdaku fitika mazlam.

Ta ga zgu i Yubulus, nda Pudensa nda Linusa, nda Klawdiya, nda inda zwanama, ɲa gha.

²² Ka nza Mgham Lazglafta nda kagha.

Ka nza zdakatahuda Lazglafta guli nda kaghuni demdem!

* **4:10** Demaska: Ngha ta Kwelasuha 4:14, Filimunɲ 24. Tit, ngha ta 2 La Kwareŋt 8:23, Galat 2:3, Tit 1:4. † **4:11** Lukwa: Ngha ta Kwelasuha 4:14, Filimunɲ 24. Markus: Ngha ta Slna gwal ghunay 12:12, 25, Kwelasuha 4:10 Filimunɲ 24. ‡ **4:12** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, Afisus 6:21. 22, Kwelasuha 4:7. 8. § **4:13** Tesik: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:6. Delewera: Huta rini, katkatatani ɲa tuwak, ka ɲa gu a tsi ta payafta lu ɲa vindi tida. * **4:14** Alegzandra: Ngha ta 1 Timute 1:20. Mgham, skwi ya maga tsi: Grafgra nda Zabura 62:13, Mahdihdi 24:12, Ruma 2:6. † **4:19** I Priskila nda Akila: Ngha ta Slna gwal ghunay 18:2. Unesifura: Ngha ta 1:16-17. ‡ **4:20** Irasta: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:22, Ruma 16:23. Trufim: Ngha ta Slna gwal ghunay 20:4, 21:29.

Tsgha ta lwa Pwal ña Titus

Ga zgu

¹ I'i Pwal ta nzakway ka kwalva Lazglafta, ghunatá mnda Yesu Kristi, ña katanjá mnduha dagap Lazglafta ña nzakway ka ñani, ña snanamtá hən ta vərđaka tagha skwi ta maramatá tva nzaku ta zdəganatá Lazglafta ya. ² Ña nzakwa tañ nda fatá ghən ta mutsa hafu ña kđekedzen, kabga ghadaghada Lazglafta kul had ta tsakalawi ta tamaftá imi ta sləmən, ma kđaku tsi ka tsaftá ghənja hadik. ³ Ka kliginjá Lazglafta ta gwadani ña mnduha ma fitik ya kumañ ña nda ma mna gwadani. Tsatsi Lazglafta mnda mba mndu ta ghunaftá i'i ña magay.

⁴ Ña kagha Titus*, vərđa zwanja da ma zlghay nda ñuduf ta vinda yu. Ka nza zđakatahudi nda zđakwa Da mu Lazglafta nda Yesu Kristi mnda mba amu kawadaga nda kagha.

Mndərga nzaku ta ranjá mnda mali mataba guyata ghən

⁵ Zlaghazla yu ma luwa Kret ña payanata gha ta skwiha ta padaku. Ka zabapta ka ta gwal nga Igliz ma inda luwa manda ya taghaghaf yu. ⁶ Tsa gwal dza'a zabapta ka ya ná, gwal kul had gwada ta ghənja tañ katsi, gwal turtuk turtuk markwa tañ, zlghafzlgha ka zwana tañ ta Yesu, ksu a sli'ij ta hən wu, had hən ta mbrəs wu, katsi. ⁷ Mndu kul had gwada ta ghənani katsi, kabga slna Lazglafta ta magə tsi. Má ma nza tsi ka mndu tsu'aslanşlanja, ka mndu ta gufwaku ñudufani, ka mndu ta ghuyaku, ka mnda ghazenzen, ma nza tsi ka mndu ta nənəbaptá mndu ma tseđi. ⁸ Ta tsu'ay katsi ta mndu ga tañ, ta đvay katsi ta maga skwi

đina, mndu nda hanata ghən katsi, tđukwa mndu katsi, mndu nda ghuđa katsi, mndu ta nga ghənani katsi. ⁹ Mndu ta lavinjta ñanata gwada Lazglafta tađta skwi manda va ya taghanaf lu katsi. Tsaya dza'a kəl tsi ka pərđafta katanjá sanlaha nda taghanaftá skwi tđukwa manda va ya ta raku ta hən, ña maranantá krughuva tañ ta gwal ta mbəđanaftá† gwada.

¹⁰ Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha gwal kul had ta sna gwada da mndu, ta tsađaku, ta babara mnduha. Wya mal mataba gwal nda tsatsa fafađa tañ na tsa gwal ta maga tsa skwiha ya. ¹¹ Ka hanafta lu ta wi ta hən, kabga ta bađa nzaku ma həga ga mndu hən nda tagha skwiha kul raku ña mndu, ña mutsa skwi ta tvi kul đinaku. ¹² Ka sana slayan mataba la Kret ta mnay na: «Tsakalawi slna la Kret, la tsuday hən, la yadi, la mahahau' hən,» ka'a. ¹³ Ta ña tsa mndu ya tsa gwada ya. Mantsa tama, dvanaghadva ta hən ka đđanđa, ka ksa hən ta tva Lazglafta đina. ¹⁴ Dəvanagha dva ta hən ka zlanja hən ta sna tsa garaku ta garə la Yahuda, nda tsa zlahuha mnduha ta mbəđanata hul ta kahwathwata ya. ¹⁵ Nda ghuđa inda skwi demdem ña gwal nda ghuđa. Had skwi nda ghuđa da gwal kul ghuđaku kul zlghaftá gwada Lazglafta wu, đina a ndana tañ wu, đina a ghunislaka tañ wa. ¹⁶ Nda sna ñni ta Lazglafta ka hən ta mnay, nda ta tva skwi ta magə hən ya ná, sna a hən ta Lazglafta wu, nda nza hən ka skwa mbiday ka gwal mbrəs, lavinj a hən ta magatá skwi đina dər ka ki'a wa.

2

Tva nzakwa mnda zlghay nda ñuduf

* 1:4 Tit: Ngha ta 2 La Kwarentj 8:23, Galat 2:3, 2 Timute 4:10. † 1:9 Aya 6-9: Gray nda Timute 3:2-7.

¹ Wya skwi dza'a kagha magay: Nɔvɔnɔ ka tagha ka ɲa mnduha ta hyahya skwi ta ghəɲa dina. ² Ka mna ka ɲa la galata mndu, ka nzata həɲ nda hanatá ghəɲ ka gwal nda ra vla glaku ɲa tan, ka gwal nda vərda ghunislak da həɲ, nda zlgħay nda ɲuduf tdukwa, nda vərda dvu, ka nzata həɲ ka gwal ksa ɲuduf guli. ³ Mantsa ka ka da mnanatá la galata mi'aha guli, ɲa magay tan ta ɲərma skwi manda ya ta zdəganatá Lazglafta. Yaha həɲ da tsa mndəra mndu, yaha həɲ da ghuyaku, ka tagha həɲ ta skwi dīnadīna ɲa sanlaha. ⁴ Mantsa ya tama dza'a kəl həɲ ka taghanaftá daghala mi'aha ta dva zə'alha tan nda zwana tan, ⁵ nda tva ndanu tdukwa, ta həɲ. Ka nzakwa həɲ ka gwal nda ghuḅa. Ka ɲanata həɲ ta həga tan dīna. Ka nzakwa həɲ ka ɲərma mi'aha. Ka sna həɲ ta gwada da zə'alha tan. Mantsa ya ka həɲ da magay kada kwala lu ta vza rutsak ta gwada Lazglafta.

⁶ Ka mnanata ka ta zwana duhwalha guli, ka hananata həɲ ta həɲ ⁷ ma inda skwi. Kagha guli, ka maga ka ta skwi dīna ɲa ngħay tan ta kagha, ɲa ksay tan ta sada gha. Nda ɲuduf turtuk káka tagha skwi ta taghə ka ɲa tan. Yaha ka da tsabaku. ⁸ Hyahya gwada káka mnay, ɲa ksutani ta gwal mbaɗanaftá gwada ka hula kada kwala həɲ mutsaftá vzaftá rutsak ta amu.

⁹ Ka mnanata ka ta la vu'aha guli, ka sna həɲ ta gwada da danahəga tan ma inda skwi. Ka maganata həɲ ta skwi dza'a zdanaftá ɲuduf ta həɲ. Yaha həɲ da mbaɗawi nda həɲ guli. ¹⁰ Yaha həɲ da kasaɲtá skwiha tan. ɲərma skwi ka həɲ da magay katək, kada grafta danahəga tan kazlay: Tudukwa mnduha həɲ kə'a. Mantsa dza'a kəl mnduha ka ghuba

tsa skwiha ta taghə mu ta ghəɲa Lazglafta mnda mba amu ya.

Mbanafta Lazglafta ta mnduha ma dmakwa tan

¹¹ Dina ka magay mnduha Lazglafta ta tsa skwiha mnə yu ya, kabga maraɲmara Lazglafta ta zdakatahudani ta nzakway ka dzuḅaya mbaku ɲa inda mnduha demdem, ɲa mutsay tan ta mbaku. ¹² Tsa zdakatahudi vlama Lazglafta ya, ta taghamatá kwal kul mbəɗglanatá hul, ɲa kwal kul maməgəltá skwa ghəɲa hadik, ɲa nzay mu ta nzakwa mu ma na ghəɲa hadik na nda hanatá ghəɲ, nda maga skwi tdukwa, nda sna gwada Lazglafta, ¹³ ma na nzakwa mu ta kzla ɲərma fitik faf mu ta ghəɲ tida dza'a maravata glakwa Lazglafta dagala, ta nzakway ka Yesu Kristi mnda mba amu ya, ¹⁴ ta vlatá ghəɲani ka mtuta ma vla mu ɲa varagamapta ma dmakwa mu, ɲa nzakwa mu ka gwal nda ghuḅa ta kəmani, kada nuta mu ka mnduhani ta mama maga ɲərma* slnaha inda fitik.

¹⁵ Mantsa ya káka da taghanaftá həɲ. Ka vlanɲa ka ta mbraku ta həɲ. Ka dvanaghata ka ta gwal kul sna gwada nda inda mbraku ya vlagħa Lazglafta. Yaha mnduha da hərtəta ta kagha.

3

Nzaku ta raɲtá mnda zlgħay nda ɲuduf

¹ Havanakhava ta gwal zlgħay nda ɲuduf, ka hanaganata həɲ ta ghəɲ mista mghamha* nda ya da la ɲumna ka maga həɲ ta skwi ta mnanata lu ta həɲ. ² Mnanamna ta həɲ, yaha həɲ da mna ghwadaka skwi ta mndu, nda zdaku ka həɲ nzaku nda mndu. Ka gwal dzra nzaku ka həɲ, leḅtekwā ka həɲ

* **2:14** Gray nda Zabura 130:8, Izekiyel 37:23, Sabi 19:5, Vrafta ta zlahu 14:2, 1 Piyer 2:9 Ifesuha

2:10. * **3:1** Gray nda Ruma 13:1, 1 Piyer 2:13.

nzata nda inda mndu, ³ kabga si ka rgha dər amu ghalya, hađ mu si ta sna gwada da mndu wa. Si nda zada mu, ka nzaku mu ka vu'a maga ghwadaka skwi nda hara'u ta iri. Ta nzaku nda sidi kawadaga nda ghudzaku mu ta nzaku, prak ma ka mbida amu. Ta husanjhusa amu ta mnduha, ta husamahusa mnduha guli. ⁴ Ama, manda maranta Lazglafta mnda mba amu ta zđakwani nda dva mndani katakata, ⁵ ka mbamafta tsi. Vəl magata mu ta skwiha tdukwa a wu, hidahida tawa tsi ta amu, ka ghuđimista mbrakwa Sulkum nda ghuđa,† kəl mu ka mutsafta lfida yaku. ⁶ Tsa Sulkum nda ghuđa ghunaga Lazglafta nda ma Yesu Kristi ya ta ndəghanafta njudufa mu. ⁷ Mantša ya kə'a zđantahudi ka namafta ka nərma mnduha nja mutsay mu ta hafu nja kdekedzen ya faf mu ta ghəj tida. ⁸ Vərda skwi na gwada ta mnə yu na.

Ka gdata ka ta mna tsa gwada ya ka nđanja nja mnduha, kada maga gwal zlgay nda njuduf ta nərma skwiha inda fitik. Tsa ya vərda skwi ta kata mnduha. ⁹ Tsaghutsa ta vgha nda zlərdutawi ka bətbət ta ghəja gwada ta mbəda mndəra mndu‡ nda ya nda gwada ta ghəja zlahā Musa. Hađ hayhaya tsa skwiha ya wu, kata a ta mndu wa. ¹⁰ Ka mamu mndu ta kladamtā daga vgha da taba gwal zlgay nda njuduf kati, ka dvanaghata ka karaku. Ka ta zlan a tsi tahula dvəglanaghata gha ka mahis§ wu, ka zlinja ka ta tvani. ¹¹ Mndərga tsa mndu ta daga mndu mantša ya nā, nda sna kazlay: Nda zada yu ma tvi kə'a. Ta kəma ta kəma ta dza'a tsi nda maga dmaku, nda má dzvudzvani ksuvuta tsi ta nani.

¹² Ka ghunadapghuna yu ta Artimas ka Tisik a tsi kati, ka saba ka misimmisim slidighata ma Nikwapwalis, kabga hada dza'a za yu ta fwaka da, ka yu ndanapta. ¹³ Ma fitik dza'a sli'afta i Zenas mnda tsa guma nda Apwalus ma Kret ka sli'i ya, ka katanja ka ta həj, da htugudunja skwi ta həj ma tvi. ¹⁴ Dina ka taghanafta gwal zlgay nda njuduf manda amu ta navata ka maga skwiha dinadina, nja katanja tan ta gwal htaghū skwi da həj, kabga dza'a mutsay həj ta nisəla tan.

Ga zgu nja kdinta

¹⁵ Ta ga zgu inda gwal kawadaga nda i'i nja gha, ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha u ma zlgay nda njuduf.

Ka nza zđakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

Hidaku vlan lu ta Titus

† 3:5 Gray nda Yuhwana 3:5. ‡ 3:9 Ngha ta 1 Timote 1:4. § 3:10 Gray nda Mata 18:15-17.

Tsgha ta lwa Pwal ɲa Filimuj

Ga zgu

¹ I'i Pwal Tsam lu ma gamak ta ghəɲa vəl maganata dā ta slna ta Yesu Kristi*, kawadaga nda zwanjama mu Timute ɲni ta vindaghafata, a gra Filimuj ta nzakway ta gwa ghəɲ nda aɲni ma mndərga na slna na.

² Ta ga zgu ɲni ɲa mukuma mu Apiya nda Artipus† ya ta wda slna Lazglafta manda aɲni guli. Ta ga zgu ɲni guli ɲa pɔakwa sanlaha ma Igliz ta tska vgha ma həga ga ghuni ka maga du'a. ³ Ka nza zdakatahuda Lazglafta Da nda Mghama mu Yesu Kristi ta ghəɲa ghuni. Ka vlaghunata həɲ ta zdaku.

Rfay Pwal ta Lazglafta ta ghəɲa Filimuj

⁴ Inda fitika magay dā ta du'a, ta kulay yu ta hga gha, ka rfa Lazglafta ta ghəɲa kagha, ⁵ kabga snidighasna na zlghay ya zlghaf ka ta Mghama mu Yesu Kristi, nda dʋuta ya dʋu ka kahwathwata ta gwal zlghay nda ɲuduf. ⁶ Ta maga du'a yu da Lazglafta ka maravata pghatá ghəɲa na zlghay nda ɲuduf nda gwa u mida na, nda ma slna u. Mantsa, ka zlagapta ɲərma skwi ta kumə ɲni ta magata gha ɲa Kristi bɔaɲay ta daɓi. ⁷ Zwanjama dā, mndərga tsa dʋu ta dʋu ka ta gwal zlghay nda ɲuduf ya ná, vlihavla ta rfu, ta ufiha ta vgha guli, kabga dʋudʋa ka ta gwal zlghay nda ɲuduf, ka mbanafá həɲ.

Ndəba dzva Pwal da Filimuj ɲa tsu'afá Unesima

⁸ Aɲ mndani, má si slaghusla yu ma nzakwa dā ka ghunatá mnda Kristi, má ɲa mnaghatá tva skwi

ma ɲa magay gha dīna. ⁹ Ama dzvu ta ndəbu yu da kagha nda ma dʋu. I'i Pwal ya, glata mndu yu guli, wana ndanana tsamtsa lu ta i'i ma gamak, kabga maganata dā ta slna ta Yesu Kristi. ¹⁰ Ta ndəba dzvu yu da kagha ta ghəɲa zwanjama dā Unesima ya mutsaf yu ma Kristi, ma na nzakwa dā ma gamak na. ¹¹ Wya si had hayhayani da kagha ghalya wa. Ndana tama, dza'a katay ta kagha nda i'i tani.

¹² Wya yu ta ghunədaghapta, ya hara dā ya. ¹³ Si má ta kumay yu ta ɲaghuta tavata i'i hadna ma na nza-kwa dā tsam lu ma gamak ta ghəɲa Lfida Gwada, má ɲa magihatá slna ma vla gha, ya má da dawu yu ta magihata gha. ¹⁴ Tsaw tama ná, laviɲ a yu ta magay ga ghəɲ ga ghəɲa dā kul snanatá yu da kagha wu, ba má da kagha katsi sabi da nzakw tsa zdakwa gha ya ka mbla kagha.

¹⁵ Ba kada vrəglavafata nzakwa ghuni ɲa kɔkɔedzɛɲ ká skwi nda Unesima kəl tsi ka dgata vgha nda kagha ɲa fitik kwitikw. ¹⁶ Ndanana ná, ta ka vu'a a nzakwani wu, mal tsatsi ka vu'a, nda nza ka zwanjama mu tegedteged. Dʋudʋa i'i, kagha yeya dza'a kwal kul dʋafata rki. Mnda səla ya, zwanjama gha ya guli ma Kristi.

¹⁷ Ka si klafkla ka ta i'i ka gra gha katsi ná, ka zlghafata ka manda skwi vərda i'i ta zlghə ka. ¹⁸ Ka si mamu dmaku mataba ghuni, nda ya ka mamu skwa gha dā tsi, da i'i dawa ka. ¹⁹ I'i Pwal, ta vindafata nda dzva dā ya, dza'a play yu, dməɲa dā kagha ma zlgha nda ɲuduf a skwi ta kumə yu ta mnay guli wa. ²⁰ Mantsa zwanjama dā, ta ndəba dzvu yu da kagha ma hga Mghama mu, ka lɔihata ka ta ɲudufa dā ma guyatá vgha u ma Kristi.

²¹ Ta vindi yu ta na delewer na ná, nda sna yu kazlay: Dza'a mag-

* 1:1 Ngha ta ayaha 13, 22 nda 23. † 1:2 Ngha ta Ruma. 16:5.

ihamaga ka ta skwi ta dawu yu da kagha, nda sna yu guli dza'a magamaga ka ka malaghutá ya mna yu kə'a.

²² Mantsa, ta daway yu ta payidifta gha ta dzuguvi guli. Ta grafta yu ná, dza'a tsu'aftsu'a Lazglafta ta du'a ghuni ɲa vlihatani ta tvi ɲa ʃhadaghata dá da kaghuni.

Ga zgu ɲa dza ghəɲa gwada

²³ Ta ga zgu Ipafras[‡] ɲa gha, ya tsam lu ma gamak kawadaga nda i'i ta ghəɲa maganatani ta slna ta Yesu Kristi. ²⁴ Ta ga zgu i Markus nda Aristarkus nda Demaska nda Lukwa, gwal ta ksə ɲni ta slna[§] kawadaga da həɲ, ɲa gha guli.

²⁵ Ka nza zɗakatahuda Mghama mu Yesu Kristi nda kaghuni.

[‡] **1:23** Ipafras: Ngha ta Kwalasuha 1:7, 4:12. **§ 1:24** Markus: Ngha ta 2 Timute 4:11, Aristarkus: Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, 27:2, Kwalasuha 4:10. Demas: Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:10. Lukwa Ngha ta Kwalasuha 4:14, 2 Timute 4:11.

Tsgha ta lwi ña La Hebru

Gwadgamata Lazglafta nda ma Zwanjani

¹ Manda ghalya ná, nda kda fitika Lazglafta ta gwadganatá dzidziha mu nda ta tvi kavghakavgha nda ma wa la anabi. ² Ama ndanana, nda ma Zwanjani ta gwada Lazglafta ta gwada nda amu. Ma fitika zlagigijta Lazglafta ta ghəña hadik* ná, nda tsa Zwanjani ya zlagigij tsi. Tsa Zwanjani ya guli fanagha tsi ta ga mgham ta ghəña inda skwi. ³ Tsa Zwanjani ya ta mara glakwa Lazglafta. Manda va nzakwa Lazglafta ya ná, manda va tsaya nzakwa tsatsi guli. Nda ma mbrakwa gwadani ñanata tsi ta inda skwi ta ghəña hadik. Tahula kdijntani ta magatá slna ghuñjta dmakwa mnduha, ka nzatá tsi ta luwa nda ga zeghwa Lazglafta† ya ta ga mgham ta ghəña inda skwi.

Mal Yesu ka inda duhwalha Lazglafta

⁴ Mantsa ya kəl tsa Zwanjani ya ka malaghutá duhwalha Lazglafta, manda va hgu ya vlanj tsi ka malaghutá ña tanj ya. ⁵ Had duh-wala Lazglafta ya ta kdə walanjta Lazglafta ta mnanata kazlay:

«Kagha ná, Zwanjani da ka, nda nza yu ka Da gha daga gita» ka'a wa. Had ya guli ta kdə walanjta tsi ta mnanata kazlay: Dza'a nzakway yu ka Da gha, dza'a nzakway kagha ka Zwanjani da† ka'a guli wa.

⁶ Sana skwi guli, ma fitika dza'a Lazglafta ghunagatá kdakwa Zwanjani da ghəña hadik, ka'a mantsa:

«Ka tsəlba inda duhwalha Lazglafta ta tsəlbu ñani,» ka'a.

⁷ Ama wya ka'a mnata ta ghəña duhwalani:

«Gwal kshiatá slna hahəñ, ña nanaftá həñ manda falak, ña nzakwa tanj manda ghanika vu,»§ ka'a.

⁸ Ña Zwanjani ya, wya ka Lazglafta mnata ta ghəñani:

«Dughurukwa ga mghama gha Lazglafta ná, nda nza ña kdekedzen. Dafa ga mghama gha ná, nda nza ña ga mgham ta ghəña mnduha nda tvi tdukwa.

⁹ Skwiha tdukwatdukwa ta zdəgaghatá kagha, dfa a kagha ta ghwadaka skwiha wa.

Tsaya kəl Da gha Lazglafta ka pghaghaghatá rda zdəghaftá ñuduf,

ka dvtá tsi ta kagha ka malaghutá graha* gha,» ka'a.

¹⁰ Ka'a guli:

«Kagha ná, Mgham ka. Ma zraftani, kagha ta magaftá ghəña hadik.

Luwa guli ná, magatá slna dzva gha ya.

¹¹ Inda tsa skwi ya ná, dza'a hərdu hərda həñ.

Ama kagha ná, nda nza kagha ña kdekedzen.

Tsa hadik ya nda luwa tani ná, dza'a haluhala həñ manda halakwa lgut.

¹² Manda ya ta mbsafta lu ta lgut ya, manda tsaya dza'a mbsafta ka ta həñ.

Dza'a mbədavafmbəda həñ, manda ya ta mbədavaf gha.

Ama kagha, manda va tsa nzakwa gha ya ná,

manda va tsaya ka, had kdavakta† nzakwa gha wa.»

* 1:2 Ngha ta Yuh. 1:3. † 1:3 Ngha ta Zab 110:1. ‡ 1:5 Ngha ta Zab 2:7 nda 2 Sam. 7:14.

§ 1:7 Aya. 6:7. Vrafta ta zlahu 32:43 nda Zab 104:4. * 1:9 Aya. 8:9. Ngha ta Zab 45:7-8. † 1:12 Aya. 10:12. Zab 102:26-28.

13 Ta walaŋ a Lazglafta ta mnanatá ya dər turtuk mataba duhwalhani kazlay:

«Sawi nzata nda ga zeghwa ɗa, dza'a pghapgha yu ta ghumaha gha

ŋa nzakwa taŋ ka skwata pgha səlaha† gha» kə'a wa.

14 Duhwalha Lazglafta ná, sulkumha ta maganatá slna ta Lazglafta, ta ghwanu lu ta həŋ ŋa katanťá gwal ta nzakway ŋa mutsa mbaku ya.

2

Mbaku ta fərtuta katakata

1 Tsaya tama ná, nda ra ka sganaghata mu ta maga ɗasuwa nda skwi ya snan mu, kada kwala mu ta zwaduta ma tvi. 2 Tsa gwada si ta mnə duhwalha Lazglafta* ghalya ya ná, nda mbra nzakwani. Inda gwal ta kwal kul klaftá tsa gwada ya ka gwada, ka kwalaghutá snata ná, mutsafmutsa həŋ ta guma ya ta ranťá həŋ. 3 Ka si mantsa ya tsi, waka amu dza'a ndapta ma tsa guma ya, ka si kwalaghukwala mu ta tsa glakwa glakwa mbaku ya tama? Wya tinəl Mgham Yesu ta mna tsa gwada ta mbaku ya tama, ka sgamaghatá gwal ta snanťá tsa gwada ya guli kazlay: Kahwathwata tsa gwada ya kə'a. 4 Ka ŋlanaghatá Lazglafta kaghəŋani guli ta tsa gwada taŋ ya, nda ma maga ŋizlaha, nda ma skwiha ka mandərmimi,† nda mazənzəmha kavghakavgha. Dəganafha Sulkum nda ghuɓa ta slna ta mnduha ŋa maga skwiha kavghakavgha manda ya kumaŋ tsi guli.

Mndu ya ta hla mnduha da mbaku

5 Mantsa ya ná, duhwalhani a vlan Lazglafta ta ga mgham ta

ghəŋa zamana ta sagha ta mnə mu ya wa. 6 Katək ná, wya ka sana mndu vindafta ma deftera Lazglafta:

«Sanawu mndu ka ka ní Lazglafta kəl ka ka havapta ka tsatsi.

Sanawu mnda səla kəl ka ka ng-hapta ka tsatsi na?

7 An mndani, vraganavgha ka gudzekw ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta.

Tahula tsa, ka fanaghatá ka ta glaku nda sgit.

8 Ka vlanťá ka ta ga mgham‡ ta ghəŋa inda skwi demdem,» ka'a.

Ka vlanťá Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa inda skwi, ka lu ya ná, had sana skwi kul had tsi ta ga mgham ta ghəŋani nda tsaya wa. An mndani, ta ngha a mu karaku kazlay: Ta gay mndu ta mgham ta ghəŋa inda skwi kə'a wa. 9 Tsa mndu vragana lu ŋa fitik kwitikw mista duhwalha Lazglafta ta nzakway ka Yesu ya nghan amu. Ka vlanťá Lazglafta ta glaku, nda sgit ta ghəŋa vəl mtutani, ka ghuytá ɗanwa. Mantsa ya tama, ma zɗakatahuda Lazglafta ná, ka ŋa inda mndu ɗanťa tsi ta mtaku.

10 Inda skwi ná, Lazglafta ta magafta. Ka ŋani nzakwani guli. Mantsa, ka ɗvaftá Lazglafta ta payaftá Yesu nda ma ghuya ɗanwa ya ghuyə tsi, kada mutsafta ndəghata mnduha ta nzaku ka zwanani, ŋa hlayni ta həŋ da glakwani. Yesu tsa mndu dza'a hla həŋ da mbaku ya.

11 Tsa mndu ta ghuɓa mndu ya nda tsa gwal ghuɓin lu ya tani ná, ma da turtuk həŋ. Tsaya tsa kwal hula ksanťá Yesu ka hga həŋ ka zwanamani ya. Ka'a nda Lazglafta mantsa:

12 «Dza'a mnanmna yu ta hga gha da zwanama ɗa.

† 1:13 Ngha ta Zab 110:1. * 2:2 Duhwala Lazglafta si ta kla Iwa Lazglafta ghalya Slna gwal ghunay 7:53. † 2:4 Ngha ta Markus 16:17-18, 20, 5:12. ‡ 2:8 Aya. 6:8. Ngha ta Zabura 8:5-7.

Dza'a zləzlvay yu ta hga gha mataba tskata mnduha, §» ka'a.

¹³ Ka'a guli mantsa:

«I'i ná, nda fa ghəja da dar ka ɲa Lazglafta,» ka'a.

Ka'a guli na:

«Wana yu kawadaga nda zwaniha ya vliha* Lazglafta,» ka'a.

¹⁴ Tsa zwaniha mnə tsi ya ná, mnda səla həj demdem. Ka nutá Yesu ka ghəjani guli ka mnda səla manda va hahəj, kada laviŋta tsi ta mtuta, ɲa nanatá halaway ta ɲanatá mbrakwa mtaku ya, ka mbegi. ¹⁵ Mantsa ya magata Yesu, ɲa zlu'agaptá həj ta gđata ta nzaku ma zləja mtaku ya ta niŋtá həj ka vu'ani ya. ¹⁶ Mantsa ya nzakwani, duhwalha Lazglafta a sa tsi da katanja wa. Zivra Abraham† ya sa tsi da katanja. ¹⁷ Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka nutani ka gra vgha nda zwanamani, kada nzakwa tsi ka mali ta ghəja gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta. Tsatsi ná, dagala tawa hidahida da tsi, ɲərma ya ma slna Lazglafta, ɲa platá dmakwa mnduha.† ¹⁸ Ndanana tama, laviŋlava ta katanja gwal ta dzəghu halaway, kabga dzghandzgha lu ta tsatsi ka ghəjani, ka ghuyanaptá danja.

3

Yesu mali ta ghəja Musa

¹ Mantsa tama zwanama, kaghuni gwal hgan Lazglafta ɲa nzakw ka ɲani, fafwa ndana ghuni ta Yesu ghunatá mnda Lazglafta, ka mali ta ghəja gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta ya. Tsatsi tsa zlg haf mu ta mnə mu banluwa ya. ² Yesu ná, Lazglafta ta zbafta ɲa maga tsa slna ya. «Ka nzaku tsi ka ɲərma mndu ma tsa slna ya, ma nzakwani da

Lazglafta manda va ɲa Musa, ma magayni ta slnani ɲa inda gwal ma həga Lazglafta* ya.» ³ Mal mndu ta ba həga ta vlanja lu ta sgit ɲani, ka vərda tsa həga ya. Mantsa ya ná, dina ka vlanja glaku ta Yesu ka malaghutá ɲa Musa. ⁴ Inda həga ná, mndu ta bafta. Mndu ta bafta inda skwi guli ná, Lazglafta ya. ⁵ Musa ná, ɲərma mndu ya ma slna si ta magə tsi ma inda həga Lazglafta. Slənani ná, mnananja mnduha ta skwiha má dza'a mnə Lazglafta ya. ⁶ Kristi ná, zwan ja nzanaghata ta ghəja həga ya. Amu tsa həgani ya, ka gđanagda mu ta ɲanatá zlg hay nda ɲudufa mu, ka ghərba y mu ta ghərba ku ma fatá ghəja mu.

Mbi'a vgha fana Lazglafta ta mnduhani

⁷ Tsaya tama kəl Sulkum nda ghuša ka mnay kazlay:

«Gita, ka nda sna kuni ta lwani,

⁸ yaha kuni təjanaptá ghəja ghuni manda ɲa dzidziha ghuni, ta sli'anaptá gwada ma fitika dzəghanta tan ja Lazglafta ma mtak ya.

⁹ Ka Lazglafta ná, kulam nda nghanja tan ja ɲərma skwi magə yu ɲa tan ja ma vaku fwad mbsak ná,

ka dzəghihatá həj.

¹⁰ Tsaya tama kəl yu ka gaptá sidi nda həj.

Ka yu mantsa:

“Ta dza'a ta kəma ta kəma həj nda ghwadaka ndanu, sna a həj ta skwi ta kumə yu da həj wa.”

¹¹ Ma tsa gatá sida da ya ná, wadawada yu,

had həj dza'a walanja lami da tsa vla mbi'a† vgha payanaf yu ta həj ya wa,» ka'a.

¹² Dasuwa ka kuni zwanama da, yaha ya dər turtuk mataba

§ 2:12 Ngha ta Zabura 22:23. * 2:13 Ngha ta Isaya 8:17, 18. † 2:16 Ngha ta Isaya 41:8-9.

‡ 2:17 Ngha ta Livitik. 4:20, 26, 35 nda 16:6, 10, 11. * 3:2 Ngha ta Mbsak 12:7 nda skwi ya

vindiŋ lu mistani ɲa ɲanata. † 3:11 Aya 7-11, Zabura 95:7-1.

ghuni da nzata nda ghwadaka nɔɔɔɔ ka zlanavatá Lazglafta ta vla hafu ya. ¹³ Ta hgay Lazglafta ta kaghuni «gita» guli. Mbruvuswa vgha ghuni inda fitik, kada kwala dmaku nanaghatá kaghuni, da tɔɔɔɔnaftá ya dɔɔɔ turtuk ma kaghuni ta ghɔɔɔ. ¹⁴ Amu ná, graha Yesu Kristi mu ka nɔɔɔɔɔ mu his his dzvu ta kahwathwata fatá ghɔɔɔ ya mutsaf mu daga tɔɔɔɔɔɔ ya.

¹⁵ Wya ka lu mnata daga ghalya: «Gita, ka nda sna kuni ta lwani, yaha kuni tɔɔɔɔnaftá ghɔɔɔɔ ghuni, manda nɔɔ dzidziha ghuni ta sli'anaftá gwada nda tsi† ya.»

¹⁶ I wa tsa mnduha ta snanɔɔɔ lwa Lazglafta ka sli'anaftá hɔɔɔ ta gwada nda tsi ya na? Tsa gwal ta sabɔ ta hadika Masar hlagap Musa ta hɔɔɔ ya a ra? ¹⁷ Ta ghɔɔɔɔ i wa ta ga Lazglafta ta sidi ma tsa vaku fwad mbsak ya guli na? Ta ghɔɔɔ tsa gwal ta gatá dmaku ka rwutá hɔɔɔ ma mtak ya a ra? ¹⁸ Nɔɔ i wa wadata tsi kazlay: Had hɔɔɔ dza'a walaɔɔta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf tsi ta hɔɔɔ ya wu kɔɔ'a ya na? Nɔɔ tsa gwal ta sli'anaftá§ gwada ya a ra? ¹⁹ Nda ngha mu ná, traptra ta hɔɔɔ ta lami da tsa vla mbi'a vgha payanaf lu ta hɔɔɔ ya, kabga kwalaghuta tɔɔɔ ta zlghafta.

4

¹ Tshala tamafta Lazglafta ta imi ta slɔɔɔɔ kazlay: Dza'a laviɔɔɔɔ kuni ta lami da vla mbi'a vgha ya payaghunaf ya kɔɔ'a ya, dasuwa ka kuni tama, da pdaghutá sani dɔɔɔ turtuk mataba ghuni ka kwal lami. ² Guli ná, mnamamna lu ta Lfida Gwada manda va ya mnana lu ta dzidziha mu ghalya. Ama katanɔɔ a tsa gwada mnana lu ta hɔɔɔ ya dekdek wa. Manda snanɔɔɔ tɔɔɔ ta

tsa gwada ya, ka kwalaghutá hɔɔɔ ta zlghafta nda nɔɔɔɔɔ tɔɔɔ. ³ Amu gwal ta zlghaftá tsa gwada ya dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha ya. Ka Lazglafta mnata na:

«Wadawada yu ma gatá sida da: Dza'a nghay yu ka waka hɔɔɔ dza'a lami da tsa vla mbi'a vgha* si payanaf yu ta hɔɔɔ ya,» ka'a.

Anɔɔ mndani, kdɔɔɔka da magatá slna daga ma zrafta ghɔɔɔ hadik. ⁴ Ka lu mnata ma sana vli ma deftera Lazglafta ta ghɔɔɔ mandɔɔɔɔɔ fitik na: «Badu mandɔɔɔɔɔ fitik mbi'apta Lazglafta ta vghani ma inda slnani†,» ka'a. ⁵ Ka'a guli manda va ya ghada tsi ta mnata na: «Had hɔɔɔ dza'a walaɔɔta lami da tsa vla mbi'a vgha‡ ya si payanaf yu ta hɔɔɔ ya wu,» ka'a. ⁶ Tsa gwal ta snanɔɔɔ tɔɔɔɔ ta tsa Lfida Gwada ya ná, lamɔ a hɔɔɔ wu, kabga kwalaghuta tɔɔɔ ta snanatá gwada Lazglafta. Tsaw nda ghada fata Lazglafta kazlay: Dza'a lamla sanlaha kɔɔ'a guli. ⁷ Tsaya tama kɔɔ tsi ka tsɔɔɔɔɔ sana fitik ta nzakway ka «gita». Di'ɔɔ fitik tahula tsa, ka mnigintá tsi ta tsa gwada ya nda ma wa Dawuda, ta slanaghata lu ta vindatani:

Gita, ka snanɔɔɔ kuni ta lwani, yaha kuni da tɔɔɔnaftá ghɔɔɔ§ ghuni kɔɔ'a ya.

⁸ Ka si má va ɔɔɔɔɔnɔɔ ɔɔɔ Dzesuwa ta hɔɔɔ da tsa vla mbi'a vgha* ya ná, má mnɔɔɔɔ a Lazglafta ta gwada ta tsa sana fitik ya wa. ⁹ Tsaya tama ná, ta mamu tsa mbi'a vgha ya nɔɔ mnduha Lazglafta manda va tsa fitika mbi'a vgha badu mandɔɔɔɔɔ ya. ¹⁰ Mndu ya ta lami da vla mbi'a vgha ya payaf Lazglafta ya ná, ta mbi'a vgha tsatsi guli ma nɔɔɔ ma slna manda

† 3:15 Zabura 95:7-8, manda ya mnaf gwada Grek nɔɔ ghalya mnafta lu. § 3:18 Aya 16-18: Ngha ta Mbsak 14:1-35. Aya 18: Zabura 95:11.

* 4:3 Ngha ta Zabura 95:11. † 4:4 Zrafta 2:2. ‡ 4:5 Zabura 95:11. § 4:7 Zabura 95:7-8, manda nɔɔ gwada Grek nɔɔ ghalya mnaf ta lu.

* 4:8 Ngha ta Vrafta ta zlahu 31:7, Dzesuwa 22:4.

mbi'apta mbi'ap Lazglafta ma njani ya guli. ¹¹ Tsaya tama ná, njavamaŋa ka lama mu da tsa vla mbi'a vgha ya. Dasuwa ka mu da kwalaghutá mu ta snanató gwada Lazglafta, manda tsa ŋa dzidziha mu ya.

¹² Gwada Lazglafta ná, nda hafu mida, mbrumbra katakata guli. Zuza ka malaghutá wa limay his his. Lavinlava ta zlagadamta da njufuf, nda vla nzugu tani dikw da dúdzi. Nda sna ta dgaptá skwi ta daslu mndu, nda skwi ta ndanu tsi tani. ¹³ Had sana skwi ta difaghuta ta wa ira Lazglafta wa. Nzidid hən demdem ta wa irani. Nda ngha irani ta inda skwi demdem. Dza'a mnay mu ta inda skwi ta kəmani.

Yesu mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta

¹⁴ Tsəhala mamu mu nda mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta hemanata, ta nzakway ka Yesu Zwanja Lazglafta, ta bhadafta ta luwa da Lazglafta ya, sladafmaslada dar ta zlgħay nda njufufa mu. ¹⁵ Mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya nda hta mbrakwani ka su'a skwi kawadaga nda amu ma hta ta mbrakwa mu a ŋa amu wa. Katək ná, dzghanjdzgha lu ta mala mu ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta manda va amu, ama ga a tsatsi ta dmaku wa. ¹⁶ Ka si mantsa tsi tama, gavanamavagava nda fatá ghəŋ ta Lazglafta, tsatsi ta vla zdakatahudi, ŋa tawatani ta hidahida ta amu, ŋa vlamatani ta zdakatahudani ŋa katamata ma fitik ya nda ra.

5

¹ Inda mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta ná, mataba mnduha zabapta lu. Slna tanj ná, ŋa maganató slna ta Lazglafta da manaka tanj ya, ŋa vla skwi nda pla ghəŋ ŋa Lazglafta ta ghəŋa dmakwa mnduha. ² Tsa la mali ta ghəŋa

gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ya ná, nda sna hahəŋ ká həŋ dza'a maga skwi dina ŋa gwal kul snanjta maga skwi dina, ta maga dmaku, kabga wanafwa skwiha ta hta mbraku ta tsatsi guli. ³ Tsaya tama dza'a kəl tsatsi ka pla ghəŋ ŋa Lazglafta, ta ghəŋa dmakuhani*, ta ghəŋa dmakuha mnduha yeya a wa. ⁴ Had mndu ta klaftá tsa glaku ŋa nzaku ka mali ta ghəŋa gwal maga slna Lazglafta ya ka fanaghatá ghəŋani wa. Lazglafta ta hganja manda ya hganj tsi ta Haruna.

⁵ Manda va tsaya Kristi guli, tsatsi a ta fanaghatá ghəŋani ta nzaku ka mali ta ghəŋa gwal ksa slna Lazglafta wu, ama Lazglafta ta nzakway ka Da ta mnay njani kazlay:

Kagha ná, Zwanja da ka, nda nza yu ka Da gha gita kə'a.

⁶ Ka'a ta mnay ma sana vli guli na: «Kagha mali ŋa kdekedzenj ta ghəŋa gwal ta ksa slna Lazglafta, manda ŋa Melkisedek† ya,» ka'a.

⁷ Ma fitika nzakwa Yesu ma ghəŋa hadik ná, ka magə tsi ta du'a ka taw ka njandá da Lazglafta ta lavinjta mbanafita ma mtaku‡. Ka snanató Lazglafta ta ghəŋa vəl hananatani ta ghəŋani. ⁸ Kulam nda nzakwani ka Zwanja Lazglafta ná, ka sutá tsi ta duni, kəl tsi ka snanjta kazlay: Snató gwada ná, skwi nda bla ya kə'a. ⁹ Manda kdijta Lazglafta ta dzanaghatá ghəŋa skwi ya kumanj tsi nda ma tsatsi, ka nzaku tsi ka mndu ya ta mba inda gwal ta snanató gwadani, ŋa nzakwa tanj nda hafu ŋa kdekedzenj. ¹⁰ Ka fatá Lazglafta ka mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta manda ŋa Melkisedek.

Dasuwa ka kuni da zlanjta kuni ta zlgħay nda njufuf

¹¹ Mamu skwi dagala ŋa mnay ta ghəŋani, tsaw nda bla tsislay ŋa

* 5:3 Ngha ta Levitik 9:7. † 5:6 Aya 5-6: Zabura 2:7. Zabura 110:4. ‡ 5:7 Ngha ta Mata 26:36-46, Markus 14:32-42, Lukwa 22:39-46.

ghuni, kabga la a da sləmənja ghuni wa. ¹² Nda kɔ́a fitik má præk ka nzakwa ghuni ka gwal taghanatá skwi ta sanlaha, kabga nda kɔ́a fitika ghuni ta tagha skwi, ama ta sna a kuni wa. Nja sləglavapta nda sla vgha ka taghəgə́lta nja ghuni ta va tsa skwiha ma gwada Lazglafta taghu kuni daga tanɔ́an ja. Ta sna a kuni karku ta za skwa zay ta zə́ la galata mndu wu, manda zwan ja ghuva tata sa u'a ya kuni. ¹³ Mndu tata zba sa u'a ná, ta ka zwan ja ghuva tsaya ma mndu. Ta sna a tsa mndu ya ta skwi tɔ́kwa[§] wa. ¹⁴ Nja galata mndu na skwa zay tənɔ́nə́n ja ta gdata hən ja zay, ka slavaptá hən ja tagha dganatá skwi dina, nda ya kul dinaku, nja magay tan ja skwi dina.

6

¹ Mantša ya tama, zluɔ́mazla ta hamata zwana tagha skwi ya ta taghə́ mu ta ghənja Kristi, mbadma ta ghənja tagha skwa gwal nda ndə́ha. Ma laghu mu vrəglafɔ́ta ta ghənja dughwanja skwi ta nzakway ka: Gwada ta ghənja pla dmaku, nja zlanɔ́ta mnduha ta maga slnaha ya ta kla hən ja Zadaku, nda gwada ta zlgħaftá Lazglafta nda nɔ́duf, ² nda gwada ta batemha, nda gwada ta fa dzvu ta ghənja mndu, nda gwada ta sli'agapta ma mtaku, nda gwada ta tsatá ghənja guma nja dekdek ya. ³ Zluɔ́mazla ta tsahaya, mbadma ta kə́ma ta kə́ma. Wya skwi nja magay mu nda kumay Lazglafta.

⁴ Skwi nja snanɔ́ta mu na: Nda bla ma mnduha ya si tsuwadakanaf tsuwadaka Lazglafta, gwal ya ta tapanatá skwi ya vla Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá Sulkum nda ghuḅa ma nɔ́dufa tan, ⁵ gwal ya si ta danɔ́ta zdakwa gwada Lazglafta, gwal ya si ta mutsaftá mbraku ya ta nzakway ka nja zamana ta

sagha, ⁶ ta zləmbuta ka vrəglamta da nzakwani ghalya ná, nda bla ka vrəglakta tan da pləgə́ltá dmakwa tan. Zlənə́glafzłənja hən ja Zwanja Lazglafta ta udza zlənə́y, ka razay* banluwa.

⁷ Lagha imi ka gdata ta nzaku ta vwah, ka magafta skwi tida nja katanɔ́ta gwal ya ta hvay ná, nda tfawa tsa hadik ya da Lazglafta nda tsa. ⁸ Ka laghani, teki nda hiwir yeya ka tsa vwah ya dyanafɔ́ta ná, katafa a tsa ta mndu tama wu, dza'a ksi'afksi'a Lazglafta, dza'a drinɔ́dra† lu.

⁹ Zwanama da, an mndani dər má mantša mnata nni ná, da sna anni kazlay: Ta nərma tvi ta nza-kway ka tva mbaku ya kaghuni kə́'a. ¹⁰ Lazglafta ná, tɔ́kwa tsatsi, had dza'a zanaptá slna ghuni ya maga kuni, nja katanɔ́ta zwanama ghuni gwal zlgħay nda nɔ́duf, ya ta gdata kuni ta kata hən ndanana guli ya wa. ¹¹ Ndanana ná, ta kumay nni ta nɔ́vata inda kaghuni nda fata ghən ja skwi ya faf kuni ta ghən ja tida ha ka kɔ́avaktani. ¹² Ma ksu yaɔ́i ta kaghuni. Ksawaksa ta sada gwal ta nɔ́vata ma zlgħay nda nɔ́duf, gwal ta faftá ghənja tan ja Lazglafta ka mutsaftá hən ja skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ja mndu.

Kahwathwata tanafɔ́ta Lazglafta ta imi ta sləmən ja ta Abraham

¹³ Ma fitika tanafɔ́ta Lazglafta ta imi ta sləmən ja ta Abraham ná, ka wadanatá tsi nda vərda htsinani, kabga had sana mndu ta malagħutá tsatsi nja wadanatani nda tsi wa. ¹⁴ Ka'a nda Abraham mantša: «Dza'a tfaghagħatfa yu ta wi. Kahwathwata dza'a yanaf ya yu ta zivra† għa tusak,» ka'a. ¹⁵ Mantša ya, ka nɔ́vatá Abraham, ka mutsaftá tsi ta tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ja ya.

§ 5:13 Aya 12-13: Gray nda 1 La Kwarent 3:2. Zlrafta 3:17-18. † 6:14 Zlrafta 22:16-17.

* 6:6 Aya 4-6 gray nda 10:26. † 6:8 Gray nda

16 Ta wađu mndu ta wađu ná, nda skwi ta malaghutá htsiṅa vərđá tsatsi ta wada tsi. Tsa wađu ya guli dza'a hlanatá inda tsa skwi ta zlərdə lu ta ghəṅani ya. 17 Nda tsaya ná, kumaṅkuma Lazglafta ta tsalanaptá tsa gwal dza'a tsu'a tsa skwi tanaf tsi ta imi ta sləməṅ ta mndu ya kazlay: Had yu dza'a mbədanafá skwi mna yu wu kə'a, kəl tsi ka sganaghata nda wađu. 18 Mantsa ya ná, his skwiha ya dza'a kwal lu kul laviṅtá mbədanafá. Skwiha ya tanaf tsi ta imi ta sləməṅ ta mndu nda wađu ya wada tsi nda tsi. Had dza'a walaṅtá tsakalatawiš mida wa. Mantsa ya guli ná, ta vlamavla ta mbraku ta amu gwal ta hwayamta da ghuva Lazglafta, ṅa ṅavata mu nda fatá ghəṅ ta skwi ya tamaf Lazglafta ta imi ta sləməṅ ya. 19 Tsa skwi faf mu ta ghəṅ tida ya ná, nda nza manda skwa sladanatá kwambalu ma nzakwa mu. Kah-wathwata dihatani had skwi ta gidaṅta wa. Zlaganapzłaga ta złala ka ḡhadamta* da vla nzakwa Lazglafta. 20 Da hada tinlaghuta Yesu ta lami ka amu, ṅa nzaku ṅa kdekedzeṅ ka mali ta ghəṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta manda ṅa Melkisedek ya.

7

Melkisedek Mgham ta ghəṅa ksa slna Lazglafta

1 Tsa Melkisedek ya ná, si mghama luwa Salem ya. Mali ta ghəṅa gwal ksa slna Lazglafta ta nzakway ta luwa ya guli. Ka sli'afá tsi ka laghwi da guya Abraham ta vrakta ta kwarafá sana mghamha nda vulu. Ka tfanaghatá tsi ta wi. 2 ṅa tsa Melkisedek ya hlanafá Abraham ta Zaka inda skwi zagagha tsi ma vla tsa vulu ya. Klatá ghəṅa tsa

Melkisedek ya ná, «mgham tđukwa ya.» Guli na: Mghama luwa Salem ya. Tsa mghama luwa Salem ya guli ná, «mghama zđaku» ya. 3 Tsatsi ná, had dani wu, had mani wu, had dzidzani wa. Had vəl mney kazlay: Bađu yeya yata lu, bađu yeya mtuta tsi kə'a guli wa. Manda Zwaṅa Lazglafta nzakwani. Nda nza ṅa kdekedzeṅ ka mnda ksa slna Lazglafta.

4 Tsa Melkisedek ya ná, mndu da-gala ya, ka klaftá Abraham ta nzakway ka dzidzi ya ta zaka ma inda skwi zagagha tsi, ka vlaṅta. 5 Skwi ṅa snaṅta ná, mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta ná, złaha Musa ta mnanatá hahəṅ, ṅa dza'a taṅ da đawa zaka da inda la Isra'ila. Zwanama taṅ tsa gwal ta đawu həṅ da həṅ ya. Aṅ mndani, zivra Abraham hahəṅ guli. 6 Melkisedek ná, tekwa tsatsi mataba mndəra la Levi wu, ama ka klaftá Abraham ta zaka ma skwi zagagha tsi, ka vlaṅta. Ta ghəṅa tsa guli ná, ka tfanaghatá Melkisedek ta wi ta mndu ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləməṅ. 7 Had sana zlərdəy wu ná, tsa mndu ka mali ya ta tfanaghatawi ta tsa mndu ka sagəṅ ya. 8 Mndəra la Levi ta złgha zaka ma skwi mutsaf lu ya ná, ta mtay həṅ ta mtaku. Ama tsəna Melkisedek ta złghafta zaka da Abraham na ná, mndu ta nzaku nda hafu ṅa kdekedzeṅ ya, manda ya nda vinda ma defteri. 9 ṅa tsinṅá ghəṅani, tsa Levi ta tsu'a zaka da sanlaha ya ná, klaflka tsatsi guli ta zaka ka vlaṅtá Melkisedek nda ma dzidza taṅ Abraham. 10 Aṅ mndani, ta ya a Abraham ta Levi, ta lagha Melkisedek da guyaku nda Abraham wu, ama mamu tsatsi ma vgha dzidzani.

11 ṅa mndəra la Levi ta nzakway ka gwal ta ksa slna Lazglafta,

Š 6:18 Gray nda Mbsak 23:2. * 6:19 Gray nda Livitik 16:2. * 7:11 Vla skwi ṅa Lazglafta, la Isra'ila, mnana nda mna lu ta la Isra'ila ta złahu ta ghəṅa vla skwi ṅa Lazglafta, ka mbədatani ma sana vli.

vlanṭa Lazglafta ta zlahu ta la Isra'ila*. Ama tsa slna taṅ ya ná, slaghwa a ṅa dzanaghatá ghəṅa skwi ya kumaṅ Lazglafta, ta vlanṭá tsi ta zlahu ta həṅ wa. Ka má si slaghusla tsi katsi ná, má zbəgla a lu ta sana mali ta ghəṅa gwal ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek ya wu, má gi kla'atá mndu mataba mndəra la Levi manda Haruna má dza'a nzakwa tsi. ¹² Ka si mbədapmbəda Lazglafta ta mndərga mali ta ghəṅa gwal ta ksa slnani mantša katsi ná, nda nza tkwe' ka mbədapṭá zlahu guli. ¹³ Tsəna mghama mu ta gwada lu ta na gwada na ta ghəṅani na ná, Yesu ya. Mataba mndəra sana mndu ta kul walanṭa ksa slna Lazglafta ta gwir tsatsi. ¹⁴ Nda sna lu guli ta tsatsi kazlay: Sabi ma mndəra la Yuda† kə'a. Nziya ya nza tsi ná, gwadaṅ a Musa ta gwada ta ghəṅa tsa mndəra taṅ ya ma fitika gwadayni ta gwada ta ghəṅa gwal ta dra skwi ṅa Lazglafta wa.

Sana mali ta gara vgha nda Melkisedek

¹⁵ Skwi ta kdəglinṭá tsalinṭa ná, zlagapzłaga sana mnda ksa slna Lazglafta. Manda va Melkisedek tsatsi guli. ¹⁶ Nza a tsa mndu ya ka mndu ta ksa slna Lazglafta manda ya ta mnata zlahu ta fata mndu wa. Tsatsi ná, nzanza tsatsi nda mbrakwa hafu ya kul kdavakta. ¹⁷ Ka lu vindafṭa ma deftera Lazglafta na:

«Nda nza ka ṅa kdəkedzeṅ ka mnda ksa slna Lazglafta, manda Melkisedek‡ ya» ka'a.

¹⁸ Mantša ya ná, nda hərda zlahu ṅa ghalya, kabga nda hta mbrakwani, had hayhayani wa. ¹⁹ Złaha Musa ná, laviṅ a ta nanaftá mndu ka mndu tdukwa ta wa ira Lazglafta wa. Ama ndanana ná, mutsafmutsa mu ta

fata ghəṅ ta malaghuta. Tsaya dza'a ḡhadamaghata da Lazglafta.

²⁰ Ta ghəṅa tsa guli ná, ma fitika dza'a Lazglafta fata Yesu ka mali ta ghəṅa gwal ksa slnani ná, ka wadatá tsi ta wadu. Ama ma fitika pghatani ta la Levi, wada a ta wadu wa. ²¹ Yesu ná, nda wadu fata Lazglafta ka mnda ksa slnani, ma fitika mnatani kazlay: I'i Lazglafta na:

«Wadawada yu,

had yu dza'a vrəglafta tida wu:

“Nda nza ka ka mnda ksa slna ṅa kdəkedzeṅ§” » kə'a.

²² Ma tsa wadu wada Lazglafta ya ná, grafgra amu ma Yesu kazlay: Mamu mu nda slərḡatá zughu ya ta malaghuta kə'a.

²³ Guli ná, tsa sanłaha ma gwal ksa slna Lazglafta ya ná, nda tska hahəṅ, kabga ta mtay hahəṅ ta mtaku had həṅ ta gdavata wa. ²⁴ Yesu ná, ṅa kdəkedzeṅ nzaṭa nza-kwa tsatsi. Slna tsa nzakwani ka mnda dra skwi ṅa Lazglafta ya guli, had dza'a tsavapta wa. ²⁵ Tsaya guli kəl tsi ka slaghuta ka mnda mbanafṭa ṅa kdəkedzeṅ ta inda gwal dza'a ḡhaku da Lazglafta nda ma tsatsi. Yesu ná, ṅa kdəkedzeṅ nzaṭa nzakwani ka maga du'a da Lazglafta ta ghəṅa taṅ.

²⁶ Tsaya tama ná, nda nza Yesu ka mali ta ghəṅa gwal ksa slna Lazglafta ya pahan mu. Tsatsi ná, nda ghuḡa nzaṭa nzakwani, had rutsak tida wa. Had dmaku tida guli wa. Nza a tsatsi manda gwal dmaku wa. Kłagha kla lu ta luwa. ²⁷ Nza a tsatsi manda hamata sanłaha ma la mali ta ghəṅa gwal ksa slna Lazglafta wa. Zba a tsatsi ta pla ghəṅ inda fitik ṅa ghəṅani, nda ya ṅa hamata mnduha guli wa. Turtuktuk plata tsatsi ta ghəṅ ma vlatani ta ghəṅani. ²⁸ La mali ta ghəṅa slna Lazglafta ya ta zbapta

† 7:14 Ngha ta Mata 1:1-2, Lukwa 3:33. ‡ 7:17 Zabura 110:4. § 7:21 Zabura 110:4.

zlaha Musa ná, gwal nda hta nza-kwa tan̄ ya. Ma fitika wadata Lazglafta ta tsa wadu wada tsi ya, mbadapta tsa gwada ya ta zlaha Musa. Ka fatá tsi ta zwan̄ani na kdekedzer̄ ka mali ta gh̄nja gwal ksa slna Lazglafta, na dzanaghatá gh̄nja skwi kuman̄ tsi.

8

Yesu mali ta gh̄nja gwal ksa slna Lazglafta

¹ Wya mala dughwana skwi ta mn̄e n̄ni: Mamu mu nda mali ta gh̄nja gwal dra skwi na Lazglafta. Tsatsi ná, ta luwa ta nzakwa tsatsi nda ga zeghwa dughurukwa Lazglafta*. ² Ta ksa slna tsatsi ma v̄arda h̄ga tumpul ya magaf Mgham Lazglafta ta luwa ma vla nzakwa Lazglafta, ya magaf dzva mndu a wa.

³ Inda mali ta gh̄nja gwal ksa slna Lazglafta ná, fafa lu na vla skwi ta vlata lu, nda skwa pla gh̄n̄ tani. Nda ra ka mutsafta na amu ma mali ta gh̄nja gwal ksa slna Lazglafta guli ta skwi na vlayni. ⁴ Ka má si ta had̄ik na Kristi katsi ná, ma had̄ fitik dza'a nzata tsi ka mnda dra skwi na Lazglafta wu, kabga nda ghada kluta gwal ta dra skwi na Lazglafta ta vli manda ya mnaf zlahu. ⁵ Tsa slna ta maga tsa gwal ta maga slna Lazglafta ya ná, fwata skwi ta magaku ta luwa ya, sulkuma skwi ta magaku ta luwa ya guli. Ma fitika dza'a Musa ba h̄ga tumpul ná, wya ka Lazglafta nda tsi: «Dasuwa káka, manda va tsa nzakwani maragha yu ta ghwa† ya ná, manda va tsaya káka da bafta.» ka'a. ⁶ Kahwathwata ná, slna dagala vlan̄ lu ta Yesu. Tsatsi ta nzamta ma takataka sl̄rbatá zughu dina ta malaghuta, thaf lu ta tatá imi ta sl̄m̄n̄j dina ta malaghuta ya guli.

⁷ Ka si ma had̄ rutsak ta tsa tan̄tana dzratawi ya wu katsi, ma zb̄gla a lu ta mahisani wa.

⁸ Manda tsaya ná, mamu rutsak k̄l Lazglafta ka mnay na tan̄. Ka'a mant̄sa:

«Dza'a saghasa fitik,
dza'a dzr̄glafdzra yu ta wi ka lfid̄ani mataba da nda la Isra'ila,

nda ya nda la Yuda,

⁹ nzata a manda tsa dzratawi dzraf yu

nda dzidziha tan̄ ma tsa fitika hla-gapta da ta h̄n̄j

nda dzva da ma had̄ika Masar ya wa.

Hah̄n̄j ka gh̄nja tan̄ ta badziñtá tsa si dzratawa da nda h̄n̄j ya, ka zliñtá i'i ta h̄n̄j guli,

¹⁰ Mant̄sa tama, wya tsa dzratawi dza'a dzrafta yu nda la Isra'ila tahula tsa fitik ya.

Dza'a taghanaftagha yu ta zlahuha da ta h̄n̄j, na hanamta da ta h̄n̄j ma ndana tan̄,

thanamha yu ta h̄n̄j ma nudufa tan̄. Dza'a nzanza yu ka Lazglafta tan̄, na nzakwa hah̄n̄j ka mnduha da guli.

¹¹ Had̄ mndu d̄r turtuk dza'a tagh̄glanaftá mnd̄ara tan̄, d̄r zwan̄amani kazlay: Snañsna ta Lazglafta k̄'a wa.

Inda tan̄ dza'a nda sna h̄n̄j ta i'i, nda zwani tani, nda glata mndu tani.

¹² Dza'a planapla yu ta krughuva tan̄,

havglakta a yu dekdek ta dmakuha tan̄ wu,» ka'a.

¹³ Ma tsa mna gwada ta dzratawi ka lfid̄ ya, niñna Lazglafta ka halatani ta tsa tan̄tani ya. Tsa na ghalya ta halaku ya, ta ghwan̄ a ka hluta wa.

9

Ts̄lbu na Lazglafta ta had̄ik, nda ya ta luwa

¹ Ma tsa tan̄tana dzratawi ya, mamu tvi ya ta raku na magay ka

* 8:1 Ngha ta Zabura 110:1. † 8:5 Ngha ta Sabi 25:40.

lu dza'a tsəlbu ŋa Lazglafta. Mamu həga guli ya banaf lu ta Lazglafta ta hadik, ² nda tumpul bafta lu ta tsa həga ya. Tanɲaŋa huɗa tsa həga ya ná, vli nda ghuɓa ta hga lu. Mida famta lu ta pitirla, nda tabəl, nda buradi ŋa Lazglafta. ³ Tahula mahisa zlala, mamu sana huɗi ta hgu lu ka vli nda ghuɓa katakata. ⁴ Mida famta lu ta skwi ya tsaf lu ka dasu ta kəl lu ka dra urdi, nda blukuma dzratawi maganava lu ta dasu. Ma tsa blukum ya guli mamu siga ka dasu ndəgham lu ta mana mida, nda dafa Haruna si ta dzuslafta dzuslu ya, nda klamha his nda vinda ta gwaɗa dzratawi tida. ⁵ Ka tsatsafta lu ta Kerubuha his ta mara glakwa Lazglafta ta nzəganaghatá tsa blukum ya ka pghəganaghatá z lambak ta vli ya ta vlə lu ta us ŋa Lazglafta ŋa pla dmaku. Ama had lu dza'a pasla gwaɗa* ta tsaya ndana wa.

⁶ Mantsa ya gwagwatá nzakwa tsa həga ŋa gɗata gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta lami da maga slna tan ŋa tanɲaŋa huɗani ya. ⁷ Ama ma tsa mahisa huɗi ya, mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta turtukwani ta lami dida, turtuk ma vaku, ŋa kladanamtani nda usa rini, ŋa vlanɲá Lazglafta ŋa plinistá krughuvani†, nda ya ŋa plinistá ŋa hamata mnduha guli. ⁸ Mantsa ya kumanɲa Sulkum nda ghuɓa ta mnamanɲa kazlay: Had tvi ŋa lami da tsa huɗi nda ghuɓa katakata ya, ka ta gɗavagɗa tsa tanɲaŋa huɗi ya wa. ⁹ Tsaya skwa gray nda skwi ta magaku gitana. Ta maray kazlay: Vla skwi ta vlə lu, nda pla ghəŋ ta plə lu ŋa Lazglafta ná, slaghu a ŋa dzanaghatá ghəŋa ghuɓatá dmakwa gwal ta tsəlbu ŋani wu kə'a. ¹⁰ Gwaɗa ta skwa zay, nda skwa say, nda tva

ghuɓaku kavghakavgha kwenɲkwenɲ ta taghamafta tsahaya. Tsa skwiha fafa lu laviŋ mnduha ta magay ya ná, nda nza tsahaya ŋa kzla mbəɗanafta Lazglafta ta inda skwi.

¹¹ Ndanana ná, saghasa Kristi ta nzakway ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta famatá vərɗa skwiha ya ta tsu'u mu. Ka lami tsi nda ma həga tumpul dagala ta ɗinuta katakata, ya kul baftá mnda səla. Ta ghəŋa na hadik na a bafta Lazglafta guli wa. ¹² Ma tsa lami lamə Yesu turtuktuk da tsa huɗi nda ghuɓa katakata ya ná, lamə a nda klatá usa duguzumha nda zwanɲa lghəŋ wa. Vərɗa ŋani ma us vla tsi, ka mbamafta ŋa ɗekɗek ma dmakuha mu. ¹³ Ghalya, ta pslapsla lu ta duguzumha, nda lghəŋha ka wutsika usani ta gwal ta gatá krughuvi manda ya ta mnə zlahu ya. Ta ksafksa lu ta vlək guli ka drata nda dra‡, ŋa faɗaftá hutidifani ka dzay ta mnduha guli. Tsaya dza'a kəl tsa krughuva tan ya ka saha ta həŋ manda ya ta mnə zlahu. ¹⁴ Ka si mantsa ya tsi, malaghumala usa Kristi pyu ka tsahaya. Ga a Kristi ta dmaku wu, ama ka klaftá tsi ta ghəŋani ka vlanɲá Lazglafta nda mbrakwa Sulkum nda ghuɓa. ŋa kɗekedzeŋ tsa Sulkum ya. Tsa usa Kristi ya ta ghuɓinɲá ŋudufa mu, ŋa zlanɲa mu ta maga ghwaɗaka skwiha ya ta kla mndu da mtaku, ka magay mu ta slna Lazglafta ya ta vla hafu.

¹⁵ Tsaya kəl Kristi ka sladamta matakataka i Lazglafta nda mnduha, ŋa dzrəglawu ka lfid nda həŋ, ŋa zlgəŋ gwal hagaf Lazglafta ta tsa ŋərma skwi tanaf tsi ta imi ta sləməŋ ta həŋ ŋa vlanɲá həŋ, ŋa nzakwani ka ŋa tan ŋa ɗekɗek ya. Əŋka'a ka mtakwa

* **9:5** Ayaha ta gara vgha nda aya 2-5: Aya 2: Sabi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30. Aya 3: Sabi 26:31-33. Aya 4: sabi 30:1-6, 25:10-16, 16:33, Mbsak 17:16-26, Sabi 25:16, Vrafta ta zlahu 10:3-5. Aya 5: Sabi 25:17-22. † **9:7** Aya 6: Mbsak 18:2-6. Aya 7: Ngha ta Livitik 16:2-34. ‡ **9:13** Ngha ta Levitik 16:14-16, Mbsak 19:9, 17-19.

Kristi ta varagaptá mnduha ma ghwadaka skwiha ya ta magə həŋ ma dzratawi ya ŋa ghalya.

¹⁶ Ka fafa mndu ta sləkadani ná, ba graftá mtatá tsa mndu ta fata sləkadani ya kada dga tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya. ¹⁷ Ka ta ndiri mndu ta fatá sləkad ná, had lu ta ksantá tsa skwani fa tsi ka sləkadani ya wa, ba tahula mtutani kasi'i. ¹⁸ Mantsa ya guli, dər tsa tanŋa dzratawi ya ná, nda us magafta lu. ¹⁹ Tahula mnanaftha Musa ta inda zlahu ta mnduha demdem, manda ya mnaf zlahu, ŋa klaftani ta usa zwana lghəŋ nda ŋa duguzumha ka gaβanafta nda imi. Bəlahə ta sluhwa fwa izwap nda swida tuwaka dva hbuŋ lu ta wa udzu, ka tsughumamta ma tsa us ya, ka wutsikay ta tsa deftera zlahu ya, nda ya ta inda mnduha. ²⁰ «Nana na usa dzratawa Lazglafta nda kaghuni ka ŋanata kuni ta tsa dzratawiš ya,» ka'a ta mnay ta wutsik tsi ta həŋ. ²¹ Wutsikafha guli ta tsa həga tumpul ya, nda inda huzlaha mida ta kəl lu ka ksa slna ka tsəlu ta kəma Lazglafta ya. ²² Manda ya mna zlahu ná, wər nda us ta ghuβiŋta lu ta inda skwi. Ka pghu* a us ná, had'platá dmaku wa.

Platá ghəŋ pla Kristi ta ghuβa dmaku

²³ Nda ra ka ghuβiŋta mantsa ya ta tsəna skwiha ta ghəŋa hadik na, kabga fwata vərda tsa skwiha ta luwa ya həŋ. Tsaha ta nzakway ka vərđakani ta luwa ya guli ná, nda ra ŋa tan'nda pla ghəŋ ya ta malaptá tsa tanŋani ya. ²⁴ Lamə a Kristi da tsa vli nda ghuβa katakata ma həga tumpul magaf mnda səla ya wa. Fwata tsa vərđani ta nza-kway ta luwa ya tsaya. Tsatsi ná, ta luwa laghwa tsatsi. Ndanana, ta nzaku ta kəma Lazglafta ta gwada ma vla mu. ²⁵ Inda vaku tsa

mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta ta dza'a da tsa vli nda ghuβa katakata ma həga tumpul ya nda tatá usa rini. Ama Kristi ná, lamə a tsatsi ŋa gdata ta vlatá ghəŋani wa. ²⁶ Ka má mantsa tsi ná, má mbəđava a fitika ghuyayni ta danwa daga ka yawu zlagapta ghəŋa hadik wa. Turtuktuk səla zlagapta tsatsi ma na kdavakta fitik na. Ka vlanŋá tsi ta ghəŋani ta Lazglafta ŋa hərđiŋtá dmakwa mu dekdek. ²⁷ Inda mnda səla ná, thanaftha lu ta mtutani turtuktuk səla, tahula tsa ŋa tsanaghata Lazglafta ta guma. ²⁸ Manda tsaya Kristi guli, turtuktuk səla mtuta tsi, ŋa vlanŋá ghəŋani ta Lazglafta, ŋa hərđiŋtá dmakwa ndəghata mnduha†, ŋa vrəglagatani kamahis. Tsa vrəglagata dza'a vrəglagata tsi ya, ŋa hərđgəltá dmaku a wa, ama ŋa mbanafthá gwal ta fata vgha ka kzlay.

10

¹ Zlaha Musa ná, vərđaka nzidida tsa skwi ta sagha ya a wu, fuwatani ya. Laviŋ a dekdek ta payaftá gwal ta gavanavatá Lazglafta ŋa nzakwa tan'nda ya ta kumay tsi wa. Waka tsa pla ghəŋ ta gdata lu ta magay inda fitik, vaku nda vaku ya dza'a ghuβiŋta həŋ ta wa ira Lazglafta na? ² Ka si má ta ghuβay tsi katsi, magata tan'nda turtuktuk ya ná, má ndanəgla a həŋ ta dmakuha tan'nda wu, má zlanzla lu ta pləgəltá ghəŋ. ³ Tsaw mantsa ya a wa. Katək ná, tsa pla ghəŋ ta plə həŋ ya, ta havanaktá həŋ ta dmakuha tan'nda vaku nda vaku, had' ta ghuβiŋtá həŋ, ⁴ kabga had' usa lghəŋha, nda duguzumha ta hərđiŋtá dmaku wa.

⁵ Tsaya kəl Kristi ka mnay ŋa Lazglafta ma fitika dza'ani saha ta ghəŋa hadik, ka'a mantsa:

§ 9:20 Sabi 24:8. Ŋa ayaha 19-20, ngha ta 24:3-8.

* 9:22 Aya 21: Ngha ta Livitik 8:15. Aya 22:

Ngha ta Livitik 17:11. † 9:28 Gray nda Isaya 53:12.

«Va a ka ta plaghatá ghəj nda rini wu, va a ka ta vlaghatá sana skwi ɲa plaghata ghəj guli wa.

Ama ka vlihatá ka ta slu'uvgha ɲa vlaghata.

⁶ Zdəgagha a skwi nda səla ta drə lu nda dra ta gwir,

nda skwi ya ta vlaghata lu nda vla ɲa pla ghəj ta ghəjə dmaku wa.

⁷ Ka yu mantsa: «Wana yu Lazglafta, sasa yu ta ghəjə hadik da maga skwi ya ta kumə ka,

manda ya nda vinda ta ghəjə da ma deftera zlahu *,» ka'a.

⁸ Ka Kristi mnuta karaku na: «Nda pla ghəj nda skwi nda səla tani, nda skwiha ta klafta lu ka vlaghata nda vla tani, nda skwiha nda səla ta drə lu nda dra ta gwir tani, nda skwi nda səla ta klafta lu ɲa pla ghəj ta ghəjə dmaku tani, va a ka ta həj wu, zdəgagha a həj guli wu,» ka'a. Ta wya maga manda va ya mna zlahu lu ta tsa pla ghəj ya kay guli.

⁹ Ka'a guli mantsa: «Wana yu, saghasa yu ɲa maga skwi ya ta kumə ka,» ka'a. Ka hlanatá tsi ta tsa tanɲa pla ghəj ta plə lu ya, ka mbədapta nda mahisani.

¹⁰ Magamaga Yesu Kristi ta skwi ta kumə Lazglafta. Ka vlantá tsi ta ghəjəni ɲa pla ghəj turtuktuk səla. Mantsa ya kəl mu ka nzakway nda ghuḅa ta wa ira Lazglafta.

¹¹ Inda gwal ta dra skwi ɲa Lazglafta turtuk turtuk, ta sladu ta sladu ta nzata həj ka maga slna tan inda fitik, ta gdata ta vla va tsa skwi turtuk ɲa hərdiŋta dmaku ya, ama laviŋ a ta hərdiŋta wa.

¹² Ama Yesu Kristi ná, turtuktuk vlata tsatsi ta ghəjəni ɲa pla ghəj ɲa hərdiŋta dekdek ta dmakwa mnduha. Tahula tsa, ka nzatá tsi nda ga zeghwa Lazglafta.

¹³ Ndanana, hada nzata tsi ka kzla pghanata Lazglafta ta ghumahani

ka skwa ta diŋlay səlani. ¹⁴ Ma tsa vlatani ta ghəjəni turtuktuk ya, ka nanafatá tsi ka gwal tdukwa ɲa dekdek ta wa ira Lazglafta, ta gwal ta ghuḅiŋta tsi ta dmakwa tan. ¹⁵ Ta tsalamaptsala Sulkum nda ghuḅa guli kazlay: Prək tsa pla ghəj turtuktuk ya kə'a. Ka'a karaku na:

¹⁶ «Wya tsa dzratawi dza'a yu dzrafta nda həj ma tsa fitik ya, ka Mgham Lazglafta.

Dza'a famfa yu ta zlahuha da da ɲudufa tan,

dza'a thanamtha yu ta həj ma ghu-nislaka tan,» ka'a.

¹⁷ Ka'a guli mantsa: «Had yu dza'a havglakta dekdek ta dmakuha tan, nda krughuvha tan wu,» ka'a. ¹⁸ Ka plinispla Lazglafta ta dmakwa mnduha ná, pahəgla a mnduha ta skwi ɲa vlantá Lazglafta ɲa hərdiŋta dmakuha wa.

Gavanamava gava ta Lazglafta

¹⁹ Mantsa tama zwanama da, nda pla vgha mu ta lami da tsa vli nda ghuḅa katakata ya nda ma usa Yesu. ²⁰ Tanaptá Yesu ta zlala, ka tamaptá lfida tvi ɲa lami nda tida ɲa mutsa hafu. Tsa zlala kuhwanap lu ya ná, vərda ka vgha Yesu dza lu yeya. ²¹ Tsaya tama ná, mamu mu nda mali ta ghəjəni gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta hemanata, ta nzanaghatá həga Lazglafta.

²² Ma tsa nzakwani mantsa ya tama, gavanamava gava ta Lazglafta nda ɲuduf turtuk, nda fata ghəj dar, nda ghuḅata ɲuduf kul had dmaku mida, nda mbazatabaza nda imi tsələjə.

²³ Sladafmaslada ta fatá ghəjə mu ka gdata mu ta va mney kazlay: Tsa mndu ta tamafatá imi ta sləməj ya ná, ɲərma mndu ya kə'a.

²⁴ Nghapma ngha ka sani nda sani, ɲa vlamatá mbrakwa dvuvustá vgha nda maga skwi dina. ²⁵ Ma tsanap mu ta tska vgha mu manda

* **10:7** Aya 5-7: Zabura 40:7-9, manda ya ta mnə Grek ɲa ghalya.

ya ta snuta sanlaha ta tsanapta ya. Katak ná, vluvusma mbraku sani nda sani. Sganaghamasga, kabga nda sna mu kazlay: Ndusa fitika vragata Mgham Yesu kə'a.

²⁶ Tahula snaŋta mu ta vərda tvi, ka gdata mu ta gəgəltá dmaku ka palama katsi, grafmagra kazlay: Ta had sana skwi dza'a vlata lu ŋa pla ghəŋ ŋa hərdiŋtá dmaku wu kə'a. ²⁷ Ta ghəŋa kzlay ma zləŋ dza'a kzlə lu ta guma Lazglafta. Tsa guma ya ná, nda bla katakata, ka vu ghandand nzakwani dza'a dra ghumahani. ²⁸ Dər wati ma mndu ta kwalaghuta snatá zlahá Musa, ka mamu masləmtsəkha his ka hkən a tsi ta grafta katsi, ta dzadza lu ta tsa mndu ya, had tawa hidahida tida wa. ²⁹ Ka si mantsa ya nzakwani nda zlahá Musa ya ní, kighkigh dza'a nzakwa tsi nda mndu ta zlridiŋtá Zwaŋa Lazglafta, ka razanaftá Sulkum ya ta vlamatá zdakatahudi ya tama? had hayhayani wu, ka'a nda us ya kəl Lazglafta ka dzraftawi nda tsi, ka ghubiŋta nda tsi ya. ³⁰ Nda sna amu ta tsa mndu ta mnay kazlay: I'i dza'a vranamtá mndu ta skwi ya maga tsi, i'i dza'a planamta kə'a ya. Ka'a guli na: «Dza'a tsanaghatša Mgham Lazglafta ta guma ta mnduhani,» ka'a. ³¹ Skwa zləŋay gwada ta dədəmta mndu da dzva Lazglafta ya ta vla hafu.

³² Havakwahava ta nzakwa ghuni ghalya ma taŋtaŋa snaŋta ghuni ta gwada Lazglafta. Ma tsa fitik ya ná, susa kuni ta duni, ka su'uwaftá kuni ta indani. ³³ Ta kəma inda mnduha rarazata lu, ka ganaptá iri ta sanlaha mataba ghuni tazlay. Ma sana fitik guli, ta gway kuni ta vgha nda sanlaha ta ghuya mndərga tsa daŋwa ya. ³⁴ Ksuxsa ka hidahida ta kaghuni, na gwal ya hlaf lu ka pghamta na gamak ta gwada ta Yesu. Hludughunusha lu ta

huzla ghuni, ta rfu nda rfa kuni, ndanaŋ a kuni wu, kabga nda sna kuni mamu skwi da kaghuni ta malaghutá inda skwi kə'a. Tsa skwi ya guli ná, ŋa kdekedzeŋ nzakwani. ³⁵ Mantša tama, ŋavawa ŋa ka dza'a kuni ta kəma ta kəma nda fata ghəŋa ghuni ta Lazglafta. Ka ŋavaŋa kuni, dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni dagala. ³⁶ Skwi ya ta raghunata ná, nzata ghuni nda su'ay, ka maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta, ŋa vlaghunatani ta skwi ya taghunaf tsi ta imi ta sləməŋ. ³⁷ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ta bəts nzda guli ná,
dza'a saghasa tsa mndu dza'a
sagha ya, gərdata a wa.

³⁸ Mndu ya tdukwa ta wa ira da ná,
dza'a nzakway nda hafu nda ma
zlgħay nda ŋudufani.

Ama ka vraghuvra tsi nda hul
zdəgləghata a tsa mndu ya
wa,» ka'a.

³⁹ Amu ná, nza a amu tekwa mataba
gwal ta vru nda hul ŋa zadinŋtá
ghəŋa taŋ ya wa. Ama nda nza
amu tekwa mataba gwal ta zlgħafta
ta dza'a mutša mbaku ya.

11

Zlgħay nda ŋuduf

¹ Zlgħay nda ŋuduf ná, graftá
skwi ya faf lu ta ghəŋ tida ya. Fatá
vgha kazlay: Mamu tsa skwi ya
kahwathwata kə'a ya, dər ta ngha
a iri. ² Ta ghəŋa zlgħay nda ŋudufa
taŋ, kəl Lazglafta ka ghubanaghatá
mnduha ghalya.

³ Nda ma zlgħay nda ŋuduf
snaŋta mu kazlay: Nda gwadani
magafta Lazglafta ta inda skwiha
kə'a. Inda skwi ya ta nghanŋta lu
nda iri ná, sabə ma skwi ya kul
nghanŋtá* iri həŋ.

⁴ Nda ma zlgħay nda ŋudufani
klafta Abel ta skwa pla ghəŋ ta
malaghutá dinaku ka ŋa Kayinu, ka

* 11:3 Ngha ta Zlrafta 1, Zabura 33:6, 9.

vlanjta Lazglafta. Tsa zlg hay nda njudufani ya kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tdukwa, kabga tsu'aftsu'a ta tsa skwi vlanj tsi ya. Nda mta† Abel má mndani, ama kabga zlg hay nda njudufani ná, tata gwada tsatsi.

⁵ Nda ma zlg hay nda njuduf kəl Lazglafta ka klaghatá Inuk ta luwa, danj a ta mtaku wa. Ngha a lu guli wu, kabga klaghakla Lazglafta da tsatsi. Ka lu vindaf ta ma deftera Lazglafta na: Zdagana zda Inuk ta Lazglafta‡ ma kdaku tsi ka klaghata ta luwa. ⁶ Ka had zlg hay nda njuduf wu ná, had fitik zdagana mndu ta Lazglafta wa. Mndu ta gavadaghata da Lazglafta ná, dina ka graftani kazlay: Mamu Lazglafta, ta magay ta skwi dina guli nja gwal ta zbay kə'a.

⁷ Nda ma zlg hay nda njuduf snata Nuhu ta gwada ya mnana Lazglafta ta ghəna skwi dza'a magaku ta kul nghanjta iri karaku. Ka tsaftá tsi ta kwambalu dagala manda ya mnanaf Lazglafta. Ka lamə tsi dida nda gwal ga tanj tani, ka mbaftá hən. Ma tsa magatani mantsa ya tsanaghata tsi ta guma ta ghəna hadik. Ka klaftá Lazglafta ka mndu tdukwa§ kabga zlg hay nda njudufani.

⁸ Nda ma zlg hay nda njuduf snata Abraham ta hgu hgaf Lazglafta, ka sli'aftá tsi ka laghwi ta hadik ya dza'a vlanjta Lazglafta nja nani. Ta sli'aftá tsi, sna a ta vli ta dza'a tsi wa. ⁹ Nda ma zlg hay nda njuduf, ka lagha tsi nzata ka matbay ma tsa hadik dza'a lu vlanjta, tanaf Lazglafta* ta imi ta sləmən ya. Ka nzaku tsi ta nzaku ma həga tumpul, mantsa ya i Izak nda Yakubu guli ta nzakway ka gwal nda gwa hən ma tsa tatá imi ta

sləmən ya. ¹⁰ Ka nzatá Abraham ka kzla tsa luwa dihana Lazglafta ta tughwani† ya. Lazglafta ka ghəjani ta garaf ta, tsatsi mnda bafta guli.

¹¹ Nda ma zlg hay nda njuduf mutsafta Abraham‡ ta zwanj ma halatani katakata. Markwa tanj Sara guli tsutsa ka dzəghən. Ka fatá tsi ta ghəjani kazlay: Dza'a magay Lazglafta ta skwi manda ya mna tsi kə'a. ¹² Mantsa ya, ma mndu turtuk ya nda hala, ta ghwanj a ka mtaku wu, yata lu ta zivra mndu nda ndəgha manda tekwatsa ta luwa, nda ya manda wutak ma ghwa§.

¹³ Ma zlg hay nda njuduf rwuta hən demdem, ta kul mutsaftá hən ta magatá tsa skwi tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən ta hən ya. Ama grafgra hən kazlay: Dza'a magaku tsa skwi ya kə'a, harharhar ghəna tanj ta ghəjani. Ka graftá hən kahwathwata kazlay: Matbay nni ta wawutá wawaku* ta na ghəna hadik na kə'a. ¹⁴ Tsa gwal ta mnay mantsa ya ná, maranjmara hən banluwa kazlay: Ta kzla vla tanj hən kə'a. ¹⁵ Ndanəgla a hən dekdek ta tsa vli sabə hən ya wa. Ka má ta ndanay hən katsi, má si vraghuvra hən. ¹⁶ Kahwathwata ná, vli ta malaghutá tsaya nja tanj ta pahanja, vli ya ta nzakway ta luwa. Tsaya kəl tsi ka zdagana tá Lazglafta, na hğay ta hgə hən ka Lazglafta tanj. Ka payanaftá tsi ta luwa tanj ta hən.

¹⁷ Nda ma zlg hay nda njuduf kumafta Abraham ta vlatá zwanjani Izak nja pla ghən ma dzəghanjta ya dzəghanj Lazglafta. Ka kumaftá tsi ta vlatá tsa kdakwakdakwa zwanjani turtuktuk ya, dər má si tanafta Lazglafta ta imi ta sləmən ta ghəna tsa zwanj ya. ¹⁸ Ka Lazglafta si mnanata na: «Nda ma

† 11:4 Zlrafta 4:3-10. ‡ 11:5 Zlrafta 5:24. § 11:7 Zlrafta 6:13-22. * 11:9 Aya 8-9: Ngha ta Zlrafta 12:1-5, 23:4, 35:12, 27. † 11:10 Ngha ta 11:16, 12:22. ‡ 11:11 Ngha ta Zlrafta 18:11-14, 21:2. § 11:12 Ngha ta Zlrafta 22:17. * 11:13 Ngha ta Zlrafta 23:4, 1 Krunik 29:15, Zabura 39:13. † 11:18 Ngha ta Zlrafta 22:1-14, Aya 18: Ngha ta Zlrafta 21:12.

Izak ya taghaf yu ta imi ta sləmən†
ya dza'a yagapta zivra gha,» ka'a.
19 Ka fata Abraham ta ndanani
kazlay: Lavinjlava Lazglafta ta
vraganaptá mndu ma mtaku nda
hafu kə'a. Tsaya tama ná, ka nzaku
Izak manda mndu vraganap lu ma
mtaku kahwathwata.

20 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
tfanaghata Izak ta wi ta i Yakubu
nda Isuwa, ta ghəɲa nzaku ya ká
həɲ dza'a nzakway ta kəma.

21 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
tfanaghata Yakubu ta wi ta zwana
Yusufu ma ndusakwani ka mtaku.
Ta tfə tsi ta tsa wi ya ɲa tan, ka
dzuɓunťá tsi ta vgha ta wa dafani
ka tsəlbu ta kəma Lazglafta‡.

22 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
mnanata Yusufu ta zwana la
Isra'ila ma ndusakwani ka mtaku
kazlay: Dza'a sli'apsli'a həɲ ma
hadika Masar kə'a. Ka mnanatá
tsi ta həɲ guli ta skwi ka həɲ dza'a
magay nda ghudzifani§.

23 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
difanata dadahani ta Musa ka tili
hkən manda yata. Dinadina tsa
zwan ya ta wa ira tan. Zlənaf a həɲ
ta ɓlanapta tan ta zlaha mghama
Masar wa.

24 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
kwalaghuta «Musa ma glatani ta
hgay ka zwanja makwa Fir'awna.*

25 Ta dran ghuyay dá ta danwa
kawadaga nda mnduha Lazglafta,
ka rfay dá ta rfu ma gay dá ta
dmaku ɲa fitik kwitikw. 26 Mal
ghuydipta mnduha ta danwa
manda ya dza'a ghuyanapta lu ta
Kristi ya, ka inda skwa gadghəl ta
hadika Masar,» ka'a, kabga nda fa
ɲudufani ta skwi ya dza'a vlanja
Lazglafta ta kəma.

27 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
sli'afta Musa ka zlanatá hadika

Masar, kul zləɲanťa gatá sida
mgham. Ka dihavatá tsi manda
skwi nda nghan ta Lazglafta ya kul
lavinťa lu ta nghanťa nda iri ya.

28 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
tahanatá tsi ta skala Pak. Tahafwa
taha ta us ta watgha, ka'a nda
la Isra'ila, kada kwala duhwala
Lazglafta ya dza'a ghunakta lu da
rwa zumala la Masar da rwintá ɲa
ghuni guli, ka'a.

29 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
tsughwadapta zwana la Isra'ila ta
drəfa dva manda skwi ta ghwalata
vli. Ama ka tsughwadadapta anɲi
manda ɲa tan ya ka la Masar ná, ka
nu'amtá† həɲ mida.

30 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
zlinťa la Isra'ila ta muhula luwa
Yeriku manda magata tan ta fitik
ndəfən ta wawanafta.

31 Nda ma zlgħay nda ɲuduf
tsu'afta‡ Rahab, sana marakw ta
hla iri ta mnduha la Isra'ila ta labə
da vitsa luwa tan. Ma lagha la
Isra'ila da rwanatá gwal pgha ghəɲ
nda Lazglafta, ka zlanatá həɲ ta
tsatsi nda hafu.

32 Nu dza'a mnəgelta yu ka
malaghutá tsa tama? Nda hta
fitik ka mnəgelta dá ta gwada ta
ghəɲa i: Zideyən, nda Barak, nda
Samsun, nda Yafte, nda Dawuda,
nda Samuyel, nda la anabiha§.

33 Hahəɲ ná, nda ma zlgħay nda
ɲuduf zazakta həɲ ta hadikha nda
vulu. Ka magatá həɲ ta skwi
tdukwa, ka mutsaftá həɲ ta skwi
ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən
ta həɲ. Ka hahanaftá həɲ ta wi
ta rveriha. 34 Ka nińťá həɲ ta
zlgħakwa vu ləmtək. Ma sli'a
mnduha pslata həɲ nda kafay, ka
ndaptá həɲ mida. Had mbraku ma
həɲ wu, ama ka nuta həɲ ka gwal

† 11:21 Aya 20: Ngha ta Zlrafta 27:27-29, 39-40, aya 21: Ngha ta Zlrafta 48:1-20, 47:31. § 11:22

Ngha ta Zlrafta 50:24-25, Sabi 13:19. * 11:24 Aya 23: Ngha ta Sabi 2:2, 1:22. Aya 24: Ngha ta

Sabi 2:10-12. † 11:29 Aya 27: Ngha ta Sabi 2:15, aya 28: Ngha ta Sabi 12:21-30. Aya 29: Ngha ta

Sabi 14:21-31. ‡ 11:31 Aya 30: Ngha ta Yusuwa 6:12-21, aya 31: Ngha ta Yusuwa 6:22-25, 2:1-21.

§ 11:32 Ngha ta Guma 6-7, 4-5, 11-12, 1 Samuyel 16:1-1 Mghamha 2:11, 1 Samuyel 1:1—25:1.

nda mbra. Ma fitika vulu, ka nuta hən̄ ka bigwala, ka n̄awaftá hən̄ ta sludza hadikha kavghakavgha. ³⁵ Ka nghəglan̄tá mi'aha ta mnduha tan̄ si ta rwuta ta vragapta* nda hafu.

Ama sanlaha ya ná, kwihij̄ nda kwikwiha lu ta hən̄ ka tatadapta hən̄, ka kwalaghutá hən̄ ta zlanatá hən̄ n̄a mutsa sli'agapta ma mtaku nda hafu ya ta malaghuta. ³⁶ N̄a sanlaha ya guli ná, gagə nda gaga lu ta hən̄, ka sləvaptá hən̄. Tsatsaf nda tsatsa lu nda zida ta sanlaha ka pghamta ma gamak. ³⁷ Nda pala zlazlertsata lu ta sanlaha ka pslatá hən̄, datsanap nda datsa lu ta sanlaha, tsasla nda kafay lu ta sanlaha, ka pslatá hən̄. Hwayapta ka ra vli n̄a sanlaha, ka nutá hən̄ ka p̄du ka kla huta ta tuwak nda n̄a gu ta vgha. Ka ghuyanapta lu ta dan̄wa, ka ganapta lu ta iri† ta hən̄. ³⁸ Hwahwayaku ka ra vli kuran-dazl ma mtak, nda ya ma ghurum ma hadik n̄a sanlaha. Ra a ghə̄n̄a hadik ka n̄a tsa mnduha ya wa.

³⁹ In̄a tan̄ z̄daganazda hən̄ ta Lazglafta, kabga zlghay nda n̄udufa tan̄. Tsaw ta mutsaf a hən̄ ta tsa skwi ya tanaf Lazglafta ta imi ta sləmən̄ ta hən̄ ya wa. ⁴⁰ Payafpaya Lazglafta ta skwi ta malapta d̄inuta n̄a mu. Ma ndanani ná, va a ta dzanaghatá ghə̄n̄a slnani nda hahən̄ nda ghə̄n̄a tan̄ kul had amu hada wa.

12

Mbra vgha ma ghuya dan̄wa

¹ Tsaya tama, mantsa ya ndəghata tsa masləmtsəkha ta wamafta ya. Pghin̄mapgha ta in̄da skwi ta ndəgamata ta gərda amu, nda dmakuha ta kasa amu, ka hwaya mu d̄ina ta vərda ka hwaya ya mnama Lazglafta n̄a hwayay.

* **11:35** Aya 33: Ngha ta Daniyel 6, aya 34: Ngha ta Daniyel 3:1-30, aya 35: Ngha ta 1 Mghamha 17:17-24, 2 Mghamha 4:18-37. † **11:37** Aya 36: Ngha ta 1 Mghamha 22:26-27, 2 Krunik 18:25-26, Irmija 20:2 37:15, 38:6, aya 37: Ngha ta 2 Krunik 24:21. * **12:2** Ngha ta Zabura 110:1. † **12:6** Ngha ta Mahdihdi 3:11-12.

² Ka fafta mu ta iri ta Yesu ya ta tahamatá zlghay nda n̄uduf, tsatsi guli dza'a b̄hadamaghata da vla dzatá ghə̄n̄ani. Tsatsi ta tsu'aftá mtutani ta udza zlən̄ay. Ksa a ka hula nda mndərga tsa mtaku ya wu, kabga nda fa ghə̄n̄ani ta rfu ya payana Lazglafta. Ndana tama, nda ga zeghwa Lazglafta* ta nzakwa tsi.

³ Ndanawandana ta ghə̄n̄a ya ka Yesu su'aftá mndərga husan̄ta ya husan̄ tsi ta ghwadaka mnduha, kada kwala kuni ta rwa malandugu. ⁴ Ma vulu ya ta vulu kuni nda dmaku ná, ta vula a kuni karaku ta ya dza'a kladaghunaghata ta wa hdak wa. ⁵ Zanapza kuni ta gwada Lazglafta ta vla mbraku n̄a zwanani ra?

«Zwan̄a dá! Ka ta zlahay Mgham Lazglafta ta kagha katsi, fafa ta ghə̄n̄,

ma kla ka ta ghə̄n̄ tida ka dvaghaghadvá tsi.

⁶ Mndu ta zlahu tsi ta d̄vu Mgham Lazglafta.

Mndu ya klaf tsi ka zwanani† ta dzə tsi guli.»

⁷ Su'uwasu'a ta ghuya dan̄waha ya ta kəl Lazglafta ka zlahu kaghuni nda tsi. Tsa ghuya dan̄wa ya ta maran̄ta kazlay: Klaf ka zwanani Lazglafta ta kaghuni kə'a. Mamu zwan̄ kul had dani ta zlahay ra?

⁸ Ka si zlahu a tsi ta kaghuni ka zwanani ya wu katsi ná, vərda zwanani a kuni wu, masagwa kuni nda tsa. ⁹ Skwi guli ná, mamu mu nda dadaha mu ma na ghə̄n̄a hadik na ta zlahu amu, ta snay mu ta gwada da hən̄. Dani ma Sulkumha yeya tama dza'a kwal mu sna gwada da tsi n̄a mutsa hafu rki na? ¹⁰ Ta zlahay dadaha mu ta amu n̄a fitik kwitikw, manda ya ta gradapta hən̄ kazlay: Ma dza'a

dina mantsa kə'a. Ama Lazglafta ná, ɲa kata amu ta zlahá tsi ta amu, ɲa mutsay mu ta mayaka mu ma tsa nzakwani nda ghuɓa ya. ¹¹ Ma tsa fitik ta zlahu lu ta amu ya ná, nda nza ka skwi kul zɗəgamata, rfa a mu ta rfu ta ghəɲani wa. Ama tahula tsa, ɲa yiganaptani ta zɗaku, nda nzaku tɗukwa ta tsa gwal zlahaf lu ya.

Dyu nda zlahu

¹² Ka si mantsa tsi, ɗayapwadaya ta dzvuha ghuni ta hərfuta ya. Sifanafwa sifa ta karama ghuni ta laɓuta ya guli. ¹³ Mbaɗawambada ta mbaɗa ta tvi ya nda slada†, kada kwala səla ya nda wərdá ta kɗiɲta, katək ná, ka mbafta tsi.

¹⁴ Zbawazba ta nzata nda zɗaku nda inda mndu. Ka nzata kuni nda ghuɓa ta wa ira Lazglafta. Ka haɗ tsi mantsa wu ná, haɗ ya dər turtuk ma kaghuni dza'a nghanɗa kuma Lazglafta wa. ¹⁵ Dasuwa ka kuni yaha mndu dər turtuk da mbəɗanata hul ta zɗakatahuda Lazglafta. Yaha ya dər ka turtuk da nzakway manda slrəɲ ɗahɗaha da ɗyamta ka ɓadza ndəghata mnduha§. ¹⁶ Dasuwa ka kuni, yaha gwal ta hliri nzakway mataba ghuni. Yaha mndu dər turtuk mataba ghuni da vziɲta skwi ta nzakway ka ɲa Lazglafta, manda Isuwa ta skwaptá ma malmalani nda skwa zay kwenkwen ya. ¹⁷ Tahula tsa, manda ya snaɲ kuni, ka lagha tsi da zlgha tfawani da dani, ka kwalaghutá dani. Traptra ta ksanaktá ghəɲa dani, kulam nda psayni ta tsa tfawi ya nda ima taw* ta iri.

¹⁸ Gavadagha ta vata ghwá Sinay laviɲ lu ta ksaɲta nda dzvu ya a kuni wa. Dər tavata vu ta zlghaku gigiga, dər tavata grusl tɗik, dər

tavata mghama falak, ¹⁹ dər tavata ghudzaga duli, dər tavata kuzlahatá lwi ya kəl gwal ta snay ka mnay kazlay: Ma gwadgəlgana† ka kə'a ya a kuni wa. ²⁰ Ndəbandəba həɲ ta dzvu, kabga laviɲ a həɲ ta ɲaftá tsa skwi mnana lu ta həɲ kazlay: Inda mndu dza'a ksaɲta tsa ghwá ya, dər má nimtak tsi, dza'a zlərtsazlərtsa lu nda pala kə'a ya. ²¹ Ka ganaftá tsa skwi nghan həɲ ya ta zləɲ ta həɲ, ka mnə Musa kazlay: Ta ghudzaku vgha ɗa da zləɲ‡ katakata kə'a.

²² Ama kaghuni, gavadagha ta vata ghwá Siyuna, nda ya tavata luwa Lazglafta ya ta vla hafu tsaya ta nzakway ka Ursalima ta luwa, nda tskata vgha duhwalha Lazglafta ka rfu kul laviɲta lu ta mbəɗaftá həɲ ya kuni. ²³ Gavadagha tavata guyatá vgha mnduha Lazglafta ta nzakway ka zumaliha vindam lu ta hga taɲ ma defteri ta luwa kuni. Gavadagha tavata mnda tsa guma ta ghəɲa inda mnduha demdem ta nzakway ka Lazglafta kuni, nda ya tavata sulkuma mnduha tɗukwa, gwal ta kɗanakta ya kuni. ²⁴ Gavadagha tavata Yesu ta nzamta mataba mnduha nda Lazglafta ɲa dzraftawi ka lfiɗ ya kuni. Gavadagha tavata usa Yesu ya kəl tsi ka wutsikatá mnduha nda tsi ya kuni. Malaghumala gwada ta gwadə tsa us ya, ka ɲa Abel§ ta mnata.

²⁵ Dasuwa ka kuni! Yaha kuni da kwalaghutá snaɲta lwa Lazglafta ya ta gwada nda kaghuni! Ghalya, tsa gwal ta kwalaghutá snatá gwada tsa mndu ta mnay ɲa taɲ ta ghəɲa haɗik* ya ná, ndap a həɲ ma guma wa. Amu yeya dza'a ndapta ka mbəɗanambəɗa mu ta hul ta

† **12:13** Aya 12-13: Ngha ta Isaya 35:3 nda Mahdihi 4:26. § **12:15** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 29:17. * **12:17** Aya 16-17: Ngha ta Zrafta 25:29-34, 27:30-40. † **12:19** Aya 18-19: Ngha ta Sabi 19:16-22. † **12:21** Aya 20: Ngha ta Sabi 19:12-13, aya 21: Gray nda Vrafta ta Zlahu 9:19.

§ **12:24** Ngha ta Zrafta 4:10. * **12:25** Gray nda Sabi 20:22.

Lazglafta ta gwada nda amu daga ta luwa rki tama? ²⁶ Ma tsa fitik ya, ka ghudzanafta lwa Lazglafta ta hadik. Ndanana, ka tamafta tsi ta imi ta sləmən kazlay: Ta turtuktuk ta dza'a ghudzanafta yu guli na kwanahani. Hadik nda ghəni a dza'a yu ghudzanafta wu, nda luwa† tani kə'a. ²⁷ Tsa gwada ya mnə tsi kazlay: Ta turtuktuk kə'a ya ná, ta maray na mu kazlay: Inda skwi ya zlaganap lu nda tsa ná, dza'a ghudzanafghudza lu na hlutani, kada gdavata tsa kul had ta ghudzavata ya.

²⁸ Ya mantsa tsi ya, rfamarfa ta Lazglafta ta vlamatá ga mgham ya kul had ta ghudzavata. Maranmamara ta tsa rfay mu ya nda ma maganata slna ya ta zdəganata nda haniŋtá ghəni, nda ya nda zləŋay. ²⁹ Lazglafta mu ná, vu ta zadanatá† skwi ya.

13

Vərda gwal nda guya ghəna tan

¹ Gdāvawagda nda dvuvustá sani nda sani manda la zwanama. ² Yaha kuni zanaptá tsu'afta dina ta matbay. Ma tsa magay mantsa ya kəl sanlaha ka tsu'aftá duhwalha Lazglafta kul snantá* hən. ³ Havapwahava ka gwal ma gamak, manda skwi kawadaga kuni nda hən. Havapwa hava ka gwal ta gə lu ta iri na tan, kabga mnda səla kaghuni guli manda va hahən.

⁴ Inda kaghuni demdem, vlanjwavlá ta sgit ta klvvtá vgha, yaha marakw dər zə'al da hliri, kabga dza'a tsay Lazglafta ta guma ta ghəna gwal ta maga sli'insli'ın, nda gwal ta hliri tani.

⁵ Yaha tsemi da tđaghatá kaghuni. Rfawarfa ta rfu ta ghəna kuraghuta ya da kaghuni, kabga ka Lazglafta na: «Had yu dza'a zlaghata wu, had yu dza'a walantá† vzighista wu,» ka'a. ⁶ Tsaya ta kəl dər wati ma amu ka mnay nda fata ghəni kazlay: ta katay Mgham Lazglafta ta i'i, had sana skwi ta zləŋə yu wu, nu dza'a magihata mndu† na kə'a ya.

⁷ Havakwa maliha ghuni, gwal ta mnaghunatá gwada Lazglafta. Havakwahava ká hən nzakwagapta, nda ya ká hən mtakuš. Ka kla kuni ta sada zlgay nda ndufu tan. ⁸ Va tsa Yesu Kristi ya ta nza-kway dahawu, tsa tsatsi ya ta nza-kway gita, tsatsi dza'a nzakway na kdekeden guli. ⁹ Dasuwa ka kuni, yaha sana ghwadaka tagha skwiha kavghakavgha da sagha da ghəna ghuni. Zdakatahuda Lazglafta na skwi ta mbranaftá ndufu mndu. Tagha skwi kavghakavgha ta ghəna za skwa zay a wa. Gwal ta ksa tva mndəga tsa tagha skwi ya ná, had ta kata* hən wa.

¹⁰ Tsa gwal ta dra skwi na Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, had wa tan ka za skwi ta na mu ma gwir† wa. ¹¹ Tsa mali ta ghəna gwal dra skwi na Lazglafta mataba la Yahuda ya ná, usa rini nani ta kladamta da tsa vli nda ghuša katakata ya, na pla dmaku. Ama slu'a tsa rini ya, ta drinta tahula luwa† lu. ¹² Tsaya kəl Yesu ka mtuta guli tahula luwaš, na ghušintá dmakwa mnduha nda ma nani ma us. ¹³ Sli'afmasli'a amu tama ka dza'a mu da guyay tahula luwa, ka su'a amu guli ta mndəga tsa giri ganap lu ya, ¹⁴ kabga ta

† 12:26 Ngha ta Hagay 2:6. † 12:29 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 4:24. * 13:2 Ngha ta Zlrafta 18:1-8, 19:1-3. † 13:5 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 31:6, 8, Yusuwa 1:5. † 13:6 Ngha ta Zabura 118:6. § 13:7 Gray nda 10:32-33. * 13:9 Ngha ta Ruma 14:2-23, 1 La Kwarent 8:8, La Kwalus 2:16-22, 1 Timute 4:3. † 13:10 Gray nda 9:11-14, 13:11-12. † 13:11 Zlahu 16:27. § 13:12 Ngha ta Yuhwana 19:17, 20. * 13:14 Gray nda 11:10, 16.

na ghəŋa hađik na a luwa amu ŋa kdekedzen wa. Ama luwa dza'a nzakway* ŋa kdekedzen ŋa amu ta pahay. ¹⁵ Gdamagda ta zləzlv Lazglafta ka nzakwa tsi manda skwa pla ghəŋ nda ma Yesu Kristi. Zləzlvama hgani nda gwada ma wa mu. ¹⁶ Yaha kuni zlanatā maga zdaku, nda katanatā mndu, kabga mndərga tsa skwiha ta vlata həŋ ya ta zdəganatā Lazglafta.

¹⁷ Snawasna ta gwada da maliha ghuni, ka sna kuni ta skwi ta mnaghunata həŋ. Hahəŋ ta ng-hapta ka hafa ghuni, kabga dza'a zlgħay həŋ ta wani da Lazglafta. Snawasna ta gwada da həŋ, ya dza'a kəl həŋ ka maga slna taj nda rfu, nda ŋada ghəŋ a wa. Ka nda ŋada ghəŋ tsi ná, kataghunaftā a tsa wa.

¹⁸ Magawa du'a ta ghəŋa aŋni. Grafgra ŋni kazlay: Had sana bədzaku ya maga ŋni wu kə'a ma ndana ŋni. Ta kumay ŋni ta gdata ŋni ta maga skwi dīnadīna inda fitik. ¹⁹ Kdəkwakdək, ta ndəba dzvu yu da kaghuni, magawa du'a ta ghəŋa da, ka mutsidifta Lazglafta ta vradaptā da misimmisim da kaghuni.

Maga du'a

²⁰ Lazglafta ya ta vla zdaku ta vraganaptā Mgham mu Yesu mataba gwal nda rwa, ka nzakw tsi ka mndu dagala ta ngha tuwakha. Nda ma usani vla tsi ŋa pla ghəŋ, mutsafta lu ta dzraftawi ŋa kdekedzen. ²¹ Ka vlaghunavla Lazglafta ta mbrakwa maga inda skwi dīna, ŋa magay ghuni ta skwi ya ta kumə tsi. Ka maga tsi ma amu ta skwi ya ta zdəganata nda ma Yesu Kristi ta nzakway ŋani glaku ŋa kdekedzen ya. Amin!

Kdīŋta nda ga zgu

²² Zwanama da, vindaghunaf vinda yu ta na delewer na ŋa

vlaghunatā mbraku. Ki'a nda ki'a yeya vindaghunafta yu. Kdəkwakdək ka ŋanata kuni ta tsəna gwadaha na ma ŋudufa ghuni. ²³ Ta snaghunamsna yu kazlay: Zligiŋzla lu ta zwanama mu Timute† ma gamak kə'a. Ka bhagagha 6ha tsi misimmisim, dza'a labla yu da kaghuni kawadaga nda tsi.

²⁴ Ka ganaghata kuni ta zgu ta maliha ghuni demdem, nda inda mnduha Lazglafta tani. Ta ga zgu zwanama ma luwa Italiya ŋa ghuni.

²⁵ Ka nza zdakatahuda Lazglafta kawadaga nda kaghuni demdem.

† 13:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 16:1.

Tsgha ta lwa Yakubu

Gazgu

¹ Pi Yakubu ta nzakway ka kwalva i Lazglafta nda Mgham Yesu Kristi, ta ga zgu yu na ghuni mndəra mnduha Ghwanjɔɔ his ta wutsa ta vgha ta ghəŋa hadik*.

Mbra vgha ma ghuya danwa

² Zwanama da, ka slaghu-naghasla dər mndərga wati ma ghuya danwa tsi katsi, nghawa nga manda skwa rfu. ³ Dina ka snan̄ta ghuni kazlay: Skwi ta dzəghant̄a zlḡhay nda ɲudufa ghuni ná, ta klaghunak kla ta ksa ɲuduf kə'a. ⁴ Ama dina ka maravata tsa ksa ɲudufa ghuni ya kahwathwata, kada nzakwa kuni ka gwal kul had sana skwi ta ghəŋa ghuni, ka gwal nda dede'a, ka gwal kul had sana skwi ta htapta ma hən̄ dekdek. ⁵ Ka mamu sana mndu mataba ghuni pɔgudunus difil katsi, ka dawata tsi da Lazglafta, dza'a vlan̄vla†. Ta muvla Lazglafta nda inda mndu, ta vlay nda zdaku. ⁶ Ama ka dawata tsi nda zlḡhay nda ɲuduf, yaha tsi dgan̄t̄a ghəŋ dər ka ki'a ta ghəŋani. Ka ta dga ghəŋ mndu ná, nda nza ka guram nda gamtsa'uwakwa drəf ta vyə falak dər ndiga ndiga ya nzakwani. ⁷ Yaha mndərga tsa mndu ya da ndanay kazlay: Dza'a mutsay yu ta sana skwi da Mgham Lazglafta kə'a, ⁸ kabga mndərga tsa mndu ya ná, his ɲudufani, slada a ghəŋani ma vlaka turtuk ma inda skwi ta magə tsi wa.

Pdu nda Gadghəl

⁹ Ka rfa zwanama ya ta nzakway ka pdu ta rfu, kabga nda nza ka mndu nda kapa da Lazglafta. ¹⁰ Ka

rfa mndu ka gadghəl guli ta rfu, nda vraganata Lazglafta, kabga dza'a lula manda gəgdakwa vzli-zla. ¹¹ Safa fitik ghəɔɔdan̄ dzlafta ta kuzun̄ ná, na ghwalutani, na rkuta vzlizlahani, na luta‡ dinakwa rkatarkani. Manda tsaya dza'a luta mnda gadghəl ma slnahani ta magə tsi.

Tin̄wa a Lazglafta ta mndu da ghwadaka skwi wa

¹² Rfu da mndu ta ksa ɲuduf ka su'a skwi ta dzghant̄a, kabga tahula dzghant̄a, dza'a mutsay ta zewzewa hafu ya tanaf Mgham Lazglafta ta imi ta sləmən̄ ta inda gwal ta dvuta. ¹³ Ka dzghanjdzgha skwi ta mndu, yaha da mnay kazlay: Lazglafta ta dzəgha i'i kə'a. Had ghwadaka skwi ta dzəgha Lazglafta wa, dzəgha a tsatsi guli ta mndu wa. ¹⁴ Ka dzghanjdzgha skwi ta dər wati ma mndu ná, ghudzaku ma vghani ta barafta, ka tdamta tsi. ¹⁵ Ka zlananzla lu ta ghəŋ ta tsa ghudzaku ya katsi, na zlḡhaftani ta hudi, na yatani ta dmaku. Tahula ndəhafta dmaku, na klaktani ta mtaku guli. ¹⁶ Zwanama da, gwal ta dvu yu, ma nanə kuni ta ghəŋa ghuni. ¹⁷ Inda skwi ya ta dinuta, nda inda mbəhu ya kul had sana skwi ta ghəŋani ná, ta luwa ta saha tsi, da Lazglafta ta nzakway ka Dani ma tsuwadakha. Had tsatsi ta mbədavafta wa, had sana skwi ta zawataku ka grum da tsatsi wa. ¹⁸ Tsatsi ka ghəŋani ta dvutá vlamata hafu nda ma gwadani ta nzakway ka kahwathwata, kada nzakwa mu ka tantan̄ani mataba skwiha ya zlaganap tsi.

Ksa slna nda gwada Lazglafta snan̄ lu

¹⁹ Zwanama da gwal ya dvu yu, wya skwi na snan̄ta ghuni: Dina nzakwa inda mndu ka mndu ta gi

* 1:1 Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3, Slna gwal ghunay 15:13, Galat 1:19. † 1:5 Ngha ta Mahdihi 2:3-6. ‡ 1:11 Aya 10-11: Ngha ta Isaya 40:6-7.

slru gwada da sləmənani. Ka mndu kul had gwada ta nzuṅta ta wi a wu, ka mndu ta gi ɓasa ṅuduf[§] a wu, ²⁰ kabga had mndu ta ɓasa ṅuduf ta maga skwi ya dina ta zdəganatá Lazglafta wa. ²¹ Tsaya tama, pghinwapgha ta inda skwiha ya ta ṅriṅtá mndu, nda inda ghwadaka skwiha. Tsu'awatsu'a nda hanata ghəṅ ta gwada ya ṅəɓam Lazglafta ma kaghuni ta laviṅtá mbanaftha hafa ghuni.

²² Nzawanza ka gwal ta ksa slna nda tsa gwada ya. Yaha kuni da nzakway ka gwal ta snamtá snaysnay, da nanətá kuni ta ghəṅa ghuni. ²³ Ka lagha mndu ka snanṅtá gwada kul ksa slna nda tsi ná, ka guram tsa mndu ya nda mndu ya ta ngha tsata vghani ma dalagar. ²⁴ Tahula nghanṅtani ta tsatá vghani ka laghu tsi, ṅa gi zanaptani ta tsa nzakwa tsatani ya. ²⁵ Ama mndu ya ta faftá irani ta zlahuha Lazglafta, zlahuha ya ta vlamata fala'uwatá vgha, ka ndi'aftha vgha tɗukwa tida, kul had ta zanaptá gwada tahula snanṅtani, ta ksay ta slna nda tsi ná, dza'a nzakway tsa mndu ya nda rfu ma inda skwihani ta magə tsi.

²⁶ Ka mnda dina yu ka mndu ta gray, tsaw sna a ta ksanaghutá ghanikani wu katsi, nana ghəṅani ta nanə tsi, bətbət tsa dinani ya. ²⁷ Wya vərda dina ya ta nghə Lazglafta ka dina nda ghuɓa kul had rutsak tida: Nghapta ka zwana tawakri nda wadguha ma ɗanwaha* taṅ, nda nghay mndu ta ghəṅani ma ghwadaka skwiha ta ghəṅa hadik da ṅriṅta tsi ta ghəṅani.

2

Gala mndu nda gala ná, bliṅtá zlahu ya

¹ Zwanama ɗa, yaha kuni da gala mndu nda gala* ma nzakwa ghuni

ma zlg hay nda ṅuduf, ma glakwa Mgham Yesu Kristi. ² Grafta: Mbadaka mndu ka gadghəl ka lami da taba guyata ghəṅa ghuni, nda fata halagara dasu, nda sudatá lgut nda bla ta vgha. Ta lamə sana mndu guli ka pɗu nda sudatá gərzanani ta vgha guli. ³ Ka lagha ghuni ka laghwi da nghapta ka tsa mndu nda sudatá lgut nda bla ya, ka kuni nda tsi mantsa: «Nzanza kagha ma ya vli dina ya,» ka kuni. Ka kuni nda tsa pɗu ya guli mantsa: «Slada slada kagha nda slada hada,» ka «nzanza hada ta hadik» a ka kuni nda tsi. ⁴ Ka si mantsa tsi, daganap a kuni ta vgha ma vgha ghuni nda tsa ra? Nza a kuni ka gwal tsa guma nda ghwadaka ndanu nda tsa guli ra?

⁵ Zwanama ɗa gwal ɗvu yu, fawafa ta sləmən. Lazglafta a ta zabaptá gwal ka pɗu ta wa ira gwal ma ghəṅa hadik, ṅa nzaku ka Gadghəl ma zlg hay nda ṅuduf, ṅa mutsay taṅ ta ga mgham ya tanaf tsi ta imi ta sləmən, ta gwal ta ɗvuta ra? ⁶ Ama kaghuni, ka hərtətətá kuni ta gwal ka pɗu. Tsaw sna a kaghuni kazlay: Tsa gwal ka gadghəl ya ta giri ṅa ghuni, ta tsəha kaghuni da vla guma kə'a katək ra? ⁷ Hahəṅ a tsa gwal ta mbərsu'a tsa ṅərma hgu mutsaf kuni ya guli ra?

⁸ Ka snasna kuni ta zlahu Lazglafta, manda ya nda vinda kazlay: Dvuɗva ta mnda səla manda va ghəṅa gha† kə'a ya ná, magamaga kuni ta skwi dina. ⁹ Ama ka ta gala mndu kuni katsi ná, dmaku tsa ta gə kuni, ksafksa zlahu ta kaghuni, kabga sna a kuni ta ṅani wa. ¹⁰ Dər wati ma mndu ta snatá inda zlahu, ka ɓlanaptá tsi ta ya turtuk ná, ɓlanapɓla ta indani demdem nda tsa. ¹¹ Va tsa mndu ta mnay kazlay: Yaha ka da hliri kə'a ya ná, va tsatsi guli ta mnay kazlay: Yaha ka da

§ 1:19 Ngha ta Ekleziyast 7:9. * 1:27 Ngha ta Isaya 1:17. * 2:1 Ngha ta Ayuba 34:19. † 2:8 Ngha ta Zlahu 19:18.

dzatá mndu† kə'a. Ala, tsa lagha gha ka kwal kul hlatiri, ka laghwa ka dzatá mndu katsi ná, nda nza ka ka mnda ðlanaptá zlahu. ¹² Tsaya kəl yu ka mnay ŋa ghuni kazlay: Gwadawagwada ta gwada, ka ndana kuni ta ndanu, manda vərda mnduha dza'a tsanaghata lu ta guma ta hən̄ nda ma zlahu ya ta vlamatá fala'uwata vgha kə'a ya. ¹³ Bađu fitika tsa guma ná, hađ Lazglafta dza'a tawa hidahida ta mndu ya kul hađ ta tawa hidahida ta sanlaha wa. Ama tawa hidahida ta ga mgham ta ghəŋa guma.

Zlghay nda ŋuđuf kul hađ slnani ná, nda mta

¹⁴ Zwanama da, nu katanaf mnay mndu kazlay: Mamu yu nda zlghay nda ŋuđuf kə'a, ka hađ tsi ta maga slnani na? Dza'a mbanafmba tsa zlghay nda ŋuđufani ya nda tsa ra? ¹⁵ Ka waya ka skwi, mamu sana zwanama, ka sana mukuma a tsi, ka fərđi'u, hađ sana skwi ŋa zan̄ta taŋ inda fitik guli wu katsi. ¹⁶ Ka sani mataba ghuni nda hən̄ mantse: «Lawala nda vghata zdaku, ka vlaghunavla Lazglafta ta skwi ŋa bukwa ghuni, nda skwi ŋa zay ghuni,» ka'a, mataba tsa, ta vlan̄ a kaghuni ta skwi ŋa katan̄ta hən̄ ya kay wu, nu kataf tsaya na? ¹⁷ Manda va tsaya nzakwa zlghay nda ŋuđuf guli. Ka hađ slnani ta maravata wu katsi, nda mta ma vghani.

Hađ zlghay nda ŋuđuf, ka hađ slnani wa

¹⁸ Ama ka waya ka skwi dza'a mnay sana mndu kazlay: Zlghay nda ŋuđuf ŋa kagha ta ŋanata, maga slna ŋa i'i kə'a. Ala, «mariha mara kagha ta zlghay nda ŋuđuf kul hađ slnani, ta maraghatá i'i ta zlghay nda ŋuđuf nda ma

slnaha da.» ¹⁹ Zlghafzlgħa kagha kazlay: Turtuktuk Lazglafta kə'a, mantse nzakwani, ta ŋa gha tsa. Ama dina ka san̄ta kagha guli kazlay: Zlghafzlgħa ghwadaka sulkumha guli manda va tsaya kə'a, ta ghudzaku hən̄ da zləŋš. ²⁰ Rghargha vgha na. Ta kumay ka kulam gita ta mnaghan̄ta kazlay: Zlghay nda ŋuđuf kul hađ slnani ná, hađ hayhayani wu kə'a ra? ²¹ Ma fitika vlata dzidza mu Abraham ta zwan̄ani Izak ta gwir* ná, ka mndu tđukwa a hga lu nda ma tsa slnani ya ra? ²² Hada ná, nda ngha ka ká zlghay nda ŋuđufani ta dza'a kawadaga nda slnani. Slna ta hđanaghatá ghəŋa zlghay nda ŋuđuf. ²³ Mantse ya dzatá ghəŋa skwi ya vindam lu ma defteri kazlay: Zlghafzlgħa Abraham ta Lazglafta, kəl Lazglafta ka klafta ka mndu tđukwa†. Tsaya kəl lu ka hga Abraham ka gra† Lazglafta kə'a. ²⁴ Nda ngha kuni tama ká mndu nzakway ka mndu tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, nda ma zlghay nda ŋuđuf kwen̄kwen̄ yeya a wa.

²⁵ Manda va tsayaš nzakwa sana marakw ta hliri, Rahab hgani. Ka marakw tđukwa ta wa ira Lazglafta nda ma slnaha, ma tsu'aftani ta gwal vitsa tsa luwa ya, ka kataftá tsi ta hən̄, ka kđikiŋtá hən̄ nda ta sana tvi*. ²⁶ Tsaya tama, ka hađ hafu ma slu'uvgha ná, nda mta nzakwani, manda va tsaya zlghay nda ŋuđuf guli, ka hađ slnani wu ná, nda mta nzakwani guli.

3

Ghwadaka skwi ghanik

¹ Zwanama da, yaha kuni da pghamtá vgha bəška' ŋa nzaku ka

† 2:11 Ngha ta Sabi 20:14, nda Vrafta ta Zlahu 5:18, Sabi 20:13, nda Vrafta ta Zlahu 5:17. § 2:19

Ngha ta 1 Timute. 4:1 nda Mata 8:29, Markus 1:24, 5:7, Lukwa 4:34. * 2:21 Ngha ta Zlrafta 22:9.

† 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6 † 2:23 Ngha ta Zlrafta 15:6, Isaya 41:8, 2 Krunik 20:7. § 2:25

Ngha ta Yusuwa 2:1-21 * 2:25 Ngha ta Yusuwa 2:1-21.

gwal tagha skwi, kabga mal ta ghəŋa amu dza'a tsanaghata lu ta guma katakata. ² Inda amu ná, dagala krughuvi kavghakavgha ta gə mu. Ka had mndu ta guvtá krughuvi ma gwada wu ná, ɲərma mndu tsaya ta laviŋta nghaftá vghani demdem. ³ Ka fanamfa mu ta tsuhwal ma wi ta plisha ɲa snamata taŋ ta gwada mu katsi ná, laviŋlava mu ta kla inda vghani demdem dər ndiga tsi. ⁴ Nghawangha guli 6a ta kwambalu dagala. Mghama falak yeya ta tinway. Nda zwaŋa suwak kwitikw ta kla mndu ta sway da inda vli ta kumə tsi. ⁵ Manda va tsaya guli ná, sana skwi ki'a katakata na ghanik, mataba fawayha ta mndu. Nduk nda tsa ná, ta għərɓaku nda skwiha dagala dagala.

Nghawangha guli ta vu ndez kwitikw, laviŋlava ta driŋtá mghama zivak nekwnekw. ⁶ Ghanik guli ná, manda vu nzakwani. Ma tsa ghanik ta nzakway ma amu ya, nzamta inda ghwadaka skwi. Mataba fawayha mu nzamta ghanik, ka pgha ɓədzaku ta vgha demdem. Ta ghanika mu nzafta duda vu, mbadaka ghanik tama ka pgha vu ta nzakwa mu daga yagatá amu ha ka mta ta amu. ⁷ Nda mndərga skwiha: Dər nimtak tsi, dər zarak tsi, dər nahadik tsi, dər klipi tsi, mndu ta zlahafta. ⁸ Ama ghanik ná, had mndu ta laviŋtá zlahafta wa. Sana ghwadaka skwi ya kul laviŋtá lu ta zlahafta. Dagala gruma ta dza mndu mida. ⁹ Nda tsi ta zləzlva mu ta Mghama mu ta nzakway ka Da mu, nda tsi guli ta ksi'a amu ta mnduha magaf lu ta gara vgha* nda Lazglafta. ¹⁰ Ma va tsa wubisim ya ta sli'agapta tfawi nda ksi'i tani. Zwanama da, ra a ka nzakwani mantša wa. ¹¹ Ta mbəzagapmbəza imi zda nda imi

dahdaha ma va tsa dzuɓay turtuk ya ra? ¹² Zwanama da, Had fwa ghuraf dza'a walaŋtá yafta yakwa Zaytun wa. Had fwa inabi dza'a walaŋta yaftá yakwa ghuraf guli wa. Manda va tsaya guli ná, had imi zda ta sabi ma imi nəmŋəma guli wa.

Da Lazglafta ta mutsafta lu ta difil

¹³ Wati ma mndu ya nda difil ma ghəŋani nda sna ta skwi na? Ka mara tsi ta slnahani nda ma nzaku dina, nda hanata ghəŋa ya ta mutsu lu ma difil. ¹⁴ Ama ka ndughundughwa ɲudufa ghuni nda draku, nda ya nda dva ghəŋ katsi, ma għərɓə kuni ta għərɓaku ka bətbət, ma tsakalana kuni ta wi ta kahwathwata. ¹⁵ Mndərga tsa difil ya ná, ta saha ta luwa a wa. ɲa ghəŋa hadik tsaya, ɲa slu'uvgha ya, ɲa halaway ya guli. ¹⁶ Ma vli ta gə draku nda dʋuta ghəŋ ta mgham ná, mamu hwazlaɓaku nda inda mndərga ghwadaka slnaha tani. ¹⁷ Taŋtaŋ karaku, difil ya ta saha ta luwa ná, nda ghuɓa. Tahula tsa, ta klakkla ta zdaku nzaku, leɓtekwa, ta dzra ghəŋ, dagala hidahida da tsi, slna dīnadīna ta sabi da tsi, had ta gala mndu wu, had madgwirmadgwir da tsi wa. ¹⁸ Gwal ta dva zdaku ná, zdaku ɲa taŋ ta sləgay, yakwani ya ta mutsu həŋ ná, tsaya nzaku tɗukwa.

4

Ghwadaka ndanu ta klatá zlərdá wi

¹ Nu ta klaktá lmu nda zlərdawi mataba ghuni na? Vəl hara'owa skwiha kavghakavgha, ta za vgha ma vgha ghuni ya. ² Ta hara'away kuni ta skwi, sew mutsaf a kuni wu, ka pslə kuni ta mndu. Ta mamay kuni ta skwi, triɗ mutsaf a kuni wu, ka zlərdə kuni ta wi, ka lmə kuni ta lmu. Had kuni ta mutsaftá skwi ta kumə kuni wu,

* 3:9 Ngha ta Zlrafta 1:26-27.

kabga dawā a kuni da Lazglafta wa. ³ Ta daway kuni mndani, had kuni ta mutsafta wu, kabga nda tvani a ta dawā kuni wu, ɲa maga skwi ta zɔɔgaghunata ta dawā kuni. ⁴ Fkər waha na! Sna a kuni kazlay: Dvutá ghəɲa hadik ná, ga ghuma nda Lazglafta ya kə'a ra? Mndu ya ta kuma ksa gra nda ghəɲa hadik ná, ta kumay ta nzakway ka ghuma Lazglafta. ⁵ Ta grə kuni ná, ka bətbət skwi mna defteri ta mnay kazlay: Dvudva Lazglafta katakata ta tsa sulkum fam tsi ma amu ya kə'a ya ra? ⁶ Ta vlay katak ta zɔɔkatakahudi ya ta fərtuta kəl defteri ka mnay kazlay: Ta pgha ghəɲ Lazglafta nda gwal ta gla ghəɲ, ama ta vlay ta zɔɔkatakahudani* ɲa gwal ta hanaganatá† ghəɲa taɲ kə'a ya. ⁷ Hanaganawahana ta ghəɲa ghuni ɲa Lazglafta, ka pgha kuni ta ghəɲ nda halaway ɲa hwayaghutani di'ɲ nda kaghuni. ⁸ Gavanavawagava ta Lazglafta, dza'a gavaghunavagava‡ tsatsi guli. Mbaziɲwa dzva ghuni, kaghuni gwal ta nzakway ka gwal dmaku. Ghuɔɲwa ɲudufa ghuni, kaghuni gwal nda ghwadaka ndanu. ⁹ Tapafwatapa ma vgha ghuni ta tulekatá kaghuni. Tawawatawa ta taw, mbəzawambəza ta ima taw. Ka nuna ghuɔbasu ta ghuɔbasu kuni ka taw. Ka nuna rfu ta rfu kuni, ka ɓasa ɲuduf. ¹⁰ Hanaganawa ghəɲa ghuni ta kəma Mgham, dza'a kapaghunaf kapa.

Ma tsə kuni ta guma ta sanlaha

¹¹ Ma vazu kuni ta rutsak ta sani nda sani. Mndu ya ta vza rutsak ta zwanjama, ka ta tsanaghatá guma a tsi ná, ta vza rutsak tsa mndu ya ta zlahu. Ta tsanaghatá guma guli ta zlahu nda tsa. Ala, ka ta tsanaghatá ka ta guma ta zlahu

katsi ná, nza a kagha ka mnda sna zlahu nda tsa wa, ama mnda tsa guma kagha nda tsa. ¹² Lazglafta turtukwani ta vlatá zlahu, tsatsi guli ta tsa guma. Tsatsi ta laviɲtá mbanafta, tsatsi guli ta laviɲtá zadanata. Ama wa kagha tama, ta tsanaghatá guma ta zwanjama gha?

Na ghuni a mahtsim wa

¹³ Ndanana tama, fawafa ta sləməɲ, kaghuni gwal ta mnay kazlay: Gita ka mahtsim a tsi dza'a dza'a mu da luwa manda ya, ɲa zata mu ta vaku, ɲa tsakalay mu ta tsakala, ɲa mutsakta mu ta tsemi kə'a ya. ¹⁴ Tsaw sna a kaghuni ta skwi dza'a magaku mahtsim§ wa. Sna a kuni ta nzakwa hafa ghuni guli wa. Manda nzakwa kusay ta zlagapta sel, ɓats nzdani ɲa gi zwadutani ya nzakwa ghuni. ¹⁵ Skwi má da mnə kuni katək ná, «ka ta dvafɔva Lazglafta ta kladamapta nda hafu katsi ná, dza'a magay ɲni ta skwi manda ya, nda skwi manda ya,» ka kuni má dza'azlay. ¹⁶ Ama ndanana ná, ta ghəɓaku kuni ma ndana ghuni, ka gla ghəɲ. Ghwadaka skwi na mndərga tsa gəla ghəɲ ya. ¹⁷ Mantsa tama, mndu ya nda sna ta maga skwi dina má ɲa magayni, ka kwalaghutá tsi ta magay ná, gaga ta dmaku.

5

¹ Ndana tama, fawafa ta sləməɲ kaghuni gwal gadghəl. Tawawa tawa ta taw, ka waha kuni ta wahu, ta ghəɲa ghuya danwa ya dza'a dəɔgaghunaghata. ² Rwurwa skwa gadghəla ghuni ghunzəɔək, zuza zahar ta lgutha ghuni. ³ Hpaduhpada hzay* ta dasuha ghuni nda tsemiha ghuni. Tsa hzayha taɲ ya dza'a mna gwada ta kaghuni, ɲa dughwaduta taɲ ta vgha ghuni, manda ya ta dghwadu

* 4:6 Ngha ta Mahdihdi 3:34. † 4:6 Ngha ta mahdihdi 3:34 mnə lu ma gwada Grek ghalya.

‡ 4:8 Gray nda Zakari 1:3, Malatsi 3:7. § 4:14 Aya 13-14: Ngha ta Mahdihdi 27:1. * 5:3 Aya 2-3: Ngha ta Mata 6:19.

vu ta skwi. Ta sagha kɔ́akwa ghə́ŋa hadík ya ná, ta tskanata kaghuni ta skwa gadghəl. ⁴ Wya plana a kuni ta nisəla gwal ta ksaghunatá slna ma vwah† wa. Nranafŋra kuni ta ŋudufa tanj. Ta wahu hən. Ka snanaghatá tsa waha tanj ya ta Lazglafta Mgham ya ta mbruta. ⁵ Zuza kuni ta mghama ghuni ma ghə́ŋa hadík, magamaga kuni ta skwiha ya kumanj maya ghuni. Nu'af nu'a kuni ta vgha ghuni, ka kzla fitika hnay. ⁶ Tsanagha tsa kuni ta guma ta gwal kul had dmakwa tanj, pslapsla kuni ta tɔ́ukwa mnduha kul pghanɔ́ta ghə́ŋ nda kaghuni.

Ksatá ŋuduf, wya Mgham Yesu ta saha

⁷ Mantsa tama zwanama dá, nza-wanza nda ksa ŋuduf ha ka sagha fitika sagha Mgham. Nghawangha ɔ́a ta mnda hva, ya kə́'a ta nzata ka kzla nərma skwi ya ta sabi ma hadík. Nda ksa ŋuduf ta nzata tsi ka kzlay ha ka mutsaftani ta tanɔ́taɔ́ ima sləgu nda kwanaha ima fwak‡. ⁸ Kaghuni guli ná, nzawanza nda ksatá ŋuduf ka mbra kuni ta vgha, kabga ndusa fitika saha Mgham.

⁹ Zwanama dá, ma ŋadə́ kuni ta ghə́ŋ ta ghə́ŋa sani nda sani kada kwala lu tsaghunaghatá guma. Ya wya mnda tsa guma ta wa tgha. ¹⁰ Zwanama dá, klawakla ta sada satá duni nda ksa ŋudufa la anabi, gwal si ta mna gwada nda hga Mgham. ¹¹ Nda tfawi ta ghə́ŋa ghuni ka anjɔ́ni ta mnay nda gwal ta ghuya danjwa nda ksa ŋuduf. Sninjsna kuni ta mna gwada ta ksatá ŋudufa Ayuba, nda nga kuni ta kɔ́avakta skwi ya vlanj Mgham Lazglafta. Lazglafta ná, dagala tawa hidahida nda zɔ́aku§ da tsi.

¹² Zwanama dá, sana skwi guli ná, ma waɔ́du kuni ta waɔ́du, dər nda luwa, dər nda hadík, dər nda wati ma skwa waɔ́du tsi. Ama ka «anjɔ́» tsi, ka nza tsi ka anjɔ́. Ka «mantsa a tsi wu,» ka nza tsi ka mantsa a wu, kada kwala kuni də́damta ma guma Lazglafta*.

Ndə́ba dzvu ta ghə́ŋa danjwa

¹³ Mamu sana mndu mataba ghuni ta sa duni ra? Ka ndə́ba tsi ta dzvu da Lazglafta. Mamu sana mndu mataba ghuni ta rfu ra? Ka fa tsi ta laha. ¹⁴ Mamu sana mndu mataba ghuni kul dughwanaku ra? Ka hga tsi ta gwal ta nga Igliz. Ka maga hən ta du'a da Lazglafta ta ghə́ŋani, nda pghanaghatá rdi nda hga Mgham†. ¹⁵ Ka nda ŋuduf turtuk magata lu ta tsa du'a ya katsi ná, dza'a mbanafmba ta tsa mndu kul dughwanaku ya. Dza'a mbanafmba Mgham ma tsa danjwani ya. Ka si mamu dmakuha maga tsi, dza'a plinispla Lazglafta. ¹⁶ Mantsa ya tama, mnuvuswa dmakwa ghuni mataba ghuni, ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghə́ŋa sani nda sani, kada mbaghu-nafta Lazglafta ma inda danjwaha ghuni. Maga du'a mndu tɔ́ukwa ná, ta ksay ta slna nda mbraku kahwathwata. ¹⁷ Iliya ná, mndu ya manda va amu. Ka ndi'ata tsi ka maga du'a da Lazglafta, ŋa kwala imi kul sagha. Ka kwalaghutá imi ta sagha ta ghə́ŋa hadík ka vaku hkən nda tili mku'. ¹⁸ Tahula tsa guli, ka magə́glata tsi ta du'a da Lazglafta, ka zliginɔ́ta luwa ta imi, ka zlrə́glafɔ́ta skwiha ta dayaku‡ ta hadík.

Vranakwa gwal ta zwaɔ́duta ma kahwathwata

¹⁹ Zwanama dá, ka mamu sani mataba ghuni ta di'inghuta nda kahwathwata Lazglafta, ka

† 5:4 Gray nda Zlahu 19:13, Vrafta ta Zlahu 24:14-15. ‡ 5:7 Vrafta ta Zlahu 11:14, Yuwel 2:23.

§ 5:11 Nga ta Ayuba 1:20-22, 2:10, 42:10-17. Nda Zabura 103:8. * 5:12 Nga ta Mata 5:34-37.

† 5:14 Nga ta Markus 6:13. ‡ 5:18 Aya 17-18: Nga ta 1 Mghamha 17:1, 18:1, 18:42-45.

vranaktá sani ma mndu katsi,
 20 Dina ka snanṭani kazlay: Mndu
 ya ta vranaktá mnda dmaku ma
 tvi ya si zwaḍu tsi ná, mbanafmba
 ta hafa tsa mnda dmaku ya ma
 mtaku. Ma tsa slna maga tsi ya
 guli ná, dza'a plinpla Lazglafta ta
 ndəghata dmakuha§.

---

§ 5:20 Ngha ta Mahdihdi 10:12, 1 Piyer 4:8.

Tan̄tan̄a tsghatá lwa 1 Piyer

Gazgu

¹ I'i Piyer ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na delewer na ɲa zabatá mnduha Lazglafta ta wut-satá vgha ta nzaku ka matbay ta hadika Pun̄ nda Galat, nda Kapadus, nda Asiya, nda ya ta hadika Bitani*. ² Lazglafta ta nzakway ka Da ta zabaptá kaghuni manda va ya ghada tsi ta payafta. Ka faghutá tsi ta kaghuni ka ɲani nda ma Sulkumani nda ghuḅa, ɲa nza-kwa ghuni ka gwal ta snanatá gwadá Yesu Kristi, ɲa wutsikaghu-naftá usani ka ghuḅighunista nda tsi. Ka vlaghunavla Lazglafta ta zdakatahudani nda zdakwani tani katakata.

Faftá ghəŋ ta mbaku

³ Zləzlvama Lazglafta ta nza-kway ka Dani ma Mghama mu Yesu Kristi. Ma glakwa Zdakwani, ka yəglatá tsi ta amu ka vlamata hafu ka lfíd ma sli'aganaptani ta Yesu Kristi mataba gwal nda rwa. Mantsaya tama, mamu mu nda fata ghəŋ ta nzaku nda hafu ka lfíd, ⁴ ka kzla skwi ya kul ɓadzavata, kul ksə rdak, kul kdavakta, fana Lazglafta ta zwanani ta luwa. ⁵ Kaghuni, ka zlghafzlgha kuni katsi, ta ngha kaghuni Lazglafta nda mbrakwani ɲa mbaghunaf. Tsa mbaku ya ná, ma kdavakta fitik dza'a snan̄ta kuni.

⁶ Tsaya tama kəl kuni ka nzata nda rfu. An̄ mndani, ndanana nda ɲra ɲudufa ghuni ɲa fitik kwitikw da skwiha kavghakavgha ta dzəghaghunata. ⁷ Tsa skwiha ta dzəgha kaghuni ya ná, nda nza ɲa maran̄tá nzakwa zlghay nda ɲudufa ghuni. Ta ɓadzaku na

dasu mndani, ama ta famfa lu ma vu ɲa nghay ka vərdani tsi, ka ki tsi. Mantsaya nzakwani guli nda zlghay nda ɲudufa ghuni ta malapta ka dasu ya. Mantsaya tama, ɲa klaghunaktá tsa zlghay nda ɲudufa ghuni ya ta zləzlvu, nda glaku, nda sgit, baḁu tsa fitik dza'a zlagapta Yesu Kristi ya. ⁸ An̄ mndani, ta ngha† a kuni ta Yesu nda ira ghuni wa, ama dʋudʋa kuni, zlghafzlgha kuni guli dər ta ngha a kuni. Tsaya ta kəl kuni ka rfu katakata kul mnavata nda wi, ⁹ kabga mutsafta ghuni ta mbaku ta nzakway ka klatá ghəŋa zlghay nda ɲudufa ghuni ya.

¹⁰ Ghalya, zban̄zba la anabi dīna ta tvi ya ká Lazglafta dza'a mbanaftá mnduha, ka mnutá həŋ ta gwadá ta ghəŋa tsa zdakatahudí payaghunaf Lazglafta ya. ¹¹ Ka mnə Sulkuma Kristi, ta nzakway ma ɲudufa tan̄ ta gwadá ta ghuya dən̄wa ya dza'a ghuyta Kristi, ma kdaku tsi mutsa glaku. Ka ɲavatá tsa anabiha ya ka psa snan̄ta, ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya, nda ya ka kinawu kə'a dza'a magaku ya‡. ¹² Ka snanamtá Lazglafta ta tsa la anabi ya kazlay: Ka ɲa tan̄ a tsa gwadá ya wu, ka ɲaghuni nzakwani kə'a. Ndanana, mnaghunamna gwal ta mna Lfídá Gwadá ta tsa skwiha ya. Nda mbrakwa Sulkum nda ghuḅa ghunagata Lazglafta snaghunamtá həŋ ta tsa gwadá ya. Tsa gwadá ya guli ná, kumar̄kuma duhwalha Lazglafta ta snan̄ta.

Nzaku ya ta ran̄tá gwal zlghay nda ɲuduf

¹³ Tsaya tama, payavawapaya ɲa ksa slna, nzawanza nda fata ghəŋ hzleŋa. Fafwa fa ta ndana ghuni ta zdakatahudí ya dza'a vlaghunata lu baḁu zlagapta Yesu Kristi. ¹⁴ Ya nda nza kuni ka zwana

* 1:1 Gray nda Yakubu 1:1. † 1:8 Gray nda Yuhwana 20:29. ‡ 1:11 Ngha ta Zabura 22, Isaya 53, Lukwa 24:25-26.

Lazglafta ta snanata gwadani ya, ma zlanan kuni ta vgha ghuni ta ghwadaka skwiha, ya si ta zdəgaghunata ghalya ma nzakwa ghuni ta kul snantá Lfida Gwada. ¹⁵ Tsa Lazglafta ta hgafatá kaghuni ya, nda ghuḅa tsatsi. Nzawanza kaghuni guli nda ghuḅa manda va tsatsi. ¹⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Nzawanza nda ghuḅa, kabga nda ghuḅaŠ i'i,» ka'a.

¹⁷ Ka ta hgay kuni ma du'a ghuni ka «Da» ta Lazglafta, ya ta tsa guma ta ghəṇa inda mndu taḅta slnani maga tsi kul gala mndu nda gala ya, nzawanza nda zlanay ma na nzakwa ghuni tata na ghəṇa hadik na. ¹⁸ Nda sna kuni kazlay, varagap ma nzaku ka rgha, zlaghunay dzidza ghuni lu ta kaghuni kə'a. Nda dasu nda ya nda dzindar ta ḅadzaku ya a varata lu ta kaghuni wu, ¹⁹ ama nda usa Kristi* ta bluta varata lu ta kaghuni. Manda zwanə tuwak kul had maslivinza, kul had rdak tida ya, na tsa Kristi ya. ²⁰ Lazglafta ta thanafta mantsaya daga ma kdaku lu zlaganaptá ghəṇa hadik, ka marigintá tsi ma na kdavakta fitik na, ṇa kata kaghuni. ²¹ Nda ma tsatsi zlghafta kuni ta Lazglafta ya ta sli'aganapta ma mtaku mataba gwal nda rwa, ka vlantá glaku. Tsaya kəl kuni ka zlghafta, ka faftá ghəṇa ghuni ta Lazglafta.

²² Nda nza kuni ka gwal nda ghuḅa, ma snanata ghuni ta gwada Lazglafta, ṇa dvuta ghuni ta zwanama ghuni nda ṇudufa ghuni. Gdawagda tama ta dvuvustá vgha ghuni kahwathwata nda ṇuduf turtuk. ²³ Mantsa ya tama ná, nda sna kuni kazlay: Nda ya yakwa mahisa ghuni nda mbrakwa gwada Lazglafta ya ta vla hafu ta nzaku ṇa kdekeden kə'a. Lazglafta ya kul had ta mtavata

ta vlaghunatá tsa hafu ya, ya ta mtaku a wa. ²⁴ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Inda mnda səla ná, manda kuzun nzakwani.

Sgitani guli ná, manda vzlizla kuzun nzakwani guli.

²⁵ Ama gwada Lazglafta ná, ṇa kdekeden† nzakwani,» ka'a.

Tsa gwada ya ná, tsaya Lfida Gwada ya mnaghuna lu.

2

¹ Hlinwahla ta inda ghwadaka skwiha ma ṇudufa ghuni, ma kuslember kuni ta kuslemberaku, ma pghə kuni ta wirak his ma vu, ma hara'u kuni ta hara'uwaku, ma tsanava kuni ta skwi ta mndu guli. ² Manda zwanə vzi'uwa ta mama u'a da mani ya, mantsaya ka kaghuni guli mama vərda gwada Lazglafta ṇa glay ghuni ta glaku nda tsi, ṇa mutsay ghuni ta mbaku ṇa dekdek. ³ «Lawa ta kəma ta kəma, kabga tapanatapa kuni ta zdakwa* Mgham Yesu Kristi.»

⁴ Gavanavawagava ta Mgham Yesu Kristi. Tsatsi tsa pala ta vla hafu wufidin mnduha ya. Tsatsi zbp Lazglafta ta hemanata inda skwi ta wa irani. ⁵ Kaghuni guli, nzawanza ka pala nda hafu mida, ya ta kəl lu ka ba həga mndərga ṇa Sulkum, ṇa nzakwa ghuni ka guyata ghəṇa gwal nda ghuḅa ta vla skwi manda ya ta kumə Sulkum. Tsaya skwi ta zdəganatá Lazglafta nda ma Yesu Kristi. ⁶ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Wana zbapzba yu ta vərda palaka tughwa ba həga,

ka fata ma luwa Siyuna. Mndu ya ta faftá ghəṇani tida ná,

had sana skwi dza'a pghanaghatá hula dekdek wu,» ka'a.

⁷ Ka ṇa kaghuni gwal ta zlghafta ya ná, dagala sgitani, ama mantsaya

Š 1:16 Livitik 19:2. * 1:19 Ngha ta Kwalasuha 1:20. † 1:25 Aya 24-25: Isaya 40:6-8, mnaf lu manda ya nda Grek ṇa ghalya. * 2:3 Ngha ta Zabura 34:9.

a da gwal kul zlgħafta wa. Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na: «Va tsa pala wudidinj gwal ba hēga ya, ta nuta ka vērđaka pala tughwa hēga.»

⁸ Ka lu vindafta guli na:

«Tsa pala ya ná, ta dza mndu ka tuthun.

Tsa pala ya ta zlambanaptá† mnduha,» ka'a.

Ta dzay ta hēj ka tuthun, kabga kwalaghuta tan ta snanatá gwada Lazglafta. Manda tsaya thanafta Lazglafta ta hēj daga manda ghalya.

⁹ Ama kaghuni ya, nda nza kaghuni ka mndera mndu zabap Lazglafta, ka guyata ghēja gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta, ka gwal faghu Lazglafta ka ŋani. Tsatsi ta hafaftá kaghuni ka hlagaghunapta ma grusl, ka pghaghunamta ma tsuwadák ta ndermim lu nda ndermima, ŋa mna skwi maga tsi ta malaghutá mbraku‡. ¹⁰ Ghalya ná, si nza a kuni ka mnduha Lazglafta wu, ama ndanana, nda nza kuni ka ŋani. Ghalya mutsaf a kuni ta tawa hidahida Lazglafta wu, ama ndanana, mutsafmutsa§ kuni.

Nzawanza ta nzaku ka mnduha Lazglafta

¹¹ Zwanama da gwal ta dvu yu nda ŋudufa da, dina ka snanta ghuni kazlay, manda matbay nza-kwa ghuni, gdavata a kuni ma na ghēja hadik na wu kē'a. Tsaya ta kəl yu ka vla mbraku ŋa ghuni, ka wara kuni ta skwi ya ta hara'uwa kaghuni. Ya hafa ghuni ta zbē tsa skwiha ya. ¹² Dina ka kuni nzaku mataba gwal kul snantá Lazglafta. Ŋa nzakwani dər má ta vaza rut-sak hēj ta kaghuni, ŋa nghay tan ta ŋerma slna ya ta magē kuni, ŋa

zlēzlvay tan ta Lazglafta badu dza'a sagha tsi da guyaku nda hēj.

¹³ Ma tsa nzakwa ghuni ka ŋa Yesu Kristi ya, hanaganawahana ta ghēja ghuni mista inda gwal ta ga mgham ta ghēja mnduha. Hanijwa ghēj mista mgham dagala, ta ga mgham ta ghēja inda skwi. ¹⁴ Hanijwa ghēja ghuni mista ŋumna ya fa lu ŋa tsanaghatá guma ta gwal ta maga ghwadaka skwi, nda ya ŋa ghuba gwal maga skwi dina*. ¹⁵ Kumanjuma Lazglafta ta magay ghuni ta skwi dina, ŋa hanaftá wi ta gwal kul snantá skwi, ta gutá rgha tan. ¹⁶ Nzawanza ka gwal fala'u vgha tan. Nziya nza tsi ná, ma nza tsa fala'uwata vgha ghuni ya, ka skwi ŋa bukwanatá ghwadaka skwi. Ama nzawanza ta nzaku ya ta marantá nzakwa ghuni ka gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta. ¹⁷ Vlawavla ta glaku ŋa inda mndu, dvuwadva ta zwanama ghuni ma zlgħay nda ŋuduf, zlēŋawazlēŋa ta Lazglafta, vlawavla ta glaku ŋa Mgham dagala.

Klawa sada Kristi

¹⁸ Kaghuni la kwalva, hanaganawa ghēja ghuni mista danahēga ghuni, ka zlēja kuni ta hēj kahwathwata. Mista gwal zda ghēja tan nda gwal lebtekwa yeya a wu, ama nduk nda ya mista gwal tējtēja nzakwa tan tani. ¹⁹ Ka lagha mndu ka su'a ghuya danwa, ta ghēja kumayni ta nzaku manda ya ta zdaganatá Lazglafta, dər má si ra a ghuyayni ta tsa danwa ya wu katsi ná, skwi dina ya. ²⁰ Ka lagha ghuni ka gatá gwada, ka ghuyē lu ta danwa ŋa ghuni ta ghējani, ka su'aftá kuni katsi, mamu mndu dza'a ghuba kaghuni ra? Ama ka lagha ghuni ka magatá skwi dina, ka ghuyē lu

† 2:8 Aya 6: Ngha ta Isaya 28:16. Aya 7: Ngha ta Zabura 118:22. Aya 8: Ngha ta Isaya 8:14. ‡ 2:9 Ngha ta Sabi 19:5-6, Isaya 43:20, Sabi 19:5, Vrafta ta Zlahu 4:20, 7:6, Isaya 43:21, 9:1. § 2:10 Huseya 1:6, 9, 2:1, 23, 25. * 2:14 Aya 13-14: Ngha ta Ruma 13:1-7.

ta danwa ɗa ghuni ta ghɛɗani, ka su'afta kuni katsi, skwi dina tsaya da Lazglafta. ²¹ Ka ɗa tsaya hgafta lu ta kaghuni, kabga ghuyghuya Yesu Kristi ta danwa guli ta ghɛɗa kaghuni. Tvi ya taghunap tsi ɗa ksay ghuni guli ta sɛlani. ²² Tsatsi na, walaɗ a ta gatɔ dmaku wu, had sana tsakalawi ta sabi ma wani† wa. ²³ Ma fitika razay mnduha, vranam a ta hɛɗ nda razu wa. Ma fitika ghuyay lu ta danwa ɗani, tha a kazlay: Nya', kabgawu na kɛ'a wa. Ka zlananta tsi ta ghɛɗani ta Lazglafta ya ta tsa guma nda tvani ya. ²⁴ Tsatsi ka ghɛɗani ta klafta dmakwa mu ta vghani ma zlɛɗafta lu ta udza zlɛɗay. ɗa nzakwa mu ka gwal nda rwa tvɛ dmaku, ɗa nzay mu ta nzakwa tdukwa. Nda ma tsa balanata ya mbaghunaf ta lu. ²⁵ Ghalya si nda nza kuni manda tuwakha nda zadɔ†, ama ndanana tama, vrakvra kuni da mnda ngha tuwak ta nghapta ka hafa ghuni guli.

3

Nzakwa i marakw nda zɛ'al

¹ Kaghuni guli mi'aha, haniɗwahana ta ghɛɗ mista zɛ'alha* ghuni. Ka ta magay kuni mantsa, dɛr ma sna a sanlaha ta gwada wu, ɗa nghay taɗ ta ɗɛrma nzakwa mi'a taɗ, ɗa mbɛdanaf taɗ ta nzakwa taɗ, dɛr ma pslaf a kuni ta wi. ² Dza'a nganɗa hɛɗ ta ɗɛrmata nzakwa ghuni, nda ya ka kuni ta sna gwada da hɛɗ. ³ Yaha rka ghuni da nzakway ka skwa nghay wa iri, manda: Datɔ ghɛɗ ya nda bla, nda ya nda mizidikwa dasu, nda ya nda lgut nda bla nda bla† dzvani. ⁴ Ka nza rkatarka ghuni ka skwi nda difa ma ɗudufa ghuni, ka nzakwa tsi ka rka ya kul had ta badzavata, manda: Nzaku leɓtekwɔ, tɛkwɔ.

Tsahaya skwi dagala sgitani da Lazglafta. ⁵ Ghalya, mantsaya si ta rka mi'aha ta fafta ghɛɗ ta Lazglafta ta rka, ma haniɗa taɗ ta ghɛɗa taɗ mista zɛ'alha taɗ. ⁶ Mantsaya si ta maga Sara, ta sna gwada da Abraham. «Mghama da†!» ka'a si ta hɛɗ guli. Kaghuni guli na, kwaghani kuni, ka ta magay kuni ta skwi dina, ka ksu a zlɛɗ ta kaghuni.

⁷ Kaghuni zɛ'alha guli, dina ka kuni nzaku nda mi'a ghuni, ka famta kuni ta difil ma ghɛɗ, ya gwal nda hta mbrakwa taɗ hahɛɗ. Ka vla kuni ta sgitɗ ɗa taɗ, kabga tsa hafu ya ta vlɛ Lazglafta ka zdakatahudani ya na, nda hahɛɗ tani, nda kaghuni tani mida. Ka mantsaya ka kuni magay na: Ta snay Lazglafta ta du'a ghuni.

Ghuya danwa ta ghɛɗa maga skwi dina

⁸ ɗa kdinta na, guyawa guya ta ndana ghuni kaskwa turtuk, tawavuswa hidahida, dɗuvuswa vgha ghuni ka zwanama nda kwaghama, magawa zdaku nza-wanza nda hanata ghɛɗ. ⁹ Ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, ma vranam ka nda ghwadaka skwi. Ka razaghaf raza mndu, ma vranam ka nda razu, «katɛk na tfanaghatfa ta wi*,» kabga ɗa tsaya hgafta Lazglafta ta kaghuni, ɗa tfaghunaghatani ta wi ta kaghuni guli. ¹⁰ Ka lu vindafta ma deftera Lazglafta na:

«Ka ta kumay mndu ta zdakwa nza-kwani,
ka ta kumay mndu ta rfayni ta rfu ma nzakwani,
ksanatani ta ghanikani, zlanɗani ta tsakalawi.
¹¹ Zlanɗani ta maga ghwadaka skwi,
ka maga skwi dina.
Zbayni ta zdaku ka ɗavata mistani.

† 2:22 Ngha ta Isaya 53:9. † 2:25 Aya 24-25: Ta gray lu nda Isaya 53:4-6. * 3:1 Ngha ta Afisus 5:22, Kwalasuha 3:18. † 3:3 Ngha ta 1 Timute. 2:9. † 3:6 Ngha ta Zlrafta 18:12. § 3:7 Ngha ta Afisus 5:25, Kwalasuha 3:19. * 3:9 Ngha ta Mata 5:44.

12 Nda fa ira Lazglafta ta gwal ta maga skwi tdukwa. Nda fa sləmənani ka sna du'a tañ. Ama gwal ta maga ghwadaka skwi ná, ta mbədanambəda Lazglafta ta hul ta həj†,» ka'a.

13 Ka nvanja kuni ka maga skwi dina ná, wati ma mndu ya dza'a maga ghwadaka skwi na ghuni na?

14 An mndani dər má ta ghuyay kuni ta danwa ta ghəja vəl magay ghuni ta skwi tdukwa ná, dza'a rfay kuni ta rfu. Ma zləj kuni ta gwal ta kuma magaghunata ghwadaka skwi. Ma tdu tsi ta ndufu ghuni. 15 Fafwafa ta ghəja ghuni ta Yesu Kristi turtukwani, ka ga tsi ta mgham‡ ma ndufu ghuni. Fata kaghuni ta ghəja ghuni na ghuni na zlgawi da inda gwal ta dawaghunata ka kabgawu kəl kaghuni ka faftá ghəja ghuni ta Yesu Kristi. 16 Ta zlgə kuni ta tsa wi ya, zlgawazlgə nda hanatá ghəj, nda ya nda vla glaku na tañ guli. Gədata kaghuni ta maga tsa skwi dina ya naghuni, kada ksuta tsi ka hula ta həj, dər klafkla həj ta kaghuni ka ghwadaka mnduha, ka raraza nərmatá nzakwa ghuni ta tva Kristi. 17 Ta drañ ghuya danwa ta ghəja maga skwi dina, ka si mantsaya kumanja Lazglafta, ka ghuyay ta ghəja magatá ghwadaka skwi. 18 Mantsaya luta tsi guli nda Yesu Kristi, tsatsi ta nzakway ka tdukwa mndu, ka mtutá tsi turtuk-tuk ta ghəja ghwadaka mnduha, na bhadamaghata da Lazglafta. Ma nzakwani ma slu'uvgha dzata lu, ka nzaku tsi nda hafu ma SulkumŠ. 19 Nda mbra tsa Sulkum ya. Ka laha tsi da mna gwada Lazglafta na sulkumha tsam lu ma gamak. 20 Tsa sulkumha ya ná, hahəj gwal ta kwalaghutá snanatá gwada Lazglafta ghalya. An mndani,

nzəvanzəda Lazglafta ka ksanatá ndufani ma fitika tsay Nuhu ta kwambalu. Ka mba'atá mbsaka mnduha hutsekw ma tsa imi* ya nda ma tsa kwambalu ya. Tghas yeya həj kweñkweñ. 21 Tsa imi ya ná, gray nda batem ta mba kaghuni gitana ya. Rdak ta vgha a ta ghuəu na batem wa. Magaftá batem ná, vlañta mu ta ghəja mu ta Lazglafta nda vərda ndufu mu ya. Ndana guli, ta mbay batem ta kaghuni nda ma sli'agapta Yesu Kristi ma mtaku. 22 Vraghuvra Yesu Kristi ta luwa, ta nzaku nda ga zəghwa Lazglafta, ta ga mgham ta ghəja duhwalha Lazglafta, nda inda sanlaha ma skwiha nda mbra nda mbra.

4

Maga skwi ya ta zdəganatá Lazglafta

1 Nda sna mu kazlay: Ghuyghuya Kristi ta danwa ma slu'uvgha kə'a. Kaghuni guli, nzawanza nda fata vgha na ghuyay manda nani. Mndu ta ghuytá danwa ma slu'uvgha ná, had ta gəgəltá dmaku wa. 2 Ma na pdakwa fitik na zay ghuni nda hafu ta na ghəja hadik na ná, nzawanza ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta, manda ya ta hara'u slu'uvgha ya a wa. 3 Ma nzakwagapta ghuni manda ghalya ná, mburapmbura kuni ma maga skwi ta zdəganatá gwal kul snantá Lazglafta. Ma magay ghuni ta sli'insli'ij, nda hara'u ta iri, nda ghuyaku, nda zdakwa skwi katakata, nda sasaku, nda manzakdawaya skwa wuyayha. 4 Ndanana tama, ta ndərmim nda ndərmima gwal kul snantá Lazglafta ta kwalaghuta ghuni ta gugəltá ghəj nda həj ma tsa nzakwa sli'insli'ij ya, ka razu həj ta kaghuni. 5 Ama hahəj nda

† 3:12 Aya 10-12: Ngha ta Zabura 34:13-17. ‡ 3:15 Ngha ta Mata 5:10, aya 14-15: ngha ta Isaya 8:12-13. Š 3:18 Ngha ta Ruma 1:4. * 3:20 Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24.

wa taŋ dza'a mnaná slna taŋ ta kəma Lazglafta ya nda fa vghani ŋa tsanaghatá guma ta gwal nda hafu nda gwal nda rwa tani. ⁶ Tsaya kəl lu ka mnanatá Lfida Gwada ta dər gwal nda rwa, ŋa nzakwa taŋ nda hafu manda ya ta kumə Lazglafta nda ma Sulkum dər má tsanaghatá Lazglafta ta guma ta hən ma ghəŋa hadik, manda va ŋa hamata mnda səla.

Nzaku ma guyatá ghəŋ

⁷ Nduşakndusa kdavakta fitika inda skwi. Nzawanza hzleŋa nda difil ma ghəŋ, ŋa ŋavata ghuni ma maga du'a. ⁸ Mali ma inda skwi ná, tsaya gdávata ghuni nda dvuvustá vgha nda ŋduf turtuk sani nda sani, kabga ta tiŋway dvu ta mndu ŋa plinistá ndəghata dmakwa* mnduha. ⁹ Ma ruruŋwaku kuni ta ruruŋwaku ta tsu'a matbay ta lagha da kaghuni. ¹⁰ Inda kaghuni, magawamaga ta slna nda tvani ŋa sanlaha nda skwi ya vlaghuna Lazglafta. Mantsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda gwal ta ksa slna nda zdakatahuđi kavghakavgha ya ta vlə Lazglafta. ¹¹ Ka vlanvla Lazglafta ta mbrakwa gwada ta mndu katsi, ka mna tsi ta skwi mnana Lazglafta. Mndu ya vlan Lazglafta ta mbrakwa maganata† slna ta mndu guli, ka maga tsi nda mbraku ya vlan Lazglafta. Magawamaga mantsaya ŋa zləzlvay mnduha ta Lazglafta ma inda skwi, kabga Yesu Kristi. Nani glaku, nda mbraku, ŋa kdəkedzeŋ. Amin!

Ghuya daŋwa nzaku ka mnda Kristi

¹² Zwanama da gwal ta dvu yu, yaha kuni da ndərmima ghuya daŋwaha ya ta fwaghunata da nzaku tsi ka skwa madukwa da kaghuni. ¹³ Rfawarfa ta rfu katək, nda nzakwa ghuni kawadaga

nda Kristi ma ghuya daŋwa, kada ndəghafta ŋdufa ghuni nda rfu bađu dza'a maraŋta tsi ta glakwani ŋa inda mndu. ¹⁴ Ka ta razay mnduha ta kaghuni, ta ghəŋa nzakwa ghuni ka ŋa Kristi katsi, rfawarfa ta rfu kabga ta nzaku Sulkum ya dagala ta nzakway ka Sulkuma Lazglafta ta ghəŋa kaghuni. ¹⁵ Ka ta ghuyay sani mataba ghuni ta daŋwa katsi, ma nza tsi, kabga vlə dzatani ta mndu, kabga ghalatani ta ghali, kabga vlə magatani ta ghwadaka skwi, kabga vlə valamtani da skwi kul nghanata. ¹⁶ Ala, ka lagha mndu ka ghuya daŋwa, kabga vlə nzakwani ka krista katsi, yaha tsaya da ksay ka skwa hula. Katək na, ka rfa tsi ta Lazglafta ta ghəŋa vlə favatani ta tsa hgu ya.

¹⁷ Saghasa fitik ŋa zraftá Lazglafta ta tsa guma. Tiŋəl ta ghəŋa həgani dza'a zrafta tsi ta tsay. Ala, ka si nda amu ka lu zrafta katsi, kinawu dza'a kdavakta tsi ta ghəŋa gwal kul snatá Lfida Gwada Lazglafta na? ¹⁸ Ka lu vindaftha ma deftera Lazglafta na: «Ka nda daŋwa mbafta mndu tdúkwa katsi, kinawu dza'a kdavakta ŋa ghwadaka mnduha, nda gwal ta ga dmaku‡ na?» ka'a.

¹⁹ Tsaya tama, gwal ta ghuya daŋwa manda ya ta kumə Lazglafta ya, ka gdata hən ta maga skwi dina. Ka fanamta hən ta ghəŋa taŋ ma dzvu ta Lazglafta ya ta magaftá hən, kul had ta mbədanaftá skwi mna tsi ya.

5

¹ Ndanana tama, wya ka yu ta mnanatá la galata mndu ta ngha Igliz mataba ghuni. I'i guli ná, glata mndu yu manda va hahəŋ. Masləmtsəka ghuya ta daŋwa ghuyə Kristi yu, dza'a mutsay i'i guli ta

* 4:8 Ngha ta Mahdihi 10:12, Yakubu 5:20.

‡ 4:18 Ngha ta Mahdihi 11:31, Irmiya 25:29.

† 4:11 Ngha ta Slna gwal ghunay 6:2-4, Ruma

mayaka da ma glakwa Kristi ya dza'a marañta Lazglafta. ² Wyawa dzvu, ka nga kuni ta bra ya faghunam* Lazglafta ma dzvu. Nghawangha nda ñuɗuf turtuk manda ya ta kumə Lazglafta. Ma nza tsi ka mbla kaghuni nda mbla. Ma magə kuni kabga ña mutsa tsemi, ama magawamaga kabga d̄vu. ³ Ma zbə kuni ta ga má mghammgham ta ghəña gwal pghaghunam Lazglafta ma dzvu. Nzawanza ka gwal ña ksay tan ta sada ghuni. ⁴ Ka mantsaya ka kuni magay, baɗu zlagagaghata mghama gwal ta nga rini ná, ña mutsay ghuni ta zewzewa nda sgit tida, kul baɗzavata ya.

⁵ Kaghuni guli duhwalha, hanaganawa ghəñ mista la galata mndu ta nga Igliz. Kaghuni demdem nzawanza nda hanatá ghəñ ma gwaya vgha ghuni, kabga «zɗəgana a gwal ta gla ghəñ ta Lazglafta wu, ama ta zɗanañ zɗa ta huɗi ta gwal ta hanaganatá† ghəñ.» ⁶ Hanaganawa ghəñ mista mbrakwa Lazglafta, kada kapaghunafta tsi ma fitik ya kumañ‡ tsi. ⁷ Pəghanamwa pgha ma dzvu ta inda ɗañwa ghuni, kabga tsatsi ta nghapta ka kaghuni§.

⁸ Nzawanza hzleña nda difil, kabga ta pgha buɗukwa ghuma ghuni halaway manda rveri ta hurgu ta zba skwi ña dughwadutani. ⁹ Dihawawa diha ma zlgħay nda ñuɗuf, ma zlanañ kuni ta tvi. Nda sna kuni kazlay: Mndərga va tsa ɗañwa ya ná, slanaghasla ta inda zwanama ghuni ta ghəña haɗik demdem kə'a. ¹⁰ Tahula ghuyta ghuni ta ɗañwa ma fitik kwitikw ya, dza'a vlaghunavla Lazglafta ya

ta gɗata ta vla zɗakatahuɗi, ta hgaftá kaghuni ma Yesu Kristi, ña lami da glakwani ya ña kɗekedzen, ña payafta tsatsi kaghəñani ta kaghuni, ña dihaghunatani, ña mbraghunaftani, ña kwala skwi kul gigidañtá kaghuni. ¹¹ Nani mbraku ña kɗekedzen. Amin!

Gazgu

¹² Silvenj ta katihata kəl yu ka vindaghunaftá na zwanə ɗelewer na. Nda sna yu kazlay: Nərma mndu ya kə'a* ta tva Lazglafta. Nə vlaghunaftá mbraku kəl yu ka vindaghunafta. Nda ya ña graghunaftá kahwathwata zɗakatahuɗa Lazglafta. Dihawawa diha nda mbraku ta tsa zɗakatahuɗa Lazglafta ya.

¹³ Ta ga zgu Igliz ma Babila ña ghuni, gwal ɗagap Lazglafta manda va kaghuni guli. Ta ga zgu zwanə† ɗa Markus guli ña ghuni. ¹⁴ Guvuswa ga ta zgu sani nda sani nda brusa vgha hmətət.

Ka nza zɗakatahuɗa Lazglafta nda kaghuni demdem, kaghuni gwal ma Kristi ya.

* 5:2 Nğa ta Yuhwana 21:15-17, Slna gwal ghunay 20:28. † 5:5 Nğa ta Mahdihi 3:34.

‡ 5:6 Nğa ta Mata 23:12, Lukwa 14:11, 18:14. § 5:7 Nğa ta Zabura 55:23. * 5:12 Silas:

Nğa ta Slna gwal ghunay 15:22, 40. † 5:13 Babila: Nğa ta Suna Yuhwana 17:5, Slna gwal ghunay 12:12, 25, 13:13, 15:37-39, Kwalasuha 4:10, Filipiya. 24. Zwanə ɗa: Ma sulkum (nğa ta 1 Timute. 1:2.).

Mahisa tsghatá lwa 2 Piyer

Gazgu

¹ I'i Simuṅ Piyer ta nzakway ka kwalva nda ya ka ghunatá mnda Yesu Kristi ta vinda na délewer ná, ṅa gwal ta mutsaftá zlgħay nda ṅuduf ka guram nda va ṅaṅṅi, nda ma zdakwa Lazglafta nda Yesu Kristi. ² Ka sgaghunagħa sga Lazglafta ta zdakataħudí nda zdaku ma sṅaṅtá i Lazglafta nda Yesu Kristi Mghama mu.

Nzaku ya ta ranṅá mnda zlgħay nda ṅuduf

³ Yesu Kristi ta sṅamamtá Lazglafta ya ta hgafṅá amu ṅa dguvusta mu ta glakwani nda zdakwani. Mantsa tama, ka vlamatá tsi nda ma mbrakwani ta inda skwi ya ta ramata, ṅa nzay mu ta nzaku manda ya ta zdəganatá Lazglafta. ⁴ Nda ma tsa skwiha ya vlamata tsi ta tsa skwiha ta dínuta katakata, ya tamaf tsi ta imi ta sləməṅ daga manda ghalya ṅa vlamata ya. Ma mutsafta ghuni ta tsa skwiha ya, laviṅta kuni ta ndapta ma ghwadaka skwiha ya ta hara'uwa iri ta ghəṅa hadik, ka ksay ghuni ta sadá Lazglafta. ⁵ Mantsaya tama, ṅavawa ṅa ka sganaghata kuni ta ghəṅa zlgħay nda ṅudufa ghuni ta nzaku dīna. Ta ghəṅa nzaku dīna, ka sganaghata kuni ta sṅaṅtá skwi. ⁶ Ta ghəṅa sṅaṅtá skwi, ka sganaghata kuni ta ksanatá ghəṅ. Ta ghəṅa ksanatá ghəṅ, ka sganaghata kuni ta ṅavata. Ta ghəṅa ṅavata, ka sganaghata kuni ta nzaku ta zdəganatá Lazglafta. ⁷ Ta ghəṅa nzaku ta zdəganatá Lazglafta, ka sganaghata kuni ta nzaku hmətət manda la zwanama. Ta ghəṅa nzaku hmətət manda la zwanama, dṅvutá mndu. ⁸ Ka mamu

kuni nda mndərga tsa nzaku ya, ta gdavagda kuni ta maga slna nda tsi katsi, had kuni dza'a nzata nda zbukwatá vgha wa. Dza'a dza'a kuni ta kəma takma nda sṅaṅtá Mghama mu Yesu Kristi. ⁹ Mndu kul had nda mndərga tsa nzaku ya ná, manda ghulpata mndu ta lulumaku ya nzakwani. Zanapza ta tsa mbanafṅa mbanaf Lazglafta ma dmakuhani maga tsi ghalya ya.

¹⁰ Tsaya tama zwanama da, ṅavawaṅa ka nzafta kuni ta tsa hgu hgaf Lazglafta ta kaghuni, ka dagaptá kaghuni ya. Ka mantsaya ka kuni magay had kuni dza'a dədamta da ghwadaka skwi wa. ¹¹ Mantsaya, nda fa ghəṅa ghuni ta gunaghunata Lazglafta ta watgha lami da ga mgham ṅa kdəkedzəṅ ta nzakway ka ṅa Yesu Kristi Mghama mu, ta mba amu ya guli.

¹² Tsaya ta kəl yu ka gdavata ta hava tsa skwiha ya ṅa ghuni, dər má nda ghada sṅaṅta ghuni, ta ṅavaṅa kuni ma tsa kahwathwata taghaghunaf lu ya. ¹³ Ka tata hafu yu katsi ná, nda nza ka skwi dīna na havay da ta tsa skwiha ya ṅaghuni, kada nzata kuni nda fatá ghəṅ hzleṅa. ¹⁴ Nda sna yu kazlay: Ta ghwaṅ a kdavakta hafa da ma na ghəṅa hadik na wu kə'a, manda ya sṅidim Mghama da Yesu Kristi. ¹⁵ Ama dza'a magay yu ta kdavakta mbrakwa da, ṅa nzakwani dər má nda mta yu, ṅa laviṅta ghuni ta hava tsa skwiha ya.

Gwal ta nghanṅá glakwa Kristi

¹⁶ Ma fitika mnaghunata ṅni ta saha dza'a saha Yesu Kristi ma mbrakwani ná, prukutunzum ya gi ta tsa'ata mnduha ma ghəṅa taṅ a mnaghuna ṅni wu, ama skwi ghada aṅni ta nghanṅá mbrakwani nda ira ṅni ya mnaghuna ṅni. ¹⁷ Ma fitika mutsaftani ta sgit, nda glaku da Lazglafta ta nzakway ka Da ná, hada aṅni. Nda sna aṅni nda sləməṅa ṅni ta mnə Lazglafta ya ta

hemanatá inda skwi kazlay: Nana na zwanja da ya d̄vu yu ta zd̄oghata katakata kə'a. ¹⁸ Vərda an̄ni ka ghənja n̄ni ta snan̄tá saha tsa lwi ya daga ta luwa, ma fitika n̄zakwa n̄ni kawadaga nda tsi ta ghwá nda ghuḅa*.

¹⁹ Ta ghənja tsaya guli ná, nda fa ghənja n̄ni ta gwada ya klak la anabi. Dina má ka n̄anata ghuni dasuwa ta tsa gwadaha tan̄ ya, kabga nda nza manda pitirla, ya ta tsuwadaku ma grum. Dina ka ḡdata ghuni ta snay, ha ka tsadata vli, ka safa gumbəzla n̄a nḡhan̄ta ghuni ta tsalatá inda skwi ma n̄udufa ghuni. ²⁰ Karaku ná, wya skwi n̄a snan̄ta ghuni: Tsa gwadaha hlak la anabi ghalya, ka vindamta ma deftera Lazglafta ya ná, tsa a ma ghənja tan̄ a həj wa. ²¹ Tsa gwadaha hlak la anabi ya ná, had̄ ya walan̄ mnda səla ta tsa'ata ma ghəjani wa. Sulkum nda ghuḅa ta vlan̄tá mbraku ta həj, n̄a mna skwi ya mnanaf Lazglafta ta həj.

2

Ghwadaka anabiha

¹ Ghalya, zlagapzлага ghwadaka anabiha mataba mnduha Lazglafta, mantsaya guli dza'a zlagapta ghwadaka gwal tagha skwi mataba ghuni. Dza'a kladamkla həj ta ghwadaka tagha skwi n̄a zad̄in̄tá mnduha, n̄a vzin̄ta tan̄ ta Yesu Kristi ta n̄zakway ka mnda tagha skwi ta mbanaf̄ta həj ya. Mantsaya gi dza'a tdakta həj ta zadaku ta ghənja tan̄. ² Nda ndəgha gwal dza'a ksa səla tan̄ ma tsa ghwadaka nzaku ya, n̄a razay mnduha ta vərda tva Lazglafta kabga hahəj. ³ Ta tadaku ira tsa ghwadaka mnduha ya ta skwa mndu, n̄a tsakalay tan̄ ta wi n̄a gatugadughunustá skwa ghuni. Tsaw nda ghada tsatá guma ta

ghənja tan̄ daga manda ghalya, ta kzlaykzlay zadaku ta həj.

⁴ Dər tsa duhwalha Lazglafta ta ga ta dmaku ghalya ya ná, zlana a Lazglafta ta həj mantsa wa. Ama ka pghaghatá tsi ta həj da duda vu, ka tsamtá həj nda zida ma grum, ka kzla fitika guma. ⁵ Tsa mnduha ghalya ta gatá dmaku ya guli ná, zlana a Lazglafta ta həj mantsaya guli wa. Ka zad̄anatá tsi ta tsa gwal ta maga ghwadaka skwi ya nda ima mabudbud̄. Ta ghənja Nuhu si ta mnay n̄a mnduha kazlay: Magawa skwi td̄ukwa kə'a yeya mbanaf̄ tsi, nda sanlaha ma mnduha* ndəf̄an̄ guli. ⁶ Mantsaya tsanaghata tsi ta guma ta luwa Suduma nda Gwamura guli, ka zad̄anatá tsi ta həj nda vu, ka nin̄tá həj ka hutidif. Mantsaya maran̄ta tsi ta gwal ta maga ghwadaka skwi kə'a dza'a slanaghatá hən̄f̄. ⁷ Ludu ná, td̄ukwa mndu ya. Ta kuzlan̄kuzla tsa maga sli'in̄sli'in̄ ta magə gwal ma luwa Suduma ya ta n̄udufani katakata†. ⁸ Mataba tan̄ ta n̄zakwa tsa td̄ukwa mndu ya. Inda fitik ta nghay, ta snay, ta inda tsa sli'in̄sli'in̄ ta magə həj ta hla səla mndu ya. Ta gurda n̄udufani, kabga td̄ukwa mndu tsatsi. ⁹ Tsaya tama ná, nda sna Mgham Lazglafta kə'a ta hligin̄tá td̄ukwa mnduha ma skwi ta dzəghantá həj. Nda sna guli kə'a ta pghaghutá gwal ta maga ghwadaka skwi n̄a ganaptá iri ta həj badu fitika tsa guma. ¹⁰ Katkatatani ná, ta ghənja gwal ta maga ghwadaka skwi kuman̄ slū'uvgha tan̄, nda gwal ta hərtətátá ga mghama Lazglafta, dza'a tsi giri n̄a tan̄.

Tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya ná, had̄ hula ta wa ira tan̄ wa. Ta gla ghəj həj. Vla a həj ta glaku n̄a duhwala Lazglafta

* 1:18 Aya 17-18: Ngha ta Mata 17:1-5, Markus 9:2-7, Lukwa 9:28-35. * 2:5 Ngha ta Zlrafta 6:1—7:24. † 2:6 Ngha ta Zlrafta 19:24. ‡ 2:7 Ngha ta Zlrafta 19:1-16.

ta luwa wa. Ta razu nda raza hən. ¹¹ Dər duhwalha Lazglafta ya ta malaghutá tsa gwal ta tagha ghwadaka skwi nda mbraku ya má, had hən ta ghuḅasa hən, ka raza hən ta kəma Lazglafta wa. ¹² Tsa mnduha ya ná, had ghən da hən wa. Manda nimitak ta yaku ḡa kasuta, ka pslintá hən ya, ka hən ta magaku. Dər skwi kul snantá hən tsi ná, razay tan ḡa tan. Manda va tsaya ná, dza'a zadanazadá lu ta hən manda nimitakha. ¹³ Nda ghuya danwa dza'a vranamta Lazglafta ta hən. Manda ya ghuyanap hahən ta danwa ta sanlaha ya. Ka skwa zdanaftá vgha ta hən ka hən klaftá sasaku, nda maga sli'insli'in dər nda fitik ma ghən tsi. Ka skwa hula nzamta tan mataba ghuni, ta kuzlaku ta ḡuduf guli. Ta zay hən ta say hən kawadaga nda kaghuni, ama mbədata tan ta hul ná, skwi ta kumə maya[§] tan ta magə hən. ¹⁴ Ta tadaku ira tan ta mi'aha, hərfava a hən ma vəl maga dmaku wa. Bla a ta barafta hən ta gwal nda hta mbrakwa tan ka pghamtá hən da dmaku wa. Yukyukyuk ka ira tan ta tadaku ta skwiha. Mndərga tsahaya ma mnduha ná, nda ghada ksuta guma Lazglafta ta hən. ¹⁵ Zlunzla hən ta vərdaka tvi, ka zwaduta, ka ksaghatá tvi manda ḡa Balama zwanə Baswara zdugudun tsemi ka magatá tsi ta ghwadaka skwi ya. ¹⁶ Ka dvanaghatá lu ta ghəḡa kwalaghutani ta snatá gwada, ha ka gwadganatá kdih kul had ta gwada ya nda gwada manda va ḡa mndu. Ka hanaftá tsi ta tvi ta tsa anabi* ya yaha da gəgəltá tsa rghani ya.

¹⁷ Ka guram nda ghwa swi'ap imi mida tsa mnduha ta tagha ghwadaka skwi ya, ka guram nda

ghwayak ta turinḡa falak ya hən guli. Payanapaya Lazglafta ta vli ta hən ma grusl tdiik katakata. ¹⁸ Ta ghərbaku hən ka yawu bətbət, ka bara gwal tsaghuta tan yeya ta vgha nda gwal ta gdata ta nzaku ma dmaku. ¹⁹ «Falau' vgha ghuni dza'azlay,» ka hən ta mnay ḡa tan. Hahən ya kay tatan, nda ghada nzatá hən ka vu'a bədzaku ta kla hən da zadaku. Nda sna kuni ná, ka nu tsa skwi ta hbutá tsa mndu ya ná, vu'a tsa skwi ya tsa mndu ya. ²⁰ Ka lagha tsa gwal ta zlu'agaptá vgha ma ghwadaka skwi ta badza mndu ma ghəḡa hadik ya, manda snanta tan ta Mghama mu Yesu Kristi ta nzakway ka mnda mba amu ya guli, ka vrəglamta da maga tsa ghwadaka skwi ya katsi, dza'a malaghumala badzatá hən ka nzakwa tan tanḡan. ²¹ Ta dər má kwala tan kul snantá tsa tvi tdukwa ya, ka ya ghada hən ta snantá tsa tvi ya dinadina, tahula tsa, ka zlanavata tan ta zlahuha Lazglafta ya mnana lu ta hən. ²² Tsa skwi ta slanaghatá hən ya, maranmara kazlay: Kahwathwata tsa gwada mahdihdi ta mnata ya kə'a. Ka'a na: «Ta vradaghavra kri da ni'iglaftá vnihatá vnihani†.» «Tahula mbazanatá mbaza ta ghuvazu ná, ḡa vrəglamtani da dzazlak guli,» ka'a ya.

3

Faftá ghən ta vragata Mgham Yesu

¹ Graha da ya ta dvu yu, mahisa delewera da nana vindaghunaf yu na. Ma tsəna delewerha da his vindaghunaf yu na ná, vraftá ya ta vrafta yu ta skwiha ya ghada kuni ta snanta, ḡa ndanay ghuni ta ndanu nda tvani ta ghəḡa tan. ² Ta kumay yu ta ndanay ghuni ta skwiha ya mna la anabi nda ghuḅa ghalya. Nda zlahu Mgham Yesu

§ 2:13 Ngha ta Yuda aya 12.

* 2:16 Aya 15-16: Ngha ta Mbsak 22:4-35.

† 2:22 Ngha ta

Mahdihdi 26:11.

Kristi ta nzakway ka mnda mba amu, taghaghunaf gwal ghunay, ghunədaghunagha lu ya. ³ Skwi ɲa sɲaɲta ghuni karaku ná, dɪna ka sɲaɲta ghuni kazlay: Ma ndusakta kɔdavakta fitik ná, dza'a sli'agapsli'a inda gwal ta maga skwi manda ya kumaɲ ghəɲa taɲ, dza'a ghuɔasay həɲ ta kaghuni kə'a. ⁴ «Dza'a vragavra yu a katsi tamaftá imi ta sləməɲ kay ra? Ga tsi kay ka na? Ka yawu rwakta dzidziha mu, ta nzaku inda skwi manda va vlani daga ka yawu zlagapta ghəɲa hadik,» ka həɲ. ⁵ Gwal ta mɲay mantsaya ná, mamu skwi ya nda maya zanap həɲ ka palama. Daga manda ghalya ta magaftá Lazglafta nda gwadani ta luwa nda hadik. Kligiɲ ma imi lu ta hadik, nda imi guli magafta lu ta hadik. ⁶ Nda imi ta nzakway ka ima mabudbud zadanamta* Lazglafta ta ghəɲa hadik ghalya. ⁷ Na luwa nda ghəɲa hadik ta nghə mu ndanana ná, va tsa gwada Lazglafta ya ta ɲanata, ɲa zadánata nda vu. ɲanaɲa ta həɲ ha sagha fitika guma, ɲa zadánatá ghwadaka mnduha.

⁸ Graha dá gwal ta dɪvu yu, mamu skwi turtuk dza'a kwal kuni zanapta: Da Mgham Lazglafta ná, fitik turtuk ya ná, manda fitik dəmbu' nzakwani. Fitik dəmbu' ya guli ná, manda fitik turtuk† nzakwani. ⁹ Gərda a Lazglafta ka maga skwi ya tamaf tsi ta imi ta sləməɲ manda ya ta ndanu sanlaha ya wa. Ama kaghuni nza tsi katək ka kzlay, kabga va a ta zadavaghuta dər wati ma mndu wa. Ta kumay katək ta mutsafta inda mndu ta mbədanaftá nzakwani.

¹⁰ Nduk nda tsaya tani ná, dza'a sagha manda ghali tsa fitika Mgham Yesu ya. Ma tsa fitik ya dza'a nda sna lu ta ghudzagata

skwi nda mbraku, ɲa zwaduta luwa gi rək. ɲa drinta vu ta inda skwi ta luwa, ɲa zwaduta‡ ghəɲa hadik nda inda skwi mida tani. ¹¹ Ka si mantsa dza'a zwaduta inda tsa skwiha ya ná, mndərga wati nzaku ta raku ɲa nzakway ghuni? Nzawanza ta nzaku ya nda ghuɔa. Ka vlarɲa kuni ta ghəɲa ghuni ta Lazglafta ma inda skwi. ¹² Kzlawakzla ta tsa fitika Lazglafta ya, ka ɲavata kuni nda inda mbrakwa ghuni ɲa sagha tsa fitik ya gi misimmisim. Tsa fitik dza'a zadánata lu ta luwa ɲa nu'uta inda skwi da vu ya, tsa fitik ya. ¹³ Ta kzlaykzlay mu ta tsa lfida luwa nda tsa lfida hadik§, ma vli ya dza'a gdavata nzaku tdukwa manda ya tamaf tsi ta imi ta sləməɲ ya.

¹⁴ Tsaya tama graha dá ya ta dɪvu yu, ɲavawa ɲa, ɲa slaghunaghatani nzidid kul had sana skwi ta kaghuni, ɲa nzakwa ghuni nda zdaku nda tsi. ¹⁵ Havakwahava kazlay: Skwi ya kəl Mgham Yesu ka gərɔaku ná, kabga ɲa mutsafta mnduha ta mbədanaftá nzakwa taɲ, ɲa mbanaftani ta həɲ ya kə'a. Manda va tsaya vindaghunafta zwanama mu Pwal ya ta dɪvu mu guli nda difil ya vlarɲ Lazglafta. ¹⁶ Tsaya skwi ta mnə tsi ma inda delewerhani ya, ta gwadə tsi ta gwada ta ghəɲa mndara tsa skwiha ya. Mamu sana skwi ya nda bla ta vindamta tsi ma tsa delewerhani ya, ta tərđanafta gwal kul sɲaɲtá skwi, nda gwal kul taghaku skwa taɲ, ta klatá ghəɲa skwi mida. Manda va tsaya ta snuta həɲ ta magay nda sana vliha ma skwi vindaf lu ma sanlaha ma delewer. Manda tsaya ta klanakta hahəɲ ka ghəɲa taɲ ta zadaku.

¹⁷ Kaghuni graha dá ya ta dɪvu yu, snaghunamsna lu ndana tama. Dasuwa ka kuni, yaha krughuva ghwadaka mnduha da

* **3:6** Aya 5: Ngha ta Zlrafta 1:6-9, aya 6: Ngha ta Zlrafta 7:11. † **3:8** Ngha ta Zabura 90:4.

‡ **3:10** Ngha ta Mata 24:43-44, Lukwa 12:39-40, 1 Tesalunik 5:2. § **3:13** Ngha ta: Isaya 65:17, 66:22.

zadiġhunista da tsaghutá kuni ta vgha ta fatá ghəŋa ghuni. ¹⁸ Ama gđavawagđa ta dza'a ta kəma ta kəma ma snanťá Mghama mu Yesu Kristi mnda mba amu, ŋa vlaghunatani ta zđakatahudani. Ŋani glaku, daga ndanana nda ya ŋa kđekedzeŋ. Amin!

Tan̄tan̄a tsghatá lwa 1 Yuhwana

Gwada Lazglafta ná, ta vlay ta hafu

¹ Nana skwi ta vindaghunafta ηni na ná, gwada ta ghəŋa mndu ta vla hafu ta nzakway daga ta kul zraftá* inda skwi ya. Ta ghəŋa skwi snəŋ ηni nda skwi nghan̄ ηni nda ira ηni, nda ya vitsanava ηni, nda ya ksəŋ ηni nda dzva ηni ta mnaghunata ηni. ² Na zlagapta tsa mndu ta vla hafu ya, ka nghan̄tá aŋni nda ira ηni. Tsaya kəl aŋni ka nzakway ka masləm̄tsəkani, kəl ηni ka mnay ηa ghuni ta gwada ta hafu ηa kdekedzeŋ si ta nzaku tavata Da mu, ka maravatá† tsi ta wa ira mu. ³ Tsa skwi nghan̄ ηni nda ya snəŋ ηni ya, tsaya ta mnaghunata aŋni kada nzakwa kuni nda guya nda aŋni. Ka nda guya ghəŋa mu katsi, nda guya ghəŋa mu kawadaga nda Lazglafta Da, nda ya nda zwan̄ani Yesu Kristi. ⁴ Kada kđiŋta rfa mu‡ ta ndəghafta ta kəl ηni ka vindaghunaftá na skwiha na.

Mbada ma tsuwadək

⁵ Tsuwadaka nzakwa Lazglafta, had̄ skwi ka grum da tsi wu, na skwi snəŋ aŋni da tsi, ta mnaghunata aŋni. ⁶ Ka nda guya ghəŋa mu nda Lazglafta ka mu katsi, ta ghəŋa tsa tata mbada mu ma grum, tsakalawi tsa ta tsakalə mu, maga a mu ta skwi tdukwa wa. ⁷ Ala ka si ta mbadə ma tsuwadək mu ta mbada manda nzakwa Lazglafta ma tsuwadək ya, nda guya ghəŋa mu sani nda sani nda tsa ηa ghuḅimista usa Yesu Zwan̄a Lazglafta ta inda dmakuha mu.

⁸ Ka had̄ mu ta ga dmaku wu ka mu katsi ná, nana ghəŋa mu

ta nanə mu, had̄ kahwathwata ma amu nda tsa wa. ⁹ Ala ka si mnigim̄na mu ta dmakwa mu nda wa mu katsi, dza'a plimispla Lazglafta ta dmakwa mu, ηa ghuḅiŋtani ta inda dmakwa mu§, ηa nzakwa mu tsuwedek ta kəmani, kabga tsatsi Lazglafta tdukwa. Skwi mna tsi ta magamaga manda va tsaya. ¹⁰ Ka ta ga amu ta dmaku wu ka mu katsi, ta tsakalawi Lazglafta ka'a mu nda tsaya. Had̄ tsa gwadani ya ma ηudufa mu nda tsa tama wa.

2

¹ Zwana da, skwi kəl yu ka vindaghunaftá na skwi na ná, vindaghunaf vinda yu ηa mbəl ηa waray ghuni ta maga dmaku. Ala ka si magamaga mndu ta dmaku katsi, mamu mndu tdukwa ta nzaku tavata Lazglafta ta kla lwa mu ηani. Tsa mndu ya, Yesu Kristi ya. ² Tsatsi ta mtuta ηa pla ghəŋ kada plimista Lazglafta ta dmakuha* mu. Nza a ηa pla dmakuha amu ndaghəŋa mu wu, laviŋlava ta pla dmakwa inda mnduha ta ghəŋa had̄ik demdem guli.

Lfida zlahu

³ Ka ta magay mu ta skwi ta mnamata Lazglafta katsi ná, tsaya ta maraman̄ta kazlay: Nda sna mu kahwathwata ta Lazglafta kə'a. ⁴ Ka ka mndu mantša, «nda sna yu ta Lazglafta,» ka'a, ta sna a ta skwi ta mnata Lazglafta kay guli wu, tsa mndu ya ná, ta tsakalawi. Had̄ kahwathwata dekdek ma ηudufani wa. ⁵ Mndu ta snatá gwada Lazglafta ná, d̄vud̄va ta Lazglafta kahwathwata. Tsaya ta gramaf̄ta kazlay: Nda ndi'a mu nda Lazglafta kə'a. ⁶ Ka nda ndi'a nzakwa da kawadaga nda Lazglafta, ka mndu katsi ná, ka

* 1:1 Gray nda 2:13. Yuhwana 1:1. † 1:2 Ngha ta Yuhwana 1:14. ‡ 1:4 Rfa mu: Ma sana vliha ná, rfa ghuni. § 1:9 Gray nda Zabura 32:1-5. * 2:2 Gray nda Ruma. 3:25-26.

maga tsi ta skwi manda ŋa Yesu Kristi.

⁷ Zwanama da, ka lfidani a na zlahu ta vindaghunafta yu na wu, va tsa zlahu manda ghalya yeya. Nda sna kuni ta tsa zlahu ya daga ma zlaftá† mnaghunatá gwada Lazglafta. Va tsaya tsa gwada snaŋ kuni ya. ⁸ An mndani, lfidani na zlahu ta vindaghunafta yu na, kabga nzakwa Yesu Kristi ná, varda lfidá nzaku ya maramaŋ tsi. Mantsa ya kaghuni guli. Manda skwi ta had grum tama wu, ta zlagazlagu varda tsuwadak.

⁹ Ka «ma tsuwadák yu» ka mndu ta gray, tata husanhusa zwanamani ta nzakway ma zlgay nda nuduf katsi ná, ta ma grum tsa mndu ya manda va nzakwani ghalya. ¹⁰ Ala ka ta dvay mndu ta zwanamani katsi, nda nza nzakwa tsa mndu ya ma tsuwadák, had sana skwi dza'a sabi da tsi ŋa zlambinjtá mndu wa. ¹¹ Mndu husaŋ zwanamani ná, ma grum nzatá nzakwani, ta tatdamaku tsa mndu ya ma grum. Sna a ta vli ta mbadé tsi ta mbadá mida wu, kabga tdikanaf tdika grum ta irani.

Ma dvu kuni ta ghəŋa hadik

¹² Zwana da, ka yu ta vindaghunafta na: «Plighunis pla Lazglafta ta dmakuha ghuni, kabga slna Yesu Kristi ta magata.» ¹³ Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu ta nzakway daga ta kul zlaftá† inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunaftá kaghuni guli na: «Ghubasapghubasa kaghuni ta halaway.»

¹⁴ Kaghuni zwani, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta Da mu Lazglafta.» Kaghuni dadaha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda sna kaghuni ta tsa mndu

ta nzakway daga ta kul zlaftá inda skwi ya.» Kaghuni duhwalha, ka yu ta vindaghunafta na: «Nda mbra kaghuni, nzamnza gwada Lazglafta ma kaghuni, ka ghubasaptá kuni ta halaway.»

¹⁵ Ma hara'u kuni ta tva nzakwa mnduha ma ghəŋa hadik. Ma laghu kuni ngha skwiha ma ghəŋa hadik. Ka laghula mndu da hara'uwa skwiha ma ghəŋa hadik katsi ná, dva a tsa mndu ya ta Da mu Lazglafta wa. ¹⁶ Skwi ta magə mnduha ma ghəŋa hadik ná, maga skwi kumaf slu'uvgha taŋ nda skwi kumaf ira taŋ ya. Mutsafta taŋ kay guli, glay taŋ ta ghəŋ nda tsi. Mndərga tsahaya ma nzaku ná, Da mu Lazglafta a ta taghamafta wu. Ŋa na ghəŋa hadik na mndərga tsaya. ¹⁷ Dina ka snaŋta kaghuni kazlay: Ta kdakukdkaku nana ghəŋa hadik na kə'a. Inda na skwiha ta mamə mnduha na guli ná, dza'a kdakda. Mndu ta maga skwi ta kumə Lazglafta ya ná, tsaya mndu dza'a nzata nda hafu ŋa kdekedenj.

Ghuma Kristi

¹⁸ Zwana da, ndusa ghəŋa hadik ka kdaku, manda va ya snaŋ kuni kazlay: Dza'a saghasa ghuma Kristi kə'a ya ná, daga ndana ná, sli'agapsli'a ghumaha Kristi. Tsaya ta gramafta kazlay: Ndusa kdakwa ghəŋa hadik§ kahwathwata kə'a. ¹⁹ Tsa ghumaha ya ná, mataba mu sli'agapta həŋ. Si nza a nzakwa taŋ kawadaga nda amu wa. Ka má nda nza nzakwa taŋ kawadaga nda amu ná, má gdavagda həŋ tavata amu. Magamaga manda tsaya kabga ŋa snaŋta kazlay: Mataba amu a həŋ demdem wu kə'a.

²⁰ Kaghuni ya, vlaghunavla Kristi ta Sulkumani. Kaghuni demdem, nda sna kaghuni ta varda skwi ta ghəŋa Yesu Kristi. ²¹ Kəl yu ka vindaghunafta na: «Kwalaghuni

† 2:7 Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ 2:13 Gray nda 1:1. § 2:18 Ngha ta Mata 24:5, 23-24, Markus 13:21-22.

kul snaŋtá vərda skwi a wu, kabga nda sna kuni.» Nda sna kuni guli kazlay: Guya a tsakalawi ta vgha nda kahwathwata wu kə'a.

²² Wa va na mghama tsakalawina? Mndu ta vziŋtá Yesu kazlay: Kristi a wu, ka'a a tsa wa. Tsa mndu ya ná, ghuma Kristi ya ta vziŋta i Lazglafta nda Yesu tani ya. ²³ Dər wati ma mndu ta vziŋtá Zwanja Lazglafta ná, haď tvani ŋa nzuvta nda Lazglafta ta nzakway ka Dani wa. Ala dər wati ma mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwanja Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwani nda Lazglafta ta nzakway ka Dani* guli.

²⁴ Kaghuni, ŋanawa ŋa ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya. Ka ŋanaŋa kuni ta tsa skwi snaŋ kuni daga zlafta ghuni ta zlghaftá gwada Lazglafta ya katsi, dza'a gdavagda nzakwa ghuni kawadaga nda Zwanja nda Lazglafta guli. ²⁵ Ka Kristi tamaftá imi ta sləməŋ ná, dza'a vlaghunavla yu ta hafu ŋa dekəkdeŋ, ka'a.

²⁶ Vindaghunafvinda yu ta tsa skwiha ya, kabga ka maga kuni ta dasuwa nda tsa gwal ta kuma hla səla ghuni ya. ²⁷ Kaghuni, tsa Sulkum vlaghuna Kristi ya ná, ta nzaku ma kaghuni. Wya ta mamu tsa Sulkum ya ma ŋudufa ghuni ya, psəgla a kuni ta sana mndu ŋa taghaghunaftá sana skwi wu, kabga ta taghaghunaftagha tsa Sulkum ya ta inda skwi. Tsa skwiha ta taghaghunafta tsi ya guli ná, vərda skwiha ya. Haď tsakalawi mida wa. Gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi manda ya ta taghaghunafta Sulkumani.

²⁸ Mantsa tama zwana da, gdávawagda kawadaga nda Yesu Kristi, ŋa kwala zləŋ ksa amu baďu vragata dza'a vragata tsi, ŋa kwala hula ksa amu guli ta kəmani.

Zwana Lazglafta amu

²⁹ Ka si nda sna kuni kazlay: Tudukwa mndu Yesu Kristi kə'a, nda ra guli ka snaŋta ghuni kazlay: Gwal ta maga skwi tdukwa ná, zwana Lazglafta həŋ kə'a.

3

¹ Nghawa ka Da mu Lazglafta đvutá amu ba! Zwana da kə'a ta hga amu. Manda va tsaya nzakwani guli, zwana Lazglafta* amu. Tsaw sna a mnduha ma ghəŋa haďik ta amu wu, kabga sna a həŋ ta Lazglafta wa. ² Zwanama da, daga ndanana zwana Lazglafta amu. Nziya nza tsi, tsa nzaku ka mu dza'a nzakway ta kəma ya ná, ta ma dífa karaku. Tsaw nda sna amu kazlay: Baďu vragata dza'a vragata Kristi ná, dza'a nzakway amu manda tsatsi kə'a, kabga dza'a nda nghanu mu ta nzakwani. ³ Ka si mantsa tsi katsi, inda mndu ta faftá ghəŋani ta Kristi ná, dza'a waray ta ghəŋani da dmaku manda ŋa Kristi kul gatá dmaku ya.

⁴ Ka ta gdagda mndu ta maga dmaku katsi ná, sna a tsa mndu ya ta zlahu Lazglafta wa. Dmaku ná, kwal kul sna zlahu Lazglafta ya. ⁵ Wya nda sna kaghuni kazlay: Sasa Yesu Kristi ta ghəŋa haďik da klaghutá dmakwa mnduha kə'a. Tsatsi ná, haď dmaku dekdek tida wa. ⁶ Inda mndu ta gdávata kawadaga nda Yesu Kristi ná, haď ta gəgəltá dmaku wa. Inda mndu ta gdata ta maga dmaku guli ná, ta tsatsaf a ta Yesu Kristi wu, ta sna a guli wa.

⁷ Mantsa tama zwana da, ma snə kuni ta bara mnduha. Mndu ta gdata ta maga skwi tdukwa ná, tdukwa tsa mndu ya manda nzakwa Yesu Kristi ka mndu tdukwa ya. ⁸ Mndu ta gdata ta maga dmaku ná, mista halaway tsa mndu ya, kabga ta maga dmaku halaway daga ka yawu zlaftani ta gata.

* 2:23 Ngha ta Mata 11:27, Yuhwana 5:23, 15:23.

* 3:1 Ngha ta Yuhwana 1:12.

Tsaya kəl Zwanja Lazglafta ka saha. Sahani ta ghəŋa hadik ná, ŋa zliŋtá slna halaway.

⁹ Dər wati ma mndu ta nzakway ka Zwanja Lazglafta, had ta ga dmaku wu, kabga mamu Sulkuma Lazglafta ma ŋudufani. Had ta kdəŋtá maga dmaku dekdek wu, kabga nda nza Lazglafta ka Dani.

¹⁰ Dər wati ma mndu kul had ta maga skwi tdukwa, nza a tsa mndu ya ka Zwanja Lazglafta wa. Mantsa ya mndu kul dva zwanjani guli. Ta tsahaya ta tsatsafta lu ta nza-kwa zwana Lazglafta nda nzakwa zwana halaway.

Dvuma mndu manda ŋa Kristi

¹¹ Daga zlrafta ghuni ta zlglaftá gwada Lazglafta mnaghunata lu kazlay: Dvumadva ta sani nda sani† kə'a. ¹² Yaha amu da nzakway manda Kayinu. Tsatsi ná, nda nza ka zwanja halaway, ka dzatá tsi ta zwanjani. Kabgawu kəl tsi ka dzata na? Kabga ghwadaka skwi ŋa Kayinu ta magay, tdukwa† skwi ŋa tsa zwanjani ya ta magay, kəl tsi ka valafta tida ka dzata.

¹³ Zwanama da, ka ta husanhusa§ kuni ta mnduha ma ghəŋa hadik katsi, yaha da nzakway ka skwa ndərmimay da kaghuni. ¹⁴ Amu ná, nda sna amu kazlay: Sabsa amu ma mtaku ka nzata nda hafu* kə'a, kabga ta dvuta amu ta zwanama mu. Mndu kul dva zwanjani ná, ma mtaku ta gdavata tsatsi.

¹⁵ Mndu husan zwanjani ná, mnda dzatá mndu tsa mndu ya. Nda sna kaghuni guli kazlay: Mndu ta dzatá mndu ná, ta mutsa a hafani ŋa kdekeden wu kə'a. ¹⁶ Wya tvi kəl amu ka snanť skwi ta hgə lu ka dva mndu: Dvudva Yesu Kristi ta amu, ka saha tsi vlatá ghəŋani ma vla amu. Amu

guli ná, vlamavla amu ta ghəŋa mu guli ma vla zwanama mu. ¹⁷ Ka mamu skwi da mndu, ka nghanť tsi ta zwanjani ta pday, ka laghu tsi da nghanť nda iri† katsi ná, lavin a tsa mndu ya ta mnay kazlay: Ta dvay yu ta Lazglafta kə'a wa. ¹⁸ Zwana da, gwaday ma wi kwenkwen a dva zwanjani wa. Dvumadva kahwathwata ma ŋudufa mu, ka maga mu ta skwi manda tsaya.

¹⁹ Mantsa ya dza'a grafta mu kazlay: Ta mbađə ta vərđa tvi mu ta mbađa kə'a. Tsaya tama ná, nda lba ŋudufa mu ta kəma Lazglafta. ²⁰ Ka ta dga ghəŋ mu ta ghəŋa skwi maga mu katsi, nda sna amu kazlay: Mal Lazglafta nda sna ta inda skwi ta magə mu ka ŋudufa mu kə'a. ²¹ Zwanama da, ka had dga ghəŋ ta dgə mu ta ghəŋa skwi maga mu wu katsi, wadāh vgha mu ta sladu ta kəma Lazglafta. ²² Dər má nu dawar mu da tsi ta vlamavla kabga ta snanasna mu ta zlahani, ta mag-anamaga mu ta skwi ta zdəganata. ²³ Ká tsa zlaha Lazglafta ya ta mnay na: «Fafwafa ta ghəŋa ghuni ta hga Yesu Kristi zwanjani, ka dvuvusta kuni ta vgha ghuni sani nda sani,» ka zlahani ta mnamata†. ²⁴ Mndu ta sna zlaha Lazglafta ná, ta gdavagda kawadaga nda Lazglafta, ta gdavagda Lazglafta guli kawadaga nda tsatsi. Nda sna amu guli kazlay: Ta gdavagda Lazglafta ma amu nda ma Sulkum ya vlama tsi kə'a.

4

¹ Zwanama da, ma gi sna kuni ta gwada mndu ta mnay kazlay: Mamu Sulkuma Lazglafta ma i'i kə'a ya. Daslawa tsa skwi ta mnə tsi ya karaku, ka mamu Sulkuma Lazglafta* mida, ka had

† 3:11 Ngha ta Yuhwana 13:34. ‡ 3:12 Ngha ta Zlrafta 4:1-8. § 3:13 Ngha ta Lukwa 6:22, Yuhwana 15:18-19. 17:14. * 3:14 Ngha ta Yuhwana 5:24. † 3:17 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:7-8. ‡ 3:23 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17. * 4:1 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 13:2-6.

wa a tsi. Kəl yu ka mna tsaya ná, kabga nda ndəgha ghwadaka anabiha ta sli'agapta ta ghəŋa hadik. ² Ka mnaghunamna yu ká kuni dza'a graftá mndu nda Sulkuma Lazglafta mida 6a: Ka ta mnay mndu kazlay: Yesu ná, Kristi ya, sa daga da Lazglafta, ka yatá lu, ka mndu kə'a ná, mamu Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya. ³ Ka had tsa mndu ya ta mnay kazlay: Manda tsaya nzakwa Yesu kə'a wu ná, had Sulkuma Lazglafta ma tsa mndu ya wa, sulkuma ghuma Kristi mida. Nda ghada snəŋta ghuni ta mnay kazlay: Dza'a saghasa tsa ghuma ya kə'a. Nda ghada saghani ndanana tama ta ghəŋa hadik.

⁴ Kaghuni zwana dá, zwana Lazglafta kaghuni, ghuḅasapghuḅasa kaghuni ta tsa gwal nana mndu ya, kabga mal tsa Sulkum ma kaghuni ya mbratani ka tsa sulkum ma gwal ma ghəŋa hadik ya. ⁵ Hahəŋ ná, ŋa ghəŋa hadik həŋ. Tsaya ta kəl həŋ ka mna skwi ta zdəganatá mnduha ma ghəŋa hadik. Ta fana fa mnduha ma ghəŋa hadik ta sləməŋ ta həŋ guli ka snay. ⁶ Amu ná, zwana Lazglafta mu. Mndu nda sna ta Lazglafta ná, ta snay ta skwi ta mnə ŋni. Ka Zwanə Lazglafta a mndu wu katsi ná, fa a ta sləməŋ ka sna skwi ta mnə ŋni wa. Mantsa ya ta tsatsafta mu ta gwal nda vərda Sulkum ma həŋ nda gwal nda sulkuma nana mndu ma həŋ.

Lazglafta ná, dvu ya

⁷ Zwanama dá gwal dvu yu, gdəmagdá ta dvtutá sani nda sani. Tva dvtutá mndu ná, ta sagha daga da Lazglafta. Inda mndu ta dvtutá mndu guli ná, nda na tsa mndu ya ka Zwanə Lazglafta, nda sna ta Lazglafta guli. ⁸ Mndu kul dvtutá mndu ná, sna a tsa

mndu ya ta Lazglafta wu, kabga nzakwa Lazglafta ná, dvu ya. ⁹ Wya ká Lazglafta maraməŋtá tva dva mndani: Ghunagaghuna ta zwanəni turtuktuk ta ghəŋa hadik kada nzakwa mu nda hafu ma tsatsi†. ¹⁰ Tinəl Lazglafta ta dvtutá amu ka ghunagatá tsi ta Zwanəni ka saha da mtuta ŋa pla ghəŋ ŋa plamata Lazglafta ta dmakwa‡ mu. Tsaya na vərda dvtutá mndu, da thə amu kazlay: Tinəl amu ta dvtutá Lazglafta kə'a.

¹¹ Zwanama dá gwal ta dvu yu, ka si mantsa ya dvtuta Lazglafta ta amu katsi ya, dvama dva amu guli ta vgha mu sani nda sani. ¹² Had mndu ta kəd nghanťá Lazglafta§ nda irani wa. Tsa dvtutá vgha mu ta dvtuta mu sani nda sani ya ná, nzakwa Lazglafta ta gdavata kawadaga nda amu tsa. Ta dvudva mu ta Lazglafta dar manda ya kumanť tsi kə'a guli.

¹³ Lazglafta ná, vlamavla ta Sulkum. Tsaya kəl mu ka grafta kazlay: Ta gdavagdá amu kawadaga nda tsi, tsatsi guli ta gdavagdá kawadaga nda amu kə'a. ¹⁴ Ghunaga ghuna Lazglafta ta zwanəni ta nzakway ka mnda mba mndu ta ghəŋa hadik*, ka nghanťá aŋni nda ira ŋni, tsaya ta mnə aŋni ŋa mnduha. ¹⁵ Mndu ta mnay banluwa kazlay: Yesu ná, Zwanə Lazglafta ya kə'a, nda nza nzakwa Lazglafta nda tsa mndu ya, nda nza nzakwa tsatsi guli nda Lazglafta. ¹⁶ Amu ná, nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu. Ta tsaya fafta amu guli ta ghəŋa mu.

Lazglafta ná, dvu ya. Tsaya tama, mndu ta gdáta ta dva mndu ná, nda nza nzakwani nda Lazglafta nda nza nzakwa Lazglafta guli nda tsatsi. ¹⁷ Dza'a kəl amu ka grafta kazlay: Ta dvy amu ta Lazglafta

† 4:9 Ngha ta Yuhwana 3:16. ‡ 4:10 Ngha ta 2:2. § 4:12 Ngha ta Yuhwana 1:18. * 4:14 Ngha ta Yuhwana 3:17, 4:42.

dar kə'a ná, wya tsi: Bađu tsa fi-tik dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ya ná, had amu dza'a zləŋa tsa guma ya wu, kabga nda nza nzakwa mu ta ghəŋa hadik ka guram nda Yesu. ¹⁸ Ka nda sna amu kazlay: Dvudva Lazglafta ta amu, had amu dza'a zləŋay wa. Tsa dvtutadvu Lazglafta ta amu ya ná, ta hliŋtá zləŋ dekdek ma amu. Ala, ka tata zləŋ mndu katsi, murmura ŋudufani, ta fa a ghəŋani ta tsa dvudvu Lazglafta ya wu, kəl tsi ka zləŋ.

¹⁹ Amu ná, dvudva mu ta Lazglafta kabga tiŋəl tsatsi ta dvtuta amu. ²⁰ Ka «dvudva yu ta Lazglafta» ka mndu, tata husaŋhusa zwanamani katsi ná, tsakalawi tsa ta tsakal tsa mndu ya, dvu a ta Lazglafta wa. Ka dvu a mndu ta zwanamani ya nghan tsi nda irani wu katsi ná, waka a dza'a dvtutá Lazglafta ya kul nghan tá tsi na? ²¹ Ka dvudva yu ta Lazglafta ka mndu katsi ná, ka dvudva tsi ta zwanamani† guli, ka zlahá Kristi mnata.

5

Zlghafta ta Zwaná Lazglafta, tsaya ghubasaptá ghəŋa hadik

¹ Dər wati ma mndu ta zlghaftá mnay kazlay: Yesu ná, Kristi ya kə'a, tsa mndu ya ná, nda na ka Zwaná Lazglafta. Ka dvudva tsa mndu ya ta Dani Lazglafta katsi ná, dza'a dvudva guli ta zwana Lazglafta. ² Ka dvudva mu ta Lazglafta, ta snay mu ta zlahani guli ná, tsaya kəl amu ka snan ta dvudva mu ta Zwana Lazglafta kə'a. ³ Snata mu ta zlahá Lazglafta ná, tsaya dvafta mu ta Lazglafta kahwathwata. Bla a tsa zlahuhani* ya guli wa. ⁴ Inda zwana Lazglafta ná, ghubasapghubasa hən ta ghəŋa

hadik. Nda ghubasa ghəŋa hadik, kabga nda fa ghəŋa mu ta Yesu Kristi. ⁵ Wa mndu ta ghubasaptá ghəŋa hadik na? Ba mndu ta zlghafta kazlay: Yesu ná, Zwaná Lazglafta ya kə'a ta ghubasapta.

Maslamtsəka Yesu Kristi

⁶ Yesu Kristi ná, sasa ta ghəŋa hadik, ka lamə tsi nda ma ima batem, ka pghin tá tsi ta usani ma mtakwani†. Lami nda ma ima batem kwenkwen yeya wu, pghin pgha ta usani guli. Sulkuma Lazglafta ta mnamatá tsa skwiha ya kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a, kabga had tsatsi ta tsakalawi wa. ⁷ Hkən skwi‡ ta maraman ta kazlay: Yesu ná, Zwaná Lazglafta ya kə'a. ⁸ Tsa skwiha hkən ya ná, mamu Sulkuma Lazglafta, nda imi, nda us. Tsa skwiha hkən ya ná, ka skwa turtuk gwada tan. ⁹ Ka si ta tsu'ay mu ta gwada ta mnata mnduha ta ghəŋa skwi ta nghan ta hən ya ní, malaghumala a ŋa Lazglafta ma gwada ta mnata, ka ŋa mnduha ra? Lazglafta ka ghəŋani ta mnan tá tsa skwiha ya ta ghəŋa zwanani. ¹⁰ Mndu ta zlghaftá Zwaná Lazglafta ná, nda sna tsatsi kazlay: Kahwathwata tsa skwiha ya kə'a. Mndu kul zlghaftá Lazglafta guli ná, niŋna ta Lazglafta ka tsakalawi, kabga kwalani kul zlghaftá skwi mna Lazglafta ta ghəŋa zwanani. ¹¹ Vlamavla Lazglafta ta hafu ŋa kdekeden. Tsa hafu ya guli ná, nda ma zwanani Yesu ta mutsakwa tsi. Mantsa ya ka Lazglafta mnamata. ¹² Mndu ta zlghaftá Zwaná Lazglafta, nda mutsa hafani. Mndu kul zlghatá Zwaná Lazglafta guli ná, mutsa a hafani§ wa.

Hafu ŋa kdekeden da Lazglafta

† 4:21 Ngha ta Mata 22:36-40, Markus 12:28-31, Lukwa 10:25-28. * 5:3 Ngha ta Yuhwana 14:15. † 5:6 Ngha ta Yuhwana 19:34. ‡ 5:7 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15. § 5:12 Ngha ta Yuhwana 3:36.

¹³ Vindaghunaf vinda yu ta tsa skwiha ya, ɲa kaghuni gwal ta zlgħaftá Zwaɲa Lazglafta, kada grafta kuni kazlay: Mutsafmutsa kuni ta hafu ɲa kɛkedzenj kə'a. ¹⁴ Ta lagha mu ta kəma Lazglafta da dawwa skwi manda ya ta zdəganata ná, har ghəɲa mu, kabga ta snamasna. ¹⁵ Ka nda sna mu kazlay: Ta snamasna ta inda skwi ta dawu mu da tsi kə'a, nda sna mu guli kazlay: Ta vlamavla kahwathwata ta inda skwi dawɲ mu kə'a.

¹⁶ Ka nda ngha mndu ta zwaɲamani ta ga dmaku, dza'a kwal kul klagħata da mtaku ɲa kɛkedzenj katsi, ka maga tsi ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa tsa mndu ya ɲa vlaɲta Lazglafta ta hafu. Tsa hafu ya, ɲa gwal ta ga dmaku dza'a kwal kul klagħatá həɲ da mtaku ɲa kɛkedzenj dza'a vla lu. Mamu dmaku ta kla mndu da mtaku ɲa kɛkedzenj. Mna a i'i kazlay: Ka maga kuni ta du'a da Lazglafta ta ghəɲa mndərga tsaya kə'a wa. ¹⁷ Inda skwi ta magə lu kul dinaku ná, dmaku ya. Nziya nza tsi, mamu dmaku kul haɗ ta kla mndu da mtaku ɲa kɛkedzenj.

¹⁸ Nda sna amu kazlay: Dər wati ma mndu ta nuta ka Zwaɲa Lazglafta ná, haɗ ta gəgəltá dmaku wa. Zwaɲa Lazglafta ta nghay, laviɲ a halaway ta ksəɲta wa.

¹⁹ Nda sna amu kazlay: Nda na amu ka zwana Lazglafta kə'a. Sanlaha ma mnduha ta ghəɲa haɗik ná, ta ma dzva halaway həɲ demdem.

²⁰ Nda sna amu guli kazlay: Sasa Zwaɲa Lazglafta ta ghəɲa haɗik ka vlamatá tsi ta difil ɲa snəɲtá vərda Lazglafta kə'a. Ka ndi'aftá mu ta vgha nda vərda Lazglafta nda ya nda zwaɲani Yesu Kristi. Tsatsi ná, vərda Lazglafta ta vlamatá hafu ɲa kɛkedzenj ya.

²¹ Zwana da, dasuwa ka kuni, yaha kuni da ɲana vgha nda skwa wuyay.

Mahisa tsghatá lwa 2 Yuhwana

Ga zgu

¹ I'i glata mndu ta vindafá na tsghatá lwi ná, ɲa makwata rka ya zɓap Lazglafta, nda ya ɲa zwanani ya ta ɗvu yu kahwathwata. I'i turtukwa ɗa yeya a ta ɗvutá kaghuni wu, nduk nda inda gwal nda sna ta kahwathwata tani. ² Ta ɗvay ɲni ta kaghuni kabga mamu kahwathwata, dza'a gɗavagɗa guli ma amu.

³ Má ka vlamavla Lazglafta ta nzakway ka Da nda Yesu Kristi ta nzakway ka Zwanani, ta zɗakatahufani nda tawa hidahidani, nda zɗakwani ɲa nzakwa mu ma kahwathwata nda ya ma ɗvutá mndu.

Kahwathwata, nda ɗvu

⁴ Manda snaɲta ɗa kazlay: Nanaɲa sanlaha ma zwana gha ta kahwathwata manda ya taghamaf Da mu Lazglafta kə'a ná, ka tuta yu da rfu katakata. ⁵ Ari makwata rka, ya lfiɗa zlahu a na skwi ta vindaghafta na wu, va tsa zlahu da amu daga manda zlrafta* mu ta zlghaftá gwaɗa Lazglafta yeya. Skwi ta ndəbu yu ta dzvu da kagha ná, ɗvumadva amu gwal ta zlghafta Kristi ta vgha mu. ⁶ Vərɗa tva ɗvutá mndu manda ya kumaɲ zlahu Lazglafta ná, tsaya nzata ghuni nda ɗvutá mndu, kabga mantse ya taghamaf lu daga zlrafta mu ta zlghaftá gwaɗa Lazglafta.

Dasuwa ka kuni nda gwal ta tsakalawi

⁷ Kəl yu ka mnay mantse ná, nda ndəgha gwal nana mndu ta tamtá vgha ma ghəɲa hadik. Ka həɲ ta mnay ná, ka mndu tsakwam a saha Yesu Kristi ta ghəɲa hadik wu, ka

həɲ. Tsa mndu ta mnay mantse ya ná, ghuma Kristi ya. Tsatsi ná, nana sanlaha ma mnduha ta nanə tsi. ⁸ Dasuwa ka kuni nda həɲ, da dəɗəgudughunusta hyahya skwi ya mutsaf kuni da aɲni, ya dza'a mutsay kuni ta nisəla ghuni katakata.

⁹ Dər wati ma mndu ta kwal kul ɲanatá tagha skwa Kristi, ka tsanaghatá ɲani nda tsa, ta ndi'a a nzakwani nda Lazglafta wa. Ala ka gɗavagɗa mndu ma tagha skwi taghanaf Kristi katsi ná, nda ndi'a nzakwa tsa mndu ya nda Da mu Lazglafta nda ya nda Yesu Kristi Zwanani. ¹⁰ Ka Lagha la mndu da Kaghuni, ka taghə tsi ta skwi tskəm nda skwi taghaghunaf Kristi katsi ná, ma tsu'af kuni ta tsa mndu ya ma həga ghuni, ma gə kuni dər zgu ɲani. ¹¹ Ka «huɗukhuɗuk» ká mndu ganaghatá zgu katsi ná, nda gwa wa tsa mndu ya ma tsa ghwadaka slnani ya.

Ga zgu

¹² Ta teke'a ndəghata pɗakwa skwiha má ɲa mnaghunata ɗa mndani, tsaw va a yu ta vindaghunaf nda vinda ta ɗelewer wu. Ta kumay yu ta laba ɗa nda la da kaghuni, ka nzata mu, ka gwaɗuvusta mu ka skwa turtuk. Kada zɗavafta ɲuɗufa mu.

¹³ Ta ga zgu zwana mukuma gha ya zɓap Lazglafta guli ɲa gha.

* 1:5 Ngha ta Yuhwana 13:34, 15:12, 17.

Mahkəna tsghatá lwa 3 Yuhwana

Gazgu

¹ I'i glata mndu ta vinda na delewer na ŋa gra dá Gayus* ya ta d̥vu yu kahwathwata.

² Zwanama dá, ta kumay yu ta nzakwa inda skwi demdem dina da kagha. Má dughwana ka nzakwa gha ma slu'uvgha gha manda nza-kwa gha ma zlg̃hay nda ŋudufa gha ya.

Gayus mnda kahwathwata

³ Tuta yu da rfu katakata manda sagha zwanama da rusay ŋa dá ya káka ta nzaku ta vərda tvi nda ŋuduf turtuk. Nda sna yu guli kazlay: Mantsa ya nzakwani kə'a.

⁴ Had skwi ta b̃ta snar̃ta dá ta di-hatá nzakwa zwana dá ta vərda tvi wa. ⁵ Zwanama dá, tsa nghapta ta nghapta ka ka zwanama ma zlg̃hay nda ŋuduf dər má ka mat-bay h̃əŋ ya ná, ŋərma mndu ka.

⁶ Tsa mnduha katar̃ ka ya ná, ta ghubay h̃əŋ ta kagha da gwal zlg̃hay nda ŋuduf hadna. Ndada a d̃vaf̃ta tsi ta aŋni wu, ka h̃əŋ ta mnay. Wya dzvu, ka kdar̃ta ka ta kata mndər̃ga tsa mnduha ya, kada kd̃ŋta h̃əŋ ta wawakwa tar̃ manda ya ta kumə Lazglafta. ⁷ Tsa wawaku ta wawaku h̃əŋ ya ná, ta wawu ka maga slna Yesu Kristi h̃əŋ. Had sana skwi ta mutsafta h̃əŋ da gwal kul zlg̃haftá Yesu wa.

⁸ Amu gwal ta zlg̃haftá Kristi, dina ka katay mu ta mndər̃ga tsa mnduha ya, kada nzakwa mu nda gwa ma tsa vərda slna ta magə h̃əŋ ya.

Dar̃wa gwal guyata gh̃əŋ

⁹ Si vindanafvinda yu ta delewer ta Igliza ghuni, tsaw va a Diyatref ta sna tsa gwada ŋni ya wu, kabga ta kumay ta nzaku ka mali. ¹⁰ Bađu

laba dá da kaghuni ya ná, dza'a rusanafusa yu ta mnduha ta tsa ghwadaka skwiha ta magə tsi ya, nda tsa raraza i'i ta rarazə tsi ya. Ta ghəŋa tsaya guli ná, had ta tsu'a zwanama ma zlg̃hay nda ŋuduf ta lagha h̃əŋ da tar̃ ka matbay guli wa. Na sli'a sanlaha da tsu'a mnduha ya guli ná, pyayni ta h̃əŋ, ka ŋawa h̃əŋ mataba guyatá gh̃əŋ.

¹¹ Gra dá ya ta d̥vu yu, ma ksə ka ta sada mnduha ta maga ghwadaka skwi, ksa ta sada gwal ta maga skwi dina. Mndu ta maga skwi dina ná, nda na tsatsi ka Zwanə Lazglafta. Mndu ta maga ghwadaka skwi ya guli ná, ta sna a tsatsi ta Lazglafta wa.

¹² Ya wya Dematriyus ya ní, ndada a ta ghuba mnduha wa. Ma nzakwani ná, ta nghaku ŋərma slna ta magə tsi. Aŋni guli ná, ŋərma mndu ya ta mna aŋni. Nda sna kagha guli kazlay: Kahwathwata ta mnə ŋni kə'a.

Gazgu

¹³ Ta nda ndəgha skwiha ta kumə yu ta mnaghata, tsaw va a yu ta vindaghafta nda vinda ta delewer wa. ¹⁴ Nzdavata a yu ka labə da kaghuni wu, ŋa guyakwa u tsa, ŋa gwaday u.

¹⁵ Ka nza zdaku kawadaga nda kagha!

Ta ga zgu inda graha gha hadna ŋa gha. Ka ganaghata kagha guli ta zgu ta inda graha mu turtuk turtuk.

* 1:1 Ngha ta Slna gwal ghunay 19:29, Ruma. 16:23, 1 La Kwareŋt 1:14.

Tsgħa ta lwa Yuda

Ga zgu

¹ I'i Yuda ta nzakway ka kwalva Yesu Kristi, zwanamani ma Yakubu*, ta vindaghunaftá na delewer na. Ta ga zgu yu ña ghuni gwal hagaf Lazglafta Da, gwal d'vu tsi ka pghata ña Yesu Kristi.

² Ka nza hidahida Lazglafta nda zdakwani nda d'vutá mndani kawadaga nda kaghuni.

Guma ta ghəña gwal ghwadak

³ Graha da ya ta d'vu yu ma ñudufa da, gitagita a ta d'vuta yu ta vindaghunaftá skwi ta ghəña gwada ta mbaku ya ka skwa turtuk mu mida wu, kabga tsa, nda nza tkwe' ka vindaghunafta da, ña vlaghunatá mbraku, ña ñavata ghuni ma zlgħay nda ñuduf ya zlgħaf kuni, ya vlan Lazglafta ta mnduhani. Tsa gwada ta mbaku ya ná, had dza'a walanja mbədavafwa wa. ⁴ Klə yu ka mna tsaya ná, nda ndəgha mnduha ta kdikadamta da taba ghuni, ka badza zdakatahuda Lazglafta. «Lma a Lazglafta ta magay mndu ta ghwadaka skwi ta kumə mndu wu,» ka hən ta mnay. Mantsa ya vziñta hən ta Yesu Kristi ta nzakway ka Mgham ta ghəña amu. Mndərga tsa mnduha ya ná, nda ghada vinda ta tsatá guma ta ghəña tan daga ghalya.

⁵ Ka havaghunakhava yu ta skwi ghada kuni ta snañta 6a. Ghalya, ka katanjá Lazglafta ta la Isra'ila, ka hlagaptá hən ma Masar. Ka rwanaghutá tsi ta gwal kul faftá ghəña tan ta tsatsi. ⁶ Havak kuni guli ta mnduha Lazglafta ta Pak vla ga mgham vlan lu ta hən, ka

zlanavatá tsa vli si vlan Lazglafta ta hən ya. Ta ghəña tsaya kəl Lazglafta ka hlaftá hən ka tsamta, ka zlanjá hən ma vəl tdika ña kzla kdñta Lazglafta ta tsatá guma ta ghəña tan badu tsa fitik dagala ya. ⁷ Havak kuni guli ta luwa Suduma nda luwa Gwamura, nda sana luwaha ta wanaftá hən. Ka magə mnduha ma tsa luwaha ya ta sli'ñsli'ñ manda ña tsa duhwalha Lazglafta ya. Ka sli'amtá hən da hliri nda slu'uvgha ya kul raku ka magay mnda səla. Ka pghamtá Lazglafta ta hən ma vu kul mtavata dekdek. Tsaya ná, ña marananjá mnduha ta skwi ya dza'a magə Lazglafta nda gwal ta magaku mantsa ya.

⁸ Tsa mnduha ta lamə da taba ghuni ya ná, mndərga ya ghwadaka skwiha ya ta magə hən. Ta sli'amsli'a hən da maga ghwadaka skwi ta zdəganatá hən manda ya ta fanaghata suni ta hən. Vla a hən ta glaku ña Lazglafta wu, mbadá hən ka raraza gwal dagaladagala ta luwa. ⁹ Dər Misel mali mataba duhwalha Lazglafta má, walan a ta razanaftá halaway badu zlərday tan ta wi ta ghəña mbla Musa wa. Skwi mñana tsi kwenkweñ ná, «Ka dvagha dva Lazglafta†,» ka'a, ¹⁰ Hahən ta tan, raraza skwi kul snañtá hən yeya ña tan. Manda nimitak magakwa tan, ghəña zadaku ta kala hən. ¹¹ Dəñwa ña tan, kabga mndərga skwi maga Kayinu ghalya ta magə hən. Ka vziñtá hən ta ghəña tan ka maga ghwadaka skwi ña mutsa tsemi manda ña Balama ghalya guli, ña rwakwa tan kabga sli'avafwa tan nda zlərdutawi manda ña Kware‡ ghalya. ¹² Ta ksaku ka hula nzata ghuni ka za skwa zay kawadaga nda hən. Ghəña tan skwi snañ hən.

* **1:1** Yakubu: Ngha ta Mata 13:55, Markus 6:3. **† 1:9** Ngha ta 1 Tesalunik 4:16 Ngha ta Daniyel 10:13, 21, 12:1, Suna Yuhwana 12:7. Mbəla Musa: Gray nda Vrafta ta zlahu 34:6, gray nda Zakari 3:2. **‡ 1:11** Kayinu: Ngha ta Zlrafta 4:3-8, Balama: ngha ta Mbsak 22:1-35, Kware: Ngha ta Mbsak 16:1-35.

Hahəŋ gwal ta ɲriŋtá skwa zay ma vla guyatá ghəŋa mnduha ka za skwi, ksa a hula ta həŋ wa. Manda ɲatá matəfdu ta vusliŋ falak ya həŋ, manda fu kul had ta yafta dər ma fitika yakwani tsi ya həŋ. Manda fu tdiŋ lu nda slrəŋ nda slrəŋ ta mtuta ka ghwaluta dzuŋuŋ ya həŋ. ¹³ Manda tska ta ɲədak ta wa sgam, tskana vəl va gamtsa'uwakwa drəf ya na dmakuha taŋ. Manda tekwatsa ta sli'afita ta vla taŋ ka ndandaraku ta luwa ya həŋ. Ma vəl ka ɲra tdiŋ fanata Lazglafta ta vli ɲa nzakwa taŋ ɲa kdekedzeŋ.

¹⁴ Ka Inuk ta nzakway ka mandəfəŋa dzidzi daga ta Adamu mnata ta ghəŋa mndərga tsa mnduha ya daga ghalya na: «Wya Mgham ta saha kawadaga nda duhwalhani nda ndəgha ɲəddəm, ¹⁵ ɲa tsa guma ta ghəŋa inda mndu ta ghəŋa hadik, ɲa tsanaghatani ta guma ta inda gwal kul sna gwada da tsi. Ta ghəŋa vəl maganata taŋ ta ghwadaka skwi, nda ya ta ghəŋa ɲaslu bədzakana həŋ guli,» ka'a. ¹⁶ Ta ghəŋ tsa mnduha ya mna Inuk ta tsa gwada ya kazlay: Ruruŋwaku nda ɲada ghəŋ yeya ɲa taŋ inda fitik. Skwi ta kumə ghəŋa taŋ ta magə həŋ, ghuba mndu ɲa gatu ta wi skwi ta gwada həŋ.

Dəvu nda zlahu

¹⁷ Kaghuni graha da ya ta dvu yu, havakwahava ta gwada ghada mnduha Mgham Yesu Kristi ta mnaghunata. ¹⁸ Ka həŋ mnaghunata na: «Mamu mnduha dza'a ghubasa gwal ta zlgħaftá Lazglafta ma kdavakta fitikha. Nzaku manda ya kumaŋ tsa ghwadaka ndana* taŋ ya, ɲa taŋ.» ¹⁹ Tsa hahəŋ ya ta klaktá daga vgha mataba mnduha. Ghəŋa taŋ ta dvu həŋ. Had Sulkuma Lazglafta ma həŋ wa.

²⁰ Kaghuni tama graha da ta dvu yu nda ɲudufa da, katuvuswa vgha

ghuni ma zlgħay nda ɲudufa ghuni, ka glakwa kuni. Navawanja ka maga du'a nda mbrakwa Sulkuma nda ghuba. ²¹ Nzawanza ma dvtutá mnda Lazglafta. Fafwa ghəŋa ghuni hzleŋa ta zdakatahuda Mghama mu Yesu Kristi ɲa mutsa hafu ɲa kdekedzeŋ. ²² Tawawa hidahida, ka katanja kuni ta gwal ta daga ghəŋ. ²³ Mbanafwamba ta sanlaha guli nda tdiŋiŋtá həŋ ma skwi dza'a klamtá həŋ da vu. Tawawa hidahida ta sanlaha, ama daswa ka kuni da tdamtá həŋ ta kaghuni da dmakwa taŋ.

Vlanja glaku ta Lazglafta

²⁴ Ka nza glaku ɲa Lazglafta ya ta lavinjtá ngha kaghuni, yaha kuni zlumbutá, tsatsi dza'a ghubighunista tsezle' ɲa rfay ghuni ta rfu ta hladaghunaghatá tsi ta kəma glakwani. ²⁵ Na Lazglafta turtukwani ya ta mbamafta nda ma Yesu Kristi Mghama mu ga mgham, nda mbraku, nda glaku, daga manda ghalya nda ya ndanana ha ɲa kdekedzeŋ. Amin.

Suna Yuhwana

Skwiha marigiŋ Yesu Kristi ma na delewer na

¹ Nana delewer na ná, ta gwadaŋ ta gwada ta ghəŋa skwi ya maranaŋ Yesu Kristi ta gwal ka kwalva Lazglafta. Lazglafta ta vlanŋta tsa skwiha ya ŋa maranaŋtá həŋ, ŋa snaŋta taŋ ta skwi ta dza'a gi magaku. Tsaya tama kəl Yesu Kristi ka ghunaftá duhwalani da kwalvani Yuhwana ŋa maranaŋtá tsa skwiha ya. ² Inda na skwiha nghanŋ yu na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata, masləmtsəka Yesu Kristi yu, ka Yuhwana. ³ Tfawi ta ghəŋa gwal ta dzaŋa na delewer na. Tfawi ta ghəŋa gwal ta snaŋtá tsəna tsghatá lwa Lazglafta na. Ka snatá inda na skwiha nda vinda na. Grafgra kazlay: Ndusakndusa fitika magakwa tsa skwiha ya kə'a.

Tsgha ta lwi ŋa Iglizha ndəfəŋ

⁴ I'i Yuhwana ta vinday ŋa ghuḅa Iglizha ndəfəŋ ta hadika Asiya.

Ka vlaghunavla Lazglafta ta zďakatahudani nda zďakwani. Tsatsi Lazglafta daga manda ghalya, va tsa tsatsi ya guli ndanana, tsa tsatsi ya guli ta kəma. Ka vlaghunavla tsa Sulkumhani ndəfəŋ ta nzaku tavata dughurukwani ya, ta zďakatahudi nda zďaku guli. ⁵ Ka vlaghunavla Yesu Kristi ta nzakway ka vərda masləmtsək ya guli, ta zďakatahudi nda zďaku. Tsatsi na taŋtaŋa mndu ta sli'agapta ma mtaku nda hafu. Tsatsi ta ga mgham ta ghəŋa inda mghamha ta ga mgham ta ghəŋa hadik.

Dvudva tsa Yesu Kristi ya ta amu. Ka pghinŋtá tsi ta usani ŋa varagamapta ma dmaku. ⁶ Tsatsi

ta namafta ka gwal ta ga mgham, ka gwal ta vla skwi ŋa Lazglafta ta nzakway ka Dani. Ŋani glaku nda mbraku ŋa kdekedzeŋ. Amin!

⁷ Wya tsi dza'a sagha ma ghwayak. Dza'a nda ngha inda mnduha nda ira taŋ,

nduk nda tsa gwal ta dzata ya tani. Dza'a taway inda mndəra mndu ta taw ta ghəŋani.

Manda va tsaya dza'a nzakwa tsi. Amin!

⁸ «I'i zlraftani, i'i kdavaktani,» ka Mgham Lazglafta mnata. Tsatsi Lazglafta ta mbruta, tsatsi ya manda ghalya, tsatsi ya ndanana guli, tsatsi ya guli ta kəma.

Nghanŋa Yuhwana ta Kristi ma glakwani

⁹ I'i Yuhwana zwanjama ghuni ya ta vindaghunafta. Nda i'i tani, nda kaghuni tani, nda guya vgha mu ma Yesu. Ta kuwa turtuk mu ma ghuya danwa. Su'way ta su'u mu demdem. Ma ga mghamani mu. Ksafksa lu ta i'i, ka klaghata vzinŋta ta tsatá hadik ma takataka drəf ta hgu lu ka Patmus*, ta ghəŋa vəl mnay da nda tvani ta gwada Lazglafta nda kahwathwatani ya marigiŋ tsi ma Yesu.

¹⁰ Ma sana fitik badu Dəmas, ka ksuta Sulkum nda ghuḅa ta i'i. Ka snaŋta yu ta lwi ta gwada nda lwi dagala manda ghudzaga duli nda ga mahulhula da. ¹¹ Ka'a mantsa: «Klafkla ta delewer ka vindamta ka mida ta skwi nghanŋ ka. Ka tsaghanaftha ka ta ghuḅa Iglizha ndəfəŋ, ta nzakway ka luwa: Afisus, Samirna, Pergam, Tiyatir, Sardis, Filadelfi nda Lawdikiya,» ka'a.

Na snaŋta da ta tsa lwi ya, ¹² ka mbədavata yu ka nghanŋ ka wa tsa mndu ta gwada nda i'i ya. Mbədavata da, ka nghanŋta yu ta pitirlaha dasu ndəfəŋ. ¹³ Ma

* **1:9** Patmus: sana zwanja vli ya ta tsavata ma drəfa Ege, ta maga meli 100 nda luwa Afisus. Vli ya ta hlaghata lu ta gwal ta tsanaghata la ŋumna Ruma ta guma ta həŋ, na tsa vli ya.

takataka taŋ, mamu sana mndu ta sladu manda tsatá Zwaŋa mndu, nda sudatá lgut zutut dikw ta sala ta vghani, hbona tsi ma ghuva nda banava magaf lu nda dasu. ¹⁴ Ka ŋusliŋ tilil swidi ma ghəŋani manda bəta swida tuwak nda ya manda bəta papla. Ta zlgħaku iri ma ghəŋani manda vu. ¹⁵ Ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu. Manda ghudzaga bərzlakwa imi ka lwani ta ghudzaga. ¹⁶ Ka ŋanatá tsi ta tekwatsaha ndəfáŋ ma dzva zəghwani. Ka sabə kafay nda za slərpuhani his his ma wani. Ta wudaku kumani manda wudakwa fitik ma ghəŋ. ¹⁷ Manda nghanja da, ka zləmbatá yu ta kəmani manda mndu nda mta. Ka faftá tsi ta dzva zəghwani ta i'i, ka'a mantsa: «Ma zləŋ ka ta zləŋ! I'i taŋtaŋani, i'i kdavaktani†, ¹⁸ i'i hafu. Si nda mta yu, ama nda hafu yu ndana ŋa kdəkedzer. Ma dzva da ŋanata yu ta makuɓla mtaku nda həga mtaku tani. ¹⁹ Vinda tama ta inda skwi ya nghan ka, nda inda skwi ya ta magaku ndanana, nda inda skwi ya dza'a gi sagha tahula tsa. ²⁰ Wya klatá ghəŋa skwi ya nda difa ma na tekwatsaha ndəfáŋ ta nghə ka ma dzva zəghwa da, nda ya ma Pitirlaha dasu ndəfáŋ na: Tsa tekwatsaha ndəfáŋ ya ná, duhwaha Lazglafta ta ghəŋa ghuɓa Igliz ndəfáŋ ya. Tsa pitirlaha ndəfáŋ ya guli ná, tsa Igliz ndəfáŋ yeya guli.»

2

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma Luwa Afisus

¹ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Afisus:

«Wya skwi ya mna mndu ya ta ŋanata tekwatsaha ndəfáŋ ma dzva

zəghwani, ta mbaɗa mataba pitirlaha dasu ndəfáŋ. Ka'a mantsa: ² Nda sna yu ta slaha gha, ta dzadza ka ta vgha me' ka magay, ta ŋavaŋa ka. Had ka ta dzrawi nda gwal ta sidi wa. Ghunata mndu ŋni, ka sanlaha ma mnduha ta mnay. Tsaw ta ghunata mndu a həŋ kay guli mataba tsa wa. Ka dzəghanja ka ta həŋ, ka tsatsaftá ka kazlay: Gwal tsakalawi həŋ kə'a. ³ Ta ŋavaŋa ka, ka su'a ghuya daŋwa ta ghəŋa gwada ta i'i. Had ka ta rwa mala gulu wa. ⁴ Ama, mamu sana skwi ta dvu yu ta kagha ta ghəŋani. Dvəgla a ka ta i'i manda ya si ta dvə ka taŋtaŋ wa. ⁵ Havak hava, ka ma vəl ga zlambuta ka ya. Ka payanata ka ta nzakwagha, ka vranaftha ka ta nzakwa gha manda va ya si ghalya. Ka kwalaghukwala ka ta mbəɗanafta nzakwa gha katsi, dza'a laghala yu da slagghata, ŋa klaghuta pitirla gha ma vlani. ⁶ Nziya nza tsi ná, mamu sana skwi ta zdfighata ma kagha. Ta husa gha husa slna la Nikwalay manda va ya ta husihata tsi ta i'i ya guli.

⁷ «Ka mamu sləməŋa snay da mndu, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz.

«ŋa gwal ta zaktá ghwa ya, dza'a vlanvla yu ta fwa hafu ta slanaghata lu ma gama Lazglafta* ya ta həŋ, ŋa zay taŋ.»

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Samirna

⁸ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Samirna:

«Wya gwada ta mnə mndu ta nzakway ka taŋtaŋani nda kdavaktani, mndu ya si ta mtuta ka vragapta nda hafu ya. ⁹ Nda sna yu ta sa duni ta sə ka, nda pda gha. Tsaw ka gadghəl ka. Nda sna yu ta rutsak ya ta pghə lu ta kagha, nda ya ta pghə tsa gwal

† 1:17 Aya 13. 15: Ngha ta Daniyel 7:13, nda 10:5, nda 7:9, nda 10:6. Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:2, Hebru 4:12, Isaya 44:6, nda 48:12. * 2:7 Ngha ta Zlrafta 2:8. 9, nda Suna Yuhwana 22:2.

ta mnay kazlay: La Yahuda an̄ni kə'a ya, tsaw mantša ya a hən̄ wu, guyata ghə̄nja mnduha halaway hən̄. ¹⁰ Ma zlə̄n̄ ka ta ghuya dən̄wa ya dza'a ka da ghuyay. Ya wya halaway dza'a hlafta sanlaha ma kaghuni ka pghamta ma gamak n̄a dzəghaghunata, n̄a zaghunatá fitik ghwan̄ ta giri n̄a ghuni. Ka sladafta ka ta zlḡhay nda n̄udufa gha dər n̄a dzata kagha tsi. Dza'a vlaghavla yu ta hafu n̄a nisəla vəl zata gha ta ghwa.

¹¹ «Mndu ya nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum n̄a Igliz.

«Mndu ya ta zata ghwa ná, had̄ mtakwa mahis dza'a walan̄ta ksan̄ta wa,» ka'a.

Tsḡha ta lwi n̄a Igliz ma luwa Pergam

¹² «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Pergam:

«Wya gwada ya mna mndu ta n̄anata kafay ya nda za wani his his. ¹³ Nda sna yu kazlay: Ma vla ga mghama halaway nzata ka kə'a. Kulam nda tsa, ndi'afndi'a ka ta vgha ta i'i. Zlana a ka ta zlḡhay nda n̄udufa gha, dər ma fitika dzata An̄tipas ta nzakway ka n̄erma mndu, ka maslamtsəka da ma luwa ghuni, ma vla nzakwa halaway ya wa. ¹⁴ Ama wya skwiha ta dvaghaghata yu: Mamu sanlaha mataba ghuni ta d̄vutá tagha skwa Balam, ya ta taghanaf̄tá Balak, ka pghamta zwana la Isra'ila da ga dmaku, n̄a za slu'a skwa wuyay, nda ya n̄a maga sli'in̄sli'in̄† ya. ¹⁵ Manda tsaya guli ná, mamu sanlaha mataba ghuni ta d̄vuta tagha skwa la Nikwalay‡ guli. ¹⁶ Mbədanafmbəda ta nzakwa gha. Ka mbədanaf a ka wu katsi, wya yu ta gi lagha slaghaghata. Dza'a lmay

n̄ni nda hən̄ nda kafay ya ta sabi ma wa da.

¹⁷ «Ka mamu mndu nda sləmən̄ja snay, ka sna tsi ta skwi ta mnanata Sulkum ta Igliz!

«Mndu ya ta zatá ghwa ná, dza'a vlan̄vla lu ta skwa zay ya nda difa. Dza'a vlan̄vla yu ta inda tan̄ guli ta pala ka n̄uslīn̄ ya vindaf lu ta lfida hguš tida. Tsa hgu ya ná, had̄ sana mndu nda sna wu, ba tsa mndu ta zlḡhafta ya,» ka'a.

Tsḡha ta lwi n̄a Igliz ma luwa Tiyatir

¹⁸ «Vinda n̄a duhwala Lazglafta ya ta nzakway ka n̄a Igliz ma luwa Tiyatir.

«Wya gwada ya mna Zwan̄ja Lazglafta ya ta zlḡhaku iri ma ghən̄jani manda zlḡhawkwa vu, ta wudaku səlahani manda kufur sluwap lu ma vu ya. ¹⁹ Ka'a mantša: Nda sna yu ta slnaha ya ta magə ka, nda d̄va mndu ya ta d̄və ka, nda gdavata ya gdava ka ma zlḡhay nda n̄uduf. Nda sna yu kazlay: Mal slnaha gha ya ta magə ka ndanana ka ya maga ka tan̄tan̄ kə'a. ²⁰ Ama mamu skwi ya ta dvaghaghata yu ta ghən̄jani. Zlananzla ka ta tvi ta sana marakw ta hgə lu ka Zizabel*, ta mnay kazlay: Mnda kla lwa Lazglafta yu kə'a ya. Mbada kə'a ka tagha tsakalawi, ka nanaghatá gwal ta kshihata slna da da maga sli'in̄sli'in̄, nda ya da za slu'a skwa wuyay. ²¹ Zlananzla yu ta fitik ma n̄a mbədanaf̄tani ta nzakwani, ama va a ta zlan̄ta maga tsa sli'in̄sli'in̄jani ya wa. ²² Tsaya tama, dza'a vzafvza yu ta ghzlən̄ja ghuya dən̄wa. Dza'a ganapga yu ta iri katakata ta inda gwal ta hliri nda tsi guli. Ala, ka mbədanafmbəda hən̄ ta nzakwa tan̄, ka zlan̄ta maga tsa ghwadaka slna tan̄ nda tsi ya katsi, ba tsa

† 2:14 Ngha ta Mbsak 31:16 nda 25:1-2. † 2:15 Ngha ta 2:6, nda skwi ya n̄a n̄anata. § 2:17 Ngha ta Sabi 16:14. 15, 33:34 nda Isaya 62:2, 65:15.

* 2:20 Ngha ta 1 Mghamha 16:31, 19:1. 2, 2 Mghamha 9:22, 30.

kasi'i. ²³ Ta ghəŋa tsaya guli, dza'a rwanarwa yu ta zwanani. Tsaya dza'a kəl Igliz ka snaŋta kazlay: I'i mnda tsatsafta skwi ma ndana mndu, nda skwi ma ŋudufa mndu tani kə'a. Ta6 ta slna ya maga† mndu dza'a planamta yu ta mndu guli.

²⁴ «Ama pdākwa kaghuni gwal zlg hay nda ŋuduf ma luwa Tiyatir, kul snata tsa ghwadaka tagha skwi ya, kul taghaftá tsa skwi ta hgə həŋ kazlay: Difata skwa halaway kə'a ya, haď sana skwa ndəgaku ta faghunaghata yu wa. ²⁵ Nənawəŋa kahwathwata ta zlg hay nda ŋudufa ghuni ta vragaghata yu.

²⁶ «Mndu ya ta zata ghwa, ta ŋanata slna da ha ka kdavaktani, dza'a vlanvla yu ta mbraku ta ghəŋa inda mndəra mndu. ²⁷ Tsa mbraku dza'a vlanvta yu ya ná, tsa mbraku vliha Da da yeya. Nə gayni ta mgham nda saraka kufur ta ghəŋa mnduha. Dza'a dza6iŋdza6a ta ghwadaka mnduha, manda ya ta dza6iŋta lu ta siga r6isl ya. ²⁸ Dza'a vlanvla yu ta gumbəzla sərdək† guli.

²⁹ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ya ta mnə Sulkum ŋa Igliz,» ka'a.

3

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Sardis

¹ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Sardis.

«Wya skwi mna mndu ta ŋanata Sulkumha ndəfəŋ ka ŋa Lazglafta nda tekwatsaha ndəfəŋ. Ka'a mantša: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda hafu ma i'i ka ka ta gray, tsaw nda mta ka. ² Sli'avaksli'a, mbra ta gwal ta nda hafu ma həŋ sli'ef sli'efa makəd həŋ da kdívtá. Ta nghə yu ta slna gha ta kəma Lazglafta da ná, kdənak a ka wa.

³ Havakhava gha tama ka kinawu mutsafta ka ta skwi taghaghaf lu nda ya ka ka snaŋta. Snasna ka mbədanafata ka ta nzakwa gha. Ka si va a ka ta snata wu, dza'a laghala yu manda ghali ksaghaghata, snaŋta a ka, ka ta wati luwa dza'a lagha yu wa*. ⁴ Nziya nza tsi, mamu sanlaha ma mnduha gha, ma va tsa luwa Sardis ya kul ŋriŋta lguta taŋ. Tsahaya, dza'a sli'i həŋ kawadaga nda i'i nda sudata lguta ŋusliŋ, kabga ranra ta həŋ.

⁵ «Mantša ya dza'a sudanavata lu ta lguta ŋusliŋ ta mndu dza'a zata ghwa. Haď yu dza'a walanvta hərdiŋta hgani ma deftera ya vindam lu ta hga gwal nda hafu ŋa kdekedzeŋ wa. Dza'a mnanmna yu ta hgani ta kəma Da da, nda ya ta kəma duhwalhani kazlay: Nə da həŋ kə'a.

⁶ «Ka mamu mndu nda sləməŋa snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz,» ka'a.

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Filadelfi

⁷ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Filadelfi.

«Wya gwada ta mnə mndu ya nda ghu6a. Tsatsi kahwathwata, tsatsi ta ŋanata maku6la mgham Dawuda. Ka guna guna tsi, haď wa mndu ka hafta wa. Ka hafha tsi guli, haď wa mndu ka gunata guli wa. ⁸ Ka'a mantša: Nda sna yu ta inda slnaha gha. Nda sna yu guli kazlay: Nda hta mbrakwa gha kə'a. Kulam nda va tsaya tani, ŋananə ka ta gwada da. Ta mna a ka kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a nda i'i wa. Tsaya tama, ta gunagha guna yu ta watgha. Haď mndu dza'a hafta wa. ⁹ Wya skwi dza'a yu magay ŋa guyata ghəŋa mnduha halaway ta mnay

† 2:23 Ngha ta Zabura 7:10, Irmiya 17:10, Zabura 62:13. † 2:28 Ngha ta Zabura 2:8, 9, grafgra nda Mbsak 24:17, Suna Yuhwana 22:16. * 3:3 Grafgra nda Mata 24:43, 44, Lukwa 12:39, 40, 1 Tesalunik 5:2, 2 Piyer 3:10.

kazlay: La Yahuda an̄ni kə'a, kul nzakway manda tsaya. Tsakalawi ta tsakalə həŋ. Dza'a tin̄waftin̄wa yu ta həŋ ŋa lagha da tsəlōu ta kəma gha ka vlə glaku ŋa gha, ŋa snan̄ta tan̄ kazlay: Dvudva† yu ta kagha kə'a. ¹⁰ Manda va ya ŋana kagha ta gwada da ka gdavata mida ya, dza'a ŋa gha ŋa i'i ta kagha guli ma ghuya dan̄wa dza'a dədanaghatá inda ghəŋa hadik ŋa dzəghantá həŋ ya. ¹¹ Ndusa yu ka lagha. Nanaŋa nda mbraku ta tsa skwi da kagha ya, kada kwala sani ma mndu klugudughusta nisəla zata ghwa gha.

¹² «Dza'a nanafna yu ta mndu ta zata ghwa ka gugudi ma həga Lazglafta da. Had dza'a walaŋta sabi mida wa. Dza'a vindafvinda yu ta hga Da da nda hga luwa Da da tani tida. Tsa luwa ya ná, lfida Ur-salima ya dza'a saha ta luwa, ghunaf Lazglafta. Dza'a vindafvinda yu guli tida ta lfida hgu‡ ya mutsaf yu.

¹³ «Ka mamu mndu nda sləmən̄a snay, ka sna tsi ta skwi ta mnə Sulkum ŋa Igliz,» ka'a.

Tsgha ta lwi ŋa Igliz ma luwa Lawdikiya

¹⁴ «Vinda ŋa duhwala Lazglafta ta nzakway ka ŋa Igliz ma luwa Lawdikiya.

«Wya gwada ta mnə mndu ta hge lu ka Amin. Mndu ya ta nzakway ka vərda tughwani nda kahwathwatani. Nda ma tsatsi magafta Lazglafta ta inda skwi demdem. ¹⁵ Ka'a mantsa: Nda sna yu ta inda slna gha. Nda sna yu kazlay: Ləŋlən̄a a ka wu, ghwitaktaka a ka wu kə'a. ¹⁶ Ma ta dər nzakwa gha ləŋlən̄a ka ghwitaktaka a tsi. Dza'a vnihiŋin̄niha yu ta kagha ma wa da. ¹⁷ Ka kagha ta mnay na: Ka gadghəl yu, nda na yu ka gadghəl, "had sana skwi ta pdu yu wu," ka

ka. Tsaw sna a ka kazlay: dan̄wa ŋa gha, ta ksaku ka ka hidahida kə'a wa. Ka pdu ka, ka fərdu'u ka, nda ghulpa ka guli. ¹⁸ Hidaku ya ta vlə yu ŋa gha ná, skwa da i'i ta dasu ya sluwap lu ma vu, ka da nzakwa ka, ka gadghəl. Skwa guli ta lguta ŋuslin̄ ŋa sudavata gha, ka bukwanatá hula nzakwa gha ka fərdu'u. Skwa ta ghwana skwi ta iri ŋa ta ira gha, kada nghan̄ta ka ta vli. ¹⁹ Gwal ta dvafš yu ná, ta dvay yu ta həŋ, ta zlahay yu ta həŋ. Mantsa ya, ŋavaŋa ka payanata ka ta tva gha. ²⁰ Wana yu ta sladu ta watgha ka dza watgha. Ka snan̄sna mndu ta lwa da ka gunihata wa tgha, dza'a lamla yu da tan̄, dza'a zay yu ta skwa zay kawadaga nda tsi, dza'a zay tsatsi kawadaga nda i'i guli.

²¹ «Mndu ya dza'a zata ghwa, dza'a nzanafnza yu kawadaga nda i'i ta dughurukwa da, manda va ya za i'i ta ghwa ka nzaftá yu kawadaga nda Da da ta dughurukwani ya.

²² «Ka mamu mndu nda sləmən̄a snay, ka sna tsi ta skwi mnə Sulkum ŋa Igliz,» ka'a.

4

Falaha ta luwa ma glakwa Lazglafta

¹ Tahula tsa, ka nghan̄ta yu ta gunatá watgha ta luwa.

Ka snəglan̄ta yu ta tsa lwi si ta gwadgihata nda lwi dagala manda ghudzaga duli ya kay. Ka'a nda i'i mantsa: «Safsa da hadna ka maraghata yu ta skwi ya dza'a magaku tahula tsa,» ka'a.

² Ka gi klaghata Sulkum ta i'i. Ka nghan̄ta yu ta sana dughurukwa ga mgham. Ta tsa dughuruk ya, mamu sana mndu ta nzaku tida. ³ Tsa mndu ta nzaku tida ya, ta wudaku manda sana palaha

† 3:9 Ngha ta Isaya 49:23, 60:14, 43:4. ‡ 3:12 Ngha ta Isaya 62:2. § 3:19 Ngha ta Mahdihi hdi 3:12, nda Hebru 12:6.

ta hgə lu ka Dzaspa nda Sardwanj. Dakwambuhwali ta wudaku manda pala ta hgə lu ka Imrud* ta wanaftá tsa dughuruk ya. ⁴ Mamu dughurukha hisamsak fwađ mida guli ta wanafta tsa dughuruk ya. Hisamsak fwađ mida galata mnduha guli ta nzanzafta tida, nda susudatá lguta n̄usliŋ ta vgha taŋ, nda wawa ta zewzewa dasu guli ma ghəŋa taŋ. ⁵ Mamu wudakwa luwa, nda hlawa skwiha, nda ghudzaga luwa ta sli'agapta ma tsa dughuruk ya. Ta kəma tsa dughuruk ya, mamu pinatá vu ndəfáŋ. Tsa pinatá vuha ya ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta† ndəfáŋ. ⁶ Mamu sana skwi guli ta kəma tsa dughuruk ya manda dərafa kwalaba ta wdaku manda dalagar.

Ma takataka tsa dughuruk ya nda ya nda ta hulani ta wanafta ná, mamu sana skwiha nda hafu ma həŋ, ka iriha dze'dze' nda tvə kuma taŋ nda ya nda tvə hula taŋ. ⁷ Tsa taŋtaŋa skwi nda hafu mida ya ná, manda rveri nzakwani. Tsa mahisani ya guli, manda zwaŋa lghəŋ nzakwani. Tsa mahkənani ya, manda kuma mndu kumani. Tsa mafwadani ya guli, manda dzala ta ndəru‡ ya nzakwani. ⁸ Tsa skwiha fwađ nda hafu ma həŋ ya ná, mku' mku' zlambakha taŋ. Ka iri dze'dze' wawa ta zlambakha taŋ nda vli nda ma hudani tani. «Nda ghuḅa! Nda ghuḅa! Nda ghuḅa!

Na nzakwa Mgham Lazglafta,
ya nda mbra.
Kagha manda ghalya,
kagha ndanana,
kagha guli dza'azlay ta kəma§,»
ka həŋ ta vaghay nda vagma,
ka hanay nda hana, ta mnay.

* 4:3 Aya 2-3: Ngha ta Izekiyel 1:26-28, 10:1. Imrud: Ngha ta 21:19-20 nda skwi ŋa ŋanata gha.

† 4:5 Ngha ta Sabi 19:16, Izekiyel 1:13, Zakari 4:2. ‡ 4:7 Aya 6:7. Ngha ta Izekiyel 1:22, 1:5.

10, 10:14. § 4:8 Ngha ta Izekiyel 1:18, 10:12, Isaya 6:2. 3. * 5:3 Ngha ta la Filipiya 2:10 nda skwi ya ŋa ŋanata.

⁹ Ta vlə tsa skwiha fwađ nda hafu mida ya ta glaku nda zləzlvu, ka rfa Lazglafta ta nzaku nda hafu ŋa kdekedzenj, ta nzaku ta dughurukwa ga mgham ya, ¹⁰ ta zlambatá tsa galata mnduha hisamsak fwađ mida ya ta kəma Lazglafta ta nzaku ta dughurukwa ga mgham. Ta tsəlbu həŋ ta tsəlbu ta kəma Lazglafta ya nda hafu ŋa kdekedzenj ya, ta hlapta həŋ ta tsa zewazewaha ma ghəŋa taŋ ya ka pghata ta kəma tsa dughurukwa ga mgham ya. Ka həŋ mantsa:

¹¹ «Mghama ŋni, Lazglafta ŋni, kagha ta zlaganaptá inda skwi. Manda ya đvaf ka zlaganapta ka ta həŋ,

Ka gi nzaku həŋ.

Tsaya tama kəl tsi ka nzakway ka skwi nda ra ka vlaghata glaku, nda zləzlvu.

Ŋagha mbraku guli,» ka həŋ.

5

Deftera zwaŋa tuwak

¹ Ka nghanťa yu ta mbsatá defteri vindaf lu ta vindi ta hulani his his ma dzva zeghwa tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya. Ka ndi'anaftá lu nda ŋizlaha ndəfáŋ.

² Ka nghə yu ta sana duhwal nda mbra, duhwala Lazglafta, ta haguaku nda lwi dagala dagala. Ka'a mantsa: «Wa ya nda ra ŋa ɓlanapta na ŋizla na, ka gunanafta na defteri na?» ka'a.

³ Lay! Had sana mndu dər ta luwa, dər ta ghəŋa hadik, dər ta mnaka hadik*, ta laviŋta gunanafta tsa defteri ya, dər ka ngamta dida wa. ⁴ Ka taw yu ta taw katakata, kabga kwala lu kul slafta ta mndu nda ra ŋa gunanafta tsa defteri ya dər ŋa nghanavata ya wa. ⁵ Ka sani ma tsa galata mnduha ya nda i'i mantsa: «Ma taw ka ta

taw, wya rveri mataba mndəra la Yuda, ma zivra Dawuda, ta zata ghwa. Tsatsi dza'a 6lanaptá tsa njizla ya, ka gunanafta tsa defteri ya,» ka'a.

⁶ Ka nghan̄ta yu ma takataka tsa dughuruk ya, nda ya mataba tsa skwiha fwađ nda hafu mida ya, nda ya ma takataka tsa galata mnduha ya ta Zwan̄a Tuwak manda skwi si dzadza lu. Ndəfán̄ duli-hani, ndəfán̄ irihani ta nzakway ka Sulkumha Lazglafta ndəfán̄ ghu-naf lu ta inda ghəŋa hadik ya. ⁷ Ka lagha tsi da tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya, ka zlghaghutá tsa defteri ma dzva zeghwani ya. ⁸ Manda zlghafta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta tsa defteri ya, ka zləmbata tsa skwiha fwađ nda hafu mida, nda tsa galata mnduha hisamsak fwađ mida ya ta kəmani. Inda taŋ, nda ŋaŋatá htimbil, nda ndaghatá leghwaha dasu nda urdi ta nzakway ka du'a gwal nda ghuḅa, ma dzva taŋ. ⁹ Ka fə həŋ ta lfida laha. Ka həŋ mantša:

«Nda ra ka ka klafta na defteri na, ka 6lanaptá njizlahani, kabga si dzadza lu ta kagha, ka varanaktá ka ta Lazglafta nda usa gha ta inda mndəra mndu ma inda mndəra gwada ta gwada lu, nda inda mnduha, nda inda zivra mnduha. ¹⁰ Nanafna ka ta həŋ ka mnduha Lazglafta, kagha ta nzakway ka Mgham. Nanafna ka ta həŋ ka gwal ksanatá slna ta Lazglafta, ŋa gay taŋ ta mgham ta ghəŋa mnduha ma ghəŋa hadik.»

¹¹ Ka nghan̄ta yu ta ŋəđdema† ta duhwalha Lazglafta kul laviŋta lu ta mbədafta ta wanafna tsa dughuruk ya, nda tsa skwiha nda hafu ma həŋ ya, nda tsa galata mnduha ya

tani. Ka fə həŋ ta laha. ¹² Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantša:

«Tsa Zwan̄a Tuwak si dza lu ya kay ná, ran̄ra zlghaftani ta ga Mgham, nda gadghəl, nda difil, nda mbraku, nda zləzlvu, nda glaku, nda ghubu,» ka həŋ.

¹³ Ta snə yu, ka inda skwiha zlaganap Lazglafta ta luwa, nda ya ta ghəŋa hadik tani, nda ya ta mnaka hadik tani, nda ya ma drəf tani, nda inda skwi ya mamu tani, ka həŋ guli mantša:

«Ŋa mndu ta nzaku ta dughuruk, nda Zwan̄a Tuwak na zləzlvu, nda ghubu, nda glaku, nda mbraku ŋa kdekedzen!» ka həŋ.

¹⁴ «Mantša ya nzakwani!» ka tsa skwiha fwađ nda hafu ma həŋ ya. Ka zləmbata tsa galata mnduha ya ka tsəlbu ta kəmani.

6

Nizlaha

¹ Tahula tsa, ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta taŋtaŋ tsa njizlaha* ndəfán̄ ya. Ka snə yu ta mnay sana taŋtaŋa tsa skwiha fwađ nda hafu ma həŋ ya, nda lwi manda ghudzaga luwa. Ka'a mantša: «Sawi,» ka'a. ² Ka'a ka yu ná, ka nghan̄tá yu ta sana plis ka ŋusliŋ. Ta nzaku mndu tida nda ŋa ta lghed da tsi. Ka vlan̄ta lu ta zewzewa. Tsatsi ta zata ghwa, ka laghu tsi da za ghwa guli.

³ Manda pslanapta tsa Zwan̄a Tuwak ya ta mahisa tsa njizlaha ya, ka snə yu ta mnay sana mahisa tsa skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantša: «Sawi,» ka'a. ⁴ Ka sagha sana plis ka dva. Ka vlan̄tá lu ta mbrakwa hliŋtá inda zdaku ta ghəŋa hadik ta tsa mndu tida ya, kada psluvusta mnduha ta vgha taŋ. Ka vlan̄tá lu ta sana kafay dagala.

† 5:11 Ngha ta Daniyel 7:10. * 6:1 Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa ŋanata.

⁵ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahkəna njizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mahkəna skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi,» ka'a. Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka nra†. Nda skwa gara skwi ma dzva tsa mndu ta nzaku tida ya. ⁶ Ka snə yu ta gwadagapta sana lwi ma takataka tsa skwiha fwad nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantsa: «Darama alkama turtuk ya ná, prək ka kwaḅa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Darama hupa hya hkən ya guli ná, prək ka kwaḅa vagha mndu turtuk ta ksa slna. Ama rdī nda ima inabi ya, ma ksaŋ ka ta tsahaya,» ka'a.

⁷ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mafwada njizla ya, ka snə yu ta mnay tsa sana mafwada tsa skwiha nda hafu ma həŋ ya. Ka'a mantsa: «Sawi!» ka'a. ⁸ Kə'a ka yu ná, ka nghə yu ta zlagapta sana plis ka kuzun̄kuzun̄j. Mtaku hga tsa mndu ta nzaku tida ya. Mistani ta dza'a vla nzakwa gwal nda rwa. Ka vlan̄tá lu ta mbraku ta həŋ ta ghəŋa slḅahw turtuk ma dgata ghəŋa hadik fwad ŋa rwanatá mnduha mida nda kafay, nda ya nda maya, nda ya nda dan̄waha, nda ya nda nimtakhá‡. ⁹ Manda pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mahutafa tsa njizla ya, ka nghə yu mista gwir ta hafa gwal psala lu ta ghəŋa gwada Lazglafta nda ya ma vəl mnay si ta mnə həŋ. ¹⁰ Ka həŋ nda lwi dagaladagala mantsa: «Mgham Lazglafta ta mbruta, ya nda ghuḅa, ya kahwathwata. Baḁu yawu dza'a tsa ka ta guma ta ghəŋa na ghəŋa hadik na, ŋa planamta gha ta həŋ ta vəl pslata taŋ ta aŋni na?» ka həŋ. ¹¹ Ka daganafu lu ta lguta ŋusliŋ ta inda taŋ. Ka lu nda həŋ

mansa: «Swidwa karaku, ksanawa ksa ta ŋuduf ŋa fitik kwitikw, ha ka hdamta mbsaka zwanama ghuni nda graha ta ksa slna ghuni ya dza'a pslata lu manda kaghuni ya,» ka lu nda həŋ.

¹² Ka nghə yu ta pslanapta tsa Zwanja Tuwak ya ta tsa mamku' a njizla ya. Ka gigdavafta ghəŋa hadik katakata. Ka nuta fitik ka nra manda biwa nra. Ka nuta tili ghuz ka dva manda us. ¹³ Ka rkagata tekwatsaha ta luwa ta hadik manda rkakwa yakwa ghuraf ta ka gurambazlak gigdanaf falak nda mbraku nda mbraku ya. ¹⁴ Ka mbsaghutá luwa ta vgha manda mbsa defteri ta mbsafta lu ya. Ka sli'aftá inda ghwáha nda inda hadikha tsatam imi ma vlaṢ taŋ, ka laghwi. ¹⁵ Ka sli'aftá la ka mgham ta hadik, nda gwal dagala dagala, nda la mghama sludziha, nda la ka gadghal, nda gwal nda mbra nda mbra, nda inda gwal ta ga vu'a, nda inda gwal kul had ka vu'a, ka laghwi da didifa ma galighaha nda ya ma dzan̄ha ta ghwá. ¹⁶ Ka həŋ nda ghwá nda ya nda dzan̄ mantsa: «Dəḁəgan̄naghawa dəḁa, ka bukwan̄nata kuni, yaha tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nghan̄tá aŋni, yaha Zwanja Tuwak da tsan̄naghatá guma, ¹⁷ kabga saghasa fitika basata ŋudufa taŋ. Wati ma mndu ya dza'a ŋafta* na?» ka həŋ.

7

Nizlaha Lazglafta nda mnduha 144,000

¹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta duhwalha Lazglafta fwad ta sladu ta slərpuha hadik fwad. Ka ŋaghuta həŋ ta falakha* fwad, kada kwala həŋ ta vyaku ta hadik dər

† 6:5 Aya 2:5. Ngha ta Zakari 1:8, 6:1. 8. ‡ 6:8 Ngha ta Izekiyel 14:21. § 6:14 Aya 12-14: ngha ta Isaya 13:10. 13, 34:4, Izekiyel 32:7. 8, Amus 8:9, Yuwel 2:10, 3:3-4. * 6:17 Aya 16: Ngha ta Izekiyel 10:8, Lukwa 23:30. Aya 17: Ngha ta Yuwel 2:11, Sefuni 2:2. 3. * 7:1 Ngha ta Irmiya 49:36, Daniyel 7:2, Zakari 6:5.

ta drəf, dər ta fuha. ² Ka nghə yu ta sana duhwala Lazglafta ta safi nda ma mndəra luwa nda nətá n̄izla† Lazglafta ta vla hafu. Ka hgan̄tá tsi nda lwi dagaladagala ta tsa duhwalha Lazglafta valan̄ lu ta hən̄ ta mbrakwa ɓadzintá had̄ik nda imiha tani ya. ³ Ka'a nda hən̄ mantsa: «Ma ɓadziŋ kuni karaku ta dər had̄ik, dər drəf, dər fuha ta kul nde'anaf mu ta n̄izla ta kuma ta gwal ta ksanatá slna ta Lazglafta‡ mu ya,» ka'a. ⁴ Ka mndiŋta lu ta mbsaka tsa gwal nde'anaf lu ta n̄izla Lazglafta ya. Dəmbu' dərmaək nda fwad̄ mbsak fwad̄ mida hən̄. Tsa mnduha ya ná, sabə ma mndəra inda la Isra'ila hən̄. ⁵ Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Yuda. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Ruben. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Gada. ⁶ Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Asira. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Naftali. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Manasa. ⁷ Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Simeyuna. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Levi. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Isakar. ⁸ Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Zabulun̄. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Yusufu. Dəmbu' ghwan̄pɔdə his mataba mndəra la Benzamen̄. Inda tsa mnduha ya ndende'anaf lu ta n̄izla Lazglafta ta hən̄.

Mndəra mndu ma inda vli

⁹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu guli ta n̄əddəma n̄əddəma ta mnduha kul laviŋta lu ta mbəɔafta. Tsa mnduha ya ná, sabə ma inda had̄ikha, nda ya ma inda mndəra mndu, nda ya ma inda zivra mnduha, nda ya ma inda gwad̄a ta gwad̄ə mndu saba hən̄. Ta sladu hən̄ ta kəma

dughuruk nda ya ta kəma Zwan̄a Tuwak nda sudatá lguta n̄usliŋ nda n̄atá zlizlam ma dzvu, hən̄. ¹⁰ Ka hən̄ nda lwi dagaladagala mantsa: «Da Lazglafta ta nzaku ta dughuruk, nda ya da Zwan̄a Tuwak mutsafta mu ta mbaku,» ka hən̄. ¹¹ Inda duhwalha Lazglafta, nda la halata mndu, nda tsa skwiha fwad̄ nda hafu ma hən̄ ya kay tani ta wanaf ta tsa dughuruk ya. Ka zləmbata hən̄ ta kəma tsa dughuruk ya ka tsəlbū ŋa Lazglafta. ¹² Ka hən̄ mantsa: «Mantsa nzakwani! Nda ra Lazglafta mu ka zləzlvay, ka ghubay, nda difil ma ghən̄ani, nda ra ka rfay, ka vla glaku ŋani, da tsatsi mbraku, mbrumbra, ŋa kdekedzeŋ tsatsi. Amin!»

¹³ Ka sani ma tsa la halata mndu ya nda i'i mantsa: «I wa na mnduha nda sudata lguta n̄usliŋ ta vgha na na? Sagha ga hən̄ na?» ka'a. ¹⁴ «Kagha yeya nda sna Mghama ɔa,» ka yu nda tsi. Ka'a nda i'i mantsa: «Hahən̄ ná, gwal ta sabi ma giri§ ganap lu ta hən̄ katakata ya hən̄. Ka ghwaɔaptá hən̄ ta lguta tan̄, ka ɓaɔaptá hən̄ ma usa Zwan̄a Tuwak. ¹⁵ Tsaya ta kəl hən̄ ka sladu ta kəma dughurukwa Lazglafta, ka zləzlvə tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya nda fitikani tani nda rvid̄ikani tani ma həgani. Ŋa katay tsa mndu ta nzaku ta dughuruk ya ta hən̄. ¹⁶ Had̄ maya nda ndala dza'a kuzləglaŋta hən̄ wa. Had̄ fitik nda vis dza'a dzəgelta hən̄ guli wa, ¹⁷ kabga tsa Zwan̄a Tuwak ma takataka tsa dughuruk ya dza'a n̄gha hən̄, ŋa hlaiŋni ta hən̄ ta dzuɔaya ima hafu, ŋa masanapta Lazglafta ta inda ima taw ma ira* ta hən̄.»

8

Mandəfəŋa n̄izla

† 7:2 Ngha ta 5:1 nda skwi ŋa ŋanata. ‡ 7:3 Ngha ta Izekiyel 9:4. 6. § 7:14 Ngha ta Daniyel 12:1, Mata 24:21, Markus 13:19. * 7:17 Aya 16:17. Ngha ta Isaya 49:10, Zabura 23:1, Izekiyel 34:23 Zabura 23:2, Isaya 49:10, 25:8.

¹ Manda pslanapta Zwaṅa Tuwak ta mandəfəṅa ṅizla*, ka nzatá vli sriw ta luwa ha ka magata rita awa. ² Ka nghə yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəṅ ta sladu ta kəmani. Ka vlanṭa lu ta duliha ndəfəṅ guli ta həṅ.

³ Ka sagha sana duhwala Lazglafta sladata ndusa nda gwir nda ṅatá skwa dra urdi ka dasu. Ka vlanṭá lu ta urdi ṅulum ṅa dray ta tsa gwira dasu ta kəma dughuruk† ya kawadaga nda du'a gwal ta nzakway ka ṅa Lazglafta. ⁴ Ka sli'afṭa dīṅa tsa skwi ta drə lu ya kawadaga nda du'a mnduha Lazglafta ta kəma Lazglafta. ⁵ Ka klaftá duhwala Lazglafta ta skwa dra urdi, ka ndəghanafṭa nda vu ta gwir, ka wdagata ta hadik. Ka ghudzagata luwa, ka hlə skwiha ta wi, ka wdə luwa ta wdu, ka ghudzavafṭa hadik‡.

Duliha

⁶ Ka hbə tsa duhwalha Lazglafta ndəfəṅ ta ṅaṅanata duli ya kay ta vgha ṅa vyay.

⁷ Ka vyata tsa tanṭaṅa duhwala Lazglafta ya ta ṅani ma duli. Ka sli'agata papla nda vu gaṅanaf lu nda us ta hadik. Ka dravaghuta faway turtuk ma dḡatá hadik hkən, nda faway turtuk ma dḡatá fuha hkən, nda faway turtuk ma dḡatá kuzṅa mukwanek§ hkən.

⁸ Ka vyatá tsa mahisa duhwala Lazglafta ya ta ṅani ma duli. Ka vzadatá lu ta sana skwi manda ghwá dagala ta draku da drəf. Ka mbədavafṭa faway turtuk ma dḡatá imi hkən, ka us. ⁹ Ka rwuta faway turtuk ma dḡatá skwiha nda hafu ma imi hkən, zadanaḡa lu ta faway turtuk ma dḡatá kwambalu hkən guli.

* **8:1** Ngha ta 5:1 nda skwi ya ṅanata. † **8:3** Ngha ta Sabi 30:1. 3. ‡ **8:5** Ngha ta Levitik 16:16-12, Izekiyel 10:2, Sabi 19:16. § **8:7** Ngha ta Sabi 9:23-24, Izekiyel 38:22. * **8:12** Aya 10: Ngha ta Isaya 14:12, Aya 11: Ngha ta Irmiya 9:14. Aya 12: Ngha ta Sabi 10:21. 23. * **9:2** Ngha ta Zlrafta 19:28.

¹⁰ Ka vyata mahkəna duhwala Lazglafta ta ṅani ma duli. Ka dədagata mghama tekwatsa ta zlghaku manda vu ta luwa, ka dədafṭa ta faway turtuk ma dḡatá zala hkən nda ya ta dzuḡay. ¹¹ «ṅilahlaha,» hḡa tsa tekwatsa ya. Ka nzatá faway dḡatá imi hkən ṅilah, ka rwuta ndəghata mnduha ta sanṭá tsa imi ya, kabga nzakwani ṅilahlaha.

¹² Ka vyatá mafwada duhwala Lazglafta ta ṅani ma duli. Ka dzadzanṭá lu ta faway turtuk ma dḡatá fitik hkən, nda faway turtuk ma dḡatá tili hkən, nda faway turtuk ma dḡatá tekwatsaha hkən, kada htavaghuta faway turtuk ma dḡatá tsuwadək hkən. Mantsa ya, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka fitik hkən, ka htavaghuta faway turtuk ma tsuwadaka* rvidik hkən.

¹³ Tata nghaynghay yu, ka snə yu ta dzala ta zaghuta da ghuvanata luwa, ka'a mantsa: «Daṅwa! Daṅwa! Daṅwa ṅa mnduha ta ghəṅa hadik ghudzagarə vyata duhwalha Lazglafta hkən ta dula tan, dza'a vyata həṅ ya,» ka'a.

9

Vyatá mahutafa duli

¹ Ka vyatá mahutafa duhwala Lazglafta ta ṅani ma duli. Ka ḡi nghə yu ta dədagata tekwatsa ta luwa ta hadik. Ka vlanṭá lu ta tsa tekwatsa ya ta makuḡla mghama gudzuvruṅ. ² Ka gunanaftá tsi ta tsa mghama gudzuvruṅ ya, ka saf dīṅ kuḡumbul mida manda dīṅa mghama* vu ta zlghaku. Ka nutá vli ma ghuvanata luwa nda fitik tani tḡik da tsa dīṅ ta safi ma tsa gudzuvruṅ ya. ³ Ka sli'agaptá hi'i ma tsa dīṅ ya ka tatá vgha ta

hadik. Ka vlanṭá lu ta mbraku ta hən, manda mbraku ya vlanṭ lu ta rda† ta hadik. ⁴ Ka lu nda hən mantša: «Yaha kuni da ksanṭá kuzunṭ ta hadik, dər fu, dər wati ma skwi ta dyafta nda dya. Mnduha kul had njizla‡ Lazglafta ma bizlbizla kuma tanṭ yeya kwenṭkwenṭ dza'a kuni hahay. ⁵ Yaha kuni da pslatá hən nda psła, ama ka ganapta kuni tiri ta hən ka tili hutaf,» ka lu nda hən. Manda va kuzlakwa vəl hata rda ta mndu ya, manda va tsaya kuzlakwa vəl hatani ta mndu. ⁶ Ma tsa fitik ya, dza'a zbay mnduha ta mtaku, ama mutsafta a hən wa. Ta kumay hən ta mtuta tanṭ, ama dza'a hwayugadunus hwaya§ mtaku ta hən.

⁷ Manda nzakwa plis ta dza'a da vla vulu ya nzakwa tsa hi'i ya. Manda zewazewa dasu ya watá skwi ma ghəṇa tanṭ. Manda tsatá kuma mndu ya kuma tanṭ guli. ⁸ Manda səmbəka ta swidi ma ghəṇa marakw ya swidi ta hən. Manda sli'inṭ ma wa rveri ya sli'inṭa tanṭ. ⁹ Nda skwi manda zalama kufur mbəghata ghuva tanṭ. Manda ghudzaga mwata plisha ta hwaya da vla vulu* ya ghudzaga zlam-baka tanṭ. ¹⁰ Huturha tanṭ ná, ta haha mndu manda va huturha rda. Ma tsa huturha tanṭ ya ta mutsa hən ta mbrakwa haha mnduha ka tili hutaf. ¹¹ Mghama tanṭ ná, tsaya duhwala halaway ya ta ga mgham ta ghəṇa tsa gudzuvrunṭ ya. «Abadunṭ,» ka lu ta hḡay nda gwada Hebru. Nda gwada Grek ya guli ná, «Apwalianṭ,» ka lu ta hḡay. «Tsaya zadaku.»

¹² Tanṭana ghuya danṭwa tsaya ta luta. Tahula tsaya, wya ghuya danṭwaha his guli ta sagha.

¹³ Ka vyata mamku'a duhwala Lazglafta ta nani ma duli guli.

Ka snə yu ta lwi ta sabi ma tuldiha fwad, ta nzakway ka tulda gwira dasu ta kəma Lazglafta† ya. ¹⁴ Ka'a nda tsa mamku' a duhwala Lazglafta nda duli da tsi ya mantša: «Paliṇpala ta tsa duhwalha halaway tsam lu ta wa mghama dref ta hgə lu ka Ifrata ya,» ka'a. ¹⁵ Tsa duhwalha fwad ya ná, payaf paya lu ta hahən ṇa tsa vaku ya, nda ya ṇa tsa tili ya, nda ya ṇa tsa fitik ya, nda ya ṇa tsa nzemndi ya. Ka zlazliginṭá lu ta hən ṇa zadənanatá fawaya turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁶ Ka snadimṭá lu ta mbsaka sludziha tanṭ ta plis ta plis. Mlenwi his dərmaḡ hən. ¹⁷ Mantša ya maridinṭa lu. Ka nghanṭá yu ta plisha nda mnduha tida, nda sudatá lguta kufur manda vu ta vgha tanṭ. Ka kubalkubal manda pala ta hgə lu ka Safir nzakwani. Ka ghuvazwanḡghuvazwanḡ ghandand kay guli. Ghəṇa tsa plis ya ná, Manda tsatá ghəṇa rveri nzakwani. Skwi ta sabi ma wa tanṭ ná, vu, nda dīn, nda ghandandatá vu ya. ¹⁸ Nda tsa skwiha hkən ta nzakway ka vu, nda dīn, nda tsa ghandandatá vu ta sabi ma wa tanṭ ya, ka rwinṭá lu ta faway turtuk ma dgatá mbsaka mnduha hkən. ¹⁹ Mbrakwa tsa plisha ya ná, ma wa tanṭ, nda ya ma hutura tanṭ nzakwani. Manda nzakwa tsata nahadik nda ghən tida ya nzakwa tsa huturha tanṭ ya. Nda tsa hutura tanṭ ya ta babala hən ta mnduha.

²⁰ Má ṇa mbədanafta pdakwa mnduha kul rwanatá tsa ghuya danṭwaha ya ta nzakwa tanṭ ma slnaha tanṭ ta magata hən ya ná, ka kwalaghutá hən. Ka gdavata hən ta tsəlóu ṇa halaway, nda ya ṇa skwa wuyayha. Hahən ná, nḡha a hən ta vli wu, sna a hən ta sləmənṭ wu, had hən ta mbada wu, nda dasu tsafta lu ta sanlaha, nda kufur sanlaha,

† 9:3 Nḡha ta Sabi 10:12. 15. Rda: Nḡha ta Lukwa 10:19 nda skwi ya ṇa ṇanata. ‡ 9:4 Nḡha ta

5:1 nda skwi ṇa ṇanata. § 9:6 Nḡha ta Ayuba 3:21, Irmia 8:3. * 9:9 Aya 7:9. Nḡha ta Yuwel

2:4, 1:6, 2:5. † 9:13 Nḡha ta 8:3 nda skwi ṇa ṇanata.

nda ghuva tili sanlaha, nda udzu sanlaha. ²¹ Ka kđantá həŋ ta va psła mndu, ka va mbadakwa taŋ, nda va hlira taŋ, ka va ghala taŋ, Zlana a həŋ dekdek wa.

10

Zwaŋa tuwak nda zwaŋa defteri

¹ Ka nghan̄ta yu ta sana duhwala Lazglafta bukwam lu ma kusay ta saha ta luwa, nda watá dakwambuhwali ma ghəŋani. Manda fitik nzakwa kumani. Manda zlgħakwa vu ya nzakwa səlahani.

² Ka n̄anata tsi ta gunata zwaŋa defteri ma dzvani. Ka fatá səla zeghwani ta drəf, faha ta səla zlaḅani ta hadik. ³ Ka hurgwatá tsi nda lwi dagala manda hurgwa rveri. Manda hurgwatani, ndəfáŋ ka luwa n̄əzlata. ⁴ Manda n̄əzlata tsa luwa ya ndəfáŋ, ka kumə yu ta vinda tsa skwi mna tsi ya. Ama ka sana lwi gwadagata ta luwa mantsa: «Ma vində ka, n̄am̄ŋa ma ghəŋa gha ta tsa skwi mna tsa n̄əzlata n̄əzla luwa ndəfáŋ ya,» ka'a.

⁵ Ka nghan̄tá yu ta kapafta tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf, nda ya ta hadik ya, ta dzva zeghwani nda ta luwa. ⁶ Ka wadata tsi nda hga Lazglafta ta nzaku n̄a kdekeden̄, ta zlaganaptá luwa nda nda skwiha tida tani, ta zlaganaptá hadik nda nda skwiha tida tani, ta zlaganaptá drəf nda nda skwiha mida tani ya. Ka'a mantsa: «Ta had̄gdglata ta gərdaku wu, ⁷ ama badu da vyata tsa mandəfáŋa duhwala Lazglafta ya ta n̄ani ma duli, badu tsaya dza'a hdamta Lazglafta ta difatá skwi ya si mnana tsi ta gwal ksanatá slna, ta nzakway ka la anabi* ya,» ka'a.

⁸ Ka gwad̄gəlgihatá tsa lwi si ta gwadagata ta luwa ya. Ka'a mantsa: «La! Ka zlgħafta ka ta tsa

zwaŋa defteri nda guna ma dzva tsa duhwala Lazglafta ta sladata ta drəf nda ya ta hadik ya,» ka'a.

⁹ Ka labə yu da tsa duhwala Lazglafta ya. Vlihavla ta na defteri na, ka yu nda tsi. «Zlgħa, ka dughwaduta ka. Gun dza'a nzata tsi ma wa gha manda zudum. Tahula dughwaduta gha, dah dza'a nzata tsi ma huda gha,» ka'a nda i'i.

¹⁰ Ka zlgħaftá yu ta tsa zwaŋa defteri ya ma dzva tsa duhwala Lazglafta ya, ka dughwadutá yu. Ka nzatá tsi gun ma wa da manda zudum. Ama tahula dughwaduta da, ka nzatá vəl ma huda† da dah manda kurak.

¹¹ Ka lu nda i'i mantsa: «Ka kləgəлта ka ta lwa Lazglafta ta gwaday ta ghəŋa ndəghatá mndəra mnduha, nda ya ta ghəŋa hadikha, nda gwadaha kavghakavgha, nda mghamha tani,» ka'a.

11

Masləmtsəkha his

¹ Ka vlihatá lu ta sana sləka, manda sarak nzakwani ta kəl lu ka gra skwi. Ka lu nda i'i mantsa: «Sli'afslī'a ka grafta ka ta həga Lazglafta nda gwir tani. Ka mbadaf ka ta gwal ta tsəlbu n̄a Lazglafta mida*. ² Ka zlanata ka ta gra rmakani. Yaha ka da grafta, kabga zlanantá gwal kul nzakway ka la Yahuda lu ta tsaya. Hahəŋ gwal dza'a diŋla luwa nda ghuḅa ka tili fwad̄ mbsak his mida†. ³ Dza'a ghunafghuna yu ta masləmtsəkha da his, n̄a sudavata taŋ ta buhu ta vgha, n̄a zata taŋ ta fitik dəmbu' nda his dərmək nda mku' mbsak ta mna gwada da ma tsa fitikha ya.»

⁴ Tsa masləmtsəkha ta sladu ta kəma Mgham Lazglafta ta ga mgham ta ghəŋa hadik‡ ya ná, fwa zaytuŋha his nda pitirlaha dasu his ya. ⁵ Ka kuman̄kuma mndu ta

* **10:7** Aya 5:7. Ngha ta Sabi 20:11 Zlahu 32:40, Daniyel 12:7, Amus 3:7. † **10:10** Aya 8:10.

Ngha ta Azekiyel 2:8. 3:3. * **11:1** Grafgra nda Izekiyel 40:3, Zakari 2:5. 6. † **11:2** Grafgra

nda Lukwa 21:24. ‡ **11:4** Grafgra nda Zakari 4:3, 11:14.

maganatá ghwadaka skwi ta hən̄ katsi, dza'a sabsa vu ma wa tan̄, ɲa zadanatá tsa ghumaha tan̄ ya. Mantsa ya dza'a zadanata lu ta mndu ya ta kuman̄tá maganata ghwadaka skwi ta hən̄. ⁶ Mamu hən̄ nda mbrakwa haghuta luwa, ɲa kwala imi nzaku ma tsa fitik ta klə hən̄ ta lwa Lazglafta ya. Mamu hən̄ guli nda mbrakwa mbədanafta imi guli ka us. Mamu hən̄ nda mbrakwa gaktá dan̄wa ta ghəɲa mnduha ta ghəɲa hadik ma fitik ya kuman̄ hən̄§.

⁷ Manda kd̄ɲta tan̄ ta ga masləmtsəka tan̄, ɲa linista tsa nimitak ta safi ma gudzuvrun̄ ya ta hən̄ nda lmu ɲa mbranaghatani ta hən̄, ɲa rwanatani* ta hən̄, ⁸ ɲa nzakwa mbła tan̄ ta daɓi ma luwa dagala, vli ya kəl lu dalafta Mghama tan̄ ta udza zləɲay. Ta grə nda luwa Suduma nda ya nda luwa Masar† lu ta tsa luwa ya. ⁹ ɲa nghay inda mndəra mndu ta mbła tan̄, dər ta nzaku ta hadik ga hən̄, dər wati gwadá ta gwadə hən̄, ɲa zata tan̄ ta fitik hkən̄ nda rita ta nghay. Dvan̄ta a hən̄ ta padamtá tsa mbliha ya wa. ¹⁰ ɲa rfay mnduha ma ghəɲa hadik ta rfu katakata, ka vavalaku, ka mbahuvtá vgha ta ghəɲa rwatá tsa mnduha ya, kabga ganapga hən̄ tiri katakata ta mnduha ta ghəɲa hadik.

¹¹ Tahula tsa fitik hkən̄ nda rita ya, ɲa vuslanamta Lazglafta ta hafu ta hən̄. ɲa sli'avakta‡ tan̄ ka sladata nda səla tan̄. ɲa ksuta zləɲ katakata ta inda gwal ta ngha hən̄. ¹² Manda sli'avakta tan̄ ka sladata, ka sana lwi gwadagata ta luwa nda hən̄ mantsa: «Safwa sa da hadna,» ka'a. Ka ɲlaghatá hən̄ ta luwa ma kusay§ ta nghay ghumaha tan̄. ¹³ Gi ma va tsa fitik

ya, ka gigdavafta hadik katakata ka hwanzaɓanapta faway turtuk ma dgatá tsa luwa ya ghwan̄. Ka rwuta mnduha dəmbu' ndəfəɲ ma gigdavafta tsa hadik ya. Ka ksuta zləɲ katakata ta gwal ta pɔaku, ka zləzlvu hən̄ ta Lazglafta ya ta nzaku ta luwa.

¹⁴ Mahisa ghuya dan̄wa tsaya ta luta. Wya mahkənani ta gi sagha.

Mandəfəɲa duli

¹⁵ Ka vyata mandəfəɲa duhwala Lazglafta ta ɲani ma duli. Ka snaku sana lwiha dagaladagala daga ta luwa. Ka hən̄ mantsa: «Mgham Lazglafta ɲni nda Kristani ta ga mgham ta ghəɲa hadik ndana. Tsatsi dza'a ga Mgham ɲa kdekedzeɲ*,» ka hən̄. ¹⁶ Ka zləmbata tsa halata mnduha hisamsak fwaɔ mida ta nzanzafta ta dughuruk ta kəma Lazglafta ya zluzlumbruɲ ka tsələu ɲa Lazglafta. ¹⁷ Ka hən̄ mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta.

Kagha ndanana,
kagha guli manda ghalya. Ta rfa
kagha ɲni,

kabga ɲanata gha ta tsa mghama
mbrakwa gha ya,
ka nzaku ka ka Mgham,

¹⁸ Ka gavaghatá mndəra mnduha
ta sidi.

Ndana tama,
saghasa fitika ganavata kagha ta
sida ta hən̄.

Saghasa fitika tsanaghata gha ta
guma ta gwal nda rwa.

Dza'a valan̄vala ka ta nisəla gwal ta
ksaghatá slna ta nzakway ka
la anabi,

nda gwal nda ghuɔa, nda gwal ta
zləɲa hga gha,

nda zwani tani, nda galata mndu
tani.

§ **11:6** Grafgra nda 1 Mghamha 17:1, Sabi 7:17. 19, 1 Samuyel 4:8. * **11:7** Grafgra nda Daniyel 7:3, 7, 21. † **11:8** Grafgra nda Isaya 1:9. 10. Suduma: Ngha ta Zlrafta 18:19. ‡ **11:11** Grafgra nda Izekiyel 37:5, 10. § **11:12** Grafgra nda 2 Mghamha 2:11. * **11:15** Grafgra nda Sabi 15:18, Daniyel 2:44, 7:14, 27. † **11:18** Grafgra nda Zabura 2:1, 5, 110:5, 115:12. 13.

Saghasa fitik guli ŋa zadanata gha ta inda gwal ta badziŋtá ghəŋa hadik†,» ka həŋ.

¹⁹ Ka gunatá həga Lazglafta ya ta luwa, ka zlagaptá akwata dzratawi mida. Ka wdə luwa ta wdu, ka snaku hla wi, ka ŋzlə luwa ta ŋzlu, ka gigdavaftá hadik, ka saha papla guli.

12

Sana marakw nda makdakatanđan

¹ Tahula tsa, ka zlagapta sana mandərmimi ta luwa. Sana marakw ya bukwam lu nda fitik manda skwi nda lgut. Ka sladafta tsi ta tili nda wa ta tekwatsa ghwanpdə his ma ghəŋ. ² Nda huđi tsa marakw ya ta 6asa yaku, ta dgakudgaku. Ka wah tsi ta wahu, kabga kuzlanđani.

³ Ka zlagəglapta sana mandərmimi ta luwa. Sana mghama makdakatanđan ya ka dva manda vu. Ndəfəŋ ghəŋani, nda wawa ta zewazewa mida. Ghwan duli hani guli. ⁴ Ka slpidiŋtá tsi ta faway turtuk ma dgatá tekwatsaha hkən ta luwa ta hadik nda hturani. Ka sladata tsa makdakatanđan ya ta kəma tsa marakw ta dza'a dgaku ya ŋa ndutá tsa zwanđani ya dgar* tsi. ⁵ Ka yatá tsi ta zwanđa zgun ya dza'a ŋanatá inda mndəra mnduha nda saraka kufurani†. Na gi frekw saha tsa zwanđ ya, ka gi klaghatá lu da Lazglafta nda dughurukwa ga mghamani. ⁶ Ta hwayaghatá tsa marakw ya da mtak, da vli ya payaf Lazglafta, ŋa zunustá skwa zay hada ka fitik dembu' nda his dərmək nda mku' mbsak.

⁷ Ka lmanafta lu ta lmu ta luwa. Ka lmanaftá i Misel‡ nda duhwalhani ta lmu nda makdakatanđan. Ka lmu i makdakatanđan nda duhwalhani tani. ⁸ Ka ŋawafta i Misel

nda duhwalhani ta həŋ. Ta had wa tanđ ŋa nzəglata ta luwa wa.

⁹ Ka slinwiginđá lu ta tsa mghama makdakatanđan ya. Tsaya ta nza-kway ka dzidza nahadik, ta hgə lu ka halaway, ghwadaka sulkum ta nana inda ghəŋa hadik. Ka slinwiginđá lu ta hadik kawadaga nda duhwalhani tani§.

¹⁰ Ka snanđá yu ta sana lwi ta luwa ta gwadata nda mbraku, ka'a mantsa:

«Ndana tama, mbamafmba Lazglafta, maranđmara ta mbrakwani. Tsatsi ta ga Mgham.

Maranđmara Kristi ta ŋani ma mbraku guli,

kabga slinwiginđani ta hadik ta mndu ya ta gdata ta nana zwanama mu.

Tsatsi ya ta gdata ta wla zwanama mu ta kəma Lazglafta* mu nda fitik tani nda rvidik tani.

¹¹ Nrapŋra həŋ,

kabga vəl varata Zwanđ Tuwak ta həŋ nda usani,

nda ya kabga vəl mnay tanđ kazlay: Kahwathwata gwada Lazglafta kə'a.

Zlənəŋə a həŋ ta mtaku

ka laghwida dvutá hafa tanđ wa.

¹² Tsaya tama, rfa ta rfu kagha luwa,

nda gwal ta nzaku tida tani. Danđwa ŋa gha hadik nda drəf,

kaghuni dza'a ghuya danđwa,

kabga la da kaghuni halaway nda ga ta sidani katakata.

Nda sna kazlay: Ta sira a fitika da wu» kə'a.

¹³ Kə'a ka makdakatanđan nā, slinwiginđan lu ta hadik. Ka linđá tsi ta tsa marakw ta yatá zwanđ ya. ¹⁴ Ka vlanđá lu ta zlabakha his manda ŋa dzala ta tsa marakw ya, ŋa ndraghatani da mtak da vli ya payanaf Lazglafta, ŋa kwala

* 12:4 Ngha ta Daniyel 8:10. † 12:5 Grafta nda Isaya 66:7, Zabura 2:9. ‡ 12:7 Misel: Ngha ta Yuda 9 nda skwi ŋa ŋanata. § 12:9 Grafta nda Zrafta 3:1, Lukwa 10:18. * 12:10 Grafta nda Ayuba 1:9. 11, Zakari 3:1-2. † 12:14 Grafta nda Daniyel 7:25, 12:7.

nahadik 6hanavata. Hada dza'a zunusta lu ta skwa zay ka vaku hkən, fwad ka manzlawats†. ¹⁵ Ka vnihidintá tsa nahadik ya ta imi ma wani mista tsa marakw ya manda zala, má ña klaghata. ¹⁶ Ama ka kataftá hadik ta tsa marakw ya, ka gunatá wi ka ndaghatá tsi ta tsa zala zliginj makdakatandan ma wani ya. ¹⁷ Ka 6asaftá tsa makdakatandan ya ta ñuduf nda tsa marakw ya. Ka sli'áfta tsi ka laghwi da lmu nda pdakwa zivra tsa marakw ya, gwal ta ñanatá zlahuha Lazglafta, nda ya nda gwal ta ñanatá ta nzaku ka maslámstsaka Yesu.

¹⁸ Ka laghu tsa makdakatandan ya sladafta ta wutak ta wa drəf.

13

Nimtak ta sabi ma drəf

¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta sana nimtak ta sabi ma drəf. Ndəfəñ ghəñ tida, ghwanj dulani, nda wawa ta zewazewa tida. Ta tsa ghəñhani ya mamu vindatá hgə ña raza Lazglafta. ² Tsa nimtak nghə yu ya ná, manda maspata nzakwani. Manda səla mandundi səlahani. Manda wa rveri wani. Ka vlanjá makdakatandan ta mbrakwani, nda dughurukwani, nda ga mgham dagala ta tsa nimtak ya. ³ Ka nghanja yu ta balatá sani ma tsa ghəñha tsa nimtak ya manda skwi si dza'a lu dzata. Ama ka mbaftá tsa lkwaní ya. Ka ndərmim inda mnduha ta ghəñha hadik demdem ta tsa nimtak ya, ka sli'i həñ mistani. ⁴ Ka tsəlbú həñ ta tsəlbú ña tsa makdakatandan ya, kabga vlanjani ta ga mgham ta tsa nimtak ya. Ka tsəlbú həñ ta tsəlbú ña tsa nimtak ya guli, ka həñ mantsa: «Wa kamtagha na nimtak na na? Wa dza'a lavinja guya kuma nda tsi?» ka həñ.

⁵ Ka vlanjá lu ta tvi gi ka ghər6ə tsi ta ghər6aku ka raraza Lazglafta.

Ka vlanjá lu ta mbrakwa magay manda tsaya ka tili fwadmbusak his mida. ⁶ Ka zlaftá tsi ta raraza Lazglafta, ka raraza hgani, nda vla nzakwani tani, nda inda gwal ta nzaku ta luwa tani. ⁷ Ka zlananjá lu ta tvi ña vulu nda mnduha Lazglafta, ña ghu6asaptani ta həñ*. Ka vlanjá lu ta ga mgham ta ghəñja inda mndara mndu, nda inda zivra mndu, nda ya ta ghəñja inda gwada ta gwadə lu, nda ya ta ghəñja inda hadikha, ⁸ ña tsəlbay inda mnduha ta ghəñja hadik ta tsəlbú ñani, Tsa gwal kul vindaku hga tanj ma defteri hafu daga zlafta ghəñja hadik da Zwanja. Tuwak ya si dza lu ya dza'a tsəlbá tsa tsəlbú ya.

⁹ Ka mamu mndu nda sləmənja snay, ka sna tsi.

¹⁰ Ka nda fa mndu ña ksaghatá da ga vu'a ya ná,

dza'a ksaghaksa lu da ga vu'a.

Ka nda fa mndu ña dzata nda kafay ya guli ná,

dza'a dza dza lu nda kafay.

Tsaya tama ná, dina ka nzata mnduha Lazglafta nda ksanatá ñuduf nda ya nda zlgghay nda ñudufa tanj.

Nimtak ta sabə ma hadik

¹¹ Ka nghanjá yu ta saba sana nimtak guli ma hadik. His dulani manda ña zwanja tuwak. Ta gwada guli manda ña makdakatandan.

¹² Mbrakwa tsa nimtak tanjanj ya da tsi. Ka marə tsi ta tsə mbraku ya ta kəma tsa tanjanj nimtak ya. Ka mblə tsi ta mnduha ma ghəñja hadik, nda inda skwiha mida ña tsəlbú ña tsa tanjanj nimtak si balana lu manda skwi ña dzata, ta mbafta ya. ¹³ Ka magə tsi ta mandərmimi katakata, ha ka klagata tsi ta vu ta luwa ta hadik ta wa ira inda mnduha. ¹⁴ Ka nanaghatá tsi ta inda mnduha ma ghəñja hadik nda skwa ndərmimay ya vlanj lu ta tvi ña magay ta kəma tsa tanjanj nimtak ya. Ka'a nda

* 13:7 Aya 5:7. Grafta nda Daniyel 7:8, 25, 11:36, 7:21.

mnduha ma ghəŋa hađik mantsa: «Magafwamaga ta skwa wuyay ɲa vlanťa glaku ta tanťaɲa nimitak si balana lu manda skwi ɲa dzata, ka mbafta tsi ya,» ka'a. ¹⁵ Ka vlanťa lu ta tvi ta tsa mahisa nimitak ya ɲa vuslanamta hafu ta tsa skwa wuyay tsaf lu manda tsa tanťaɲa nimitak ya, ɲa gwadaɲni ta gwada, ɲa pslatani ta inda gwal kul vlanťa glaku. ¹⁶ Ka tsa mahisa nimitak ya mantsa: Tahanafwataha ta ɲizla ta dzva zeghwi, ka ma bizlbizla kuma a tsi ta zwani, nda galata mnduha, nda la ka gadghəl, nda la ka pđu, nda la kul hađ ka vu'a, nda la ka vu'a tani. ¹⁷ Ka hađ tsa ɲizla ta nzakway ka hga tsa nimitak ya, ka mbsaka hgani a tsi ya, ta tsa mndu ya wu katsi, yaha da skwa skwi, yaha da dzawaptá skwi guli, ka'a.

¹⁸ Wana fitika zlagakwa mndu ya nda difil ma ghəŋani. Mndu ya nda difil ma ghəŋani ná, dza'a nda sna ta skwi ta kumə mbsaka hga tsa nimitak ya ta mnay. Tsa mbsak ya ná, manaka hga mndu ya. Mku' dərmək nda mku' mbsak mku' mida nzakwani.

14

Laha gwal varagaha lu

¹ Ka nghanťa yu kay guli ta Zwaŋa Tuwak ta sladu ta ghwá Siyuna. Ta sladu mnduha dəmbu' dərmək nda fwađ mbsak fwađ mida kawadaga nda tsi. Inda tan, nda vinda hga Zwaŋa Tuwak nda hga Dani guli ma bizlbizla kuma* tan. ² Ka snanťa yu ta sani lwi ta ghudzagata manda ghudzaga mghama zala nda ya manda ghudzaga ɲəzla luwa. Tsa lwi ta snə yu ya ná, manda ghudzaga htimbil ta dzə lu ya nzakwani. ³ Lfida laha ta fə tsa ndəghata mnduha ya ta kəma dughuruk, nda ya ta kəma tsa skwiha fwađ nda

hafu ma həŋ ya, nda ya ta kəma tsa halata mnduha ya. Hađ sana mndu ta laviŋta taghaftá tsa laha ya, ka tsa mnduha dəmbu' dərmək nda fwađ mbsak fwađ mida si ta hađik vara lu ta həŋ ya a tsi wa.

⁴ Hahəŋ ná, ɲriŋ a həŋ ta vgha tan nda hliri wa. Ksanaksa həŋ ta vgha tan, ka nzata həŋ hezle'. Mista Zwaŋa Tuwak ta mbađa həŋ ta mbađa dər ta dza'a diga tsi. Varagap mataba mnduha lu ta həŋ. Nda nza həŋ ka tanťaɲani vlan lu ta Lazglafta nda ya ɲa Zwaŋa Tuwak. ⁵ Ta sna a lu ta tsakalawi† ma wa tan wa. Hađ sana maslivinza ta həŋ guli wa.

Duhwalha Lazglafta hkən

⁶ Ka nghanťa yu ta sana duhwala Lazglafta ta ndrə ma ghuvanata luwa. Mamu Lfida Gwada ɲa kdekedzeŋ da tsi ɲa mnay ɲa mnduha ta ghəŋa hađik, ɲa inda hađikha, ɲa inda mndəra mndu, ɲa inda mndəra gwada ta gwadə lu, ɲa inda zivra mnduha. ⁷ Ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Zləŋawazləŋa ta Lazglafta ka zləzlvə kuni, kabga saghasa fitika tsayni ta guma. Tsəlɓawatsəlɓa ta tsəlɓu ɲa mndu ya ta magaftá luwa, nda hađik, nda drəf, nda dzuɓayha‡,» ka'a.

⁸ Ka sabə mahisa sana duhwala Lazglafta. Ka'a mantsa: «Kweŋ tama! Nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala. Snusna ta ima inabi ta inda mnduha, sa tsa ima inabi ya ná, hliri ya manda ɲani§,» ka'a.

⁹ Ka sabə mahkəna sana duhwala Lazglafta guli. Ka'a nda lwi dagaladagala mantsa: «Ka ta tsəlɓay mndu ta tsəlɓu ɲa tsa nimitak ya, nda ya ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ka tsu'aftá tsi ta ɲizla ta bizlbizla kumani ka ta dzvani a tsi, ¹⁰ dza'a say tsatsi guli ta ima

* 14:1 Grafta nda 7:3. 8, Izekiyel 9:4. † 14:5 Grafta nda Sefuni 3:13. ‡ 14:7 Grafta nda 10:6. 7 nda skwi ya ɲa ɲanata. § 14:8 Grafta nda Isaya 21:9, Irmiya 51:7. 8.

inabi gatá sida Lazglafta kul had sana skwi gaḅam lu mida. Tsa ima inabi ya ná, ma leghwa ḅasatá ṅudufa Lazglafta pghamta lu. Na gay lu ta iri ṅani ma ghandanda ta vu ta kəma mnduha Lazglafta nda ya ta kəma Zwaṅa Tuwak*. ¹¹ Diṅa tsa vu ta gə lu ta iri ṅa taṅ ya ná, dza'a gḁavagḁa ta ṅlu ta luwa ha ṅa kdekedzeṅ†. Tsa gwal ta tsəlu ṅa tsa nimitak ya, nda ya ṅa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda inda gwal ta zlglaftá tsa mbsaka ḡgani ya ná, had mbi'a vgha taṅ ma ghuya ḁaṅwa nda fitik tani, nda rvidik tani wa,» ka'a.

¹² Tsaya tama, kaghuni gwal ta snatá zlahá Lazglafta, ta zlglaftá Yesu nda ṅuduf, gḁavawagḁa mantša ya. ¹³ Ka snantá yu ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantša: «Vinda! Daga ndana ná, “Rfu da gwal ta rwuta ma slna Lazglafta,” ka'a. “Mantša nzakwani, kada mbi'a həṅ ta vgha ma slnaha taṅ, kabga ta dza'a mista taṅ slnaha taṅ,» ka Sulkum.

Guma Lazglafta ta ghəṅa mnduha ta ghəṅa hadik

¹⁴ Kə'a ka yu guli ná, ka nghanṅá yu ta ghwayak ka ṅusliṅ. Ta tsa ghwayak ya, mamu sana mndu manda Zwaṅa mndu‡ ta nzaku tida, nda wa ta zewazewa dasu ma ghəṅani, nda ṅatá vḁu ya nda za ma dzvani guli. ¹⁵ Ka sabə sana duhwala Lazglafta guli ma həga Lazglafta. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya mantša: «Kla ta tsa vuda gha ya, ka tska ka ta skwi ta vwah, kabga saghasa fitika tska skwi§ ta vwah. Nda ndəha nimaya ta hadik,» ka'a. ¹⁶ Ka wudidiṅta tsa mndu ta nzaku ta ghwayak ya

ta tsa vudani ya, ka gi tskatá lu ta nimaya ta ghəṅa hadik.

¹⁷ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma həga Lazglafta ya ta luwa. Mamu vḁu ya nda za da tsaya.

¹⁸ Ka sabə sana duhwala Lazglafta ma gwir, ya ta nzakway ta ga mgham ta ghəṅa vu. Ka'a nda lwi dagaladagala nda tsa mndu ta ṅanata vḁu nda za ya mantša: «Wudidiṅwuda ta tsa vuda gha nda za ya, ka tskanata ka ta yakwa inabiha ta hadik, kabga nda ndəha tsa yakwani ya,» ka'a. ¹⁹ Ka gi wudidiṅta tsa duhwala Lazglafta ya ta tsa vudani ya ta hadik. Ka tskatá tsi ta yakwa inabi ta hadik. Ka pghamtá tsi ta tsa skwi tska tsi ya ma mghama glifiṅa ḅasata ṅudufa Lazglafta. ²⁰ Ka hu'anaptá lu ta tsa yakwa inabi ma tsa glifiṅ ya ta hula luwa. Ka mbəzagaptá us mida ka ta ta vgha ka mbaḁa manda zala ha meli hkən dərmaḁ*. Latani guli, ka lamla plis dida ná, ghəṅghəṅ yeya dza'a nghaku.

15

Kḁavakta ghuya ḁaṅwa

¹ Tahula tsa, ka nghanṅá yu ta sana ṅizla dagala nzakwani ta ndərmim lu nda ndərmima. Ka nghanṅá yu ta duhwalha Lazglafta ndəfəṅ nda ṅaṅatá ghuya ḁaṅwaha ndəfəṅ ma dzva taṅ guli. Tsahaya kḁavakta ghuya ḁaṅwa, kabga tsahaya dzatá ghəṅa ḅasa ṅudufa Lazglafta.

² Ka nghanṅá yu ta sana skwi manda drəf ta wudaku manda dalagar, nda vu mida guli. Ka nghanṅá yu guli ta gwal ta ghuḅasapta tsa nimitak ya, nda tsa skwa wuyay tsaf lu ya, nda tsa mbsaka ḡgani ya. Ta sladu həṅ ta tsa drəf ta wudaku manda dalagar ya, nda

* 14:10 Grafta nda Isaya 51:17, Zlrafta 19:24, Izekiyel 38:22. Həga vu: Ngha ta Lukwa 17:29 nda skwi ṅa ṅanata. † 14:11 Grafta nda Isaya 34:10. ‡ 14:14 Grafta nda 1:13, Daniyel 7:13. § 14:15 Grafta nda Yuwel 4:13. * 14:20 Aya 19:20. Grafgra nda Isaya 63:1. 6, ṅaḁa ghəṅ 1:15.

ɲaɲatá htimbil ya vlaɲ Lazglafta ta həɲ. ³ Fa laha ya si ta fə Musa ta nzakway ka kwalva Lazglafta nda laha ya si ta fə Zwaɲa Tuwak, ta fə həɲ. Ka həɲ mantsa:

«Mgham Lazglafta ta mbruta, dagala slna gha ya ta magə ka, ka skwa ndərmimay nzakwani. Kagha Mgham ta ghəɲa inda hadikha.

Inda skwi ta magə ka ná, tđukwatđukwa nzakwani, kahwathwata nzakwani guli. ⁴ Mghama da!

Wati ma mndu ya dza'a kwal kul vla glaku ɲa gha ka zləzlva kagha na?

Kagha turtukwa gha ya nda ghuəa. Dza'a sli'agaghasli'a mnduha ta inda hadikha da tsəlu ta kəma gha,

kabga nda ngha həɲ ta inda skwi ta magə ka ná,

tđukwa nzakwani*,» ka həɲ.

⁵ Tahula tsaya guli, ka nghanɲá yu ta gunatá həga tumpul ma həga Lazglafta ta luwa† ya ta kəl mnduha ka guya vgha nda Lazglafta. ⁶ Ka sli'agaptá tsa duhwalha Lazglafta ndəfáɲ ya kay ma həga Lazglafta, nda ɲaɲatá ghuya dərɲwaha ndəfáɲ ma dzva taɲ, nda sudatá lguta ɲusliɲ tilil ta wdaku ta vgha taɲ. ⁷ Ka hlaftá sani mataba tsa skwiha fwaď nda hafu ma həɲ ya kay ta leghwaha ndəfáɲ ka dasu ka dasu, ka vlaɲtá tsa duhwalha Lazglafta ndəfáɲ ya kay. Tsa leghwaha ya ná, nda ndagha nda ndagha həɲ nda ɓasa ɲudufa Lazglafta ta nzakway ɲa kdekedzeɲ. ⁸ Ka ndəghanafá dɪɲ ta sabi ma glakwa Lazglafta nda ya ma mbrakwani‡ ta tsa həga Lazglafta ya. Had tvi ɲa ləglama mndu da tsa həga Lazglafta ya, ha ka dzatá ghəɲa tsa ghuya dərɲwaha

ndəfáɲ da tsa duhwalha Lazglafta ya wa.

16

Leghwa ɓasatá ɲudufa Lazglafta

¹ Ka snə yu ta sana lwi dagala ta sabi ma həga Lazglafta. Ka'a nda tsa duhwalha Lazglafta ndəfáɲ ya mantsa: «Lawala da pghadátá ta hadik ta tsa leghwa ɓasatá ɲudufa Lazglafta ndəfáɲ ya,» ka'a.

² Ka sli'aftá taɲtaɲa duhwala Lazglafta, ka laghwi pghadátá ɲani ma leghwa ɓasata ɲuduf ta hadik. Ka slaftá ghwadək ghwadaka lkuha ta kuzlaku* ta gwal nda ɲizla nimtak, nda ya ta gwal ta tsəlu ɲa tsa skwa wuyay tsaf lu ya, ta həɲ.

³ Ka pghadátá mahisa duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuduf da drəf. Ka nuta drəf manda usa mndu nda mta. Ka rwuta inda skwi nda hafu ma drəf.

⁴ Ka pghadátá mahkəna duhwala Lazglafta ta ɲani ma leghwa ɓasata ɲuduf da ghwa nda ya ta dzuəayha. Ka mbədaɲaftá imi ka us†. ⁵ Ka sana duhwala Lazglafta ya ta ɲanátá imi ta snə yu mantsa:

«Kagha ná, nda tvani tsata ka ta tsa guma ya.

Manda ghalya ka,

mamu ka ndanana guli.

Nda ghuəa nzakwa gha.

⁶ Tsa mnduha ya ta pghinɲá usa mnduha gha nda la anabiha gha, Lazglafta.

Tsaya ta kəl ka ka vlaɲtá us ta həɲ ɲa say taɲ.

Mutsaf mantsa həɲ ta skwi ta raɲta həɲ,» ka'a.

⁷ Ka sana duhwala Lazglafta ma gwir ta snə yu mantsa: «Mantsaya nzakwani Mgham Lazglafta ya ta mbranaghata inda skwi. Ta tsay ka ta guma kahwathwata nda tvani,» ka'a.

* 15:4 Ngha ta Sabi 15:1nda Irmia 10:7, Zabura 86:9. † 15:5 Grafta nda Sabi 38:21. ‡ 15:8

Grafta nda Sabi 40:34. 35, 1 Mghamha 8:10. 11, Isaya 6:4. * 16:2 Ngha ta Sabi 9:10. † 16:4 Gray nda Sabi 7:17. 21.

⁸ Ka pghanaftá mafwada duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nɔɔɔf ta fitik. Ka mutsaftá fitik ta tvi na dra mnduha nda vu. ⁹ Ka kɔ́ahə tsi ta mnduha ka nɔ́anɔ́a. Ka razə mnduha ta hga Lazglafta, ya nda mbraku ta ghəna tsa ghuya danwa ya. Ama ka kwalaghutá hən ta paya tva tan nja vla glaku nani.

¹⁰ Ka pghaftá mahutafa duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nɔɔɔf ta dughurukwa nimitak. Ka nutá ga mghamani tɔ́ik ka gruslɔ́. Ka hpadə mnduha ta sli'inja tan, kabga vəl basa kuzlakwani. ¹¹ Ka razə hən ta Lazglafta ta luwa ta ghəna lukwa tan, nda ghuya danwa tan. Ka kwalaghutá hən ta paya tva tan ma slnaha tan.

¹² Ka pghaftá mamku' a duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nɔɔɔf ta ghwa dagala ta hgə lu ka Ifrata. Ka su'itá tsa ghwa ya nja paya tvi nja mghamha ta sli'agafta nda ma mndəra luwa. ¹³ Ka nghanɔ́ta yu ta saba ghwadaka sulkumha hkən manda klən manda klən ma wa makɔ́akatandan, nda ya ma wa nimitak, nda ya ma wa ghwadaka anabi. ¹⁴ Tsa ghwadaka sulkumha ya ná, sulkumha halaway ya ta maga skwa ndərmimay. Ka laghu hən slanaghatá mghamha ta ghəna hadik demdem, nja hagaktá hən nja vulu badu tsa mghama fitik ta nzakway ka nja Lazglafta ta mbruta ya.

¹⁵ «Wya yu ta lagha manda ghali. Rfu da mndu ya ta nzata hzlenja, ta ngha lgutani da mbadə tsi ta mbada ka fərdi'u, da ksutá tsi ka hula da mnduha,» ka Mgham.

¹⁶ Ka tskanatá tsa sulkumha ya ta tsa mghamha ya kay, ma sana vli ta hgə lu nda gwada Hebru ka Harmagedun.

¹⁷ Ka pghadaftá mandəfánja duhwala Lazglafta ta nani ma leghwa basata nɔɔɔf da ghuvanata luwa. Ka snagaptá sana lwi ma dughuruk ma həga Lazglafta. «Nda kɔ́a!» ka'a. ¹⁸ Ka wɔ́ə luwa ta wɔ́u, ka hlə lu ta wi, ka nɔ́lə luwa ta nɔ́lu, ka ghudzavaf ta hadik. Ka yawu ka yawu fatá mndu, ta ghudzavaf a hadik katakata taɔ́ ta tsaya wa. ¹⁹ Ka kwahavaptá tsa luwa dagala ya hkən. Ka hwanzaɔ́ta inda luwaha ta ghəna hadik guli. Ka havaktá Lazglafta ka luwa dagala ta nzakway ka Babila, nja sunustá leghwa basata nɔɔɔfani[§] katakata ya. ²⁰ Gi rək, zwazwada inda hadikha ta tsatsamta ma drəf. Gi lpay nghəgla a lu ta ghwaha guli wa. ²¹ Ka rkagatá paplaha* dagaladagala ta luwa ta ghəna mnduha. Ka rarazə mnduha ta Lazglafta ta ghəna tsa ghuya danwa tan da tsa paplaha ya, kabga fərtufərtə tsa ghuya danwa ya katakata.

17

Guma taghəna Babila

¹ Tahula tsa, ka gavagaghatá sani turtuk ma tsa duhwalha Lazglafta ndəfán ta njanatá leghwaha ndəfán ya tavata i'i. Ka'a mantsa: «Sawi ka maraghata yu ka lu dza'a tsa guma ta tsa mghama hliri ta nza-kway ka luwa dagala, ta nzafta ta imiha ya 6a. ² Nda tsatsi ndəramta mghamha ta ghəna hadik ta hliri, ka ghuytá mnduha ta ghəna hadik duriŋ da tsa hliri* ya,» ka'a.

³ Ka lamə Sulkum da i'i, ka klaghatá duhwala Lazglafta ta i'i da mtak. Ka nghanɔ́ta yu ta sana marakw ta nzafta ta nimitak ka dva ghlez hada. Rakwatsak, vivindatá ta hga rarazatá Lazglafta ta tsa nimitak ya, ndəfán ghənani, ghwan dulihani. ⁴ Tsa marakw ya ná, lguta dvanɔ́vanja nda ya ka

‡ 16:10 Gray nda Sabi 10:21. 22. § 16:19 Gray nda Isaya 51:17. * 16:21 Gray nda Sabi 9:23. 24. * 17:2 Aya 1:2 Gray nda Irmija 51:13, Isaya 23:17, Irmija 51:7.

dva ghlez sudava tsi, nda rka ta rka nda mizidikwa dasu, nda ya nda pala ta wdaku, nda ya nda zidaha nda bla nda bla dzvani. Leghwa dasu nana tsi ma dzvu nda ndaghata manzakdaway, nda ghwadaka skwiha ma val hlirani mida. ⁵ Nda vinda hga difata skwi ma bizlbizla kumani. «Luwa Babila, mani ma gwal ta hliri, nda ya nda manzakdawayha ta ghəŋa hadik.» ⁶ Ka nghəyu ta ghuyata tsa marakw ya da usa mnduha Lazglafta, nda ya da usa masləmtsəkha Yesu.

Na tsa nghanṭa da mantsa ya ná, ka ndərmimə yu nda ndermima katakata. ⁷ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Nya ta ndərmimə ka mida? Dza'a mnaghamna yu ta klatá ghəŋa difata skwi ta ghəŋa tsa marakw ya, nda ya ta ghəŋa tsa nimitak ya nzaf tsi tida, ndəfáj ghəŋani, ghwanṭ dulani ya. ⁸ Tsa nimitak nghə ka ya ná, si mamu ghalya, ama ta had ndanana wa. Dza'a safsa ma gudzuvruŋ† ka dza'a da vla zadakwani. Mnduha ta nzaku ta ghəŋa hadik, tsa gwal kul vindaku hga taŋ ma deftera hafu daga ma zrafta ghəŋa hadik, ya həŋ, nja ndermimay taŋ nda ndərmimə nghanṭər həŋ ta tsa nimitak ya. Nziya nza tsi, si mamu tsatsi ghalya, ama ta had ndanana wu, ta dza'a zlagapzлага guli.

⁹ «Hadna, nda nza na fitik na nja snanṭá skwi nda mahizl, nda ya nda difil mida. Tsa ghəŋha ndəfáj ya ná, tsaya ghwáha ndəfáj nzan-zaf tsa marakw ya ta həŋ. Nda nza həŋ guli ka mghamha ndəfáj. ¹⁰ Hutaf gwal ta zlambuta mataba taŋ. Ta teke'a sani turtuk. Ta sagha a sani guli karaku wa. Dər saghaha tsatsi dazlay katsi, sira a dza'a nzdavata tsa ga mghamani ya wa. ¹¹ Tsa nimitak si ghalya ya kay, kul had ndanana ya, tsatsi

dza'a nzaku nja matghasa mgham. Tekw tsatsi mataba tsa mbsakha ndəfáj ya, ama ta dza'a da vla zadaku.

¹² «Tsa duliha ghwanṭ nghə ka ya ná, mghamha ghwanṭ‡ ta kul mut-saftá ga mgham ya. Ama dza'a mutsafmutsa həŋ ta ga mgham ma fitik kwitikw kawadaga nda tsa nimitak ya. ¹³ Ka skwa turtuk ndana tsa mghamha ya nja zlananṭa taŋ ta mbrakwa taŋ, nda ga mghama taŋ, ta tsa nimitak ya. ¹⁴ Dza'a vulay həŋ ta vulu nda Zwanṭa Tuwak, nja nrapta Zwanṭa Tuwak kawadaga nda mnduhani gwal hagaf tsi, gwal zabap tsi, gwal ka nermani ya, ta həŋ. Zwanṭa tuwak mgham ta ghəŋa mghamha, tsatsi mali ta ghəŋa maliha guli,» ka'a.

¹⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i guli mantsa: «Tsa imiha nghə ka nzaf gwal ta hliri tida ya ná, mnduha, nda dəmga, nda hadikha, nda gwadaha ta gwadə lu, tsahaya. ¹⁶ Tsa duliha ghwanṭ nghanṭ ka nda nimitak ya, dza'a husanṭhusa tsa marakw ta hliri ya ta həŋ, nja sudata taŋ ka zlanṭa ka fərdi'u, nja zuta taŋ ta slu'ani ka zadanata nda vu. ¹⁷ Mantsa ya ná, Lazglafta ta fanamta həŋ ma ndana taŋ nja magata taŋ ta skwi ya ta kumə tsi. Ka sagha ndana taŋ ka skwa turtuk, ka vlanṭá həŋ ta ga mghama taŋ ta tsa nimitak ya ha ka sagha fitika dzatá ghəŋa gwadə Lazglafta.

¹⁸ «Tsa marakw nghə ka ya guli ná, tsaya luwa dagala ta ga mgham ta ghəŋa mghamha ta ghəŋa hadik,» ka'a.

18

Zlambata Babila

¹ Tahula tsaya, ka nghanṭá yu ta sana duhwala Lazglafta ta saha daga ta luwa, dagala glakwa mbrakwani. Ka tsuwadakanafá

† 17:8 Ngha ta 11:7 nda skwi nja njanata vindin lu mistani. ‡ 17:12 Gray nda Daniyel. 7:24.

tša glakwa mbrakwani ya ta ghəŋa hadik demdem. ² Ka gugudatá tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a mantša:

«Nda zləmba!

Ya nda zləmba Babila ta nzakway ka luwa dagala.

Nuna ka luwa nzakwa halaway ndana tama.

Hada vla difa inda ghwadaka sulkumha

nda ghwadaka zarakha ta mbiđu lu.

³ Zləmbuzləmba luwa Babila, kabga fafa ta ghəŋani ka maga sli'inšli'in.

Sasusasa inda mndəra mndu ta ima inaba kbatá tša sli'inšli'inani ya.

Fa fa mghamha ta ghəŋa hadik ta ghəŋa taŋ ka maga sli'inšli'in nda tsi.

Nuna gwal ta tsakala ta ghəŋa hadik ka gadghəl

nda skwiha ta tadaku iri tida si da tsi,» ka'a.

⁴ Ka snantá yu guli ta sana lwi ta gwadagata ta luwa. Ka'a mantša:

«Mnduha da! Sli'apwasli'a ma tša luwa ya,

kabga yaha kuni da ŋlamta ma tša dmakwani ya,

da dədamtá kuni ma ghuya danwa manda ŋani guli.

⁵ Sli'apwasli'a,

kabga fərtufərtá ndikata tša dmakwani ya dikw ta luwa.

Zanap a Lazglafta ta tša ghwadaka slnani ya wa.

⁶ Ghuyanapwaghuya ta danwa manda

va ya ghuyanap tsatsi ta mnduha! Manda va tsaya manda va tsaya his

ka kuni planamtá skwi ya magana tsi ta sanlaha.

Ka leghwa wud turtuk ka tsatsi tanafta ima inabani ta mndu ya,

ka leghwa wudwud his ka kaghuni planamta.

⁷ Ta6 ta tša glakwani nda zatá mghamani ya ka kuni dza'a ganap tiri ka ninŋa ka skwa hidahida.

Ka'a ta ndanay ma ghəŋani na:

«Nda nza nzakwa da ka mgham, nza a yu ka wadgu wu,

walaŋta a yu ta nzata ka skwa hidahida wu,» ka'a.

⁸ Tsaya tama, bađu va tša fitik turtuk ya dza'a slanaghata ghuya danwani

ta nzakway ka mtaku,

nda nzaku ka skwa hidahida,

nda maya, ŋa driŋta nda vu guli.

Mgham Lazglafta ná, Lazglafta ta mbruta ya.

Tsatsi ta tsanaghatá guma*,» ka'a.

⁹ Nghanŋa inda mghamha ta ghəŋa hadik ta gutá sli'inšli'in nda tsi, ta zutá mgham da tsi ta diŋa tša luwa ya ta draku, dza'a tawin tawa

həŋ, dza'a ŋadiŋŋada həŋ ta ghəŋ.

¹⁰ Di'in dza'a nzakta həŋ, kabga zləŋa tša ghuya danwa hada ya. Ka

həŋ dza'azlay mantša:

«Aya! Aya Babila ta nzakway ka luwa dagala,

luwa ya ta mbruta!

Gi hadahada ná, tsaghaghata guma† tša re!» ka həŋ.

¹¹ Ka taw gwal ta tsakala ta ghəŋa hadik ta taw, ka ŋada ghəŋ ta ghəŋa

tša luwa ya, kabga had mndu dza'a skugəltá huzla taŋ wa. Tša huzlaha

ya ta nzakway ka ¹² dasu, nda dzin-

dar, nda palaha nda bla nda bla dzvani, nda skwiha lwi, nda lgutha

kulefedfedá, nda lgutha ka dva ka dva, nda lgutha ta wdaku, nda san-

laha ma lgutha dinačina, nda inda mndərga udzuha nda bla mutsay,

nda inda mndəra skwiha magaf lu nda sli'inŋa gwi'an, nda skwiha

magaf lu nda kufur ka ghuvazwan zwan. Sanlaha guli ná, magaf nda

pala lu. ¹³ Ta dzawapdzawa həŋ guli ta urdiha kavghakavgha, nda

* **18:8** Vli ŋa gray nda aya 4:8. Aya 4: Isaya 48:20, Irmiya 50:8, 51:6, 45. Aya 5: Zlrafta 18:20, 21, Irmiya 51:9. Aya 6: Zabura 137:8, Irmiya 50:29. Aya 7:8. Isaya 47:7, 9. † **18:10** Aya 9:10. Gray Izekiyel 26:16-17.

sluhwaha zɔfɔzɔfɔ zi'akwani, nda ima inabi, nda rdí, nda hupu, nda haya, nda slaha, nda tuwakha, nda plisha, nda vu'aha ta nzakway ka mnda sɔla guli. Ta had' mndu ta skugɔlta hɔŋ wa. ¹⁴ Ka tsa gwal tsakala ya nda tsa luwa ya mantša: «Nda zadá inda tsa skwiha ta zɔdɔgaghata ya,

zwaɔuzwada inda gadghɔla gha, nda inda skwiha ta zɔ ka ta mghama gha tida.

Mutsɔglaf a ka wa,» ka hɔŋ.

¹⁵ Tsa gwal tsakala ta tsakala tsa skwiha ma tsa luwa, ka nuta hɔŋ ka gadghɔl ya, di'inj nzakta hɔŋ kabga zlɔŋa tsa ghuya ɔanɔwani† ya. Dza'a taway hɔŋ ta taw ŋa nzakwa tanj ka skwa hidahida. ¹⁶ Ka hɔŋ dza'azlay mantša:

«Aya! Aya Babila! Ta nzakway ka luwa dagala, si ta rkafartarka nda lgut kulefedfedá, nda ya nda lguta dva, nda ya nda lgut ta wdaku, nda ya nda mizidikw. Magaf nda dasu lu ta sanlaha, nda palaha ta ɔnuta sanlaha.

¹⁷ Gi hadahada ná, ka zadánata mndɔrga tsaya ma gadghɔl re!» ka hɔŋ.

Ka nzaktá inda gwal ta swa kwambalu, nda gwal ma kwambalu tani, nda la sludza imi tani nda gwal kasa klipí tani, di'inj nda tsi. ¹⁸ Na nghanj tanj ta ɔukwakwa ɔinɔa drakwa tsa luwa ya, ka wahu hɔŋ ta wahu. Ka hɔŋ mantša: «Wati luwa ya dagala ŋa gray nda tsa luwa ya na?» ka hɔŋ.

¹⁹ Ka tsɔɔdɔ hɔŋ ta hadík ta ghɔŋ, ka taw, ka ŋaɔa ghɔŋ, ka wahu. Ka hɔŋ mantša:

«Aya! Aya luwa dagala! Luwa ya ta nanaftá gwal kwambalu ka gadghɔl.

Gi hadahada ná, gi zadánatá§ tsa re!» ka hɔŋ.

²⁰ Kaghuni gwal ta luwa, rfawarfa kaghuni ta rfu ta ghɔŋa zadánatá tsa luwa* ya. Kaghuni mnduha Lazglafta nda gwal ghunja, nda la anabi. Rfawarfa ta rfu kaghuni guli, kabga tsanaghata Lazglafta ta guma ta ghɔŋa tsa skwi magaghuna tsi ya.

²¹ Tahula tsa, ka klafta sana duhwal nda mbra ta nzakway ka duhwala Lazglafta ta sana pala dagala manda buna ka vzaghata da drɔf. Ka'a mantša: «Mantsaya dza'a vzidinjta lu ta Babila ta nzakway ka luwa dagala, ŋa kwal kul nghanjta. ²² Had' lu dza'a snɔglanjta ghudzagata htimbil, ɔar gwal ta fa laha ka dza dewdew, nda gwal ta vya sinjak, nda gwal ta vya talakwa tani ma luwa Babila wa. Had' lu guli dza'a slɔglanaghata gwal vivda ɔar má wati ma sana skwi tsi wa. Had' lu dza'a snɔglanjta ghudzaga buna ma luwa Babila guli wa. ²³ Had' tsuwadaka pitirla ta dza'a tsuwadakɔglaku ma Babila wa. Had' lu dza'a snɔglanjta lwa zwanamidzi nda makwamidzi ma Babila wa. Ghalya ná, malaghumala gwal ta tsakalaghata tsakala ka ɔɔakwa sanlaha ta ghɔŋa hadík. Nda tsa mbɔɔakwa gha ya gataghata ka ta inda mndɔra mnduha†,» ka'a.

²⁴ Ta ghɔŋa tsa guli ná, ma Babila slanaghata lu ta pghatá usa la anabi, nda usa mnduha Lazglafta, nda usa inda gwal psala lu ta ghɔŋa hadík‡.

19

Laha zatá ghwa

¹ Tahula tsa, ka snanjta yu ta lwi dagala ta ŋzlata ta luwa manda lwa tskata mnduha. Ka'a mantša: «Zlɔzlvawa Lazglafta, tsatsi ta mba mnduha.

† 18:15 Aya 11:15. Gray nda Izekiyel 27:31, 36, 27:12, 13, 22, 27:31, 36. § 18:19 Aya 17:19. Gray nda Izekiyel 27:29-34. * 18:20 Gray nda Irmija 51:48. † 18:23 Aya 21:23. Gray nda Irmija 51:63. 64, Izekiyel 26:21, 26:13, Isaya 24:8, Irmija 7:34, 25:10. ‡ 18:24 Gray nda Irmija 51:49.

Ŋa Lazglafta mu glaku nda mbraku tani.

² Nda tvani manda ya ta raku ta tsa tsi ta guma.

Ka tsanaghatá tsi ta guma ta tsa mghama sli'ij

ta ɓadziŋta hadik nda tsa sli'ij sli'ijani ya.

Ganapga Lazglafta tiri

kabga vɛl pslatani ta kwalvahani,» ka'a.

³ Ka hɛj ka mahis mantša:

«Zlɛzlvawa Lazglafta.

Had tsa diŋ ta dukwaku ma vɛl dra tsa luwa ya dza'a hlata wa,

ŋa kɛdekeden dza'a gɛavata tsi,» ka hɛj.

⁴ Ka gi zɛmbatá tsa halata mnduha hisamsak fwad mida ya, nda tsa skwiha fwad nda hafu ma hɛj ya, ka tsɛlɓu ta kɛma Lazglafta ta nzaku ta dughuruk. Ka hɛj mantša: «Amin! Zlɛzlvawa Lazglafta,» ka hɛj.

⁵ Ka gwadagapta sana lwi ma tsa dughuruk ya. Ka'a mantša:

«Inda kaghuni kwalvahani,

kaghuni gwal ta zɛzlvay, zwani nda galata mnduha tani,

zɛzlvawa Lazglafta,» ka'a.

⁶ Ka gi snaŋtá yu ta sana lwi manda lwa tskata mnduha, ta ghudzagata manda zala dagala ma ghwa, ta ŋɛzlu manda ŋɛzla luwa ta ghudzagata nda mbraku. Ka'a mantša:

«Zlɛzlvawa Lazglafta! Mghama mu Lazglafta ta mbruta,

tsatsi ta ga Mgham*.

⁷ Rfamarfa ta rfu, wadaha ká mu nzata,

vlanjavla ta glaku,

kabga nda maga fitika klay Zwanja Tuwak ta makwamidzani,

nda hba vgha makwamidzani guli.

⁸ Vlanjva lu ta tvi ŋa sudavatá lgut kulefed fedá,

ta wudaku, nda ghuɓa guli,» ka'a.

«Tsa lgut kulefedfedá ya ná,

slna tɔukwa maga mnduha Lazglafta ya.»

⁹ Ka sana duhwala Lazglafta nda i'i mantša: «Vindafvinda kazlay: Rfu da gwal hagaf lu da vla za skwa zaya klay Zwanja Tuwak† ta makwa» ka'a. Ka'a nda i'i guli mantša: «Nana gwadaha na ná, gwada Lazglafta ya kahwathwata,» ka'a.

¹⁰ Na tsa snaŋta da mantša ya, ka zɛmbata yu ka tsɛlɓu ta kɛmani. Ama ka'a nda i'i mantša: «Nawa, ma magɛ‡ ka mantša! Mnda ksanatá slna ta Lazglafta yu manda va kagha, manda va zwanama gha ta ŋanatá kahwathwata ya marigiŋ lu nda ma Yesu. Ŋa Lazglafta dza'a tsɛlɓa ka ta tsɛlɓu,» ka'a.

Tsa kahwathwata marigiŋ lu nda ma Yesu ya ta vlata mbrakwa kla lwa Lazglafta.

Mndu ta ŋla plisa ŋusliŋ

¹¹ Tahula tsa, ka nghanjá yu ta gunatá luwa, gi ka zlagapta sana plis ka ŋusliŋ. Nɛrma mndu nda vɛrdá mndu ta hga lu ta tsa mndu ta tsa plis ya. Tudukwa ta tsa tsi ta guma§, tɔukwa ta vula tsi ta vulu guli. ¹² Manda zlghakwa vu ya irani. Nda ndɛgha zewazewaha ma ghɛjani. Mamu sana hgu vindaf lu ta vghani. Tsa hgu ya ná, had sana mndu nda sna wu, ba tsatsi turtukwani yeya nda sna.

¹³ Lgut tsghumam lu ma us sudava tsi ta vgha. «Gwada Lazglafta»

hgani. ¹⁴ Mbadá la sludziha ta luwa ka sli'i mistani ta plis ka ŋusliŋ ka ŋusliŋ, nda susudata lgutha kulefedfedá, ka ŋusliŋ ka ŋusliŋ, nda ghuɓa nda ghuɓa guli. ¹⁵ Ka sabɛ na kafay nda za wani pit ma wani ŋa zadanatá mnduha kul

snatá ŋani, ŋa gayni ta mgham ta ghɛjta tanj nda mani'uwa kufur, ŋa hu'anaptani ta hɛj manda hu'a

* **19:6** Aya 5:6. Gray nda Zabura 135:1, Izekiyel 1:24, Zabura 97:1, 99:1. † **19:9** Gray nda Mata 22:1-14, Lukwa 14:15-24. ‡ **19:10** Gray nda 22:8-9. § **19:11** Gray nda Izekiyel ... 1:1, Zabura 96:13, Isaya 11:4.

yakwa inabi ma glifin̄ ŋa dīza imani ya. Tsaya dza'a maran̄ta kazlay: Katakata basatá ŋudufa Lazglafta ta mbruta kə'a. ¹⁶ «Rveri ta ghəŋa rveriha, Mgham ta ghəŋa mghamha,» ká lu vindaftá hgu ta lgutani nda ya ta rkufani.

¹⁷ Tahula tsa guli, ka nghan̄tá yu ta sana duhwala Lazglafta ta sladu ta fitik. Ka gugudata tsi nda lwi dagala dagala. Ka'a nda inda zarak ta ndaraku ma ghuvan̄ata luwa mantsa: «Sli'akwa sli'a ka tskavata kuni ŋa za skwa zaya skalu dagala da Lazglafta. ¹⁸ Sawa da za slu'a mghamha, nda slu'a mghamha sludzihani, nda slu'a gwal nda mbra nda mbra, nda zlu'a plisha nda gwal tida tani, nda slu'a inda mnduha ta nzakway ka vu'a, nda gwal kul had' ka vu'a, zwani nda galata mnduha* tani,» ka'a.

¹⁹ Ka gi nghan̄tá yu ta tsa nimitak ya, nda mghamha ta ghəŋa hadik, nda sludzihani tan̄ tani, ta tskavata ŋa vulu nda tsa mndu ta nzafta ta plis ya, nda ya nda sludzihani tani. ²⁰ Ka gi ksuta lu ta tsa nimitak ya kawadaga nda tsa ghwadaka anabi si ta magatá mazəmzəmha ta kama tsa nimitak ya. Nda tsa mazəmzəmha maga tsi ya nanaghata tsi ta gwal ta tsu'aftá ŋizla tsa nimitak ya ka tsəlbu ŋa skwa wuyayni ya. Ka pghaghatá lu ta hən̄ his his ta ndiri ta ndiri da duda vu ghandand. ²¹ Ka gi pslatá lu ta sanlaha nda kafay ya ta sabi ma wa tsa mndu ta nzafta ta plis ya. Ka babaghutá zarakha da slu'a tan̄.

20

Vaku dambu'

¹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, nda klatá maku6la gudzu-vruŋ nda ya nda mghama zida ma dzvu. ² Ka ksafatá tsi ta tsa makdakandan̄ dzidza nahadik,

ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkum, halaway hani ya. Ka habafta tsi ŋa za vaku dambu'. ³ Ka vzaghatá tsi da tsa gudzuvruŋ ya, ka hunustá tsi ta wa tghani ka nərzlafta, kada kwala tsi ta nangəltá mnduha ta ghəŋa hadik ha ka hdatá tsa vaku dambu' ya. Tahula tsaya, ŋa zligin̄ta ŋa vaku kwitikw.

⁴ Tahula tsa guli, ka nghan̄tá yu ta dughurukha*. Ka vlan̄tá lu ta mbrakwa tsa guma ta gwal ta nzaku tida. Ka gi nghan̄tá yu ta hafa gwal datsaghu lu ta ghəŋa tan̄ ta ghəŋa vəl mna gwada Yesu nda ya ta ghəŋa gwada Lazglafta. Hahən̄ ná, tsəlban̄ a hən̄ ta tsəlbu ŋa tsa nimitak ya nda ya ŋa skwa wuyayni tani wa. Had' ŋizlani ta kuma tan̄ nda ya ta dzvuha tan̄ wa. Ka vramtá hən̄, ka gə hən̄ ta mgham kawadaga nda Yesu Kristi ka vaku dambu'. ⁵ Tsaya tan̄tan̄a sli'agapta ma mtaku. Sanlaha ma gwal ta rwuta ná, vrəglam a hahən̄ nda hafu ha ka kdatá tsa vaku dambu' ya wa. ⁶ Rfu da tsa gwal ta sli'agapta tan̄tan̄ ma mtaku ya, nda ghu6a hahən̄. Ta had' mahisa mtaku nda mbraku ta ghəŋa tan̄ wa. Hahən̄ ná, dza'a nzakway hən̄ ka gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta nda ya ŋa Yesu Kristi, ŋa gay tan̄ ta mgham kawadaga nda Kristi ka vaku dambu'.

Kdatá mbrakwa halaway

⁷ Manda kdatá tsa vaku dambu' ya, ŋa pligin̄tá halaway ma gamakani, ⁸ ŋa sabani da nangəltá mnduha ta ghəŋa hadik demdem, ta nzakway ka hadika Gwagw nda Magwagw, kada tskanata tsi ta hən̄ ŋa vulu. Manda wutak ma ghwa mbsaka tan̄. ⁹ Ka sli'agaghata hən̄ ma inda vli ta ghəŋa hadik, ka wamtá hən̄ ta ghu6a mnduha Lazglafta nda tsa luwa dvu Lazglafta ya tani.

* 19:18 Aya 17:18. Gray nda Izekiyel ... 39:17-20.

* 20:4 Gray nda Daniyel. 7:9, 22.

Ama ka saha vu daga ta luwa ka dughwadutá hən̄. ¹⁰ Ka gi klaftá lu ta tsa halaway ta nana hən̄ ya ka vzaghata da duda vu ghandand ma vli hada tsa nimtak nda ghwadaka anabi ya, ɲa giri ɲa tan̄ hada nda fitik tani, nda rvidik tani ha ɲa kdekedzen̄.

Dzatá ghəŋa guma

¹¹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta sana dughuruk ka ɲusliŋ dagala, ta nzaku mndu tida. Ka nutá hadik nda luwa lay ta kəmani. Nghəglan̄ta a lu ta hən̄ wa. ¹² Ka gi nghan̄tá yu ta gwal ta rwuta, galata mnduha nda zwani tani ta nzaku ta kəma tsa dughuruk ya. Ka gwananaftá lu ta defteriha. Ka gunanaftá lu ta sana defteri ta nzakway ka deftera hafu. Ka tsanaghata lu ta guma ta gwal ta rwuta tafta slnaha tan̄ ta magata hən̄ manda va ya nda vinda ma tsa defteriha ya. ¹³ Ka varanaktá drəf ta mnduha ya si rwana tsi. Ka varanaktá mtaku nda vla tska vgha gwal ta rwuta ta ya si da hahən̄. Ka tsanaghatá lu ta guma ta hən̄ tafta slnaha tan̄ ta magata hən̄. ¹⁴ Ka gi klafta lu ta mtaku nda vla tska ta vgha gwal ta rwuta tani, ka pghaghata da duda vu. Tsa duda vu ya ta nzakway ka mahisa mtaku. ¹⁵ Ka slanagha a lu ta vindatá ta hga dər wati ma mndu ma tsa deftera hafu ya wu katsi, dza'a klafkla lu ta tsa mndu ya ka vzaghata da duda vu.

21

Lfida luwa nda lfida hadik

¹ Tahula tsa, ka nghan̄tá yu ta sana lfida luwa nda sana lfida hadik. Lula tan̄tan̄a luwa nda tan̄tan̄a hadik, ta had̄ drəf guli wa. ² Ka gi nghan̄tá yu ta saha luwa dagala nda ghuáa, ta nzakway ka luwa Ursalima ta luwa daga

da Lazglafta. Nda rkarkani manda makwa ta dza'a da zə'al. ³ Ka snan̄tá yu ta sana lwi ta gugudagapta ma dughuruk. Ka'a mantša: Wya həga tumpula nza-kwa Lazglafta mataba mnduha! ɲa nzakwani kawadaga nda hən̄, ɲa nzakwa tan̄ ka mnduhani, ɲa nzakwa tsatsi guli kawadaga nda hən̄, ⁴ ɲa masanaptani ta hən̄ ta inda ima taw ma ira tan̄. Ta had̄ mtaku dza'azlay dekdek wa. Ta had̄ taw dza'azlay dekdek guli wu, dər wahu, dər kuzlakwa skwi, kabga lula* tan̄tan̄a skwiha.

⁵ Ka tsa mndu ta nzafta ta dughuruk ya mantša: «Ndana tama, wana yu ta magaftá inda skwi demdem ka lfidani,» ka'a. Ka'a guli mantša: «Vindaf vinda, kabga na gwadaha na ná, kahwathwata nzakwani, skwi ɲa faftá ghən̄ tida ya,» ka'a.

⁶ Ka'a nda i'i guli mantša: «Nda kda tama! I'i zraftani nda kdavaktani, i'i nahani nda kwana-hani. Mndu ya kuzlan̄ta ndala, dza'a vlan̄vla yu ta dzuɓaya imi ta vla hafu ka mbalay. ⁷ Mndu ya ta zatá ghwa, dza'a vlan̄vla lu ta tsa skwiha ya. Dza'a nzakway yu ka Lazglaftani, dza'a nzakway tsatsi guli ka zwan̄a† da. ⁸ Ama gwal ta yadí, nda gwal ta mbrəs, nda gwal ta maga manzakdaway skwiha, nda gwal ta pslatá mndu, nda gwal ta maga sli'ɲsl'i'ɲ, nda gwal ta mbadaku, nda gwal ta wuya skwi, nda inda gwal ta tsakalawi ya, da duda vu ghandand dza'a pghaghata lu ta hən̄. Tsaya ta nzakway ka mahisa mtaku,» ka'a.

Lfida Ursalima

⁹ Tahula tsa, ka sagha sani turtuk mataba tsa duhwalha Lazglafta ndəfán̄, ta ɲan̄anátá leghwaha ndəfán̄, nda ndaghatani nda tsa ghuya dan̄waha ndəfán̄ ka kwana-hani ya. Ka gwadgihatá tsi, ka'a

* **21:4** Aya 1:4. Gray nda Isaya 65:17, 66:22, 52:1, 61:10, Izekiyel ... 37:27, Livitik 26:11-12, Isaya 25:8, 35:10, 65:19. † **21:7** Gray nda 2 Sam. 7:14, Zabura 89:27-28.

mantsa: «Saghasa! Ka maraghata yu ta makwamidzi ta nzakway ka markwa Zwanja Tuwak,» ka'a.

¹⁰ Ka klaghatá tsi ta i'i kay guli ma Sulkum ta sana ghwá† dagala nda slra. Ka marihatá tsi ta luwa dagala nda ya nda ghuá ta nzakway ka Ursalima ta saha ta luwa daga da Lazglafta. ¹¹ Tsa luwa ya ná, ta wdaku da glakwa Lazglafta, ta wdaku manda pala nda sgit tida, manda pala dzasfa ta wudaku manda dalagar. ¹² Nam ma muhul dagala nda slra lu ta tsa luwa ya. Ghwanjpdé his watghaha tida, ghwanjpdé his duhwalha Lazglafta ta wa tsa watghaha ya, nda vivindatá hgəha tida guli. Hgəha mndəra zwana la Isra'ila ghwanjpdé his tsa hgəha ya. ¹³ Watghaha hkən nda tvə mndəra luwa, watghaha hkən nda tvə Nur, watghaha hkən nda tvə Sud, watghaha hkən nda tvə Mazuš. ¹⁴ Ta palaha ghwanjpdé his thafta lu ta mndəra tsa muhula tsa luwa ya. Ka vivindatá lu ta tsa palaha ya ta hgəha gwal ghunay ghwanjpdé his, gwal si ta dza'a mista Zwanja Tuwak.

¹⁵ Da tsa mndu ta gwada nda i'i ya ná, mamu dafa dasu ma dzvani na graftá tsa luwa ya, nda watghahani, nda muhulani* tani. ¹⁶ Fwad slərpa tsa luwa ya. Ka gragra tsa slərpuhani ya guli. Ka graftá tsi ta tsa luwa ya nda tsa dafa ya ka meli dambu' his nda fwad dərmaq. Slrakwani nda bughwatani, nda lafani ta luwa, ka skwa turtuk tsahaya. ¹⁷ Ka graftá tsi ta slada tsa muhul ya, ka mbədaftá tsi ka səla dərmaq nda fwad mbsak fwad mida. Manda ya va snu mnduha ta mbəday mbədafta duhwala Lazglafta. ¹⁸ Baf nda sana pala ta hgə lu ka Dzaspa lu ta tsa muhul ya. Tsa luwa ya, baf nda dasu dze'dze' lu manda skwi ka dalagar.

¹⁹ Thatá mndəra muhula tsa luwa ya ná, nda palaha kavghakavgha ya ta dınuta katakata rkanaftha lu ta rka. Tanjanja palaka thatá mndərani, nda palaka Dzaspa. Mahisani, nda palaka Safir. Mahkənani, nda palaka Kalsedwanj. Mafwadani, nda palaka Imrud. ²⁰ Mahutafani, nda palaka Sarduniksa. Mamku'ani, nda palaka Sardwana. Mandəfənjani, nda palaka Krisuwalit. Matghasani, nda palaka Beril. Matəmbayani, nda palaka Tupaz. Ma ghwanjani, nda palaka Krisupraza. Maghwanjpdé ndenani, nda palaka Hyasinta. Maghwanjpdé hisani, nda palaka Tista. ²¹ Tsa watghaha ghwanjpdé his ya ná, palaha ghwanjpdé his ya. Tsa palaha ya ta hgə lu ka Perla. Tvi ma tsa luwa ya ná, ka dasu dze'dze' nzakwani, ta wdaku manda dalagar.

²² Ma tsa luwa ya, ngha a yu ta həga Lazglafta wa. Mgham Lazglafta ta mbruta ta nzakway ka həgani, mantsa ya Zwanja Tuwak guli. ²³ Zba a tsa luwa ya dər fitik, dər tili na tsuwadaka vli mida wa. Glakwa Lazglafta ta tsuwadaka vli mida. Zwanja Tuwak pitirla tsa luwa ya. ²⁴ Dza'a mbadə ma tsuwadək inda mndəra mnduha ta mbada, na hladamta mghamha ta ghəna hadik ta gadghəlha tanj da tsa luwa ya. ²⁵ Had lu dza'a walanja hahaftá watgha tsa luwa ya giftik wa, ta had rvidik dekdek hada wa. ²⁶ Dza'a hladamhla lu ta inda skwiha dınadina nda gadghəla inda mndəra mnduha da tsa luwa ya. ²⁷ Had skwi kul ghuəaku dza'a lami da tsa luwa ya dər mndu ta vzintá ghəjani ka maga manzakdaway skwi, nda gwal ta tsakalawi wa. Ba gwal nda vinda hga tanj ma deftera hafu da

† 21:10 Gray nda Izekiyel ... 40:2. § 21:13 Aya 12:13. Gray nda Izekiyel ... 48:30-35. * 21:15

Gray nda Izekiyel ... 40:3. † 21:27 Aya 23:27. Gray nda Isaya 60:19-20, 60:3-5, 60:11, 52:1, Izekiyel ... 44:9.

Zwanja Tuwak† yeya dza'a lami.

22

¹ Tahula tsa, ka marihatá tsa duhwala Lazglafta ya ta ghwa ima ta vla hafu, ta wudaku manda dalagar, ta mbəzagapta ma dughurukwa i Lazglafta nda Zwanja Tuwak*, ² ta mbađa ta tvi ma tsa luwa ya guli. Ta slərpuha tsa ghwa ya guli, mamu fwa hafu. Ghwanpdə his kə'a ta yafta ma vaku. Tili tili kə'a ta yaku. Ta mbamba inda mndəra mnduha lu nda sluhwahani. ³ Had skwi ksi'af Lazglafta† dza'a lami da tsa luwa ya wa.

Dughurukwa Lazglafta nda ŋa Zwanja Tuwak dza'a nzaku ma tsa luwa ya, ŋa tsəlɔ́y kwalvahani ta tsəlɔ́u ŋani. ⁴ Dza'a nghanŋha hən ta kumani, dza'a mamu hgani ma bizbizla kuma tan guli. ⁵ Had ta a rvidik dekdek wa. Zbəgə́lta a hən dər pitirla, dər tsuwadaka fitik wu, kabga Mgham Lazglafta dza'a tsuwadaka hən ŋa gay tan ta mgham ha ŋa kdekeden.

Vragata Yesu Kristi

⁶ Tahula tsa, ka tsa duhwala Lazglafta ya nda i'i mantsa: «Kahwathwata na gwada na, gwada ŋa faftá ghən tida ya, Mgham Lazglafta ya ta valantá Sulkumani ta la anabi ta ghunaftá duhwalhani ŋa maranata kwalvani ta skwi ya gi dza'a magaku,» ka'a.

⁷ Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, tfawi ta ghəŋa gwal ta ŋanata tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na!» ka'a.

⁸ I'i Yuhwana ta snan̄ta nda sləmən̄a da, ka nghan̄ta yu nda ira da ta tsa skwiha ya. Manda snan̄ta da ka nghan̄ta yu, ka zləmbatá yu ta kəma tsa duhwala Lazglafta ta maray ŋa da ya, ka tsəlɔ́u ŋani.

⁹ Ama ka'a nda i'i mantsa: «Nawa, ma magə ka mantsa! Mnda ksa slna yu manda va kagha, manda va zwanama gha la anabi, manda va gwal ta snatá gwada ma na defteri na, ŋa Lazglafta tsəlɔ́a ka ta tsəlɔ́u,» ka'a.

¹⁰ Ka'a nda i'i guli mantsa: «Yaha ka da kwal kul mna na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na, kabga ndusakndusa fitik. ¹¹ Ka ghwadaka skwi kuman̄ mndu ta magay ya, kdayni ta maga ghwadaka skwani. Ka skwi ŋa mbiday nda mbida kuman̄ mndu ta magay ya, kdayni ta magay. Ka nzaku tdukwa kuman̄ mndu ta magay ya guli, kdayni ta magay. Mndu ya nda ghuɔ́a ya, ka kda tsi ta nzakwani nda ghuɔ́a†,» ka'a.

¹² Ka Yesu mantsa: «Wya yu gi ta lagha, dza'a kladanaghata nda nisəla yu, ŋa vlan̄tá inda mndu taɔ́ta slnani maga tsi. ¹³ I'i zlraftani, i'i kdavaktani. I'i nahani, i'i kwanahani. I'i tan̄tan̄ani, i'i kdavaktani,» ka'a.

¹⁴ Nda tfawi ta ghəŋa gwal ta ghuɔ́aptá lguta tan̄. Hahən gwal dza'a mutsaftá lavin̄ta za yakwa fwa hafu§, nda lami nda ta watgha tsa luwa ya. ¹⁵ Ama gwal ta nzakway ta magaku manda kriha, nda gwal ta mbədaku, nda gwal ta maga sli'insli'in̄, nda gwal ta ps-latá mndu, nda gwal wuya skwi, nda inda gwal zdəgana tsakalawi, ta tsakalay hən guli ya, ma bli dza'a zlanata lu ta tsahaya.

¹⁶ «I'i Yesu ta ghunaftá duhwala da ŋa mnanantá tsa skwiha ya ta Igliz. I'i ná, zivra mghama Dawuda yu, gumbəzla ta wdaku gasərdək yu,» ka'a.

¹⁷ Ka i Sulkum nda makwamidzi mantsa: «Saghasa,» ka hən.

Ka inda mndu ya ta snay guli mantsa: «Saghasa,» ka'a.

* 22:1 Gray nda Izekiyel ... 47:1, Zakari 14:8.

† 22:3 Gray nda Zakari 14:11, Zlrafta 3:17.

‡ 22:11 Gray nda Daniyel. 12:10.

§ 22:14 Gray nda 2:7, Zlrafta 2:9, 3:22.

* 22:17 Gray nda Isaya 55:1.

Mndu ya ta kuzlanṭa ndala, ka sawi tsi da sa ima hafu, dza'a vlanṽla lu ka mbalay*.

Dzatá ghəṇani

¹⁸ Ka yu ta mnananṭá dər wati ma mndu ya ta snanṭá na tsghatá lwa Lazglafta ma na defteri na ná. Ka sganaghasga mndu ta sana skwi katsi, dza'a ganapga Lazglafta tiri nda tsa ghuya danwaha vindam lu ma na defteri na. ¹⁹ Ka klanaghukla mndu ta sana skwi mataba gwadaha

ma na defteri† ta nzakway ka tsghatá lwa Lazglafta na katsi, dza'a klanaghukla Lazglafta ta mayakani ma yakwa tsa fwa hafu ya, nda ya nda tsa luwa nda ghuḅa ya, manda va ya nda vinda ma na defteri na.

²⁰ Ka na mndu ta nghanṭá na skwiha na ta mnay ná, «Ani, wya yu gi ta lagha.»

Amin! Saghasa gha Mgham Yesu‡!

²¹ Ka nza zdakatahuda Mgham Yesu nda kaghuni demdem.

† 22:19 Aya 18:19. Gray nda Vrafta ta zlahu 4:2, 13:1. ‡ 22:20 Gray nda 1 La Kwareṅt 16:22.